T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI
Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü

YEŞİLIRMAK

HAVZA GELİŞİM PROJESİ

BÖLGESEL GELİŞME ANA PLANI

DOLSAR
Mühendislik Limited Şirketi
Temmuz 2006
Ankara

T. C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI
Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü

YEŞİLIRMAK HAVZA GELİŞİM PROJESİ

(AMASYA, ÇORUM, SAMSUN, TOKAT)

BÖLGESEL GELİŞME ANA PLANI

"Türkiye'nin Karadeniz'e açılan kapısı olmuş,
yaşam kalitesini yükseltmiş, çevreye duyarlı, rekabetçi,
hızla gelişen bölge"

DOLSAR
Mühendislik Limited Şirketi
Temmuz 2006
Ankara

YEŞİLIRMAK HAVZA GELİŞİM PROJESİ

Baskı: Ankara, 2006

DOLSAR

T. C. BAŞBAKANLIK DEVLET PLANLAMA TEŞKİLATI MÜSTEŞARLIĞI PERSONELİNDEN YEŞİLIRMAK HAVZA GELİŞİM PROJESİ ÇALIŞMALARINDA GÖREV ALANLAR*

KABUL HEYETİ

Ahmet YAMAN	Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürü (Başkan)
Cevdet YILMAZ	Avrupa Birliği İle İlişkiler Genel Müdürü
Mehmet ÇIRAK	İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanı
Ömer BİLEN	İzleme ve Değerlendirme Dairesi Başkanı
Dr. Cahit BAĞCI	Müsteşarlık Müşaviri

YÖNLENDİRME VE DEĞERLENDİRME KOMİTESİ (KONTROL TEŞKİLATI) ÜYELERİ

Cemalettin KAYMAK	Kalkınmada Öncelikli Yöreler Dairesi Başkanı (Koordinatör)
Nevin SORGUÇ	Bölgesel Gelişme Dairesi Başkanı
Deniz AKKAHVE	Avrupa Birliği Bölgesel Programları Dairesi Başkanı
Cumhur BOZ	Finansman Dairesi Başkanı
Ayşenur GÖNÜL	Mali Piyasalar Dairesi Başkanı
Ahmet ÇELENKOĞLU	Konjonktür Dairesi Başkanı
Aziz BABACAN	Tarım Dairesi Başkanı
Mehmet TARAKÇIOĞLU	Tarım Dairesi Başkanı
Murat Ş. YAZAN	Tarım Dairesi Başkanı
Abdüllatif TUNA	Sanayi Dairesi Başkanı
Hülya TOKGÖZ	Altyapı ve Hizmetler Dairesi Başkanı
Yılmaz ILGIN	Proje Yatırımları Değerlendirme ve Analiz Dairesi Başkanı
İlyas ÇELİKOĞLU	Sosyal Politikalar Dairesi Başkanı
Yılmaz TUNA	İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi Dairesi Başkanı
Sedat ÇETİK	Sosyal Fiziki Altyapı Dairesi Başkanı
Niyazi İLTER	Sosyal Fiziki Altyapı Dairesi Başkanı
Mehmet TEKİN	Sosyal Araştırmalar Dairesi Başkanı
Kamil AYANOĞLU	Sosyal Araştırmalar Dairesi Başkanı

BÖLGESEL GELİŞME VE YAPISAL UYUM GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ÇALIŞMA GRUBU

Ahmet KINDAP	Planlama Uzmanı
Rasim AKPINAR	Planlama Uzmanı
Ayşe ÖZÇÖREKÇİ	Sözleşmeli Personel
Metin ÖZASLAN	Planlama Uzmanı
Hasan ŞANALMIŞ	Planlama Uzman Yardımcısı
M. Emin ÖZSAN	Planlama Uzman Yardımcısı
N. Barış TARTICI	Planlama Uzman Yardımcısı
Murat KARA	Planlama Uzman Yardımcısı
Mesut AKBAŞ	Planlama Uzman Yardımcısı
Ahmet TAMER	Planlama Uzman Yardımcısı

* *Görev yaptıkları süredeki ünvanlarına göre.*

YEŞİLIRMAK HAVZA GELİŞİM PROJESİ'NE SAĞLANAN YEREL KATILIM

KATKI SAĞLAYAN KURUM VE KURULUŞLAR

Amasya, Çorum, Samsun, Tokat Valilikleri
Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat il planlama müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat sanayi ticaret il müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat tarım il müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat il özel idareleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat köye yönelik hizmetler il müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat kültür ve turizm il müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat il sağlık müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat il milli eğitim müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat çevre ve orman il müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat vergi dairesi müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat tapu ve kadastro il müdürlükleri
Amasya, Çorum, Tokat Belediye Başkanlıkları, Samsun Büyükşehir Belediye Başkanlığı,
Amasya-Merzifon, Suluova, Taşova, Çorum- Alaca, Osmancık, Sungurlu, Samsun- Bafra, Çarşamba, Havza, Terme, Tekkeköy, Vezirköprü, Tokat- Erbaa, Niksar, Turhal, Zile belediye başkanlıkları
Amasya- Merzifon, Suluova, Gümüşhacıköy, Taşova, Çorum- Sungurlu, Samsun- Havza, Terme, Çarşamba, Bafra, Tokat- Turhal, Zile, Niksar, Erbaa ticaret ve sanayi odaları
Amasya, Çorum, Terme, Taşova esnaf ve sanatkar odaları başkanlıkları
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat DSİ şube müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat sulama birlikleri ve kooperatifleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat damızlık sığır yetiştirme birlikleri
Amasya Suluova Tarımsal Kalkınma Kooperatifi
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat ve Merzifon, Erbaa, Niksar OSB müdürlükleri
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat KSS müdürlükleri
Amasya, İskilip mesleki eğitim müdürlükleri
Vakıf ve dernekler: SAMSİAD, ÇORUMSİAD, TOSİAD
İskilip Halk Eğitim Merkezi
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat meslek odaları (TMMOB'ye bağlı olanlar, tabip odaları, muhasebeci odaları, vb)
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illerindeki bankalar
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illerindeki mali ve aracı kurumlar
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illerindeki sanayi işletmeleri
Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
Orta Anadolu İhracatçı Birlikleri
Samsun Dış Ticaret Bölge Müdürlüğü
Samsun Gümrükler Müdürlüğü
Çorum Gümrük Müdürlüğü
DSİ VII. Bölge Müdürlüğü/Samsun
Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü/ Samsun
Amasya, Çorum, Samsun, Tokat yerel medya kuruluşları

KATILIMCI VERİ TOPLAMA TEKNİKLERİ KULLANILARAK SAĞLANAN KATILIM

Amasya, Çorum, Samsun, Tokat illerinde Odak Grup Görüşmeleri (OGG)

12 adet "kadın ve aile" OGG toplantısı
Amasya "mevsimlik kadın işçi" OGG toplantısı
Çorum "tuğla kiremit işçileri" OGG toplantısı
Samsun "tütün işçileri" OGG toplantısı
Tokat "inşaat işçileri" OGG toplantısı
14 adet "yoksulluk" OGG toplantısı
Orman işletme şefleri OGG toplantısı

Toplantılar

Bölge milletvekilleri bilgilendirme toplantıları
Merzifon Sanayi Planlaması ve Koordinasyon Toplantısı
Samsun III. Kent Kurultayı
Samsun il gelişim strateji toplantıları (SABEK A.Ş.)
Samsun İl Özel İdaresi Stratejik Plan Taslağı Toplantısı
Amasya, Çorum ve Tokat illerindeki sulama birlikleri ve kooperatifleri
Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat tarım il müdürlükleri
Çorum, Samsun ve Tokat il gıda kontrol laboratuvarları
Merzifon İlçe Tarım Müdürlüğü
Merzifon Damızlık Sığır Yetiştirticileri Birliği
Amasya Yedikır Barajı Su Ürünleri Üretim İstasyonu
Amasya Orman Bölge Müdürlüğü
Amasya, Taşova, Çorum, Kargı, İskilip, Samsun, Bafra, Vezirköprü, Çarşamba, Salıpazarı, Tokat, Almus, Erbaa, Niksar orman işletme şeflikleri ve bu şefliklere bağlı köy muhtarları

Anket Uygulamaları

Kadın ve Ailenin Güçlendirilmesi Alan Araştırması
Yoksulluk, Sosyal Güvenlik ve Çalışma Hayatı Alan Araştırması
İmalat Sanayi Anketi (büyük işletmeler, 10+)
İmalat Sanayi Anketi (küçük işletmeler, 10-)
Ticaret İşyerleri Anketi
Ulaştırma Anketi
Yerleşim Yerlerinin Kademelenmesi Alan Araştırması

GZFT Analizleri Toplantıları

Çarşamba
Niksar
Merzifon
Zile
Osmancık

SENARYO ANALİZİ TOPLANTILARI

Amasya
Merzifon (Gümüşhacıköy, Suluova ilçelerinin katılımıyla)
Samsun (Tekkeköy ilçesinin katılımıyla)
Bafra (Alaçam, Ondokuzmayıs ilçelerinin katılımıyla)
Çarşamba (Terme, Salıpazarı, Ayvacık ilçelerinin katılımıyla)
Çorum (Laçin ilçesinin katılımıyla)
Alaca (Boğazkale, Ortaköy, Mecitözü ilçelerinin katılımıyla)
Osmancık (Kargı, İskilip, Oğuzlar, Dodurga ilçelerinin katılımıyla)
Sungurlu
Tokat
Turhal (Pazar, Zile ilçelerinin katılımıyla)
Niksar (Erbaa, Almus, Reşadiye, Taşova ilçelerinin katılımıyla)

MEVCUT DURUM ANALİZİ İLE SENARYO VE STRATEJİ RAPORU ÜZERİNE TARTIŞMA TOPLANTISI

Çorum (Amasya, Samsun, Tokat illerinin katılımıyla)

ANA PLAN TASLAĞI ÜZERİNE TARTIŞMA TOPLANTILARI

Amasya Valiliği
Amasya Belediyesi
Merzifon Belediyesi
Taşova Belediyesi
Çorum Valiliği
Çorum Belediyesi
Samsun Valiliği
Samsun Belediyesi
Bafra Belediyesi
Tokat Valiliği
Tokat Belediyesi
Erbaa Belediyesi
Turhal Belediyesi

DOLSAR MÜHENDİSLİK
YEŞİLIRMAK HAVZA GELİŞİM PROJESİ
PROJE GRUBU

M. Sinan AKER	Proje Direktörü
Akın ATAUZ	Proje Koordinatörü
Rıfat TÜRKKAN	Proje Koordinatör Yardımcısı
Doğan PEKÇAĞLIYAN	Proje Koordinatör Yardımcısı
Şahin BEKİŞOĞLU	Ekonomik Yapı Grubu Yönetmeni
Doç. Dr. Feryal TURAN	Sosyal Yapı Grubu Yönetmeni
Sadettin ZORLUTUNA	Kentsel ve Kırsal Altyapı Grubu Yönetmeni (Altyapı)
Hüseyin ÇİÇEK	Kentsel ve Kırsal Altyapı Grubu Yönetmeni (Kentleşme)
Sevgi ARSLAN	Çevre Grubu Yönetmeni

Sermet ADIGÜZEL
Burhan ARIÖZ
Baki ARSLAN
Hüsamettin ATEŞ
Yalçın Kaya AYDOS
Adil BACAK
Hakan DAMAR
Nihan DERİNÖZ
Ali Osman ERDEM
Bilge Çınar ERTEM
Ümit GİRİŞ
İzzet KARACAGİL
Şükrü KAYA
Ercüment KOYUNCU
Nusret KUTLU
Ali Onur KUYUCAK
Mesut ÖNER
Ertuğrul ÖZBEK
Kağan SOLMAZ
Murat ŞAHİN
Sezin ÜSKENT

Prof. Dr. Cüneyt ELKER
Prof. Dr. Gazi ÖZHAN
Prof. Dr. Fersun PAYKOÇ
Prof. Dr. Gencay ŞAYLAN
Prof. Dr. Hüseyin TATLIDİL
Prof. Dr. Levent TURAN
Doç. Dr. Selim ÇAĞATAY
Doç. Dr. Alper GÜZEL
Doç. Dr. Meral ÖZHAN
Doç. Dr. Turgay ÜNALAN
Doç. Dr. Asuman TÜRKÜN
Dr. Aydın AKBULUT
Dr. Murat BUKET
Dr. Ufuk COŞGUN
Dr. Tayfun PEKÇAĞLIYAN
Dr. İdris TOSUN
Dr. Sarp ÜNER
Melih ARAL
Haşim ALTINÖZLÜ
Nejat DURA
Nilgün PEKÇAĞLIYAN

DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Servet MUTLU
Prof. Dr. Ayda ERAYDIN
Prof. Dr. Bahattin AKŞİT
Prof. Dr. Süleyman KODAL
Doç. Dr. Melih PINARCIOĞLU

İÇİNDEKİLER

1 GİRİŞ 1-1

1.1 RAPORUN YAPISI 1-2

1.2 YAKLAŞIM VE YÖNTEM 1-4

1.2.1 Stratejik Planlama Yaklaşımı 1-4

1.2.2 Planlama Yaklaşımı ve Yöntemi 1-5

1.3 TÜRKİYE'DEKİ PLANLAMA DİZGESİ VE TR83 BÖLGE PLANI'NIN KONUMU 1-8

2 MEVCUT DURUM ANALİZİ, SENARYO VE STRATEJİLER 2-1

2.1 MEVCUT DURUM VE ANALİZİ: SORUNLAR, POTANSİYELLER VE KAYNAKLAR 2-2

2.1.1 Bölgenin Ekonomik ve Sosyal Yapısına Genel Bir Bakış 2-2

2.1.1.1 Bölgenin Türkiye İçindeki Yeri 2-2

2.1.2 Demografik Yapı 2-6

2.1.3 Ekonomik Yapı 2-7

2.1.3.1 Tarım 2-9

2.1.3.2 Sanayi 2-18

2.1.3.3 Hizmetler 2-22

2.1.4 Sosyal Yapı 2-26

2.1.4.1 Eğitim ve Sağlık 2-26

2.1.4.2 Kültür 2-26

2.1.4.3 Kadın Sorunları, Yoksullar ve Dezavantajlı Gruplar 2-27

2.1.4.4 Kurumsal Yapı ve Toplumsal Örgütlenme 2-28

2.1.5 Çevre ve Mekansal Yapı 2-29

2.1.5.1 Çevre 2-29

2.1.5.2 Mekansal Yapı 2-30

2.1.6 Güçlü Yönler – Zayıf Yönler – Fırsatlar – Tehditler (GZFT) Analizleri 2-38

2.2 DIŞ ÇEVRE ANALİZİ (GELECEĞE YÖNELİK OLARAK BÖLGEYİ ETKİLEYEBİLECEK DIŞSAL FAKTÖRLER) 2-41

2.2.1 Uluslararası ve Ülkesel Gelişmelere İlişkin Beklentiler 2-41

2.2.1.1 Dünyadaki Değişmeler 2-41

2.2.1.2 AB: Bölgesel Politikalar ve Uygulama Araçları 2-42

2.2.1.3 2013 Yılına Kadar Türkiye ile İlgili Ekonomik Öngörüler 2-44
2.2.2 Türkiye'nin Demografik ve Ekonomik Yapısında Beklenen Değişmeler 2-45
2.2.2.1 Türkiye'nin Demografik Yapısı ve Değişimi 2-45
2.2.2.2 Ekonomik Dönüşümler 2-46
2.2.2.3 Mekansal Gelişmeler 2-47
2.2.2.4 Sonuç 2-50
2.3 SENARYO VE STRATEJİLER 2-52
2.3.1 Bölgesel Gelişme Senaryosu 2-52
2.3.1.1 Senaryo Hazırlama Yöntemi 2-52
2.3.1.2 Seçilen Senaryo 2-53
2.3.1.3 Temel Öngörüler 2-54
2.3.2 Bölgesel Gelişme Stratejileri 2-64
2.3.2.1 TR83 Bölgesi Vizyonu 2-64
2.3.2.2 Temel Stratejik Amaç 2-64
2.3.2.3 Stratejik Amaçlar ve Öncelikler 2-65

3 BÖLGESEL GELİŞME ANA PLANI 3-1
3.1 STRATEJİK AMAÇ 1: ETKİN BİR MEKANSAL ORGANİZASYON OLUŞTURULMASI 3-5
3.1.1 Öncelik 1.1: Bölgesel Altyapının Etkin Bir Mekansal Organizasyon Anlayışına Uygun Olarak Geliştirilmesi 3-8
3.1.2 Öncelik 1.2: Kentlerin Güvenli ve Planlı Biçimde Geleceğe Hazırlanması 3-13
3.1.3 Öncelik 1.3: Kırsal Yerleşim Deseninin Rasyonel Bir Yapıya Dönüştürülmesi 3-21
3.2 STRATEJİK AMAÇ 2: İNSAN KAYNAKLARININ VE TOPLUMSAL YAPININ GELİŞTİRİLMESİ 3-25
3.2.1 Öncelik 2.1: Her Düzeydeki Eğitimin, Bölgenin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarına Göre Örgütlenmesi 3-26
3.2.2 Öncelik 2.2: Yoksullaşmaya, İşsizliğe ve Güvencesizliğe Karşı Kurumsal Mekanizmaların Geliştirilmesi 3-32
3.2.3 Öncelik 2.3: Bölgede Kentsel Toplumsal Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi 3-37
3.2.4 Öncelik 2.4: Kırdaki Yoksul ve Dezavantajlı Gruplara Hizmet Götürülmesi 3-45
3.3 STRATEJİK AMAÇ 3: İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE DIŞA AÇILMA 3-49
3.3.1 Öncelik 3.1: Bölge ve Kent Ölçeğinde Yığılma Ekonomilerinden ve Dışsallıklardan Yararlanılması 3-51

3.3.2 Öncelik 3.2: Araştırmaların Karar Süreçlerinde Etkili Olması ve Politikaya Yol Göstermesi İçin Bilgi ve Üretim Arasındaki Bağın Güçlendirilmesi 3-54

3.3.3 Öncelik 3.3: Dışa Açılma 3-59

3.3.4 Öncelik 3.4: Bölge Turizminin Çeşitlendirilerek Geliştirilmesi ve Tanıtımı 3-61

3.3.5 Öncelik 3.5: Tarımda Sulamanın Geliştirilmesi ve Yüksek Gelir Getiren Bitkisel Üretimin Artırılması, Tarımsal Araştırmaların Yapılması 3-62

3.3.6 Öncelik 3.6: Hayvancılık Sektöründe Rekabet Gücünün Artırılması 3-76

3.3.7 Öncelik 3.7: Bölgede, Tarım, Sanayi ve Hizmet Sektörlerinde Yer Alan KOBİ'lerin Mali Yapılarının Güçlendirilmesi 3-84

3.3.8 Öncelik 3.8: İnşaat ve Ulaştırma Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Çeşitlendirilmesi 3-87

3.4 STRATEJİK AMAÇ 4: EKOLOJİK DENGELERİN, ÇEVRENİN KORUNMASI VE DURUMUNUN İYİLEŞTİRİLMESİ 3-91

3.4.1 Öncelik 4.1: Hava, Toprak, Su ve Orman Eko-Sistemlerinin Korunması ve Kontrolü, Kentsel - Tarımsal Kirleticilerin Etkilerinin Azaltılması 3-93

3.4.2 Öncelik 4.2: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Sürdürülebilirliliğinin Sağlanması 3-98

3.5 STRATEJİK AMAÇ 5: KURUMSAL YAPININ GÜÇLENDİRİLMESİ 3-101

3.5.1 Öncelik 5.1: Yerel Yönetimin ve Kalkınma Ajansının Güçlendirilmesi 3-102

3.5.2 Öncelik 5.2: Sivil Toplumun ve Özel Kesimin Güçlendirilmesi 3-108

3.5.3 Öncelik 5.3: Bölgedeki Merkezi Kamu Yönetim Kurumlarının Geliştirilmesi 3-120

3.6 Sonuç 3-123

4 PROJELER 4-1

Proje 1.1.1.1: Samsun Limanı'nın geliştirilmesi 4-5

Proje 1.1.1.9: MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi 4-7

Proje 1.1.1.10: Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanı'na sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması 4-9

Proje 1.2.1.4: Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması 4-11

Proje 1.2.2.2: Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması 4-13

• Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi 4-13

Proje 1.2.3.2: Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması 4-15

Proje 1.2.4.2:	Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derece yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması	4-17
Proje 1.2.5.13:	İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi	4-19
	• Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması	4-19
Proje 1.3.3.1:	MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi	4-21
Proje 2.1.1.1:	Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi	4-23
Proje 2.1.2.1:	Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi	4-26
Proje 2.2.2.1:	Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri işbirliği protokolü esasları dikkate alınarak, yerel olarak istihdam hizmetleri veren kurumların, gelişmekte olan iş kolları konusunda, formel teknik eğitim programları uygulayan kurumları sürekli olarak bilgilendirmesine yönelik iletişim ağının kurulması ve ağın bölgesel olarak kurumsallaşması	4-28
	• Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması	4-28
Proje 2.2.2.4:	Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması	4-30
Proje 2.3.3.3:	Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımın sağlanması	4-32
Poje 2.4.1.2:	İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek Istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi	4-34
Proje 3.1.1.2:	Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim gibi) eksikliklerinin tamamlanması	4-36
	• Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması	4-36
Proje 3.1.1.3	Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması	4-38
Proje 3.1.1.5:	Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması	4-40
Proje 3.1.1.6:	Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'leri kurulması	4-42
Proje 3.1.2.1:	Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması	4-44
Proje 3.1.2.4:	OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuarların kurulması	4-46
	• Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuarın kurulması	4-46

Proje 3.2.1.3:	Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi	4-48
	• Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi	4-48
Proje 3.2.1.7:	Samsun TEKMER'de/ Teknokent'te, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması	4-50
Proje 3.3.1.1:	Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması	4-52
Proje 3.3.1.5:	Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması	4-53
	• Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması	4-53
Proje 3.3.1.5:	Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması	4-54
	• Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması	4-54
Proje 3.4.1.4:	Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması	4-55
Proje 3.5.1.5:	Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması	4-57
	• Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi	4-57
Proje 3.5.1.6:	Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması	4-59
Proje 3.5.3.7:	Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi	4-62
Proje 3.5.4.1:	Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi	4-65
Proje 3.5.5.8:	Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi	4-67
Proje 3.5.7.1:	Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi	4-70
Proje 3.6.1.1:	Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi	4-73
Proje 3.6.1.3:	Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması	4-75
	• Tokat'ta, büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması	4-75
Proje 3.6.2.1:	Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması	4-77
	• Çorum'da OBB kurulması	4-77

Proje 4.1.1.7:	Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve geri kazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması	4-79
	• Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması	4-79
Proje 4.1.1.10:	Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii	4-81
	• Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması	4-81
Proje 4.1.3.1:	Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması	4-83
Proje 4.1.3.2:	Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması	4-85
Proje 4.2.1.3:	Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi	4-87
Proje 5.1.1.2:	Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma/ YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması	4-90
Proje 5.1.2.1:	Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi	4-92
Proje 5.2.1.3:	KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması	4-93
	• Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması	4-93

5 DEĞERLENDİRME VE SONUÇ 5-1

5.1 ARAZİ KULLANIMI 5-2

5.2 İZLEME VE DEĞERLENDİRME 5-22

5.3 KAYNAK GEREKSİNİMLERİ VE BÖLGEDE YAPILACAK YATIRIMLAR 5-40

5.4 SONUÇ 5-55

KAYNAKÇA K-1

EKLER EK-1

EK 1: NÜFUS PROJEKSİYONU SONUÇLARI EK-3

EK 2: STRATEJİK AMAÇ/ ÖNCELİK/ TEDBİR VE PROJELER LİSTESİ EK-11

EK 3: STRATEJİK AMAÇ/ ÖNCELİK/ TEDBİR VE PROJELER ŞEMALARI EK-71

EK 4: STRATEJİK PROJE ÖZET BİLGİ TABLOSU EK-79

EK 5: MERKEZİ KIRSAL YERLEŞİMLER EK-91

EK 6: İLÇE MERKEZLERİ BAZINDA KONUT GEREKSİNİMİ ÖNGÖRÜLERİ EK-95

EK 7: DÜNYA TİCARETİNDE VE EKONOMİSİNDE YENİ GELİŞMELER VE BÖLGE DIŞ TİCARETİ EK-99

TABLO LİSTESİ

Tablo 2.1	TR83 Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri	2-4
Tablo 2.2	TR83 Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergelerine Göre Sıralaması	2-5
Tablo 2.3	Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı ve İdari Kent Tanımına Göre Kentleşme Oranları	2-6
Tablo 2.4	İller İtibarıyla GSYİH'nın Sektörel Dağılımı ve İllerin Gelişmişlik Sırası, 2001	2-8
Tablo 2.5	Üç Temel Sektörün 1987-2001 Yılları Arasında GSYİH'dan Aldığı Payların Değişimi	2-8
Tablo 2.6	TR83 Bölgesi İstihdamın Sektörel Dağılımı, 2000	2-8
Tablo 2.7	Sektörel Büyüme Hızları, 1987 – 2001	2-9
Tablo 2.8	Bölge ve Türkiye Arazi Varlığı, 2002	2-10
Tablo 2.9	Arazi Varlığının Sulama Alanları İtibarıyla Dağılımı	2-10
Tablo 2.10	Türkiye ve Bölge Tarım İşletme Büyüklükleri, 2001	2-13
Tablo 2.11	Kırsal Yerleşme ve Tarımsal Faaliyete Göre Hanehalkı Sayısı	2-14
Tablo 2.12	Bölge, Türkiye ve Dünya Ürün Verimleri, 2003	2-15
Tablo 2.13	2000-2003 Dönemi Tarımsal Üretim Değerleri Ortalamalarının 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı İstihdam Değerleri ile Karşılaştırması	2-16
Tablo 2.14	Bölgedeki Hayvan Varlığı, 2003	2-17
Tablo 2.15	Bölge İmalat Sanayinin Yapısı	2-18
Tablo 2.16	İşyeri ve Çalışan Sayıları, 2002	2-19
Tablo 2.17	TR83 Bölgesi Sanayi Sektörlerinde Dönemsel Gelişmeler, 1993 – 2001	2-19
Tablo 2.18	Sanayi İstihdamının Önemli Olduğu İlk On Yerleşme ve Sanayi İstihdamının Payı	2-20
Tablo 2.19	TR83 Bölgesi'nde Sektörlere Göre İstihdamın Eğitim Düzeyi, 2000	2-21
Tablo 2.20	Hizmetlerde İstihdam ve Katma Değer Dağılımı, 2000	2-22
Tablo 2.21	Bölgenin Turizm Potansiyeline Sahip Kaynakları	2-25
Tablo 2.22	TR83 Bölgesi Yerleşme Yapısı, 2000	2-31
Tablo 2.23	Bölgenin Avantaj ve Darboğazlarının Belirlenmesi	2-39
Tablo 2.24	A2 Senaryosunun Temel Özellikleri, 2023	2-53
Tablo 3.1	Stratejik Amaç 1 GZFT	3-7
Tablo 3.2	Stratejik Amaç 2 GZFT	3-25
Tablo 3.3	Stratejik Amaç 3 GZFT	3-50
Tablo 3.4	KYH İl Müdürlükleri Tarafından İnşa Edilen Sulama Projeleri	3-65
Tablo 3.5	DSİ Sulama Projelerinin Öncelik Sıralaması	3-66
Tablo 3.6	Örtü Altı Sebze Tarımı Yapılabilecek I. ve II. Sınıf Tarım Alanları	3-69
Tablo 3.7	Stratejik Amaç 4 GZFT	3-91
Tablo 3.8	Stratejik Amaç 5 GZFT	3-101
Tablo 4.1	Stratejik Amaçların Ağırlıkları ve Birinci Aşamada Seçilen Projelerin Stratejik Amaçlara Göre Dağılımı	4-3
Tablo 4.2	Bölgede Cam Sera Tesis Edilebilecek Termal Kaynaklar	4-63
Şekil 4.8	Termal Kaynaklardan Yararlanılarak Seracılık Yapılması Mümkün Olan Yerler	4-63
Tablo 5.1	Arazi Kullanım Büyüklükleri, 2000	5-3
Tablo 5.2	Arazi Kullanım Büyüklükleri, 2023	5-3

Tablo 5.3	Stratejik Amaca Göre Sınıflandırılmış İzleme Göstergeleri	5-29
Tablo 5.4	YHGP Yatırımlarının Kaynak İhtiyacı Genel Toplam, 2006-2023	5-42
Tablo 5.5	Stratejik Amaçlara Göre Kaynak İhtiyacı	5-43
Tablo 5.6	Sektörlere Göre Kaynak İhtiyaçları	5-47
Ek 1 Tablo 1	Amasya İli'ne Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu	Ek-4
Ek 1 Tablo 2	Çorum İli'ne Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu	Ek-5
Ek 1 Tablo 3	Samsun İli'ne Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu	Ek-7
Ek 1 Tablo 4	Tokat İli'ne Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu	Ek-9
Ek 4 Tablo 1	Stratejik Proje Özet Bilgi Tablosu	Ek-80
Ek 5 Tablo 1	Merkezi Kırsal Yerleşimler	Ek-92
Ek 6 Tablo 1	Ilçe Merkezleri Bazında Konut Stoku ve Dönemler Itibarıyla Konut Gereksinimi	Ek-97
EK 7 Tablo 1	Sektörel Büyüme Hızları	Ek-108
EK 7 Tablo 2	Yıllar İtibarıyla Başlıca Ekonomik Göstergeler	Ek-109
EK 7 Tablo 3	Yıllar ve Ürün İtibarıyla İhracat, 1996-2004	Ek-113
EK 7 Tablo 4	Sektörel İhracatta Değişim, 2003-2004	Ek-114
EK 7 Tablo 5	Ülke Gruplarına Göre İhracat, 2004	Ek-114
EK 7 Tablo 6	Türkiye'nin Komşu Ülkelerle İhracatın 1980-2003 Yılları İtibarıyla Değişimi	Ek-115
EK 7 Tablo 7	Yakın Ülkelere İhracatın 1997-2003 Yılları İtibarıyla Değişimi	Ek-115
EK 7 Tablo 8	İhracatçı İşletme Sayıları ve İhracat Değerleri	Ek-116
EK 7 Tablo 9	Bölge ve İllerdeki İhracat Miktarlarının Sektörlere Göre Dağılımı	Ek-116
EK 7 Tablo 10	2006 Ocak Ayında En Çok İhracat Yapan İlk 10 İl	Ek-117
EK 7 Tablo 11	İhracat Yapma Oranı	Ek-117
EK 7 Tablo 12	İhracat Yapma Şekli	Ek-118
EK 7 Tablo 13	İhracat Yapamama Nedeni	Ek-118
EK 7 Tablo 14	İhracat Yapılan Ülkeler	Ek-119
EK 7 Tablo 15	İthalatçı İşletme Sayıları ve İthalat Değerleri	Ek-119
EK 7 Tablo 16	Bölge ve İllerdeki İthalat Miktarlarının Sektörlere Göre Dağılımı	Ek-120
EK 7 Tablo 17	2006 Ocak Ayında Samsun'dan İhracat Yapılan İlk 10 Ülke	Ek-120
EK 7 Tablo 18	Komşu Ülkelerin Türkiye'den En Çok İthal Ettiği Ürünler	Ek-121

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1.1	YHGP Ana Plan Raporunun Temel Yapısı	1-3
Şekil 2.1	Düzey 2 İstatistiki Bölge Birimlerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası	2-3
Şekil 2.2	TR83 Bölgesi'nin İl ve İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası	2-3
Şekil 2.3	Bölgenin Doğal Kaynakları ve Ekonomik Altyapısı	2-11
Şekil 2.4	Toplam İstihdam İçinde Tarımsal İstihdam Oranı En Yüksek 10 İlçe	2-14
Şekil 2.5	Sanayi İstihdam Oranının En Yüksek Olduğu İlk On Kentsel Yerleşme	2-20
Şekil 2.6-b	Mevcut İlişkisel Yapı	2-33
Şekil 2.6-a	Mevcut Morfolojik Yapı ve Fonksiyonlar	2-35
Şekil 2.7	Yerleşme Yapısı ve Değişmeler, 1980-2000	2-36
Şekil 2.8	1971 Yılı İmalat Sanayi İşgücü	2-48
Şekil 2.9	1981 Yılı İmalat Sanayi İşgücü	2-48
Şekil 2.10	1990 Yılı İmalat Sanayi İşgücü	2-49
Şekil 2.11	2000 Yılı İmalat Sanayi İşgücü	2-49
Şekil 2.12	2000 Yılı İmalat Sanayinde Yığılmalar ve Odak Noktaları	2-50
Şekil 2.13	İlçe Merkezi Nüfusu ve Kır Nüfusu, 2000	2-56
Şekil 2.15	İlçe Merkezleri Nüfusu, 2000-2023	2-57
Şekil 2.16	Kır Nüfusu, 2000-2023	2-57
Şekil 2.17	İlçe Merkezleri Bazında 2000 Yılı ve 2023 Yılı Nüfus Büyüklüğü	2-58
Şekil 2.18	Kır Nüfus Yoğunluğu, 2000	2-59
Şekil 2.19	Kır Nüfus Yoğunluğu, 2023	2-59
Şekil 2.20	TR83 Bölgesi Nüfus Piramitleri, 2000-2023	2-60
Şekil 2.21	Bölge İllerinin 2000-2023 Yılları Yaş Piramitleri	2-61
Şekil 2.22	İlçe Merkezleri Bazında Çalışma Çağındaki (15-64) Nüfus, 2000-2023	2-62
Şekil 2.23	Çalışma Çağındaki (15-64) Nüfus Artış Hızı, 2000-2023	2-63
Şekil 2.24	TR83 Bölgesi Stratejik Amaç ve Öncelikleri	2-66
Şekil 3.1	TR83 Bölgesi Stratejik Amaç/ Öncelik/ Tedbir/ Projeler	3-3
Şekil 3.2	İl ve İlçe Merkezleri Bazında 2023 Yılı Konut Gereksinimi Öngörüsü	3-16
Şekil 3.3	TR83 Bölgesi'ndeki DSİ Sulama Projeleri Öncelikleri	3-66
Şekil 3.4	Örtü Altı Sebze Tarımı Yapılabilecek Alanlar	3-70
Şekil 4.1	Merkezi Kırsal Yerleşimler ve Üst Merkez Ulaşım Ağı	4-8
Şekil 4.2	Amasya Kenti ve Tarihi Dokusu	4-14
Şekil 4.3	Bölgenin Birinci Derece Deprem Bölgesi Olan Yerleşim Yerleri	4-18
Şekil 4.4	Merkezi Kırsal Yerleşimler	4-22
Şekil 4.5	Mesleki ve Teknik Okullar ile Üniversite ve Yüksek Okulların Bulunduğu Yerleşim Merkezleri	4-24
Şekil 4.6	Mevcut OSB ve KSS'ler	4-37
Şekil 4.7	Bölgede Gezici Toprak Analiz Laboratuarlarının Bağlı Oldukları Merkezler	4-60
Şekil 4.9	Sertifikalı ve Hibrit Tohum Üretiminin Yapılması Mümkün Olan Alanlar	4-68
Şekil 4.10	Sertifikalı ve Hibrit Sebze Tohumu Üretiminin Yapılması Mümkün Olan Alanlar	4-68

Şekil 4.11	Tıbbi İlaç ve Baharat Bitkileri Üretiminin Mümkün Olduğu Alanlar	4-71
Şekil 4.12	Suni Tohumlamanın Yoğun Olarak Yapılması Gereken Alanlar	4-74
Şekil 4.13	Kurulması Önerilen Organize Besi Bölgeleri	4-78
Şekil 4.14	Tokat Katı Atık Projesi Kapsamındaki Yerleşmeler	4-80
Şekil 4.15	Taşkın ve Heyelanları Önlemek Amaçlı Sediment Kontrolü ve Ağaçlandırma Faaliyetlerinin Yapılması Gerekli Alanlar	4-86
Şekil 4.16	Korunması Gereken Hassas Bölgeler ve Koruma Alanları	4-89
Şekil 5.1-b	Mevcut Arazi Kullanımı-2	5-7
Şekil 5.1-a	Mevcut Arazi Kullanımı-1	5-9
Şekil 5.2-b	2010 Yılı Arazi Kullanımı-2	5-11
Şekil 5.2-a	2010 Yılı Arazi Kullanımı-1	5-13
Şekil 5.3-b	2015 Yılı Arazi Kullanımı-2	5-15
Şekil 5.3-a	2015 Yılı Arazi Kullanımı-1	5-17
Şekil 5.4-b	2023 Yılı Arazi Kullanımı-2	5-19
Şekil 5.4-a	2023 Yılı Arazi Kullanımı-1	5-21
Şekil 5.5	Değerlendirmede Temel Yaklaşım	5-23
Şekil 5.6	KA için İ&D Sistemi Önerisi	5-27
Şekil 5.7	GANTT Şeması	5-53
Şekil 5.8-b	Öngörülen İlişkisel Yapı	5-61
Şekil 5.8-a	Öngörülen Morfolojik Yapı ve Fonksiyonlar	5-63
EK 7 Şekil 1	Karadeniz Havzası ve TR83 Bölgesi Dış Pazar İlişkileri	Ek-123

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABGS	Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
ADSL	Asimetrik Dijital Kullanıcı Hattı (Asymmetric Digital Subscriber Line)
AİPP	Aktif İşgücü Programı Projesi
Ar-Ge	Araştırma Geliştirme
BBHB	Büyük Baş Hayvan Birimi
BDDK	Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BDT	Bağımsız Devletler Topluluğu
BİB	Bayındırlık ve İskan Bakanlığı
BİT	Bilişim (Bilgi) ve İletişim Teknolojileri
BKK	Bakanlar Kurulu Kararı
BYKP	Beş Yıllık Kalkınma Planı
CAD	Bilgisayar Destekli Tasarım
CAM	Bilgisayar Destekli İmalat
CBS	Coğrafi Bilgi Sistemi
CITES	Tehdit Altındaki Türlerin Ticaretinin Kontrolü Antlaşması (Convention of International Trade in Endangared Speices)
ÇB	Çalışma Birimi
ÇED	Çevresel Etki Değerlendirmesi
ÇEKÜL	Çevre ve Kültür Değerlerini Araştırma Vakfı
ÇEVKO	Çevre Koruma
ÇOB	Çevre ve Orman Bakanlığı
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DAP	Doğu Anadolu Projesi
DDY	Devlet Demir Yolları
DİE[1]	Devlet İstatistik Enstitüsü
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DLH	Demir Yolları Limanlar ve Hava Meydanları İnşaatı Genel Müdürlüğü
DOKAP	Doğu Karadeniz Bölgesi Bölgesel Gelişme Planı
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü
DSYB	Damızlık Sığırı Yetiştiricileri Birliği
DTÖ	Dünya Ticaret Örgütü
EC	Avrupa Komisyonu (European Commission)
ESOB	Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği
EUREPGAP	İyi Tarım Uygulamalar Standardı
FO	Fiber Optik
GAP	Güneydoğu Anadolu Projesi
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması
GE	Gelişme Ekseni
GİSİAD	Genç İş Adamları ve Sanayici Dernekleri
GNS	Genel Nüfus Sayımı
GOP	Gaziosmanpaşa Üniversitesi
GS	Genel Sekreterlik
GSGM	Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTS	Genel Tarım Sayımı
GZFT	Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar, Tehditler (SWOT)
HAK-İŞ	Hak İşçi Sendikaları Konfederasyonu
HKK	Hava Kuvvetleri Komutanlığı
ILO	Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organization)
IPA	Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı
ISIC	Uluslararası Standart Sanayi Sınıflandırması (International Standart of Industrial Classification)
ISPA	Katılım Öncesi Yapısal Politikalar İçin Enstrüman (Instrument for Structural Policies for Preaccession)
IUCN	Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (International Union of Conservation of The Nature)
IULA – EMMA	Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği, Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı (The International Union of Local Authorities, Section for the Eastern Mediterranean and Middle East Region)

1 5429 Sayılı Kanun ile Devlet İstatistik Enstitüsü Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) adını almıştır. Ancak, kullanılan veri kaynaklarının yayımlandığı tarih dikkate alınarak Devlet İstatistik Enstitüsü (DİE) kaynak gösterilmektedir

İ&D	İzleme ve Değerlendirme
İBB	İstatistiki Bölge Birimi
İBS	İzleme Bilgi Sistemi Uzmanı
İGEME	İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi
İHK	İnsan Hakları Kurulu
İİK	İl İstihdam Kurulu
İMKB	İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
İÖİ	İl Özel İdaresi
İÖİHB	İl Özel İdareleri Hizmet Birliği
İŞGEM	İş Geliştirme Merkezi
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KA	Kalkınma Ajansı
KAF	Kuzey Anadolu Fay Kuşağı
KB-GSYİH	Kişi Başına Düşen Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
KEİ	Karadeniz Ekonomik İşbirliği
KGM	Karayolları Genel Müdürlüğü
KHGM	Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü
KHK	Kanun Hükmünde Kararname
KİDU	Kıdemli İzleme Değerlendirme Uzmanı
KİT	Kamu İktisadi Teşebbüsleri
KK	Kalkınma Kurulu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KOSGEB-İŞGEM	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı İş Geliştirme Merkezi
KSB	Kadının Statüsü Birimi
KSS	Küçük Sanayi Siteleri
KSSGM	Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
KTAE	Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü
kWs	Kilovat Saat
KYHM	Köye Yönelik Hizmetler İl Müdürlüğü
MAK	Merkezi Av Komisyonu
MAM	Marmara Araştırma Merkezi
MARPOL	Deniz Kirliliği (Marine Pollution)
MDA	Mevcut Durum ve Analizi
MDK	Mesleki Danışma Kurulu
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MEDA	Merkezi ve Doğu Avrupa Ülkeleri
MEKSA	Mesleki Eğitim ve Küçük Sanayii Destekleme Vakfı
MEM	Mesleki Eğitim Merkezi
MH	Mikro Havza
MİA	Merkezi İş Alanı
MİGEM	Maden İşleri Genel Müdürlüğü
MKY	Merkezi Kırsal Yerleşimler
MPM	Milli Produktivite Merkezi
MTA	Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
MVA	Mega Volt Amper
MYO	Meslek Yüksek Okulu
OBB	Organize Besi Bölgesi
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
OGG	Odak Grup Görüşmesi
OGM	Orman Genel Müdürlüğü
OGYE	Okul Gelişimi Yönetim Ekibi
OİM	Orman İşletme Müdürlüğü
OİŞ	Orman İşletme Şefliği
OMÜ	Ondokuzmayıs Üniversitesi
OPGW	Optik Kılavuz Kablo (Optical Guide Wire)
ORKÖY	Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
ORTKA	Ortak Kullanım Atölyesi
ORTLAB	Ortak Kullanım Laboratuarları
OSB	Organize Sanayi Bölgeleri
OVP	Orta Vadeli Program
ÖFK	Özel Finans Kurumu
ÖUKP	Ön Ulusal Kalkınma Planı
ÖYP	Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı
PHARE	Polonya ve Macaristan Ekonomilerinin Yeniden Yapılandırılması İçin Eylem (Poland and Hungary Action for the Reconstructing of the Economy)
PİO	Pansiyonlu İlköğretim Okulu
PM	Partiküler Madde
PUB	Proje Uygulama Birimi
R/L	Radyolink
SA	Stratejik Amaç
SABEK	Samsun Bölgesel Ekonomik Kalkınma Anonim Şirketi

SABEKAK	Samsun Bölgesel Ekonomik Kalkınma Konseyi
SAKU	Stratejik Amaç Konu Uzmanı
SAPARD	Tarım ve Kırsal Kalkınma İçin Özel Katılım Programı (Special Accession Program for Agriculture and Rural Development)
SB	Sağlık Bakanlığı
SHÇEK	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
SİAD	Sanayici ve İş Adamları Derneği
SO_2	Kükürtdioksit
SPK	Sermaye Piyasası Kurulu
SRAP	Sosyal Riski Azaltma Projesi
SSCB	Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SSK	Sosyal Sigortalar Kurumu
STK	Sivil Toplum Kuruluşları (NGO - Non-Governmental Organization)
SYDTF	Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu
TCDD	Türkiye Cumhuriyeti Devlet Demiryolları
TDGM	Tarımsal Destekleme Genel Müdürlüğü
TDH	Toplam Doğurganlık Hızları
TEDAŞ	Türkiye Elektrik Dağıtım Anonim Şirketi
TEK-MER	Teknoloji Geliştirme Merkezi
TEM	Trans Avrupa Otoyolu (Trans European Motorway)
TEMA	Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TEN-T	TransAvrupa Ulaşım Ağı (Trans-European Network for Transport)
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TETEK	Türkiye Transit Karayolu
TGİB	Teknoloji ve Uluslararası Gelişim Birliği
TKB	Tarihi Kentler Birliği
TKİB	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
TM	Toplum Merkezi
TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TOSYÖV	Türkiye Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Serbest Meslek Mensupları ve Yöneticileri Vakfı
TPM	Ticari Pazarlama Merkezi
TRACECA	Avrupa – Kafkasya – Orta Asya Ulaşım Koridoru (Transport Corridor Europe – Caucasus – Central Asia)
TSO	Ticaret ve Sanayi Odaları
TTSAE	Tokat Toprak Su Araştırma Enstitüsü
TÜBA	Türkiye Bilimler Akedemisi
TÜBİTAK	Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
TÜMMER	Türkiye Mermer Doğal Taş ve Makineleri Üreticileri Birliği
TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
TZOB	Türkiye Ziraat Odaları Birliği
UAP	Ulaştırma Ana Planı
UKKS	Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi
UNDP	Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (United Nations Development Program)
UNESCO	Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim ve Kültür Teşkilatı
URAK	Ulusal Rekabet Araştırma Kurumu
WTO	Dünya Turizm Örgütü (World Tourism Organization)
YEK	Yerel Ekonomik Kalkınma
YG21	Yerel Gündem 21
YHGP	Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi
YHKB	Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği
YİBO	Yatılı İlköğretim Bölge Okulu
YK	Yönetim Kurulu
YO	Yüksek Okul
YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
YTL	Yeni Türk Lirası
ZMO	Ziraat Mühendisleri Odası

1 GİRİŞ

1.1 RAPORUN YAPISI

Amasya, Çorum, Tokat ve Samsun illerinden oluşan TR83 Düzey 2 Bölgesi için hazırlanan Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi (YHGP) Ana Planını içeren bu rapor, daha önceki aşamalarda sunulmuş olan "Mevcut Durum ve Analizi" ile "Strateji ve Yeniden Yapılanma Senaryoları" raporlarının bulgularını dikkate alarak hazırlanmış, bu çerçevede, bu aşamaya kadar yapılan çalışmaları da özetleyen ve kendi içinde bütünlüğü olan bir rapor olarak tasarlanmıştır.

Ana Plan'ın hazırlıkları, öngörülmüş olan senaryo çerçevesinde, mevcut durum ile ilgili verilere, saptamalara, analizlere ve bunların sentezine dayanmaktadır. Bu sentez, bölgenin çeşitli yerlerinde ve farklı nüfus yoğunluklarında yaşayan, farklı ekonomik faaliyetlerle uğraşmakta olan ve farklı toplumsal ilişkiler örüntüsü içinde olan bölge toplumunun kendi özellikleri ve talepleri dikkate alınarak erişilmiş bir sentezdir. Çalışmalarda, başlangıçtan itibaren, veri toplama yöntemlerinin belirlenmesinden plan fikirlerinin oluşturulması ve olgunlaşmasına kadar bütün aşamalarda, bölge topluluklarıyla ve kurumlarıyla, mümkün olduğunca beraber çalışmanın yollarını arayan katılımcı bir planlama yaklaşımı benimsenmiştir. Bu nedenle, Ana Plan, nesnel verilere ve somut bilgilere olduğu kadar, bölge toplumunun talep ve beklentilerine de dayanarak yapılan uzman çalışmalarıyla gerçekleştirilmiştir.

Bölgedeki gelişmelerle ilgili bir öngörü, ya da yol gösterici bir kılavuz niteliğindeki Ana Plan, ülkenin içinde bulunduğu koşullara ve gelecek beklentileri olduğu kadar, dünyadaki değişimleri ve olası yeni değişmelerle ilgili ipuçlarını da dikkate almak zorundadır. Bu nedenle, bölgenin geleceği ile ilgili öngörülerle, değişim eğilimleri arasında tutarlı bir ilişkinin bulunabilmesine dikkat edilmesi gereklidir.

Bu çerçevede seçilmiş olan senaryo, bölgenin geleceğiyle ilgili temel doğrultuyu ve büyüklükleri belirlemiştir. Bu senaryo çerçevesinde geliştirilmiş olan strateji ise senaryonun gerçekleştirilebilmesi için bu coğrafyada yapılabilecek çalışmalardan kritik olanlarının bir dökümü niteliğindedir. Bu çalışmadaki öneriler, ana plan fikri ve yapısı belirlendikçe, her aşamada yeniden ele alınarak irdelenmiş ve plan önerileri ile stratejik seçimler örtüştürülerek, bütünleşmiş ve tutarlılığı sağlanmış bir planlama çalışması yapılmıştır.

Rapor beş bölümden oluşmakta olup raporun yapısı Şekil 1.1'de verilmektedir. Bu şekil, planlama yaklaşımının, dolayısıyla raporun yapısının ana özelliklerini yansıttığı kadar, "Strateji ve Yeniden Yapılanma Senaryoları" raporunda verilen vizyon, temel stratejik amaç, stratejiler ve öncelikler ile tedbirler ve projeler arasındaki ilişkilerin nasıl kurulmakta olduğunu da göstermektedir.

Birinci bölüm, planlama yaklaşımı ve yöntemi ile Türkiye'deki planlama dizgesi içinde YHGP'nin konumunu açıklayan giriş bölümüdür.

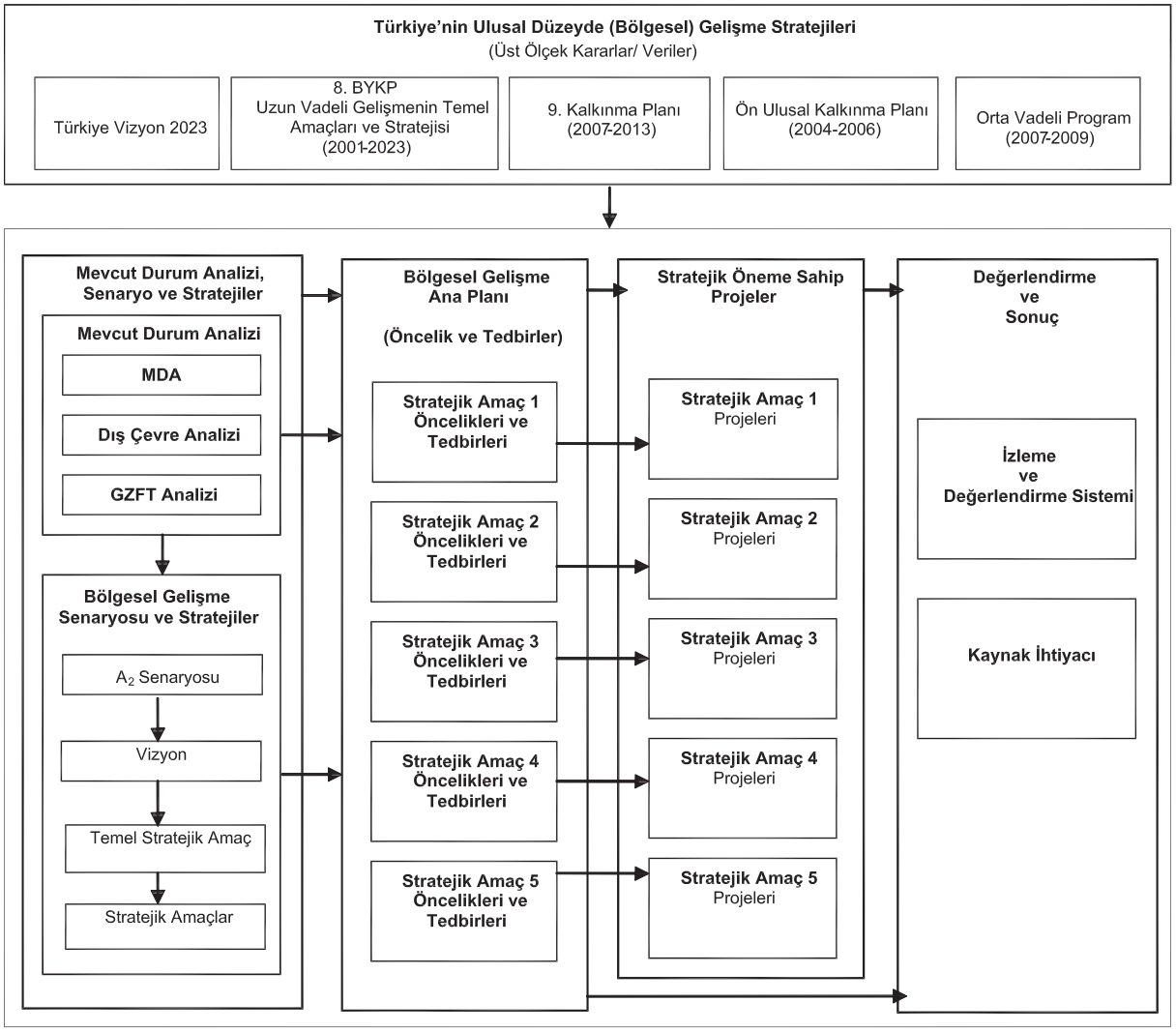
İkinci bölüm, mevcut durumla ilgili bilgileri birleştiren ve sentezleyen mevcut durum ve analizi: sorunlar, potansiyeller ve kaynaklar ile başlamakta, dış çevre analizi çerçevesinde, bölgenin gelişme arayışı içinde karşı karşıya kalması beklenen fırsat ve tehditler ile devam etmekte ve son olarak bölgesel gelişme senaryosu ve stratejiler ile sonlanmaktadır. Bölgesel gelişme senaryosu başlığı altında dört alternatif senaryo içinden seçilen A2 senaryosuna, stratejiler başlığı altında ise, vizyon, temel stratejik amaç, stratejik amaçlar ve önceliklere yer verilmiştir.

Üçüncü bölüm, bölgenin gelişmesi, stratejik amaçların gerçekleşmesi için stratejik önemde olan tedbir ve projelerin detaylı açıklamalarını içermektedir.

Dördüncü bölümde stratejik önemdeki projelerin açıklaması sunulmaktadır.

Son bölüm olan beşinci bölüm, planın kaynak gereksinimi, izlenmesi ve değerlendirilmesine ilişkin açıklamaları içermekte ve bir sentez niteliği taşıyan sonuç ile tamamlanmaktadır.

Şekil 1.1 YHGP Ana Plan Raporunun Temel Yapısı

1.2 YAKLAŞIM VE YÖNTEM

YHGP çalışmalarında, planlama çalışmalarının ilk aşamalarından başlayarak;

- teknik ve bilimsel verileri dikkate alan,
- katılımcı,
- yerel girişim gücünü ve karşılaştırmalı üstünlüğünü önemseyen,
- esnek, olasılıklar üzerine kurulu,
- küreselleşen bir dünya içinde olma bilincinde ve
- mekana dayalı

bir yaklaşım izlenmiştir. Stratejik planlama yaklaşımı ile örtüşen bu yaklaşımı açıklamadan önce stratejik planlama yaklaşımına kısaca değinmek faydalı olacaktır.

1.2.1 Stratejik Planlama Yaklaşımı

Stratejik planlama, geleneksel planlamadan farklı bir yaklaşımla, gelecekle ilgili bir öngörü/ öngörüler sistematiği oluşturma tekniğidir. Stratejik planlamanın temel ayırt edici özellikleri, katı olmaktan uzak ve gelecek için tam belirleyicilik amaçlamaksızın, ilgili bütün tarafların katılımına açılmış ve onların farklı ölçülerde de olsa desteğini almış bir gelecek tasavvuru kurarak ilk aşamasını tanımlaması ve her aşamada avantajları değerlendirebilmesi için esnek -olumsal bir yaklaşımla diğer planlama aşamalarını sürdürmesidir. Bu kurgu, demokratik ve yönetişimci ilkelere göre belirleneceği için, paylaşılmış bir gelecek öngörüsü/ vizyonu için daha etkin ve daha gerçekçi bir dizi eylemin sistemli ve uygulanabilir programlarının oluşturulmasına daha elverişli bir planlama aracıdır.

Stratejik planlama, sadece stratejik olan eylemler üzerinden ve bu stratejik eylemlerin tanımladığı patikanın güzergahında, dinamik, hızlı ve demokratik katılımcı öngörü kararlarını alarak ve aynı hızla bunları yenileyebilme esnekliğini göstererek ilerleyen ve kısa erimlilikten fazlasına sahip bir gelecek kurgusu oluşturma egzersizidir.

Temel ilkeleri bakımından, "iyi yönetişimin" ilkeleriyle özdeş ilkelere sahiptir. Ancak geleceği kurabilmek için planlama kavramlarını ve araçlarını, kendi özgün tanımları çerçevesinde kullanmaktadır.

Stratejik planın başlangıç aşamasındaki gücü, planın bütün tarafları bakımından üzerinde tartışılmış ve anlaşılmış bir vizyona, diğer bir ifadeyle paylaşılan ve ortaklaştırılmış bir gelecek öngörüsüne/ idealine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Vizyonun, ya da paylaşılmış bir gelecek öngörüsünün/ortak bir tahayyülün oluşturulabilmesi, kuşkusuz, mevcut durum ve koşullar, sınırlayıcılar ve fırsatlarla ilgili iyi bir analizin yapılabilmiş olmasına bağlıdır. Analiz aşaması teknik bir aşama olarak nitelendirilebilir; ancak, bu aşamadan başlayarak ortaklarla birlikte çalışmak ve karşılıklı bir güven ortamının yaratılması için çaba göstermek gerekecektir.

Başlangıç ilkelerinden ve temel yaklaşım özelliklerinden açıkça anlaşılacağı gibi, stratejik plan, plancıların veya teknik bir grubun sahiplenebileceği bir ürün değildir. İlgili bütün tarafların sahiplendiği ve üzerinden bir ortaklığın kurulabildiği bir ürün olarak stratejik plan, geleceğin biçimlendirilmesinde işlevsel olabilme şansına sahiptir. Teknik, idari taraflar ve plancılar kadar, planın doğal ortağı konumundaki bütün diğer taraflar, tarımcılar, girişimciler, tüccarlar, kadınlar ve erkekler, gençler ve bütün diğer toplum kesimleri de planın ortakları ve karar vericileridir.

Geniş bir çevrenin gelecek tasarımı için kullanabileceği bir araç olabilmesi için stratejik planın, planlama teknisyenleri veya plancılar tarafından katılımcıların tartışmasına sunulmuş ve saydam bir biçimde yapılandırılmış amaçlara ve hedeflere sahip olması gerekecektir. Stratejik plan, bu örgü üzerinden, önce vizyon, sonra stratejik amaçlar ve bu amaçların gerçekleştirilmesi için saptanmış öncelikler ve bu önceliklere ulaşabilmek için ta-

sarlanmış tedbirler ve projelerle, adım adım belirli aşamaları gerçekleştirecektir.

Yaklaşımdaki esneklik ve katılımcı ilkeler, gelecek sorumluluğunun, toplum tarafından daha çok paylaşılması, bu nedenle de, daha düşük maliyetle ve daha üstün bir kaliteyle üretilebilmesine olanak sağlamaktadır. Stratejik planlamada, çıktılardan çok sonuçlar, etkiler ve etkileşimin/ katılımın kalitesi önemlidir. Planlama çevresine dışarıdan iletilen kararlardan çok, merkezi kamu yatırımları ve yerel inisiyatifler, yerel talepler arasında görüşmelerle ve müzakerelerle uyumlaştırılmış kararlar söz konusudur. Böylece bölgeler, kendi avantajlarını daha iyi kullanabilecekleri stratejilere göre, gelecekle ilgili çalışmaları, giderek ayrıntılandırılan plan dokümanları haline getirebileceklerdir.

TR83 için yapılan bölge planı da stratejik planlama yaklaşımıyla yapılan bir plandır. Ancak planın başarısı ve sürdürülebilir olması, bütün aşamalarda katılımcı özelliklerini sürdürmesine ve katı, sabit amaçlı olmayan niteliklerini korumasına bağlıdır. YHGP'nin başarılı olması, bölge topluluklarıyla canlı ve dinamik bir ilişki kurması ve bu plana göre öngörülen amaç ve hedeflerin, paylaşılan ortak değerler, ayrıntıları yönetişimci bir anlayışla çalışan kurumlarca geliştirilen program veya projeler haline gelebilmesine bağlı olacaktır.

1.2.2 Planlama Yaklaşımı ve Yöntemi

Yukarıda da belirtildiği gibi, YHGP çalışmalarında, stratejik planlama yaklaşımı çerçevesinde davranılmıştır. Stratejik planlama, katılımcı bir yaklaşımla ele alınmaya uygun bir planlama yaklaşımıdır. Stratejik planlamanın sağladığı esneklik ve kapsayıcı olma iddiasından uzaklaşma, toplumun gelecek öngörü ve taleplerindeki değişimlerin planla bütünleştirilebilmesi ihtiyacından kaynaklanmaktadır. Katılımcı yaklaşımı sağlamaya elverişli çeşitli teknikler bulunmaktadır. Bunlar konunun ve planlama çalışmasının içinde bulunduğu aşamanın özelliklerine göre, YHGP çalışmasında kullanılmıştır.

Planın uzun ve orta erim öngörü süresi içinde, toplumda ve kurumlarda bazı değişim ihtiyaçlarının ortaya çıkmasının kaçınılmaz olduğu genel bir kabuldür. Koşulların nesnel olarak değişmesi veya toplumun öznel değer sistemlerindeki değişmeler, yapılmış olan plan öngörü ve kararlarının gözden geçirilmesini gerektirebilir. Bu değişim ihtiyacının hızla karşılanabilmesi, plan uygulamalarını gerçekleştiren ve denetimi altında bulunduran kurum tarafından, toplumun bu konudaki taleplerinin izlenmesine bağlıdır. Başlangıçtan beri toplumun ihtiyaçlarını nesnel ölçütlerle belirleyen ve gelişmelere göre planın gerekli esneklikler göstermesini sağlayan planlama yaklaşımı, katılım süreçlerini de bu anlayışa göre düzenlemiş olmalıdır.

YHGP çalışmaları, yukarıda açıklanan nedenlerle, planın katılımcı bir yaklaşımla elde edilmesini sağlayacak bir yapı kurmayı amaçlamaktadır. Planlama çalışmaları, verilerin toplanması ve yorumlanması aşamasından başlayarak katılımcı yaklaşımın gereklerine göre çalışma yaklaşımı ve yöntemleri belirlemiştir. Veri ve bilginin elde edilmesi için başlıca iki yol izlenmiştir:

- Mevcut basılı olan ve olmayan veri ve kaynaklarının değerlendirilmesi,
- Yeni bilgilerin elde edilmesi için alan araştırması yapılması.

Bunlardan birincisi için, yerel veya merkezi resmi kurumların veya özel kuruluşların, kişilerin basılı olarak veya elektronik ortamda yayınladığı, ya da yayınlanmamış kaynaklar kullanılmıştır. Bu kaynaklara, özellikle yayınlanmamış resmi kaynaklara ulaşılması için yazışmalar ve görüşmeler yapılmış ve bu kaynaklar büyük ölçüde sağlanabilmiştir.

Yeni verilerin elde edilmesi için alan araştırması, her konu için, konunun gereğine göre farklı nitelikte yapılmıştır (her araştırmayla ilgili yöntem, MDA raporlarının ilk bölümünde yer almakta, verilerini nasıl, hangi kaynaklardan ve hangi tekniklerle topladığını ayrıntılı olarak açıklanmaktadır).

Bununla birlikte, temelde iki alan araştırması tekniği kullanılmıştır;

- Niceliksel veri toplama teknikleri ve
- Niteliksel veri toplama teknikleri.

Niceliksel veri toplama teknikleri, yani bir örneklem planına dayanarak yapılandırılmış bir soru kağıdıyla, ya da sistematik gözlemler yoluyla alandan veri toplama çalışması,

- sanayi sektörü,
- girdi-çıktı analizi,
- yerleşim yerlerinin kademelenmesi çalışmasının yenilenmesi ve
- flora, fauna ve sucul canlılar

için yapılmıştır.

Niteliksel veri toplama teknikleri ise, çalışmanın genel yaklaşımı bakımından yeğlenmiş ve alanda, sektörün özelliklerine uygun bir biçimde uygulanmıştır.

Son 20 yıl içinde katılımcı ve niteliksel analiz ve araştırma teknikleri kalkınma ile ilgili projelerde yaygın olarak kullanılmaya başlanmıştır. Bu teknikler aracılığıyla hızlı ve kısa sürede detaylı bilgi toplanma olanağı bulunmaktadır. Yöre insanının yaşadığı sorunlar kendi deneyimleri temel alınarak anlaşılmaya çalışılmaktadır. Bu araştırma yönteminin dezavantajlarını minimuma indirgemek için, aynı konuda farklı kaynaklardan bilgi toplanmakta, bir kaynaktan elde edilen bilgiler diğerleri ile karşılaştırılıp (triangulation) genel durum hakkında mümkün olduğu kadar "objektif" bilgiler elde edilmeye çalışılmaktadır. Bu yaklaşımların en büyük avantajlarından biri de, proje sürecine katılım sağlanmasına olanak vermesidir. Nitel araştırma yöntemi temel alınarak, incelenen konuyu anlamada en yararlı olduğu düşünülen araç ve teknikler kullanılmıştır.

Niteliksel araştırma yöntemi, katılımcı veri toplamaya (bu tekniklerinin kullanılmasına) elverişlidir. YHGP'de katılımcı bir planlama yaklaşımı benimsendiğinden, katılımcılığın veri toplama aşamasından itibaren kullanılmasının, planın genel yaklaşımına uygun olacağı düşünülmüştür. Böylece veri (niteliksel veriler), toplum kesimleri ile daha yakın bir ilişki kurularak ve neden- sonuç ilişkileri üzerinde daha ayrıntılı bilgi edinme olanağı sağlanarak toplanmış olmaktadır. Ayrıca, geleceğin kurulmasında ve plan önerilerinin biçimlendirilmesinde, katılımcı yöntemle toplanmış veriler daha fazla yol gösterici olmaktadır. Katılımcı yöntemle veri toplamak, bilgi toplanması gereken alanların neler olması gerektiği/ olabileceği ve araştırmanın ne yöne doğru genişletileceği -derinleştirilebileceği konularında, daha elverişli sonuçlar vermektedir.

Niteliksel veri toplama teknikleri bakımından, saha araştırması sırasında esas olarak,

- odak grup görüşmeleri (OGG) ve
- derinlemesine görüşmeler

biçiminde özetlenebilecek teknikler kullanılmıştır.

Odak grup görüşmeleri tekniği ile sorun arama, beyin fırtınası, GZFT gibi tekniklerle, analiz için elverişli materyal toplanması yoluna gidilmiştir.

Derinlemesine görüşmeler de, örgütlerin çeşitli kademelerinde bulunan kaynak kişilerle genellikle randevu alınarak yapılan görüşmeler veya odak grup görüşmelerinde konuyla ilgili daha derin/ yaygın bilgisi olduğu gözlemlenen kişilerle veya kartopu yaklaşımıyla, bir bilgilendiriciden diğerine doğru bir yol izleyerek, bilgi toplanmıştır.

Sonuç olarak, YHGP katılımcı yaklaşımla yapılan bir bölge planıdır. Yöntemle ilgili açıklamaların gösterdiği gibi, planlama çalışmalarının bütün aşamalarında, aşamanın ve bilgi türünün gereklerine uygun tekniklerle, planlamayı ilgilendiren her eylem, mümkün olduğunca katılımı sağlayacak bir yaklaşımla ele alınmıştır. Bunun için, bilgi toplama tekniklerinden katılıma elverişli niceliksel ve niteliksel veri toplama yöntemlerinin seçilmesine özen gösterilmiş, toplumla ve kurumlarla etkileşime elverişli ve planlama önerilerinin biçimlendirilebilmesi için talep ve beklentilerin ortaya konulabilmesine olanak sağlayan GZFT analizi, senaryo analizi, küçük grup tartışmaları gibi tekniklerden yararlanılmış ve toplumun çeşitli kesimleriyle

gerek veri - bilgi toplama gerek plan önerilerinin biçimlendirilmesi amaçlarıyla görüşmeler, toplantılar ve tartışmalar yapılmış, geliştirilen öneriler hakkında bölge topluluklarından ve kurumlarından geribildirim sağlanmıştır. Bugüne kadar yapılan saha çalışmalarında çok sayıda bölge insanı, planlama çalışmasından haberdar edilmiş ve onların görüşleri sorularak, bu geri bildirimlerden ve bilgilerden yararlanılmıştır. Planlama çalışmasına bölge toplulukları veya bireyler, geniş bir biçimde katılmıştır.

1.3 TÜRKİYE'DEKİ PLANLAMA DİZGESİ VE TR83 BÖLGE PLANI'NIN KONUMU

Yapılan bu çalışmanın Türkiye'deki planlama dizgesi içinde konumunu göstermesi açısından plan kademlerine değinmekte fayda görülmüştür. 3194 Sayılı İmar Kanunu'na göre planlar, kapsadıkları alan ve amaçları açısından;

1. Bölge planı,
2. İmar planı,
   - Nazım imar planı,
   - Uygulama imar planı

şeklinde kademelenirler.

Ayrıca, İmar Kanunu'nun tanımlar maddesinde çevre düzeni planı "ülke ve bölge plan kararlarına uygun olarak konut, sanayi, tarım, turizm, ulaşım gibi yerleşme ve arazi kullanılması kararlarını belirleyen plandır" şeklinde, nazım imar planı ise; "varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak …düzenlenen …plandır" şeklinde tanımlanmaktadır (İmar Kanunu, md. 5). Dolayısıyla kanun bölge planı ile nazım imar planı arasında bir başka plan tanımlamaktadır.

Kademeli yapıda veya herhangi bir kanunda tanımlı olmaksızın il gelişme planları hazırlanmaktadır. Diğer taraftan, 5302 sayılı İl Özel İdareleri Kanunu, il özel idarelerinin büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, diğer illerde il belediyeleri ile birlikte yapmasını öngördüğü il çevre düzeni planını tanımlamaktadır.

Bu çerçevede;
Bölge planı ve daha alt ölçekte il gelişme planı, çevre düzeni planı, il çevre düzeni planı ve imar planı şeklinde bir kademelenme tanımlamak mümkündür. İmar planları, nazım imar planı ve uygulama planı olarak iki ölçekte hazırlanmaktadır.

Bölge Planı

3194 Sayılı İmar Kanunu'na göre "bölge planları"; sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini, yerleşmelerin gelişme potansiyelini, sektörel hedefleri, faaliyetlerin ve alt yapıların dağılımını belirlemek üzere hazırlanacak bölge planlarını, gerekli gördüğü hallerde Devlet Planlama Teşkilatı yapar veya yaptırır (İmar Kanunu, md. 8-a).

Özellikle 1990'lardan sonra önemi net olarak vurgulanan bölge planlama konusunda Türkiye'deki deneyim, planlı dönem öncesinde başlayan ve ilk iki plan döneminde çalışmaları devam eden;

- Antalya Bölgesi Projesi,
- Marmara Bölgesi Projesi,
- Zonguldak Bölgesi Projesi,
- Çukurova Bölgesi Projesi ve
- Keban Projesi

ile birlikte, 1980'li yıllarda başlayan ve günümüzde bir kısmının uygulamaları halen devam eden

- Doğu Marmara Planlama Projesi,
- Zonguldak - Bartın - Karabük Bölgesel Gelişme Projesi,
- Güney Doğu Anadolu Projesi (GAP),
- Doğu Anadolu Projesi (DAP),
- Doğu Karadeniz Bölgesel Gelişme Projesi (DOKAP)'dir (DPT, 2006-4).

Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi de İBB 2 düzeyinde hazırlanmakta olan bir bölge planı niteliğindedir.

Çevre Düzeni Planı

Tanımı İmar Kanunu'nda yapılan çevre düzeni planlarının (özel kanunlarla belirlenmiş alanlar hariç) hazırlama, hazırlatma ve onama yetkisi 08.05.2003 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'un 2. madde (h) bendi ile, 10. madde (c) bendi uyarınca Çevre ve Orman Bakanlığı'na verilmiştir.

İl Çevre Düzeni Planı

Yukarıda tanımı yapılan ve Çevre ve Orman Bakanlığı'na görev olarak verilen "Çevre Düzeni Planı" ile İl Özel İdaresi Kanunu'nda tanımı açıkça yapılmasa da adı Çevre ve Orman Bakanlığı'nın görevleri içinde yer alan "Çevre Düzeni Planı" ile büyük yakınlık taşıyan "İl Çevre Düzeni Planı" başlıklı yasa maddesi/ bendi arasında bir yetki girişimi doğmaktadır. Bu nedenle Çevre ve Orman Bakanlığı'nın 25.04.2005'de yayınladığı bir genelge ile, arasında Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat'ın da bulunduğu 50 ilde, İl Özel İdareleri Kanunu'nun yayınlanmasından önce başlatılan İl Çevre Düzeni Planlarıyla ilgili her türlü yetkinin bakanlıkça kullanılacağı belirtilmektedir. Bu durumda, TR83 Bölgesi illeri için "Çevre Düzeni Planlarının" Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından bölge planına uygun olarak hazırlanacağı düşünülebilir.

İl Gelişme Planı

İl gelişme planlarının, planlama hiyerarşisi içindeki yeri ve kapsamı hukuki açıdan belirsizdir ve hukuki dayanaktan yoksundur. Bolu, Düzce, Mersin, Çankırı, Batman Sivas, Şanlıurfa, Manisa il gelişme planları hazırlanmıştır. Bu kapsamda Kayseri ve Karaman illeri il gelişme raporları hazırlamışlardır. Ayrıca, tek örneği olmak üzere Türkiye'de ilçe gelişim planı da hazırlanmaktadır. Adana ili Pozantı ilçe gelişim planı tek ilçe gelişim planıdır.

TR83 Bölgesi illerinden Samsun'da da il gelişme planlarını hazırlamak üzere çalışmalar yapılmaktadır. Samsun Bölgesel Ekonomik Kalkınma Anonim Şirketi Samsun İl Gelişme Planı'nı hazırlamak üzere çalışmalar yapmaktadır.

Henüz il gelişme çalışmalarının net bir dökümü çıkarılmış ve bunların karşılaştırması yapılmış değildir.

İmar Planı

Nazım İmar Planı

İmar Kanunu, nazım imar planını "varsa bölge veya çevre düzeni planlarına uygun olarak …arazi parçalarının; genel kullanış biçimlerini, başlıca bölge tiplerini, bölgelerin gelecekteki nüfus yoğunluklarını, gerektiğinde yapı yoğunluğunu, çeşitli yerleşme alanlarının gelişme yön ve büyüklükleri ile ilkelerini, ulaşım sistemlerini ve problemlerinin çözümü gibi hususları göstermek ve uygulama imar planlarının hazırlanmasına esas olmak üzere düzenlenen, detaylı bir raporla açıklanan ve raporuyla beraber bütün olan plandır" şeklinde tanımlanmaktadır (İmar Kanunu, md. 6).

Uygulama İmar Planı

İmar Kanunu, uygulama imar planını "tasdikli halihazır haritalar üzerine varsa kadastral durumu işlenmiş olarak nazım imar planı esaslarına göre çizilen ve çeşitli bölgelerin yapı adalarını, bunların yoğunluk ve düzenini, yolları ve uygulama için gerekli imar uygulama programlarına esas olacak uygulama etaplarını ve diğer bilgileri ayrıntıları ile gösteren plandır (İmar Kanunu, md. 6).

Dünya'da yaşanan değişimler ve Türkiye'de de kentleşmeye yönelik yaklaşımların yeniden gözden geçirilmesi ile 3194 sayılı İmar Kanunu'nun revize edilmesi ihtiyacı doğmuştur. Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan Planlama ve İmar Kanun Tasarısı Taslağı çalışmaları devam etmektedir.

Türkiye'nin mevcut planlama düzeni, yapılan çeşitli planlar arasındaki hiyerarşik ilişkileri ve plan hiyerarşisi olmaksızın çakışan planlama yetkileri konusunda açık bir fikir vermektedir. Bölge planları içinde yer alabilecek bazı planlama konuları için yapılmış yasal tanımlar da vardır.

Plan hiyerarşisinin belirlemiş olduğu bir karar çevresinde, hazırlanan plan; varsa, üst ölçek

planlarının kararlarını veri olarak almak (veya planlama esneklikleri söz konusuysa) üst ölçek plan kararlarının revize edilmesi için gerekçeli bir tartışma açmak ve sonuca ulaşmak seçeneklerini değerlendirerek plan çalışmasını başlatmalıdır. Üst ölçek kararlarına uygun olarak hazırlanan plan, sadece kendi ölçeğinin lejantına uygun bir plan geliştirmeli, alt ölçek planlarının belirlemesi gereken ayrıntılara girmemeli, gerekiyorsa sadece alt ölçek kararlarının alınması ile ilgili özel/uyarıcı notlar hazırlayarak, değerlendirme ve kararı alt ölçek planlarına bırakmalıdır.

Ancak, Türkiye'deki planların üst ve alt ölçekleriyle ilişkilerinde bazı bakımlardan sorunlar bulunduğundan, hem planlar kendi ölçeklerine ve lejantlarına uygun karar alanı bakımından fazlalıklar ve eksiklikler taşımakta, hem de yetki ve görev sınırlarının aşılmasıyla ilgili pek çok sorunu çözmek zorunda kalmaktadır.

YHGP'nin hazırlanmasında da bu tür sorunlarla karşılaşılmıştır. "Ülke mekansal politika planı" henüz olmadığı için, ülkesel ölçekten alınması gereken önemli kararlar konusunda çoğu kez boşlukla karşılaşmış ve bunlardan bazılarını varsayımlar çerçevesinde aşmaya çalışılmıştır. Diğer taraftan, bölgede il gelişme planı olarak adlandırılan planlar hazırlanmakla birlikte, YHGP çalışmalarında, il düzeyinde hatta ilçe düzeyinde pek çok ayrıntıya yer verilmiştir.

2 MEVCUT DURUM ANALİZİ, SENARYO VE STRATEJİLER

2.1 MEVCUT DURUM VE ANALİZİ: SORUNLAR, POTANSİYELLER VE KAYNAKLAR

Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illerini kapsayan TR83 Bölgesi 37 600 km^2 alanı ile Türkiye yüz ölçümünün yüzde 5'ini ve 2000 yılı itibarıyla ülke nüfusunun yüzde 4,42'sini barındırmaktadır. Son 20 yılda, bölge doğal nüfus artışının dörtte üçünü göç ile dışarıya vermiş, ancak küçük bir kısmını bölge içinde tutabilmiştir. Bunun sonucunda, 1980 yılında 2 545 739 olan bölge toplam nüfusu 2000 yılında 2 999 460 kişi olmuştur. Bu durum bölgenin temel karakteristiklerinden biridir.

Bölge ekonomisi 1987-2000 döneminde Türkiye ortalamasından daha yavaş büyümüştür (yüzde 3,63'e karşılık yüzde 3,06). Bölge dışarıya göç verdiği için, kişi başına gelir artışı Türkiye ortalamasının biraz üzerinde gerçekleşmiş, 1987 yılında 0,655 olan bölge ortalama gelirinin Türkiye ortalamasına oranı 2000 yılında 0,725 olmuştur. Bölgenin göreceli az gelişmişliğinin temel nedeni sanayileşmenin yeterince gelişmemesidir. Türkiye'de 2001 yılında yüzde 25,7 olan imalat sanayinin milli gelir içindeki oranı bölgede yüzde 19,4'dür. Sanayileşme eksikliği, tarım sektörü istihdamının bölgede çok yüksek düzeylerde olmasına (yüzde 67) sebep olmakta ve bu bölgenin görece geri kalmışlığını yansıtmaktadır. Bölge sosyal göstergeleri, okur-yazarlık oranları ve çeşitli eğitim kademelerinde okullaşma oranları, sağlık ve diğer sosyal gelişme göstergeleri Türkiye ortalamalarına yakındır. Bölgenin dört ili de Kalkınmada Öncelikli İl statüsünde, sadece Samsun 5084 sayılı "Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun" kapsamı dışındadır.

2.1.1 Bölgenin Ekonomik ve Sosyal Yapısına Genel Bir Bakış

2.1.1.1 Bölgenin Türkiye İçindeki Yeri

Türkiye'deki bölgesel planlamanın hedeflerinden biri, bölgeler arası sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarının azaltılması ve bunun için gereken dayanışmanın sağlanmasıdır. Bölgeler arası farkların belirlenmesi ve giderilmesi ile ilgili politikaların saptanması açısından, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında, GSYİH, kişi başına GSYİH, istihdamın sektörel dağılımı, demografik yapıyla ilgili göstergeler ve işsizlik oranı gibi sosyo-ekonomik göstergeler kullanılmaktadır.

Türkiye'de bu göstergeler kullanılarak yapılan değerlendirmelere göre toplam 26 adet düzey 2 İBB'den 12'si, ÖUKP'nin Bölgesel Gelişme Ekseni kapsamında öncelikli bölge olarak belirlenmiştir.

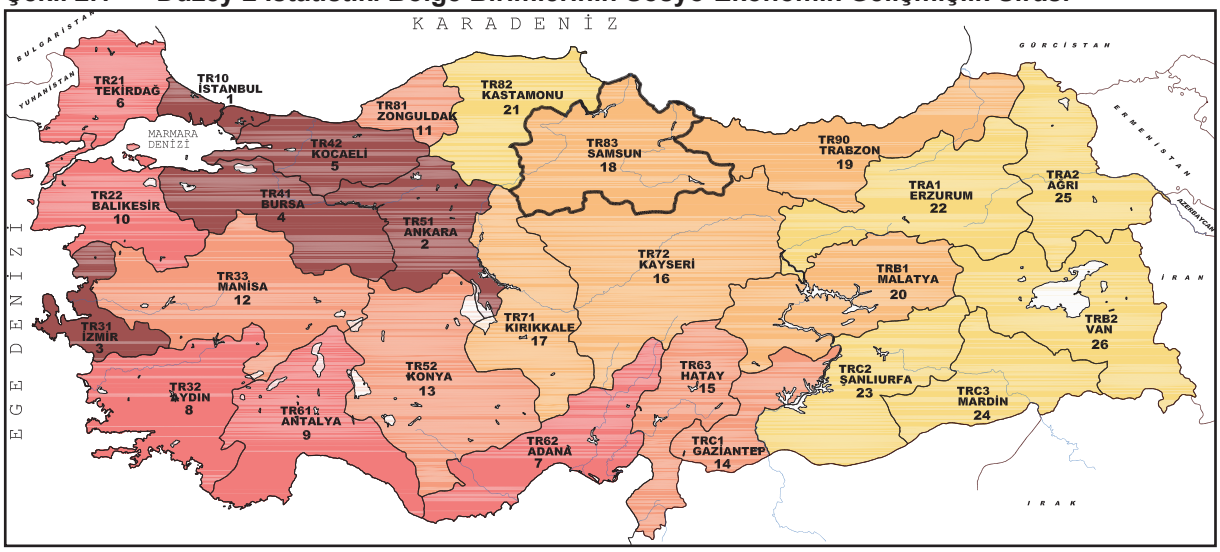
Bu bölgeler, genellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yer alan ve sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından en alt sıralardaki bölgelerdir. Gaziantep, Konya ve Kayseri illeri dışında, bu 12 bölgede yer alan iller Kalkınmada Öncelikli Yöre kapsamındadır . TR83 Bölgesi de, bu 12 öncelikli bölgeden biridir.

2.1.1.1.1 Temel Göstergeler Bakımından Bölgenin ve Bölge İllerinin Konumunun Genel Değerlendirmesi

Yirmi altı İBB Düzey 2 Bölgesi içinde TR83, sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması bakımından 18. sırada bulunmaktadır. "Öncelikli" 12 bölge arasında ise TR52, TRC1 ve TR72'den sonra 4. sırada gelmektedir. Öncelikli bölgeler, TR52 hariç, İskenderun ile Zonguldak kentleri arasında çizilecek sanal bir çizginin doğusunda kalmaktadır. TR83'ün 26 bölge ve 12 öncelikli bölge içindeki konumunu tartışırken, bu coğrafi konuma dikkat etmek yararlı olacaktır.

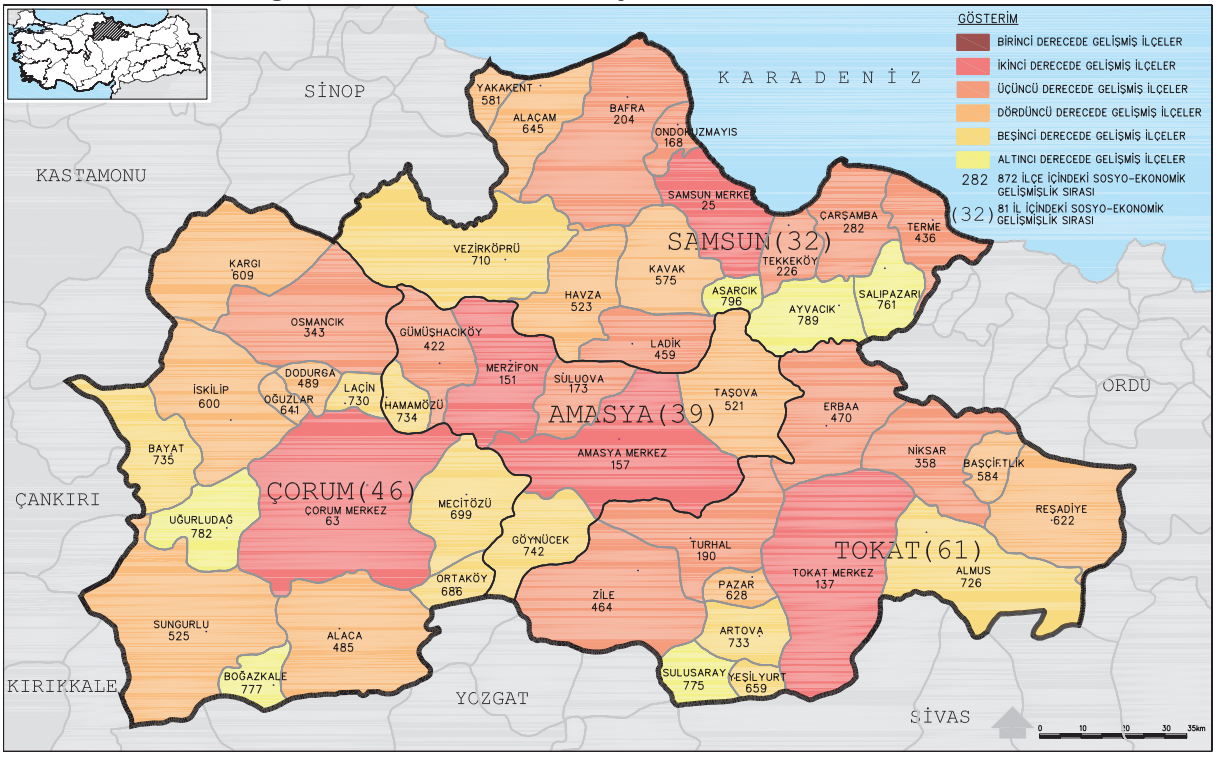
İllerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralaması bakımından ise Samsun, 81 il arasında 32. sıradadır ve Türkiye ortalamasının hemen üzerinde bir değer almaktadır. TR83 Bölgesi'nin diğer illeri ise Türkiye ortalamasının altında değerler almakta ve Amasya 39., Çorum 46. ve Tokat 61. sırada bulunmaktadır. Bölgenin ve illerin DPT tarafından tanımlanmış 58 göstergeye göre karşılaştırmalı bilgileri Tablo 2.1, Tablo 2.2, Şekil 2.1, Şekil 2.2'de verilmektedir.

Şekil 2.1 Düzey 2 İstatistiki Bölge Birimlerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası

Kaynak: DPT (2003-6).

Şekil 2.2 TR83 Bölgesi'nin İl ve İlçelerinin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası

Kaynak: DPT (2004-5).

Tablo 2.1 TR83 Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergeleri

Değişken	Yıl	Birim	TR83 Bölgesi illeri				TR83 Bölgesi	Türkiye
			Amasya	Çorum	Samsun	Tokat		
DEMOGRAFİK GÖSTERGELER								
1 Toplam Nüfus	2000	Kişi	365 231	597 065	1 209 137	828 027	2 999 460	67 803 927
2 Şehirleşme Oranı	2000	Yüzde	53,83	52,24	52,54	48,52	51,53	64,90
3 Yıllık Ortalama Nufus Artış Hızı	1990-2000	Binde	1,65	-1,92	4,04	14,15	5,19	18,28
4 Nüfus Yoğunluğu	2000	Kişi/km^2	64,19	46,67	133,12	83,15	79,94	88,00
5 Doğurganlık Hızı	2000	Çocuk Sayısı	2,34	2,66	2,55	3,06	2,65	2,53
6 Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	2000	Kişi	4,52	4,67	4,81	5,79	4,97	4,50
İSTİHDAM GÖSTERGELERİ								
7 Tarım İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	61,47	67,61	63,37	74,03	66,89	48,38
8 Sanayi İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	5,80	7,35	6,86	4,91	6,29	13,35
9 Ticaret İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	5,64	5,69	7,87	4,38	6,21	9,67
10 Mali Kurumlar İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	1,37	1,38	1,67	1,03	1,40	3,11
11 Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	33,00	26,27	28,94	20,52	26,61	43,52
12 Ücretli Çalışan Kadınların Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	4,50	3,49	5,50	2,62	4,19	8,81
13 İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı	2000	Yüzde	1,01	1,37	1,98	0,95	1,46	2,61
EĞİTİM GÖSTERGELERİ								
14 Okur Yazar Nüfus Oranı	2000	Yüzde	87,39	83,11	86,21	85,67	85,59	87,30
15 Okur Yazar Kadın Nüfusun Toplam Kadın Nüfusuna Oranı	2000	Yüzde	80,88	76,40	79,52	79,20	78,97	80,62
16 Üniversite Bitirenlerin Okul Bitirenlere Oranı	2000	Yüzde	6,32	4,83	6,51	5,18	5,83	8,42
17 İlköğretim Okullaşma Oranı	2001-2002	Yüzde	99,60	100,20	107,27	74,65	95,50	98,01
18 Liseler Okullaşma Oranı	2001-2002	Yüzde	41,15	36,59	39,37	26,03	35,31	36,92
19 Meslek Liseleri Okullaşma Oranı	2001-2002	Yüzde	22,46	17,73	21,79	17,06	19,73	20,49
SAĞLIK GÖSTERGELERİ								
20 Bebek Ölüm Oranı	2000	Binde	47,00	51,00	48,00	45,00	47,75	43,00
21 Onbin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	2000	Kişi	7,00	7,00	14,00	5,00	9,43	13,00
22 Onbin Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı	2000	Kişi	1,20	1,00	1,00	0,00	0,93	2,20
23 Onbin Kişiye Düşen Eczane Sayısı	2000	Adet	2,70	2,00	3,00	1,00	2,36	2,90
24 Onbin Kişiye Düşen Hastane Yatağı Sayısı	2000	Hastane Yat	13,00	26,00	27,00	16,00	22,03	23,00
SANAYİ GÖSTERGELERİ								
25 Organize Sanayi Bölgesi Parsel Sayısı	2000	Parsel	85,00	155,00	258,00	295,00	793,00	28 726,00
26 Küçük Sanayi Sitesi İşyeri Sayısı	2000	Adet	840,00	1 327,00	2 322,00	1 332,00	5 821,00	81 302,00
27 İmalat Sanayi İşyeri Sayısı	2000	Adet	23,00	87,00	96,00	42,00	248,00	11 118,00
28 İmalat Sanayi Yıllık Çalışanlar Ortalama Sayısı	2000	Kişi	1 897	5 028	8 340	4 798	20 063	1 130 488
29 İmalat Sanayii Kurulu Güç Kapasite Miktarı	2000	Beygir Gücü	31 825	70 714	154 069	56 906	313 514	13 478 078
30 Fert Başına İmalat Sanayi Elektrik Tüketimi	2000	kWs	210,00	221,00	310,00	109,00	224,62	550,00
31 Fert Başına İmalat Sanayi Katma Değeri	2000	Milyon TL	-17,00	94,00	83,00	221,00	111,11	350,00
TARIM GÖSTERGELERİ								
32 Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Üretim Değeri	2000	Milyon TL	1 632,00	1 188,00	1 241,00	905,00	1 177,44	1 124,00
33 Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Payı	2000	Yüzde	1,03	1,27	2,66	1,44	6,40	100,00
İNŞAAT GÖSTERGELERİ								
34 Daire Sayısı	2000	Adet	75 950	114 547	255 042	133 690	579 229	16 235 830
35 Borulu Su Tesisatı Bulunan Daire Oranı	2000	Yüzde	99,00	95,00	99,00	95,00	97,29	97,00
MALİ GÖSTERGELER								
36 Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Payı*	2001	Yüzde	0,36	0,67	1,37	0,78	3,17	100,00
37 Fert Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla*	2001	Milyon TL	1 743	2 003	2 035	1 660	1 889	2 600
38 Banka Şube Sayısı	2000	Adet	31	47	95	45	218	7 786
39 Fert Başına Banka Mevduatı	2000	Milyon TL	219,00	268,00	358,00	131,00	260,50	939,00
40 Toplam Banka Mevduatı İçindeki Payı	2000	Yüzde	0,13	0,25	0,68	0,17	1,23	100,00
41 Toplam Banka Kredileri İçindeki Payı	2000	Yüzde	0,26	0,27	0,69	0,30	1,52	100,00
42 Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Kredi Miktarı	2000	Milyon TL	188,00	111,00	100,00	87,00	108,80	138,00
43 Fert Başına Sınai, Ticari Ve Turizm Kredileri Miktarı	2000	Milyon TL	125,00	81,00	124,00	64,00	98,90	392,00
44 Fert Başına Belediye Giderleri	2000	Milyon TL	68,00	50,00	72,00	52,00	61,40	82,00
45 Fert Başına Genel Bütçe Gelirleri	2000	Milyon TL	89,00	74,00	155,00	51,00	102,10	464,00
46 Fert Başına Gelir Ve Kurumlar Vergisi Miktarı	2000	Milyon TL	43,00	36,00	64,00	27,00	45,60	165,00
47 Fert Başına Kamu Yatırımları Miktarı	1995-2000	Milyon TL	96,00	388,00	305,00	40,00	222,80	248,00
48 Fert Başına Teşvik Belgeli Yatırım Tutarı	1995-2000	Milyon TL	415,00	1 257,00	576,00	354,00	630,60	2 668,00
49 Fert Başına İhracat Miktarı	1995-2000	ABD Doları	0,00	160,00	406,00	95,00	221,80	2 249,00
50 Fert Başına İthalat Miktarı	1995-2000	ABD Doları	0,00	45,00	1 522,00	176,00	671,20	3 967,00
ALTYAPI GÖSTERGELERİ								
51 Kırsal Yerleşmelerde Asfalt Yol Oranı	2000	Yüzde	57,03	45,70	28,76	38,96	39,40	45,23
52 Yeterli İçme Suyu Götürülen Nüfus Oranı	2000	Yüzde	98,26	98,05	78,41	99,94	89,53	84,98
53 TCK Asfalt Yol Oranı	2000	Yüzde	96,15	97,71	95,89	93,62	95,96	91,28
DİĞER GÖSTERGELER								
54 Onbin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı	2000	Adet	520,00	418,00	527,00	329,00	449,70	652,00
55 Onbin Kişiye Düşen Motorlu Kara Taşıtı Sayısı	2000	Adet	925,00	797,00	899,00	557,00	787,70	1 056,00
56 Fert Başına Elektrik Tüketim Miktarı	2000	MWs	0,90	1,00	1,00	0,00	0,70	1,40
57 Fert Başına Telefon Kontür Değeri	2000	Adet	1 326,00	1 014,00	1 448,00	763,00	1 157,70	1 852,00
58 Yeşil Kartlı Kişi Oranı	2000	Yüzde	27,00	32,00	32,00	24,00	28,90	15,00

Kaynak:DPT (2003-2), DPT (2003-1), (*)DİE (2004-4)

Tablo 2.2 TR83 Bölgesi Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Göstergelerine Göre Sıralaması

	Değişken	TR83 Bölgesi illerinin TR83 Bölgesi içindeki sıralaması				TR83 Bölgesi illerinin Türkiye içindeki sıralaması				TR83 Bölgesi Düzey 2 bölgeleri içindeki sıralaması
		Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	
	Sosyo Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması					39	46	32	61	18
	DEMOGRAFİK GÖSTERGELER									
1	Toplam Nüfus	4	3	1	2	53	38	14	26	8
2	Şehirleşme Oranı	1	3	2	4	46	51	50	60	19
3	Yıllık Ortalama Nufus Artış Hızı	3	4	2	1	65	70	62	34	23
4	Nüfus Yoğunluğu	3	4	1	2	39	60	14	27	12
5	Doğurganlık Hızı	4	2	3	1	46	35	39	21	10
6	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü	4	3	2	1	51	46	41	16	11
	İSTİHDAM GÖSTERGELERİ									
7	Tarım İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	4	2	3	1	44	24	37	6	7
8	Sanayi İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	3	1	2	4	48	38	40	59	17
9	Ticaret İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	3	2	1	4	48	47	20	64	14
10	Mali Kurumlar İşkolunda Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	3	2	1	4	47	46	29	64	17
11	Ücretli Çalışanların Toplam İstihdama Oranı	1	3	2	4	38	62	49	76	22
12	Ücretli Çalışan Kadınların Toplam İstihdama Oranı	2	3	1	4	36	55	29	67	15
13	İşverenlerin Toplam İstihdama Oranı	4	3	2	1	66	45	21	68	18
	EĞİTİM GÖSTERGELERİ									
14	Okur Yazar Nüfus Oranı	1	4	2	3	37	60	47	51	17
15	Okur Yazar Kadın Nüfusun Toplam Kadın Nüfusuna Oranı	1	4	2	3	35	55	40	45	16
16	Üniversite Bitirenlerin Okul Bitirenlere Oranı	2	4	1	3	33	70	31	61	19
17	İlköğretim Okullaşma Oranı	3	2	1	4	36	34	15	73	14
18	Liseler Okullaşma Oranı	1	3	2	4	21	35	26	62	15
19	Meslek Liseleri Okullaşma Oranı	1	3	2	4	32	48	35	52	14
	SAĞLIK GÖSTERGELERİ									
20	Bebek Ölüm Oranı	2	4	3	1	23	15	19	27	5
21	Onbin Kişiye Düşen Hekim Sayısı	2	3	1	4	51	49	9	68	13
22	Onbin Kişiye Düşen Diş Hekimi Sayısı	1	2	3	4	33	44	34	75	17
23	Onbin Kişiye Düşen Eczane Sayısı	2	3	1	4	27	37	24	58	14
24	Onbin Kişiye Düşen Hastane Yatağı Sayısı	4	2	1	3	62	18	15	54	13
	SANAYİ GÖSTERGELERİ									
25	Organize Sanayi Bölgesi Parsel Sayısı	4	3	2	1	47	32	21	16	8
26	Küçük Sanayi Sitesi İşyeri Sayısı	4	3	1	2	40	21	9	20	2
27	İmalat Sanayi İşyeri Sayısı	4	2	1	3	50	20	18	38	12
28	İmalat Sanayi Yıllık Çalışanlar Ortalama Sayısı	4	2	1	3	50	39	23	40	15
29	İmalat Sanayii Kurulu Güç Kapasite Miktarı	4	2	1	3	50	33	21	37	15
30	Fert Başına İmalat Sanayi Elektrik Tüketimi	3	2	1	4	40	37	31	54	18
31	Fert Başına İmalat Sanayi Katma Değeri	4	2	3	1	81	41	45	24	16
	TARIM GÖSTERGELERİ									
32	Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Üretim Değeri	1	3	2	4	16	33	31	51	13
33	Tarımsal Üretim Değerinin Türkiye İçindeki Payı	4	3	1	2	40	28	9	21	2
	İNŞAAT GÖSTERGELERİ									
34	Daire Sayısı	4	3	1	2	51	35	16	31	11
35	Borulu Su Tesisatı Bulunan Daire Oranı	1	3	2	4	7	52	10	48	12
	MALİ GÖSTERGELER									
36	Gayri Safi Yurt İçi Hasıla İçindeki Payı (*)	4	3	1	2	54	37	15	30	10
37	Fert Başına Gayri Safi Yurt İçi Hasıla (*)	3	2	1	4	49	38	37	53	16
38	Banka Şube Sayısı	4	2	1	3	48	37	16	41	11
39	Fert Başına Banka Mevduatı	3	2	1	4	51	47	32	65	18
40	Toplam Banka Mevduatı İçindeki Payı	4	2	1	3	54	35	17	46	12
41	Toplam Banka Kredileri İçindeki Payı	4	3	1	2	34	33	13	27	10
42	Kırsal Nüfus Başına Tarımsal Kredi Miktarı	1	2	3	4	7	22	27	31	8
43	Fert Başına Sınai, Ticari Ve Turizm Kredileri Miktarı	1	3	2	4	23	41	24	53	16
44	Fert Başına Belediye Giderleri	2	4	1	3	25	45	21	41	12
45	Fert Başına Genel Bütçe Gelirleri	2	3	1	4	41	51	21	65	16
46	Fert Başına Gelir Ve Kurumlar Vergisi Miktarı	2	3	1	4	45	54	27	62	17
47	Fert Başına Kamu Yatırımları Miktarı	3	1	2	4	60	14	20	79	14
48	Fert Başına Teşvik Belgeli Yatırım Tutarı	3	1	2	4	65	35	56	67	22
49	Fert Başına İhracat Miktarı	4	2	1	3	65	39	29	45	18
50	Fert Başına İthalat Miktarı	4	3	1	2	64	53	17	40	13
	ALTYAPI GÖSTERGELERİ									
51	Kırsal Yerleşmelerde Asfalt Yol Oranı	1	2	4	3	36	45	60	49	18
52	Yeterli İçme Suyu Götürülen Nüfus Oranı	2	3	4	1	10	12	59	3	12
53	TCK Asfalt Yol Oranı	2	1	3	4	32	22	34	43	10
	DİĞER GÖSTERGELER									
54	Onbin Kişiye Düşen Özel Otomobil Sayısı	2	3	1	4	30	40	29	47	15
55	Onbin Kişiye Düşen Motorlu Kara Taşıtı Sayısı	1	3	2	4	32	35	34	51	16
56	Fert Başına Elektrik Tüketim Miktarı	3	1	2	4	43	52	41	70	20
57	Fert Başına Telefon Kontür Değeri	2	3	1	4	35	52	27	70	12
58	Yeşil Kartlı Kişi Oranı	3	1	2	4	22	8	6	27	1

Kaynak: DPT (2003-2), DPT (2003-1, (*) DİE (2004-4).

2.1.2 Demografik Yapı

Bölgenin toplam nüfusu, 1960 yılında 1 795 862'den, 2000 yılında 2 999 460'a ulaşmıştır. Bölge nüfusunun Türkiye nüfusuna oranı 1927-1965 yılları arasında yüzde 6,3 ila yüzde 6,6 arasında iken 1965 yılından sonra azalmaya başlamış ve 2000 yılında yüzde 4,42'ye düşmüştür.

Bölgede son dönemlerde nüfus artış hızı düşmektedir. Türkiye nüfusu 1960-1985 döneminde yıllık ortalama binde 25 civarındaki nüfus artış hızını sürdürmüş, 1985'den sonra düzenli bir azalış eğilimine girmiştir. Aynı dönemde, bölge nüfus artışı göçün etkisi ile ülke ortalamalarının altında kalmıştır. 1985'den sonra gözlenen nüfus artış hızındaki azalma eğilimi bölgede Türkiye'ye göre daha belirgindir. Yıllık ortalama artış hızı binde 15'lerden binde 5'lere kadar gerilemiştir.

Nüfus artış hızı 1980-2000 yılları arasındaki dönemde en yüksek, binde 14,20 ile Tokat, binde 9,13 ile de Samsun ilinde gözlenmektedir. Bu oranlar bölgenin diğer iki ilindeki artış hızından belirgin olarak yüksektir. Samsun ilini binde 3,40 ile Amasya izlemektedir. En düşük hız ise binde 2,16 ile Çorum ilinde gözlenmiştir. Bölgenin ortalama yıllık artış hızı, Türkiye ortalamasına benzer, ancak çok daha hızlı bir azalma eğilimi içindedir. Bölgenin doğal artış hızı, ülke ortalamasına paralel bir biçimde azalmaktadır. Nüfus artış hızının ülke ortalamasından daha hızlı bir düşüş içinde olması, bölge dışına göç ile açıklanmaktadır.

Göç oranlarına bakıldığında, genel nüfus sayımı sonuçlarına göre, bölgenin 1970'den sonra sürekli net göç verdiği ve verilen göçün dönem sonu nüfusuna oranının en yüksek seviyesine 1985-1990 döneminde ulaştığı gözlenmektedir. Verilen göç büyük ölçüde (yüzde 70) bölgedeki şehirlerden başka illerin şehirlerine doğrudur. Dışarıya, yaşam boyu göç hızı, en yüksek Çorum ilinde, en düşük Samsun ilindedir. Bölge köylerinden başka bir ilin şehrine olan göçün il nüfusuna oranı yüzde 20 civarında olup, bu oranlar şehirden şehre olan göçlere kıyasla oldukça düşüktür. Bölgedeki dört il arasındaki köyden köye göçler ise, ihmal edilebilir bir düzeydedir (yüzde 7 ila 10). Bu bulgular, göçün kademeli olduğuna işaret etmekte olup, istihdam yaratıcı önlemlerin alınması halinde göçün bölge içindeki kentsel yerleşmelerde tutulmasının mümkün olabileceğine işaret etmektedir.

Gerek idari tanıma göre il ve ilçe merkezleri, gerekse nüfusu 20 000'in üstünde olan yerleşmeler kent olarak kabul edildiğinde bölgede **kentleşme düzeyi** Türkiye ortalamasından daha düşüktür. Doğurganlık hızı oldukça yüksek (3,06) olan Tokat ili kırsal nüfusu hariç, bölge illeri ve bölge bütününde kır nüfusu mutlak olarak azalmıştır. Idari tanıma göre kentleşme oranı bölgede yüzde 51,5, Türkiye'de ise yüzde 64,9'dur. 2000 yılı itibarıyla

Tablo 2.3 Yıllık Ortalama Nüfus Artış Hızı ve İdari Kent Tanımına Göre Kentleşme Oranları

	Yıllık ortalama nüfus artışı (binde)				Kentleşme oranı (yüzde)			
	1980-1985	1985-1990	1980-2000	1990-2000	1980	1985	1990	2000
Amasya	9,77	0,54	3,40	1,65	37,5	41,5	45,5	53,8
Çorum	9,40	3,14	2,16	-1,92	29,3	33,4	41,6	52,2
Samsun	19,21	9,30	9,13	4,05	34,2	36,9	45,3	52,5
Tokat	16,89	11,42	14,20	14,26	32,1	36,2	42,9	48,5
TR83	15,21	7,37	8,23	5,20	33,0	36,6	43,9	51,5
Türkiye	25,20	21,95	21,01	18,45	43,9	53,0	59,0	64,9

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DİE (2003-1).

bölgede kentleşme oranı en yüksek il Amasya (yüzde 53,8), en düşük il ise Tokat (yüzde 48,5) olup, kentleşme düzeyi illere göre çok farklı değildir.

Bölgede ortalama hane büyüklüğü 4,97'dir. Bu değer 2000 yılı Türkiye ortalaması olan 4,50 değerinin üzerindedir. Bölge ortalama hane büyüklüğünün yükselmesine en çok katkı yapan il, 5,79 kişilik ortalaması ile Tokat'tır. Hane büyüklüğünde son 20 yıllık dönem boyunca gözlenen gelişmeler de, demografik değişimin etkilerini yansıtmaktadır. Ortalama hane büyüklüğü, bölgede ulusal eğilimlere paralel olarak küçülmektedir.

Kentleşme göstergeleri ile hane büyüklüğündeki küçülme eğilimleri bölge illeri için belirli bir benzerlik göstermektedir. Tokat, kentleşmesi en yavaş gelişen ildir. Çorum ili dönem boyunca, demografik değişim eğilimine uygun bir gelişme göstermektedir. En az kentleşmiş il konumundan hızla uzaklaşmış olan Çorum'un ortalama hane büyüklüğü bölge ortalamasının altına düşmüştür. Bölge, demografik göstergeler bakımından, Türkiye ortalamalarına yakın bir konuma doğru gelişme göstermektedir. Buna karşılık, yukarıda da belirtildiği gibi kentleşme düzeyinin ülke ortalamasının altında olduğu gözlenmektedir.

Bölgedeki doğurganlık hızında 1980-1985 arasında hızlı bir düşüş yaşanmış, son 15 yılda ise, hemen hemen sabit kalmıştır. 2000 nüfus sayımı sonuçlarına göre bölgenin doğurganlık hızı (2,65) Türkiye ortalamasından (2,53) marjinal olarak yüksektir. Bölgede doğurganlık hızı en yüksek olan il Tokat (3,06), en düşük il ise,Türkiye ortalamasının da altında olan Amasya'dır (2,34).

Yaş grupları piramidinde gözlenen demografik gelişmelerin etkisiyle, 2000 yılı verilerine göre 0-14 yaş grubunun nüfus oranı (yüzde 30,22) giderek azalmakta, 15-64 yaş grubu (yüzde 62,89) ile 65 yaş üstü (yüzde 6,88) artmaktadır. Bölgede çalışma çağındaki ve yaşlı nüfus oranı, Türkiye genelinde olduğu gibi artmaktadır.

Bebek ölüm hızının 2000 yılında Türkiye ortalamasına oldukça yaklaştığı görülmektedir. 1970'li yıllarda binde 200 mertebesinde olan bebek ölüm hızı 2000 yılında binde 48'lere inmiştir. Çocuk ölüm hızlarındaki düşme daha da hızlı olmuştur: 1970'de binde 90 olan bu oran 2000 yılında binde 9 olmuştur. Her iki göstergedeki hızlı iyileşme sonucu bölge, Türkiye ortalamalarını yakalamıştır.

Doğumda yaşam beklentisi bakımından 1975-1997 arasında Türkiye genelindeki kadar olumlu bir gelişme göstermediği görülmektedir. Bu dönemde Türkiye'de ortalama yaşam beklentisi 10 yaş artış gösterdiği halde, TR83 Bölgesi'nde 8-8,5 yaş mertebesinde olmuştur. Doğumda yaşam beklentisi bakımından kadın erkek karşılaştırıldığında, tüm dünyada olduğu gibi bölge illerinde de kadınların yaşam beklentisinin erkeklerden daha fazla olduğu gözlenmektedir. Nüfus yapısı ile ilgili değerler ve gelişme yönü, bölgenin Türkiye ortalamalarına yakın olduğunu ve ulusal eğilimler yönünde geliştiğini göstermektedir.

2.1.3 Ekonomik Yapı

Bölgenin her ilinde tarım kesiminin GSYİH içindeki payı, Türkiye ortalamasının çok üstündedir. 2001 değerlerine göre, başta Amasya olmak üzere, bölge illerinde tarım sektörü hasılasının payı Türkiye ortalamasının iki katına yakındır.

Bölgede üç temel sektörün GSYİH'dan aldığı paylarda 1987-2001 yılları arasında ülkedekine benzer bir değişim yaşanmıştır. Bu dönemde ülkede yüzde 20,0 pay alan tarım sektörü payı yüzde 12,1'e düşmüş, bölgede tarım sektörü payı ise yüzde 30,0'dan yüzde 20,0'ye gerilemiştir. Tarım sektörü payında önemli bir azalma meydana gelirken, sanayi ve hizmet sektörlerinin aldığı paylar artmıştır. Dönemin başında ve sonunda sanayi payı ülkede yüzde 25,8 ve 25,7 olarak gerçekleşmiş, Türkiye'de fazla bir değişim yaşanmamasına karşın, bölgede yüzde 15,7'den 19,4'e yükselmiş olan sanayinin payında artma görülmüştür. Bu dönemde hizmet sektörü payı ülkede yüzde 56,4'ten

62,2'ye yükselirken, bölgede yüzde 54,3'ten 60,6'ya yükselmiştir. Söz konusu değerlerden görüldüğü gibi bölgede, tarım sektörünün payı azalmasına karşın ağırlığını korumakta, sanayileşmede ise bir artış görülmektedir. Hizmet sektöründeki artış ülke ile paralellik göstermektedir.

Tarım sektörünün ağırlığı istihdamda daha da belirgindir. Bu yüksek tarım kesimi istihdam verisinin ardında yatan temel neden ILO tarafından önerilen tanımdır. Bu tanıma göre: başkaca bir işi olmayan ve son iki hafta içinde sadece bir saat tarım işi ile uğraşanlar tarım istihdamı içinde sayılmaktadır. Bu tanım nedeniyle kadın nüfusun çalışma yaşında olanların neredeyse tamamı tarım çalışanı olarak görünmektedir.

1987-2000 arası, 13 yıl için yapılan büyüme analizleri tarım sektörü büyüme hızının Türkiye ortalamasına yakın olduğunu, diğer sektörlerdeki büyüme hızlarının ise Türkiye ortalamasının biraz altında olduğunu göstermektedir (Tablo 2.7).

Sanayi sektörü büyüme hızı 1987-2001 yılları arasında bölgede yüzde 2,72, ülkede 3,5 olarak geçekleşmiş, bölge sanayileşmede ülke ortalamasından geride kalmıştır. 2000 yılı verilerine göre bölgede çalışanların yüzde 6,3'ü sanayii sektöründe istihdam edilmektedir. Bu değer ülkede 13,4 olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır. Fert başına sanayi üretimi katma değeri 2000 yılı itibarıyla bölgede 111,1 YTL olarak gerçekleşmiş, bu değer aynı yıl ülke ortalaması olan 350 YTL'nin üçte biri düzeyinde kalmıştır. Fert başına elektrik tüketimi 224,6 kWs'dir ve ülke tüketimi olan 550 kWs'ın yaklaşık yarısı düzeyinde bulunmaktadır.

Tablo 2.5 Üç Temel Sektörün 1987-2001 Yılları Arasında GSYİH'dan Aldığı Payların Değişimi

(yüzde)

	1987		2001	
Sektör	Bölge	Türkiye	Bölge	Türkiye
Tarım	30,0	17,8	20,0	12,1
Sanayi	15,7	25,8	19,4	25,7
Hizmetler	54,3	56,4	60,6	62,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: DPT (2003-2), DİE (2004-4).

Tablo 2.6 TR83 Bölgesi İstihdamın Sektörel Dağılımı, 2000

Sektör	Erkek	Kadın	Toplam	Bölge (yüzde)	Türkiye (yüzde)
Tarım	364 038	471 307	835 345	66,89	48,4
Sanayi	68 076	10 460	78 536	6,29	13,4
Hizmetler	290 870	43 993	334 863	26,82	38,2
Toplam	722 984	525 760	1 248 744	100,00	100,0

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DİE (2003-1).

Tablo 2.4 İller İtibarıyla GSYİH'nın Sektörel Dağılımı ve İllerin Gelişmişlik Sırası, 2001

	Sektör	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	Bölge	Türkiye
Yüzde dağılım	Tarım (yüzde)	21,7	19,9	20,4	18,5	20,0	12,1
	Sanayi (yüzde)	7,7	10,6	15,2	39,6	19,4	25,7
	Hizmetler (yüzde)	70,5	69,6	64,4	41,9	60,6	62,2
	GSYİH (yüzde)	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
GSYİH/ kişi* (YTL/kişi)		1 288	1 431	1 452	1 107	1 335	1 847
81 İl içerisinde gelişmişlik sırası (2000)		39	46	32	61	18	-

** 2000 yılı nüfusu*

Kaynak: DPT (2003-2), DİE (2004-4).

Sanayi büyümesi Tokat ve Çorum'da, hizmetler ise Samsun'da odaklanmıştır. Tokat ilindeki sanayi büyümesi kamu yatırımlarının fazla olmasından kaynaklanmasına karşılık, Çorum'da meydana gelen büyüme özel kesim yatırımlarından kaynaklanmaktadır. Sanayi sektöründe bu büyümeye karşın bölgenin sanayileşmesi ülkenin gerisinde kalmıştır.

Hizmet sektörünün bölge içindeki payı 2001 yılında yüzde 60,6, ülkede yüzde 62,2 olarak gerçekleşmiş, bu sektörün istihdamdaki payı bölgede yüzde 26,82, ülkede yüzde 38,2 olmuştur. Hizmet sektörünün en fazla pay aldığı iller sırasıyla Amasya, Çorum, Samsun illeridir. Tokat ili bu sıralamada en geride bulunmaktadır. Sektörün gelişme hızına göre sıralama yapılırsa Samsun, Amasya, Çorum ve Tokat olarak sıralandığı görülmektedir.

Bölgede yapılan saha çalışmaları, son yıllarda tarım sektöründe önemli atılımlar yaşandığını göstermektedir. Bu değişmeler, (veriler 2001 yılına kadar olan dönemi kapsadığı için) henüz milli gelir rakamlarına yansımamıştır. Ancak, son beş yılda büyük değişmeler yaşandığı gözlemlenmektedir.

2.1.3.1 Tarım

Tarım sektörü gayri safi bölgesel hasılanın yüzde 20'sini sağlamaktadır. Bu sektörün istihdam içindeki payı 2000 yılında yüzde 67'dir. Tarım sektörü geliri büyük oranda bitkisel üretimden kaynaklanmaktadır. Hayvancılığın tarım sektörü içindeki payı yüzde 25 civarındadır. Su ürünleri ve ormancılığın payı (yüzde 1) çok küçüktür. Tarım sektörü büyüme hızı 1987-2001 arasında yüzde 0,64 olarak gerçekleşmiş, Türkiye ortalaması olan 0,82'nin gerisinde kalmıştır (Tablo 2.7). Tarım sektörü payı en yüksek Amasya ilinde gerçekleşmiş, bu ili sırasıyla Samsun, Çorum ve Tokat illeri izlemiştir (Tablo 2.4). İlçeler bazında; Amasya merkez, Merzifon, Bafra, Çarşamba, Çorum merkez, Tokat merkez, Niksar, Erbaa ve Zile tarımsal üretimde ve istihdamda öne çıkan ilçeler olarak ilk sıralarda yer almaktadır.

2.1.3.1.1 Arazi Varlığı, Toprak Özellikleri ve Bitkisel Üretim

Bölgenin yaklaşık 3,8 milyon hektarlık toplam alanının büyük bölümü tarım ve orman alanlarından oluşmaktadır (Tablo 2.8). Orman alanı bakımından şanslı olan bölgede mera alanları sınırlıdır ve bu alanlar Çorum ile Amasya'da yoğunlaşmaktadır. Tarım arazisi toplam arazi varlığının yaklaşık üçte birini kaplamasına karşın, tarım arazisinin üçte biri ekonomik olarak sulanabilir arazilerden oluşmaktadır.

Bölge, toprak yapısı ve sulama olanakları açısından da oldukça şanslıdır. Bölgede yer alan toprakların yüzde 11,6'sı derin veya çok derin, yüzde 15'i

Tablo 2.7 Sektörel Büyüme Hızları, 1987 – 2001

(yüzde)

Sektör	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	Bölge	Türkiye
Tarım	-0,16	-0,87	0,60	2,72	0,64	0,82
Sanayi	-1,56	3,02	1,23	5,22	2,72	3,50
Hizmetler	2,57	2,53	2,80	2,44	2,65	3,00
GSYİH	1,28	1,75	1,96	3,31	2,11	2,79

Kaynak: DİE (1997-3), DİE (2002-2), DİE (2004-4).

orta derin, yüzde 37,4'ü sığ yüzde 36,1'i çok sığdır. Yeşilırmak Havzası'ndaki toprakların yüzde 11,3'ünün su erozyonundan ya hiç etkilenmediği ya da çok az etkilendiği, yüzde 23,7'sinin orta, yüzde 47'sinin şiddetli ve yüzde 17,3'ünün çok şiddetli etkilendiği; Kızılırmak Havzası'ndaki toprakların yüzde 12,3'ünün su erozyonundan hiç etkilenmediği veya çok az etkilendiği, yüzde 28,7'sinin orta, yüzde 39,4'ünün şiddetli ve yüzde 16,1'inin çok şiddetli etkilendiği tespit edilmiştir.

Bölge, Düzey 2 İBB'ler içerisinde tarla ürünleri üretiminde yaklaşık 5 milyon ton üretim (yüzde 8,8) ile 3. sırada, sebze üretiminde 2 milyon ton üretim ile (yüzde 8,6) 4. sırada, meyve üretiminde 312 000 ton üretim (yüzde 2,2) ile 13. sırada bulunmaktadır (Dolsar, 2004-1). Bölgede üretilen tarla ürünleri, sebze ve meyvelerin bölge içi talep fazlası bölge dışına pazarlanmakta, kiraz ve domates dış satımı miktar ve değer olarak her geçen yıl artmaktadır.

Bölgede ekonomik olarak sulanabilecek 530 875 ha alanın yüzde 45,3'ü (240 655 ha) sulanmaktadır (Tablo 2.9). Sulanan alanlar bütün bölgeye dağılmıştır. Sulamanın yoğunlaştığı alanlar Tokat merkez, Niksar, Erbaa, Amasya merkez, Çarşamba, Bafra ve Suluova'dır (Şekil 2.3). Sulama, verimlilik ve ürün deseninin temel belirleyicilerinden biridir. Bölgede sulanan alanlardaki bitki deseni irdelendiğinde, polikültür tarımın yapıldığı görülmektedir. Sulanan alanlarda ürün deseni içinde meyve-sebze ve sanayi bitkileri ağırlığı Türkiye genelindekinden daha yüksektir.

Sulama ile ilgili önemli bir sorun, DSİ sulama proje alanları içindeki toplam arazinin yüzde 44 gibi yüksek oranın çeşitli nedenlerle sulanmıyor olmasıdır. Sulama ile ilgili önemli diğer bir konu mevcut tesislerin bakım ve onarımıdır. Son yıllarda inşaatı biten sulama alanlarının kullanıcılar tarafından işletilmesi yönünde bir politika izlenmektedir. Temelde akılcı olan bu politikanın izlenmesi, kullanıcılar yeterli şekilde örgütlenemediği ve her şeyin kamudan beklenmesi alışkanlığı sonucu, yeni sorunlar yaratmıştır. Arazi toplulaştırmasında da yasal yetersizlikler nedeniyle beklenen gelişme sağlanamamaktadır.

Tablo 2.8 Bölge ve Türkiye Arazi Varlığı, 2002

	Bölge		Türkiye
Arazi türü	Alan (ha)	Yüzde	Yüzde
Tarım arazisi	1 653 259	43,5	34,4
Çayır-mera	412 296	10,8	26,2
Orman-fundalık	1 325 011	34,9	26,4
Diğer	412 945	10,8	13,0
Toplam	3 803 511	100,0	100,0

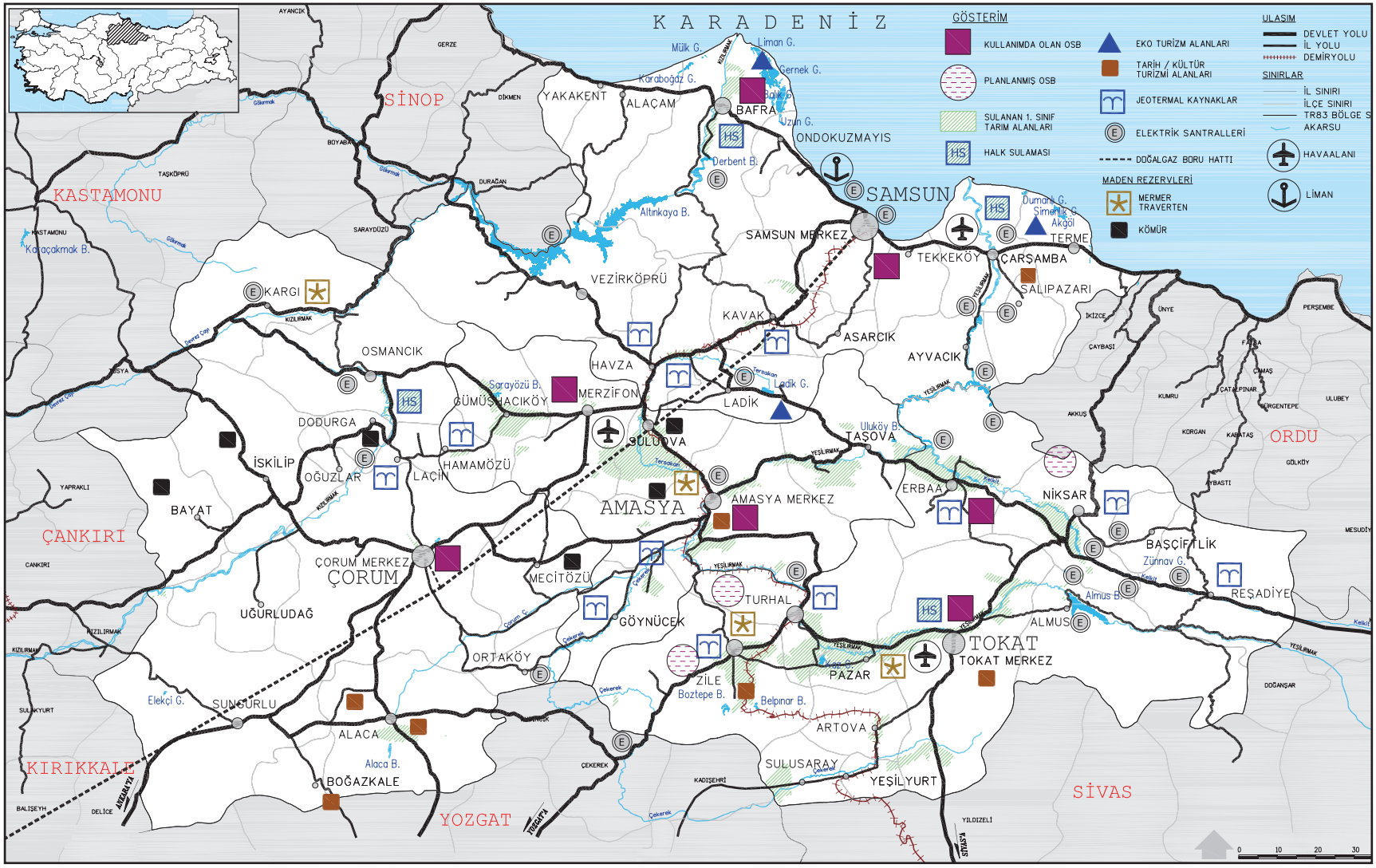
Kaynak: TKİB (2003-1),TKİB (2003-2), TKİB (2003-3), TKİB (2003-4).

Tablo 2.9 Arazi Varlığının Sulama Alanları İtibarıyla Dağılımı

	Alan (ha)	Yüzde
Bölge arazi varlığı	3 803 511	100,0
Bölge tarım arazisi	1 653 259	43,5
Tarım dışı arazi (orman, mera, taşlık, kayalık, yerleşim yerleri, su yüzeyi)	2 150 252	56,5
Ekonomik olarak sulanabilir alan	530 875	100,0
Sulamaya açılan alan	240 655	45,3
Yatırım programında olan ve inşaatı devam eden sulama projeleri alanı	80 612	15,1
Planlaması, projesi ve ön incelemesi yapılan sulama alanları	210 608	39,6
Sulamaya açılması gereken alan toplamı (planlama+proje+inşaat)	290 220	54,7

Kaynak: DSİ (2004-3), TKİB (2003-1), TKİB (2003-2), TKİB (2003-3), TKİB (2003-4).

Şekil 2.3 Bölgenin Doğal Kaynakları ve Ekonomik Altyapısı

Bölgede tarım arazisi büyüklüğü ve tarımsal işletme sayılarında zaman içinde değişiklikler olduğu görülmektedir. Bölgede 1991-2001 yılları arasında bölge ve ülke tarım alanlarında azalmaya rağmen tarım işletmelerinin büyüklüklerinde önemli bir değişim meydana gelmemiştir (Tablo 2.10). 1991 yılında 11,6 milyon dekar olan bölge tarım alanı 2001 yılında 10,2 milyon dekara gerilemiştir. Ancak tarım alanlarındaki azalışa rağmen sulama alanlarının artmasına paralel olarak sebze ve meyve üretim alanlarında artış meydana gelmiştir.

2.1.3.1.1.1 Tarım İşletmeleri

Tarım işletmelerinin büyük bir kısmı küçük arazi varlığına sahiptir. Tarım işletmelerinin küçük olması yanında arazinin çok parçalı olması da ayrı bir sorundur. Bölgede işletme büyüklükleri ülke ortalamalarına yakındır. Bölgede 2001 yılı GTS sonuçlarına göre, 0-20 dekar araziye sahip tarım işletmesi adedi 68 881 (yüzde 30), 0-49 dekar toprağı olan tarım işletmesi sayısı 158 943 adettir ve toplam işletmelerin yüzde 70'ini oluşturmaktadır. Arazi varlığı 50 dekarı geçen işletme sayısı 68 484 adettir.

1991 yılında 263 894 adet olan bölge tarım işletmeleri sayısı, 2001 yılında 227 427 adede gerilemiş, yüzde 16,8'lik bir azalma meydana gelmiştir. Tarım işletme büyüklüklerinde 1991 ile 2001 yılları arasında önemli bir değişim meydana gelmemiş, tarım işletme büyüklükleri sırasıyla 44,0 da ve 45,6 da olarak belirlenmiştir. Ortalama parsel adedi, on yıl içinde 5,7'den 4,3'e gerilemiş, ortalama parsel büyüklüğü 7,7 dekardan, 10,5 dekara yükselmiştir. Bu değişime göre ortalama işletme büyüklüğü ve parsel büyüklüklerinde sırası ile yüzde 4 ve yüzde 37 oranında artış, ortalama parsel sayısında yüzde 24'lük bir azalma meydana gelmiştir. Bu değerler ülke ortalamalarının gerisindedir ve bölge tarım işletmeleri küçük işletmelerden meydana gelmiştir (Tablo 2.10). Örtü altı tarım ve tavukçuluk gibi geniş arazi gerektirmeyenler dışındaki işletmelerin 50 dekardan az ve sulama olanağı olmayan toprakla yeterli gelir sağlamaları mümkün değildir.

İşletmelerin yaklaşık dörtte üçü bitkisel üretim ve hayvancılık faaliyetini birlikte yürütmektedir. Bitkisel üretim ve hayvansal üretimin dengeli sürdürülmesi, tarımsal işletmelerde verimlilik artışını sağlamaktadır. Ancak tarım işletmelerinin küçük olması, hayvan mevcutlarının yeterli olmaması tarımsal verimliliğin düşük olmasına neden olmaktadır. Besicilik ve tavukçuluk dışında ihtisaslaşmış, büyük ölçekte bitkisel ve hayvansal ticari üretim yapan tarım işletmesi yoktur. Bu işletme yapısı düşük verimliliğin temel nedenidir. Şimdiye kadar izlenen tarımsal kalkınma politikalarının bu yapıyı sürdürmeye yaradığını belirtmek gerekir.

Bölgede yaygın olan küçük ölçekli tarım işletmeleri AB'ye üye 15 ülkenin tarım işletme büyüklüğü olan 16,5 hektarın yaklaşık dörtte biri kadar büyüklükte 4,56 ha düzeyindedir. Küçük ölçekli tarım işletmeleri yüksek standartlarda, kaliteli kitlesel üretim yapamamakta, bilgiye ulaşamamakta, tarımsal mekanizasyonu geliştirmek için kaynak yaratamamakta, ileri tarım teknolojilerini ve girdileri etkin ve yeterli düzeyde kullanamamakta, ihtisaslaşmaya gidememekte, tarım danışmanı istihdamına gerek görmemekte, pazarlama organizasyonlarına ve çiftçi eğitimine ilgi duymamakta, ilkel metotlarla üretime devam etmektedir. Tüm bu olumsuz koşulların sonucunda tarımsal ürün üretim maliyetleri yükselmekte, tarımda dünya ülkeleri ile rekabet edebilme şansı azalmaktadır (Dolsar, 2004-1).

Son yıllarda ülkemizde izlenen bir olgu, kırsal bölgelerde yaşayan ancak temel gelir kaynağı tarım olmayan ailelerin sayısının artmasıdır. 1991-2001 yılları arasında kırda yaşayıp tarım dışı faaliyetlerden gelir elde edenlerin sayısı yaklaşık 4 kat artmıştır. Bu olgu bölgede de izlenmektedir. Faaliyet türü ile ilgili olarak Tablo 2.11'de verilen değerler köylerde yaşayan ailelerin yüzde 20'sinin ana gelir kaynağının çiftçilik olmadığını göstermektedir. Bu oran yerleşme büyüklüğü ile artmaktadır.

Tarımsal istihdam oranının en yüksek olduğu on ilçeye bakıldığında, bunların aynı zamanda sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasına göre en az

Tablo 2.10 Türkiye ve Bölge Tarım İşletme Büyüklükleri, 2001

		1991						2001					
	Arazi büyüklüğü (da)	Toplam işletme sayısı (Adet)	Parça sayısı (Adet)	Toplam arazi (da)	Ortalama işletme büyüklüğü (da)	Ortalama parsel sayısı (Adet)	Ortalama parsel büyüklüğü (da)	Toplam işletme sayısı (Adet)	Parça sayısı (Adet)	Toplam arazi (da)	Ortalama işletme büyüklüğü (da)	Ortalama parsel sayısı (Adet)	Ortalama parsel büyüklüğü (da)
TR83	Topraksız	3 694						1 469					
	0-5	8 201	12 561	21 353	2,6	1,5	1,7	6 595	7 949	19 467	3,0	1,2	2,4
	6-9	21 752	51 555	139 903	6,4	2,4	2,7	16 667	31 710	111 323	6,7	1,9	3,5
	10-19	54 049	186 226	730 259	13,5	3,4	3,9	44 150	126 956	625 741	14,2	2,9	4,9
	20-49	106 137	580 724	3 188 051	30,0	5,5	5,5	90 062	389 769	2 866 762	31,8	4,3	7,4
	50-99	48 701	374 724	3 083 357	63,3	7,7	8,2	47 547	271 122	3 249 798	68,3	5,7	12,0
	100-199	18 133	196 198	2 324 734	128,2	10,8	11,8	17 355	116 984	2 265 490	130,5	6,7	19,4
	200-499	6 338	95 726	1 650 362	260,4	15,1	17,2	3 343	32 475	926 238	277,1	9,7	28,5
	500-999	413	9 041	219 498	531,5	21,9	24,3	218	3 696	160 542	736,4	17,0	43,4
	1000-2499	165	3 266	180 675	1 095,0	19,8	55,3	18	54	20 614	1 145,2	3,0	381,7
	2500-4999	1	20	3 650	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	5000 +	4	114	64 657	16 164,3	28,5	567,2	3	14	53 603	17 867,7	4,7	3 828,8
	Toplam	267 588	1 510 155	11 606 499	44,0	5,7	7,7	227 427	980 729	10 299 578	45,6	4,3	10,5
Türkiye	Topraksız	101 610						54 523					
	0-5	251 686	411 477	667 059	2,7	1,6	1,6	178 006	292 514	481 987	2,7	1,6	1,6
	6-9	381 287	1 003 039	2 511 091	6,6	2,6	2,5	290 461	664 173	1 952 471	6,7	2,3	2,9
	10-19	752 156	2 722 088	10 042 501	13,4	3,6	3,7	539 816	1 650 312	7 378 022	13,7	3,1	4,5
	20-49	1 274 609	6 636 480	38 668 961	30,3	5,2	5,8	950 840	3 831 683	29 531 619	31,1	4,0	7,7
	50-99	713 149	5 119 892	46 750 693	65,6	7,2	9,1	560 049	2 836 069	38 127 032	68,1	5,1	13,4
	100-199	383 323	3 347 557	49 216 633	128,4	8,7	14,7	327 363	1 881 198	43 884 395	134,1	5,7	23,3
	200-499	173 774	1 849 928	46 487 432	267,5	10,6	25,1	153 685	997 015	42 075 497	273,8	6,5	42,2
	500-999	24 201	349 784	14 982 493	619,1	14,5	42,8	17 429	135 983	11 218 554	643,7	7,8	82,5
	1000-2499	10 266	126 080	13 856 621	1 349,8	12,3	109,9	4 199	32 760	5 476 930	1 304,3	7,8	167,2
	2500-4999	1 930	30 136	6 538 082	-	-	-	222	1 189	695 541	-	-	-
	5000 +	441	4 811	4 789 427	10 860,4	10,9	995,5	57	509	3 526 175	61 862,7	8,9	6 927,7
	Toplam	4 068 432	21 601 272	234 510 993	59,1	5,4	10,9	3 076 650	12 323 405	184 348 223	61,0	4,1	15,0

Kaynak: DİE (2004-14), DİE (1994-1)

gelişmiş ilçeler arasında olduğu gözlenmektedir (Şekil 2.4). Tarımsal faaliyetler açısından öne çıkan ilçelerin belirlenmesinde tarımsal üretim değerlerini kullanmak daha açıklayıcı olacaktır. Bu açıdan ilk on ilçe; Çarşamba, Bafra, Terme, Amasya merkez, Çorum merkez, Tokat merkez, Erbaa, Turhal, Zile ve Alaca'dır.

Tablo 2.11 Kırsal Yerleşme ve Tarımsal Faaliyete Göre Hanehalkı Sayısı

	1991		2001	
	Adet	Yüzde	Adet	Yüzde
Toplam yerleşme sayısı	2 646		2 818	
Toplam hane sayısı	283 712	100,0	349 232	100,0
Tarımsal faaliyette bulunan hane sayısı	267 588	94,4	277 552	79,5
Tarımsal faaliyette bulunmayan hane sayısı	16 124	5,6	71 680	20,5

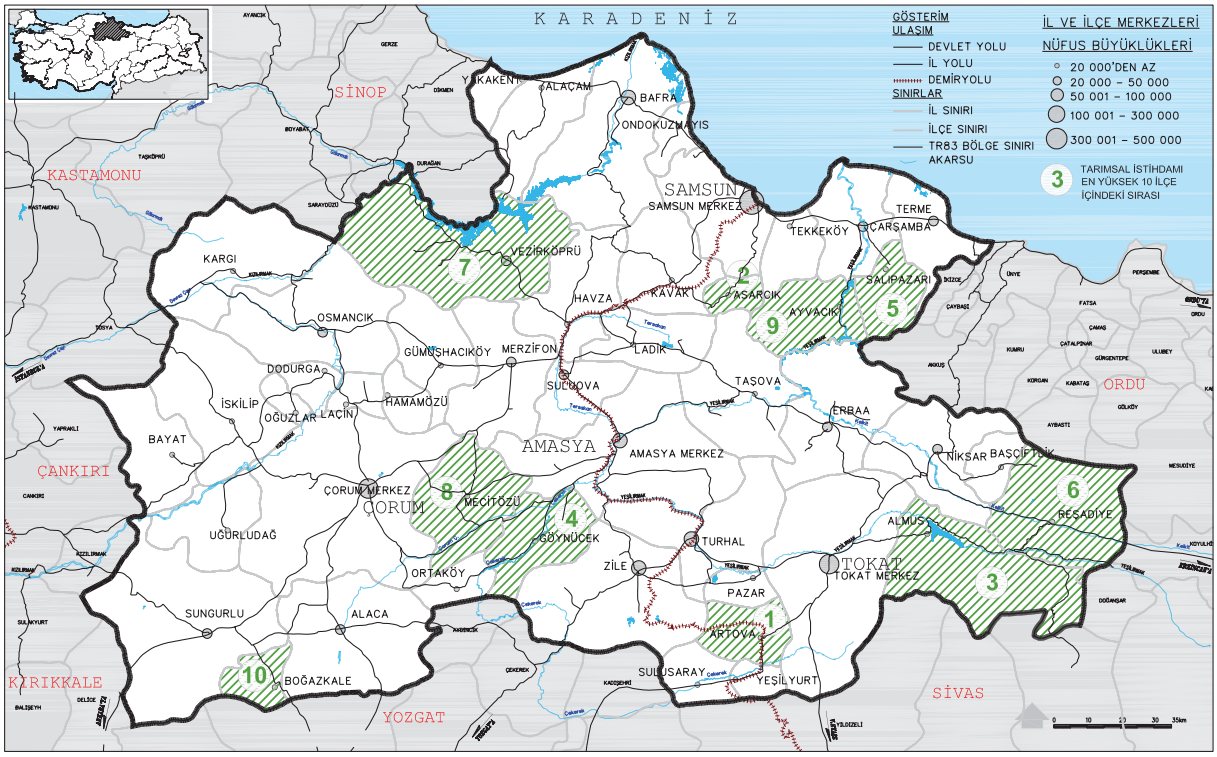
Kaynak: DİE (2004-7).

2.1.3.1.1.2 Verimlilik

Bölgede bazı tarımsal ürünler için daha uygun arazi ve iklim koşullarının varlığı genelde ülke ortalamalarını aşan verimlilik rakamlarına yansımaktadır. Bölgede görece yüksek verimler sırası ile kiraz, kuru soğan, domates, taze fasulye ve soyada görülmektedir. Bölgede girdi kullanım düzeyinin Türkiye ortalamasından çok farklı olmadığı göz önüne alınırsa, bu verim farklarının bölgenin karşılaştırmalı üstünlüklerini yansıttığı düşünülebilir (Tablo 2.12). Bölgede Amasya kiraz üretiminde, Tokat domates üretiminde, Samsun soya ve yeşil fasulye üretiminde ülke ortalama verimlerinden daha yüksek verimler elde etmektedir. Soya ve taze fasulye verimleri dünya ortalama verimlerinden de yüksektir.

Tarım işletmelerinin büyük bir kısmı, aile işletmesi olduğundan, işgücünün önemli bir kısmını kendi aile bireylerinden sağlamaktadır. Bölge tarımında büyük boyutlarda gizli işsizlik mevcuttur.

Şekil 2.4 Toplam İstihdam İçinde Tarımsal İstihdam Oranı En Yüksek 10 İlçe

Kaynak: DPT (2004-5).

Bölgede kırsal kesimdeki işgücü arzı tarımsal üretim için ihtiyaç duyulandan çok daha fazladır. Mevcut üretimin işgücü ihtiyacı bitkisel üretim için 58 milyon gün/yıl, hayvancılık faaliyetleri için 27 milyon gün/yıl, toplam 85 milyon gün/yıl olarak hesaplanmıştır (Dolsar, 2004-1). Buna karşılık iş gücü arzı ihtiyacın üç mislinden fazladır (263 milyon gün/yıl).

Bölgenin karşılaştırmalı üstünlüğü olan ürünlerinin bir kısmı yurtiçi ve ihraç pazarlarında doğrudan tüketilmektedir. Ayçiçeği, şeker pancarı, vişne, domates ve fasulye gibi ürünlerin bir kısmı sanayi hammadesi olarak tüketilmektedir. Bölgede Amasya; elma, kiraz, bamya, Çorum; kaliteli ekmeklik buğday, nohut, pirinç, Samsun; pirinç, mısır, salçalık kırmızı biber, lahana, taze fasulye, enginar, kışlık sebzeler, Tokat; domates, yazlık sebzeler, elma, ceviz , mahlep üretimleri ile öne çıkmaktadır. Söz konusu bu ürünlerin bir kısmı il isimleri ile özdeşleşmiştir. Üreticiler bu ürünlerin üretiminde deneyim kazanmışlar ve belli bir bilgi birikimi sağlamışlardır.

Tablo 2.12 Bölge, Türkiye ve Dünya Ürün Verimleri, 2003

Ürünler	Türkiye verim (kg/ha)	Bölge verim (kg/ha)	Önemli üretici ülkeler ve ortalama ürün verimleri: Ülke	Ortalama verim (kg/ha)
Buğday	2 099	1 990	Fransa	6 235
Mısır	5 015	4 087	İspanya	9 112
Nohut	959	982	Çin	4 000
Taze fasulye	8 258	8 820	Yunanistan	8 434
Soya	3 148	3 191	Arjantin	2 803
Ayçiçeği	1 475	968	Çin	1 724
Ş.pancarı	40 141	33 769	Şili	60 000
Domates	42 391	47 372	Brezilya	59 231
Kuru soğan	19 313	23 552	Almanya	34 523
Kiraz	10 039	22 000	İran	8 628
Elma	23 020	15 730	İtalya	31 960

Kaynak: FAO (2004).

Karşılaştırmalı üstünlüklerin göstergelerinden birisi olarak, bölgede 2000-2003 arasında kişi başına elde edilen ortalama tarımsal üretim değeri, ülke geneli ile komşu ve benzer bölgeler ile karşılaştırılmıştır (Tablo 2.13). Buna göre TR83 Bölgesi komşu TR82 Bölgesi'nden daha yüksek, ancak diğer bölge ve ülke ortalamalarından kişi başına daha düşük tarımsal üretim değerine sahiptir. Bölge illeri ile diğer bölgelerde yer alan iller arasında da önemli farklılıklar bulunmaktadır. Karaman ilinde kişi başına tarımsal üretim değeri 5 592 YTL iken, Amasya ilinde bu değer 2 594 YTL, aradaki fark 2,15 kattır. Bölgede yer alan Samsun ve Çorum illeri kişi başına tarımsal üretim değerleri orta sıralarda yer almakta, 1 964 YTL ve 1 775 YTL ile birbirini izlemektedir. Son sırayı alan Tokat ili kişi başına tarımsal üretim değeri 1 255 YTL'dir. Bölgede ve özellikle Tokat ilinde söz konusu değerin düşük olmasının nedeni, kırsal nüfusun ve bu nüfus içinde tarımda istihdam ediliyor gözüken nüfusun fazla olmasıdır. Toplam üretim değerleri karşılaştırması açısından ilk sıralarda yer almayan TR83 Bölgesi'nde, kırsal nüfusun dış göç nedeniyle azalması sonucunda ve yukarıda değinilen karşılaştırmalı üstünlüğü olan ürünlere ağırlık verilmesi ile bölgenin avantajlı konuma geçmesi mümkün olabilecektir.

2.1.3.1.2 Hayvancılık

Türkiye'deki mevcut sığır sayısının yüzde 8,3'ü bu bölgede bulunmaktadır. Ülke genelinde gözlendiği gibi bölgede de sığır ve koyun sayıları düşmektedir. Mevcut yerli sığır ırkları daha yüksek verimli kültür ırkı ile değiştirildiği sürece bu sayısal azalma sorun yaratmayacaktır. Ancak, kültür ırkı sığır sayısı 1988-2003 yılları arasında Türkiye genelinde artış göstermesine karşın bölgede, Çorum ili dışında, azalmıştır.

Yumurta üretiminde Çorum, broyler üretiminde ise Samsun Türkiye'nin önde gelen üretim merkezleridir. Bölgenin zengin bitki örtüsü, şu anda bulunan arı kovanı sayısının çok üzerinde kovana yetecek potansiyele sahiptir. Bölgedeki arı kovanı sayısı, Türkiye'deki toplam arı kovanı sayısının yüzde 4,2'sini oluşturmaktadır.

Tablo 2.13 2000-2003 Dönemi Tarımsal Üretim Değerleri Ortalamalarının 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı İstihdam Değerleri ile Karşılaştırması

(2000 yılı fiyatlarıyla YTL)

Düzey 2 Bölge Birimleri	İller	Toplam Nüfus	2000 Genel Nüfus Sayımı'na Göre Tarımsal İstihdam			Bitkisel Üretim Değeri	Hayvansal Üretim Değeri	Hayvansal Ürünler Üretim Değeri	Toplam Hayvansal Üretim Değeri	Toplam Tarımsal Üretim Değeri	Tarımda Çalışan Başına Düşen Üretim Değeri
			Erkek	Kadın	Toplam						
TR 52 KONYA	Karaman	243 210	29 272	33 735	63 007	250 272 151	42 347 345	59 725 848	102 073 192	352 345 343	5 592
TR 71 KIRIKKALE	Niğde	384 081	50 774	64 867	115 641	263 851 857	47 413 019	20 191 139	67 604 158	331 456 015	2 866
TR 83 SAMSUN	Amasya	365 231	43 128	51 718	94 846	156 167 467	43 562 437	46 255 854	89 818 291	245 985 758	2 594
TR 71 KIRIKKALE	Nevşehir	309 914	44 266	58 235	102 501	203 233 230	24 137 525	21 432 556	45 570 081	248 803 312	2 427
TR 71 KIRIKKALE	Kırşehir	253 239	26 613	35 410	62 023	82 914 911	29 297 987	21 578 713	50 876 700	133 791 611	2 157
TR C2 ŞANLIURFA	Ş.Urfa	1 443 422	147 211	165 402	312 613	480 827 657	142 119 617	49 909 639	192 029 256	672 856 913	2 152
TR 52 KONYA	Konya	2 192 166	232 834	279 617	512 451	552 487 364	243 000 859	228 161 756	471 162 614	1 023 649 979	1 998
TR 83 SAMSUN	Samsun	1 209 137	131 892	188 207	320 099	423 034 088	109 121 258	96 642 561	205 763 819	628 797 908	1 964
TR C2 ŞANLIURFA	Diyarbakır	1 362 708	109 750	144 496	254 246	315 921 513	115 802 661	63 971 444	179 774 104	495 695 617	1 950
TR 71 KIRIKKALE	Aksaray	394 084	48 873	61 795	110 668	128 058 993	48 545 816	31 908 127	80 453 943	208 512 936	1 884
TR 83 SAMSUN	Çorum	597 065	71 106	96 008	167 114	161 094 007	68 012 083	67 461 156	135 473 239	296 567 247	1 775
TR 82 KASTAMONU	Kastamonu	375 476	54 599	76 691	131 290	89 371 025	77 878 003	49 151 985	127 029 987	216 401 012	1 648
TR 82 KASTAMONU	Çankırı	270 355	36 283	45 189	81 472	57 567 162	37 846 426	35 614 608	73 461 034	131 028 196	1 608
TR 71 KIRIKKALE	K.Kale	383 508	27 378	31 893	59 271	61 131 221	17 690 467	11 189 127	28 879 594	90 010 815	1 519
TR 82 KASTAMONU	Sinop	225 574	30 939	43 776	74 715	37 404 469	42 809 186	23 646 125	66 455 312	103 859 781	1 390
TR 83 SAMSUN	Tokat	828 027	117 912	135 374	253 286	195 971 172	82 295 362	39 722 453	122 017 814	317 988 987	1 255
TR 52 KONYA		2 435 376	262 106	313 352	575 458	802 759 515	285 348 203	287 887 603	573 235 807	1 375 995 322	2 391
TR 71 KIRIKKALE		1 724 826	197 904	252 200	450 104	739 190 212	167 084 814	106 299 662	273 384 476	1 012 574 688	2 250
TR C2 ŞANLIURFA		2 806 130	256 961	309 898	566 859	796 749 170	257 922 278	113 881 083	371 803 361	1 168 552 531	2 061
Türkiye		67 803 927	5 443 771	7 133 056	12 576 827	14 275 453 698	5 504 478 379	4 616 900 235	10 121 378 614	24 396 832 312	1 940
TR 83 SAMSUN		2 999 460	364 038	471 307	835 345	936 266 735	302 991 140	250 082 023	553 073 164	1 489 339 899	1 783
TR 82 KASTAMONU		871 405	121 821	165 656	287 477	184 342 656	158 533 615	108 412 718	266 946 333	451 288 989	1 570

Not: Değerlerin 2000 yılı fiyatlarına indirgenmesinde DİE 2005, Türkiye İstatistik Yıllığı 2004 19-1 numaralı tablodan yararlanılarak bulunan aşağıdaki katsayılar kullanılmıştır.

2000=1, 2001=1,423, 2002=2,225, 2003=2,980

Kaynak: DİE (2003-1), DİE (2003-11).

2.1.3.1.2.1 Hayvancılık İşletme Büyüklükleri

Hayvancılık işletmeleri genellikle 2-10 baş arasında sığır bulunan küçük ölçekli işletmeler olup, buralarda bitkisel üretimle hayvancılık bir arada yapılmaktadır. Küçük ölçekli süt sığırcılığı işletmelerinde, süt üretim maliyeti yüksektir ve sütün kalitesinin korunabilmesi için gerekli olan soğuk zincir, yerleşme deseninin de etkisi ile, tam anlamıyla oluşturulabilmiş değildir.

Bölgede hayvancılık sektörü içerisinde verimlilik yönüyle, tavukçuluk sektörü, AB standartlarındaki tek sektör konumundadır. Tavukçuluk işletmeleri 8 000-60 000 adet yumurta tavuğu barındıran küçük ve orta tip işletmelerden meydana gelmiştir.

2.1.3.1.2.2 Su Ürünleri İşletmeleri

Bölgede tatlı sularda alabalık ve az miktarda sazan üretimi yapılmaktadır. Üretim küçük aile işletmeleri şeklinde yapılmaktadır. Büyük kapasitede ticari anlamda üretim yapan tesis bulunmamaktadır. Karadeniz'de başlatılan somon üretiminden istenilen sonuç tam olarak alınamamıştır. Bölgede bulunan su ürünleri üretim potansiyeli yeteri kadar değerlendirilememiş ve beklenen üretim gerçekleşmemiştir.

Alabalık ve aynalı sazan ile barajlarda yapılan balıklandırmadan beklenen verim elde edilememiştir. Halen 100 kadar ailenin tatlı su balıkçılığı yaptığı saptanan bölgede son 5 yılda yeni tesis kurulmamıştır. Bu alandaki darboğazlar; balıklama yapmak için yavru balık olmayışı, göletlerin kiralanmasında Milli Emlak Genel Müdürlüğü ve yerel yönetimlerle yaşanan sorunlar ve su kirliliğidir.

Deniz balıkçılığı ile geçimini sağlayan yaklaşık 2 200 aile bulunmaktadır. Bölge su ürünleri üretim potansiyeli tam kapasite ile harekete geçirilebilirse, su ürünlerinin bölge ekonomisine katkısının her yıl yaklaşık 23-24 milyon Dolar olacağı tahmin edilmektedir.

2.1.3.1.3 Ormancılık

Bölgenin yüzde 35,4'ü (1,8 milyon ha) orman alanıdır. Bu alanların yüzde 61,6'sı koru ormanı, yüzde 38,4'ü baltalık ormanlardır. Bölge ormanlarının nitelikleri düşüktür. Koru ve baltalık ormanların yarısı bozuk niteliklidir. Orman kesimlerinin "orman amenajman planlarında hesaplanan doğal artışın" 2,6 katı olduğu tahmin edilmektedir. Bu kesimlerin bir kısmı orman işletmelerince yıllık üretim planlarına göre yapılmasına karşın, bölgede kaçak kesimler aşırı yoğunluktadır. Orman suçları bakımından ülke genelinde Amasya bölgesi yüzde 18,1 pay ile 24 bölge içinde en fazla orman suçu işlenen bölgedir. Amasya bölgesini yüzde 6,0 ile Kastamonu ve yüzde 5,6 ile Mersin Bölgesi izlemektedir. Orman suçlarında en düşük oran yüzde 0,7 ile Artvin Bölgesi'dir.

Tablo 2.14 Bölgedeki Hayvan Varlığı, 2003

	Büyük Baş (adet)	Koyun (baş)	Keçi (kıl ve tiftik) (baş)	Yumurta tavuğu (adet)	Broyler (adet)	Diğer kümes hayvanları	Arı kovanı (adet)
Amasya	125 376	99 889	13 745	310 450	53 200	43 888	15 686
Çorum	167 746	138 759	19 451	2 875 250	21 600	72 185	42 175
Samsun	315 278	229 711	13 029	1 309 370	5 757 500	148 183	83 224
Tokat	234 934	196 145	17 854	382 616	15 445	66 755	36 209
TR83	843 354	664 504	64 079	4 877 686	5 847 745	331 011	177 294
Türkiye	9 879 000	25 432 000	6 825 000	60 343 000	217 133 000	6 135 000	4 242 136

Kaynak: Amasya Tarım İl Müdürlüğü (2004), Çorum Tarım İl Müdürlüğü (2004), DİE (1999-3), DİE (2004-19), Samsun Tarım İl Müdürlüğü (2004), Tokat Tarım İl Müdürlüğü (2004-1).

Köy nüfusunun Amasya'da yüzde 65,4'ü, Çorum'da yüzde 71,1'i, Samsun'da yüzde 77,6'sı ve Tokat'ta yüzde 78,1'i orman köylerinde bulunmaktadır.

2.1.3.2 Sanayi

Bölge sanayi sektörü payı ve sanayideki gelişme hızı 1987-2001 yılları arasında ülke gerisinde kalmıştır (Tablo 2.5 ve 2.7). Sanayideki tüm göstergeler ve tarım sektörü göstergeleri birlikte değerlendirildiğinde, sanayileşmenin bölgede yeter düzeyde gelişmediği, tarım sektörünün ağırlıklı olduğu görülmektedir.

2.1.3.2.1 İmalat Sanayi

2.1.3.2.1.1 İmalat Sanayi Katma Değeri

İmalat sanayi üretimi ve katma değeri ile ilgili olarak bölge için hazırlanan Girdi-Çıktı Tablosu çalışması kapsamında ayrıntılı bilgi toplanmıştır. Bu çalışmaya göre, bölge imalat sanayi içinde en yüksek katma değeri sağlayan alt sektörler tütün işleme, gıda ve içecek imalatı ve metalik olmayan ürünler imalatıdır. Tütünde görülen yüksek rakam devlet tekelinin fiyatlama politikasını yansıtmaktadır.

2.1.3.2.1.2 İmalat Sanayi İstihdamı

2000 yılı genel nüfus sayımı sonuçlarına göre sanayi sektörü istihdamı bölgede 78 536 kişidir. Bu en geniş tanıma göre, bölge toplam istihdamının (1 248 744 kişi) yüzde 6,3'ü sanayi sektöründedir. Sanayi sektörü ağırlıklı olarak imalat sanayidir. Nüfus sayımı sonuçlarına göre imalat sanayi istihdamı 1985 yılında 56 716 kişi ve 2000 yılında 59 773'tür. Bu dönemde imalat sanayinde kadın çalışan sayısının 12 124 ten 8 258'e düştüğü belirtilmektedir.

Bu konuda, nüfus sayımı sonuçlarından sonraki en kapsamlı kaynak DİE'nin sanayi sayımlarıdır. Buna göre, bölgede sanayi sektöründe çalışan sayısı 2002 yılında 47 040 kişidir. Bu istihdamın firma büyüklüğüne göre dağılımı oldukça çarpıcıdır. Hem işletmelerin hem de çalışanların büyük kısmı 10 kişiden az işçi çalıştıran işletme grubunda toplanmıştır. 10 kişiden fazla işçi çalıştıran işletmelerdeki istihdam 2002 yılında 19 012 kişidir.

Nüfus sayımı ile sanayi sayımındaki rakamlar arasındaki farkın, belirli işyeri olmayan çalışanlar ile kayıtlı firmalarda kayıtsız olarak çalışanlardan ileri geldiği düşünülebilir.

Bölgede kamu sektörüne ait 2 adet tütün işleme ve 4 adet şeker fabrikası dışındaki bütün işletmeler Avrupa Birliği'nin KOBİ tanımına girmektedir.

2.1.3.2.1.3 İmalat Sanayinde Verimlilik

Sanayi istihdamı ve katma değerinde zaman içinde oluşan değişiklikler için temel kaynak DİE'nin 10+ işçi çalıştıran işyerleri anketidir. Bu kaynak, milli gelir serilerinde verilen kısmi büyümenin aksine imalat sanayi üretiminde ve istihdamında büyük değişiklikler olmadığını göstermektedir.

Tablo 2.15 Bölge İmalat Sanayinin Yapısı

(2003 yılı fiyatlarıyla milyon YTL)

	Katma değer	Üretim değeri	Katma değer/ üretim
Gıda ve içecek imalatı	447	1 289	0,35
Tütün işleme	488	755	0,65
Tekstil	151	176	0,86
Giyim eşyası, vs	141	221	0,64
Deri eşya	25	31	0,81
Ağaç ve mantar ürünleri	21	63	0,33
Kağıt ve kağıt ürünleri	47	103	0,46
Basım ve yayın	64	123	0,52
Kimyasal maddeler	103	244	0,42
Metalik olmayan ürünler	254	407	0,62
Ana metal	107	287	0,37
Metal eşya	100	206	0,49
Başka makine ve teçhizat	138	171	0,81
Motorlu araç	38	91	0,42

Kaynak: DOLSAR (2004-3).

2.1.3.2.1.4 Kamu-Özel Kesim İşletmeleri

Kamu sektörünün Samsun, Amasya ve Tokat'taki ağırlıklı yapısı tütün ve şeker fabrikalarından kaynaklanmaktadır. Bölgede bulunan 38 kamu işletmesi toplam imalat sanayi istihdamının üçte birini ve katma değerin üçte ikisini sağlamaktadır. Bakır işleme, şeker, tütün ve gübre üretiminden oluşan kamu faaliyetlerinin tamamında yeni ekonomik programa bağlı olarak ciddi daralmalar yaşanmaktadır. Bölgede 247 işyerinde (10+ kişi çalıştıran işyerleri) 20 030 kişi çalışmaktadır. 2000 yılı değerine göre kişi başına yaratılan değer bölgede 16 600 YTL , İzmir'de 29 300 YTL ve Türkiye'de ortalama 20 900 YTL düzeyindedir.

Tablo 2.16 İşyeri ve Çalışan Sayıları, 2002

Çalışan sayısı	İşyeri sayısı	İşyeri yüzdesi	Çalışan sayısı	Çalışan yüzdesi
1-9	8 849	94,7	28 028	59,6
10-19	198	2,1	2 775	5,9
20-29	137	1,5	3 277	7,0
30-39	116	1,2	4 286	9,1
40-49	10	0,1	420	0,9
50-59	4	0,0	210	0,4
60+	35	0,4	8 044	17,1
Toplam	9 349	100,0	47 040	100,0

Kaynak: DİE (2004-8).

2.1.3.2.1.5 İmalat Sanayi Yer Seçimi

İlçe düzeyinde yapılan analizler, sanayinin bölgede birkaç yerleşmede yoğunlaştığını gösterdiğini belgelemektedir. Bölge genelinde yüzde 6,3 olan sanayi istihdamı oranı Samsun, Çorum ve Bafra'da bölge ortalamalarının üstünde, diğer yerleşmelerde ise bu ortalamanın altındadır. Son yıllarda bölgedeki sanayileşme hızı Çorum'da diğer illerden daha yüksektir. Ancak, bu il hala Samsun düzeyinde sanayileşmekten uzaktır.

2.1.3.2.1.6 Çalışanların Eğitim Düzeyi

Bölge düzeyinde, 2000 Yılı Genel Nüfus Sayımı'na göre, imalat sanayinde istihdamın sektörler ve eğitim durumu itibarıyla dağılımı aşağıda verilmiştir. Lise ve üstü eğitim görmüş personel toplam çalışanların dörtte biri kadardır. Alt sektörler arasında personelin eğitim düzeyi açısından belirgin farklar yoktur.

TR83 Bölgesi'nin sınırlı sayıda sektörde yoğunlaşan sanayi yapısı üç tip işletme barındırmaktadır. İlk olarak, kamu fabrikalarının şeker ve tütündeki öncül işlevi dikkati çekmektedir. Daha sonra kendiliğinden oluşan bir sanayileşme süreci yaşanmıştır. Bunlar gıda, taş ve toprağa dayalı sanayi ve ağaç ve orman ürünleri sanayi gibi yerel girdileri işleyen imalat türleridir.

Tablo 2.17 TR83 Bölgesi Sanayi Sektörlerinde Dönemsel Gelişmeler, 1993 – 2001

(2003 yılı fiyatları ile)

Yıllar	İşyeri sayısı	Çalışan sayısı (bin)	Katma değer (milyon YTL)	Kişi başına katma değer (YTL)
1993	307	24	937	39 045
1994	273	22	607	27 598
1995	274	20	743	37 142
1996	280	21	602	28 682
1997	281	22	686	31 170
1998	272	21	831	39 585
1999	254	20	1 074	53 723
2000	247	20	940	46 980
2001	223	17	962	56 582

Kaynak: DİE (1995-2), DPT (2002-2), DPT (2004-7).

İkinci grup sanayi işletmeleri ilk gruptakilerin makine ihtiyaçlarını karşılamak üzere ortaya çıkan metal eşya, makine ve ekipman üreticileridir. Bunlar zamanla gelişmiş ve bölge dışına da üretim yapar duruma gelmişlerdir.

Üçüncü grup, bölge kaynaklarıyla doğrudan ilişkisi olmayan, bölge için göreli olarak yeni ve iç talep yanı sıra kısmen de dış talebe bağlı olarak gelişme gösteren sanayilerdir. Bu son kategori ile ilgili olarak, bölgede faaliyet gösteren sektörler arasında ilk sıralarda giyim eşyası sanayi yer almaktadır. Yine bu sıralamada başlarda yer almamakla birlikte, özel amaçlı makineler, tıbbi malzemeler ve metal eşya ve bilgisayar şeritleri, kayıt malzemeleri gibi farklı ürünler içeren diğer imalat sanayileri son yıllarda giderek önem kazanmışlardır.

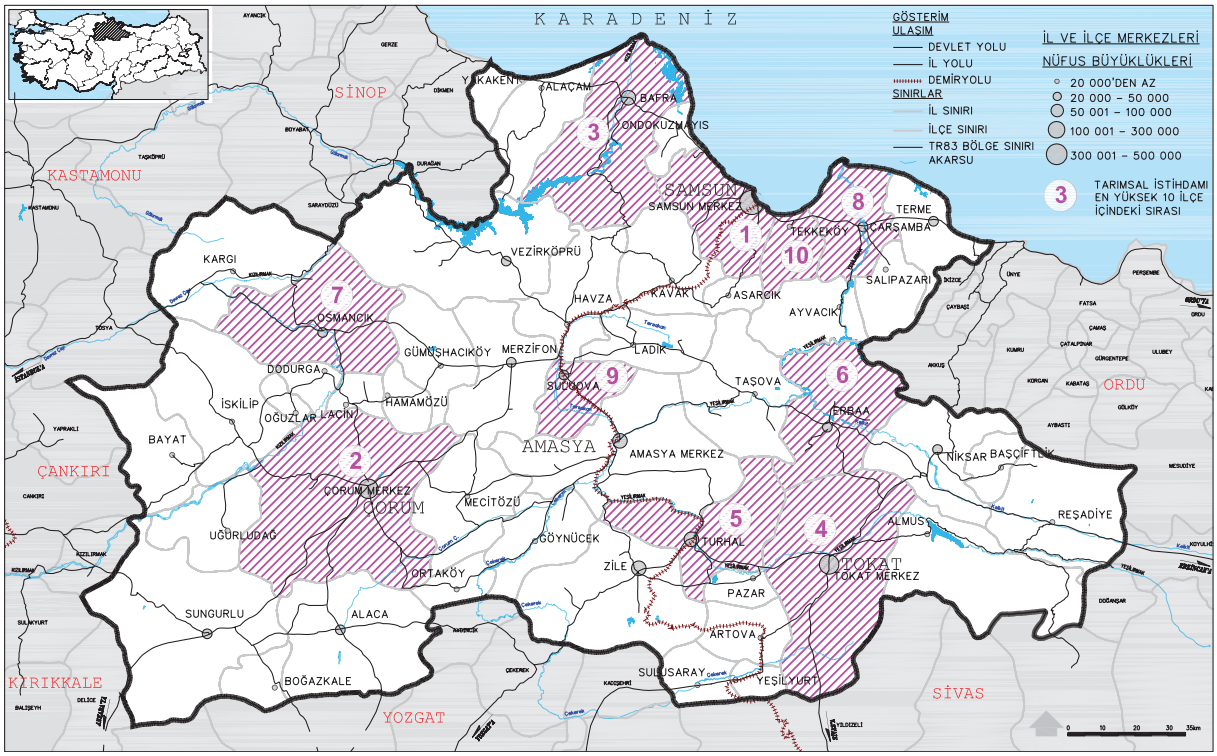
TR83 Bölgesi imalat sanayinde 1985, 1992 ve 2002 için gerek işyeri ve gerekse istihdam açısından önde gelen sektörler, ISIC R2 sınıflamasına göre, sırasıyla gıda-içki ve tütün sanayi, dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi, orman ürünleri ve mobilya sanayi, metal eşya ve makine teçhizat sanayi sektörleridir. İşyeri sayısındaki pay bakımından, 1985-2002 arasında, dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi ile kimya, petrol, kömür, plastik ürünle-

Tablo 2.18 Sanayi İstihdamının Önemli Olduğu İlk On Yerleşme ve Sanayi İstihdamının Payı

Sıra no	Yerleşim yeri	Sanayi istihdamının payı (Yüzde)
1	Samsun Merkez	25,8
2	Çorum Merkez	15,6
3	Bafra	7,8
4	Tokat Merkez	5,8
5	Turhal	5,2
6	Erbaa	5,0
7	Osmancık	4,8
8	Çarşamba	4,4
9	Suluova	2,9
10	Tekkeköy	2,6

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).

Şekil 2.5 Sanayi İstihdam Oranının En Yüksek Olduğu İlk On Kentsel Yerleşme

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).

ri sanayi; çalışan sayısı bakımından ise, dokuma, giyim eşyası ve deri sanayi ile orman ürünleri ve mobilya sanayi ve metal eşya, makine ve teçhizat sanayi gerilemiştir. Diğer sektörler paylarını marjinal de olsa artırmışlardır.

2.1.3.2.1.7 Sanayi Organizasyonu

Bölgede 7'si işletmede olan 13 adet OSB ile 3'ü yatırım programında olan 28 adet KSS bulunmaktadır. Bölgede bulunan OSB'lerde 2004 yılı itibarıyla faaliyette olan 677 işletmede 8 477 kişi çalışmakta, 286 parsel boş bulunmaktadır. Samsun OSB'de boş parsel bulunmamaktadır. Bölge ortalama doluluk oranı KSS'lerde yüzde 68,5'tir. Samsun dışındaki illerde bu oran yüzde 90'a yaklaşmaktadır. Bölgede sanayiye destek sağlayan kuruluşlardan KOSGEB'in Samsun ve Çorum'da birer merkezi bulunmaktadır.

2.1.3.2.2 Madencilik

Bölgede madencilik, mermer işletmeciliği ile kiremit, tuğla ve seramiğin ham maddelerinin çıkartılmasından oluşmaktadır. TR83 Bölgesi'nde önemli maden kaynakları olarak mermer, linyit, antimon, bentonit ve krom bulunmaktadır. Ayrıca bölge, Kuzey Anadolu Fay Kuşağı boyunca zengin jeotermal kaynaklara sahiptir.

2001 ve 2002 yılı verilerine göre üretim açısından TR83 Bölgesi için en önemli madenler, Türkiye'deki üretiminin yüzde 3,09'unu oluşturan bentonit, yüzde 2,81'ini oluşturan mermer, yüzde 2,70'ini oluşturan krom ve yüzde 1,84'ünü oluşturan manganezdir. Bunları yüzde 1,79 ile kil, yüzde 1,66 ile kalker (çimento hammaddesi) ve yüzde 0,66 ile linyit takip etmektedir.

Yıllık üretim miktarları dikkate alındığında, bilinen rezervlerin gelecekte maden işletmeciliğini kısıtlamayacağı anlaşılmaktadır. Bölgede maden işletmeciliğinde kullanılan sanayi ürünü makinelerin kalitesinin çok iyi olmadığı gözlemlenmektedir. Bunun kullanılan ham madde kalitesinden ziyade

Tablo 2.19 TR83 Bölgesi'nde Sektörlere Göre İstihdamın Eğitim Düzeyi, 2000

(yüzde)

	Okul bitirmeyen		İlköğretim mezunu		Lise mezunu		Üniversite mezunu		Toplam	
	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde	Sayı	Yüzde
Gıda ve içecek	930	4,3	14 269	65,4	5 523	25,3	1 111	5,1	21 833	100,0
Dokuma	448	3,4	9 919	75,4	2 473	18,8	314	2,4	13 154	100,0
Orman ürünleri	412	3,8	8 849	81,4	1 446	13,3	164	1,5	10 871	100,0
Kâğıt	23	1,3	963	53,4	656	36,3	163	9,0	1 805	100,0
Kimya	97	2,6	2 150	58,0	1 103	29,8	354	9,6	3 704	100,0
Taş ve toprağa dayalı sanayi	596	7,1	6 415	76,4	1 173	14,0	218	2,6	8 402	100,0
Metal eşya	52	3,2	1 093	66,5	399	24,3	99	6,0	1 643	100,0
Ulaşım araçları imalatı	287	2,8	7 574	72,7	2 043	19,6	508	4,9	10 412	100,0
Diğer imalat	31	4,7	454	69,1	143	21,8	29	4,4	657	100,0
Toplam	2 876	4,0	51 686	71,3	14 959	20,6	2 960	4,1	72 481	100,0

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).

işleme sanayilerinin yapısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Bölgede Amasya ve Tokat illerinde yoğunlaşmış bulunan mermer rezervlerinin işlenerek dış satımı gerçekleştirildiğinde bölgenin kalkınmasında itici bir güç olacağı beklenmektedir.

2.1.3.2.3 Elektrik, Gaz ve Su Üretimi

Bölge elektrik üretiminde net ihracatçı konumdadır. Bu göreli olarak yüksek bulunan elektrik, gaz ve su sektörü katma değeri ve istihdamında görülmektedir. Samsun ilinde bu alt sektörde önemli bir yığılma vardır.

Bölgede inşaat sanayinin GSYİH'daki payı ulusal ortalamaya yakındır. İstihdam ve katma değer değişmeleri bölge ortalamalarına yakın gelişmiştir.

2.1.3.3 Hizmetler

Hizmet sektöründe yaratılan katma değer ve istihdam açısından ağırlıklı alt sektör, aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi, ticarettir. Hizmet sektörü içinde yapılan verimlilik karşılaştırmalarında, kişisel hizmetlerde çalışanlar, bölge ortalama değerlerinin altında gözükmektedir. Kamu çalışanları hariç tutularak yapılacak bir değerlendirmede, hizmetlerdeki verimliliğinin tarım düzeyinde bulunacağı tahmin edilmektedir.

Mali kurumların hizmet sektörüne katkısı ve çalışan başına katma değer şaşırtıcı şekilde küçüktür. 2001 krizinin bankacılık sektöründe yarattığı değişiklikler ve kamu kesiminin bankacılık sektöründeki payının azalmasının bölgeyi Türkiye'den daha fazla etkilediği sanılmaktadır. Halk ve Ziraat bankalarının mali sektördeki payının azalması bölgeyi olumsuz şekilde etkileyecektir. Bu iki bankanın dağıttığı kredilerden yüzde 4 pay alan bölge, bunlar dışındaki bankacılık sisteminin toplam kredileri içinde yüzde 1'lik paya sahiptir. Bölgede ticaret sektörünün ekonomideki payı, Türkiye ortalamasının biraz üzerindedir. Ticaret açısından en gelişmiş olan iller Samsun ve Çorum'dur. Amasya ve özellikle Tokat'ta ticari faaliyet Türkiye ortalamasının çok altındadır. Ancak ticari faaliyetin Amasya'daki gelişme hızı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Samsun bölgenin en önemli ticaret merkezidir ve bu konumunu korumaktadır. Amasya'da ticaret sektörü hızla ilerlemekte, bu ilin turizm potansiyelinden dolayı özellikle otel ve lokantacılık hizmetlerinden elde edilen gelirlerin nispeten yüksek olduğu görülmektedir.

Samsun fuarı popülaritesini yitirmiştir. Halen Samsun'da düzenlenen ulusal ya da bölgesel ölçekte fuar sayısı yılda bir kaç adedi geçmemektedir. Yeni düzenlenen park alanları da hesaba katıldığında, fuar altyapısı güçlü olan Samsun'da yeterli sayıda kaliteli konaklama tesisi de mevcuttur. Bu altyapıdan yararlanmak isteyen bölge işadamları Samsun'da ihtisas fuarlarının hayata geçirilmesi konusunda çaba sarf etmektedirler. Bölgede ayrıca Çorum ilinde bir fuar alanı bulunmakta olup, gelişmiş bir sanayi fuar kompleksi inşa etme çalışmaları sürmektedir.

Bölgede yer alan üç adet gümrük kapısından (Çorum, Tokat ve Samsun) yapılan dış ticaretin hacmi oldukça düşüktür. Bu kapılardan yapılan ihracat tutarı Türkiye'nin toplam ihracatının yüzde 1'inin altındadır. İthalatta ise bu oran yine yaklaşık aynı düzeydedir. Demir veya çelikten eşya, çinko ve çinkodan eşya ve gemi ve tekneler aynı zamanda yurtdışından ithal edilen mallar arasın-

Tablo 2.20 Hizmetlerde İstihdam ve Katma Değer Dağılımı, 2000

(yüzde)

	İstihdam	Katma değer
İnşaat	13,03	11,76
Toptan perakende ticaret	23,21	47,59
Ulaşım	7,24	34,69
Mali kurumlar	5,24	3,82
Toplum hizmetleri	51,28	2,14
Toplam	100,00	100,00

Kaynak: DİE (2002-2), DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).

dadır. İhraç amacı ile ithal edilen ürünler Samsun Serbest Bölgesi üzerinden ihraç edilmektedir. Başlıca ihraç pazarları İsrail, İtalya, Çin, ABD ve Fransa'dır.

Bölgede üretilen tarım ve hayvancılık ürünlerinin ağırlıklı olarak büyük şehirlere (İstanbul, Ankara, İzmir) ve komşu Kastamonu, Kayseri ve Trabzon bölgelerine gönderildiği sonucuna varılmaktadır. Küçük sanayi işletmeleri hammadde ve hizmetleri büyük şehirlerden alırken üretimlerini çevre bölgelere pazarlamaktadır. Türkiye'nin ithal ettiği tütünün yaklaşık yüzde 25'ini TR83 Bölgesi ithal etmektedir. Türkiye'nin ithal ettiği hububatın önemli bir kısmı da bölgeden ülkemize girmektedir.

Tütün ürünleri ve şeker üretimi dışında en gelişmiş tarıma dayalı sektör, tahıl üretimine dayalı olan un, yem, ekmek ve pastacılık imalatıdır. Türkiye'deki un fabrikalarının yüzde 8'i bu bölgede yer almaktadır. Üretilen un komşu bölgelere satılmakta, aynı zamanda ihraç da edilmektedir.

Sanayi ürünleri arasında ateşe dayanıklı seramik ürünleri, kireç, bakır ve tarımsal amaçlı traktör römorku, komşu ya da diğer bölgelerde tüketilmektedir. Bölgeden yurtdışına ihraç edilen sanayi ürünleri çinko ve çinkodan eşya, demir veya çelikten eşya, bakır ve bakırdan eşya, gemi ve teknelerdir.

Bölgeden yapılan yem, meyve, sebze, et, ağaç ve ahşap eşya, hububat ve un ihracatı Türkiye'nin bu ürünlerdeki toplam ihracatı arasında çok fazla ağırlığı olmasa da yine de önemli miktarlardadır. Bölgeden ağırlıklı olarak Rusya, Gürcistan ve Romanya gibi büyümekte olan pazarlara ihracat yapıldığı göz önüne alındığında bu ihracat potansiyelinin giderek artacağı tahmin edilmektedir.

Metal cevherleri ve gübreler bölgenin yurtdışından ithal ettiği mallar arasındadır. Ayrıca, yağ grubu ürünler, pamuk ve yün elyafı, dikiş ipliği, pamuklu dokuma, trikotaj ve deri ürünleri, kağıt, kırtasiye, basılı kitap, boya, plastik hammadde, seramik sıhhi ürünler, alüminyum ve hafif metal döküm ürünleri Türkiye'nin diğer yörelerinden temin edilmektedir. Mekanik bağlantı parçaları ve bazı mekanik imalatın Kayseri bölgesinden, eğlence ve sportif amaçlı tekneler ise Trabzon ve Kastamonu bölgelerinden temin edilmektedir.

Bölgede yapılan saha çalışmalarında 10'dan fazla personel çalıştıran sanayi kuruluşlarının önemli bir kısmının ihracat bağlantılarının bulunduğu tespit edilmiştir. Bu kuruluşların ihracat yaptığı ülkeler arasında İran başta gelmekte, onu İtalya ve ABD izlemektedir. İhracat yapılan ülkeler arasında AB ülkelerinin ağırlıkta olduğu gözlenmektedir. İthalat yapılan ülkeler ise sırasıyla İtalya, İngiltere, Almanya ve Rusya'dır.

Bölgede depolama ve ambarlama hizmetleri yetersizdir. Bölge dış ticaretini etkileyebilecek konulardan bir tanesi olan bavul ticareti, Türkiye'deki genel eğilime paralel olarak, önemini kaybetmiştir

Samsun Limanı'nda yer alan Samsun Serbest Bölgesi 2004 yılının ilk üç aylık döneminde 25 milyon ABD Doları ticaret hacmine ulaşmıştır. Bölgede toplam 10 adet işyeri ve 28 adet ofis bulunmaktadır. Ruhsatlı toplam 10 kullanıcının 5'i üretim yapmakta, 5'i ise alım satım ile uğraşmaktadır. Serbest Bölge'de ağırlıklı olarak Rusya ve Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ile ticaret yapan ve gıda ile inşaat maddesi satan firmalar vardır.

TCDD tarafından işletilen ve geri alana demiryolu bağlantısı bulunan uluslararası nitelikte tek liman Samsun'dur. İşletme kapasitesi tesisin fiziki kapasitesinin çok altında olan bu limanda vinç ve ekipman alımı ile kapasite şimdiki kapasite ile karşılaştırılamayacak kadar artırılabilir. Sivil havacılığa ve dolayısıyla turizme hizmet verebilen tek uluslararası havaalanı da yine Samsun'dadır. Merzifon'da askeri amaçlı bir havaalanını sivil trafiğe açma girişimleri şimdilik sonuçlanmamıştır. Tokat'ta açılan havaalanı yolcu yetersizliği nedeni ile kısa süre sonra kapatılmış ancak son zaman-

larda özel bir firma tarafından uçuşlar tekrar başlatılmıştır.

İnşaat sektörü, bölgede yaratılan GSYİH içindeki payı bakımından çok büyük olmasa da, (1987-2001 arasında yüzde 7,1 ile 4,4 arasında) etkilediği yan sektörlerin sayısı (bölgesel I-O analizinin gösterdiği gibi) fazladır. Ayrıca, düşük becerisi ve eğitimi olan nüfusa istihdam sağlayabilmesi nedeniyle, stratejik öneme sahip olan sektörlerden biridir. Bölgede inşaat sektörünün toplam GSYİH içindeki payı, Türkiye ortalamasından düşüktür (cari fiyatlarla 2001 yılı için sırasıyla yüzde 4,4 ve 5,2). Sektörün bölgesel gelişme endeksi de, Türkiye'deki gelişmeden daha geridedir.

Sektörde yaratılan istihdam açısından bölge, Türkiye'de sağlanan istihdama göre daha düşük oranda istihdam yaratabilmektedir (2000 yılı için sırasıyla 3,49 ve 4,60). Bununla birlikte 1980-2000 arasında, bölge inşaat sektörünün sağladığı istihdam payında, Türkiye'ye oranla daha yüksek bir gelişme olmuştur. Bu dönemde, Türkiye'de inşaat sektörünün istihdamdaki payı 4,13'ten 4,60'a gelişirken bölgeden 2,78'den 3,49'a yükselmiştir.

İnşaat sektörü bakımından bölgenin avantajı, bir bölüm inşaat malzemesinin bölgede üretiliyor olması ve tuğla-kiremit gibi malzemenin bölge dışına pazarlanmasıdır. Bölgenin, sahip olduğu doğal kaynaklar nedeniyle, orman ürünleri ve işlenmiş mermer gibi inşaat malzemesi üretiminde gelişme sağlama şansı vardır. Ekonomik krizden en fazla etkilenen sektörlerden olan inşaat faaliyetleri, Türkiye'de olduğu gibi bölgede de, bina inşaatı ve bina dışı inşaat alt sektörlerinde tekrar canlanma eğilimleri göstermektedir.

2.1.3.3.1 Turizm

TR83 Bölgesi'nde değerlendirilebilecek farklı nitelikte doğal, arkeolojik, tarihi ve kültürel değerler bulunmaktadır. Dünya turizminde küçük işletme ağırlıklı bir yapıya yönelen dönüşüm yaşanmaktadır. Ölçek ve oran olarak henüz çok sınırlı olmakla birlikte, doğa, kültür, tarih, sağlık, kongre, heyecan turizmi gibi farklı alanlar ile, yıl boyunca gerçekleştirilebilen bir turizm hareketi gelişmektedir.

Bölgenin Prehistorik çağlardan bu yana sürekli olarak iskan edilmiş olması, bölgede pek çok antik ve tarihi/ kültürel mirasın devralınmasına olanak tanımıştır. Ayrıca genelde (su kaynakları hariç) henüz çok kirlenmemiş bir çevre, bölgede turizmin geliştirilebilmesi için olanaklar yaratmaktadır. Bunlar arasında çok sayıda termal kaynak, göl, mağara gibi doğal oluşumlar, sulak alan eko-sistemlerinin yer aldığı deltalar, yaban hayatı koruma sahası ya da milli park olarak belirlenen alanlar bulunmaktadır. Bu kaynakların turizm amacıyla kullanılma potansiyeline sahip olanlar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Bölge turizm hareketlerinde ağırlıkla iç turizme bağlı bir yapı vardır. Bölgedeki toplam konaklamalar, ülke genelinin sadece yüzde 1,8'ini oluşturmaktadır. Ortalama kalış süreleri ülke ortalamalarının daha da altında olduğundan, geceleme sayılarındaki bölgenin payı daha da düşüktür. Bölgedeki tesislerin önemli kısmı belediye belgeli tesislerdir. Samsun tek başına bölgeye yönelik yıllık turizm talebinin yarısını karşılamaktadır. Dünya'da dokuz kültür mirasından biri olarak seçilen Hattuşaş gibi değerlere sahip olmasına rağmen Çorum'un bölge içinde turizmde Samsun'dan az, diğer iller ile eşdeğer bir talep çekmesi, bu sektörde tanıtım faaliyetlerinin eksikliğini vurgulamaktadır.

Samsun Limanı, tesis ve işletmeye ilişkin sorunlara bağlı olarak kapasitesinin altında bir trafik yükü çekebilmektedir. Sivil havacılığa ve dolayısıyla turizme hizmet verebilen tek uluslararası havaalanı da yine Samsun'dadır.

Tablo 2.21 Bölgenin Turizm Potansiyeline Sahip Kaynakları

İli	Adı	En Yakın Yerleşme Merkezi ve Uzaklığı		Kullanım Amaç ve Olanakları	Açıklama
AMASYA	Amasya Kent Merkezi	Amasya	-	tarihi kent dokusu ve sivil mimari örnekleri	
	Borabay Gölü	Taşova	25 km	kamp, yürüyüş, tırmanma	1. Derece Doğal Sit Alanı ve Turizm Merkezi
	Yedikır Barajı Göleti	Suluova	7 km	ornitoloji, olta balıkçılığı	Yedikuğular Kuş Cenneti
	Terziköy Kaplıcası	Amasya	27 km	kaplıca, sağlık turizmi	
ÇORUM	Boğazköy-Hattuşaş Arkeolojik Sit Alanı	Boğazkale	-	arkeolojik sit	Boğazkale Milli Parkı
	Alacahöyük Arkeolojik Sit Alanı	Alacahöyük	-	arkeolojik sit	Alacahöyük Milli Parkı
	Ortaköy-Sapinuva Arkeolojik Sit Alanı	Ortaköy	-	arkeolojik sit	
	İskilip ve Kargı Yaylaları	İskilip Kargı	13-26 km	mesire/piknik alanı, bakı noktası, doğa turizmi, yürüyüş	
SAMSUN	Balık Gölleri	Bafra	20 km	ornitoloji, olta balıkçılığı	Kızılırmak Deltası Sulak Alan Eko-Sistemi
	Çarşamba Gölleri	Çarşamba	12 km	doğa turizmi ve balıkçılık	Yeşilırmak Deltası Sulak Alan Eko-Sistemi
	Simenit ve Akgöl	Terme	8 km	ornitoloji, eko-turizm	Yeşilırmak Deltası-Yaban Hayatı Koruma Sahası
	Havza-Ladik Termal Tesisleri / Ladik Gölü	Havza- Ladik	-	kaplıca, sağlık turizmi, su sporları, doğa, yürüyüş	
TOKAT	Zinav Gölü	Reşadiye	25 km	mesire ve piknik alanı	Öngörülen kapasite: 1 250 kişi
	Sulusaray Kaplıcaları	Sulusaray	2 km	kaplıca, sağlık turizmi	130 yatak
	Reşadiye Kaplıcası	Reşadiye	1 km	kaplıca, sağlık turizmi	Öngörülen kapasite:30 yatak, 7 400 kişi
	Ballıca Mağarası	Pazar	6 km	mağara turizmi	-
	Topçam Yaylası	Tokat	15 km	mesire ve piknik alanı	Öngörülen kapasite: 10-15 aile

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı (2004-5).

2.1.4 Sosyal Yapı

2.1.4.1 Eğitim ve Sağlık

Bölge illerinin hepsinde okuma yazma bilmeyenlerin oranı bütün dönemlerde Türkiye ortalamasının üzerindedir. Bölge içinde bu oranların en yüksek olduğu il Çorum, en düşük olduğu il ise Amasya'dır. Bölgede kadın nüfusun dörtte biri hala okuma yazma bilmemektedir. 2001-2002 öğretim yılında Türkiye genelinde okul öncesi okullaşma oranı yüzde 6,2, bu oran 2005-2006 öğretim yılında Türkiye genelinde okul öncesi okullaşma oranı 3-5 yaş grubu için brüt yüzde 13,41; 4-5 yaş grubu için yüzde 19,89 , ortaöğretimde ise okullaşma oranı brüt yüzde 85,18 , net yüzde 56,63 düzeyine çıkmıştır. 2001-2002 öğretim yılında bölgede ise yüzde 4,9'dur. İlköğretimde okullaşma oranı bölgede (yüzde 95,5) Türkiye ortalamasına (yüzde 98) yakındır. Ortaöğretimde okullaşma oranı (yüzde 35,3) ise Türkiye ortalamasının (yüzde 36,9) biraz gerisindedir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde okullaşma oranı yüzde 19,7 olup, hem Türkiye ortalamasının, hem de komşu TR72, TR82 ve TR90 bölgelerinin altındadır. Bu durum mesleğe yönlendirilme konusunda eksikliğin olduğunu, nitelikli işgücünün yetiştirilmesi konusunda ciddi eksiklikler bulunduğunu göstermektedir.

Bölgede, Samsun'da Ondokuzmayıs Üniversitesi (2003-2004 öğretim yılında 26 875 öğrenci) ve Tokat'ta Gaziosmanpaşa Üniversitesi (8 452 öğrenci) bulunmaktadır. 17 Mart 2006 tarih ve 26111 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren kanun değişikliği ile Amasya Üniversitesi ile Çorum Üniversitesi kurulmuştur (Amasya Üniversitesi kurulması öncesinde 5 726 öğrenci Eğitim Fakültesi'nde, 3 366 öğrenci Amasya Meslek Yüksek Okulu'nda, 377 öğrenci Sağlık Yüksekokulu'nda, 499 öğrenci Merzifon Meslek Yüksek Okulu'nda bulunmaktaydı).

Bölge sağlık göstergelerinin de Türkiye ortalamalarının altında olduğu görülmektedir. Yataklı sağlık kuruluşları gerek donanım gerekse kadro bakımından yetersiz durumdadır. Hekim başına düşen nüfus ortalaması 2000 yılı itibarıyla Türkiye için 787 iken 2005 yılında bu değer Türkiye için 715'e inmiştir. Bölge için bu değer 2000 yılında 1 061 iken 2005 yılında 924'e gerilemiştir. Özellikle ilçe devlet hastanelerinde yatak işgal oranları çok düşüktür; bu durum varolan kapasitenin yeterli kullanılmadığını göstermektedir. Sağlık ocakları, sayıca yeterli olmasına rağmen verimli çalışmamaktadır. Sağlık sektöründeki insan gücü yeterli ve nitelikli değildir. Coğrafi dağılım dengesizdir. Bağışıklama çalışmaları genelde sağlık ocakları tarafından yürütülmekte olup, aşılama oranları teorik hedeflerden uzaktır. Sigorta güvencesinde olmayan nüfus oranı oldukça yüksektir.

2.1.4.2 Kültür

Kültürel açıdan bölge, zengin bir tarih çizgisine sahiptir. Önemli ticaret yollarına ev sahipliği yapan bölgede, Asur ticaret kolonilerinden Selçuklulara kadar pek çok medeniyete ve bu medeniyetlere ait eserlere rastlamak mümkündür. Bölge genelinde toplam on müze bulunmaktadır. Müzelerce tescil işlemleri tamamlanarak envanterlere geçirilmiş kültürel varlıkların bölge içindeki dağılımlarına bakıldığında ilk sırayı Tokat ve Samsun illeri almakta, bunları Amasya ve Çorum izlemektedir. Amasya'da 13, Çorum'da 18, Samsun'da 19 ve Tokat'ta 15 kütüphane bulunmaktadır. Ayrıca bölgede çeşitli festivaller düzenlenmektedir.

Bölgede, varolan kültürel varlıkların korunması ve koruma bilincinin gelişmişlik düzeyi açısından eksiklikler görülmektedir. Kentlerin çoğunda eski yapılar yerine yüksek katlı bina yapma eğilimi nedeniyle tarihi doku korunamamakta, koruma çoğunlukla bina ölçeği ile sınırlı kalmaktadır. Bölge genelinde bakıldığında Amasya geleneksel kültürünü en fazla koruyabilmiş ildir. Koruma ve restorasyon çalışmaları ve kentin tanıtımı ile turizm potansiyeli canlandırılmaya çalışılmaktadır. Yalıboyu evlerinin restorasyonu, geçmişte ruh ve sinir hastalıklarının tedavi edildiği Bimarhane'nin restore edilerek belediye konservatuarının çalış-

maları için kullanılması, Beyazıt Külliyesi'nin halk kütüphanesi olarak kullanılması önemli adımlar olarak görülebilir. Çorum pek çok dönemde önemli bir merkez olması nedeniyle arkeolojik eserler açısından çok zengin bir ildir. Ancak Selçuklu ve Osmanlı dönemlerine ait sivil mimari örnekleri yeni yapılaşma bölgelerinin içinde kaldığından ciddi bir tahribat söz konusudur. Ekonomik gelişme ve kentsel büyümeyle birlikte Çorum evlerinin büyük bir bölümü yok olmuş ya da çürümeye terk edilmiş durumdadır. Bu evlerde özellikle alçı işlemenin çok güzel örnekleri bulunmaktadır.

Samsun'da geçmiş kültürlerin izleri yapı ölçeğinde kalmış, kentsel sit alanı olarak tariflenebilecek büyüklükte bir alan korunamamıştır. Tokat'ta da koruma çalışmaları yapı ölçeğinde devam etmektedir ve bazı türbe, camii ve bedestenlerin restorasyonu yapılmıştır. Bu il, geçmişte yolların kesişim noktasında bulunması nedeniyle Anadolu'nun en önemli merkezlerinden biriydi. Bu nedenle özellikle Osmanlı döneminden kalma pek çok han ve bedesten bulunmaktadır; ancak bunların büyük bir çoğunluğu bakımsızdır ve kullanılmamaktadır.

2.1.4.3 Kadın Sorunları, Yoksullar ve Dezavantajlı Gruplar

Bölgede, kadın ve toplumsal cinsiyet eşitliği, yoksulluk, işsizlik ve dezavantajlı gruplarla ilgili konularda, farklı nitelikte sorunlar bulunmaktadır. Bölgedeki kadınların okuma yazma oranları (kentte yüzde 83, kırda yüzde 72) ülke ortalamasının (kentte yüzde 86, kırda yüzde 75) gerisindedir. Kadınların eğitim düzeyinin her tür okullaşmada hem erkeklerin hem de ülke ortalamalarının gerisinde olduğu görülmektedir. Yoksullar ve yaşlılar ile çocuklara verilen hizmetler yeterli düzeyde değildir.

Dezavantajlı grupları gelir dağılımı açısından incelediğimizde Türkiye genelinde eşitsiz bir gelir dağılımı olduğu görülür; bu durum bölge için de geçerlidir. 2003 yılında bölgede ortaya çıkan gelir dağılımı göreli olarak Türkiye'den daha iyi durumdadır. TR83 Bölgesi'nde nüfusun ilk yüzde 20'lik dilimi yüzde 5,8'lik bir paya sahipken, beşinci yüzde 20'lik dilimin payı yüzde 46,3'dür; Gini Katsayısı ise 0,40'dır.

Bölgedeki toplam işsizliğin Türkiye genelinin altında olduğu görülmektedir. Ancak kentlerdeki işsizlik ile, bucak ve köylerdeki (kırdaki) işsizlik oranları, kadın ve erkek işgücü açısından farklılık göstermektedir. 2000 yılında, bölgedeki il merkezlerinde kadın işsizlik oranları (yüzde 29) erkeklere (yüzde 11) göre yüksektir ve yüzde 23 olan Türkiye kadın işsizlik oranının üzerindedir. Buna karşılık bölgede kentlerdeki erkek işsizliği, Türkiye ortalamasının (yüzde 13,7) altındadır. 2000 yılı itibarıyla Samsun merkez ilçe yüzde 12,44 işsizlik oranı ile bölgede ilk sırada yer almaktadır. Bölge geneline bakıldığında, kırda, tarımda istihdam edilen kadın nüfusunun kente göç etmesi ile kentsel alanlarda daha yüksek kadın işsizlik oranları ortaya çıkmaktadır.

Bölgedeki aktif sigortalı nüfus, 2000 yılı itibarıyla, toplam istihdamın yüzde 37,07'sini oluşturmaktadır, dolayısıyla, istihdamın yaklaşık yüzde 62,93'ü kayıt dışıdır. Bölgede Emekli Sandığı, Bağ-Kur ve Sosyal Sigortalar Kurumu hizmetlerinden yararlanan nüfusun toplam nüfusa oranı yüzde 71,87'dir. Bu grubun ciddi bir bölümü yoksulluk sorunuyla karşı karşıya bulunmaktadır. Yaşanan ekonomik krizler ile artan işsizlik ve gelirlerde azalma nedeniyle bölgede yeşil kart alanların sayısında bir artış gözlenmektedir. 65 yaş aylığı alanların sayısındaki artış da önemli bir göstergedir. Bölgede bu aylığı alanların toplam 65 yaşını doldurmuş nüfus içindeki payı, 2004 yılında yüzde 35'dir. Diğer bir deyişle, bu grubun yaklaşık üçte birinin hiçbir güvenlik sisteminden yararlanamadığı ve muhtaç durumda olduğu anlaşılmaktadır.

2.1.4.4 Kurumsal Yapı ve Toplumsal Örgütlenme

Bölgede gelişmeyi şekillendirecek kurumsallaşmayı gerçekleştirecek aktörler bölgenin yerel toplumu, kamu kurum ve kuruluşları (merkezi yönetim ile yerel otoriteler), özel kesim, üniversiteler ve diğer araştırma-geliştirme kurumları, yarı kamusal kimlik taşıyan sivil toplum örgütleri (barolar, odalar, birlikler, sendikalar vb.) ve kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütleridir. Merkezi yönetim bölgede 4 valilik, 48 kaymakamlık, DSİ, KGM ve İller Bankası bölge müdürlükleri ile temsil edilmektedir. Yerel otoriteler ise 195 belediye (bir büyükşehir belediyesi, 4 ilk kademe belediye, 44 ilçe belediyesi, 146 belde belediyesi olmak üzere), 2 644 köy ve 4 il özel idaresinden oluşmaktadır. Bölgede, ticaret ve sanayi odaları, TMMOB'ne bağlı odalar, barolar, tabip odaları, esnaf ve sanatkar odaları ile bir çok vakıf ve dernek bulunmaktadır. Ayrıca, çeşitli kooperatiflerin ve üretici birliklerinin de faaliyetleri mevcuttur.

Bölgedeki katılımcı platformlardan birisi Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat il özel idarelerinin oluşturduğu Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği'dir. Ayrıca, Tokat, Erzincan, Giresun, Gümüşhane ve Sivas valilikleri, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, ÇEKÜL Vakfı ve bazı ilçe belediyelerinin katılımıyla kurulan ve 2004 yılında birlik statüsü kazanan Kelkit Havzası Kalkınma Birliği önemli bir katılımcı örgütlenmedir. Yönetişim sisteminin yaygınlaşması yönünde diğer iki aktör ise Samsun kenti ve İskilip ilçesinde bulunan Yerel Gündem 21 oluşumlarıdır.

Bölgesel kalkınmanın kurumsal bir yapıya kavuşabilmesi yönünde karşılaşılan sorunlar bir açıdan hem aktörlerin bulundukları teşkilatların iç yapılanmalarından, hem de birbirleriyle olan diyalog ve koordinasyonlarının oluşum ve sürekliliğindeki aksaklıklardan kaynaklanmaktadır. İç yapılanmayla ilgili olarak, kamu kurum ve kuruluşlarının yetersiz kaynakları, eksik uzman ve teknik personel ve donanımları ile yüksek kalitede hizmet sunamadıkları, değişen ve çeşitlenen koşullara uyum sağlamakta zorlandıkları görülmektedir. İdari personel fazlalığına karşılık, teknik personeli olmayan belediye sayısı yüksektir. Bölge kısıtlı yaşam olanakları ve düşük yaşam kalitesi nedeniyle ihtiyacı olan nitelikli ve uzman işgücünü çekememekte, aksine eğitimli genç nüfusu başka illere göç etmektedir.

Merkezi idarenin bölgede temsil edilen bölge müdürlüklerinin sorumluluk alanları ile TR83 bölge sınırının örtüşmemesi, eksikliliklere yol açmakta ve bölgesel kalkınma için darboğazlar yaratmaktadır. Amasya ve Samsun, Samsun ilindeki bölge merkezlerinin; Çorum, Ankara ilindeki bölge merkezlerinin; Tokat ili ise Samsun veya Sivas bölge merkezlerinin faaliyet alanındadır. Samsun merkezli bölge müdürlüklerinin sorumluluk alanları genellikle Sinop ve Ordu illerini de kapsamaktadır.

Kalkınma amaçlı katılımcı örgütlenmenin diğer örneği Samsun Bölgesel Ekonomik Kalkınma Konseyi'dir (SABEKAK). Konseyin üyeleri Samsun Valiliği, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Ondokuzmayıs Üniversitesi, Samsun Belediyeler Birliği, Samsun Ticaret ve Sanayi Odası, Samsun Ticaret Borsası, Samsun Esnaf ve Sanatkarlar Birliği ve Sanatkarlar KK Kooperatifi, Samsun Ziraat Odası, Teknoloji ve Uluslararası Gelişim Birliği (TGİB) Samsun Şubesi'dir. SABEKAK'ın programı, yerel ekonomik kalkınmayı sağlamak amacıyla stratejik planın hazırlanması, planın ayrıntılandırılması ve projelerin elde edilmesi, uygulanması, şirketlerin kurumsallaşmayla ilgili sorunlarıyla ilgilenmek ve üniversite KOBİ arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi konularına yönelmiştir. Bu programın gerçekleşmesi için kurulmuş olan SABEK A.Ş. Samsun için bölgesel uygulama projeleri yapmak ve teknoloji, pazar, yatırım altyapısını geliştirmek, uluslararası tanıtım gibi konularda çalışmalar yaparak işyerlerinin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Bölgede yarı kamusal kimlik taşıyan meslek odaları, dernekler, vakıflar ve kâr amacı gütmeyen

sivil toplum örgütlerinin bulunması kalkınmanın kurumsallaşması ve katılımın sağlanması açısından bir avantajdır. Bu kurumların hem birbirleriyle hem de merkezî ve yerel otoriteler ve halk ile ilişkilerinde problemler bulunmaktadır. STK'ların, özellikle mesleki kuruluşlarının, yetkileri ve kaynakları, dolayısıyla, faaliyet ve hizmetleri sınırlıdır. Sorunlara ve istenmeyen gelişmelere dikkat çekme ve kamuoyu oluşturma konularında yetersiz kalmaktadırlar. Merkezi ve yerel otoritelerce alınan kararların uygulanması ve denetlenmesi sürecine etkili bir biçimde katılacak güçte değildirler. Bölgedeki mevcut STK'ların kalkınma sürecinde aktif rol oynamaları ve merkezi otoriteler-yerel yönetim-STK koordinasyonu ile açılacak kanallar ile bölge insanının kalkınma sürecine katılımı ve sorumluluk almaları kalkınmanın başarısı açısından büyük önem taşımaktadır.

2.1.5 Çevre ve Mekansal Yapı

2.1.5.1 Çevre

TR83 Bölgesi'nin en belirgin morfolojik özelliği, genellikle doğu-batı yönünde uzanan dağ ve yükseltiler ile, doğuda Yeşilırmak ve kolları batıda da Kızılırmak tarafından bunları aşındırarak oluşturulan vadi ve ovalarla ortaya çıkan engebeli topografyadır. Bölgenin toprak özellikleri ve iklim koşulları, bu engebeli coğrafyada hassas ve kırılgan bir çevre oluşturmaktadır. Akarsuların aşındırdığı dik yamaçlar, ağaçsızlaşan ve tutucu bitki örtüsünden mahrum olan çıplak topraklar, yağışlar sonucunda akarsulara yıkanmakta olup, erozyon TR83 Bölgesi'nin en önemli ve yaygın sorunlarından birisi olarak ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak yerleşme, tarım ve sanayi gibi aktivitelerin olumsuz dışsallıkları olarak çevre, özellikle de akarsular aşırı ölçüde kirlenmektedir. Yeşilırmak ve Kızılırmak deltalarındaki sulak alanların, ayrıca bölgeye özgü türlerin yaşam alanı olan bölgelerde ekolojik çevrenin korunması ve biyolojik çeşitliliğin devamı açısından gerekli ve yeterli önlemlerin alınamamış olması da, çevreyi tehdit eden unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır. Bu çerçevede bölgenin önemli çevre sorunları üç başlık altında toplanabilir:

- Kirletici kaynakların ve kirlenmelerin artmakta oluşu,
- Aşınmalar- aşırı kullanmalar sonucu bölgeye özgü türlerin yok olması,
- Koruma alanlarının ve özel bölgelerin normlara uygun yönetilmemesi.

Kirlenmeler, su, toprak (katı atıklar ve tarımsal üretimde kullanılan kimyasallar nedeniyle), hava ve gürültü kirliliği olarak sınıflandırılabilir. Yukarıda belirtildiği gibi su kaynaklarının kirlenmesinde; evsel katı ve sıvı atıklar, sanayi atıkları, tarımsal kaynaklar, hayvancılık faaliyetleri ve diğer kirleticiler etkilidir.

Karadeniz'e dökülen Yeşilırmak, Kızılırmak ve Kürtün Deresi, çeşitli parametreler bakımından deniz kirliliğine katkıda bulunmaktadır. Yeşilırmak, Kızılırmak ve kollarına deşarj edilen atıksuyun çok büyük bir bölümünün arıtılmaması, Türkiye'nin Karadeniz'in kirlenmesine katkısını artırmaktadır. Bu ırmaklardan Karadeniz'e verilen atıksuyun yüzde 3,4'ü arıtılarak, yüzde 10,4'ü ön arıtmadan geçirilerek, yüzde 86,2'si ise, arıtılmaksızın alıcı ortama verilmektedir. Karadeniz sahil şeridi üzerindeki bütün yerleşmelerin (Atakum, Ondokuzmayıs, Terme ve Bafra hariç) ve özellikle Samsun kentinin kanalizasyon sularını doğrudan denize vermesi, katı atıklarını düzensiz bir biçimde depolamaları kirlenmeye katkıda bulunmaktadır.

Bölgede bulunan belediyelerden sadece 5'inde (Çorum merkez, Samsun Atakum, Ondokuzmayıs, Bafra ve Terme) evsel atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır. TR83 Bölgesi'nde evsel katı atıklar önemli problem oluşturmaktadır.

Bölgede toprak kirliliği ile ilgili çalışmalar daha çok akademik düzeydedir.

Hava kirliliği açısından ölçümler il merkezlerinde SO_2 ve PM bazında yapılmaktadır. Çorum ve Samsun kentleri 1. derecede kirli iller kapsamındadır. Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından "Hava

Kalitesi İzleme Ağı" kurulması çalışmaları başlatılmış olup, Çorum ve Samsun kentlerinde ölçüm istasyonu kurulması programlanmıştır.

Gürültü kirliliği ile ilgili bölgede yapılan ölçümler yetersizdir. Özellikle Çorum ve Tokat kentlerindeki gürültü ölçümleri yok denecek kadar azdır.

Ormanlarda yapılan aşırı kesimler TR83 Bölgesi için önemli bir çevre sorunudur. Ağaçsızlandırılan orman alanlarında, erozyon en önemli sorunlardan biridir. Diğer akarsu havzaları ile karşılaştırıldığında, erozyon şiddetli boyuttadır.

Bölgede, Türkiye'nin önemli sulak alanlarından Yeşilırmak ve Kızılırmak deltaları yer almaktadır. Kızılırmak Deltası bir Ramsar Koruma Alanıdır. Bu bölge Türkiye'nin flora zenginliğine önemli katkıları olan bölgelerden biridir. Tür sayısı 3 957 ve bu türlerden endemik tür sayısı 475'tir. Türkiye genelinde yüzde 30,9 olan endemik bitkilerin oranı içinde üçte birinden fazlası, bu bölgede bulunmaktadır.

Bitki tür ve popülasyonunu tehdit eden etmenler aşırı otlatma, orman yangınları, bina-yol yapımı, ormanların kesilmesi, deniz kıyılarından kum alınması ve benzeri nedenlerden kaynaklanmaktadır. Bilinçsiz ve aşırı tüketim, sucul sistem içindeki besin zincirlerinin bozulmasına ve algi biyokitlesinin sistemde dengeyi bozabilecek derecede artmasına neden olmaktadır.

Fauna bakımından bölgede, Avrupa Kırmızı Listesi'ne göre 6 iki-yaşamlı, 9 sürüngen, 20 kuş, 40 memeli ve Bern sözleşmesi Ek II'ye göre 11 iki-yaşamlı, 31 sürüngen, 513 kuş, 47 memeli tür ve alttür belirlenmiştir. Merkezi Av Komisyonu (MAK) kararı Ek II'ye göre koruma altındaki türler listesi, iki yaşamlıları, sürüngenleri ve memelileri içermemektedir ve korunması gereken kuş türü sayısı 681'dir. Florada olduğu gibi, pek çok farklı faktör tarafından tehdit altında tutulan ve türlerinin devamı için korunmaya alınması gereken iki-yaşamlı, sürüngen ve memeli (4 ilde de en geniş koruma listesi bu gruptadır) için MAK tarafından hızla karar alınması gerekmektedir.

Çevre sorunları çok geniş bir etkiye sahip olduğu için, bölge planının önemli boyutlarından biri olarak düşünülmektedir. Bölgenin çevre bakımından yukarıda özetlenen sorunları olmakla birlikte, bozulmalar ve kayıplar henüz geri dönülemeyecek bir aşamaya ulaşmış değildir. Bölge planının ve çevre politikalarının titiz bir biçimde uygulanmasıyla, kayıplar ve kirlenmeler azaltılabilir ve bazı durumlarda çevresel değerler geri kazanılabilir. Kızılırmak Deltası'nın Ramsar Alanı ilan edilmiş olması, Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği'nin yayınlanmış olması ve Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi'nde Biyoloji Bölümü'nün bulunması ve böylece Ar-Ge kapasitesinin mevcut olması, bölge için flora, fauna ve sucul canlılar bakımından olumlu bir fırsat olarak değerlendirilmelidir.

2.1.5.2 Mekansal Yapı

2.1.5.2.1 Kentleşme

Bölge yerleşme sisteminde 5 kademe bulunmaktadır. Metropol özelliği taşıyan Samsun 5. kademe merkezdir. Samsun barındırdığı fonksiyonlar açısından bölgesel bir merkezdir ve limanı bölgenin dünyaya açılan kapısı konumundadır. Amasya, Çorum, Tokat ve Merzifon kentleri 4. kademe merkezlerdir. Bölgedeki diğer ilçe merkezleri ise 3. kademe merkez fonksiyonu taşımaktadır (Şekil 2.6-a).

Bölgenin kentleşme düzeyi Türkiye ortalamasının altındadır: nüfusu 20 000'den fazla olan yerleşmeler kent olarak tanımlandığında, 2000 yılında bölgede kentleşme oranı yüzde 43,6, Türkiye'de yüzde 59,3'tür. Bölge, tüm Türkiye'de olduğu gibi, 1950'den sonra hızlanan bir kentleşme süreci içine girmiştir. Ancak bölgede kendine özgü bazı özellikler gözlemlenmektedir. Bu süreçte bölge kırı, bölge kentlerine ve ülkesel ölçekteki büyük kentlere göç verirken, bölge kentleri de, göreli olarak daha iyi ve çeşitli istihdam olanakları, ya-

şam-kültür şartları ve kentsel standartlar içerdiği düşünülen büyük kentlere göç vermiştir. Sanayi sektöründe yeterince gelişme gösteremeyen ve istihdam olanaklarını geliştiremeyen bölgesel merkezler, artbölgelerindeki kırsal alanlarda dışa göçü çekemez duruma gelmiştir. Türkiye'nin 1950'den sonra yaşadığı yıllık yüzde 3 ila 7 kentleşme hızına karşın bölge kentleşme hızı yıllık yüzde 2 ila 5 arasında kalmıştır.

Bölgede nüfusu 20 000'in üstünde olan 17 kentsel merkez bulunmaktadır. Karadeniz sahil kesiminde Bafra, Samsun, Çarşamba ve Terme kentleri bir kentsel bölge/ koridor oluşturmaktadır ve bu koridor doğuya doğru devam etmektedir. TR83 Bölgesi kentli nüfusunun yüzde 40'ı bu koridorda bulunmaktadır. Kentleşme sürecindeki yerleşme olarak tanımlanan ve Samsun kentinin banliyösü konumunda bulunan Tekkeköy tanımlanan koridor içindedir. Ancak, bölgede yerleşme yapısının önemli bir özelliği kentleşme hızının bölge içinde henüz belirgin bir yön alamayışıdır. Bu açıdan kent büyüklük guruplarına göre bir farklılaşma yoktur ve bu altbölgeler için de geçerlidir.

Bölgenin en büyük kentsel nüfusunu barındıran **Samsun** metropol kent olarak nitelendirilebilir. 5. kademe merkez özelliği taşıyan Samsun, barındırdığı fonksiyonları ile bölgesel ve bölge üstü ölçekte hizmet ve denetim merkezidir. İmalat sanayinde önemli gelişmeler kaydetmiştir. Bölgenin morfolojik yapısı ve kentlerin fonksiyonları Şekil 2.6-a'da verilmiştir.

Çorum kenti 4. kademe merkez özelliği taşımakta ve altbölgesel ölçekte hizmet merkezidir. Kent 'Çorum Modeli' olarak adlandırılabilecek bir sanayileşme süreci gerçekleştirmiştir. Bu modelde sanayileşme, birinci aşamada küçük ölçeklerde ve yerel kaynağa bağlı (gıda ve taş- toprak sanayileri) olarak başlamış; ikinci aşamada bu sanayiler için makine ve diğer ekipmanı üreterek genişlemesine devam etmiş ve son aşamada, yerel kaynaklara bağlı olmaksızın (ve ülkenin herhangi bir yerinde yer seçebilecek), ülke pazarına, hatta uluslararası pazarlara yönelik yeni üretim konularında faaliyet gösteren sanayiler ile gelişmiştir. Çorum bölge içinde yerel kalkınmayı sağlayabilecek bir sanayi kentidir. Sahip olduğu bu potansiyel ile, dış dünya'ya eklemlenebilecek özelliklere sahip olduğu düşünülmektedir.

Tokat kenti 4. kademe merkez özelliği taşıyan altbölgesel ölçekte hizmet merkezidir. Kentte

Tablo 2.22 TR83 Bölgesi Yerleşme Yapısı, 2000

		Yerleşmeler	Sayı	Nüfus	Ortalama yerleşme büyüklüğü	Yerleşme sayısı dağılımı (yüzde)	Nüfus dağılımı (yüzde)
İl ve ilçe merkezleri	Nüfusu 20 000'den fazla olan kentsel yerleşmeler	5. kademe merkez (bölge metropolü Samsun)	1	363 180	363 180	0,0	12,1
		4. kademe merkezler (Amasya, Çorum, Tokat ve Merzifon)	4	348 814	87 204	0,1	11,6
		3. kademe merkezler (Turhal, Bafra, Zile, Çarşamba, Erbaa, Niksar, Suluova, Sungurlu, Osmancık, Terme, Alaca ve Vezirköprü)	12	596 895	49 741	0,4	19,9
		Kentler Toplam	***17***	***1 308 889***	***76 993***	0,6	***43,6***
	Nüfusu 20 000'den az 3. kademe merkezler		31	236 645	7 634	1,1	7,9
	İl ve ilçe merkezleri toplamı		**48**	**1 545 534**	**32 199**	1,7	**51,5**
Bucak ve köyler	Orman içi /kenarı köyler		2 015	879 482	436	71,2	29,3
	Orman dışı köyler		769	574 444	747	27,2	19,2
	Bucak ve köyler toplam		**2 784**	**1 453 926**	**522**	98,3	**48,5**
Yerleşmeler Toplam			2 832	2 999 460	1 059	100,0	100,0

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).

kamu sanayi yatırımlarının etkisi ile özellikle tarıma dayalı sanayi gelişmiştir. Ancak Tokat'ta imalat sanayinde gelişmeler gözlenmektedir.

Amasya kenti 4. kademe merkez özelliği taşımakta ve altbölgesel ölçekte hizmet merkezidir. Kent hizmetler sektörünün gelişmesinde gösterdiği başarıyı, sanayi sektöründe gösterememiştir. Buna karşılık, kent kültürel ve tarihi dokusunu koruyabilmiş ve bu değerleri mekanda bütünsel olarak ve tamamlayıcılarıyla birlikte işlevselleştirmeyi başarıyla sürdürmüş olması, kentin kendine özgü bir gelişme modeli geliştirmiş olduğunu düşündürmektedir. Amasya kültür ve turizm kenti olarak gelişme sürecinde ilerlemektedir.

Merzifon kenti bir ilçe merkezi olmakla birlikte 4. kademe merkez fonksiyonlarına sahiptir. Kentin Ankara-Samsun karayolu ile İstanbul-Erzincan karayolu'nun kesiştiği noktada olması kentin erişilebilirliliğini artırmaktadır. Merzifon tarihsel olarak da kavşak noktasında olmanın avantajlarından yararlanmıştır. Kentte canlı bir yerel girişimcilik ve imalat sanayinde gelişme arayışları bulunduğu gözlenmektedir.

Bölge kentlerinden 4. ara kademe merkez olan Bafra kenti ile 3. kademe merkez olan Çarşamba, Turhal, Erbaa, Suluova ve Osmancık tarıma dayalı sanayi odakları olarak tanımlanabilir. Diğer yandan, Sungurlu, Alaca, Zile ve Niksar kentleri tarıma dayalı sanayide ilerleme göstermişlerdir.

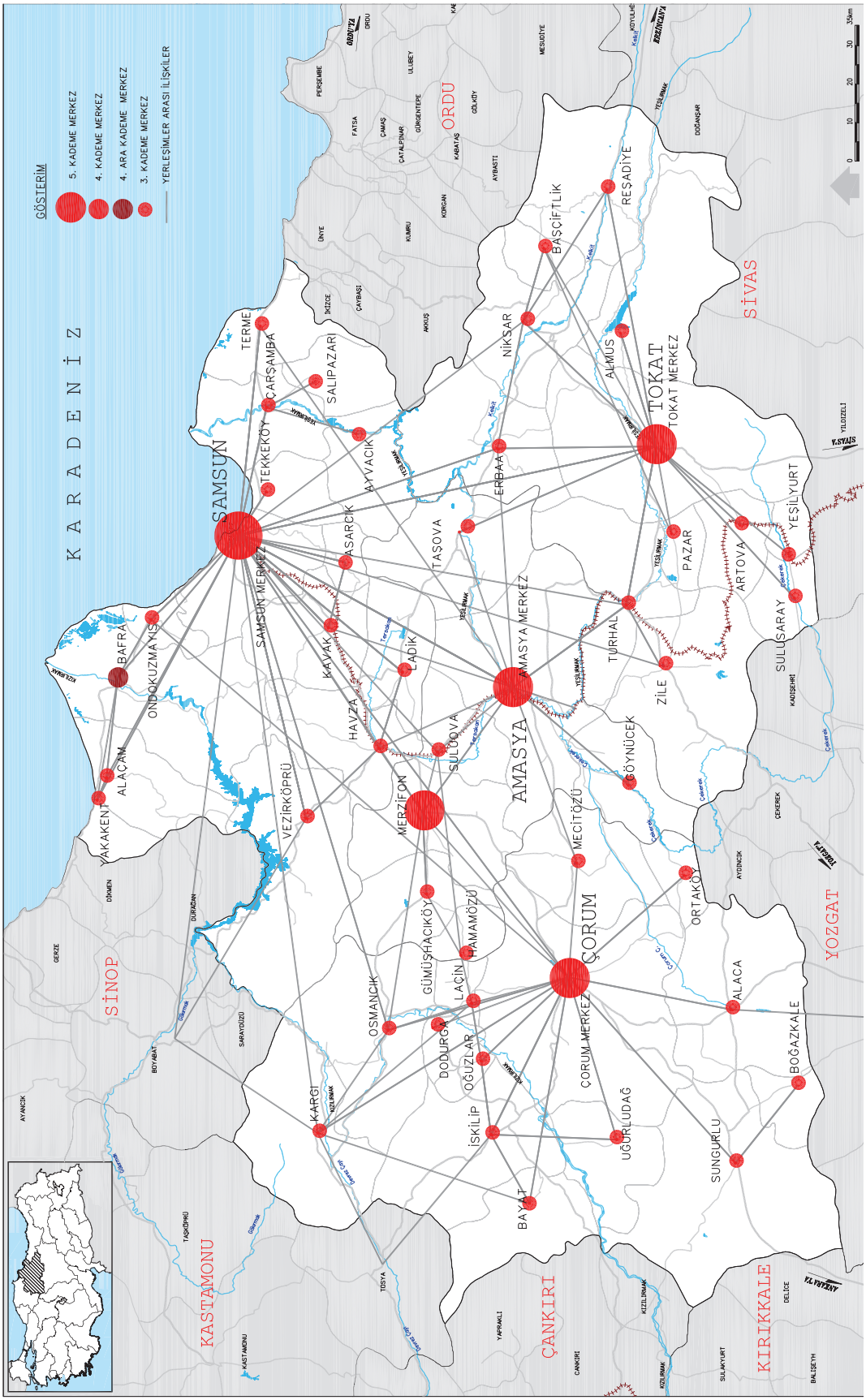
Bölge kademelerinin ve etki alanlarının güncellenmesi amacıyla yapılan kademelenme çalışması, bölge yerleşmeleri arasında tek yönlü ve hiyerarşik karakteri olan bir ilişki yapısı olduğunu göstermektedir (Şekil 2.6-b).

2.1.5.2.2 Kırsal Yerleşmeler

2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre TR83 Bölgesi'nde 2 832 yerleşme bulunmakta olup, bu yerleşmelerin yüzde 98,3'ü köy statüsündedir. Bölge yerleşmelerinin yüzde 69,5'inin nüfusu 500'ün altındadır. Bölge köylerinin yüzde 76,2'sini oluşturan orman içi/orman kenarı köylerin ortalama nüfusu 436'dır. Buna karşılık orman dışı köylerde bu değer 747'dir. Bölge nüfusunun yüzde 12'si bölge metropolü olarak adlandırılabilecek Samsun büyükşehir sınırları içinde yaşarken, Samsun dahil bölgedeki dört il merkezinde yaşayan nüfus bölge nüfusunun yaklaşık dörtte birini oluşturmaktadır. Diğer yandan kırsal nüfusun yarısından biraz fazlası, köylerin dörtte üçünden fazlasını meydana getiren orman köylerinde yaşamaktadır. Kırda göç nedeniyle nüfus kaybı en yüksek olan alanları da bu köyler oluşturmaktadır.

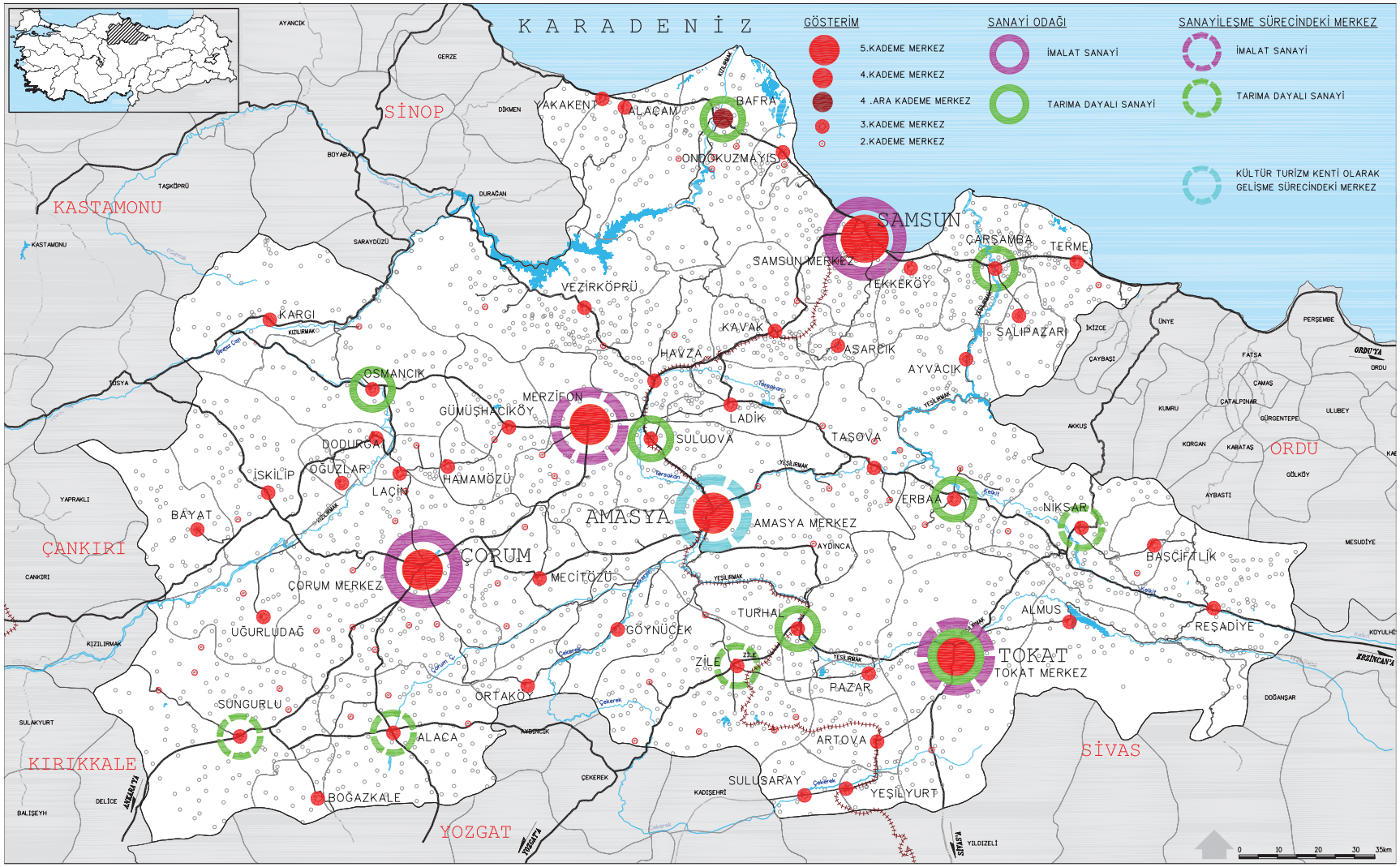
Kırsal nüfusun ve bu nüfus içinde orman köylerinin ağırlığının fazla olması, bu alanlara götürülen hizmetlerin önemini artırmaktadır. Yetki ve görevlerinin devredildiği tarihe kadar kırsal alanların tamamına hizmet götüren Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün[1] yanı sıra, Çevre ve Orman Bakanlığı'na bağlı ORKÖY Genel Müdürlüğü de, orman köylerine yönelik çalışmalar sürdürmektedir. Orman köylerini kalkındırmak amacıyla Türkiye çapında ilçe bazında 1974 yılından itibaren hazırlanmaya başlanan "Orman Köyleri Kalkınma Planları"nda öngörülen uygulama alanlarına ilişkin çok sayıda proje (ünite) hazırlanmıştır. TR83 Bölgesi ilçeleri için de 1974'lerden bu yana orman köyleri kalkınma planları hazırlanmış ve zaman zaman revize edilmiş olmakla beraber, söz konusu projelerden kırsal kalkınma adına beklenen yararın sağlandığı söylenemez. Yasa uyarınca genel bütçeden ORKÖY uygulamaları için genel müdürlüğe aktarılması öngörülen binde 1 oranındaki kaynak, düzenli olarak aktarılamamıştır. Ayrılan kaynaklar ile orantılı olmayan çok sayıda projenin gerçekleştirilmemiş, uygulananlar ise, yeterli mekanizmalar geliştirilmemiş olduğundan denetlenememiş ve sonuçları izlenerek bir sonraki/ benzer uygulamalar için yol gösterici olamamıştır. Son 20 yıllık dönemde, 178 077 ünite işin planlanmasına karşın, uygulama 9 424 adet ile sınırlı kalmış ve

1 5286 sayılı Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kaldırılması ve bazı kanunlarda değişiklik yapılması hakkında kanun ile Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü kapatılmıştır.

Şekil 2.6-b Mevcut İlişkisel Yapı

Şekil 2.6-a Mevcut Morfolojik Yapı ve Fonksiyonlar

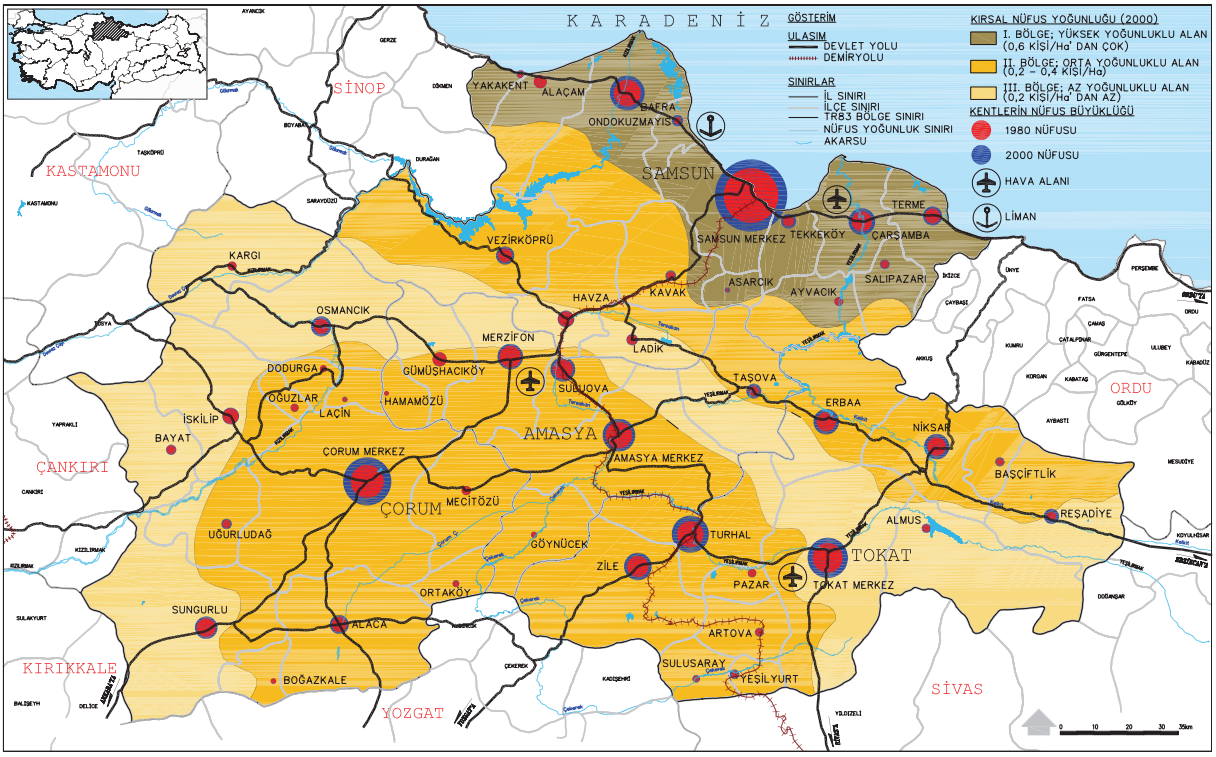
uygulama yüzdesi 5,3 olmuştur. Bu ünitelerden sadece arıcılık için bir değerlendirme yapılmış olup, sonuçları uygulamalara yansıtılamamıştır.

TR83'de kırsal nüfus yoğunluğu açısından üç ayrı altbölge tanımlanabilir. Birinci altbölge; Karadeniz kıyı şeridi boyunca uzanan Yakakent'i, Bafra ovasını, Samsun merkez ilçesinin kırsal alanını, Çarşamba ovasını ve Terme kırsal alanını içeren alan, kırsal nüfusun en yoğun olduğu (0,6 kişi/ha'dan fazla) bölgedir (Şekil 2.7: I. bölge).

Orta nüfus yoğunluğuna (0,2-0,4 kişi/ha) sahip ikinci altbölge iki farklı alandan oluşmaktadır. Birinci alan; kıyı bölgesinin güneyinde kalan kuzey batıda Vezirköprü ilçesinden başlayan Havza, Kavak, Taşova, Erbaa ve Niksar kırsal alanını içine alan ve güney doğuda Başçiftlik ve Reşadiye'nin kırsal alanını içine alarak sonlanmaktadır. Bu koridor topografyası ve doğal koşulları nedeni ile, Yeşilırmak boyunca uzanan çöküntü ovaları hariç tarıma uygun değildir ve buradaki ortalama köy nüfusu azdır (Şekil 2.7: II. bölge). İkinci alan bölgenin iç kısımlarını içine almaktadır. Bu alan içinde Zile, Amasya merkez, Çorum merkez, Suluova ve Merzifon ilçeleri yer almaktadır. Bu bölgede sulama olanakları kısıtlı olduğundan kırsal yerleşim yoğunluğu azdır (Şekil 2.7: II. bölge).

Kırsal nüfus yoğunluğunun en düşük olduğu (0,2 kişi/ha'dan az) üçüncü altbölge bölgenin orta kesiminde, doğu-batı ekseninde uzanmaktadır. Orman alanlarının ve dağlık kesimlerin yoğun olduğu bu bölge Vezirköprü'den başlamakta Başçiftlik'e kadar uzanmaktadır. Burada dağınık kırsal yerleşme deseninin hizmet götürmede sorunlar yarattığı ve kimi yerlerin hizmetlerden yararlanamamasına yol açtığı görülmektedir (Şekil 2.7: III. bölge).

Şekil 2.7 Yerleşme Yapısı ve Değişmeler, 1980-2000

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).

2.1.5.2.3 Konut

Bölge kentlerinde sayıca yeterli miktarda konut bulunmasına karşın, kaçak yapıların konut stoku içinde büyük yer tutması; kentlerin niteliksiz, kalitesiz ve sosyal ve teknik altyapıdan yoksun yaşam alanlarından oluşması; kentlerin büyük afet riski taşıması; bölgede nicel konut sorunlarının bulunduğunu göstermektedir. Yapılaşmış alanların yenilenmesini, dönüşümünü sağlayan mekanizmaların planlama ve konut politikası içinde yerini almamış olması ise, bu sorunların devam etmesine neden olmaktadır.

2.1.5.2.4 Kentsel ve Kırsal Altyapı

Belediyeler, içme- kullanma suyu kaynağı olarak, yüzde 28 yerüstü, yüzde 72 yeraltı kaynakları kullanmaktadır. Belediye teşkilatı olan yerleşmelerde yeraltı su kaynakları, DSİ'ye ait 1 367 sondaj kuyusundan (çekilen 210,0 hm^3/yıl) ve KHGM'ye ait 308 sondaj kuyusundan (çekilen 28,2 hm^3/yıl) elde edilmektedir. Yeraltı sularına olan bağımlılık yeraltı sularının kirlenmeye karşı korunmasının önemini ortaya koymaktadır. Belediye teşkilatı olan yerleşmelere su temini için DSİ, Samsun Büyükşehir, Çorum, Ondokuzmayıs yerleşimleri için içmesuyu tesisi inşa etmiştir.

2000 yılı itibarıyla, su temininin idari yapısı bakımından, bölge nüfusunun yüzde 35'i KHGM'ye, yüzde 65'i belediyelere bağlıdır[2]. Belediyesi olan yerleşimlerde yaşayan nüfusun yüzde 86'sı içme-kullanma suyunu şebekeden temin etmektedir. Şebekesi olmayan yüzde 14'lük nüfus ise, içme suyunu kuyu, pınar, çeşme ve mahalle çeşmesinden temin etmektedir.

Bölge kırsal nüfusun yüzde 90'ına (2 644 köy ve 1 050 875 nüfus) KHGM tarafından yeterli içme suyu ulaştırılmıştır. Bu oran Türkiye için yüzde 85'tir. Susuz köy kalmaması hedefi Tokat ve Çorum'da gerçekleştirilmiş, yerleşimin dağınıklığından ötürü Samsun'da gerçekleşememiştir. Köylerin yüzde 51'i şebekeli, yüzde 44'ü köy çeşmesi, yüzde 5'i susuz köy durumundadır. Belediye teşkilatı olan 133 beldede, kanalizasyon şebekesi nüfusun yüzde 88'ine hizmet vermektedir. Samsun'da dört belediyede (Samsun, Ondokuzmayıs, Bafra ve Terme) ve Çorum'da bir belediyede olmak üzere, sadece beş belediyede atıksu arıtma tesisi bulunmaktadır.

Bölge; hidroelektrik santrallerden 2004 yılında tükettiği elektriğin iki katına yakın bir miktar elektrik üretmiştir. Orta gerilim hatlarındaki arıza miktarı ve kesilme süreleri dikkate alındığında, trafo başına düşen bölge arızası 1,56'dır. Bu oran Samsun'da en çok (2,07) ve Çorum'da en az (0,47)'dır. Samsun'da hem kesinti sayısı çok, hem de kesinti süreleri uzundur.

Bölgede Samsun ve Çorum'da doğalgaz kullanımına kademeli olarak başlanmıştır. Tokat ve Amasya doğalgaz dağıtım ihalesi yapılmıştır.

Bölgenin yüzde 90'ına haberleşme altyapısı götürülmüştür. Mevcut telefon santrallerinin tamamı dijitaldir. Haberleşmede uzak şebeke iletim hatları, fiber optik kablolarla ring üzerinden birbirine bağlıdır. İletim altyapısı, kır ve kentte yüzde 75 oranında havai hat üzerinde ve yüzde 25 oranında yeraltı hatlarından oluşmaktadır. Sektörde, enerjide olduğu gibi, çok yoğun bir arıza oranı vardır.

Mobil telefonla haberleşme, Türkiye genelinde olduğu gibi, bölgede de büyük bir gelişme göstermiştir.

Bölgede 3 adet mobil telefon işletmecisi ve altyapıları vardır. Bölgedeki lisanslı internet hizmet sağlayıcı firma sayısı 109'a ulaşmış bulunmaktadır. ADSL sistemi 2002 yılından beri kurulmaktadır ve daha süratli olduğu için bölgede sisteme olan talep artmaktadır.

2 İçmesuyu bakımından KHGM'ye bağlı olan nüfusun yüzde 35'i KHGM'nin kapatılmasının ardından, köye yönelik hizmetler il müdürlüklerine bağlanmıştır.

2.1.5.2.5 Ulaşım

Bölgede yol kesimine göre trafik, Merzifon'da kesişen Ankara–Samsun yolu ile Karabük-Erzurum doğrultuları üzerinde odaklanmaktadır. Trafik bakımından en yüksek değer, kentsel trafiği de içerdiği için, Samsun metropoliten alanı çevresinde oluşmaktadır.

Karayolu üzerinde dolu kamyonların taşıdığı yükün içinde en büyük pay tarımsal ürünlere (yüzde 16,9) ve inşaat malzemelerine (yüzde 16,5) aittir. Bu ürünleri gıda ürünleri ve karışık eşya izlemektedir. Yükler için en önemli başlangıç noktası Samsun ve ikinci olarak Çorum'dur. Varış noktaları ise sırasıyla Samsun, Çorum, Tokat ve Amasya'dır.

Özellikle batıyla olan ilişkisi zayıf olduğundan, demiryolları oldukça az kullanılmaktadır. Bölgedeki demiryolu taşımasının yarıdan fazlasını (yüzde 62) maden cevheri oluşturmaktadır. En çok taşınan diğer yükler, inşaat malzemesi (yüzde 13) ve gıda dışı ürünler (yüzde 11)'dir. Demiryolu yük taşımacılığında başlangıç yerleri Samsun, Turhal ve Amasya'dır. Varış yeri ise, Sivas'tır. Bu noktada Samsun hattı ülke ağı ile birleşmektedir.

Samsun Limanı Türkiye'nin Karadeniz'deki limanları içinde, altyapı ve donanım kapasitesi ve hinterlandı bakımından işlevsel özellikleri en yüksek olan limanlardan biridir. Liman, karayolu ve demiryolu bağlantısı bulunduğu için, kombine taşımacılık için uygun bir ortam oluşturmaktadır. Limanda yılda 2 380 000 ton yük elleçlenebilmektedir. Limanın rıhtım uzunluğu 1 756 metredir. Yılda 1 130 gemi kabul kapasitesi vardır. 972 karışık yük gemisi ve 158 dökme yük gemisi kabul edilebilmektedir. Limanda feribot, Ro-Ro ve tren ferisi sistemleri terminali vardır. Geçmiş yıllarda Samsun'dan üç ayrı noktaya hizmet veren Ro-Ro servisi şimdi, sadece Samsun- Novorossisk arasında çalışmaktadır.

Bölgedeki iki sivil havaalanı; Samsun-Çarşamba ve Tokat'tadır. Samsun Çarşamba Havaalanı 1998 yılında hizmete açılmıştır. Kapasitesi 26 280 uçak/yıl veya 2 000 000 yolcu/yıl'dır. Ancak kullanım 2 000-2 500 uçak/yıl ve 130 000- 170 000 yolcu/yıl'dır. Kapasite kullanım oranları uçak trafiğinde yüzde 10 ve yolcu trafiği bakımından ise yüzde 9'dur. Tokat Havaalanı'nın kapasitesi ise 8 750 uçak/yıl ve 150 000 yolcu/yıl'dır. Merzifon'da bulunan askeri havaalanının sivil ulaşıma açılması doğrultusundaki çabalar ise yerel olarak sürdürülmektedir.

Bölgede, henüz hiçbir kesimde karayolu trafik hacmi kapasiteye yakın değildir. Liman ve demiryollarında kullanım, kapasitenin çok altındadır. Bölgede sorun, Türkiye genelinde olduğu gibi, büyük ölçüde, kombine taşımacılık işletmesi yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Altyapısının gelişmesi de buna bağlıdır.

2.1.6 Güçlü Yönler – Zayıf Yönler – Fırsatlar – Tehditler (GZFT) Analizleri

Yerel fırsatlar ve bölge halkının öncelikleri ile ilgili GZFT çalışmalarının bulguları bu bölümde sunulmaktadır. Bu analizler, DPT tarafından 5 ilde, Dolsar tarafından 5 ilçede ve daha sonra 14 il ve ilçe merkezinde yapılan bütün çalışmaları özetlemektedir.

Tablo 2.23 Bölgenin Avantaj ve Darboğazlarının Belirlenmesi

Güçlü Yönler	Güçlü yönleri geliştirecek yaklaşımlar
● İşlenmeye uygun zengin tarımsal ürün çeşitliliği olması,	● Uzmanlaşmış üreticiliğin ve yüksek verimliliğin gelişmesini teşvik etmek,
● Bölgede uzmanlaşmış deneyimli ve sözleşmeli çiftçilik yapan çiftçilerin bulunması,	● Sözleşmeli çiftçilik yoluyla tarım- sanayi entegrasyonunu teşvik etmek,
● Sanayileşme için nüvelerin bulunması,	● Nüvelerin bulunduğu yerlerdeki gelişimi desteklemek,
● Bölgede girişimci grubunun bulunması, bölge sermayesinin yeterli olması,	● Girişimcilerin desteklenmesi, çok ortaklı şirket kuruluşlarının teşvik edilmesi,
● Bölgede deneyimli ve çalışmaya istekli bir işgücünün bulunması,	● İstihdamı artıran politikalar, işbaşında eğitim gibi programlar uygulamak, eğitimi desteklemek,
● Üniversitelerin, YO ve MYO'larının bulunması,	● Üniversitelerin bölge ile ilişkisini artırmak,
● Bölgede bir liman kentinin bulunması, limanın Orta Anadolu ile bağlantılı olması,	● Samsun Limanı'nın önemli bir ihracat kapısı olarak gelişmesini sağlamak,
● Bölgenin elverişli bir kentsel kademelenme düzeni olması,	● Kentsel kademelenmenin daha dengeli hale gelmesi için yeni bir politika geliştirmek
● Bölgede kentsel- tarihsel bir doku bulunması,	● Kültürel ve doğal zenginlikleri korumak, yeni konaklama tesisleri geliştirmek.
Zayıf Yönler	**Zayıflıkları azaltmaya yönelik yaklaşımlar**
● Kırsal alanda bulunan fazla nüfusun baskı yaratması,	● Kentlere yeni geleceklere iş olanağı yaratmak, kırsalda tarım dışı faaliyetleri geliştirmek,
● Tarım alanlarının amaç dışı kullanılması,	● Verimli tarım alanlarının amaç dışı kullanımını önleyici politikalar geliştirmek,
● Drenaja gereken önemin verilmemesi,	● Mevcut verimli tarım alanlarından, tuzlanma ve erozyon tehdidini dikkate alarak yararlanmak,
● Yanlış ve gereksiz gübre kullanımı, hatalı tarımsal ilaçlama yapılması,	● Tarımsal yayım çalışmalarını etkinleştirecek politikalar geliştirmek,
● Çiftçilerin kirlenme sorunlarına, toprak analizine, tarımsal yayım ve eğitime ilgi duymaması,	● Toprak analizleri konusunda çiftçileri bilinçlendirmek,
● Sulama altyapısının eskimiş veya yetersiz olması,	● Bakım onarım hizmetlerine daha fazla kaynak aktarmak,
● Tarımsal işletmelerin küçük olması,	● Arazi toplulaştırma çalışmalarını hızlandırmak
● Arazinin çok parçalı olması ve arazi toplulaştırmasının yavaş ilerlemesi,	● Tarımsal üretimi belirli merkezler etrafında yoğunlaştırmak,
● Tarımda çalışan nüfusun yaşlı olması,	● Gençlerin tarıma ilgi duymalarını sağlamak,
● Birliklerin ve kooperatiflerin etkin olmaması,	● Birliklerin ve kooperatiflerin geliştirilmesi için politikalar belirlemek ve uygulamak,
● Hayvancılığın geriliyor olması,	● Bölgede hayvancılığı geliştirmek,
● Kaba yem üretiminin yetersiz olması,	● Kaba yem üretimini artırmak,
● Canlı hayvan borsasının bulunmaması,	● Canlı hayvan borsalarını kurmak,
● Girişimcilik ruhunun yetersiz olması,	● Girişimcilik ruhunu yükselterek sanayileşmenin iç ve dış pazarlara açılmasını sağlamak,
● Sanayileşmenin çok yavaş olması,	● Verimliliği ve rekabet gücünü artırmak için işletme ölçeğinin büyümesini teşvik etmek,
● Kolektif hareket ve toplumsal işbirliğinin yetersiz olması,	● Ortak hareket edecek kurumsal yapılar oluşturmak,
● Sanayi işyerlerinin genellikle çok küçük olması, geri teknoloji ve düşük verimlilikle çalışması,	● İmalat, pazarlama ve kalite alanlarında yönetim becerisini ve kalkınma programlarını geliştirmek,
● Banka mevduatlarının bölgede yatırıma dönüşmemesi,	● Tasarrufları yatırıma yönlendirmek için finans politikaları geliştirmek,
● Bütün sektörlerde nitelikli eleman azlığı,	● Nitelikli eleman yetiştirmek için eğitim programlarını geliştirmek, ihtiyaca göre eleman yetiştirmek,
● Eğitimli genç nüfusa istihdam alanının sınırlı olması, gençlerin bölgeyi terk etme eğilimi	● Yeni iş alanları yaratmak, bölgeyi çekim merkezi haline getirmek,

● Şehirlerdeki imar ve kentleşme sorunlarının bilimsel yaklaşımlarla ele alınmamış olması,	● Kentleşme ve kentsel dönüşüm politikalarını, kentlerin özgün niteliklerini dikkate alarak geliştirmek,
● Turizm sektöründe tesislerin az ve tanıtımın yetersiz olması,	● Turizm sektörü gelişmelerini bütünsel olarak planlamak,
● Bölgenin büyük kısmının hizmetlerden yararlanamaması ve ana pazarlardan uzaklığı,	● İletişim ve ulaşım altyapısını iyileştirmek ve yeni altyapı geliştirmek,
● Yerel ortaklıkların ve sivil toplum kuruluşlarının yeterince gelişmemiş olması,	● Bölgede sivil toplum gelişimini desteklemek ve yönetişimci bir anlayışın gelişmesini sağlamak,

Fırsatlar	Fırsatları geliştirecek yaklaşımlar
● İklim koşullarının (turunçgiller hariç) her türlü tarımsal ürüne uygun olması,	● Dış pazarlara ve sanayiye yönelik katma değeri yüksek tarımsal ürünlerin yaygınlaştırılması,
● Verimli ve geniş tarım arazilerinin bulunması, sulama kapasitesinin yüksek olması,	● Verimli tarım alanlarının daralmasına izin vermemek
● Su ürünleri üretimi için uygun ortamın bulunması,	● Mevcut akarsu, göl ve göletlerde katma değeri yüksek su ürünlerinin üretimini teşvik etmek,
● Türkiye ortalamasının üzerinde orman varlığı olması,	● Orman varlığını korumak, halkın optimal düzeyde yararlanmasını sağlamak,
● Madencilik (mermer ve linyit) yataklarının ve jeotermal kaynaklarının bulunması,	● Madencilik ve özellikle mermer yataklarını ve jeotermal kaynakları geliştirmek,
● Bölgedeki korunan zengin doğal ve kültürel mirasın bulunması,	● Turizmin gelişimini de göz önünde tutarak, tarihi ve doğal mirası koruyucu politikalar geliştirmek,
● Sulama alanlarının yaklaşık iki katına çıkartılabilecek olması,	● Kamu yatırım önceliklerini iyi belirlemek ve gerçekleşmeyi izlemek,
● Üç ilin (Amasya ve Tokat, son sıralarda Çorum'un) 5084 Sayılı Teşvik Yasası kapsamında olması ve dört ilin Kalkınmada Öncelikli Yöreler listesinde olması,	● Teşviklerle ilgili olanakları rasyonel olarak kullanmak, rekabet koşullarında yarışabilir yapıya ulaşmak için aşamalı bir geçişle teşviklerin etkisizleşeceği bir yapı hazırlamak,
● Yayla ve dağ turizmi gibi özel amaçlı turizm için güçlü potansiyel bulunması,	● Doğaya öncelik veren korumacı politikaları eksiksiz uygulamak, çevreyi korumak,
● Bölgeden Türkiye'nin doğu-batı ve güney-kuzey temel eksenlerinden bazılarının geçmesi, temel eksenlerin önem kazanmakta olması,	● Ulaşım ve haberleşmenin mevcut altyapısını geliştiren, modernleştiren ulaşım ve haberleşme programları hazırlamak ve uygulamak,
● Türkiye'nin Karadeniz Ekonomik İşbirliği üyesi olması,	● KEİ üyesi ülkelerle, ticaret ve özel amaçlı turizm, çevre gibi programlar geliştirmek,
● AB ve fonlarının kullanılabilir hale gelmesi,	● Türkiye-AB entegrasyonunu dikkatle izlemek ve kaynak kullanımını artırmak, yabancı dilde iletişim kurma kapasitesini geliştirmek,

Tehditler	Tehditlere yönelik yaklaşımlar
● Ormansızlaşma ve erozyon tehlikesi bulunması,	● Bölgenin orman varlığını korumak ve erozyonu azaltmak
● Hava, su ve toprak kirliliğinin ve kentsel atıkların yarattığı ciddi çevre sorunları olması,	● Katıatık ve atıksu yönetimi için belediyelerin çözüm üretmelerini teşvik etmek,
● Doğanın bozulması, tarihi ve kültürel varlıkların korunamaması, doğanın tarihi ve kültürel varlıkların tanıtılmasındaki yetersizlikler,	● Turizmi geliştirmek, tarihi eserler ve arkeolojik sitler için koruma politikaları üretmek,
● Şeker, fındık ve tütün yasalarının ekim alanlarını sınırlandırılmasının toplumsal sorunlar yaratması,	● Gelir kaybına uğrayan üreticilere alternatif tarım ürünleri konusunda teknik destek ve eğitim vermek,
● İthalatın bazı tarım ürünlerinin üretimini azaltması,	● Kırsal alanda rekabetçi bir yapının oluşması için teknoloji, eğitim ve çevre politikalarıyla desteklemek,
● DSİ tarafından başlatılan yatırımların gecikmesi, yarım kalması,	● DSİ'nin öncelikli projelerini seçmek ve sadece öncelikli yatırımları hızla tamamlamak,
● Bölge dışından kaynaklanan kirlenmelerin çevre ekolojisi üzerinde etkili olması,	● Gelecekte daha da ciddi boyutta olacak çevre ve su kirlenmesinin bölge içinde önüne geçmek,
● Bölgenin Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde bulunması,	● Bölgedeki bütün yapılaşmaları denetim altında tutmak için deprem ve afet yönetmeliğini eksiksiz uygulamak.

2.2 DIŞ ÇEVRE ANALİZİ (GELECEĞE YÖNELİK OLARAK BÖLGEYİ ETKİLEYEBİLECEK DIŞSAL FAKTÖRLER)

2.2.1 Uluslararası ve Ülkesel Gelişmelere İlişkin Beklentiler

2.2.1.1 Dünyadaki Değişmeler

Dünyada, özellikle 1980'lerden sonra, bir dizi hızlanmış değişim gerçekleşmiştir: Küreselleşme, piyasaların daha etkin çalışması, artan rekabet, bilişim ve iletişim sektörlerinde gelişme, liberal ekonomi ve dışa açılma, üreticilerin tek pazarda bütünleşmeye zorlanması gibi dönüşümler, bütün ülkeleri etkisi altına almaya başlamıştır. Bu gelişmelerin sonucu, dünyanın bir çok ülkesinde üretim süreçlerinde ayrışma ve mekansal dağılma ortaya çıkmaya başlamıştır.

İleri teknoloji ürünlerinde talep, yerelden küresele doğru gelişirken, basit teknoloji ürünlerinde talep ve arz yerel düzeyde kalmaya devam etmiştir. Bu nedenle bir çok ülke, özellikle Asya ülkeleri, teknoloji politikalarını bu yönde geliştirmiştir. 1990'lardan sonra uygulanan ekonomi politikaları ve küresel pazarda rekabet, ülkelerin ve kurumsal yapıların birbirine giderek daha fazla benzemesine ve bazı göstergeler bakımından yakınlaşmasına neden olmuştur. Türkiye'de aynı doğrultuda gelişmiştir.

Bu değişmelerin, ana özellikleri:

- Makroekonomik istikrar sağlanmaya yönelik politikaların uygulamaya konulması,
- Dış ticaretin ve sermaye akımlarının serbestleşmesi,
- Finansal piyasaların yeniden düzenlenmesi,
- Özelleştirmelerin yapılması,
- Kamusal hizmet piyasalarının liberasyonu,
- Piyasaların denetim ve gözetiminin güçlendirilmesi,
- Kamunun etkinlik ve hesap verebilirlik temelinde yeniden yapılanması,
- Özel kesimin kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde örgütlenmeye başlaması,

biçiminde özetlenebilir.

Uygulanan makroekonomik politikalar bir çok ülkede birbirine benzemesine rağmen, büyüme performansları bakımından ülkeler birbirinden çeşitli nedenlerle farklılıklar göstermektedir. Bunun başlıca nedeni, ülkelerin kurumsal ve kültürel/sosyal yapılarının farklı olmasıdır.

İrlanda, Kore gibi ülkeler son on yıllık dönemlerde hızla gelişme göstermiş ve zenginleşmiştir. Kore, 1960-2000 arasında, yoksul ve geleneksel bir tarım toplumundan, modern bir sanayi toplumuna dönüşmüştür. Asya ülkeleri özellikle Çin, 1990'dan itibaren büyük bir değişim göstermeye başlamıştır. İhracata dayalı kalkınma politikaları, dışa açık bir ekonomi ve makroekonomik politikaları başarıyla uygulamaları, bu hızlı değişimleri açıklayan temel faktörlerdir. Bu gelişmeler, finansal piyasaların derinliği, ekonomik özgürlükler, mülkiyet haklarının garanti altında olması, rekabeti teşvik edici piyasa düzenlemelerinin tamamlanması gibi dönüşümlerin yanı sıra, kamu kesiminin altyapı yatırımlarını yerinde ve zamanında gerçekleştirmeyi başarmış olmasıyla sağlanmıştır. Bazı ülkeler bu programlarla birlikte, dengeli bir gelir dağılımını ve nitelikli yönetimsel ve kurumsal yapıların geliştirilmesini de gerçekleştirmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerde teşvik ve düzenlemelerin etkisi üzerinde yapılan çalışmalar, rekabeti kısıtlayan ve özel kesimde yönetişimi olumsuz etkileyen düzenlemelerin, teknolojik gelişme sürecini aksatarak verimlilik artışını olumsuz etkilediğini göstermektedir. Araştırmaların sonuçları, bu tür teşvik politikalarının olumsuz sonuçlar verdiği, verimlilik artışı sağlamadığı ve kaynakların yanlış dağılımına neden olduğu ve GSYİH üzerinde orta ve uzun erimde azaltıcı etki yaptığını göstermektedir.

2.2.1.2 AB: Bölgesel Politikalar ve Uygulama Araçları

AB çerçevesinde geliştirilen politikalar, daha çok sayıda ve daha iyi işi, daha büyük toplumsal bütünleşmeyle ve sürdürülebilir bir büyümeyle gerçekleştirmeyi; ekonomiyi bilgiye dayalı, rekabetçi ve dinamik hale getirmeyi hedeflemektedir. Bunun için:

- Herkese açık bir bilgi toplumu olmak,
- Avrupa araştırma ve yenilik alanını oluşturmak,
- İç pazarların tümüyle işler hale gelmesi için ekonomik reformlar yapmak,
- Finansal piyasalarda etkinlik ve entegrasyon sağlamak,
- KOBİ'lerin kurulması ve genişlemesi için uygun ortamları yaratmak, girişimciliği güçlendirmek,
- Çalışabilir nüfusun niteliklerini yükseltmek ve sosyal dışlanmayı engellemek

doğrultusunda uygulamalar gerçekleştirilmektedir. İnsan sermayesine yapılan yatırımlar artırılmakta ve bilgi- yenilikçilik- eğitim gibi alanlara daha fazla kaynak ayrılmaktadır.

AB tarafından kabul edilen 23-24 Mart 2000 tarihli Lizbon Stratejisi'ne göre; "Daha iyi iş olanakları ve daha fazla toplumsal kaynaşma ile sürdürülebilir ekonomik büyüyerek, dünyanın en rekabetçi ve en dinamik bilgi tabanlı ekonomisi olmak" temel stratejik amaç olarak alınmıştır. Bu temel amacın gerçekleştirilmesi için aşağıdaki hususlar belirlenmiştir.

"Rekabetçi, dinamik ve bilgi tabanlı ekonomiye geçiş için hazırlık yapılması amaçları" altında aşağıdaki programlar önerilmektedir.

- Herkes için enformasyon toplumu,
- Avrupa araştırma ve yaratıcılık alanının teşkil edilmesi,
- Özellikle küçük üretimde yenilikçi iş geliştirmek için elverişli bir çevrenin yaratılması,
- Tam ve bütünüyle operasyonel bir iç pazar için ekonomik reformlar yapılması,
- Etkin ve entegre mali pazarlar oluşturulması,
- Makro ekonomik politikaların koordinasyonu mali konsolidasyon, kamu maliyesinin kalitesinin ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, önerilmektedir.

"Avrupa sosyal modelinin modernizasyonu için, insana ve aktif refah devletine yatırım amaçları" altında, aşağıdaki programlar önerilmektedir.

- Bilgi toplumunda yaşamak ve çalışmak için eğitim ve öğretim,
- Avrupa için daha iyi ve daha fazla iş imkanı yaratılması, aktif istihdam politikalarının geliştirilmesi,
- Sosyal kalkınma önlemlerinin modernizasyonu,
- Sosyal içermenin geliştirilmesi, önerilmektedir.

"Kararların uygulamaya konulması ve daha tutarlı ve sistematik yaklaşım amaçları" altında aşağıdaki programlar önerilmektedir.

- Koordinasyon için yeni açık bir yöntem uygulanması,
- Gerekli araçların mobilizasyonu olarak, özetlenmektedir.

Birlik politikaları ile belirlenen hedeflere ulaşmak için çeşitli uygulama araçları tanımlanmaktadır. Yapısal Fonlar, Uyum Fonu ve Topluluk Girişimleri üye ülkeler için tanımlanmış araçlardır ve bölgesel politikalar bu araçlar doğrultusunda hayata geçirilmektedir. 2000-2006 dönemi için AB'ye üye ülkelerde Yapısal Fonlar belirlenen Hedef bölgelerde tanımlı kriterler paralelinde uygulanmaktadır. Bu hedefler doğrultusunda "Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu", "Avrupa Sosyal Fonu", "Avrupa Tarımsal Yönverme" ve "Garanti Fonu" (Yönverme Bölümü) ve "Balıkçılık Yönlendirme Finansman Aracı" temel araçlardır.

Ayrıca Uyum Fonu ile; Birliğin görece az gelişmiş ülkelerinde çevre, ulaştırma altyapısı ve ulaştırma ağlarının geliştirilmesine yönelik projelere katkıda bulunmak amaçlanmıştır. Topluluk Girişimleri kapsamında Interreg III, Urban II, EQUAL ve Leader

Programları ile projeler desteklenmektedir.

2007-2013 Döneminde AB politikalarının uygulama araçları temelde 3 başlık altında toplanmıştır. Bunlar; Yakınsama, Bölgesel Rekabet Gücü ve İstihdam ve Avrupa Bölgesel Ortaklığı-İşbirliğidir. Yakınsama önceliğinin amacı, az gelişmiş bölgelerin büyüme ve istihdam koşullarının iyileştirilmesi ve bu şekilde gelişmiş bölgelere ekonomik yakınsamalarının hızlandırılmasıdır. Bölgesel Rekabet Gücü ve İstihdam önceliği ile, bölgelerin rekabet gücünü ve yatırımcılar için çekiciliğini artırmak ve bölgelerde daha iyi iş olanakları yaratmak hedeflenmektedir. Avrupa Bölgesel Ortaklığı öncelik alanında bölgeler arasında sınır ötesi, uluslararası ve ulusal düzeydeki işbirliğinin geliştirilmesine yönelik projelerin desteklenmesi hedeflenmiştir.

Aday ülkeler için de benzer şekilde politika araçları tarif edilmiştir. Katılım Öncesi Mali Yardımlar; aday ülkelerin üyelik öncesinde gelişmelerinde katkı sağlamayı, bu ülkelerin Birliğin ekonomik ve sosyal uyum hedefine yaklaştırılmasını amaçlamaktadır. Bu fonlar, PHARE, ISPA ve SAPARD başlıkları altında toplanmıştır. PHARE ekonomik ve sosyal uyuma yönelik tasarlanmış bir mali yardım aracıdır. ISPA, çevre ve ulaştırma altyapısını geliştirmek amacıyla oluşturulmuştur. SAPARD ise kırsal kalkınmayı desteklemek amacı ile kullandırılan bir finansman aracıdır.

Mevcut durumda Türkiye, AB'nin "Türkiye için Katılım Öncesi Mali Yardım" başlığı altında toplanan fonlarından yararlanmaktadır. Söz konusu fonlardan yararlanılabilmesi amacıyla Türkiye, Ön Ulusal Kalkınma Planını (ÖUKP) hazırlamıştır. 2004-2006 dönemini kapsayan ÖUKP'de, Türkiye'nin 26 Düzey 2 Bölgesinden sosyo-ekonomik gelişmişlik açısından görece az gelişmiş olan 12 Düzey 2 Bölgesi öncelikli olarak belirlenmiştir ve Türkiye-AB Katılım Öncesi Mali Yardımları ile desteklenen bölgesel kalkınma programlarının hazırlık ve uygulamaları, bu öncelikli bölgelerde yürütülmektedir. (DPT, ÖUKP). TR83 Düzey 2 Bölgesinin de içerisinde yer aldığı "TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop), TR83 (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) ve TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum) Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı söz konusu Mali Yardımlar kapsamında yer almaktadır. Program uygulamaları DPT koordinasyonunda yürütülmektedir.

AB'ye aday ülke konumunda Türkiye, 2007-2013 döneminde, Avrupa Komisyonu tarafından Katılım Öncesi Mali Yardımlara ilişkin olarak hazırlanan ve henüz onaylanmamış olan Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı (IPA) Çerçeve Tüzük'üne tabi olacaktır. Söz konusu Tüzük ile, 2007-2013 döneminde özellikle aday ülkelere yönelik uygulanacak yeni yapı ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda, aday ülkeler

- Kurumsal Kapasite,
- Sınır Ötesi İşbirliği,
- Bölgesel Gelişme,
- İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve
- Kırsal Kalkınma

öncelikleri temelinde fonlardan yararlanacaktır (DPT, 2005-3)

Dünyada olduğu gibi AB ülkelerinde de, stratejik sektör seçimi üzerine kurulmuş olan teşvik politikalarının uygulamadaki başarısı tartışma konusudur. Türkiye gibi, kısa dönemde ve bazı alanlarda, emek yoğun sektörleri destekleme politikalarını gündeme getirilebilecek ülkeler, bunun ekonomi üzerindeki genel etkilerini dikkate almalıdır. Bu politikaların uzun süreli uygulanmasıyla ilgili zorluklar bulunacağı göz önünde tutularak, bu politikalardan çıkış stratejileri de baştan itibaren tasarlanmalıdır.

AB, güçlü toplumsal dışsallıkların mevcut olduğu sektörler için, uygulamakta olduğu devlet yardımları sistemini, Ar-Ge yatırımlarının gerekliliğini ve finansman imkanlarını dikkate alarak revize etmektedir. Yeni üye ülkelerin de, yatay bir teşvik sistemi düzenlemesi, belirlenen alanları için KOBİ, Ar-Ge, bölgesel kalkınma, istihdam, eğitim vb. gibi teşviklerden/ düzenlemelerden rasyonel biçimde yararlanma yolları araması beklenmektedir.

OECD tarafından yapılan hesaplamalara göre, üyelik perspektifinin verilmesi sonucunda, Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinde, kişi başına düşen GSYİH'lerin AB ortalamasına oranı, önemli ölçüde artmıştır. Türkiye'deki kişi başına GSYİH, AB-15'in yüzde 27'si civarındadır. Bu oran 1970'lerden beri büyük bir değişme göstermemektedir. Türkiye'de de, AB üyeliğinin gerçekleşmesi perspektifinin, kişi başına GSYİH'yı AB ortalamasına yaklaştırması, hızlı ve istikrarlı büyümeye katkıda bulunması beklenmektedir.

2.2.1.3 2013 Yılına Kadar Türkiye ile İlgili Ekonomik Öngörüler

Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013 yılları arasında sektörlerin cari fiyatlarla GSYİH içindeki payının yüzde dağılımında, tarım için bir (yüzde 9,9'den 7,8'e) azalma, sanayi (yüzde 25,9'den 27,2'e) ve hizmetler için (yüzde 64,2'den 65,0'e) artış öngörmektedir. Bu dönemde GSYİH, ortalama yüzde 7 oranında artacaktır (DPT 2006-2:55).

Aynı dönem için, işgücüne katılma oranında yüzde 48,6'dan yüzde 50,7'e bir artış öngörülmektedir. Bu artış, kadınların işgücüne katılma oranına katılımının artmasından kaynaklanmakla birlikte (yüzde 25,4'den yüzde 29,6'ya), kadınların işgücüne katılım oranı, erkeklerin işgücüne katılım oranının 1/3'ü ile 1/2'si arasındaki konumunu korumaktadır. İşgücüne katılma oranı 2000-2005 yılları arasında (yüzde 49,9'den yüzde 48,3'e) küçük bir azalma göstermekle birlikte, işgücüne katılma oranının 2007-2013 arasındaki ortalaması, yüzde 49,8 olacaktır (DPT 2006-2: 38, 63).

İstihdamın sektörel payı bakımından, 2007-2013 yılları arasında tarım istihdamındaki (yüzde 28,0'den yüzde 18,9'a) küçülme ve tarım dışındaki oransal (yüzde 72,0'den yüzde 81,1'e) artış devam etmektedir. 2000-2005 yılları arasında tarım istihdamı yüzde 36,0'dan yüzde 29,5'e düşmüştür. Buna karşılık aynı dönemde sanayideki istihdam oranı yüzde 17,7'den yüzde 19,4'e ve hizmetlerdeki istihdam oranı, yüzde 46,3'den yüzde 51,1'e yükselmiştir. Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2007-2013 yılları arasında istihdamın sektörel dağılımında sanayide küçük bir (yüzde 19,7'den 19,4'e) azalma, hizmetlerde ise önemli bir (yüzde 52,4'den 61,7'e) artış öngörmektedir (DPT 2006-2: 38, 63).

Tarımın istihdamdaki payının da hızla azalacağı, buna karşılık hizmet sektörünün payının hızla artacağı öngörülmektedir. Sanayinin istihdam payı ise, gelir düzeyi artarken (15 000 dolar üzerinde) azalan bir eğilim içine girmektedir. Türkiye'nin tarımda önce düşük bir hızda istihdam kaybedeceği AB üyeliği yaklaştıkça, tarımdaki dönüşümle birlikte istihdam kaybının hızlanacağı düşünülmektedir. Tarım dışı işsizlik oranı, işsizlik oranından daha yüksektir ve 2000 yılındaki yüzde 9,4 düzeyinden, 2005 yılında yüzde 13,6 düzeyine çıkmıştır. VIII. Plan ortalaması 14,2'dir (DPT 2006-2:14).

İşsizlik oranı, 2000-2005 yılları arasında yüzde 6,5'den 10,3'e yükselmiştir. Bu oran, 2005 AB-15 oranından (yüzde 7,9) daha yüksektir. Türkiye'deki artışta 2001 krizinin etkisi olmakla birlikte, kriz ertesinde işgücünü verimli kullanan işletmelerin, daha az ek işgücü talebi yaratmaları da etkilidir. 2007-2013 yılları arasında Dokuzuncu Kalkınma Planı, işsizlik oranında (yüzde 10,4'den 7,7'e) azalma öngörmektedir. Ancak işsizlik oranı oldukça yüksek bir düzeyde olmaya (ortalama yüzde 9,6) devam edecektir. Bunun temel nedeni, işgücü piyasasında yaşanmakta olan yapısal dönüşümdür. Dokuzuncu Plan döneminde nüfusun kırdan ayrılmaya ve tarım istihdamının diğer sektörlere kaymaya devam etmesi beklenmektedir (DPT 2006-2: 38, 63).

İşsizliğe çözüm olarak hizmet sektörlerinin gelişmesinin önemli olduğu düşünülmektedir; bu sektörlerde en önemli yatırım alanlarının ise turizm, sağlık, ticaret ve fuarcılık, finans gibi konularda artması beklenmektedir. Sanayi ve hizmet sektörlerinde net istihdam artış yaratma kapasitelerinin daha yüksek olacağı varsayılmaktadır.

2001-2005 yılları arasında faktör verimliliğinin büyümeye katkısı yüzde 42'ye ulaşmıştır. Büyümenin sektörel yapısı, en büyük katkının sanayi sektöründen geldiğini göstermektedir. Bu dönemde tarım sektöründeki büyüme 1,1 olurken, hizmet sektörü 4,3, sanayi sektörü 5,1 oranında büyümüştür (DPT 2006-2: 15). Toplam faktör verimliliği (TFV) artışının, VIII. Plan dönemi ortalaması yüzde 1,8'dir. TFV yıllık yüzde artışının, 2007-2013 yılları arasında 2,3 olması beklenmektedir (DPT 2006-2: 14, 56).

Türkiye, işgücü verimliliği göstergeleri (2004) bakımından Çin, Hindistan ve Romanya gibi ülkeler hariç, diğer ülkelere göre oldukça düşük bir düzeydedir. Tarım sektöründe verimliliğin çok düşük olması, Türkiye ortalamasının düşük olmasının başlıca nedenleri arasındadır (DPT 2006-2: 20).

Kişi başına GSYİH'nın (dolar bazında) 2000 yılındaki 2 879 düzeyinden, 2000 yılında 5 215 ve 2013 yılında 10 099 düzeyine yükselmesi beklenmektedir. Buna karşılık AB-15'de, 2005 yılında kişi başına GSYİH, 33 517 dolardır. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda (2007-2013) ekonominin yüzde 7 büyümesi öngörülürken, Türkiye'de kişi başına GSYİH'nın yıllık ortalama artış hızı yüzde 9,9 olarak saptamıştır. Böylece, AB'ye nominal yakınsama sürecinde önemli bir mesafenin kaydedileceği, yaklaşık 800 milyar dolarlık bir GSYİH ile, Türkiye'nin dünyanın en büyük 17. ülkesi konumuna gelmesi hesaplanmıştır (DPT 2006-2: 14, 56).

2.2.2 Türkiye'nin Demografik ve Ekonomik Yapısında Beklenen Değişmeler

2.2.2.1 Türkiye'nin Demografik Yapısı ve Değişimi

Türkiye nüfusunun demografik yapısı, cumhuriyetin kuruluşundan bu yana önemli değişimlere uğramıştır. 1920'li yılların başlarında, henüz demografik geçiş aşamasına (yüksek doğurganlığın ve yüksek ölüm oranlarının hakim olduğu durumdan düşük doğurganlık ve ölüm oranlarına geçilmesi) geçmemiş olan Türkiye'nin, o dönemdeki demografik senaryoları ve geleceğe ilişkin öngörüleri günümüzden tümüyle farklıydı. Türkiye nüfusu 1920'li yıllarda, 13 milyonluk nüfusu ile İstanbul'un bugünkü nüfusundan biraz daha fazlaydı. Yeni doğan bir kişi için beklenen yaşam süresi 30 yıl civarındaydı, yeni doğan bebeklerin yüzde 25'i henüz 1 yaşına bile gelmeden ölmekteydi ve bir kadın ortalama 7 çocuk doğurmaktaydı.

1920'lerden günümüze kadar geçen süre içinde, Türkiye'nin demografik yapısında çarpıcı değişiklikler meydana gelmiştir. Yıllık nüfus artış hızları 1940'lı yıllara kadar yüzde 2'nin altında seyretmiştir. Kaba doğum ve ölüm hızları da bu döneme kadar yüksek düzeylerini korumuşlardır. En yüksek nüfus artış hızı yüzde 2,85 ile 1955-1960 döneminde kaydedilmiştir. Nüfus artışını savunan pro-natalist politika, 1960'lı yıllarda yerini liberal bir anti-natalist politikaya bırakmıştır.

Türkiye nüfusunun bugün artık demografik geçişi tamamladığı söylenebilir. Bugün Türkiye nüfusu 70 milyonu aşmış, doğumda beklenen yaşam süresi 69 yıla ulaşmış, bebek ölüm hızı binde 30'un altına inmiş ve kadınların doğurganlık çağını tamamladığında sahip olması beklenen ortalama çocuk sayısı 2,2 düzeyine inmiştir.

Doğurganlık hızları özellikle 20. Yüzyıl'ın son çeyreğinde hızla düşmüş ve üçte bir oranında azalmıştır; 1970'li yılların sonunda yaklaşık 5

olan toplam doğurganlık hızı 1990'lı yıllarda 2,6'ya düşmüştür. "2003 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması", 1990'lı yılların sonuna doğru gözlenen durgunluktan sonra doğurganlığın yeniden inişe geçtiğini ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya göre toplam doğurganlık hızı, nüfusun yenilenme düzeyi olarak kabul edilen 2,1 canlı doğumun hemen üzerinde, 2,2 civarındadır.

Doğumda beklenen yaşam süresi istikrarlı bir şekilde yükselerek erkeklerde 67, kadınlarda ise 71 yıla ulaşmıştır. Son dönemlerde beklenen yaşam süresinde elde edilen artışlar, yetişkinlerin ölüm hızlarının düşmesinin yanında, temelde çocukların hayatta kalma olasılıklarından elde edilen iyileşmelere dayanmaktadır. Türkiye'de bebek ve çocuk ölümlülüğü, neonatal ve post-neonatal ölümlerdeki değişimler açısından da yapısal bir değişim göstermektedir. Yakın zamanda elde edilen bebek ölüm hızlarına ilişkin bulgulara göre, çocukların hayatta kalma olasılıkları son 5 yıl içinde yüzde 30 oranında artmıştır.

Demografik hızlarda yaşanan bu radikal değişikliklerin sonucunda, çok genç bir nüfustan önümüzdeki yıllarda hızlı bir şekilde yaşlanacak olan bir nüfusa doğru bir geçiş yaşanmıştır. Önümüzdeki 30 yıl içinde 0-14 yaş grubundaki çocuk sayısı pek fazla değişmeyecek, ekonomik olarak üretken çağda bulunan 20-54 yaş grubundaki nüfus hızla artarak neredeyse iki katına yükselecek; bugün sayıları 3,6 milyonu bulan yaşlı nüfus ise 2030 yılında 10 milyona, 2050 yılında ise 15 milyona ulaşacaktır.

Demografik değişim, farklı nüfus gruplarında aynı biçimde gerçekleşmemiştir. Coğrafi, iklimsel, kültürel, toplumsal ve ekonomik gruplar arasındaki demografik davranış farklılıkları, daha da derinleşmiştir. Örneğin, doğurganlık hızlarındaki azalmalar bakımından tüm bölgelerde değişim yaşanmış olmasına karşın, bölgeler arasındaki doğurganlık farklılıkları sürmektedir. Bu farklılıklar, Türkiye'nin düşük doğurganlık düzeyine inmesiyle birlikte, daha belirgin hale gelmiştir. Türkiye'de doğurganlığın düşme sürecini ölçüt olarak aldığımız zaman, düşük ve yüksek doğurganlığa sahip bölgeler arasında 30 yıllık bir fark bulunmaktadır.

Hızlı göç hareketleri, doğum ve ölüm hızlarındaki değişmelerle eşzamanlı olarak meydana gelmiştir. 20. yüzyılın başlarında ağırlıklı olarak tarımsal olarak tanımlanabilecek Türkiye nüfusu, günümüzde yaklaşık yüzde 75'inin kentlerde yaşadığı bir nüfusa dönüşmüştür. Gerek doğum ve ölüm hızları, gerekse belirli dönemlerde yoğunlaşan göç hareketleri, İstanbul gibi büyük metropoliten alanlar yaratmıştır.

Yakın tarihlerdeki demografik değişimleri esas alarak yapılan nüfus projeksiyonları Türkiye nüfusunun, cumhuriyetin 100. yılı olan 2023 yılında 90 milyon civarına ulaşacağını göstermektedir.

2.2.2.2 Ekonomik Dönüşümler

Türkiye'de giderek azalan nüfus büyüme oranlarının, genç bir nüfusun bulunmasının ekonomik büyümeyi olumlu etkilemesi beklentisi, Türkiye için bir fırsat penceresi olarak görülmektedir. Ancak nüfus yapısındaki değişmenin kişi başına düşen gelire yansıyabilmesi için diğer göstergelerde de iyileşmenin sağlanması gerekmektedir.

20. Yüzyılın ikinci yarısına tarım toplumu olarak giren Türkiye, yüzyılın son döneminde ekonomik yapısını radikal bir biçimde değiştirmiş ve tarım sektöründe hızlı bir çözülme gerçekleştirmiştir. Türkiye'de tarımın toplam üretimdeki payı 1980'de yüzde 25 iken 2000'de yüzde 13'e düşmüştür. İmalat sanayinin ve hizmetlerin payı, hem üretim hem de istihdamda büyük oranda artmıştır. Buna rağmen, Türkiye üretim açısından değilse de, istihdam açısından hala bir tarım toplumu görüntüsündedir. Ayrıca, tarım sektöründeki emek verimliliği son derecede düşüktür ve göreli olarak düşmeye devam etmektedir.

Bu yapısal değişim sonucunda istihdam artışı, beklenin altında kalmıştır. Türkiye'de sermaye stokunda son dönemlerde artış olmakla birlikte,

istihdam artışı oldukça düşük gerçekleşmiştir. Tarımda çözülme, kentlerde hızlı nüfus artışı, kentli nüfusun genç yaş gruplarından oluşması ve özellikle kentleşmeyle birlikte kadınların başlangıçta işgücünden çekilmeleri sonucunda, bugün Türkiye'de işgücüne katılım oranı oldukça düşük görünmektedir. Oysa AB'de işgücüne katılım ortalaması yüzde 75 civarındadır.

Bir ülkenin hem üretimini artırması, hem de emeği daha verimli kullanarak istihdamı da artırması gerekmektedir. Hem emek verimliliğini, hem de istihdamı artırmak, oldukça güç elde edilen bir başarıdır. Türkiye, son yıllarda emek verimliliğinde artış sağlamakla birlikte, istihdamda benzer bir artış sağlayamamıştır. Ancak, bu iki gösterge arasında benzer ilişki AB'ye yeni katılan diğer ülkelerde de gözlemlenmektedir. Bu tür bir ilişkinin, önümüzdeki 10 yıllık dönemde devam etmesi söz konusudur.

AB'ye tam üyelik için öngörülen en az 10 yıllık dönemde temel hedeflerden ilki Türkiye'nin yüksek büyüme oranlarını istikrarlı bir biçimde gerçekleştirmesidir. Uygun makroekonomik politikaları kararlı bir biçimde uygulaması durumunda, Türkiye'nin hızlı bir büyüme gerçekleştirmesi söz konusudur. Hızlı bir büyüme sağlanması için, makroekonomik politikaların yanı sıra, Türkiye'nin dışa açılması ve teknoloji geliştirme ve yenilikçilik konularında atılım yapması kaçınılmaz bir gereksinim olarak ortaya çıkmaktadır.

TÜBİTAK tarafından oluşturulan 2023 stratejisinde, özel kesimin belirlenmiş olan teknolojik faaliyet alanlarında yapacağı yatırımlar için Ar-Ge fonu, ulusal araştırma programı, güdümlü Ar-Ge projeleri oluşturulması ve bu çerçevede bir teşvik sistemi kurulması önerilmektedir. Ayrıca, teknolojik gelişimin yayılım mekanizmaları önemlidir. Bu çerçevede sanayi ile yan sanayi işbirlikleri ve stratejik ortaklıkların oluşturulması gereklidir. Böylece, geleneksel teknolojilerden, Bilgi ve İletişim Teknolojileri'ne (BİT) dayalı rekabetçi kalite ve verimlilik düzeyine geçilmesi mümkün olacaktır.

2.2.2.3 Mekansal Gelişmeler

İmalat sanayinde çalışan işgücü bakımından yapılan analizler[3] hem 1980 sonrası mekansal örgütlenmedeki değişimlerin ana özelliklerinin belirlenmesi hem de Türkiye'nin küreselleşme ve dışa açılma politikalarından nasıl etkilendiğini göstermesi bakımından önemlidir. Bu sonuçlar, TR83'ün ve özellikle Samsun'un 1980 sonrası politikalardan nasıl etkilendiğinin analiz edilebilmesi açısından bazı ipuçları vermektedir.

Uluslararası sermaye ve dış pazarlarla ilişkinin sınırlı olduğu 1970'li yıllarda, imalat sanayinde işgücünün yığılması, İstanbul ve yakın çevresi dışında oldukça homojen bir dağılım göstermektedir. Bu dağılımda, kamuya ait KİT'lerin yer seçim kriterlerinin etkisi açıkça gözlemlenmektedir (özellikle Karadeniz kıyısındaki ve Samsun'daki yığılmalar). Bu haritada İstanbul, Ankara ve İzmir gibi geleneksel kentsel merkezlerden başka, Karadeniz'de; Zonguldak, Samsun, Trabzon-Rize, Akdeniz'de; Adana ve Mersin imalat sanayi işgücü bakımından önem taşımaktadır (Şekil 2.8: yoğunlaşmalar arttıkça renkler koyulaşmaktadır).

1981'de liberal politikaların uygulanmaya başladığı yıllarda, işgücünün yığılma deseni henüz tam değişmemiştir. Gümrük korumalarının azalması, dış pazarların devreye girmesi ve devlet yatırımlarının azalması, daha sonraki dönemlerde etkisini göstermektedir; Samsun ve Karadeniz kıyısındaki yığılma, 1990 sonrasında tamamen erimektedir (Şekil 2.9 ve 2.10: yoğunlaşmalar arttıkça renkler koyulaşmaktadır).

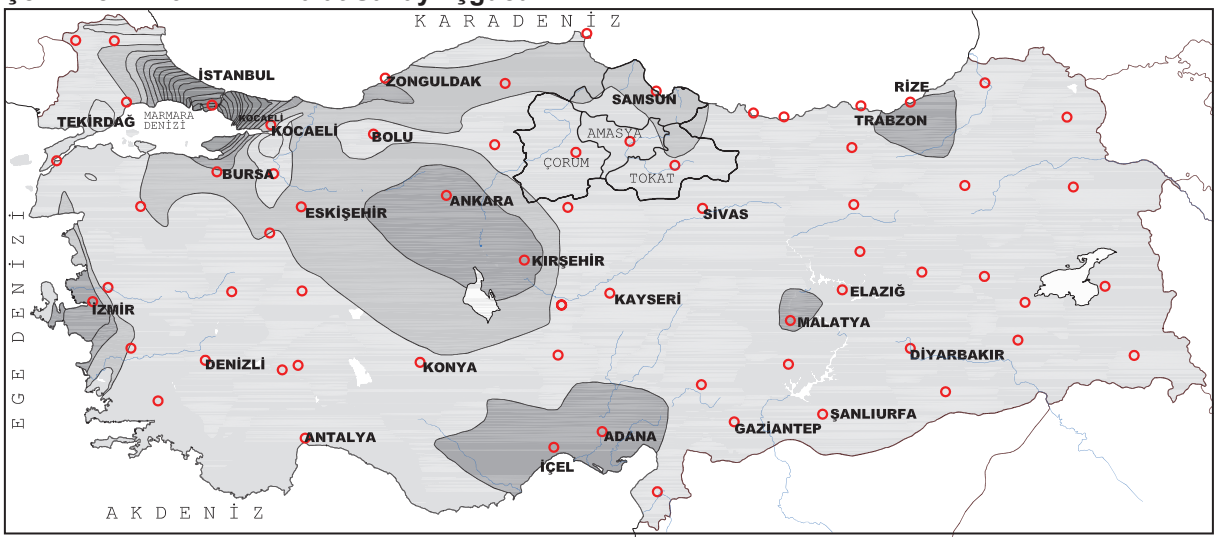
1990 yılı imalat sanayi işgücünün dağılımına bakıldığında, ülkedeki en geniş çeşitlenme ve homojen dağılıma ulaşıldığı gözlemlenmektedir. Bu dönemde hem devlet yatırımlarının gücü tam olarak ortadan kalkmamış, hem de yeni belirmeye başlayan sanayi odaklarının etkisi görülmeye başlamıştır. İstanbul'un çekim gücü giderek artmış ve

3 Bu analiz için Köroğlu, T. ve Köroğlu, B. A. (2004)'dan yararlanılmıştır.

doğusundaki kentsel merkezlerle ve sanayilerle daha güçlü bir ilişki ağı geliştirmiştir. Buna karşılık İzmir, doğusuna ve kuzeyine doğru etkisini artırmakta, Adana parçalı bir imalat sanayi gelişmesi göstermektedir. Yeni odaklar olarak Denizli, Konya, Gaziantep ve Kayseri'nin güçlenmekte olduğu görülmektedir. Devlet yatırımlarının Malatya ve Elazığ ile Karadeniz'de Samsun ve Rize çevresine yığılmada etkili olduğu görülmektedir (Şekil 2.11: yoğunlaşmalar arttıkça renkler koyulaşmaktadır).

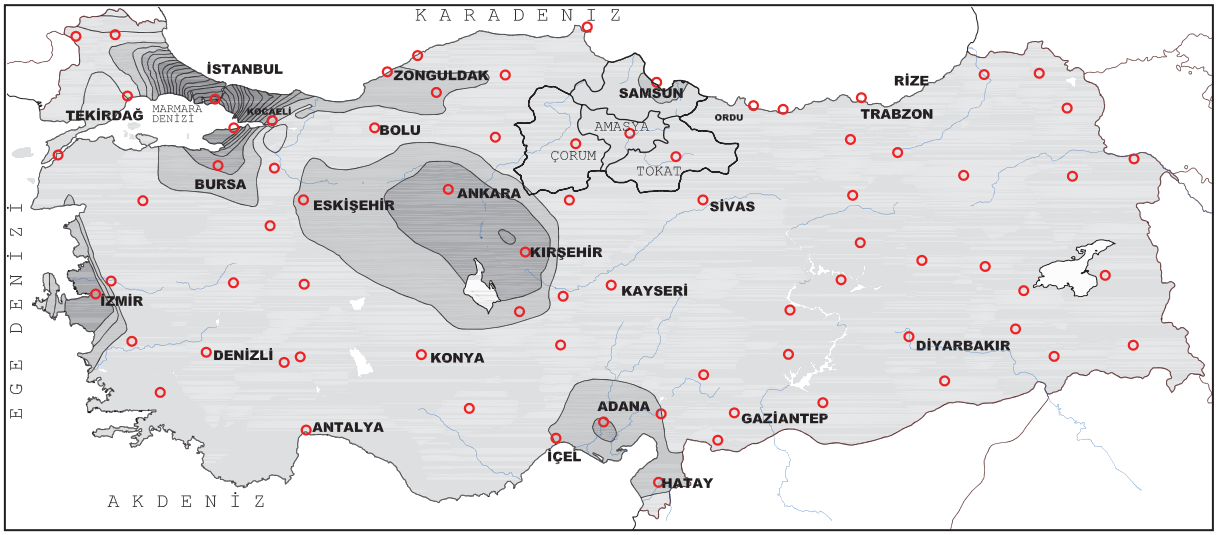
2000 yılında ise, yeni politikaların mekansal etkisi daha net olarak gözlemlenmektedir. İstanbul'un metropol merkez veya kentsel bölge olarak etkisi belirginleşmekte ve İzmir ve Manisa ilişkisi daha net hale gelmekte, Denizli, Konya, Kayseri ve Gaziantep gibi yeni odaklar güçlerini korumaktadır. Ayrıca, Adana, Mersin ve Gaziantep ekseninde bir yığılma ortaya çıkmaktadır. 2000 yılında kamu yatırımlarıyla sağlanmış olan imalat sanayi işgücü yığılmalarının tamamen silindiği görülmektedir

Şekil 2.8 1971 Yılı İmalat Sanayi İşgücü

Kaynak: Köroğlu ve Köroğlu (2004).

Şekil 2.9 1981 Yılı İmalat Sanayi İşgücü

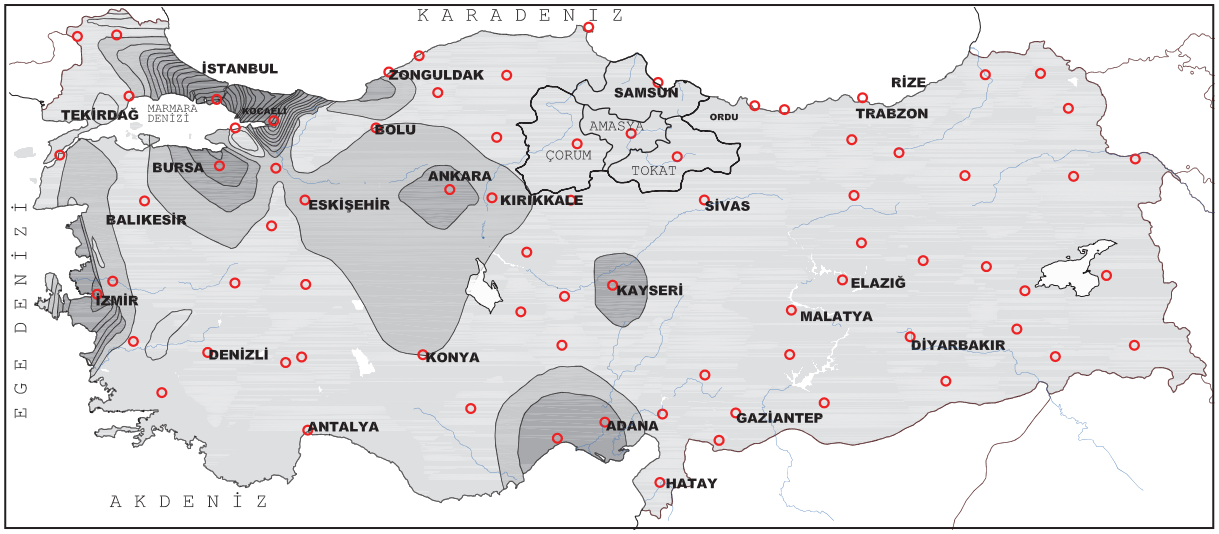
Kaynak: Köroğlu ve Köroğlu (2004).

(Şekil 2.12: yoğunlaşmalar arttıkça renkler koyulaşmaktadır).

2000 yılı imalat sanayi işgücü dağılımı haritaları çok merkezli ve tek merkezli gelişme modelleri açısından yorumlandığında, genellikle emek yoğun imalat sanayilerinde uzmanlaşan ve işgücü yoğunluğuna sahip Denizli, Kayseri, Ankara ve Konya gibi kentsel gelişmelerin "tek merkezli kentsel odaklar" olarak geliştiği öne sürülebilir. İstanbul ise, bu eğilimin karşısındaki kutupta yer almaktadır. Çok merkezli bir gelişme olarak yorumlanabilecek nitelikte pek çok başka gösterge de dikkate alındığında, burada bir kentsel bölge oluşumundan söz edilebilir.

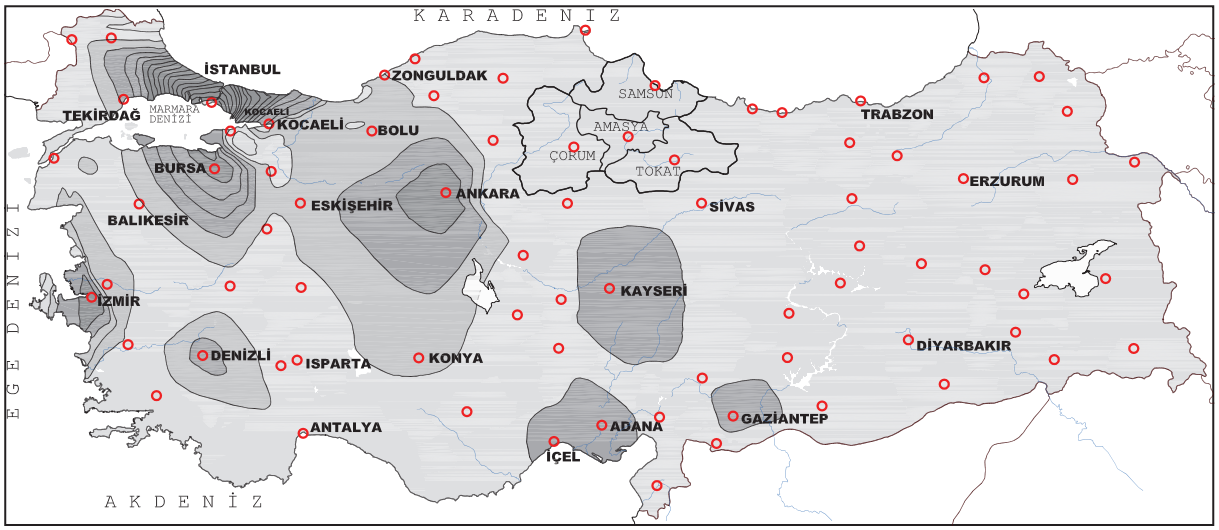
İzmir ve Manisa ilişkisi ile Akdeniz'de Adana, Mersin ve Gaziantep, çok merkezli yerleşim deseni olarak yorumlanabilecek özellikler göstermektedir. Ancak bu kentsel bölgelerin gelişmelerini

Şekil 2.10 1990 Yılı İmalat Sanayi İşgücü

Kaynak: Köroğlu ve Köroğlu (2004).

Şekil 2.11 2000 Yılı İmalat Sanayi İşgücü

Kaynak: Köroğlu ve Köroğlu (2004).

anlayabilmek ve açıklayabilmek için daha fazla araştırmaya ve bilgiye gereksinim vardır. Bununla beraber, bu analizin TR83 bakımından ilgi çekici olabilecek sonuçları olabilir. Marmara, Ege ve Akdeniz'deki kıyısallaşma ve farklı önem derecelerinde olmakla birlikte, kentsel bölge oluşumu gözlemlerine dayanarak, gelecekte Karadeniz'de kıyısallaşma beklentisi ve buna bağlı çok merkezli kentsel bölge oluşumunun üzerinde düşünülmesi gerekir.

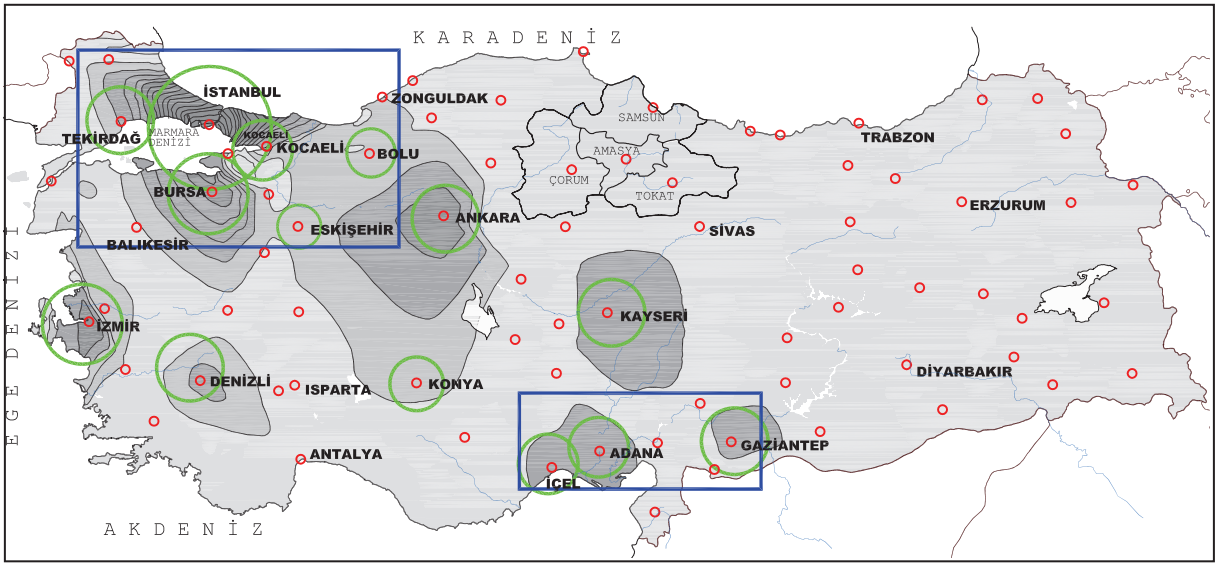
Karadeniz'de Samsun kentinin gelecekte bir metropol kent kimliği kazanacağı öngörülmektedir ancak bu gelişimin, şu anda ülke ölçeğinde ortaya çıkmış çok merkezli gelişmelerden hem ölçek, hem de nitelik olarak farklı olacağı beklenmelidir. Samsun, henüz imalat sanayinde işgücü oluşumunun başlangıç evresindedir. Ancak planlı bir gelişmenin sağladığı avantajlar ve dışa açılmaya yönelik ekonomi politikaları çerçevesinde, kentin çok merkezli bir yapı içinde verilerek, Karadeniz'e doğru kıyısallaşacak bir üretim ve nüfus potansiyelini örgütleyebilmesi ve geliştirmesi olasılığı yüksek görünmektedir.

2.2.2.4 Sonuç

TR83 için ana planda yapılan öngörüler ve bu planın uygulanması için belirlenen strateji, dünyadaki ve Türkiye'deki gelişmeler ve giderek küreselleşmekte olan dünyanın parçası olmaya hazırlanan Türkiye'nin geçirmekte olduğu yapısal dönüşümlerle uyum içinde olmalıdır. Ekonomik açıdan Türkiye'deki üretim ve istihdamın sektörel yapısındaki değişimler, faktör verimliliklerinde beklenen artış ve işsizlik oranları gibi ekonomik göstergeler, genel doğrultuları bakımından TR83 plan öngörüleriyle uyumluluk içindedir. TR83'de, mevcut durumda ağırlıklı olan kırsal yapıdan çıkarak hızla kentleşecek ve ekonomisinde (en azından istihdam bakımından) ağırlık taşımakta olan tarım sektörü, diğer sektörler lehine, oransal bir azalma gösterecektir. Ayrıca, TR83'le ilgili demografik beklentiler, Türkiye'nin daha önce geçirmiş olduğu ve bazı parametreler bakımından halen geçirmekte olduğu değişimlerle benzerlikler taşımaktadır.

İmalat sanayindeki mekansal yoğunlaşmalarda 20. yüzyıl'ın son çeyreğinde öne çıkan değişimler göz önüne alındığında, TR83'ü ve özellikle geniş çevresiyle Samsun kentini ilgilendiren sonuçlar

Şekil 2.12 2000 Yılı İmalat Sanayinde Yığılmalar ve Odak Noktaları

Kaynak: Köroğlu ve Köroğlu (2004).

ortaya çıkmaktadır. Türkiye'de egemen olan iktisat politikası yaklaşımlarına göre yapılan ülkesel ölçekli bu değerlendirmeler, TR83 ve Samsun kenti için, çok merkezli bir gelişme öngörüsüne göre hazırlanmış olan ana plan ve stratejisinin gerçekleşmesiyle ilgili daha geniş ölçekli yorum yapılabilmesine imkan sağlamaktadır. Ülkesel düzeyde belirlenmiş öncelikler ve gelişmeler ile İBB2 düzeyinde hazırlanan plan öngörülerinin birlikte değerlendirilmesi, TR83 için öngörülen stratejik hareket alanlarını da daha güvenilir hale getirmekte ve ülkesel gelişmelerle uyumlu olduğunu göstermektedir.

2.3 SENARYO VE STRATEJİLER

2.3.1 Bölgesel Gelişme Senaryosu

Bölge, ülkenin doğudaki bölgelerine göre bir çok göstergede daha iyi olmasına karşın, batıdaki gelişmiş bölgelerle kıyaslandığında daha geridedir. Tarım ağırlıklı olan bölge ekonomisi bir durağanlık göstermekte, kendi iç dinamiklerini harekete geçirememekte, dışsal etkenlerin olumlu katkılarından yeter düzeyde yararlanamamaktadır. Dışarıya göç veren bölge, batıdaki illere özellikle İstanbul'a yetişmiş insan gücü ve sermaye transfer etmektedir. Bu durumu tersine çevirmek için bölgenin iç dinamiklerinin harekete geçirilmesi, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin bir bütünlük içinde geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çalışmalar yapılırken doğal dengenin korunması, kaynaklardan sürdürülebilirlik ilkesi içinde yaralanılması ve refahın tabana yayılarak sosyal eşitsizliklerin ortadan kaldırılması veya asgariye indirilmesi amaçlanmaktadır.

Yakın komşuları ve dış dünya ile entegre olması için kara, deniz ve havayolu ulaşımının bulunmasına karşın, bölge, kendisini dış dünya ile yeterince entegre edememiştir. Bölgede, yeni kurulan Amasya ve Çorum üniversiteleri ile toplam dört adet üniversite ve bunlara bağlı meslek yüksek okulları ve eğitilmiş insan gücünün bulunmasına karşın söz konusu kaynaklar yeterince değerlendirilememiş, bölge bir anlamda kilitlenmiş bir konuma gelmiştir. Bu durumun üstesinden gelmek için bölge kaynaklarının değerlendirilmesi ve dışa açılması, tarım, sanayi ve turizm hizmetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Ulaşım ve iletişim araçlarının geliştiği, sınırların kalktığı ve küreselleşme olgusunun tüm dünyayı kapladığı bir ortamda bölgenin kendisini çağa uydurması, teknolojik yenilikleri izlemesi, yeni buluşlar ve üretimler ile bölgeyi iç ve dış dünyada tanıtması ve varlığını hissettirmesi gerekmektedir. Bölge yeni atılımlar yaparak imalat sanayisini geliştirmek, tarım ürünlerini işleyerek ve üzerine katma değer ilave ederek dış dünyaya açmak zorundadır.

Bölgede söz konusu doğal kaynakları değerlendirmek ve harekete geçirmek için girişimcilerin yaratılmasına, bölgedeki sermaye birikiminin bölge ekonomisine katkı yapacak şekilde organize edilmesine, yatırımcıya her düzeyde yardımcı olarak önünün açılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Ana Plan, yığılma ekonomileri ve dışsallıklardan yararlanılarak bölgenin kalkınması için yapılabilecek olanları işaret etmekte, yol göstermektedir. Planın bir kağıt parçasından öteye gidebilmesi için kamu, özel kesim, STK ve geniş halk kitlelerinin ona sahip çıkmaları ve uygulama yapmaları gerekmektedir. Plan, bölgenin geleceğinin şekillenmesinde etkin olacaktır. Ancak gelecekteki 20 yılı tam olarak planlamak mümkün olmadığından gelecekteki uygulamalarda yeni ihtiyaçlara göre planın revize edilmesi, günün koşullarına göre uygulamaların esnek bir tutum içinde yapılması gerekmektedir.

2.3.1.1 Senaryo Hazırlama Yöntemi

Senaryo hazırlamadan önce eldeki mevcut bilgiler değerlendirilmiş, bölgede edinilen deneyimler ve yapılan GZFT analizleri sırasında bölge halkının önerileri ve görüşleri dikkate alınmıştır. Bölgenin kalkınmasına yönelik dört farklı senaryonun hazırlanması ve bunlardan en gerçekçi olanın seçilmesine uzmanlarca karar verilmiştir. Hazırlanan senaryonun birincisi bölgede ilave bir çalışma yapılmaksızın, bölgenin mevcut eğilimler doğrultusunda kendi kendine kalkınması olarak alınmıştır. Bu senaryoda, bölge dışarıya göç vermeye devam edecek, batı bölgelerinin gerisinde, doğu bölgelerinden daha iyi durumda, kaynaklarını yeterince değerlendirememiş bir konumda olacaktır. Bu senaryo A_0 senaryosu olarak adlandırılmıştır. A_1, A_2 ve A_3 senaryoları birbirine göre her defasında daha yüksek büyüme hızlarını içermekte, daha fazla

sanayileşme ve istihdam, tarımda nüfus azalması, tarımda azalan nüfusa kentlerde daha iyi yaşam kalitesi sunulması ve hizmet sektörünün geliştirilmesi ana temalar olarak alınmıştır. Senaryoların dayanağı Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın (2001-2005) dayandığı Uzun Vadeli Strateji'nin öngördüğü hedeflerdir. Bölgenin bu hedefleri yakalaması için en iddialı senaryo olan A_3 senaryosu yerine A_2 senaryosunun seçilmesi kararlaştırılmıştır. A_2 senaryosunun seçilmesinin nedeni bu senaryoya göre bölgenin GSYİH artış hızının Türkiye genelinden daha yüksek olmasıdır. Kırsal kesimden devam eden göçün yerinde tutulması yerine kentlerde daha iyi bir yaşam ve istihdam olanağı yaratılmaya çalışılmaktadır. Bölge dışına göçün yavaşlaması ve sanayi ve hizmetlerde gelişmenin olması amaçlanmış, bölge kentlerinden Samsun'un bir ticaret merkezi olarak bölgenin dışa açılan kapısı olarak gelişmesi ve bir metropol kimliği kazanması hedeflenmiştir.

2.3.1.2 Seçilen Senaryo

A_2 senaryosunda öngörülen GSYİH artış hızı Türkiye için öngörülenin üzerindedir. Kırsal kesimden göç hızlı bir şekilde devam edecek, kent nüfus artış hızı yükselecek, bölge dışına göç devam etmesine karşın yavaşlayacaktır. Bölgenin ekonomik yapısı, sanayi ve hizmetler lehine önemli ölçüde değişecek, bunun bir yansıması olarak bölgedeki büyük kentler, özellikle Samsun ön plana çıkacaktır. Kişi başına gelir, Türkiye ortalamasına yaklaşacak, kır-kent gelir oranı yaklaşık yüzde 50'ye yükselecektir. Bölgenin büyük kentleri bu senaryoya göre önem kazanmakta ve Samsun'un sırf bölge illerine değil, doğu ve batısındaki illerle İç Anadolu'nun kuzeydoğusuna hizmet veren bir eğitim, sağlık ve önemli bir ithalat, ihracat merkezi olması öngörülmektedir.

Tablo 2.24 A2 Senaryosunun Temel Özellikleri, 2023[4]

			2003 sabit fiyatlarıyla	
			Değer	Yüzde
I	Gelir (milyon YTL)			
	i)	Tarım	5 549	13,8
	ii)	Sanayi	9 614	24,0
	iii)	Hizmetler	24 906	62,2
	TOPLAM		40 069	100,0
II	İstihdam (bin kişi)			
	i)	Tarım	542	41,2
	ii)	Sanayi	238	18,1
	iii)	Hizmetler	537	40,8
	TOPLAM		1 318	100,1
III	Nüfus (bin kişi)			
	Kır Nüfusu		944	24,6
	Kent Nüfusu		2 898	75,4
	Toplam Nüfus		3 842	100,0
IV	Gelir/ Kişi (YTL)		10 429	

4 Senaryo aşamasında yapılan nüfus projeksiyonu çalışmasında kullanılan yöntem, illere göre, toplam nüfusun üssel bir fonksiyona göre gelecekteki büyüklüğü ile ilgili bir kestirim yapılması biçiminde olmuştur. Nüfus büyüklüğü ile ilgili kestirim için daha ayrıntılı bir çalışma yapılamamasının nedeni, bu aşamada DİE tarafından sağlanabilen en son göç verisinin 1985-1990 yılları arası (yaklaşık 20 yıl öncesi) için olmasıdır. Bu projeksiyon tekniği ile elde edilen sonuca göre bölgenin 2023 yılı için beklenen nüfusu 3 843 000'dir. Ana plan çalışmalarının ilk aşamasında, daha ayrıntılı projeksiyon tekniklerinin kullanılabilmesine elverişli istatistikler üretilmiş ve kullanılabilir hale gelmiştir. Ana plan çalışmaları için mekansal olarak daha ayrıntılı ve bölgenin gelişmesi için öngörülen diğer faktörlerle daha fazla ilişkilendirilebilen bir nüfus projeksiyonu gerekmektedir. Bu nedenle "kuşak unsur" (cohort component) yöntemiyle, yeni ve daha sağlıklı bir nüfus projeksiyonu çalışması daha yapılmıştır. Bu yöntem, ilçelere göre ve her ilçe için kır-kent ayrımında, yaş gruplarını ve cinsiyeti dikkate alarak yapılan bir projeksiyondur. Projeksiyonda gerekli olan girdiler, ilçe bazında yaş gruplarına ve cinsiyete göre, toplam doğurganlık hızı, doğumda yaşam umudu ve göç verileridir. Bu yöntemle yapılan ayrıntılı projeksiyon çalışmasının sonucunda, bölge için bulunan toplam nüfus 3 395 900'dür. Toplam nüfusun kır ve kent dağılımına göre, projeksiyon büyüklükleri, sırasıyla 854 800 ve 2 541 100'dir.

2.3.1.3 Temel Öngörüler

İlçe bazında, kır-kent ayrımında ve nüfus grupları itibarıyla nüfus projeksiyonu yapılması amacıyla kuşak unsur (cohort component) metodu kullanılmıştır. Bu yöntemde yaş gruplarına göre

- Cinsiyet,
- Toplam doğurganlık hızı,
- Doğumda yaşam umudu ve
- Göç

verileri kullanılmaktadır.

Bu yönteme göre, başlangıç nüfusu olarak 2000 Genel Nüfus Sayımı sonuçlarına göre beşli yaş grupları dağılımı kullanılmıştır. En son yaş grubu olarak 80 ve üzeri yaşlar seçilmiştir. Yaşı bilinmeyen nüfus diğer yaş gruplarına dağıtılmıştır. Doğumda Cinsiyet Oranı 105 olarak kabul edilmiştir (her doğan 100 erkek çocuğuna karşılık 105 kız çocuğu). Bu sayı, aksine bir bilgi olmadığı takdirde, genel olarak her nüfus için kullanılabilecek bir kabuldür.

2000 Genel Nüfus Sayımı'nda iller için tespit edilen Toplam Doğurganlık Hızları (TDH) (Amasya için 2,34, Çorum için 2,66, Samsun için 2,55 ve Tokat için 3,06) projeksiyon başlangıç değeri olarak kabul edilmiş ve bölgenin gelişmesine bağlı olarak TDH'nin azalacağı öngörülmüş ve bu öngörüler projeksiyonda kullanılmıştır.

Doğumda yaşam umudu için 2000 yılına ilişkin olarak iller bazında tahmin edilen değerler Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'nın 2004 yılında yayınlamış olduğu "İnsani Gelişme Raporu"ndan (UNDP, 2004) alınmıştır. Bu yayın dışında il detayında doğumda yaşam umudu verisi bulunmamaktadır. Doğumda yaşam umudu Amasya'da erkekler için 61,6 kadınlar için 65,3, Çorum'da erkekler için 64,0 kadınlar için 67,8, Samsun'da erkekler için 64,6 kadınlar için 69,4 ve Tokat'ta erkekler için 61,6 kadınlar için 65,5'dir.

Bölgedeki illerin göç hareketlerine ilişkin güncel bilgiler 2000 Genel Nüfus Sayımından yayınlanan verilerdir. Sayım tarihinden beş yıl önceki ikamet yeri bilgisi kullanılarak bölge illerinin 1995-2000 dönemi içerisinde aldığı ve verdiği göç sayıları temel alınmıştır. Ayrıca nüfus sayımları verilerini kullanarak 1965'ten 2000'e kadar bölge illerine ait iç ve dış göç değerlerini incelemek mümkündür. 1965-2000 arası net göç eğilimleri incelenerek 2000 yılından itibaren yıllık net göç sayısının Amasya'da -2 000 kişi, Çorum'da -6 600 kişi, Samsun'da -10 000 kişi ve Tokat'ta -8 000 kişi düzeyinde olduğu tahmin edilmiştir (erkekler ve kadınlar arasında eşit dağıtarak). Toplam göç eden kişi sayısının yaş gruplarına göre yüzde dağılımları gerek bir ülke nüfusunun alt gruplarında gerekse de ülkeler arasında ve zaman içinde önemli farklılıklar göstermemektedir. Bu nedenle erkek ve kadınlar için yaşa özel göç yüzde dağılımları için Türkiye geneline ait 1985-90 yılı erkek ve kadın yüzde dağılımı tahmininin (DİE, 1995-1) bölge illeri için de geçerli olduğu varsayılmıştır.

Ayrıca, bölge dışına olan göçün A_2 senaryosu çerçevesinde azalacağı ve bölge kaynaklı olan göçlerin bölge kentlerine çekileceği, bölge kentleşme oranının 2023 yılı için yüzde 75 civarında olacağı öngörülmüştür.

Nüfus projeksiyonu sonuçları

TR83 Bölgesi'nde yer alan illerin nüfuslarının zaman içinde artış göstermesine karşılık illere ait nüfus artış hızları Türkiye ortalamasının altındadır.

Kentsel ve kırsal alanların nüfus artış hızına bakıldığında ise, kırsal alanlarda 1980-1985 döneminde artı yönde olan nüfus artış hızının 1985-1990 ve 1990-2000 dönemleri arasında eksi yönde olduğu, yani kırsal nüfusun azaldığı görülmektedir. Projeksiyon sonuçlarına göre ilçeler düzeyinde kırsal nüfusun kent merkezlerine doğru kaydığını ve kentsel nüfusların arttığı gözlemlenmektedir (Şekil 2.13-2.14-2.15-2.16).

Kentsel nüfus artış hızı için ise 1985-1990 döneminde görülen yükselme 1990-2000 döneminde

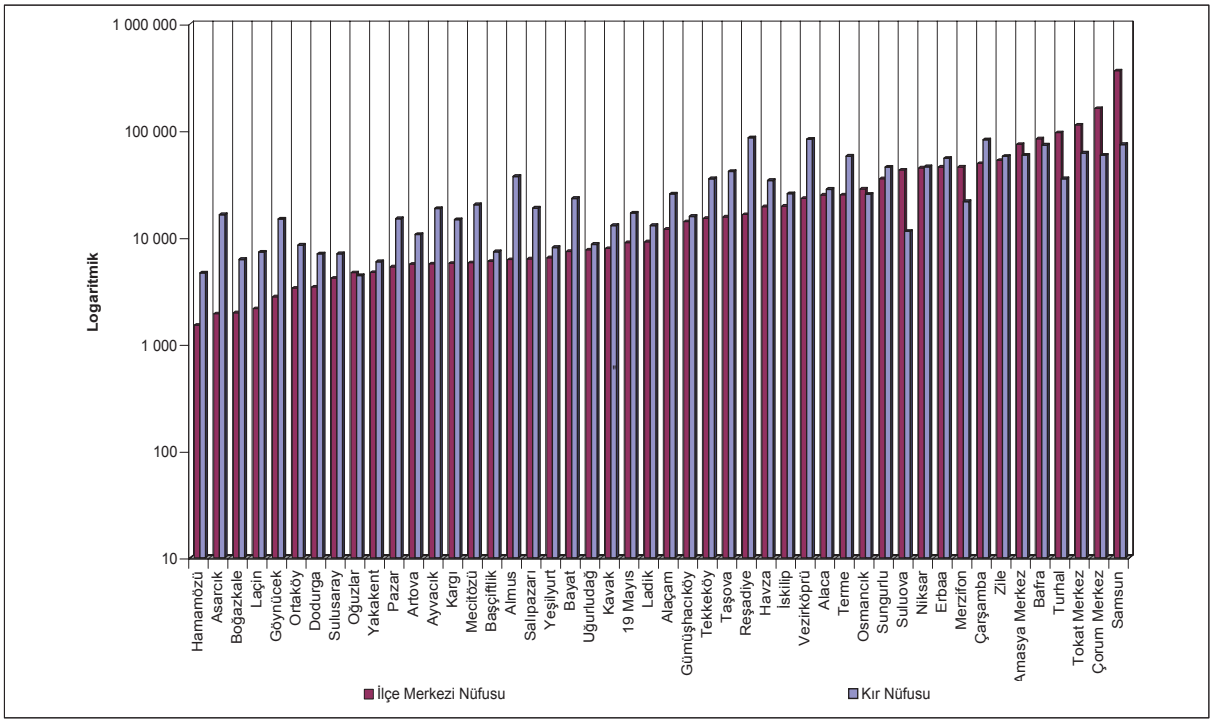
yavaşlamış olsa da kentsel nüfus artmaya devam etmektedir. Yine de bölgenin kentleşme hızı ve kentleşme oranı ülke genelinden düşüktür. Projeksiyon öngörüleri ve sonuçlarına göre kırsal nüfusun kentlere doğru olan göçü sonrasında kırsal yoğunluklar azalarak sadece yoğun tarım yapılan alanlarda mevcudunu koruyacaktır (Şekil 2.18 - Şekil 2.19).

Bölgenin 2000 yılında 48 ilçenin nüfusun kır-kent dağılımında kır nüfusunun ilçe merkezi (kent) nüfusundan fazla olduğu görülmektedir (Şekil 2.13). Ancak 2023 yılında kent nüfusunun bir çok ilçe için kır nüfusunun az bir farkla da olsa üzerine çıkacağı, büyük kentlerde ise, bu farkın iyice açılacağı öngörülmektedir (Şekil 2.14).

Aynı verilere doğrudan kır ve kent nüfuslarındaki değişme olarak bakıldığında, kent nüfusunun bütün olarak, ancak bazı ilçelerde daha yüksek oranda 2000 nüfusunun üzerinde olduğu görülmektedir (Şekil 2.15). Bu durumun tam tersi ise kır nüfusunda görülmektedir. İki ilçe dışında bütün ilçelerde 2023 nüfusu, 2000'deki kır nüfusunun altına düşmektedir (Şekil 2.16). 2023 yılında kırdaki yoğunlaşma, daha çok Karadeniz kıyı bandında ve iç bölümdeki akarsu havzalarından Kelkit havzası boyunca Niksar ve Erbaa ilçelerinde gözlemlenmektedir (Şekil 2.19).

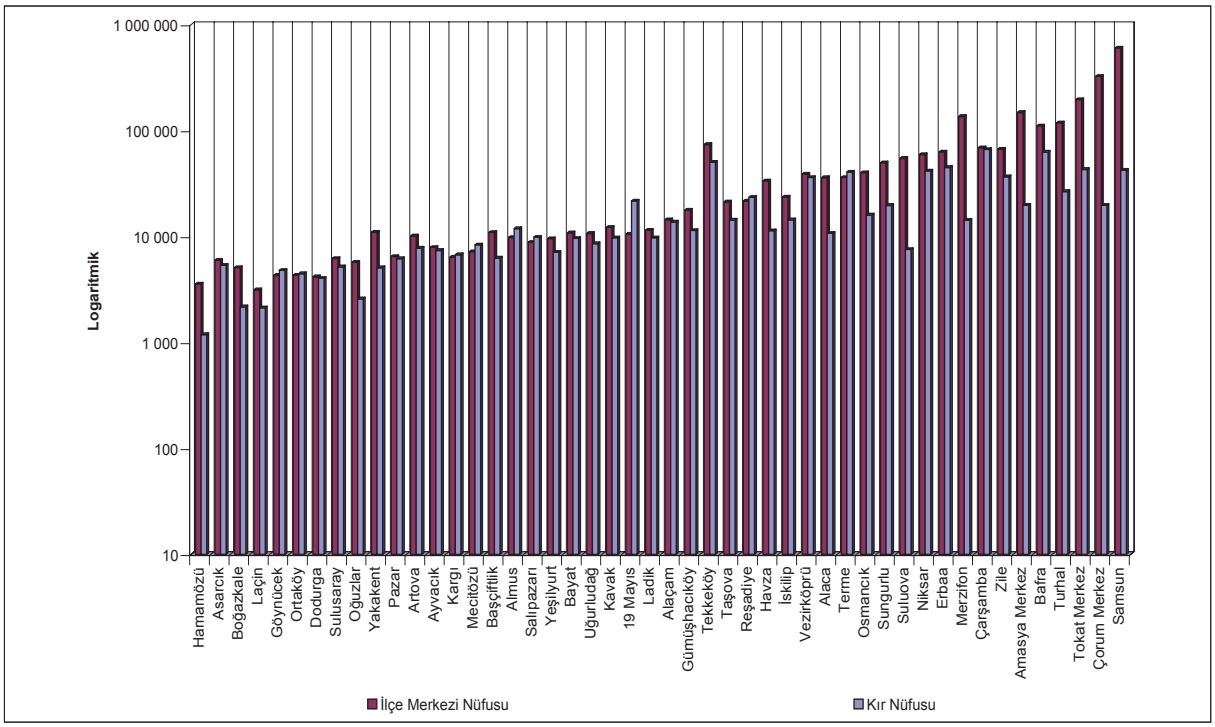
Nüfus projeksiyonlarına göre, bölgenin kentsel nüfusundaki artışlar, Şekil 2.17'de verilmiştir. Şekilde görüldüğü gibi, Samsun kenti hızla büyüyecek ve bölgenin en büyük kenti olmaya devam edecektir. Çorum ikinci büyük kenttir ve yüksek bir büyüme göstermektedir. Tokat ve Amasya'da güçlü nüfus büyümesi görülecek kentlerdir. Ancak 2000 nüfusuna göre en güçlü büyüme göstermesi beklenen kent (zaten Samsun kentinin bir parçası olan Tekkeköy bir tarafa bırakılacak olursa) Merzifon'dur. Buna karşılık, 2000 nüfusu güçlü bir yoğunlaşma gösteren Turhal ve Bafra'daki artış beklentisi ise, bu 5 kent kadar yüksek değildir.

Şekil 2.13 İlçe Merkezi Nüfusu ve Kır Nüfusu, 2000

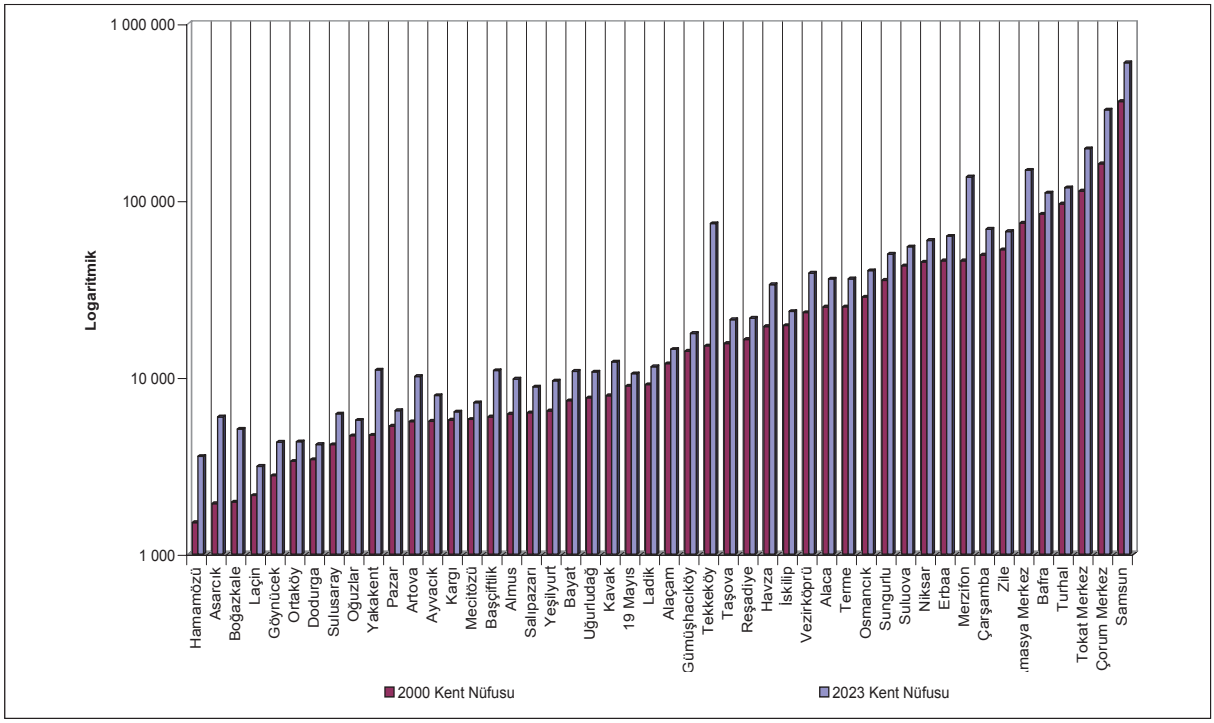
Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).

Şekil 2.14 İlçe Merkezi Nüfusu ve Kır Nüfusu, 2023

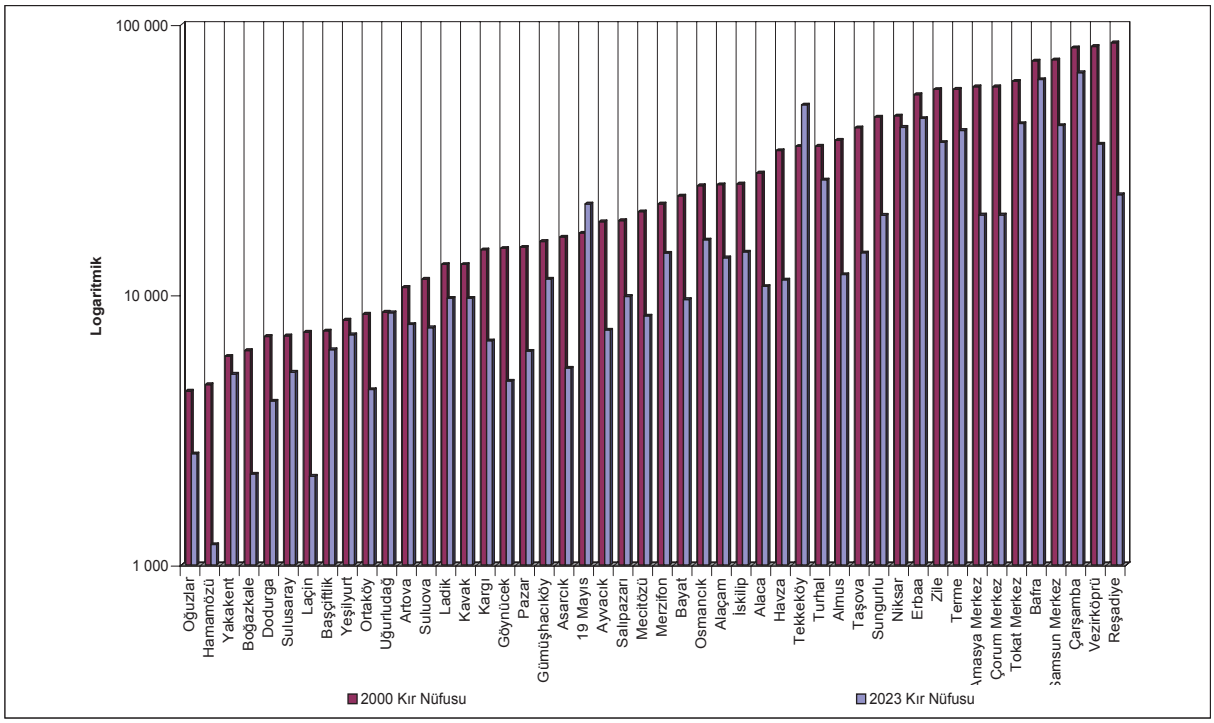
Kaynak: DOLSAR (2005-1).

Şekil 2.15 İlçe Merkezleri Nüfusu, 2000-2023

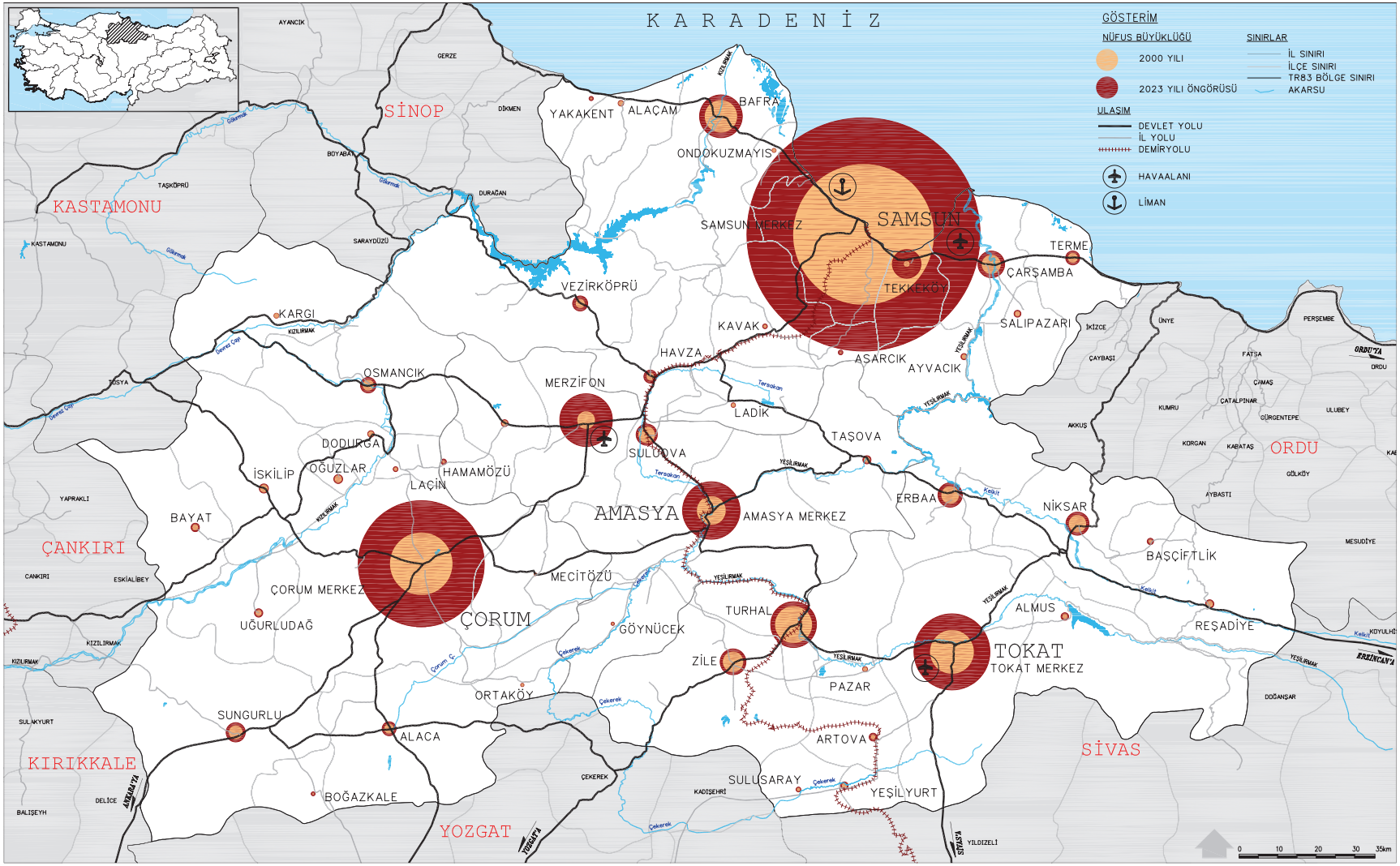
Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DOLSAR (2005-1).

Şekil 2.16 Kır Nüfusu, 2000-2023

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DOLSAR (2005-1).

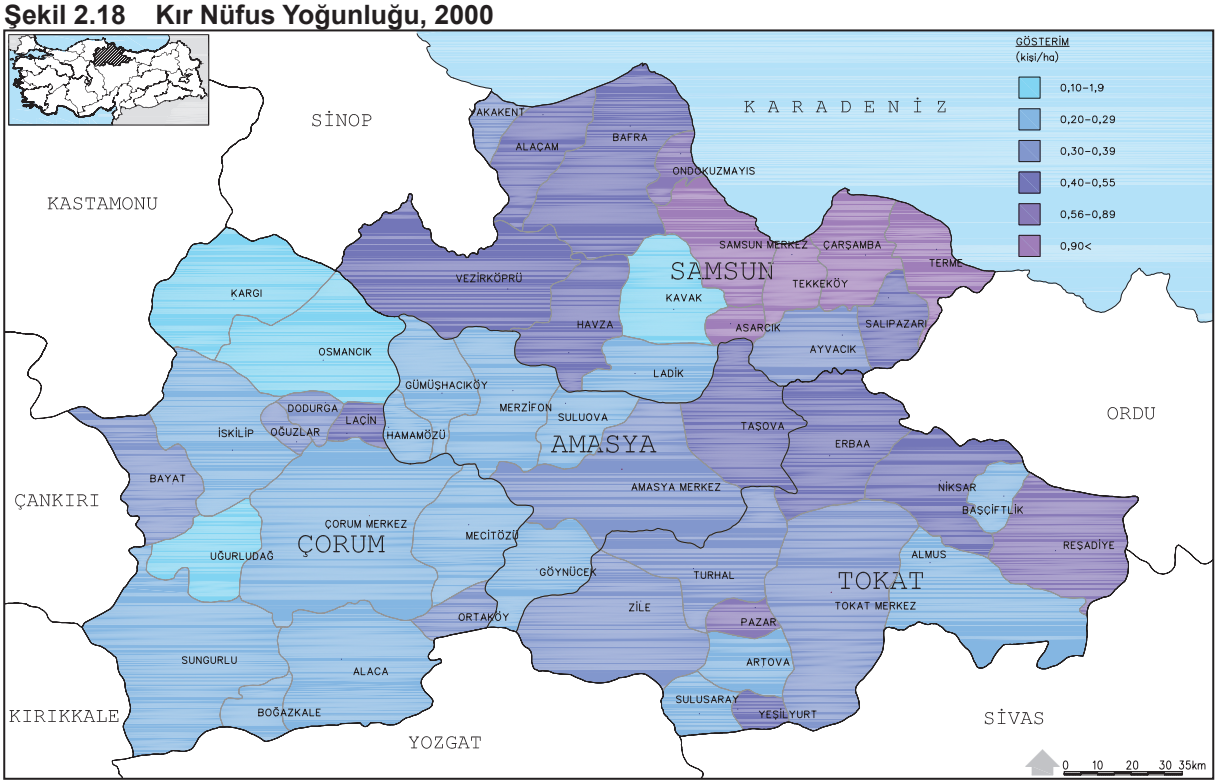
Şekil 2.17 İlçe Merkezleri Bazında 2000 Yılı ve 2023 Yılı Nüfus Büyüklüğü

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DOLSAR (2005-1).

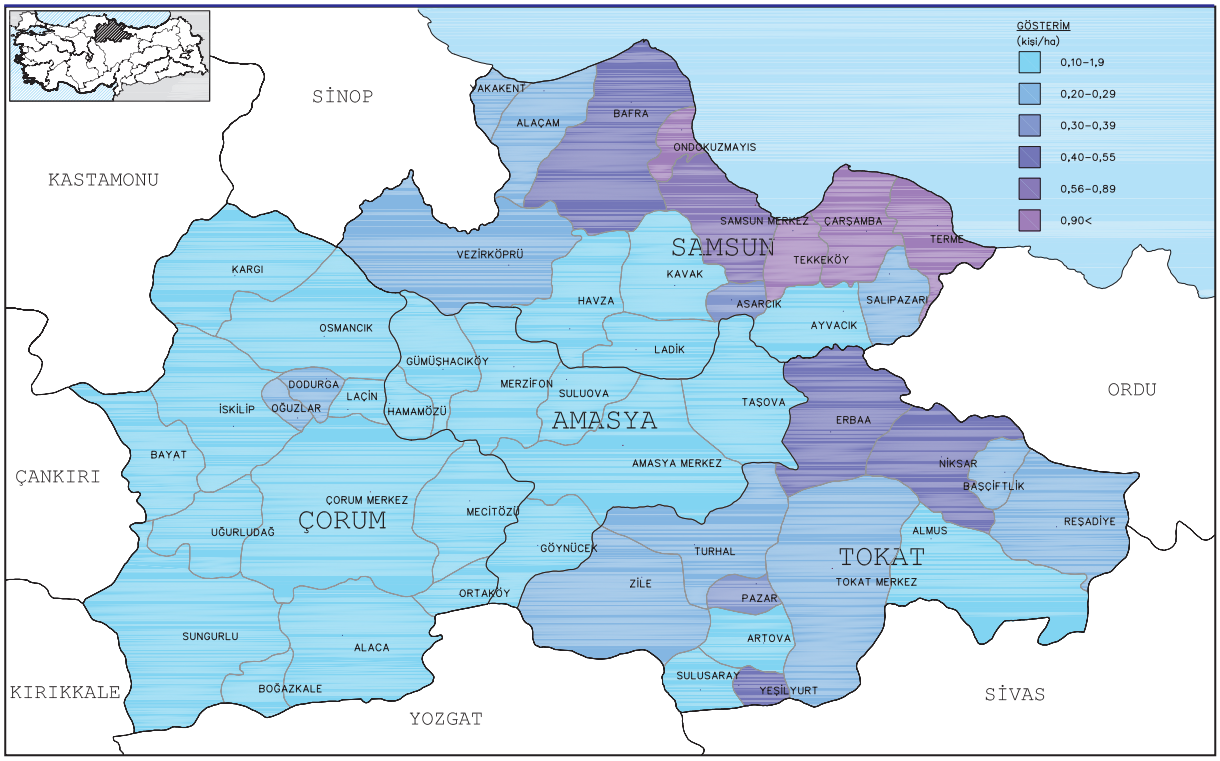
DOLSAR

Şekil 2.18 Kır Nüfus Yoğunluğu, 2000

Kaynak: *DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6).*

Şekil 2.19 Kır Nüfus Yoğunluğu, 2023

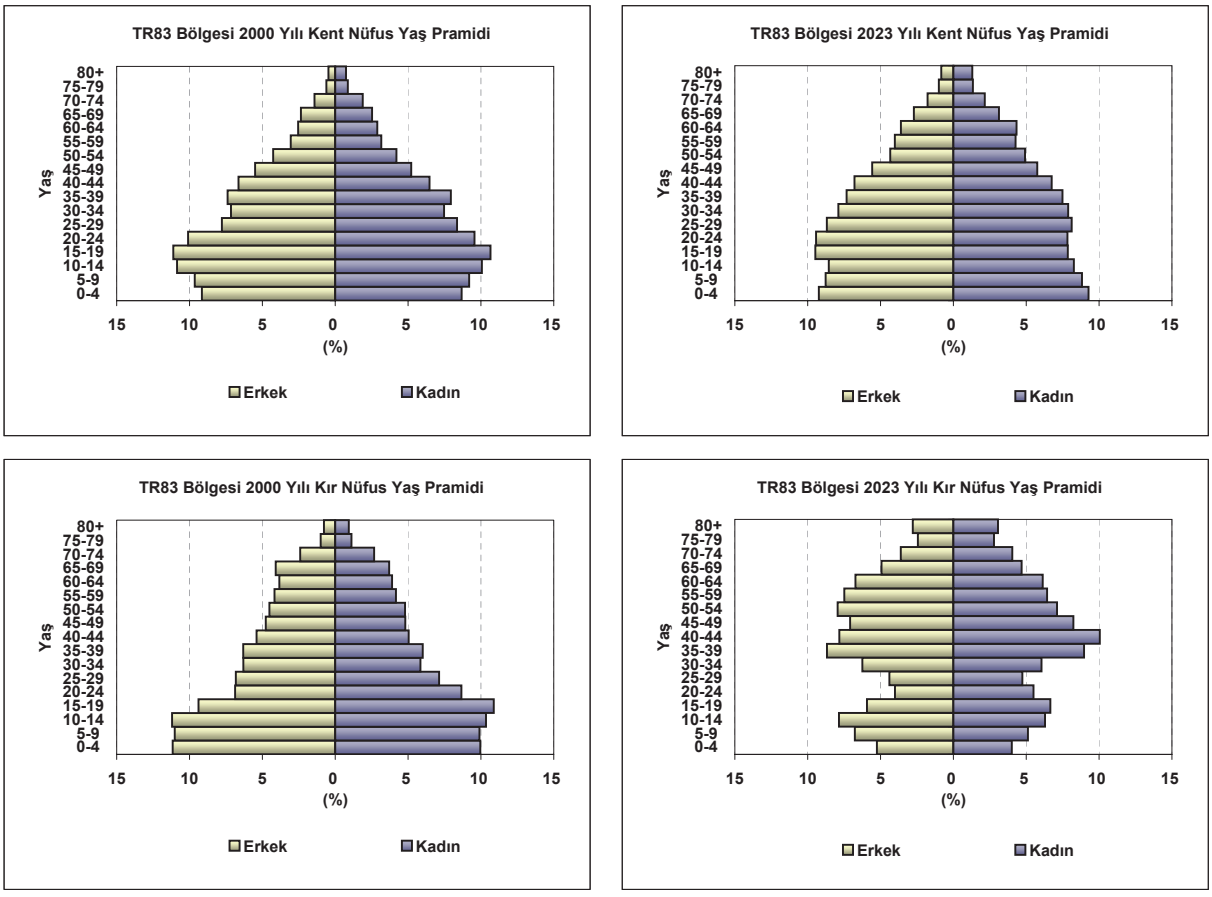
Kaynak: *DOLSAR (2005-1).*

Bölgenin yaş piramidi yapısı incelendiğinde, iller arasında bazı farklılıklar bulunmakla birlikte, nüfus piramitleri zaman içinde daralan ve silindirik bir şekil alan bir görünüm arz etmektedir. Nüfus yapısında zaman içinde meydana gelen değişimlere (doğurganlık hızlarının düşmesi) paralel olarak yaş bağımlılık oranları da azalan bir seyir izlemektedir. Türkiye geneline göre bu düşüşün daha hızlı olmasına karşılık 2000 yılı itibariyle bölgedeki yaş bağımlılık oranı ülke genelinden yüksektir. Projeksiyon sonuçlarına göre yaş dağılımlarında kentsel nüfusta genç nüfusun toplam nüfus içinde doğurganlık hızının düşmesine paralel olarak azaldığı, kırsal nüfusun yaş dağılımında ise bu durumun çok daha ileri bir boyut kazanarak genç nüfusta görünür bir azalma meydana geldiği ve kırsal alanda yaşlı nüfusun büyük bir boyuta çıktığı gözlemlenmektedir (Şekil 2.21).

Bölgedeki illerin toplam doğurganlık hızları üç çocuğa veya daha altına düşmüş durumda olup bölgeye ait ortalama ülke genelinin biraz üzerindedir. Nüfusun kendini yenileme hızı olan 2,1 çocuğun üzerinde olan bu rakamlar nüfusun azalan oranlarla artmaya devam etmesine katkıda bulunmaktadır.

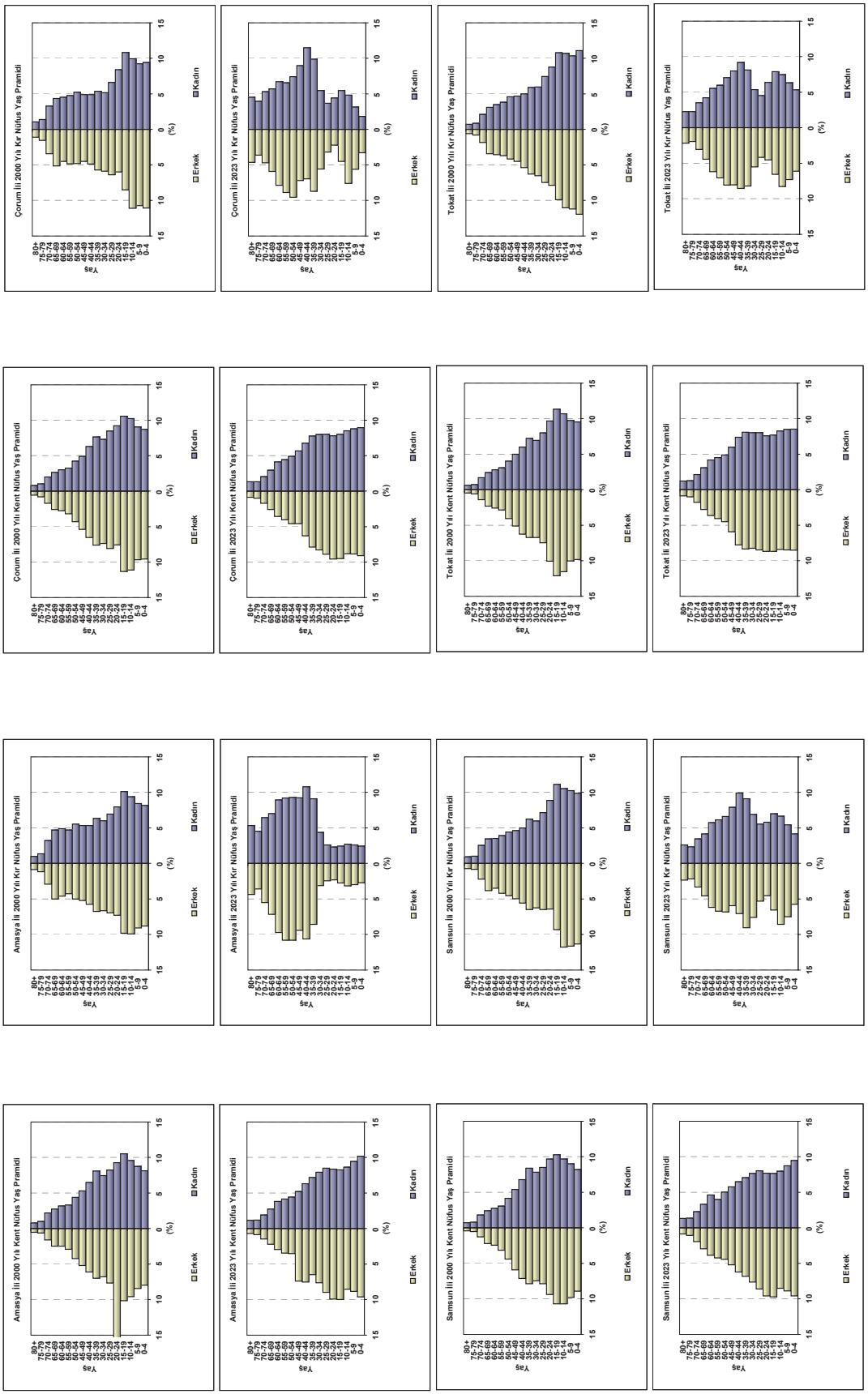
Ancak bölge nüfusunun ve illerin nüfusunun doğurganlık hızlarının ima ettiği düzeyde artmamasının nedeni bölgenin dışarıya olan göçler nedeniyle nüfus kaybetmesidir. Gerek yaşam boyu göç rakamları gerekse de nüfus sayımlarından elde edilen beş yıllık göç hızları, bölge illerinin tümünün uzun süredir dışarıya göç ile nüfus kaybettiğini göster

Şekil 2.20 TR83 Bölgesi Nüfus Piramitleri, 2000-2023

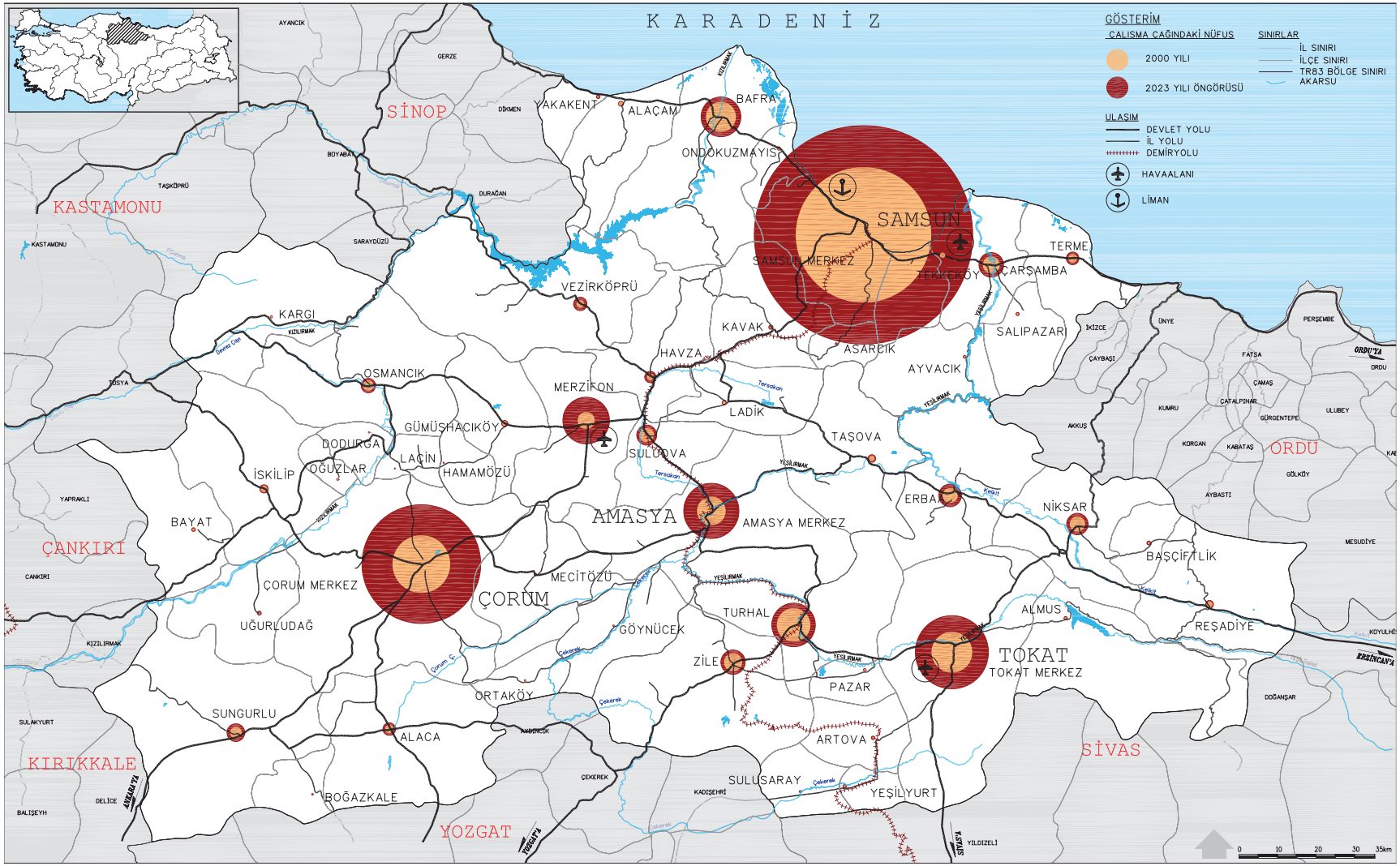
Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DOLSAR (2005-1).

Şekil 2.21 Bölge İllerinin 2000-2023 Yılları Yaş Piramitleri

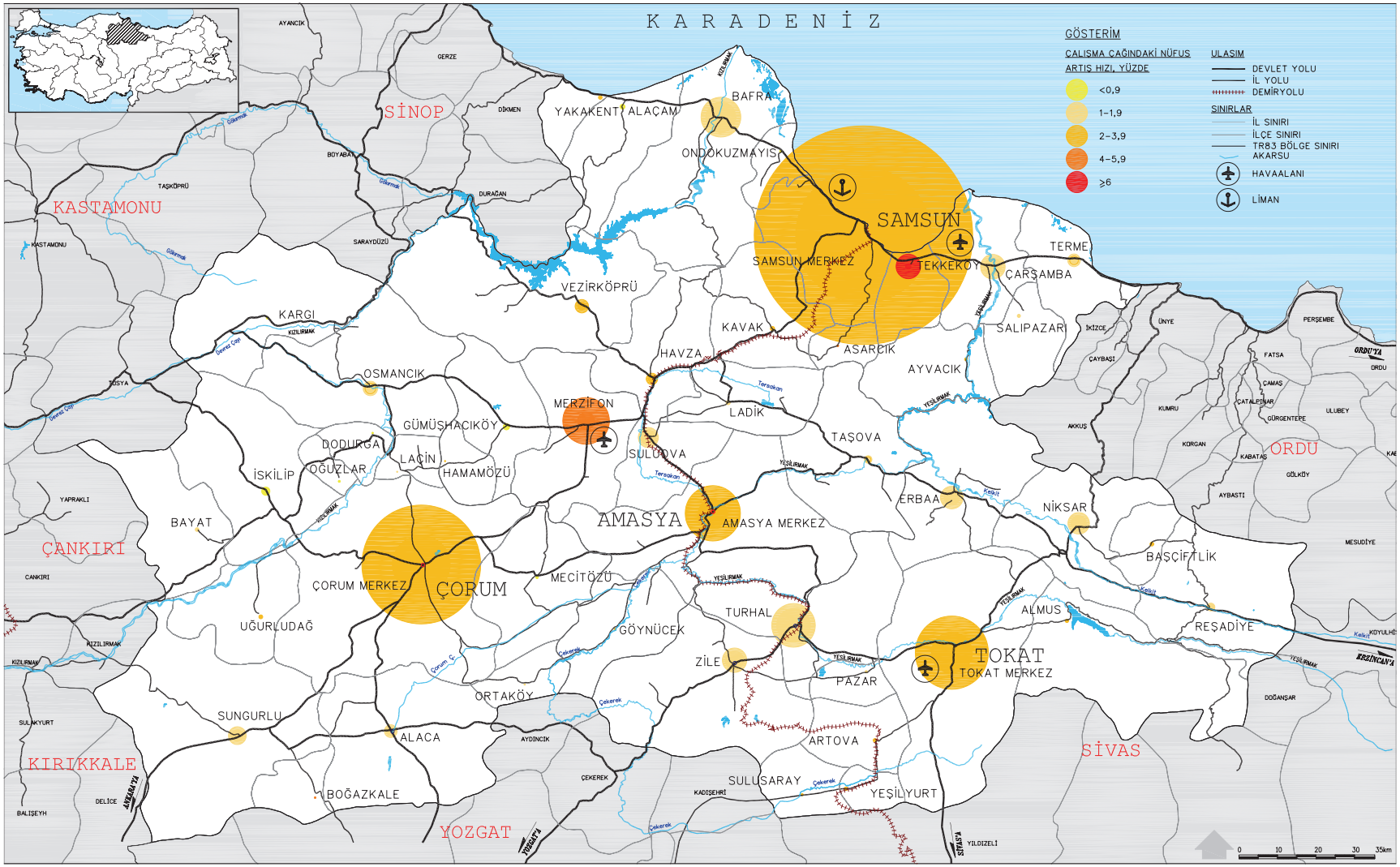
Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DOLSAR (2005-1).

Şekil 2.22 İlçe Merkezleri Bazında Çalışma Çağındaki (15-64) Nüfus, 2000-2023

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DOLSAR (2005-1).

Şekil 2.23 Çalışma Çağındaki (15-64) Nüfus Artış Hızı, 2000-2023

Kaynak: DİE (2002-3), DİE (2002-4), DİE (2002-5), DİE (2002-6), DOLSAR (2005-1).

mektedir. Net göç sayılarının ve hızlarının eksi işarette olması, bölge nüfusunun daha yavaş artmasına ve göçün belli yaş gruplarında yoğunlaşması nedeniyle nüfusun yaş yapısına olumsuz etki yapmasına neden olmaktadır.

2000-2023 dönemi içinde yukarıdaki eğilimlerin azalan oranlarda devam etmesi, özellikle dışarıya göç veren eğilimin sürmesi nedeniyle bölge nüfusunun daha yavaş artması söz konusu olacaktır. Doğurganlıkta düşme eğiliminin devam etmesi nüfusun yavaş artışına katkıda bulunurken, düşen ölümlülük eğilimleri özellikle bebek ve çocuk ölümlerinde yaşanacak iyileşmelerle doğuşta yaşam umudunun artmasına ve nüfusun yaşlanmasına katkıda bulunacaktır.

Bu dönem boyunca bölgede planlı müdahaleler sonrası yaşanacak gelişmeler ve iyileşmelerin doğurganlığın beklenenden daha hızlı düşmesine (toplam doğurganlık hızlarının kendini yenileme düzeyine hızla yaklaşması), ölümlülük göstergelerinin beklenenden daha hızlı iyileşmesine (doğuşta yaşam umudunun hızlı yükselmesi) ve en önemlisi de dışarıya bölgeden olan göçlerin azalması ile bölge dışına net göçün sıfıra yaklaşmasına neden olacaktır. Net göçün sıfıra düşmesi ve daha sonra da artıya çıkacak olması, bölge nüfusunun daha hızlı artması sonucunu doğuracaktır. Dışarıya göçün yaş yapısına olan olumsuz etkilerinin azalması ile, bölgede insan kaynakları açısından olumlu bir durum oluşacaktır.

2.3.2 Bölgesel Gelişme Stratejileri

Bölgesel gelişme stratejilerinin geliştirilmesinde Türkiye'nin Ulusal Düzeyde (Bölgesel) Gelişme Stratejileri, MDA, GZFT Analizi, Bölgesel Gelişme Potansiyel ve Dinamikleri ile seçilen A_2 Senaryosu temel girdi olarak alınmış ve beş basamaklı stratejik planlama dizgesi doğrultusunda vizyon, temel stratejik amaç, stratejik amaçlar, öncelikler, tedbirler ve projeler belirlenmiştir.

2.3.2.1 TR83 Bölgesi Vizyonu

Bölgenin geleceğini sembolize eden vizyon, bölgenin ulaşılabilir geleceğinin genel hatlarını betimlemektedir. TR83 Bölgesi için vizyon:

"Türkiye'nin Karadeniz'e açılan kapısı olmuş, yaşam kalitesini yükseltmiş, çevreye duyarlı, rekabetçi, hızla gelişen bölge"

olarak belirlenmiştir.

2.3.2.2 Temel Stratejik Amaç

Temel stratejik amaç, "mekansal, sosyal ve ekonomik yapının dönüştürülmesi ve geliştirilmesi"dir. Amaç, başka bir ifadeyle, bölgenin yenilenen mekansal yapısıyla eşleşen, sosyal ve ekonomik yapı dönüşümlerinin sürdürülebilir gelişiminin sağlanmasıdır. Bölge gelişimi, temel amaca göre, üç ana başlıkla tanımlanmaktadır:

- Mekansal yapı dönüşümleri,
- Toplumsal yapı dönüşümleri ve
- Ekonomik yapı dönüşümleri.

Sosyo-ekonomik gelişimlerin sürdürülebilir olması, bölgenin ekolojik yapısında olumsuz etki-baskı yaratılmaması ve bugüne kadar meydana gelmiş ekolojik sorunların hafifletilmesi anlamına gelmektedir.

Bölgenin ekonomik ve toplumsal gelişmeleri ve bu gelişmelerin bölge ekolojisi üzerindeki etkileri, sadece sosyo- ekonomik ilişkiler alanında değil, bölge fiziki mekanında da meydana gelmektedir. Mekan, coğrafya üzerinde kentlerin ve kentsel faaliyetlerin sıklaşması, kırda ve kırsal yerleşimde dönüşümlerin oluşması, yerleşimler arası altyapı ağlarının kurulması/ iyileştirilmesi ile bu gelişmeyi içermekte ve değişmenin yönü/ yoğunluğu ve niteliği üzerinde belirleyici bir etki yaratmaktadır. Mekan, sosyo-ekonomik ve ekolojik gelişmenin yatağını oluşturmaktadır.

Bölgesel gelişmenin olması, ancak sürdürülebilir olduğunda anlam taşımaktadır. Bu nedenle, gelişmenin kurumsallaşarak gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Gelişme, kendisini toplumsal olarak geliştirerek ve yeniden yapılandırılarak gerçekleşmezse, sürdürülebilirlik rastlantıya bağlı olacaktır. Oysa bölge, devamlı olarak dış dünya ile ve kendi içinde rekabet edebilmek için, hem mevcut kurumsal yapılarını daha etkin işletmek, hem de, yeni kurumsal mekanizmalar ve yapılar yaratmak zorundadır.

2.3.2.3 Stratejik Amaçlar ve Öncelikler

TR83 için öngörülen (A_2) senaryosunun gerçekleşmesini sağlayacak strateji, yukarıda da belirtildiği gibi, senaryo aşamasında dikkate alınmış olan GZFT analizlerini göz önünde tutarak ve üst ölçek plan kararları doğrultusunda stratejik amaçları belirlemiştir.

TR83 Bölgesi stratejisinin yapısı

Temel stratejik amaç, mekansal, sosyal ve ekonomik yapının dönüştürülmesi ve geliştirilmesidir.

TR83 Bölgesi için belirlenen stratejik amaçlar aşağıdadır:

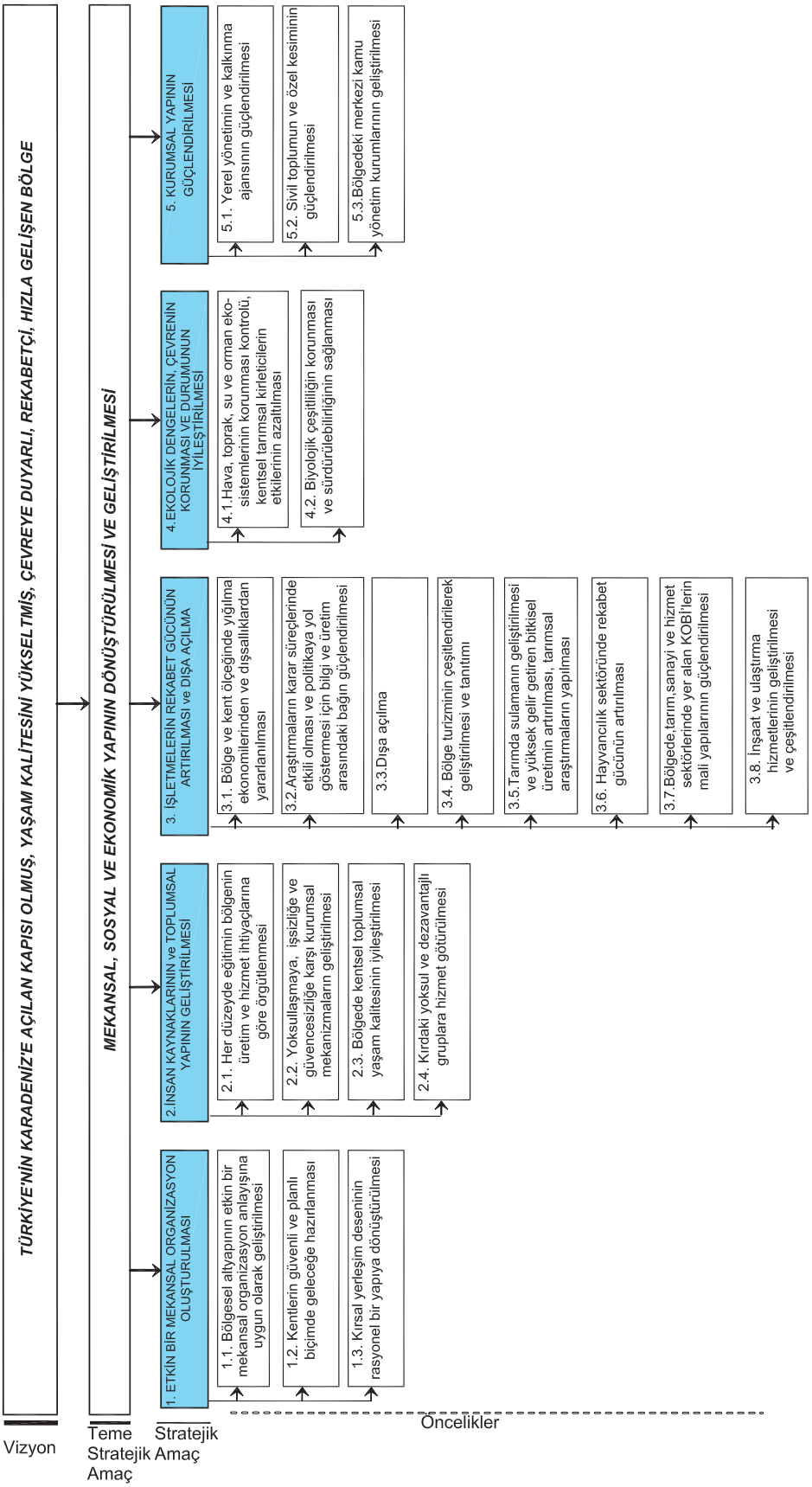
- Etkin bir mekansal organizasyon oluşturulması,
- İnsan kaynaklarının ve toplumsal yapının geliştirilmesi,
- İşletmelerin rekabet gücünün artırılması ve dışa açılma,
- Ekolojik dengelerin, çevrenin korunması ve durumunun iyileştirilmesi,
- Kurumsal yapının güçlendirilmesi.

TR83, Türkiye'nin geçmişteki değişimine paralel dönüşüm gerçekleştirecektir. Fiziki ve toplumsal açıdan, kentleşmemiş ve demografik olarak düzenli biçimde bölge dışına göç veren bölge yapısından, mekansal stratejinin sağlayacağı yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanarak uzaklaşacaktır. Bölgede,

- Kentleşme hızlanacak ve kentsel merkezler güçlenerek sunduğu hizmet çeşitliliği ve kalitesi gelişecek, bölgenin dışarıya vermekte olduğu göç, plan dönemi sonuna doğru bölgenin kentsel merkezlerine doğru çekilebilecek,
- Merkezi kırsal yerleşimlerin sağlayacağı hizmetlerle, kırda yaşam kalitesi gelişebilecek,
- Kır ve kentte, daha verimli üretim altyapısı ve daha yüksek kişi başına gelir elde edilebilecek,
- Bu gelişmelere daha hızlı ve daha az kamu ve özel yatırım maliyetiyle ulaşılması sağlanacaktır.

Stratejik amaçlar ve öncelikler Ana Plan çalışması aşamasında geliştirilen tedbirler ve projeler ile birlikte bölüm 3'te verilmektedir.

Şekil 2.24 TR83 Bölgesi Stratejik Amaç ve Öncelikleri

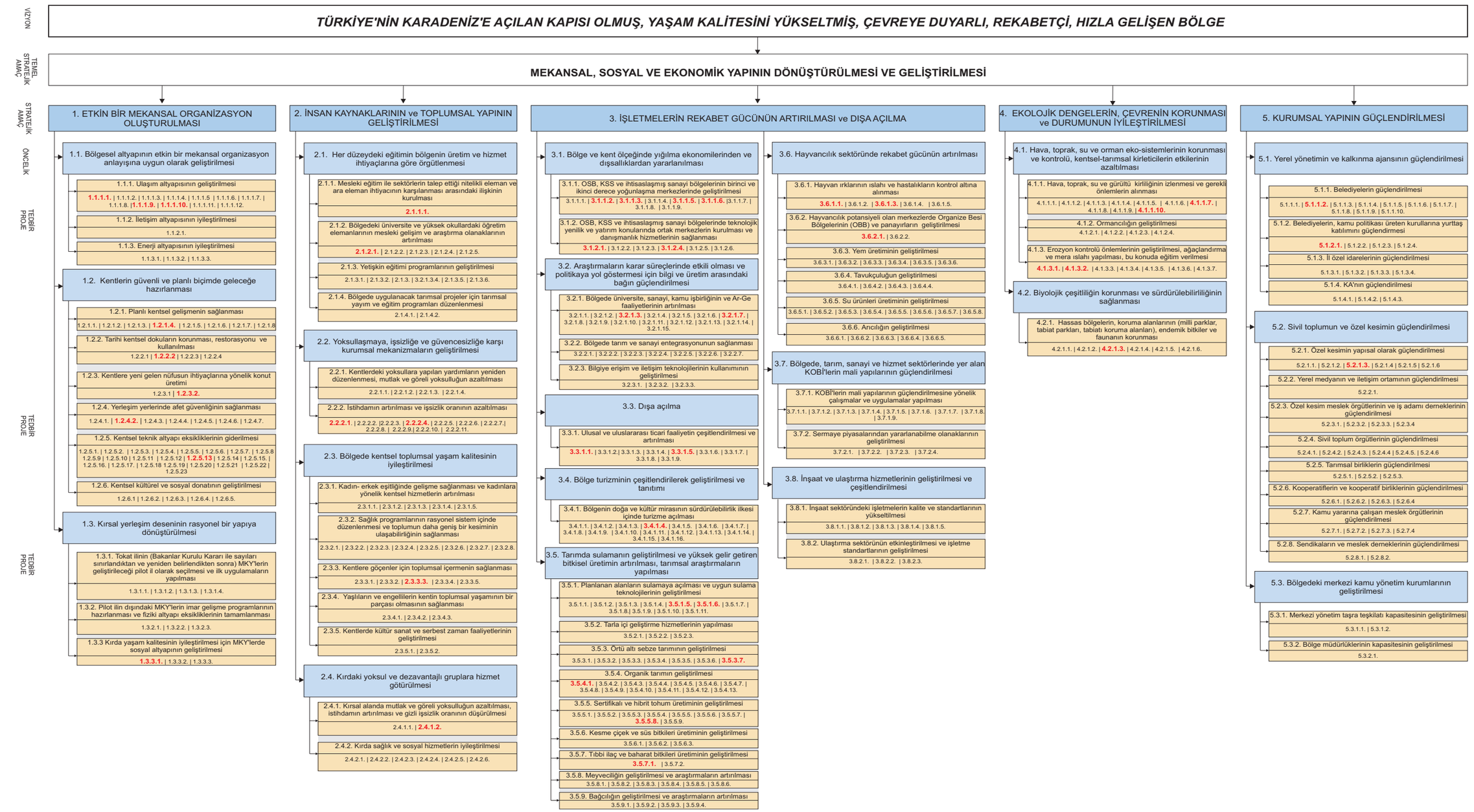
3 BÖLGESEL GELİŞME ANA PLANI

GİRİŞ

YHGP Ana Plan'ı stratejik planlama yaklaşımıyla ele alındığı için, plan dokümanının, geleceğin vizyon ve stratejik amaçlarda belirlendiği gibi gerçekleşebilmesini sağlayacak stratejik omurgayı veya patikayı tanımlaması gerekmektedir. Daha önceki bölümlerde de açıklandığı gibi, bölgenin gelişmesinde öngörülen vizyon, buna bağlı olarak seçilen stratejik amaçlar ve öncelikler, planın stratejik gelişme doğrultusunu belirlemektedir. Ancak bu belirlemenin ayrıntılandırılması ve gelişmenin nasıl gerçekleşebileceğinin somutlaştırılabilmesi için, tedbirler ve projeler, bu bölümde geniş açıklama notlarıyla birlikte verilmektedir.

Bir bölgenin gelecek 20 yıllık bir dönem içindeki gelişmesini sağlamak için, binlerce projeye gereksinimi olacağı çok açıktır. Ancak Ana Plan, stratejik yaklaşımın gereği olarak, bu projelerden ancak bir bölümünü farklı yaklaşımlarla detaylandırmakta, zaman içinde gelişecek veya bölge topluluklarının tartışmasıyla ayrıntılandırılarak, alt başlıklara ayrıştırılacak eylemlerin neler olabileceğine dair başlatıcı bir öngörü yapmakla yetinmektedir. Bu nedenle, çok geniş olabilecek tedbirler ve projeler listesinin, önem ve önceliğine göre düzenlenmiş stratejik bir yol haritasına dönüşebilmesi için, sadece stratejik olan projeler seçilmiş ve detaylandırılmıştır. Ana Plan'ın yoğunlaştırılmış bir anlatım özelliğine sahip olması için, proje listesinin mümkün olduğunca kısa tutulması, bölgenin gelişmesi açısından en stratejik öneme sahip olan projelere yer verilmesiyle yetinilmesi amaçlanmıştır. Seçilen projeler Bölüm 4'de sunulmaktadır.

Şekil 3.1 TR83 Bölgesi Stratejik Amaç/ Öncelik/ Tedbir/ Projeler

Not: Kırmızı renkli numaralar seçilmiş proje numaralarını göstermektedir.

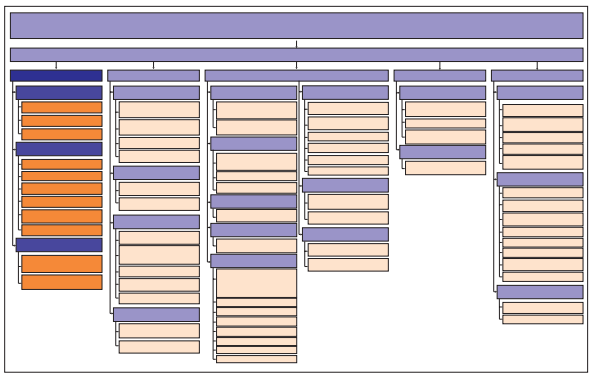
Stratejik amaç bazında öncelik tedbir ve projeleri içeren liste Ek 2'de ve şemalar Ek 3'de verilmiştir.

3.1 STRATEJİK AMAÇ 1: ETKİN BİR MEKANSAL ORGANİZASYON OLUŞTURULMASI

Bölgede hızlı ve düşük maliyetli sosyal ve ekonomik gelişmenin sağlanabilmesi, sosyal ve ekonomik gelişmeye uyumlu altyapının oluşturulmasına ve bu gelişmeyi destekleyecek mekansal organizasyonun hazırlanmasına bağlıdır. Bu nedenle, **kentleşme oranının artırılmasına ve bölge yerleşme sisteminin dışsallıklardan ve yığılma ekonomilerinden faydalanılmasına olanak sağlayacak çok merkezli (polycentric) yapıya dönüştürülmesi** stratejik amaç olarak tanımlanmıştır. Bu amaç, bölgesel gelişme için öngörülen toplumsal, ekonomik, ekolojik ve kurumsal stratejik amaçlara bir temel teşkil etmekte, onlarla etkileşerek ve bütünleşerek, temel stratejinin ana akış yatağını oluşturmaktadır.

Bölgenin sorunlarını özetlemek açısından kullanılabilecek bileşik göstergelerden biri, bölgenin nüfus kaybetmekte oluşudur. Bölge insanı, kırsal ve kentsel alanı terk etmekte ve başka (batıdaki) bölgelerin kentsel bölgelerine doğru yer değiştirmektedir. Göç, özetle, rasyonel öznelerin başka coğrafyalarda, içinde bulundukları coğrafyaya oranla çok daha fazla fırsat algılaması/ bulması olarak tanımlandığında, bu sorun, niceliğine ve niteliğine bağlı özellikleri de dikkate alarak, hem TR83 için bir kaynak kaybı, hem de diğer bölgeler için, bu bölgelerin altyapı ve istihdam durumları göz önüne alındığında, bir yük olarak yorumlanabilir.

Bölge nüfusu, (kent 20 000'den büyük yerleşme olarak tanımlandığında) 2000 yılında, büyük oranda (yüzde 56,4) kırsal alanda yaşamaktadır. Nüfusun kırsal karakteri, Türkiye'ye oranla çok daha güçlüdür. Kırdaki nüfus, çok sayıdaki küçük birime dağılmış durumdadır. Aynı yıl için kırsal yerleşim sayısı 2 784'dür ve bu köylerden yüzde 69,5'inin nüfusu 500'ün altındadır. Ayrıca, bölgede birden fazla yerleşim yeri olan köylerin oranı yüzde 36,5'dir. Bu nedenle, kırsal yerleşimlerdeki yaşam

kalitesini yükseltebilecek altyapı yatırımlarının yapılabilmesi güç ve yüksek maliyetlidir.

Bölge nüfusunun yüzde 67'si tarımda istihdam edilmektedir. Ancak, tarımda büyük bir gizli işsizlik sorunu vardır ve ihtiyacın 3 katı fazlası işgücü arzı bulunmaktadır. Tarımda verimlilik çok düşüktür. Ayrıca, son 25 yıldır, kırsal alanda giderek güçlenme eğilimi olan bir boşalma ve göç hareketi gözlemlenmektedir.

Bölgedeki kentsel nitelikler, kentsel büyüklük ve çeşitlilik, henüz bölgenin gelişmesini yönlendirecek ve önünü açacak bir güce erişememiştir. Kentlerin gelişmenin motoru haline gelebilmesi için, kentlerde yaşam kalitesinin yükseltilmesi, istihdam olanaklarının artırılması ve çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bölgede kentleşme, yığılma ekonomileri ve dışsallıklardan yararlanarak daha hızlı ve düşük maliyetli bir gelişme sağlayacaktır. Bu stratejinin önemli üç boyutu vardır:

- Kentlerin büyümesi ve çok merkezli (polycentric) kentsel yapı içinde güçlenmesi,
- Kırda "merkezi kırsal yerleşim"lerin gelişmesi ve
- Yerleşmelerin birbirine eklemlenmesi ve ağ oluşturma.

Bu üç gelişme, bölgedeki mekansal yapıyı kökten değiştirecektir. Böylece TR83, kentleşmiş, kırda ve

kentte daha yüksek verimlilikle ve geniş bir çeşitlilikle üretim yapan ve yaşam kalitesini iyileştirmiş bir yapıya kavuşacaktır. Mekanın, bu gelişmelerin gerçekleşebilmesine elverişli hale getirilmesi, bu nedenle, birinci stratejik amaçtır.

Stratejik amacın birinci boyutu olarak, bölge kentlerin büyümesi ve çok merkezli kentsel yapı içinde güçlenmesi amacıyla 5. ve 4. kademe merkez fonksiyonları barındıran beş kentsel merkez (Samsun, Çorum, Tokat, Amasya ve Merzifon) **birinci derece yoğunlaşma, yığılma merkezi** olarak belirlenmiştir. Ayrıca, 3. kademe merkez fonksiyonları barındıran 12 kentsel merkez (Bafra, Turhal, Zile, Çarşamba, Erbaa, Niksar, Suluova, Osmancık, Sungurlu, Alaca, Terme ve Vezirköprü) **ikinci derece yığılma merkezi** olarak, geriye kalan ilçe merkezleri ise yerel hizmet merkezi olarak belirlenmiştir.

Samsun, bölgenin gelişmesinin en güçlü lokomotifi olacaktır. Kent, üretimi ve sunduğu hizmetler ile, bütün bölgenin gelişmesine katkıda bulunacak nitelikte olacaktır. Bölgenin en büyük kenti ve dış dünyaya açılan kapısı olarak Samsun, çeşitlenmiş ve uzmanlaşmış üretimlerin yapılabilmesi için sağlayacağı dışsallıklarla, diğer kentsel merkezlerin ve bölgenin gelişmesine katkıda bulunacak bir kapasite oluşturacaktır.

Samsun'un çok merkezlilik ilişkileri içinde, kentsel işlevlerini geliştireceği merkezlerle birlikte, kıyı bandı üzerinde (Havza ile birlikte) gelecekte yaklaşık bir milyon civarında bir nüfus yığılmasının oluşacağı düşünülmektedir. Bu yoğunlaşma bandı (Samsun metropoliten alanı), bölgenin gelişmesini etkileyen kentsel işlevlerin yerine getirilmesinde, uzmanlaşmanın hızlanarak gelişmesinde ve dışsallıklar sağlamasında büyük bir imkan sunacaktır.

Öngörülen nüfus büyümesi, en önemli bölümü Samsun kentine olmakla birlikte, kentsel sisteme dahil olan bütün yerleşmelerin çekeceği göç ile olacaktır. Çok merkezli kentsel sistemin alacağı göçün, 5 yıllık dönemler itibarıyla, giderek artan oranda olması öngörülmektedir.

Çorum, bölgenin sanayileşmedeki en dinamik kenti olarak gücünü koruyacak ve nüfus çekmeye devam edecektir. Çorum, bölgenin sanayi konusunda uzmanlaşmış, başlangıçtan beri geliştirmekte olduğu sanayileşme türlerinin hepsini sürdüren ve yüksek katma değer yaratan sanayilerde gelişmesini hızlandıran bir kent olacaktır. Çok merkezli ilişkiler ağı içinde bulunan Sungurlu ve İskilip ile birlikte, toplam yaklaşık 400 000 nüfus, bu ağ içinde bulunacaktır.

Tokat kentinin ve bu kent ile ağsal ilişkileri dolayısıyla bütünleşmiş olan Tokat ilinin diğer kentlerinin çevresindeki tarımsal üretim, hem tarım toprakları çok değerli olduğu, hem de sulama projeleri nedeniyle, çeşitlenerek gelişecektir. Bu gelişmeye paralel olarak kentlerdeki sanayileşme de devam edecektir. Bu sanayileşmenin belirgin özelliği tarımsal hammaddeye dayanan sanayiler olmasıdır. Tokat kentsel sistemi, karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu tarımsal sanayide gelişecektir. Tokat'ın, sanayi ve hizmet sektörlerinde, Çorum'un yerel kaynaklara dayanarak gelişme modeline benzer bir gelişme göstermesi beklenmektedir: tarımsal olmayan sanayinin gelişmesi ve dış pazarlara ve ilişkilere yönelik sanayi ve hizmetlerin gelişmesi, aynı zamanda Tokat'ın ve diğer kentsel merkezlerin niteliklerinin gelişmesine de katkıda bulunacaktır.

Tokat'ın ağ ilişkilerini geliştirdiği diğer kentsel merkezlerle ilişkileri geleneksel olarak, bölgenin diğer büyük kentlerine oranla her zaman daha güçlü olmuştur. Bu sistem içindeki diğer kentsel yerleşimler olan Erbaa, Niksar, Turhal ve Zile ile birlikte Tokat'ın 2023 nüfusunun, toplam olarak, 500 000'in biraz üzerinde olacağı tahmin edilmektedir.

Amasya, bölgede kentsel kültürel mirasın korunması ve yaşatılması konusunda başarılı olmuş ve kentsel gelişim için kendi çabalarıyla bir mecra yaratabilmiş olan bir kenttir. Zengin bir tarım alanının merkezi olmakla birlikte ve tarımsal

zenginliğe dayanarak, kentli kimliğini korumuş ve kültürel altyapısını geliştirmiştir. Amasya'nın, gelecekte de, eğitim, kültürel faaliyetler ve turizm gibi alanlarda sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlüklerden yararlanarak, gelişimini uzmanlaştığı bu yörünge üzerinde sürdürmesi beklenmektedir. Bununla birlikte kentin tarımsal sanayi ve mermer sanayi, orman sanayi ve mobilya gibi alanlarda gelişme göstermeye başlaması kentteki üniversiteden sağlayacağı destekle tasarım ve marka yaratma arayışı oluşturması ve gelişme kaynaklarını çeşitlendirerek sürdürmesi beklenmektedir. Amasya'nın ilçelerinden olan Merzifon, konumsal avantajı nedeniyle Amasya'dan farklı bir gelişme doğrultusu belirlemiştir. Konumsal olarak Merzifon'un etki alanına daha yakın olan Suluova ilçesi de Amasya'dan farklı bir gelişme göstermiştir. Amasya'nın Taşova ile birlikte 2023 yılı nüfusunun 170 000 civarında olması beklenmektedir. Amasya'nın plan dönemi içinde alacağı göç de, bölgenin diğer kentsel yerleşimlerine oranla, kısıtlı olacaktır. Kentin topografik yapısı, konumu, tarihi doku zenginliği ve gelişme ekonomisi bakımından sahip olduğu fırsat ve avantajlar, bu nüfus büyüklüğü ile daha iyi değerlendirilebilecek niteliktedir.

Merzifon barındırdığı 4. kademe merkez fonksiyonları, tarihsel bir kent merkezi olması, konumu (Anadolu'nun temel bağlantı doğrultuları olan ve bölgeyi batı- doğu doğrultusunda ve güneybatı-kuzeydoğu doğrultusunda kesen eksenlerin kavşak noktası), Ankara-Çorum ve Samsun karayolu bağlantısı üzerindeki OSB'si, girişimciliği ve sanayi kapasitesini geliştirmedeki dinamizmi ile yüksek gelişme potansiyeline sahip bir kenttir. Artalanında verimli ve sulanabilir tarım toprakları vardır. Bu avantajlar, Merzifon'u, bir ilçe olmakla birlikte bölgenin gelişme açısından en fazla avantaja sahip kentsel merkezlerinden biri haline getirmektedir. Batı- doğu doğrultusundaki ulaşım ekseni üzerindeki Osmancık ve doğusundaki Suluova ile birlikte Merzifon'un ağ ilişkileri içinde olacağı diğer kentsel merkezlerle birlikte nüfusunun 230 000 civarında olması beklenmektedir.

Stratejik amacın ikinci boyutu olarak, gelişme potansiyeli olduğu tespit edilen 57 adet kırsal yerleşme, "merkezi kırsal yerleşim" olarak belirlenmiştir (MKY'lerin seçim yöntemi kırsal yerleşim desenince rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi önceliği altında açıklanmaktadır).

Tablo 3.1 Stratejik Amaç 1 GZFT

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
• Bölgenin mekan organizasyonunun etkin bir yapıya dönüşmesine elverişli bir kentsel kademelenme düzeni olması, • Bölgede uzun geçmişi olan kentsel kültürün olması, • Bölgede kentsel- tarihsel bir doku bulunması, • Bölgedeki dağlık yapı, kıyı yapısı ve tarihi eserler ile donatılmış, bazıları uluslararası anlaşmalarla korunan zengin doğal ve kültürel miras bulunması, özel ilgi alanı turizmine elverişli kaynakların bulunması.	• Şehirlerdeki imar ve kentleşme sorunlarının yeterli düzeyde ve bilimsel yaklaşımlarla ele alınmamış olması, • Doğanın bozuluyor olması, tarihi ve kültürel varlıkların korunamaması ve tanıtılmasındaki yetersizlikler, • Bölgenin büyük kısmının hizmetlerden yararlanamaması ve ana pazarlardan uzaklığı.
Fırsatlar	**Tehditler**
• Sanayi ve tarıma dayalı sanayi kapasitesinin geliştirilmesi konusunda güçlü bir irade olması, • Hızlı şehirleşmeye karşı mahalli idarelerin hazırlık yapma olanağı olması.	• Kırsal alanda bulunan fazla nüfusun baskı yaratması, • Tarımda çalışan nüfusun yaşlı olması ve yaşlı işgücünün ve kaynak yetersizliğinin, kırsal geliri artırıcı gayretlere engel teşkil etmesi, • Bölgenin Kuzey Anadolu Fay Hattı üzerinde bulunması.

Stratejik amacın üçüncü boyutu, bölge yerleşim yerleri arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi ile yerleşmelerin birbiri ile etkileşim içinde olması ve bölgesel ölçekte sinerji yaratılmasıdır.

Mekan organizasyonunun çok merkezli yapıya dönüştürülmesi stratejik amacı, orta vadeli stratejilerin "Altyapı Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Çevrenin Korunması" (DPT, 2003-5: 73) amacı ve "kırsal kalkınmanın dengeli bir yapıda sağlanması" (DPT, 2003-5: 73) önceliğini destekler niteliktedir. Bu stratejik amaç, ayrıca, uzun vadeli stratejiden girdi alan Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın (2004 – 2006) 4. gelişme ekseni "Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması" ile paralellik arz etmektedir. Ayrıca "Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi" de 'mekansal duyarlılık' ilkesi ve 'stratejik amaç 2: insan kaynaklarının ve örgütlenme düzeyinin ve yerel kalkınma kapasitesinin geliştirilmesi' ve 'stratejik amaç 3: kırsal alan fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması' (ve bu stratejik amacın iki önceliği) kırda öngörülen mekan düzenlemelerini destekleyen ve güçlendiren bir stratejidir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006).

Tablo 3.1'den de izlenebileceği gibi bölge mekan organizasyonu'nun etkin bir yapıya dönüşmesine yönelik elverişli bir kentsel kademelenme düzeni başta olmak üzere güçlü yanlar ve fırsatlar bulunmaktadır. Diğer yandan bu dönüşümüne yönelik tehditlerin ve zayıf yönlerin bertaraf edilmesi için bu dönüşüme kentlerin hazırlıklı olması gerekmektedir.

Yukarıda belirtilen mekansal yapının oluşmasında yerleşmelerin barındırdıkları fonksiyonların dönüşmesi, birbirine eklemlenebilmesi/ birbirini tamamlar nitelikte olması, yerleşimler arasındaki ulaşım ve iletişim ağlarının durumu ve kentlerin kendi aralarında işbirliği yapma kültürünün ve davranışının gelişmiş olması etkilidir.

3.1.1 Öncelik 1.1: Bölgesel Altyapının Etkin Bir Mekansal Organizasyon Anlayışına Uygun Olarak Geliştirilmesi

Bölgesel kalkınmanın temel gereklerinden birisi bölgesel ulaşım, iletişim ve enerji altyapısının geliştirilmesi, altyapı ve hizmetlerinden kaynaklanan 'sürtünme'nin minimize edilmesidir. Bölgenin yığılma ve yoğunlaşma ekonomilerinden yararlanması, üretim-pazarlama sürecinde yerleşmelerin birbirlerini tamamlayan bir yapıya dönüşmesi, bölgenin bölge dışı pazarlara erişiminin sağlanması ve bölgesel ulaşım altyapısının bu ilişkileri kolaylaştırıcı/ destekleyici bir role sahip olabilmesi için geliştirilmesi gerekmektedir.

Yerleşmelerdeki yaşam kalitesi ve üretim faktörleri bakımından kritik öneme sahip olan kesintisiz ve kaliteli enerjinin, yoğunlaşma ve üretim merkezlerine sağlanmasına yönelik altyapıların iyileştirilmesi gerekmektedir. Aynı biçimde, yoğunlaşmanın özendirileceği kentsel merkezlerin birbirine iletişimsel olarak eklemlenebilmesi ve bölgenin dışa açılması bakımından iletişim altyapısı geliştirilmelidir.

Tedbir 1.1.1: Ulaşım Altyapısının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

TR83 Bölgesi'nde, ülkemizde varolan bütün ulaşım türleri (karayolu, demiryolu, denizyolu ve havayolu) görülmektedir, ancak, Türkiye'de ve bütün dünyada olduğu gibi, karayolu sistemi (devlet, il ve köy yolları) en gelişmiş ağ olup, yaygın hizmet vermektedir. Buna karşılık, demiryolu ağı sadece iki hattan oluşmakta, hem yolcu hem de yük taşımalarındaki payı son derece sınırlı kalmaktadır. Bölgedeki tek liman Samsun'da olup, hem karayolu hem de demiryoluyla iç kesimlere bağlanmaktadır. Havayolu ulaşımı ise bölgede önemli bir gelişme gösterememiştir. Bölgede faal olan iki havaalanından biri olan Samsun Havaalanı yaklaşık yüzde 10 kapasite ile çalışmaktadır. Talep yetersizliği nede-

niyle kapatılan Tokat Havaalanı günümüzde özel havayolu şirketleri tarafından kullanılmaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

TR83 Bölgesi, Türkiye'nin taraf olduğu ve çevresinde oluşan ekonomik bölgeler ile bağlantıları sayesinde ekonomik yararlar sağlamayı umduğu çeşitli uluslararası örgütlenmeler çerçevesinde belirlenen ulaşım koridorları üzerinde yer aldığı için ulaşım altyapısının geliştirilmesi tedbiri ulusal ve uluslararası kararlar ile de örtüşmektedir.

Asya Kara Taşımacılığı Altyapısı Geliştirme Projesi kapsamında oluşturulan karayolu ulaşım ağları içinde A-Yolları (Asian Highway Network) TR83 Bölgesi Gerede-Merzifon-Samsun-Trabzon-Sarp ana koridoru ve Gerede-Merzifon-Amasya-Reşadiye-Erzincan-Erzurum-Ağrı-Gürbulak tali yolu üzerinde bulunmaktadır. Diğer taraftan, Karadeniz Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (KEİ) çerçevesinde oluşturulan Karadeniz Ring Koridoru da aynı güzergahların kullanılmasını öngörmektedir. Trans-Avrupa Kuzey-Güney Otoyolu Projesi (TEM) de, Gerede-Merzifon-Samsun bağlantısını otoyol şebekesinin "çok şeritli" besleyici yol şebekesi içinde değerlendirmektedir. TR83 Bölgesi'nde Çorum-Samsun ve Tosya-Reşadiye bağlantıları, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı karayolu ağının devlet yolu bağlantılarını oluşturmaktadır.

Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın (ÖUKP) ikinci öncelik alanındaki "üretim tesislerinin yoğunlaştığı alanları mevcut ulaşım ağına bağlayacak yapılar yapılacak veya bu yolların iyileştirilmesi" tedbiri ile örtüşmektedir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program'da (OVP) ise;

- AB kaynaklarından en üst düzeyde yararlanılarak, AB ülkelerinin, Kafkas ülkeleri, Orta Asya, Güney Asya ve Ortadoğu ülkeleriyle ulaşımını sağlayan ulusal ulaşım ağlarımızın Trans-Avrupa ulaştırma ağları ile bütünleşmesi yönünde çalışmaların hızlandırılacağı,
- Bölünmüş yol yapımlarının tamamlanması ve standartlarının yükseltilmesi ile mevcut karayolu alt yapısının iyileştirileceği,
- Ana limanların oluşturulacağı, limanların etkin yönetiminin sağlanacağı,
- Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirileceği,

belirtilmektedir (DPT, 2005-3). Bu politikalar ulaşım altyapısının geliştirilmesi tedbiri ile örtüşmektedir.

Stratejik Önem

Bölgesel kalkınmanın temel gereklerinden birisi, bölge ölçeğinde ve bölgenin dış bölgeler ile ulaşımının sağlanmasında, ulaşım altyapı ve hizmetlerinden kaynaklanan 'sürtünme'nin minimize edilmesidir. Bölgenin yığılma ve yoğunlaşma ekonomilerinden yararlanan, üretim-pazarlama sürecinde yerleşmelerin birbirlerini tamamlayan bir yapıya dönüşümünde, ayrıca bölgenin bölge dışı pazarlara erişiminin sağlanmasında, bölgesel ulaşım altyapısının bu ilişkileri kolaylaştırıcı/ destekleyici bir role sahip olabilmesi için geliştirilmesi gerekmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Ulaşım altyapısının geliştirilmesi mevcut durumda nitelik bakımından yetersiz olan ulaşım altyapısının ulusal ulaşım koridorları ve uluslararası örgütlenmeler çerçevesinde belirlenen ulaşım koridorları (A- yolları, Karadeniz Ring Koridoru, TEM) dikkate alınarak iyileştirilmesi ile sağlanacaktır. Mevcut karayolu standartlarının bölünmüş yol standartlarına yükseltilmesi ile mevcut karayolu altyapısı iyileştirilerek, bölgenin dışa açılması ve rekabet gücünün artırılması amacıyla Samsun Limanı geliştirilerek ve havayolu taşımacılığının geliştirilmesi amacıyla Çorum STOL tipi havaalanı tamamlanarak, Merzifon Askeri Havaalanı sivil ulaşıma açılarak ulaşım altyapısının geliştirilmesi sağlanacaktır.

Projeler

Denizyolu

1.1.1.1. Samsun Limanı'nın geliştirilmesi

1.1.1.2. Samsun Limanı'nın TRACECA koridoruna dahil edilmesi girişimi

1.1.1.3. Samsun Limanı personelinin eğitimi

Demiryolu

1.1.1.4. Samsun Limanı ile İç Anadolu'nun bağlantı sağlayan mevcut demiryolu ulaşımı hizmet standartlarının AB ile uyum sağlanması dikkate alınarak geliştirilmesi ve kombine taşımacılık için açılım sağlanması

Karayolu

1.1.1.5. Delice – Samsun bölünmüş yolunun bölünmüş transit yol standardında tamamlanması

1.1.1.6. Merzifon- Gürbulak bölümü E-Yolları, A- Yolları ve KEİ yolu güzergahının bir parçası olan TETEK güzergahının bölge içindeki eksik kesimlerinin bölünmüş yol standardında tamamlanması

1.1.1.7. Samsun'un Doğu Karadeniz'de hinterlandını genişletecek Doğu Karadeniz Sahil Yolunun bölge içindeki eksik kesimlerinin (Çarşamba- Terme) ekolojik koşullara ve hassas bölge özelliklerine dikkat edilerek tamamlanması

1.1.1.8. Karadeniz'i Tokat-Sivas-Malatya üzerinden Orta Doğu'ya bağlayan ve yeterli standartta olmayan karayolu bağlantısının bölünmüş yol standardında tamamlanması

1.1.1.9. MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi

Havayolu

1.1.1.10. Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanı'na sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması

1.1.1.11. Sivil kullanımdaki Tokat Havaalanı pist ve altyapı teknik eksiklerinin tamamlanması ve bölgesel taşımacılığın teşvik edilmesi

1.1.1.12. Yapımı devam eden Çorum STOL tipi havaalanının tamamlanması

Tedbir 1.1.2: İletişim Altyapısının İyileştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede, mezraların yüzde doksanı dahil olmak üzere, tüm yerleşim birimlerine haberleşme altyapısı götürülmüş durumdadır. Mevcut telefon santrallarının tamamına yakını dijital santrallardır. Kırsal alanda bulunan santrallardan bir kısmı analog olarak gözükmektedir.

Kent içi şebeke hatları prensibal ve lokal hatlardan oluşmaktadır. İl merkezleri arası iletişim Fiber Optik (FO) ağlar üzerinden yapılmaktadır. Bu ağlar birbirlerine enterkonnekte biçimde bağlıdır. Santrallar arası transmisyonlar, bölgenin durumuna göre FO kablo, Radyolink (R/L) istasyonlar ve uydu (IDR) üzerinden sağlanmaktadır.

Kentsel ve kırsal alanda ağları oluşturan hatların yaklaşık yüzde 25'i yeraltında, yüzde 75'i ise yerüstündeki havai hatlardır. Bu oran bölge içerisinde kentsel ve kırsal alanda değişiklikler göstermektedir. Kent içerisinde haberleşmede yaşanan büyük sıkıntıların çoğunluğu, lokal hatların havai hatlardan oluşması ve müdahaleye açık olmasından ve bina içi tesisatın standartlara uygun tesis edilmemesinden kaynaklanmaktadır.

Ülke genelinde olduğu gibi sabit telefona olan talebin artmadığı, buna karşın mobil cep telefonu kullanımının arttığı, internet üzerinden erişime olan talebin yükseldiği bölgede, altyapının da bu yönde iyileştirilmesi, geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

İletişim altyapısının iyileştirilmesi tedbiri ulusal ölçekteki plan kararları ile paralellik göstermektedir. Uzun Vadeli Strateji Ve Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın uzun vadeli gelişmenin temel amaçları ve stratejisi bölümünde haberleşme sektörünün kamu yatırım paylarının 2010 yılına kadar düzeylerini koruması 2010 yılından itibaren tedricen düşürülmesi öngörülmekte, toplam özel

kesim yatırımları içinde haberleşme yatırımlarının payının dönem boyunca, özellikle 2010 yılı sonrasında artacağı tahmin edildiği belirtilmektedir.

ÖUKP'nin birinci gelişme ekseninin birinci önceliği olan KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılmasına yönelik "KOBİ'lere ilişkin hızlı veri iletişimi ile e-ticaret için gerekli altyapı geliştirilecektir" tedbiri altında "KOBİ'lerin küresel ölçekte rekabet edebilmeleri için gerekli bilgi ve iletişim teknolojileri altyapısı ve uygulamalarının geliştirilmesi sağlanacak, işletmelerin haberleşme, bilgi edinme, müşteri ve tedarikçi ilişkileri, diğer işletmelerle ortak iş üretme gibi konularda avantaj elde etmeleri için hızlı veri iletişimi ve e-ticaret imkanları artırılacaktır." denilmektedir

Dokuzuncu Kalkınma Planı Stratejisi'nde (2007-2013) rekabet gücünün artırılması önceliğine yönelik bilgi ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaştırılması başlığı altında elektronik haberleşme sektöründe rekabet artırılacağı, alternatif altyapı ve hizmetlerin sunumuyla bilgiye etkin, hızlı, güvenli ve uygun maliyetlerle yaygın erişimin sağlanacağı belirtilmektedir.

OVP'de ise "bilgi toplumuna dönüşümü destekleyecek yönde bilgi ve iletişim teknolojisi alt yapısı geliştirilecek ve internet kullanımı yaygınlaştırılacaktır" denilmektedir.

Stratejik Önem

Bölge ve Türkiye, yakın ve uzak çevresiyle bölgesel, ulusal iletişim ağlarını genişletmek, güçlendirmek ve oluşturulan bu ağlarla küresel enformasyon altyapısı ile bütünleşmek zorundadır. Mevcut haberleşme ve iletişim altyapısının ekonomik ve sosyal gelişmeye paralel olarak geliştirilmesi ve güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu altyapının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için tüm telefon santrallarının sayısal hale getirilmesi, santrallar arası erişim alternatiflerin artırılması, erişim kanalları/hatları üzerinden taşınacak ses/veri/görüntü kapasitelerinin ve hızlarının artırılması için gereken altyapının tesis edilmesi gerekmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbir, ses/veri/görüntü kapasitelerinin ve hızlarının artırılması birinci ve ikinci derece yığılma merkezleri arasındaki iletişimin fiber optik teknolojisini kullanan hatlarla yenilenmesi ve yeraltına alınması ile gerçekleşecektir.

Projeler

1.1.2.1. Birinci derece yığılma merkezleri arasındaki iletişimin fiber optik teknolojisini kullanan hatlarla yenilenmesi ve yeraltına alınması

Tedbir 1.1.3: Enerji Altyapısının İyileştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede mevcut iletim yüksek gerilimle yapılmaktadır. Çoğunluğu kırsal kesimde bulunan bu iletim hatlarının toplam uzunluğu; 154 kV'luk sistem için 1 720 km, 380 kV'luk sistem için 1 240 km'dir. Türkiye'nin komşularıyla bu ana güzergah üzerinden elektrik alış/verişi sağlanmaktadır. İletim hatlarının bağlı bulunduğu 17 adet trafo merkezi (TM) vardır. Bu trafo merkezlerinde, istenen seviyeye göre gerilim dönüşümleri yapılmakta ve tüketicilerin kullanımına sunulmaktadır. Trafoların toplam kurulu güçleri 1 653 MVA ve ortalama yüklenme oranı yüzde 69'dur. Yüklenme oranı kritik seviye eşiğini geçen ve yüzde yüzün üzerinde yüklenme oranına sahip trafo merkezleri de vardır. Samsun-1, Samsun-2, Samsun 19 Mayıs, Kayabaşı, Tokat, Amasya, Çorum-2 trafo merkezleri kritik yüklenmelerin olduğu TM'lerdir.

Elektrik iletim sisteminin bölgede, ülkede ve enerji alışveriş yaptığı ülkelerde sorunsuz bir şekilde işletilmesi için, her iki gerilim seviyesinde alternatif ring bağlantılarının tesis edilmesi ve mevcut hat ve trafo merkezi kapasitelerinin orta ve uzun vadede ihtiyaca uygun bir şekilde oluşturulması gerekmektedir. Ayrıca, mevcut iletim hatlarında bulunan toprak tellerin değiştirilerek, yerine OPGW (Optical Guide Wire) denilen, içerisinde fiberoptik kablo

bulunan çelik zırhlı toprak tellerle yer değiştirmesi, yeni iletim hatlarının ise bu amaca uygun olarak tesis edilmesi önem arz etmektedir.

Mavi Akım olarak adlandırılan ve Rusya Fedarasyonu'ndan alınan doğalgazı taşıyan hat, yurdumuza TR83 Bölgesi'nden (Samsun ili) girmekte ve ülkenin batısına doğru uzanmaktadır. Bölgede, 2006 yılı itibariyle Çorum merkez ve kısmen Samsun merkezde doğalgaz altyapısı çalışmaları bulunmakta, Amasya merkez ve Tokat merkez için proje çalışmaları devam etmektedir.

Dağıtım hatları, orta (17 459 km) ve alçak gerilim (23 214 km) hatlarından oluşmaktadır. Orta gerilim hatlarının büyük kısmı, şehir içlerinde dahi, havai hatlardan oluşmaktadır. Bölgede, genellikle kısa vadeli planların uygulamaya konulması ile, mevcut elektrik dağıtım sistemi altyapısı oluşturulmaya çalışılmıştır. Oluşturulan bu altyapı, şehir içi görüntü kirliliğine, enerji kesintilerine, kayıp-kaçak oranlarının artmasına yol açmaktadır.

Dağıtım hatlarının bağlı olduğu dağıtım trafoları sayısı 10 708, toplam trafo gücü ise 2 050 MW'dır. Bu trafoların yüklenme oranı yüzde 22'dir.

Bölgede elektrik dağıtımı, ideal olan ve birbirine direkt olarak bağlanabilen bir tek gerilim seviyesi yerine, beş farklı gerilim seviyesiyle yapılmaktadır. Bu durum, işletmede sorunlara ve kayıpların artmasına sebebiyet vermektedir. Sanayi, tarım, konut ve kırsal kesimi besleyen orta gerilim hatları birbiri üzerine binmiş durumdadır. Bir hat üzerinde çok sayıda trafo (30-40 adet) bulunmaktadır. Kırsal kesimde oluşan lokal bir arıza, sanayi veya konut kesiminde enerji kesintisine yol açmaktadır. Hatlarda arızaların ve kesintilerin lokal olarak kalmasını sağlayacak seçicilik oluşturulamamıştır.

Bölgedeki kentlerin doğalgaz altyapısını oluşturacak hatların yapım ihaleleri özel kesime ihale edilmiş durumdadır.

Bölge yenilenebilir enerji kaynaklarının ısı ve elektrik üretiminde kullanılması bakımından potansiyele sahiptir. Küçük su kaynaklarındaki 5 - 10 metrelik düşülerden enerji elde edilmesi mümkündür. Bölge illerindeki toplam potansiyel kurulu güç, Türkiye toplamının yüzde 5,7'sine, toplam hidroelektrik enerji üretim potansiyeli, Türkiye toplamının yüzde 5,6'sına tekabül etmektedir.

Ayrıca, bölgede çevre kirliliğine sebep olan bioatıklar (kentsel ve hayvansal atıklar) enerji üretimi bakımından potansiyel oluşturmaktadır. Bölgedeki tavuk çiftliklerinden ve besi ahırlarından toplam 300 000 ton/yıl hayvansal atık oluşmaktadır. Hayvansal atıklardan biyogaz üretilmesi mümkündür. Bölgede bulunan illerin toplam kentsel katı atık miktarı 923 547 ton/yıl'dır. Bu enerji kombine çevrimli çöp termik santralleri aracılığıyla hem elektrik üretiminde hem de ısınmada kullanılabilir.

Bölgenin güneşlenme süresi 5,3 saat/gün ve 7,18 saat/gün, güneş enerji potansiyeli ise yılda 1120 kWh/m^2 ve 1314 kWh/m^2 dir. Çorum ilinin güneşlenme miktarları Türkiye ortalamasının üzerinde iken, Tokat, Amasya ve Samsun illerinin güneşlenme enerjisi ve süresi Türkiye ortalamasının altındadır. Diğer yandan, rüzgar kapasitesi bakımından İngiltere'den sonra en yüksek kapasiteye sahip olan Türkiye 43 000 MW kurulu güce ulaşabilecek potansiyele sahiptir. Bölge rüzgar potansiyeli bakımından en düşük hıza (< 4,5 m/s) ve rüzgar enerjisine (< 100 W/m^2) sahiptir. Bu nedenle rüzgar enerjisi yenilenebilir enerji kaynakları içinde ısı ve elektrik üretiminde kullanılması bakımından ikincil derecede önemlidir. Bölgede Enerji Piyasası Düzenleme Kurulu Kararıyla, Elektrik Piyasası Lisans Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde 11 tüzel kişiye lisans verilmiştir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Enerji altyapısının iyileştirilmesi tedbiri ulusal ölçekteki plan kararları ile de paralellik göstermektedir. Uzun vadeli gelişmenin temel amaçları ve stratejisi'nde (2001-2023) enerji, ulaştırma ve haberleşme sektörlerinin yatırım paylarının 2010 yılına kadar düzeylerini koruması ve 2010 yılından

itibaren tedricen düşürülmesi öngörülmüştür. Orta vadeli gelişmenin temel amaçlarından biri olan altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve çevrenin korunması kapsamındaki kamu yatırımlarının artırılması ve etkinleştirilmesi önceliğine yönelik olarak kamu yatırımlarında, enerji, sulama, kentsel altyapı yatırımlarına ve ulaştırma alt sektörleri arasında denge sağlayıcı yatırımlara, bölgesel gelişme stratejileri dikkate alınarak öncelik verileceği belirtilmektedir (DPT, 2003-5).

9. Kalkınma Planı ise rekabet gücünün artırılması gelişme ekseninin iş ortamının iyileştirilmesi ve enerji ve ulaştırma altyapısının geliştirilmesi öncelikleri enerji altyapısının iyileştirilmesine yönelik kararlar getirmektedir. Bu öncelikler kapsamında;

- işletmeler için enerji, ulaştırma, bilgi ve iletişim teknolojileri gibi fiziki altyapı imkanlarının iyileştirileceği,
- organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi siteleri başta olmak üzere uygun yatırım yeri imkanı sağlanacağı,
- enerji ve ulaştırma yatırımları öncelikli olmak üzere mal ve hizmet üretimine yönelik altyapının kalitesinin iyileştirileceği ve
- erişim imkanları artırılacağı ve altyapı hizmetlerinin üretim maliyeti içindeki payının düşürüleceği

öngörülmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006).

Stratejik Önem

Bölgede enerji altyapısının iyileştirilmesi işletmelerin rekabet gücünün artırılması ve etkin bir mekansal organizasyon oluşturulması için stratejik öneme sahiptir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbir, kritik yüklenmelerin olduğu ve özellikle güç ihtiyacının yoğun olduğu birimlere ve OSB'lere elektrik sağlayan iletim hatlarının ve trafo merkezlerinin güçlendirilmesi ve birinci ve ikinci derece yığılma merkezlerinde ve OSB'lerde kullanılmak üzere doğalgaz altyapısının tamamlanması ile gerçekleşecektir.

Projeler

1.1.3.1. Kritik yüklenmelerin olduğu ve özellikle güç ihtiyacının yoğun olduğu birimlere ve OSB'lere elektrik sağlayan iletim hatlarının ve trafo merkezlerinin güçlendirilmesi
1.1.3.2. Birinci ve ikinci derece yığılma merkezlerinde ve OSB'lerde kullanılmak üzere doğalgaz altyapısının tamamlanması
1.1.3.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarından ısı ve elektrik enerjisi üretimi

3.1.2 Öncelik 1.2: Kentlerin Güvenli ve Planlı Biçimde Geleceğe Hazırlanması

TR83 Bölgesi'nin gelişimi için belirlenen stratejik amaçlardan birincisi olan yeni bir mekansal yapının oluşması için belirlenen temel amaç ve stratejinin uygulanması, gelişmenin lokomotifi rolünü oynayacak önemli kentsel yerleşmelerin mekansal olarak, ekonomik ve toplumsal faaliyetleri çeken, olanak sağlayan ve sürdürülebilirliğine katkıda bulunan bir ortamı hazırlamasıyla başlatılacaktır.

Bölgede kentleşmenin gelişmesi ve güçlenmesi gerekmektedir. Ancak bunun için kentlerin gelişme doğrultusunda iyi bir hazırlık yapması ve bu hazırlığın, kente eklenmesi beklenen nüfus gelmeden önce başlamış olması gereklidir. Kentlerin, hem mevcut sorunlarını azaltmak ve ortadan kaldırmak, hem de yeni gelenlerin kentin ve bölgenin gelişimine katkıda bulunmasını sağlamak üzere, planlı bir hazırlığa girişmesi gerekmektedir.

Tedbir 1.2.1: Planlı Kentsel Gelişmenin Sağlanması

Mevcut Durum

Bölge kentleri, Türkiye ortalamalarına oranla hızlı olmayan bir kentleşme süreci yaşamış olmasına karşın, kentler plansız gelişmiş ve yapılı alanın büyük bir kısmı yakın dönemde şekillenmiştir. Ancak, kentlerde gözlenen temel sorun plansızlık

değildir. Bölge kentlerinin tamamında, belediyesi olan yerleşmelerin ise tamamına yakınında, planlı gelişmeyi sağlamak amacıyla imar planları hazırlanmış ve gerekenden fazla alan imara açılmıştır. Bununla birlikte, gerek imar planlarındaki yanlış plan kararları gerekse planların uygulanamaması/ planlara uyulmaması, kentsel sorunların oluşmasına neden olmuştur.

Plan, 2000 yılında idari tanıma göre bölge nüfusunun yüzde 51,5'i (nüfusu 20 000'den büyük yerleşmeler kent olarak tanımlandığında yüzde 43,6'sı) kentlerde yaşamakta iken 2023 yılında idari tanıma göre yüzde 74,8'inin (kent ≥20 000 tanımına göre yüzde 68,4'ünün) kentlerde yaşamasını öngörmektedir. Buna karşılık bölge kentlerinin tamamına yakınında, teknik ve sosyal altyapı eksiklikleri, kentin değerli tarım alanlarına doğru büyümesi ve afet riskli alanlarda gelişmesi gibi sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların çözümü ve sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanabilmesi için, derişik kent formunun gerçekleştirilmesi ve kentlerin planlara uygun biçimde gelişmesi gerekmektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Planlı kentsel gelişme tedbiri Türkiye'nin ulusal ölçekte belirlediği politika ve plan kararları ile örtüşmektedir. 8. BYKP'nin Uzun Vadeli Stratejiler bölümünde kentleşme oranının 2023 yılında yüzde 90 düzeyine ulaşması beklendiği belirtilmekte (DPT, 2000), ÖUKP'de ise ulusal düzeyde bölgesel gelişme stratejisinin öncelikleri arasında "yeni yatırımların gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarının desteklenmesi önerileri sıralanmaktadır (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program'da "bölgesel gelişme ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması" gelişme ekseni bölümünde "yoğun göç baskısı altında olan kentlerin göçten kaynaklanan temel sorunları tespit edilerek en çok etkilenen alanlarda fiziki ve sosyal alt yapı iyileştirilecektir" denilmektedir (DPT, 2005-2).

Stratejik Önem

Kentler talep yönünden piyasa ölçeği ve diğer toplumsal dışsallıklar, arz yönünden işbölümü ve uzmanlaşma etkileri nedeniyle, ekonomik bakımdan önem taşımaktadır. Bu nedenle TR83 Bölgesi kentleşme oranının artırılması, kentleşmenin sağlayacağı avantajlar ve kentleşme ekonomileri bakımından önemlidir. Diğer taraftan, kentlerin bu gelişmeye hazırlıklı olması, gerek eğitimli işgücünün tercih edeceği kaliteli yaşam alanlarını, gerekse de yatırımcının tercih edeceği üretim alanlarını oluşturması gerekmektedir.

Bu nedenle, bölge kentlerinin plan dönemi boyunca önemli miktarda göç alacağı öngörüsü doğrultusunda, geleceğe planlı biçimde hazırlanması gerekmektedir.

Bu tedbir ile,

- bölge kırından bölge dışına olan göçün bölge kentlerine yönlendirilmesi,
- birinci ve ikinci derece yığılma merkezlerinde kentsel yığılmaların artırılması,
- doğal çevre ve yapılı çevrenin etkileşimi ile oluşan kentsel yaşam kalitesine etki eden parametrelerde iyileştirmelerin sağlanması ve böylece,
- bölgede yaşanabilir ve tercih edilir kentler yaratılması

amaçlanmaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Planlı kentsel gelişmenin sağlanması mevcut durumda nitelik ve nicelik bakımından yetersiz olan belediye teknik personelinin plan hiyerarşisi ve kent planlaması, uygulaması konusunda eğitimi, bölge kırından kentlere göçmesi beklenen nüfus ve mevcut kentsel sorunlar dikkate alınarak mevcut imar planlarının belediye stratejik planının "Yerel Ekonomik Kalkınma" anlayışıyla hazırlanması projesinde öngörülen "Stratejik Plan"lar doğrultusunda revize edilmesi ile, sürdürebilir kentsel gelişme sağlanacaktır.

Projeler

1.2.1.1. Plan hiyerarşisi, kent planlaması ve uygulaması üzerine belediye teknik personelinin eğitimi
1.2.1.2. Gelişmesi öngörülen Samsun Metropoliten Alanı bütünü için nazım imar planı hazırlanması
1.2.1.3. Samsun kentinin deniz ile ilişkisinin güçlendirilmesi
1.2.1.4. Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması
1.2.1.5. Birinci derece yığılma merkezlerinde (Samsun dışında) göçle gelmesi öngörülen nüfusun ihtiyaçlarını da karşılayacak biçimde mevcut planların revize edilmesi
1.2.1.6. Transit trafiğin kentsel alanda yarattığı yoğunluğun azaltılması amacıyla birinci derece yığılma merkezlerinde çevre yolunun tamamlanması
1.2.1.7. Birinci derece yoğunlaşma merkezlerinde toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi ve yaya öncelikli Ulaşım Ana Planları yapılması
1.2.1.8. Kent içi akarsu varlığı olan yerleşimlerde akarsu çevresinin düzenlenmesi ve rekreasyon alanları oluşturulması

Tedbir 1.2.2: Tarihi Kentsel Dokuların Korunması, Restorasyonu ve Kullanılması

Mevcut Durum

Bazı kentler, yaklaşık 4000 yıldır varlığını sürdürmüştür. Bununla birlikte, Türkiye'deki diğer kentsel yerleşmelerde olduğu gibi, son 50 yılda hızlı bir kentleşme süreci yaşanmış, plansız ve kaçak yapılaşma ile tarihi kentsel çevre tahrip edilmiştir. Amasya, Tokat, Merzifon, Bafra, Zile, Niksar, Vezirköprü ve Hamamözü gibi kentler, tarihi kent dokularını kısmen de olsa koruyabilmiştir. Korumada etkili olan kentsel sit alanı belirlemeleri, sonuç olarak (bazı bürokratik engellerden dolayı ve kentsel gelişmeye bağlı olarak), bu dokuları kullanılamayan, çöküntü alanlarına dönüşmüştür.

Belediyelerce koruma alanlarında koruma imar planları hazırlanmış, ancak planlar uygulanamamıştır. 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu'nda yapılan son değişiklik (5226 sayılı kanun) ile, büyükşehir belediyeleri, valilikler ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından izin verilen belediyeler bünyesinde, kültür varlıkları ile ilgili işlemleri ve uygulamaları yürütmek üzere koruma-uygulama ve denetim büroları kurulmasına olanak tanımasının, korumanın önündeki bürokratik engelleri aşmaya yardımcı olacağı ve yerel gücü harekete geçireceği düşünülmekle birlikte bu uygulamaların bilinçsiz yapılması tarihi dokuya zarar verebilecektir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Tarihi kent dokuların korunması, restorasyonu ve kullanılması tedbiri, Türkiye'nin ulusal ölçekte belirlediği politika ve plan kararları ile de örtüşmektedir. ÖUKP "Ulusal Düzeyde Bölgesel Gelişme Temel Amaç ve Stratejisi" bölümünde, geri kalmış bölgelerde yaşam şartlarını iyileştirmeye yönelik olarak turizm ile ilgili küçük ölçekli kamu altyapısı, müze ve kültür merkezleri gibi kamunun sahibi olduğu binaların turizm amaçlı olarak yenilenmesi, yeniden inşa edilmesi, tarihi ve kültürel varlıkların restorasyonu gibi faaliyetler desteklenecektir" denilmektedir (DPT, 2003-5).

OVP'de bölgesel gelişme ve bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması ekseninde koruma-kullanma dengesi gözetilerek, yerel nitelikteki tarihi, kültürel ve doğal varlıklar bölgesel programlar kapsamında önceliklendirilerek faydaya dönüştürüleceği, turizm politikaları bölümünde ise, sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde ele alınacağı belirtilmektedir (DPT, 2005-2).

Stratejik Önem

Bölgenin kalkınmasında işlevsel olan kentlerde, plan dönemi sonuna kadar önemli nüfus artışları olacaktır. Bu süreçte gerek kentlerin yerel kültürel kimliğini yansıtan tarihi dokuların tahrip edilmemesi-korunması, gerekse de fonksiyon kazandırılıp kentsel sosyal altyapıyı artırıcı faaliyetlerde kullanılması gerekmektedir. Bu uygulama, kentlerin yaşanılabilir ve nitelikli yerler olarak gelişmesini doğrudan etkileyen stratejik bir önem taşımaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Koruma, uygulama ve denetim bürolarının kurulması ile, kentlerdeki tarihi dokuların korunması ve işlevlendirilmesi olanaklı hale gelecektir. Koruma-kullanım dengesi katılımcı bir model ve yerel bir destek ile sağlanacaktır.

Projeler

1.2.2.1. Sit alanları için hazırlanmış olan koruma imar planlarının uygulanmasına yönelik örgütlenme/ finans modelinin oluşturulması ve uygulanması

1.2.2.2. Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması

- ***Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi***

1.2.2.3. Ekonomik ya da fiziki ömrünü doldurmuş, kullanım dışı kalmış (köhnemiş) alanlarda kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanması ve uygulanması

1.2.2.4. Amasya tarihi ve turistik dokusu ile Harşena Kalesi'nin bütünleştirilmesi

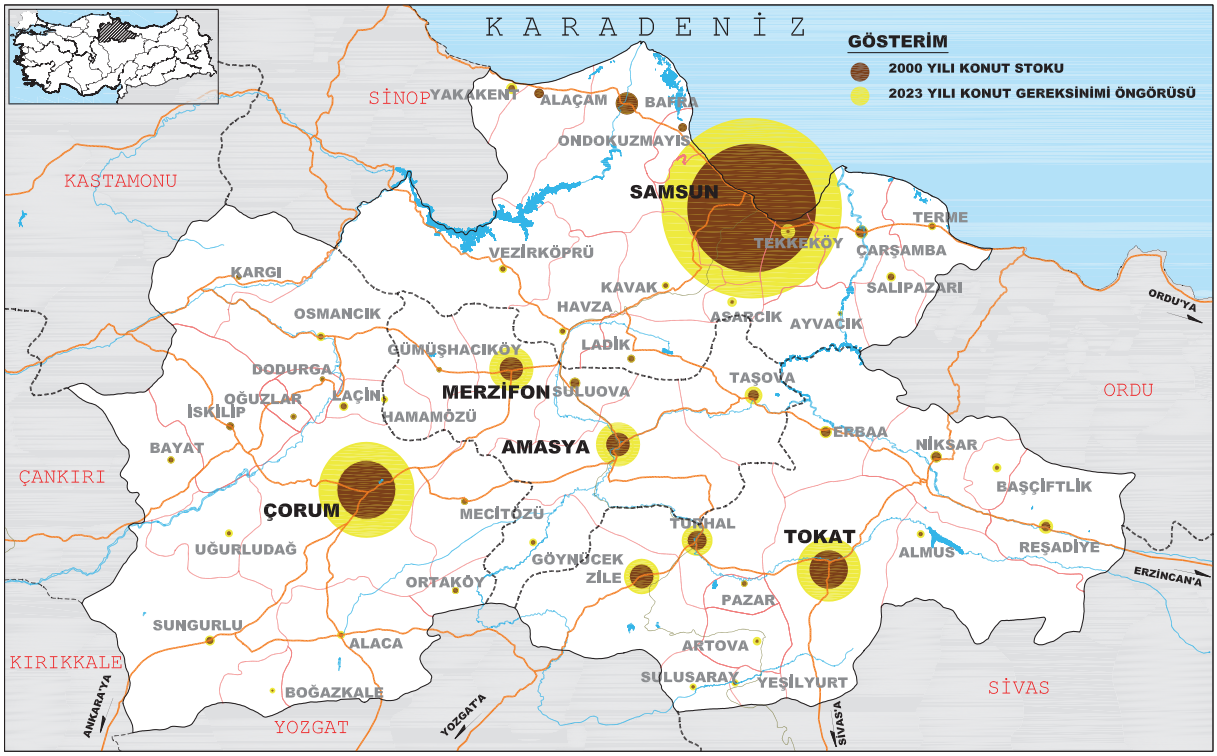
Tedbir 1.2.3: Kentlere Yeni Gelen Nüfusun İhtiyaçlarına Yönelik Konut Üretimi

Mevcut Durum

Bölge kentlerinde sayıca konut açığı bulunmamasına karşın, kaçak yapıların konut stoku içinde büyük yer tutması; kentlerin niteliksiz-kalitesiz, sosyal ve teknik altyapıdan yoksun yaşam alanlarından oluşması; kentlerin büyük afet riski taşıması; bölgede nicel konut sorunlarının bulunduğunu göstermektedir. Yapılaşmış alanların yenilenmesini-dönüşümünü sağlayan mekanizmaların ülkesel planlama ve konut politikası içinde yer almamış olması, bu sorunların devam etmesine neden olmaktadır.

Bölge kentleşme oranının, yapılan projeksiyonlara göre, 2023 yılında yüzde 75 olması öngörülmektedir. Kentleşme oranının artmasına paralel olarak, yeni konuta gereksinim duyulacaktır. Hedef yıllar itibarıyla, il ve ilçe merkezleri bazında konut ihtiyacı hesaplanmıştır. Konut ihtiyacı hesaplama yöntemi ve konut ihtiyacı büyüklüğü Ek 6'da verilmiştir.

Şekil 3.2 İl ve İlçe Merkezleri Bazında 2023 Yılı Konut Gereksinimi Öngörüsü

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Konut üretimine gerek barınma amacıyla gerekse de sağlıklı kentleşmeyi sağlamak amacıyla gereken önem Türkiye'nin ulusal planlarında da verilmektedir. 8. BYKP'da konut sektörü ile ilgili olarak kentlerdeki barınma sorununa sağlıklı bir çözüm getirilmesi amacıyla kamu kaynaklarının altyapısı hazır arsa üretimine yönlendirileceği ve kaçak yapılaşmayı ve gecekondu yapımını önleyici tedbirler alınacağı belirtilmektedir.

Stratejik Önem

Bölgenin kalkınması için öngörülen birinci stratejik amaç, etkin bir mekansal organizasyon oluşturulmasını ve kentleşme oranının artmasını kapsamaktadır. Bölge kırından bölge kentlerine nüfusun çekilmesi için, kentlere yeni gelen nüfusun ihtiyaçlarına yönelik konut üretimi, bölgenin kentleşmesi ve dolayısıyla kalkınması bakımından stratejiktir. Ayrıca, bölge kentlerinin hızlı bir kentleşme süreci yaşamamış olmasına karşın, mevcut konut stokunda azımsanamayacak büyüklükte olan kaçak yapılaşmanın durdurulması, kentlerin planlı gelişmeleri için konut sunumundaki çeşitlenme sağlanmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölge kentlerinde gereksinim duyulacak konutların tamamının özel kesim eliyle üretilmesi mümkün olmakla birlikte, bu süreçle tüm gelir grubuna yönelik ve nitelikli konut üretilmesi mümkün değildir. Bu nedenle bölge kentlerinde konut gereksinimi, yerel yönetimler ve özel kesim işbirliği ile karşılanacaktır. Ayrıca merkezi bir kamu kurumu olan TOKİ'nin gerek deneyimlerinden gerekse teknik kapasitesinden faydalanılması için, yerel yönetimler ile TOKİ arasında işbirliği kurulmalıdır.

Projeler

1.2.3.1. Birinci Derece Yığılma Merkezlerinde farklı gelir gruplarını dikkate alarak konut üretilmesi

1.2.3.2: Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması

Tedbir 1.2.4: Yerleşim Yerlerinde Afet Güvenliğinin Sağlanması

Mevcut Durum

Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat illeri, özellikle bölgenin orta ve güney kesiminden geçen ve Türkiye'nin en önemli tektonik yapısına sahip Kuzey Anadolu Fay (KAF) kuşağının varlığı ile, tektonik hareket ve getirebileceği deprem afeti yönünden çok kritik bir alandadır. Diri fayların oluşturduğu ova zeminler üzerine kurulmuş olan il ve ilçeler bu anlamda özel önem taşımaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Afet güvenliğine verilen öneme ulusal belgelerde de rastlanmaktadır. OVP'nin program dönemi gelişme eksenlerinden kamuda iyi yönetişim gelişim ekseni altında afet öncesi, anı ve sonrasını kapsayan afet yönetiminin bütüncül bir sisteme kavuşturulması için ilgili kurumların çakışan yetki ve sorumlulukları giderilecek, mevcut mevzuat gözden geçirileceği ve şehir planlaması ve bina inşasında afet güvenliği ile ilgili standartlar geliştirilecek, imar ve yapılaşma sürecinin denetimi sağlanacak, sorumluluk ve cezalar netleştirilecek ve kurumlar arası görev bölüşümü gözden geçirilecektir denilmektedir (DPT, 2005-2).

Stratejik Önem

Etkin bir mekansal organizasyon için kentlerin ve kentleşmenin güçlenmesi gerekmektedir. Bölgenin jeolojik yapısı, sürdürülebilir kentleşmenin sağlanması için doğal afet risklerinin dikkate alınmasını ve bölgede yapılacak fiziki ve toplumsal düzenlemelerin, bölgenin birinci derecede deprem kuşağında olduğu bilgisiyle uyumlu hale getirilmesini gerekli kılmaktadır. Bölgede, depremselliğe ve afetlere karşı hazırlıklı bir gelişmenin planlanması stratejik önemdedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede yaşanılan veya olabilecek deprem, heyelan, su baskını vb doğal afetlerden doğabilecek risk, doğru yer seçimi ve doğru yerleşim planlarıyla ve bölge bazında ele alınacak "Risk Yönetimi" ve

"Sakınım Master Planı" ile sınırlanabilir veya bazı durumlarda ortadan kaldırılabilir.

Risk yönetimi afet yönetimlerinin en önemli bileşenidir. Bölge kalkınmasında yaşamsal önemde olan risk yönetimi ve uygulanmasında gerekli sakınım ve eylem planlarının hazırlanması, plan değerlendirmelerinde öncelik taşımaktadır. Risk yönetimi kavramı, afetler sonrasında oluşabilecek zarar ve olumsuzlukların en aza indirilmesi için, bu olumsuzlukların niteliklerinin araştırılması ve zararlarını azaltmak üzere önceden alınabilecek etkin önlemlerin belirlenmesi ve uygulanmasını içermektedir.

5197 sayılı İl Özel İdareleri Yasası ile il özel idareleri ve 5393 sayılı Belediye Kanunu ile belediyeler risk azaltımı konusunda görevlendirilmiştir.

Projeler

1.2.4.1. Bölge jeolojik bilgilerinin CBS katman bilgileri ortamına aktarılması

1.2.4.2. Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derece yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması

1.2.4.3. Taban suyu yüksek çökelti/ birikinti ovalarında yer alan kentler için risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması

1.2.4.4. Kentsel alanlarda taşkın koruma tesislerinin tamamlanması

1.2.4.5. Üst ölçek olarak bölge bütününde ve bölge illerinin tümü için il genelinde, doğal afet acil durum planlarının hazırlanması

1.2.4.6. Bölge ölçeğinde acil durum bilgi sisteminin kurulması

1.2.4.7. Bölge il ve ilçelerinin tamamı için, afet ve depreme karşı bilinç geliştirme eğitim materyalinin geliştirilmesi ve eğitiminin yapılması

Tedbir 1.2.5: Kentsel Teknik Altyapı Eksikliklerinin Giderilmesi

Mevcut Durum

Bölge, tüm Türkiye'de olduğu gibi, 1950'den sonra hızlanan bir demografik kentleşme süreci içine girmiştir. Bölge, Türkiye ölçeğindeki büyük kentler kadar hızlı kentleşme süreci yaşamamış olmasına rağmen, kentlerinin göç aldığı dönemde ortaya çıkan konut gereksinimini karşılayacak kentsel arsa sunumunun yapılamamış olması ve sermayenin minimum risk ile yüksek rant sağlayan kentsel arsa ve konut piyasasına spekülatif amaçlarla yönelmesi, kentlerin plansız, önemli ölçüde de kaçak yapılaşma ile gelişmesine neden olmuştur. Bölgede bu dönemde yüksek yoğunluklu, sosyal ve teknik altyapısı yetersiz kent parçaları oluşmuştur.

Bölge kentlerinin büyük bir kısmında ulaşım altyapısı yetersizdir. Ayrıca kentlerde içme suyu ve kanalizasyon altyapısının hizmet veremediği bazı mahalleler bulunmaktadır. Bölgede çeşitli tarihlerde katılımcı tekniklerle yapılan niteliksel çalışmalarda ve GZFT analizlerinde de tespit edilen bu sorunlar, kentsel yaşam kalitesinin düşmesine neden olmaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Kentsel teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi tedbiri ulusal plan kararları ile örtüşmektedir. Orta vadeli gelişmenin temel amaçlarından biri olan altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve çevrenin korunması amacına yönelik kamu yatırımlarının artırılması ve etkinleştirilmesi önceliği kapsamında kamu yatırımlarında, …kentsel altyapı yatırımlarına bölgesel gelişme stratejileri dikkate alınarak öncelik verileceği belirtilmektedir (DPT, 2003-5). 9. Kalkınma Planı'nda; rekabet gücünün artırılması gelişme ekseni kapsamındaki iş ortamının iyileştirilmesi ve çevrenin korunması ve kentsel altyapının geliştirilmesi öncelikleri altında kentsel altyapının iş ve yaşam kalitesini yükseltici ve rekabet gücünü destekleyici şekilde bütüncül olarak tamamlanması sağlanacağı belirtilmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006).

Stratejik Önem

Kentlerdeki altyapı eksikliklerinin giderilmesi hem kentlerdeki yaşam kalitesini artırarak nüfus için çekim merkezi olmasını sağlayacak hem de üretim altyapısını güçlendirerek işletmelerin rekabet gücünü artıracak ve işletmeler için birer çekim merkezi olacaktır. Bu nedenle kentsel altyapı eksikliklerinin tamamlanması işletmelerin rekabet gücünün artırılması ve etkin bir mekansal organizasyon oluşturulması stratejik amaçlarının gerçekleşmesi için stratejik öneme sahiptir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbir, kent içi ulaşım altyapılarının iyileştirilmesi, içmesuyu, kanalizasyon altyapılarındaki eksikliklerin tamamlanması ile gerçekleşecektir.

Projeler

Ulaşım

1.2.5.1. Samsun'da uygulama çalışmaları devam eden hafif raylı sistemin tamamlanması

1.2.5.2. Kentsel alanda ulaştırma veri tabanlarının oluşturulması

1.2.5.3. Birinci Derece Yığılma Merkezleri'nde "Ulaşım Ana Planına" göre yeni altyapıların, belediyelerin özkaynaklarıyla uyumlu ve ulusal standartlar doğrultusunda üretilmesi

1.2.5.4. Bölgesel iletişim ağının çıkış noktası olarak Samsun terminalinin kapasitesinin artırılması

Kanalizasyon Sistemi

1.2.5.5. Samsun Metropoliten Alanı'nda imar planı revizyonu sonuçlarına uygun olarak kanalizasyon sistemi projesinin revize edilmesi

1.2.5.6. Çorum kentinde yetersiz hale gelmiş kolektör sisteminin yenilenmesi

1.2.5.7. Tokat kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

1.2.5.8. Amasya kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

1.2.5.9. Merzifon kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

İçmesuyu

1.2.5.10. Çorum kentinde içmesuyu şebekesinin yenilenmesi

1.2.5.11. Tokat kentinde içmesuyu şebekesinin yenilenmesi

1.2.5.12. Amasya kentinde içme suyu şebekesinin yenilenmesi, Amasya ve Merzifon kentlerine su teminine yönelik ek su kaynağı araştırılması

1.2.5.13. İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi

- ***Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması***

Enerji

1.2.5.14. Samsun kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.15. Çorum kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.16. Tokat kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.17. Amasya kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.18. Merzifon kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

İletişim

1.2.5.19. Samsun kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.20. Çorum kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.21. Tokat kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.22. Amasya kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.23. Merzifon kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

Tedbir 1.2.6: Kentsel Kültürel ve Sosyal Donatının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölge kentlerinin yoğun göç aldığı dönemde ortaya çıkan konut gereksinimini karşılayacak kentsel arsa sunumunun yapılamamış olması, ülkesel/kentsel konut politikalarının bulunmaması, izlenen mali politikalar ile sermayenin minimum risk ile yüksek rant sağlayan kentsel arsa ve konut piyasasına spekülatif amaçlarla yönelmesi, kentlerin plansız, önemli ölçüde de kaçak yapılaşma ile gelişmesine neden olmuştur. Bölgedeki il ve ilçe merkezlerindeki yapıların yüzde 37'si inşaat ruhsatına sahip değildir. Bu dönemde konut gereksinimi bir taraftan kent çeperlerinde kaçak yapılaşma ile, bir taraftan da, kent içinde kat artırımları ile çözülmeye çalışılmıştır. Bu süreçte kent içindeki yoğunluklar artmış, sosyal ve teknik altyapıdan yoksun yüksek yoğunluklu kentsel alanlar oluşmuştur. Kentsel toplumsal ve kültürel donatı için dengeli bir gelişme imkanı olmamıştır. Bu da, kentsel kaliteyi olumsuz etkileyen bir durumdur.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Kentsel kültürel ve sosyal donatının geliştirilmesi ulusal ölçekteki plan ve programlarda da önemsenmektedir. ÖUKP'nin "Bölgeler Arasındaki Ekonomik ve Sosyal Gelişmişlik Farklılıkları" bölümünde bir sorun olarak belirtilen geri kalmış bölgelerdeki kentsel ve kırsal alanlarda fiziki ve sosyal altyapı yetersizliğine yönelik yeni yatırımların gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarının desteklenmesi öngörülmektedir.

Stratejik Önem

Bölge kentlerinin eğitimli işgücü ve girişimcilerce tercih edilmesi için bölge kentlerinde yetersiz olan kentsel kültürel ve sosyal donatının geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tedbir ile kentlerde kaliteli yaşam alanları oluşturulması, kentlerin sosyal altyapısının güçlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbir, kentlerde kültürel ve sosyal altyapının yetersiz olduğu belirlenen alanlarda dönüşüm projeleri ile ve çevre düzenlemesi ile rekreasyon alanları oluşturulması ile sosyal altyapının geliştirilmesi ve kentlerde kütüphanecilik, müzecilik, kongre kompleksi hizmetleri, kentsel kültürü tanıtmak, yeni eğitim tesislerinin yapılması, yaşlı bakımı ve çocuk bakımı sağlayan kurumların geliştirilmesi ile gerçekleştirilebilecektir.

Projeler

1.2.6.1. Samsun'da Samsun Büyükşehir Belediyesi işbirliğiyle, bölgenin ve kentin dış dünya ile bütünleşmesi için, uluslararası toplantı ve kongrelerin düzenlenmesine elverişli bir kompleks geliştirilmesi

1.2.6.2. Birinci derece yığılma merkezlerinde, 2015 yılına kadar, derslik başına öğrenci sayısının düşürülmesi ve yeni gelenlere eğitim olanağı sağlamak amacıyla her yıl yapılacak yeni eğitim tesisi (temel eğitim ve mesleki eğitim dersliği) sayısının, yerel özel kesim ve sivil toplum ile birlikte belirlenmesi ve üretilmesi

1.2.6.3. Birinci derece yığılma merkezlerinde, kamu, STK işbirliği ile kentlerde yaşlı bakımı ve çocuk bakımı sağlayan kurumların geliştirilmesi

1.2.6.4. Konut alanları yakınında, her yaşa ve farklı türlere uygun spor alanlarının yapılması, sporun gündelik yaşam faaliyetleri arasında yer almasının sağlanması

1.2.6.5. Kentsel ölçekte ulaşım, çevresel koruma ve kültür programlarını dikkate alarak, gezi, dinlenme ve doğayla ilişkilenme sağlayacak rekreasyon, hizmet ve toplumsal kaynaşma alanlarının geliştirilmesi

3.1.3 Öncelik 1.3: Kırsal Yerleşim Deseninin Rasyonel Bir Yapıya Dönüştürülmesi

2000 yılında bölge nüfusunun yaklaşık olarak yarısı kırsal alanda bulunmaktadır. Engebeli ve ormanlarla kaplı bir topografik yapısı olan bölgede, kırsal nüfusun küçük yerleşmelerde ve mekanda dağınık biçimde bulunması ve birden fazla yerleşim yeri -bağlısı- olan köy sayısının yüksek olması, kırsal nüfusun çok parçalı olmasına sebep olmaktadır. Kırsal nüfusun çok parçalı olması, hem ekonomik faaliyet, hem de temel sosyal ve teknik altyapı organizasyonunu zorlaştırmaktadır. Bu yerleşme deseni, çeşitli ekonomik faaliyetlerin oluşması için yeterli büyüklüğü sağlayamamakta, temel altyapı sunumlarında ve hizmet götürmede maliyeti artırıcı ve etkinliği azaltıcı bir etki yaratmaktadır. Bu nedenle, kırsal yerleşmelerde yaşam kalitesi oldukça düşüktür.

Atıl kapasiteler yaratılmadan ve kamu kaynakları etkin biçimde kullanılarak kırsal yaşam kalitesinin artırılması, kırsal yerleşme örüntüsünün daha rasyonel bir yapıya verilerek, kırsal nüfusun, ekolojik olarak, daha büyük yerleşim birimleri oluşturmasını gerektirmektedir. Böylece kırsal nüfusa daha kaliteli hizmet, daha ekonomik biçimde sağlanacaktır. Yerleşme deseninde, küçük yerleşmelerin sayısının giderek azalması ve nüfusun göreli büyük kırsal merkezlerde toplanması, kırsal nüfusa yönelik hizmetlerin daha kaliteli ve kesintisiz biçimde ulaşmasını ve nüfus yoğunlaşmasına bağlı olarak, tarımsal olmayan (ancak tarımla bağlantılı) ekonomik faaliyetlerin gelişmesini sağlayacaktır.

Tedbir 1.3.1: Tokat İlinin (Bakanlar Kurulu Kararı ile Sayıları Sınırlandıktan ve Yeniden Belirlendikten Sonra) MKY'lerin Geliştirileceği Pilot İl Olarak Seçilmesi ve İlk Uygulamaların Yapılması

Mevcut Durum

TR83, Düzey 2 İBB'ler içinde yerleşme sayısı ve hektara düşen yerleşme sayısı en yüksek olan ikinci bölgedir. Bölgede birim alana düşen köy sayısı, Türkiye ortalamasının oldukça üstündedir. Bölgede yerleşme sayısı yüksek olmasına karşın, nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgedeki yerleşmelerin çoğunluğunun (yüzde 69,5) nüfusunun 0–500 aralığında olması ve birden fazla yerleşim yeri olan yerleşme sayısının fazla olması, hizmet götürmede ekonomik olmayan durum yaratmaktadır.

Kırsal alana yönelik hizmetlerin, uygulamacı kuruluşlarca, belli öncelikli yerleşme merkezleri aracılığıyla çevre yerleşim yerlerine, zamanında ve eksiksiz olarak ulaştırılmasında birliğin sağlanması amacıyla 1997 yılında 9236 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı (BKK) ile belirlenen "Merkezi Yerleşim Yerleri" nüfusun toplanacağı yerleşmeler olarak belirlenebilir, ancak bu yerleşmeler nüfus artış/ büyüme eğilimi ve mekanda dağılımı incelendiğinde Merkezi Yerleşim Yerleri'nin tamamının nüfusun toplulaştırılması için uygun olmadığı belirlenmiştir. Bu kapsamda yapılan analizde 2000 yılı nüfusu 1 000'den fazla olan ve son 20 yıl içinde nüfus artış hızı pozitif olan yerleşmeler (kendi ekolojik dengeleri içinde ve hiçbir dış müdahale olmaksızın gelişmeyi başarmış olan yerleşmeler) belirlenmiştir. Bu yerleşmelerin haritalandırılması ile yerleşmelerin mekansal dağılımları incelenmiş, birbirine yakın yerleşmelerden daha fazla nüfusa sahip olan ve sosyal ve teknik altyapı imkanları daha fazla olan ve ulaşılabilirliliği daha yüksek olan yerleşmeler (57 adet), Merkezi Kırsal Yerleşimler (MKY) olarak belirlenmiştir (Şekil 4.1). MKY listesi Ek 5'de verilmiştir. MKY olarak belirlenen yerleşmelerde uygulamaların başlatılabilmesi

için öncelikle ilgili BKK'nın öneriler doğrultusunda revize edilmesi gerekmektedir.

MKY'lerde yaşam kalitesinin yükseltilmesi için yapılacak çalışmaların öncelikle bir pilot ilde uygulanması ve bölgenin diğer illerinde pilot uygulamaların deneyimleri ile uygulanması faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu nedenle, kırsal karakteri en baskın olan ve en fazla MKY önerilen Tokat ili pilot il olarak seçilmiştir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Kamu kaynaklarının etkin biçimde kullanılması, rasyonelleştirme, kırsal yaşam kalitesinin artırılması ulusal plan kararları ile örtüşmektedir. Orta vadeli gelişmenin temel amaçlarından biri olan altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesi ve çevrenin korunması amacına yönelik kamu yatırımlarının artırılması ve etkinleştirilmesi önceliği kapsamında kamu yatırım programının etkinliğinin artırılması amacıyla yapılan ve önemli mesafe alınan rasyonelleştirme çalışmalarına devam edileceği, altyapı hizmetlerinin sağlanmasında, kamu yararı ve etkinlik ilkelerinin esas alınacağı belirtilmektedir (DPT, 2003-5).

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi'nde (UKKS) kırsal alan fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması stratejik amacı kapsamında kırsal ekonominin geliştirilmesi ve kırsal alanda yaşam kalitesinin yükseltilmesi amacıyla;

- Kırsal ekonominin pazarla entegrasyonuna yönelik altyapının geliştirilmesi,
- İşletmelerin ve kırsal nüfusun hizmetlere erişiminin kolaylaştırılmasına,
- Kırsal alan ve yerleşmelerin sağlıklı, yaşanabilir ve sürdürülebilir iş ve yaşama ortamı olarak güçlendirilmesine

yönelik olarak, fiziki altyapının iyileştirilmesi ve sunulacak hizmetlerin etkinliğinin artırılması gerektiği ve bu kapsamdaki yatırım ve hizmetlerin fert ve toplum sağlığını dikkate alan, kırsal çevreye duyarlı ve arz güvenliği yüksek, yararlanıcıların katılım, katkı ve sahiplenmesini esas alan modeller üzerinden uygun ölçekte gerçekleştirilmesi sağlanacağı belirtmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006).

Bu stratejik amaca yönelik olan kırsal altyapının geliştirilmesi önceliği kapsamında da konumları itibarıyla çevresindeki yerleşim birimlerine hizmet verme ve gelişme potansiyeli olan merkezi yerleşmelere öncelik verilerek, bu yerleşmelerin alt yapılarının geliştirilmesi sağlanacağı belirtilmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006). Ayrıca, içmesuyu sıkıntısı çekilen yerleşimlere yeterli ve sağlıklı içmesuyu hizmetinin götürülmesi, sağlıklı ve yeterli içmesuyu imkanı bulunan yerleşimlerde meskenlerin su dağıtım şebekelerine ve devamında kanalizasyon altyapısına kavuşturulması ve bu konularda hizmet veren birliklerin ve örgütlenmelerin desteklenmesinin sağlanacağı, kanalizasyon altyapısı ihtiyaçlarının giderilmesinde, yapım ve işletme giderleri düşük olan doğal arıtma tesislerinin yapımına öncelik verileceği belirtilmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006).

Stratejik Önem

Kırsal nüfusun dönem sonu itibarıyla yüzde 25 civarında olması (yaklaşık 854 800 kişi) öngörülmektedir. Türkiye'de planlı dönemde (1960 sonrası) kırsal alanlarda yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik model arayışları çeşitlenmiş, geliştirilen merkez köy, köy-kent gibi kalkınma modelleriyle bu temel sorunun çözülmesine çalışılmıştır. Ancak, kalkınma, planlama ve uygulamayla ilgili gelişmeler sınırlı kalmış, köy yerleşim birimlerinin ancak yüzde 1'i planlı yerleşime kavuşabilmiştir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006). Bu nedenle, MKY'lere yönelik olarak yapılacak çalışmaların bölgenin tamamında uygulanmasından önce pilot uygulamalar yapılması ve pilot uygulamaların sonuçlarına göre bölgenin tamamında uygulanması kırsal yerleşim deseninin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesinin ve kırda yaşam kalitesinin artırılmasının başarılması bakımından oldukça önemlidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbir, Tokat ilindeki MKY'lerde imar planlarının hazırlanması, teknik ve sosyal altyapı eksikliklerinin giderilmesi kalitesinin yükseltilmesi ile gerçekleşecektir.

Projeler

1.3.1.1. Nüfus öngörüsü dikkate alınarak, MKY'lerde imar/ ilave imar planlarının hazırlanması
1.3.1.2. MKY belediyelerinin, kentsel fiziki altyapı eksikliklerinin tamamlanması
1.3.1.3. MKY'lerde eğitim tesisleri gelişiminin planlanması
1.3.1.4. MKY'lerde sağlık tesisleri gelişiminin planlanması

Tedbir 1.3.2: Pilot İlin Dışındaki MKY'lerin İmar Gelişme Programlarının Hazırlanması ve Fiziki Altyapı Eksikliklerinin Tamamlanması

Mevcut Durum

Bölgede kırsal yerleşimlerin sayıca fazla, nüfus olarak küçük ve yerleşim düzeni olarak dağınık olması hizmet sunum maliyetleri ve etkinliği üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Kırsal nüfus için birer hizmet merkezi, çekim merkezi olması amacıyla belirlenen 57 adet MKY'nin 39'unda belediye teşkilatı bulunurken 18'inde bulunmamaktadır. Belediyesi olan 39 yerleşmenin ise 27'sinde imar planı hazırlanmış durumdadır (Dolsar, 2004-1). Demografik, sosyal ve ekonomik gelişme göstermesi beklenen MKY'lerin planlı biçimde geliştirilmesi gerekmektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Ulusal kırsal kalkınma stratejisi'nde (UKKS) kırsal alan fiziki altyapı hizmetlerinin geliştirilmesi ve yaşam kalitesinin artırılması stratejik amacı kapsamındaki kırsal yerleşimlerin geliştirilmesi ve korunması önceliğine yönelik özellikle göç alan, ikinci konut talebinin güçlü olduğu ve nüfus artış hızı yüksek kırsal yerleşimlerde "kırsal yerleşme planlaması"nın yaygınlaştırılmasına yönelik düzenlemeler gerçekleştirileceği belirtilmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006). Tedbir 1.3.1 kapsamında da belirtildiği gibi içmesuyu sıkıntısı çekilen yerleşimlere yeterli ve sağlıklı içmesuyu hizmetinin götürülmesi, sağlıklı ve yeterli içmesuyu imkanı bulunan yerleşimlerde meskenlerin su dağıtım şebekelerine ve devamında kanalizasyon altyapısına kavuşturulması vurgulanmaktadır (Yüksek Planlama Kurulu, 2006).

Stratejik Önem

Kırsal nüfus için birer çekim merkezi haline gelmesi öngörülen MKY'lerin göç alarak nüfusunun artması beklenmektedir. Bu nedenle MKY'lerin gelişmesinin planlı bir şekilde yürütülmesi ve eksik teknik altyapılarının tamamlanması kırsal yerleşme deseni açısından stratejik öneme sahiptir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbir, Tokat ilindeki pilot uygulamaların deneyimleri doğrultusunda Amasya, Çorum ve Samsun ilindeki MKY'lerde imar planlarının hazırlanması ve teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi ile gerçekleşecektir.

Projeler

1.3.2.1. Nüfus öngörüsü dikkate alınarak, MKY'lerde imar/ ilave imar planlarının hazırlanması
1.3.2.2. Pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, MKY'lere ulaşan fiziki altyapı (ulaşım, iletişim ve enerji) eksikliklerinin giderilmesi ve geliştirilmesi
1.3.2.3. MKY'lerde mevcut ve yeni gelişme alanlarının kentsel altyapısındaki eksikliklerin (yeterli ve sağlıklı içmesuyu, kanalizasyon, ulaşım, çevre düzeni), pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, tamamlanması

Tedbir 1.3.3: Kırda Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi İçin MKY'lerde Sosyal Altyapının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Kırsal alanda yaşam kalitesinin yükseltilmesi için bölge kırsal alanında eksik olan sosyal altyapıların ve hizmetlerin ekonomik biçimde tamamlanması gerekmektedir. Kırsal alanda ekonomik biçimde hizmet sağlanması için hizmetlerin belirli merkezlerde sunulması özendirilmelidir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Kırsal nüfusun MKY'ler de toplulaştırılması üst ölçekli plan kararları ile de örtüşmektedir. ÖUKP'nin "Bölgeler Arasındaki Ekonomik ve Sosyal Gelişmişlik Farklılıkları" bölümünde geri kalmış bölgelerdeki kentsel ve kırsal alanlarda fiziki ve sosyal altyapı yetersizliğinden bahsedilmekte ve fiziki ve sosyal altyapıların tamamlanmasına yönelik tedbirler alınacağı belirtilmektedir (DPT, 2003-5). UKKS'nin ikinci stratejik amacı olan insan kaynaklarının, örgütlenme düzeyinin ve yerel kalkınma kapasitesinin geliştirilmesi kapsamında sosyal hizmetlere (eğitim, sağlık, sosyal güvenlik gibi) erişimde yaşanılan sıkıntılar, kırsal alanın yaşam alanı cazibesini olumsuz yönde etkilediği ve yerel kaynaklara dayalı olarak kırsal kalkınmanın hızlandırılmasında;

- İnsan kaynakları, sosyal sermaye, yerel bilgi ve beceri stokunun geliştirilmesinin,
- Dayanışma bilincinin ve yerel/bölgesel kalkınmaya odaklı işbirliği ve ortaklıkların güçlendirilmesinin, kırsal işgücünün mesleki ve teknik bilgi açığını giderecek yaygın eğitim hizmetleri sunumunun,
- Girişimcilik kültürünün yaygınlaştırılması ve kırsal toplumun üretkenliğinin güçlendirilmesinin,

önemini artırdığı belirtilmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006). Bu kapsamda sağlanacak sosyal altyapı ve hizmetlerin yerel koşullar, yerleşim düzeni, yerleşimlerin hizmet sunma ve gelişme potansiyeli de dikkate alınarak geliştirileceği ve yaygınlaştırılacağı belirtilmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2006).

Stratejik Önem

Kırsal yerleşmelerin küçük ve dağınık olması çeşitli hizmetlerin sunumunda ekonomik olmayan durumlar ortaya çıkarmakta ve yaşam kalitesine etki eden hizmetlerin yetersiz olmasına sebep olmaktadır. Bu alanlara yönelik hizmetlerin (özellikle kamu hizmetlerinin) ekonomik biçimde sunulması ve kırsal alanda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için MKY'lerin güçlendirilmesi ve çevre kırsal yerleşimlere hizmet veren merkez özelliği kazanması oldukça önemlidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kırsal alanda yaşam kalitesinin ekonomik biçimde yükseltilmesi için

- Eksik olan teknik altyapıların (içmesuyu, kanalizasyon, elektrik, telefon) tamamlanması veya kalitesinin yükseltilmesi,
- Kamu ulaşım ve iletişim altyapısının buraya güçlü ve öncelikli bir biçimde yönlendirilmesi, MKY'lerin daha üst yerleşim birimiyle aksamasız bir ilişki içinde olmasının sağlanması ve
- Kamunun yerleşime yönelik yatırımlarının (pazar yeri, tarımsal danışma/ eğitim-araştırma istasyonu, sağlık ocağı, YİBO, PİO vb gibi)
- Özel kesimin veya üretici birliklerinin, kooperatif birliklerinin veya yapacakları yatırımların (depo, soğuk hava deposu, süt toplama merkezi, ilk işleme veya ön işleme, şoklama, ambalajlama birimleri vb)

buraya yönlendirilmesi önerilmektedir. Beklenen nüfus gelişmesi, merkezin doğal gücüne bağlı olarak gerçekleşecektir.

Projeler

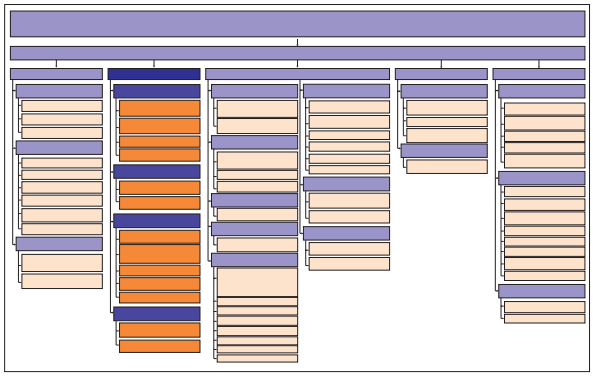
1.3.3.1. MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi

1.3.3.2. MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, sağlık tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi

1.3.3.3. MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, rekreasyon ve spor alanlarının geliştirilmesi

3.2 STRATEJİK AMAÇ 2: İNSAN KAYNAKLARININ VE TOPLUMSAL YAPININ GELİŞTİRİLMESİ

TR83'ün gelişmesi, ekonomik gelişmelerle birlikte ve ekonomik gelişmelerin gerçekleşebilmesi için, insan sermayesinin ve toplumsal sermayenin oluşmasına ve kentlerin bu dönüşüme hazır olmasına bağlıdır. Bölgesel gelişme için öngörülen fiziki-mekansal, ekonomik, ekolojik ve kurumsal stratejik amaçlar, böylece toplumsal stratejik amaçla tamamlanmakta ve bütünleşmektedir.

Bölgenin yıllık ortalama nüfus artış hızı 1980 ile 2000 arasında sürekli azalma göstermektedir (Tablo 2.3). 1990-2000 arasında Çorum ili nüfus kaybetmektedir. Amasya ve Samsun yıllık ortalama nüfus artış hızı ise Türkiye ortalamasının çok altındadır. Kırsal nüfus, Tokat hariç, bütün illerde ve bölgenin bütününde azalmaktadır. Kırsal alandaki boşalma, nüfusu yaşlanan ve azalan yerleşimlerdeki nüfusun hizmetlerden yeterli düzeyde yararlanamaması, ekonomik ve toplumsal sorunlar yaratacaktır. Buna karşılık, bölgenin kentleşme hızı da, Türkiye ortalamasından düşüktür (Tablo 2.3). Kırsal toplum, son 50-60 yıldan beri sürekli olarak kırdan kente doğru göç etmektedir ve verilen göç büyük ölçüde (yüzde 70) bölgedeki şehirlerden, başka illerin şehirlerine doğrudur.

ÖUKP amaçları arasında yer alan "uluslararası piyasada rekabet edebilecek, yüksek teknolojiye

Tablo 3.2 Stratejik Amaç 2 GZFT

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
• Sivil toplum kuruluşları açısından bölgede bir miktar gelişmenin bulunması, • Nüfus yoğunluğunun düşük olması, • Bölgenin köklü kültür tarihine sahip olması, • Kültürel değerleri koruma bilincinin bölgenin bazı yerlerinde güçlü olarak görülmesi.	• Sosyal güvenlik uygulamalarının bölgede yeterince gelişmemiş olması, • İşsizlik ve yoksulluğun yüksek oranda bulunması, • Eğitim ve sağlık hizmetlerinin yetersiz olması, • Kadının öneminin ikinci planda kalmış ve eğitim düzeylerinin düşük olması, • Sivil toplum kuruluşlarının aralarındaki ilişkilerin ve örgütlenmelerin zayıf olması,
Fırsatlar	**Tehditler**
• Bölgenin güçlü bir kültürel mirasa sahip olması, • Bölgede kırsal alanın nüfusunu kaybediyor olması, • Teşviklerin sivil toplum kuruluşlarının kurulmasının sağlanmasında kullanılabilir olması, • Üniversitelerin diğer dışsallıkları ile her sektörle olan ilişkilerinden yararlanarak hızlı bir gelişme sağlanmanın mümkün olması, • Yerel yönetimlere ilişkin yasalarda yapılan düzenlemeler ile bölgenin kurumsallaşmasında yerel inisiyatifin ön plana çıkmasının sağlanması, • AB'ne uyum sürecinde yerel kültürel değerlerin korunmasında gerekli olacak teknik ve mali yardımların sağlanabilecek olması.	• Tarihi ve kültürel değerlerin koruma ve bakımlarının yetersiz olması, • Bölge insanının yeterince bilgi toplumu teknolojilerine kavuşturulamamış olmasından dış dünyaya açılamaması.

yönelen bir ekonomik yapının oluşturulması" amacının önceliklerinden biri "bilgi ekonomisine geçişin altyapısının oluşturulması ve "insan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdam edilebilirliğinin artırılması" amacının öncelikleri "eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi", "istihdamın artırılması ve istihdamda eşit fırsatlar yaratılması" ve "sağlık hizmetlerinin iyileştirilmesi"dir (DPT, 2003-5: 76-77). Türkiye'nin orta vadeli amaçları, ÖUKP'nin gelişme eksenleriyle ilişkilidir ve 2. ekseni oluşturmaktadır. Aktif istihdam politikaları ve eğitim sisteminin güçlendirilmesi, bu eksendeki önceliklerdir (DPT, 2003-5: 106-110).

Orta Vadeli Program stratejilerinin gelişme eksenlerinden "B. Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele" ekseni ile sektörel politikalardan "A. Eğitim", "B. Sağlık" ve "D. Bilim ve Teknoloji" başlıkları altında yer alan temel amaç ve tedbirler (DPT, 2005-2: 18-35), TR83 Bölgesi'nin stratejik amaçları ve öncelikleri için üst ölçek kararlarını oluşturmaktadır.

TR83 Bölgesi için, MDA'da belirlenmiş olan düşük kentleşme, bölge dışına göç ve her düzeydeki eğitim ihtiyaçlarını ve diğer bulgular dikkate alınarak, ÖUKP'de ve OVP'de ülke için tasarlanmış gelişme eksenlerinin ve politikaların doğrultusunda ve yerel toplumun da beklentileri gözönüne alınarak, kır-kent sürekliliği içinde yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve her düzeydeki bilginin daha kolay erişilebilir ve daha nitelikli olmasının sağlanması, insan kaynaklarının ve toplumsal yapının geliştirilmesi, stratejik bir amaç olarak saptanmıştır.

3.2.1 Öncelik 2.1: Her Düzeydeki Eğitimin, Bölgenin Üretim ve Hizmet İhtiyaçlarına Göre Örgütlenmesi

Bölge, bazı sosyal göstergeler bakımından diğer öncelikli bölgelerden iyi durumdadır. Okur-yazarlık oranları ve çeşitli eğitim kademelerinde okullaşma oranları Türkiye ortalamalarına yakındır. Benzer bir durum sağlık ve diğer sosyal gelişme göstergeleri için de geçerlidir. Ancak, mesleki ve teknik ortaöğretimde okullaşma oranı yüzde 19,7 olup, hem Türkiye ortalamasının, hem de komşu TR72, TR82 ve TR90 bölgelerinin altındadır.

Orta vadeli stratejide yer alan "eğitim hizmetlerinin geliştirilmesi" ve ÖUKP'de yer alan eğitim sisteminin geliştirilmesi" önceliği ve bağlı tedbirler olan "insan gücü piyasası ve eğitim ilişkisinin güçlendirilmesi, eğitimde bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımının artırılması, yetişkinlerin hayat boyu eğitim imkanlarının güçlendirilmesi" dikkate alınmıştır (DPT, 2003-5: 109). Ayrıca, OVP'de "program dönemi gelişme eksenleri başlığı altındaki "A. İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve İstihdam Edilebilirliğin Artırılması" bölümünde yer alan politikalar dikkate alınmıştır. Bunun dışında, sektörel politikalar başlığı altındaki "A. Eğitim" bölümündeki politikalar, "D. Bilim ve Teknoloji" bölümündeki politikalar, "E. Tarım bölümündeki politika, dikkate alınmıştır (DPT, 2005-2: 19-21 ve 29-36).

TR83 Bölge mekanının, kamu hizmetlerini ve özellikle eğitim hizmetlerinin topluma kolay ve düşük maliyetle ulaşmasını sağlayacak biçimde örgütlenmesi ile, okul öncesinden başlayarak bütün düzeylerde eğitim hizmetlerinde niteliğin geliştirilmesi ve kapsamın genişletilmesine öncelik verilmektedir. Temel eğitimde yasa gereği olan, tam kapsama oranlarına kızlarda ve erkeklerde ulaşılacağı varsayılarak, mesleki eğitimin geliştirilmesi, bölge üniversite ve yüksek okullarının niteliksel gelişmesi, yetişkin eğitiminin, kentleşmeye paralel bir güç kazanması ve tarımsal yayım politikalarında hızlanma ve dönüşüm sağlanması

ile, eğitim önceliğinin gerçekleştirilmesi mümkün olacaktır.

Tedbir 2.1.1: Mesleki Eğitim ile Sektörlerin Talep Ettiği Nitelikli Eleman ve Ara Eleman İhtiyacının Karşılanması Arasındaki İlişkinin Kurulması

Mevcut Durum

2002 yılı verilerine göre TR83 Bölgesi'nde mesleki ve teknik öğretimde okullaşma oranı yüzde 19,7'dir. Bu oran, Türkiye ortalamasına oldukça yakındır (yüzde 20,5). Bölgede ortaokul dengi mesleki eğitim okulunu bitirenlerin oranı çok düşüktür (yüzde 0,19). Lise ve dengi meslek okulunu bitirenlerin oranı daha yüksek olmakla birlikte (yüzde 3,6) yeterli düzeyde değildir. Lise dengi meslek okulunu bitirenlerin büyük bir bölümü erkeklerdir (yüzde 3,0 erkek, 0,6 kadın). Meslek okulu mezunu erkekler sırasıyla en çok elektrik, mali kurumlar, toplum hizmetleri ve ulaştırma gibi ekonomik faaliyet kollarında çalışmaktadır. Bölgedeki yaygın eğitim kurumlarından Mesleki Eğitim Merkezi (MEM) ve Halk Eğitim Merkezleri, mesleki eğitimde etkili değildir (Dolsar, 2004-1).

Sadece imalat sanayi dikkate alındığında, istihdamın büyük bir bölümünün (yüzde 30,1) gıda-içki-tütün sektöründe, diğer önemli bölümünün de dokuma sektöründe (yüzde 18,1) ve orman ürünleri sektörlerinde (yüzde 15,0) gerçekleştiği görülmektedir. İmalat sanayindeki istihdamın yüzde 71,3'ü ilkokul eğitimi, yüzde 20,6'sı da lise ve dengi eğitim almıştır (Dolsar, 2004-1). Bu veriler, özellikle imalat sanayindeki istihdamın yeteri kadar eğitimli olmadığını ve bölgeye sağlanan mesleki teknik eğitimin, imalat sanayinin ihtiyacını karşılayacak kapasitede olmadığını göstermektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

ÖUKP, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdamın artırılması gelişme ekseninin öncelikleriden biri olarak, eğitim sisteminin güçlendirilmesini öngörmektedir. Bu önceliğin altındaki tedbirler ile, işgücü piyasası ve eğitim ilişkisinin güçlendirilmesi ve yetişkinlerin hayat boyu eğitim imkanlarının güçlendirilmesi öngörülmektedir (DPT, 2003-5: 107-109).

OVP' de insan kaynaklarının gelişmesi ve istihdam edilebilirliğin artırılması gelişme eksenlerinde tanımlanan aktif istihdam politikaları içinde;

- "Mesleki eğitimde piyasanın ihtiyaç duyduğu nitelikteki insan gücünü yetiştirmek için modüler ve esnek bir sisteme geçiş çalışmalarının" yapılacağını,
- "İş dünyasının talep ettiği nitelikte işgücünün yetiştirilmesi amacıyla eğitim ve işgücü piyasası arasında işbirliğini güçlendirecek mekanizmalar" oluşturulacağını,
- "Meslek yüksek okulları ile mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının arasında program bütünlüğünü esas alan işbölümü ve işbirliği, sanayi ile işbirliği içinde uygulamalı eğitim" sağlanacağını

belirtmektedir (DPT, 2005-2: 18-19).

Stratejik Önem

TR83 Bölgesi'ndeki toplumsal gelişmenin öngördüğü kentleşmeyle birlikte gelişmesi beklenilen sanayi ve hizmet üretimlerinin etkin ve verimli bir biçimde yerine getirilmesi ve bu alanlarda istihdamın artması için, örgün ve yaygın mesleki eğitimle sektörler arasında, ulusal ölçekteki planların da öngördüğü gibi, doğrudan bir işbirliği ağının oluşturulması gerekmektedir. Benzer bir ihtiyaç, teknoloji ağırlıklı hale gelecek tarım sektörü için de geçerlidir. Üretici sektörler, dış dünya ile artan ilişki düzeneği çerçevesinde, üretimdeki esnekliği artırmak zorunda kalacaktır. İstihdamda, teknolojik gelişmelere uyum ve üretimin gerektirdiği niteliklere göre değişmelerin gerçekleşebilmesi, mesleki ve teknik eğitimle talep arasındaki bağın, organik ve güçlü olmasını gerektirmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbirin uygulanması için, sayısı giderek artacak genç ve kentli nüfus, etkin bir rehberlik hizmeti eşliğinde meslek seçimi ve yönlendirme sistemi kurulacaktır. Değişen ihtiyaca göre esnek tepki verebilecek modüler bir eğitim verilebilmesi için, özellikle kentlerde özel bir çaba gösterilmesi gerekecektir. Buna paralel olarak, yerel inisiyatiflerin

ve yerel kamu yönetiminin de desteğiyle, eğitim kurumlarının altyapısının ve donanımının geliştirilmesi sağlanacaktır. Mesleki belgeleme ve mesleki yeterlik sistemi, öncelikle yaygın eğitimden başlayarak, bölgesel kurumlar eliyle standart bir biçimde gerçekleştirilecektir.

Projeler

2.1.1.1. Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi

Tedbir 2.1.2: Bölgedeki Üniversite ve Yüksek Okullardaki Öğretim Elemanlarının Mesleki Gelişim ve Araştırma Olanaklarının Artırılması

Mevcut Durum

Samsun'daki Ondokuzmayıs Üniversitesi ve Tokat'taki Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin yanı sıra, Çorum ve Amasya'da iki yeni üniversite kurulmuştur. Yüksek okullarıyla birlikte, bölge üniversitelerinin gelişmesi gereklidir ve akademik kadroları sayı ve nitelik olarak geliştirilmelidir. Oysa, mevcut üniversitelerin kadroları bile yeterince tamamlanmış değildir. En önemli sorunlardan biri üniversitelerin öğretim üyesi açığıdır (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

VIII. BYKP 'Uzun Vadeli Gelişmenin Stratejik Amaçları' bölümünde "bilim ve teknoloji yeteneğinin güçlendirilmesi, yeni teknolojilerin geliştirilmesi sağlanarak, ekonomik ve sosyal yapıda dönüşüm" öngörülmektedir (DPT, 2000: 21).

ÖUKP, tarım ve sanayi işletmelerinde yeni teknoloji kullanımını ve Ar-Ge'yi desteklemektedir. Bunun için gerekli koşullardan biri, üniversite ve yüksek okulların olanaklarının artırılmasıdır.

OVP'de, insan kaynaklarının gelişmesi ve istihdam edilebilirliğin artırılması gelişme eksenlerinde "bilgi toplumuna dönüşüm süreci ile bölgesel, ulusal ve uluslararası gelişme ve ihtiyaçlara göre yüksek öğrenim kurumlarının birim ve programlarının" güncelleneceği belirtilmektedir. Ayrıca, eğitimle ilgili sektörel politikalarda "eğitim" politikalarında yüksek öğretim kurumlarının ihtisaslaşmayı esas alan rekabetçi bir yapıya kavuşturulacağı ve bu kurumların hizmet üreterek kaynak oluşturma faaliyetlerinin destekleneceği açıklanmaktadır (DPT, 2005-2: 18, 30). Bu nedenlerle, bölgedeki üniversite ve yüksek okulların eğitim elemanlarını geliştirmesi gerekmektedir.

Stratejik Önem

Bölgenin gelişmesinde, kırsal ve kentsel üretimlerin rekabetçi bir yapıya kavuşturulması stratejik bir amaçtır. Ancak küreselleşmekte olan bir ortamda, işletmelerin rekabet gücü olması, artan oranda bilim ve teknoloji kullanımıyla mümkün olmaktadır. İşletmelerin sürekli değişime hazır olması ve uyarlamalar yapabilmesi, bölgenin yenilikler yaratarak avantaj elde edebilmesi, bilim ve araştırma kapasitesiyle ilgilidir. Bölgenin bu gücü elde edebilmesini sağlayacak olan kurumsal gücün önemli bir bölümü, bölge üniversite ve yüksek okulları tarafından sağlanmaktadır. Mevcut ve kurulacak yükseköğrenim kapasitesinin, nitelikli elemanlarla ve uzmanlaşmış bilgi ile genişletilmesi ve yeni kuşakların akademik ve mesleki olarak daha rekabetçi bir dünya için hazırlanması gereklidir. Bölge üniversitelerinin rekabet edebilirlik ve mükemmeliyet sağlamak amacıyla, eleman yetiştirme ve altyapı geliştirme konularında ortak bir alan yaratması, bölgenin gelişme şansını artıracaktır. Bu nedenle, bölge üniversite ve yüksek okullarının öğretim üyesi ve yardımcılarını nicelik ve nitelik olarak geliştirmek ve eğitmek için, diğer yerel aktörlerle birlikte göstereceği çaba, geleceğin hazırlanması bakımından stratejiktir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Üniversitelerin bölge ihtiyaçlarını tanıması ve bu ihtiyaçları yanıtlayabilecek bir gelişim gösterebilmesi için, özel kesimle ilişki kurulmalı ve kurumlar arası işbirliği geliştirilmelidir. Bölge üniversiteleri, genç elamanlarının niteliksel gelişimini sağlaya-

bilmek için, bölge dışındaki seçilmiş üniversitelerle protokoller imzalayarak, yüksek lisans ve doktora çalışmalarını buralarda yapmasını veya AB çerçevesindeki eğitim ve araştırma fonlarının kullanımını planlamalıdır. Karadeniz Bölgesi'nde yaratılmış bilimsel kapasiteden yararlanmak için, komşu ülkelerle bilim insanı değişim programları geliştirilmelidir.

Bu planlama çalışmasında, bölgenin özel kesim ve diğer kurumlarıyla birlikte çalışma yapılması, üniversitelerin etkinliğini artıracaktır. Kurumlar arası yerel ilişkiler, üniversitelerin araştırma kapasitesini ve donanımını artırmasını da destekleyecektir. Üniversiteler, yerel gelişmede pratik ve stratejik bir rol oynamanın yanı sıra, yenilikçiliğin sürekli olabilmesi için, bilimsel bilgi üretimini de gerçekleştirecektir.

Projeler

2.1.2.1. Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi

2.1.2.2. Üniversite ve yüksek okullarda, özel kesimle birlikte, bölgesel kalkınma amacıyla örtüşen entegre projelere eleman yetiştirmek üzere, altyapısı yeterli olan (bölge dışı) üniversitelerde öğretim elemanı yetiştirme programlarına katılım için çalışma yapılması

2.1.2.3. OMÜ'nün, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ve yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) yurtdışındaki üniversitelerle ortak program geliştirmesi

2.1.2.4. OMÜ'nün ve üniversiteler üstü araştırma kurumunun, politika veya piyasa kurumlarının talepleri dışında kalan alanlarda araştırmalar tasarlaması ve yapması

2.1.2.5. Dış ülkelerden bölge üniversitelerine (özellikle Karadeniz çevresindeki ülkelerden) öğretim üyelerinin kısa veya uzun süreli olarak gelmesinin teşvik edilmesi

Tedbir 2.1.3: Yetişkin Eğitimi Programlarının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Yetişkin eğitimini sağlayan halk eğitim merkezleri, bölgede genellikle iki tür kurs açmaktadır: meslek kursları ve sosyal-kültürel kurslar. Ayrıca, bu kursların konularına benzer konularda, kurumlarla işbirliği yapılarak açılan kurslar, döner sermayeye bağlı olarak açılan kurslar, silah altında bulunan erbaş kursları, engelliler ile ilgili kurslar vardır. Bu kursların dışında, okuma-yazma kursları verilmektedir. Okuma- yazma kurslarına katılım (2003-2004 yılı için), toplam yetişkin eğitimi içinde düşük orandadır (yüzde 5,3) bu nedenle oldukça önemsizdir. Ancak, bölgede ve bütün illerde bu kurslara katılanların yarıdan çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. Toplam nüfus içinde (2000 yılı) yetişkin eğitimine devam edenlerin oranı bölge için binde birden azdır.

Meslek kursları ve sosyo-kültürel kurslar tek bir grup olarak ele alınacak olunursa, bölgede bu tür yetişkin eğitimi kurslarına katılanların çoğunluğunu (yüzde 53,6) kadınlar oluşturmaktadır. Bununla birlikte, bu tür yetişkin eğitimine devam eden nüfusun oranı oldukça küçüktür (yüzde 1,7). Kadın nüfus içinde yetişkin eğitimine devam eden kadınların oranı biraz daha yüksektir (yüzde 1,8).

Meslek kursları, bilgisayar eğitimleri ve geleneksel meslek eğitimleri olarak iki gruba ayrılabilir. Meslek eğitimleri içinde bilgisayar ile ilgili kurslar önemlidir. Sosyo- kültürel kurslar ise genellikle hobi öğrenimleri ve öğrencilerin sınavlara hazırlanması için yapılan eğitimler niteliğindedir. Sosyo-kültürel yetişkin eğitimleri içinde de, yabancı dil eğitimlerinin önemsenmesi gerekir. Kurumlarla işbirliği yapılarak verilen eğitimler ve silah altında olanlara verilen eğitimler, genellikle meslek eğitimi niteliğindedir. Meslek kurslarında kesin bir meslek ayrımcılığı olduğu ve bazı mesleklerin erkekler için, bazılarının da kadınlar için düşünüldüğü söylenebilir.

Bilgisayar eğitimlerinde (bilgisayar ve bilgisayar operatörlüğü) kadınların oranı, bölge için yüzde 38'i geçmemektedir. Bu oran, bilgisayar eğitiminde yüzde 40,67, bilgisayar operatörlüğünde yüzde 33,9'dur. Bilgisayar eğitiminde kadın- erkek arasındaki oranın eşitliğe en fazla yaklaştığı il Samsun'dur (bilgisayarda yüzde 44,2 ve bilgisayar operatörlüğünde yüzde 50,1). Buna karşılık bilgisayar eğitiminde Amasya'da ve bilgisayar operatörlüğünde Tokat'ta kadınların oranı bölgedeki en düşük oranlardır.

Bölge mesleki eğitim merkezleri'nde (MEM) eğitime devam eden toplam çırak ve yetişkinlerin, Türkiye'deki toplam MEM eğitimi alanlara oranı, oldukça yüksektir (yüzde 5,1). Bu oran, kalfalık ve ustalık ve usta öğreticilik eğitimi alanlarda daha yüksektir.

Yetişkin eğitimi programlarının, halen bölgede çok sınırlı sayıda kişi ve kurumun yararlanmakta olduğu Socrates/ Grundtvig 2 Öğrenme Ortaklıkları Programları ve Leonardo da Vinci Programları çerçevesinde geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, bilgi toplumuna dönüşüm sağlanması öngörülmekte (DPT, 2000), Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması gelişme ekseninde eğitim sisteminin geliştirilmesiyle önceliğin altında yer alan 2.3 numaralı tedbir, yetişkinlerin hayat boyu eğitim imkanlarının güçlendirilmesini öngörmektedir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve İstihdam Edilebilirliğin Artırılması Gelişme Ekseni'nde hayat boyu eğitim stratejisinin hazırlanması öngörülmekte (DPT, 2006-1) , Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, Temel Amaçlar: Gelişme Eksenleri'nden biri olarak tanımlanan 7.3 numaralı Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi'nde, Eğitimin İşgücü Talebine Duyarlılığının Artırılması ve Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi başlıkları altında, yaşam boyu eğitime geniş yer verilmektedir (DPT, 2006-2) .

Stratejik Önem

Yetişkin eğitimi programlarının geliştirilmesi, bölge için önem taşımaktadır. Bunun nedenleri, kısaca, aşağıda yer almaktadır:

Bölgede gelecek yıllarda kent nüfusunda hızlı bir artış ve bu artışın, kırdan gelecek göç nedeniyle olması beklenmektedir.

Kadınlarda okuryazarlık ve eğitim oranı daha düşüktür ve okul çağı kız çocuklarında okul terk oranları daha yüksektir. Bu açığın kapatılmasında yetişkin eğitimi işlevsel olacaktır.

Kente göçle birlikte, özellikle genç yaş gruplarının yeni kentli meslek ve becerileri kazanması için yetişkin eğitimleri işlevsel olacaktır.

Hem geleneksel bir öğrenme biçimi olduğundan, hem de, kentleşmenin ilk iki eriminde emek yoğun işyerlerindeki istihdam önem taşıyacağı için çıraklık eğitimi stratejik konumda olacaktır.

Ayrıca, esnek istihdam süreçlerinin giderek yaygınlaşması beklendiğinden, pazar taleplerindeki ve uluslararası ticari konjonktürdeki değişimlere göre yeni meslek için eğitim, giderek daha fazla önem kazanacaktır.

Yaşam boyu eğitim veya yetişkin eğitimleri, bölgenin, bilgi toplumuna geçişin önemli araçlarından biri olacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Yetişkin eğitimi programlarının geliştirilmesi tedbirinin gerçekleştirilmesi için, AB'nin bu alanda sağladığı fonlardan yararlanacak biçimde, STK'ların ve özel kesimin de ortak olduğu karar süreçleriyle projeler geliştirilecektir. Bu projelerde, kadın istihdamının artırılmasına özel önem verilecektir. Gelişmekte ve giderek kritik bir önem kazanmakta olan iletişim teknolojileri konularındaki yetişkin eğitimleri, girişimcilik eğitimleri ve kentlerin kültürel

mirasının yaşatılmasında (ve emek yoğun olacağı için istihdamda) özel önemi olan mimari mirasın korunması ve restorasyonuyla ilgili eğitimler, bu başlığın altında projelendirilecektir.

Projeler

2.1.3.1. KA'nın kolaylaştırıcılığıyla, belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının, AB'nin yetişkinler için Öğrenme Ortaklıkları "Grundtvig" (özellikle Grundtvig 2 ve 3) programlarından yararlanmaya teşvik edilmesi
2.1.3.2. Kamu, özel kesim ve STK işbirliği ile, yetişkinlerin iletişim teknolojilerini kullanmasını yaygınlaştıracak eğitimlerin sağlanması
2.1.3.3. Çalışan işgücünün niteliğinin yükseltilmesi ve yeni gelişen iş konularında bilgilenmesi için eğitimlerin yapılması ve işletmelerde eğitim seminerleri düzenlenmesi
2.1.3.4. Kamu, özel kesim ve STK işbirliği ile, bölge kentlerinde (daha çok yeni kentlileri dikkate alarak) yetişkin bireyler ve özellikle kadınlar için, girişimcilik/ iş kurma eğitimi verilmesi
2.1.3.5. Kamu ve STK işbirliği ile, bölge kentlerine yeni göç eden nüfusu ve bu nüfus içinde kadınları ön planda tutarak, okuma-yazması olmayanların eğitiminin tamamlanması
2.1.3.6 Bölge topluluklarına, kültürel mirasın ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, mimari korumayla ilgili geleneksel meslekler için eğitim programları hazırlanması

Tedbir 2.1.4 Bölgede Uygulanacak Tarımsal Projeler İçin Tarımsal Yayım ve Eğitim Programları Düzenlenmesi

Mevcut Durum

Tarım il müdürlüklerindeki ziraat mühendisleri ve ziraat teknisyenleri dikkate alındığında, bölgede 2004 yılı verilerine göre, her bir teknik personele düşen tarım işletmesi sayısı 275 adet ve arazi büyüklüğü 1 610 hektardır. Türkiye genelinde ise her bir teknik personele 255 tarım işletmesi düşmekte, bunların hizmet vermesi gereken alan 2 461 hektar olmaktadır. Bölge illeri arasında bazı farklılıklar olmasına karşın, teknik personel yönünden en iyi durumda olan il Amasya'dır. Bu ili Tokat, Samsun ve Çorum izlemektedir. Tarım işletmesi ve arazi büyüklüğü dikkate alındığında en az personel Çorum ilinde istihdam edilmektedir.

Bölgede yapılan incelemede, personelin sınırlı bir kısmının, yaklaşık yüzde 10-15'inin tarımsal yayım hizmetinde çalıştığı belirlenmiştir. Personelin bir kısmının yaşlı olması, yabancı dil bilen personel sayısının yeterli olmaması nedeniyle dünyadaki teknolojik gelişmeler yeter düzeyde izlenememekte, çiftçiye iletilememektedir. Ayrıca tarımsal yayım ve araştırma kuruluşları arasındaki bağın zayıf olması, üniversitelerle yeterli düzeyde işbirliği yapılmaması tarımsal yayımın etkinliğini azaltmaktadır.

Çiftçi ve eşlerinin eğitim düzeyi irdelendiğinde yaklaşık yüzde 20'sinin okuma yazma bilmediği, yüzde 25'inin bir okul bitirmediği veya sadece okur yazar, yüzde 50'sinden fazlasının ilkokul mezunu olduğu, sadece yüzde 0,23'ünün yüksek okul veya üniversite mezunu olduğu görülmektedir (Dolsar, 2004-1). Tarımda çalışanların eğitim düzeyinin düşük olması tarımsal yayım ve eğitimin önemini açıkça ortaya koymaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Orta Vadeli Program (2007-2009)'da "Girdi kullanımında ve eğitim-yayım hizmetlerinde iyileştirme sağlanarak tarımsal üretimde verimlilik ve kalite artırılacaktır" denilmektedir. ÖUKP'nda, kırsal kalkınma ekseninin öncelikleri arasında "kırsal alanda örgütlenme düzeyi yükseltilecek ve mesleki eğitim, yayım ve danışmanlık hizmetleri yoluyla kırsal kesimin eğitim düzeyi artırılacaktır" denilerek bu amaçla yapılacak çalışmalara öncelik verileceği belirtilmektedir. Tarımsal yayım ve eğitim kırsal kesimin kalkınmasında, gelirinin artmasında önemli bir etken olacaktır.

Stratejik Önem

Kırsal kesimde yaşayanların gelirlerinin çeşitlendirilmesi, girdilerin etkin bir şekilde kullanılarak tarımsal verimliliğin artırılması için bölgede tarımsal yayım ve eğitim çalışmalarına daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Organik tarım, örtü altı sebze tarımı (seracılık), hibrit tohum ve sertifikalı tohum üretimi, kesme çiçek üretimi, meyvecilik, bağcılık, hayvancılığın ve su ürünlerinin geliştirilmesi etkin bir tarımsal yayım ve eğitim ile mümkün olabilecektir. Eğitimli bir çiftçi grubunun yaratılması örgütlenme bilincini geliştirecek ve kırsal kesimde örgütlenme düzeyi yükselecektir. Tarımsal yayımın etkin bir şekilde uygulanabilmesi için araştırma enstitüleri, üniversiteler ve özel kesim arasındaki bağların güçlendirilmesi gerekmektedir. Çiftçinin alacağı danışmanlık hizmeti için bir ücret ödemesi uzun dönemde uygulamaya konulmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

- Tarımsal yayım ve eğitim çalışması, bölge çiftçisinin "yaşam boyu eğitim" anlayışına ve ihtiyacına yönelik olarak uygulamalı olarak yapılacaktır.
- Bölgedeki araştırma enstitüleri, üniversite ve tarımsal yayım kuruluşları arasındaki bağlar güçlendirilecektir.
- Tarımsal yayım işinde çalışacak personele yabancı dil eğitimi verilecek, konusu ile ilgili olarak yurt dışında en az bir yıl pratiğe dönük eğitim olanağı sağlanacaktır.
- Tarımsal yayım ve eğitim programları gençlerin tarıma ilgisini çekecek şekilde düzenlenecek, çiftçinin eş ve kız çocuklarına yönelik özel eğitimler verilecek, gençlerin tarıma ilgi duymaları, kadınların aile bütçesine katkı yapacak gelir getirici faaliyetler içerisinde yer almaları sağlanacaktır.
- Tarımsal yayım ve eğitim çalışmaları içerisinde bitkisel ve hayvansal üretim bilgilerine ilave olarak sözleşmeli tarım, üretici birlikleri, tarım sigortaları gibi güncel konulara yer verilecektir.
- Uzun dönemde tarımsal yayıma çiftçi katkısı sağlanacak ve yayımın özelleştirilmesine çaba harcanacaktır.

Projeler

2.1.4.1. Kamu kesimi, üniversite ve tarımsal birliklerin, ortaklıklar kurarak, yeni ürün ve yeni teknoloji uygulamalarının programlandığı yerlerde, çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapmasının KA tarafından eşgüdümünün ve ilişkilendirilmesinin sağlanması

2.1.4.2. KA eşgüdümünde tarımsal yayıma çiftçinin mali katkısının sağlanması ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi

3.2.2 Öncelik 2.2: Yoksullaşmaya, İşsizliğe ve Güvencesizliğe Karşı Kurumsal Mekanizmaların Geliştirilmesi

Bölgenin dört ilinde de kişi başına düşen gelir (2001) Türkiye ortalamasının çok altındadır. Samsun ve Çorum'da kişi başına düşen gelir daha yüksek olmakla birlikte, bölge ortalaması oldukça düşüktür ve illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik sıralamasında (2000) Samsun 32. ve Tokat 61. sırada yer almaktadır (Tablo 2.4). Bölge kentsel nüfusu artarken, yeni kentlilerin marjinalleşmemesi ve yoksul kesimler için sosyal dışlanmanın önlenmesi önemlidir. Yoksulluğun en önemli kaynaklarından birini, kente yeni göç eden nüfus oluşturmaktadır. Göç eden nüfus, kırda tutunma olanakları zayıflamış ve kentle bütünleşmesi için de bazı desteklere gereksinim duyan bir gruptur. Kente yeni gelenlerin bir bölümü, yoksulluk sınırının altında kalmaya aday en büyük risk grubunu oluşturmaktadır. Bunun için, aktif iş bulma olanaklarının artırılması için gençlere yeni beceriler kazandıracak eğitim sağlanması ve mikro-kredi sistemlerinin işletilmesi ile girişimciliğin artırılması önceliklidir. Mesleki eğitim, mesleki yetişkin eğitimi veya girişimci eğitimini sağlamaya yönelik faaliyetler için küçük ölçekli müdahalelere destek sağlayan programlar, öncelikler içinde yer almaktadır. Kadına ve çocuklara yönelik destek programları, yoksullaşmaya karşı diğer programları tamamlayan niteliktedir.

Orta vadeli stratejide "istihdamın artırılması ve eşit fırsatlar yaratılması" yer almaktadır. ÖUKP'de de, aktif istihdam politikaları, ikinci gelişme ekseni için öncelikler arasında bulunmaktadır. Bu öncelik, işgücü piyasasında dezavantajlı kesimlerin ve genç işsizlerin istihdamının desteklenmesi ile, çalışırken işsiz kalanlara yönelik tedbiri ve değişen piyasa koşullarında çalışanların ve girişimcilerin uyum kapasitesinin geliştirilmesini kapsamaktadır (DPT, 2003-5: 108).

Orta Vadeli Program'ın Gelişme Eksenleri A bölümü politikaları, "B. Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele" bölümündeki politikalar ve "E. Kamuda İyi Yönetişim" bölümündeki politikalar ile, sektörel politikalarda A. Eğitim bölümündeki politikalar dikkate alınmıştır (DPT, 2005-3: 19-21 ve 29-30).

Yukarıdaki hususlar göz önüne alınarak, TR83 Bölgesi'nde kentlerde oluşan ve oluşabilecek yoksullaşmaya karşı sağlanan desteklerin yeniden düzenlenmesi ve mutlak ve göreli yoksulluğu azaltacak mekanizmalar geliştirilmesi, istihdamın artırılması ve işsizliğe karşı aktif istihdam yaklaşımının uygulanmasıyla, yoksullaşmaya ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmalar geliştirme önceliği gerçekleştirilecektir.

Tedbir 2.2.1: Kentlerdeki Yoksullara Yapılan Yardımların Yeniden Düzenlenmesi, Mutlak ve Göreli Yoksulluğun Azaltılması

Mevcut Durum

Kentlerde yoksulluk sorunu vardır ve bölgedeki yoksullukla ilgili veriler, Türkiye'deki yoksulluk sorununa benzer sonuçlar yansıtmaktadır. Bölge yoksullarının en önemli gördükleri sorunlar, dört il için de yaklaşık aynı sırayı izlemektedir ve işsizlik en önemli sorundur. Bunu, temel ihtiyaçları karşılamaktaki güçlükler, geçim sıkıntısı, sağlık hizmetlerinin pahalı olması ve çocukların eğitim harcamaları izlemektedir. Kentlerin yoksul mahallelerinde yaşayan kişiler, konut, çevre ve altyapı koşulları bakımından da yetersizlik içindedir.

Bölge kentlerinde yapılan araştırmalara göre, refah düzeyinin düşüklüğü, yoksulluk, yoksunluk gibi kavramlar, aynı zamanda güçsüzlük, çaresizlik, sesini duyuramama ve "eşit olmama"," aşağıda bulunma" düşüncesine yol açmaktadır. Yoksul ailelerin ve çocuklarının bir çok olanaktan yararlanamaması ve karar verme süreçlerinde yer almaması, "dışlanmayı" da beraberinde getirmektedir.

Bölgedeki yoksullar (saha araştırmasına katılan yoksulların yaptığı sınıflamaya göre) kimsesiz-geliri olmayan yaşlılar, engelliler ve kadının yalnız olduğu aileler, "yoksulların yoksulu" olarak kabul edilmektedir. "Günübirlik yaşayanlar", geçici işlerde çalışanlar ve güvencesi olmayanlardır. "Yeni yoksullar" ise son birkaç yıl içinde kırdan gelenler ve krizden etkilenenlerdir. Bu gruplar kentin en yoksul kesimlerini oluşturmaktadır.

Yoksul gruplara yardım götürülmesi en çok kamudan beklenmektedir. Toplum merkezleri bu görevi yerine getirmekle birlikte, sorunun büyüklüğüne oranla, bölgede, sayıca yetersiz kalmaktadır. SRAP çerçevesinde yapılan yardımlar belirli bir program çerçevesinde ve kendi ölçütlerine göre yürütülmektedir. Belediyeler yoksul ailelere gıda, kömür, ilaç gibi çeşitli yardımlarda bulunmaktadır. Ayrıca STK'lar yoksullara ayni ve nakdi yardımda bulunmaktadır. Akraba, komşu, hemşeri yardımları da söz konusu olmakla birlikte, onlar da yaklaşık aynı gelir grubundadır. Ancak bütün bu çalışmalar kentsel yoksulluğun belirli bir bölümüne ulaşabilmektedir (Dolsar 2005: 2-132, 2-143).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, yoksulluk sınırı altında olan nüfusun 2010 yılına kadar önemli ölçüde yoksulluktan kurtarılması hedeflenmektedir (DPT, 2000). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele bir gelişme ekseni olarak tanımlanmakta ve 5. paragrafta yoksulluğun azaltılmasına yönelik hizmetlerin, yoksulluk kültürünü önleyici nitelikte olması öngörülmekte ve 7. paragrafta kente göç eden yoksul kesimlerin toplumla

bütünleşmelerini sağlayıcı çalışmalar önerilmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele başlığı altında (5.4.3), yoksulluk sınırı altındaki nüfusun azaltılmasıyla ilgili olarak kırsal ve kentsel alandaki durum tanımlanarak, 7.3 numaralı Gelişme Eksen'inde Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele (7.3.3) başlığı altında yoksulluk ve risk taşıyan birey ve gruplarla ilgili önlemler kır ve kent için tanımlanmaktadır (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Bölge kentlerinin güçlü bir göç dalgası ile karşılaşması beklendiğinden, kentlerin her bakımdan yeni gelenleri karşılamaya ve toplumsal olarak onları içermeye hazırlıklı olmaları gerekmektedir. Bu hazırlık hem fiziki hem de toplumsal koşullar açısından yapılmalıdır. Kentlerin göç almaya hazırlıklı olması, hem, bölge kentlerinin güçlenmesi ve bölgenin gelişmesi açsısından, hem de Türkiye metropollerinin dengesiz bir biçimde göç çekmeye devam etmemesi bakımından önemlidir.

Yoksulluk ve toplumsal içermenin etkin biçimde örgütlenememesi, göçle beraber ortaya çıkabilecek riskler olarak sınıflandırılmıştır. Bu nedenle, kentlerdeki toplumsal örgütlenmeler (başta belediyeler olmak üzere kamu örgütleri ve sivil toplum örgütleri) bu açıdan problemi önceleyen bir hazırlık ve örgütlenme durumunda olmalıdır. Bu hazırlık, yoksulların gelecekte aktif ve üretici kentliler haline gelmelerini sağlayacak ve sorunu süreğenleştirip, yoksulları pasif bağımlılar haline getirmeyen ve yoksulluğu azaltan/ hafifleten ve uzun vadede ortadan kaldıran programlarla ele alınmaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tedbirin uygulanabilmesi için, yoksulluğun niteliğinin türlerinin ve toplumsal kesimlere, cinsiyete göre farklılığının bilinebilmesi için araştırmaların yapılması, SRAP kapsamında yapılan çalışmalarla tekerrürü önleyecek biçimde çalışılmasını sağlayacak önlemlerin alınması ve SRAP projesinin sona ermesi durumunda, bölgede bunun yerini alacak mekanizmaların hazırlanması ve SYDTF'lerin veri tabanlarından yararlanarak ve güçlü bir İ&D sistemi eşliğinde yoksulluğu önleyici/ azaltıcı proje uygulamaları yapılmalıdır.

Projeler

2.2.1.1. Yoksul ve desteğe ihtiyacı olan toplum kesimlerinin savunulması için, üniversitelerin veya üniversiteler üzeri araştırma birliklerinin, saptanacak kritik konularda belediyeler ve İÖİ'lerle işbirliği içinde çalışarak araştırma yapması, bilgi üretmesi ve bu araştırmalara kamu fonları ayrılması

2.2.1.2. Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) kapsamında, il merkezlerinde proje uygulama birimleri oluşturulması ve kentlerin en yoksul hanelerine maddi yardım sağlanmasında katılımcı tekniklerin geliştirilmesi

2.2.1.3. SRAP projesinin 2006'da sona ermesi durumunda, kentlerdeki uygulamanın devam etmesi için, KA başlatıcılığında, aynı işlevin devamını sağlayacak ve olumlu örnekleri göz önünde tutarak hizmeti sürdürecek yerel mekanizmanın kurulması için model oluşturulması

2.2.1.4. SRAP kapsamındaki uygulamalara ek olarak, hayır amaçlı vakıf ve dernekler, belediyeler, kamu kurumları ve diğer sivil toplum örgütleri arasında koordinasyon sağlanması ve bu kurumların (SYDTF'nin yapmakta olduğu yardımları da dikkate alarak) envanteri ve ortak veritabanı oluşturulması, İ&D sistemi kurulması, bölge kaynaklarının etkin ve adil bir biçimde dağılımının sağlanması

Tedbir 2.2.2: İstihdamın Artırılması ve İşsizlik Oranının Azaltılması

Mevcut Durum

Bölgede işsizlik oranı, 2000 yılı verilerine göre, (yüzde 6,1) Türkiye ortalamasının (8,9) altında olmakla birlikte, il merkezlerinde ve ilçe merkezlerinde daha yüksektir. Bölgedeki genel eğilimler, Türkiye eğilimleriyle aynı doğrultudadır. Bölgede kentsel alanda kadın işsizlik oranları, erkeklere göre daha yüksektir (Dolsar, 2004-1).

Diğer taraftan bölgedeki istihdam, Türkiye ortalamasının (yüzde 48,4) üzerinde bir oranla (yüzde 66,9) tarım sektöründedir. 1980-2000 arasında istihdamdaki değişim endeksleri, bölgede tarım sektöründe bir artış olmadığını, (Türkiye için endeks değeri 100'den 140'a çıktığı halde) Çorum ve Amasya illerinde azalma olduğunu, Samsun'da değerin sabit kaldığını göstermektedir. Ayrıca, tarımda gizli işsizliğin yüksek olduğu bilinmektedir. Bölgede istihdamda artış olan sektörler ise, toptan ve perakende ticaret ve toplum hizmetleri ile daha düşük hızla da olsa, imalat sanayidir. Bu veriler, bölgede gelişmekte olan istihdam alanlarının kentsel hizmetler ve sanayi olduğunu göstermektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

VIII. BYKP Uzun Vadeli Gelişmenin Stratejik Amaçları bölümünde, ülkede tarım dışı istihdam payının 2023 yılında yüzde 90 olması öngörülmektedir (DPT, 2000: 22). Bu nedenle bölgede, hizmet ve sanayi sektörleri istihdamında artış öngörülmelidir.

ÖUKP, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve istihdamın artırılması gelişme ekseninin önceliklerinden biri olarak, aktif istihdam politikaları uygulanmasını öngörmektedir. Bu önceliklerle ilgili tedbirler, işgücü piyasasında dezavantajlı kesimlerin istihdamının desteklenmesini, genç işsizlerin istihdama katılımını desteklemeyi ve çalışırken işsiz kalanlara yönelik tedbirler geliştirilmesini ve yetişkinlerin hayat boyu eğitim imkanlarının güçlendirilmesini öngörmektedir (DPT, 2003-5: 107-109).

Ayrıca, bölgelerin ekonomik gücünün artırılması ile ilgili gelişme ekseninde, KOBİ'lerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi önceliğinin tedbirlerinden biri "girişimci bilincinin oluşturulması ve harekete geçirilmesi için eğitim alanı dahil kurumsal destekler sağlanacağı" biçiminde tanımlanmaktadır. Diğer bir öncelik de, yerel inisiyatiflerin desteklenmesidir. Bununla ilgili tedbirlerin biri "Yerel inisiyatifler, yeni iş kurma veya mevcut işleri genişletme konusunda desteklenecektir. Başarısızlık riskini azaltmak için girişimcilere eğitim ve yönlendirme hizmetleri sağlanacaktır" biçiminde öngörülmüştür (DPT, 2003-5: 131-132).

OVP'de büyüme ve istihdam ile ilgili birinci makroekonomik politika, "ekonomik büyüme ve istihdam artışının özel kesim kanalıyla gerçekleştirilmesi esastır" denilmektedir (DPT, 2005-2: 5). İnsan Kaynaklarının Gelişmesi ve İstihdam Edilebilirliğin Artırılması gelişme eksenlerinde "aktif istihdam politikalarına özel önem verilerek", istihdam edilebilirliğin artırılacağı ve "özellikle eğitimli genç işsizlerin istihdamını sağlamak üzere, uzaktan ve yaygın eğitim imkanlarının" kullanılacağı ve "ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesinin destekleneceği", "işgücü piyasasının daha esnek hale getirilebilmesi için gerekli düzenlemelerin" yapılacağı belirtilmektedir (DPT, 2005-2: 19).

Stratejik Önem

İstihdamın artırılması ve işsizliğin azaltılması, temel stratejik amacın gerçekleşmesi için stratejik öneme sahiptir. Bölge kentlerinin, dışa verilmekte olan göçün yönünü değiştirebilmesi ve kırsal alandan dışarıya göç etmekte olan nüfusu çekebilmesi için, yeni gelenlere istihdam olanağı sunması gerekecektir. Kentte istihdam olanağı varsa, göç, coğrafi ve kültürel olarak yakın olan kentleri tercih edecektir. Bölgesel gelişmenin sağlanabilmesi için, kentler, hem kırdan kente doğru hareketlenmiş nüfusu çekmeli, hem de kırda kalanların bir bölümüne, kentle ilişkili çalışma biçimleri sunabilmelidir. Kırdaki gizli işsizlik oranı, kırdaki nüfus azalmasıyla dengeye kavuşsa bile, kentlerde istihdamın sağlanması ve işsizlik oranının belli bir düzeyin

altında tutulması için özel bir çaba gereklidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

İstihdamın sağlanması ve işsizlik oranının düşük tutulabilmesi için, istihdam hizmetlerinin geliştirilmesi, aktif istihdam politikalarının uygulanması, istihdam ve işsizlik kayıtlarının bölgesel olarak düzenli biçimde izlenmesi için sistem geliştirilmesi gereklidir. Kentli yetişkinlerin, özellikle gençlerin ve kadınların ve yeni mezunların (girişimciliğe özel önem verilerek) istihdama yönelik olarak eğitilmesine önem verilmelidir.

Bu tedbirle ilgili projenin ele alınmasında, kısa ve orta erimde,

- İşgücü talebi bakımından dikkate alınması gereken husus, emek yoğun teknolojileri kullanan sanayi ve hizmet sektörlerinin (bu dönemde) destekleneceğine (özellikle kentsel ölçekte konut ve altyapı, bölgesel ölçekte de altyapı inşaatı faaliyetlerinin yoğun olacağı ve istihdam edilecek kişilerin sahip olması gereken becerilerin bu beklentiye hazır hale getirilmesine) ve turizm gelişmesine bağlı emek yoğun teknolojilerin, aynı zamanda geleneksel üretimlerin ve teknolojilerin yaşatılmasında da etkili olacağına,

- İşgücü arzı bakımından, bu dönemin yoğun kentleşme dönemi olacağı dikkate alınarak, kente yeni gelenlerin tutunumu ve içerilmesinin, bölgede kentsel-toplumsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi önceliğinin tedbirlerinden biri olduğuna,

dikkat edilmesi gereklidir.

Projeler

2.2.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri işbirliği protokolü esasları dikkate alınarak, yerel olarak istihdam hizmetleri veren kurumların, gelişmekte olan iş kolları konusunda, formel teknik eğitim programları uygulayan kurumları sürekli olarak bilgilendirmesine yönelik iletişim ağının kurulması ve ağın bölgesel olarak kurumsallaşması

- ***Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması***

2.2.2.2. Özellikle bölgedeki genç eğitimli işsizlerin istihdamını sağlamak üzere uzaktan ve yaygın eğitim imkanlarının kullanımının etkinleştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesi

2.2.2.3. Genç işsizliğine karşı lise ve üzeri eğitim almış gençlerin, belirli sayının üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde istihdam edilmeleri (İlk İş Anlaşması) karşılığı, firmaya bazı mali avantajlar sağlanması uygulaması hazırlıkları ("Rosetta Planı" benzeri bir proje geliştirilmesi)

2.2.2.4. Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması

2.2.2.5. Birinci derece yığılma merkezlerinde Sosyal Riski Azaltma Projesi'nden yararlanarak küçük girişimciliği geliştirmek için, mikro- kredi programları konusunda bilgilendirmeye yönelik tanıtım çalışmaları yapılması

2.2.2.6. Bölge İŞKUR il müdürlüklerinin oluşturacağı veritabanlarının (mevcut istihdam ve işsizlik verilerini), bölgesel bazda KA tarafından koordine edilecek "İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulu" benzeri bir yapılanmayla düzenli olarak izlenmesi, yerel işgücü piyasalarının arz-talep analizinin yapılması, sektörel gelişmelerle istihdam ihtiyacı arasındaki dengeleri sağlamaya yönelik orta ve uzun vadeli politikaların (işverenlerin bağlı olduğu odaların temsilcilerinin de katılımıyla) oluşturulması

2.2.2.7. Özel istihdam bürolarının, önce Samsun ve Çorum'dan başlayarak kurulması için, KA'nın İŞKUR il müdürlükleri ile işgücü piyasası ihtiyaçlarına uygun analizleri değerlendirmesi ve özel istihdam bürolarının yaygınlaşmasını özendirmesi

2.2.2.8. Bölgede mevcut geleneksel dokuma ve baskı konularında yeni ürün ve tekniklerin geliştirilmesi

2.2.2.9. Kırda ve kentte geleneksel ürünlerin geliştirilmesi için tasarım yarışmaları düzenlenmesi

2.2.2.10. Kırda ve kentte ticari üretime yönelik olarak, evde hazırlanan gıda ürünlerinin standartlara uygun hale getirilmesi ve pazarlamasının geliştirilmesi

2.2.2.11. TSO'lar ve STK'lar aracılığı ile KA'nın, büyük ulusal firmaların yerel üreticilerle ilişki ve işbirliği geliştirilmesini organize etmesi

3.2.3 Öncelik 2.3: Bölgede Kentsel Toplumsal Yaşam Kalitesinin İyileştirilmesi

Kent yönetimleri, kentlilerin katılımını güçlendirecek mekanizmaları işlettikçe, kent yaşamının toplumsal özellikleri zenginleşecektir. Bölgenin temel mekansal stratejilerinden birisi bölgenin kentleşmesi olduğuna göre, kentlerin, yeni gelenleri içerebilmesi için ekonomik ve toplumsal olarak hazırlıklı olması gereklidir. Kadınların kentsel yaşama katılmaları, özellikle yeni kentli kadınlarda kentsel yaşamla bütünleşmenin sağlanması, yaşam kalitesinin artırılması doğrultusunda, kentlilerle birlikte diğer aktörlerin ortaklığını içeren ortak çabalar aracılığıyla geliştirilecektir. Bununla birlikte, bölgede kadın nüfusun dörtte biri hala okuma yazma bilmemektedir.

Sürdürülebilir bir gelişmenin sağlanması için, yerel kalkınma girişimlerinin, yaşanılan yere aidiyetin artırılması ve bütün tarafların katılımını sağlayan projelerin desteklenmesi gerekmektedir. Bu tür projelerin hibe fonlardan yararlanabilmesi mümkündür.

Orta vadeli stratejide kentleşme açık bir stratejik amaç veya öncelik olarak belirtilmemekle birlikte, "bölgelerin ekonomik gücünün artırılması ve bölgelerarası gelişmişlik farklarının azaltılması" ekseninin (altyapı hizmetlerinin iyileştirilmesiyle birlikte) örtük olarak bu amacı kapsadığı, dolayısıyla kentsel yaşam kalitesinin artırılmasının OVP'de yer aldığı varsayılabilir. ÖUKP'de "orta vadeli ulusal düzeyde bölgesel gelişme stratejisinin öncelikleri" belirlenmiştir. Burada sıralanan 5 öncelikten üçüncüsü: "Yeni yatırımların gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarının desteklenmesi" olarak tanımlanmaktadır (DPT, 2003-5: 124).

Orta Vadeli Program gelişme eksenlerinden ikincisi olan "B: Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele" bölümünde sosyal koruma ağlarının oluşturulması ve göç edenlerin toplumla bütünleştirilmesinin sağlanması esas alınarak, önerilen politikalar ve OVP Sektörel Politikalar "B. Sağlık" bölümünde yaşam kalitesini artırmaya katkıda bulunmak üzere ekonomik gruplar arası farkı azaltıcı politikalar dikkate alınmıştır.

TR83 Bölgesi'ndeki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi önceliğini sağlamak için, "mekansal" stratejik amacın 1.2 önceliği çerçevesinde gerçekleştirilecek kentlerin planlı bir biçimde geleceğe hazırlanması ve "ekolojik dengelerin korunması" stratejik amacı çerçevesinde gerçekleştirilecek kentsel kirleticilerin etkilerinin azaltılması 4.1 önceliği dikkate alınmıştır. Ayrıca, bu önceliğin gerçekleşmesi için, kentlerde kadın- erkek eşitliği geliştirilecek, kadınlar toplumsal ve ekonomik yaşamda daha çok yer alacak, sağlık programları daha rasyonel bir sistemle düzenlenecek ve sisteme her kesimin ulaşabilirliği artırılacak, kentlere göçenler için toplumsal içerme sağlanacaktır.

Tedbir 2.3.1. Kadın- Erkek Eşitliğinde Gelişme Sağlanması ve Kadınlara Yönelik Kentsel Hizmetlerin Artırılması

Mevcut Durum

Bölgede yapılan araştırmaya göre, kadınların eğitim, istihdam ve karar mekanizmalarına katılım açısından ayrımcılığa uğradığı, kente olan göç arttıkça kadının işgücüne dahil olmayan nüfus veya kentsel işsizler kategorisine geçtiği görülmektedir. Kadınlar genellikle ücretsiz, takdir edilmeyen ve düşük statülü işlerde çalışmaktadır.

Kadınların işgücüne katılma oranı, özellikle 20-24 yaş grubundan sonra azalmaktadır. Kadınların çalıştığı sektörler bakımından (tarım istihdamı bir tarafa bırakılacak olursa) hizmetler sektöründe yoğunlaşma görülmektedir. Kadınlar tıp ve eğitim ile ilgili mesleklerde, ancak genellikle düşük statülü pozisyonlarda çalışmaktadır. Kadınların çalışma yaşamına katılıyor olması, "kadın görevleri" olarak tanımlanan ev işlerini yerine getirmekten uzaklaştırmamaktadır. Bununla birlikte, alan araş-

tırmasının verilerine göre, kadınlar en çok, geçim sıkıntısı ve işsizlik gibi sorunlardan yakınmaktadır. Ev işlerinin çok olması, şiddet gibi sorunlar, daha arka planda dile getirilmektedir. Bununla birlikte, kadına yönelik şiddetin hem kamusal hem de özel alanda görüldüğü belirtilmektedir (Dolsar 2005: 2-79, 2-83).

Bölge kentlerinde kadın-erkek (toplumsal cinsiyet) eşitliğinin sağlanması için "Kentte Kadın Avrupa Şartı" (European Charter for Women in the City) 12 Nokta Deklarasyonu kuralları benimsenmeli ve uygulanmalıdır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması gelişme ekseninde aktif istihdam politikaları önceliğinin altında yer alan 1.1 numaralı tedbir, işgücü piyasasındaki dezavantajlı kesimlerin desteklenmesini öngörmektedir ve kadınlar da bu gruba dahil edilmiştir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele Gelişme Ekseni 8. paragrafta kadınların sosyal hayata etkin katılımlarının sağlanması ve kadına yönelik şiddete karşı duyarlılığın artırılması öngörülmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele başlığı altında (5.4.3), kadınların eğitim ve istihdamdaki durumlarının nedenleri üzerinde durulmakta, 7.2 numaralı İstihdamın Artırılması Gelişme Eksen'inde kadınların işgücüne ve istihdama katılımının kolaylaştırılması öngörülmekte (paragraf 586), 7.3 numaralı Gelişme Eksen'inde Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi (7.3.1) başlığı altında okul terk oranları bakımından kız çocuklarına yönelik tedbirlerin alınması (585) ve Gelir Dağılımının İyileştirilmesi, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele (7.3.3) başlığı altında kadınların ekonomik ve sosyal yaşama katılımının artırılması için mesleki eğitim imkanlarının genişletilmesi (621) ve kadına karşı şiddetin önlenmesi (622) öngörülmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Kadın-erkek eşitliği, bütün dünyada ve Türkiye'de giderek daha fazla önem kazanmakta olan ve bu nedenle, örgütlenme ve kurumsallaşma gerektiren bir konudur. Ancak bundan daha önemli olan, toplumsal değerlerin ve bakış açısının değişmesi ve kadının eşit bir özne olarak toplumsal statüsünü kazanmasıdır. Kentlerin alacağı yeni nüfusla birlikte, kırsal kesimde istihdama (ücretsiz aile içi emek biçiminde de olsa) katılan kadın, çalışma yaşamından uzaklaşmakta ve kentle bütünleşmesi erkeklere göre daha güç olmaktadır.

Göçle birlikte, aile için ortaya çıkan güçlükler, kadınlar ve kız çocukları için daha etkili olmaktadır. Cins ayrımcılığının sona erdirilmesi ve toplumsal cinsiyete duyarlı bir ortamın oluşturulabilmesi için, bölgede özel toplumsal programların geliştirilmesi gereklidir. Bu programların geliştirilmesi, bazı alanlarda pozitif ayrımcılık politikalarının uygulanmasıyla mümkün olacaktır. Kadına karşı şiddet, kadın-erkek eşitliği bakımından, çok boyutlu bir biçimde öncelikle ortadan kaldırılması gereken bir durumdur.

Toplumsal yaşam kalitesinin kadınlar ve erkekler için eşit biçimde geliştirilmesi için kentleşmeyle birlikte başlayan ve kente göçün kadının eve ve aile içine kapatılmasına olanak vermeyen programlar, bölgesel gelişmede her iki cinsin de etkin olarak yer alabilmesinin ön koşuludur. Ancak, ayrımcılık çok köklü kültürel değerlere dayandığı için, programların uzun erimi ve daha sonrasını sürdürülebilir biçimde hedeflemesi ve özellikle kentli genç kuşakların pozitif ayrımcılıktan yararlanarak dengeleri sağlayabilmelerinin gözetilmesi gerekmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kadın- erkek toplumsal cinsiyet eşitliğinin bölgesel gelişmelerle birlikte baştan itibaren öncelikli olarak ele alınmasını sağlayacak somut projelere ihtiyaç olmakla birlikte, cins eşitliği anlayışının, bütün projelerde ve uygulamalarda yatay kesen bir bileşen gibi düşünülmesi ve her konuda toplumsal cinsiyet

konularının ön planda tutulması gereklidir. Eşitlik ve kadına karşı şiddetin sona erdirilmesi için, kısa erimden başlayarak ve somut olarak, kentleşme sürecindeki kadının istihdamına yönelik çalışmalarda ve en yakın çevre olan mahalle ve belediye yönetiminden başlayarak, kadına yönelik pozitif ayrımcılık politikaları uygulanmalı, kentlerde yerel yönetimler, kadının kentle toplumsal olarak bütünleşmesi için özel bir çaba göstermelidir. Erkeklerin de, aynı nedenle, toplumsal cinsiyet ve çocuklarının sorumluluğunu üstlenmesi konularında eğitilmesi gereklidir.

Projeler

2.3.1.1. Tarım dışı mesleklerde, kadınlar için istihdam olanaklarının artırılmasında pozitif ayrımcılık politikalarının bölgedeki kurumlar ve işletmeler tarafından desteklenmesi

2.3.1.2. Kentlerde yerel yönetimler, özel kesim ve STK'lar tarafından kadınlar için ücretsiz bilgisayar kurslarının açılması

2.3.1.3. Kamu, STK işbirliği ile "anne-baba eğitimleri" yapılması ve ailenin bilinçlendirilmesi, kız çocuklarının temel eğitiminde tam okullaşmanın sağlanması ve okul terk oranlarının azaltılması

2.3.1.4. Kadınlara karşı şiddetin önlenmesi/ azaltılması için, illerde valiliğe bağlı KSB, İl İnsan Hakları Kurulu (İHK), kadın STK'ları arasında işbirliği ile kadın sığınma evlerinin kurulması ve kadınların şiddete uğramasını önleyici bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılması

2.3.1.5. Kadınların yerel ve kentsel kurullardaki temsilinde, pozitif ayrımcılık uygulanması ve kadınların, kamusal karar alan kurumsal örgütlenmelerde, belirli bir oranın üzerinde temsilinin sağlanması

Tedbir 2.3.2. Sağlık Programlarının Rasyonel Sistem İçinde Düzenlenmesi ve Toplumun Daha Geniş Bir Kesiminin Ulaşabilirliğinin Sağlanması

Mevcut Durum

Bölgede sağlık sisteminin mevcut yapısı merkezi olarak belirlenmiştir. Birinci basamak sağlık örgütlenmesinde sağlık ocakları, ikinci basmakta yataklı tedavi kuruluşları ve üçüncü basamakta ihtisas hastaneleri hizmet vermektedir. Ancak, bölgesel olarak, sağlık ocaklarında poliklinik başına düşen laboratuar sayısı düşük ve sevk oranı yüksektir. Yataklı sağlık kuruluşlarında, özellikle küçük kentlerde (16 ilçe devlet hastanesi bulunmaktadır) yatak işgal oranları çok düşüktür. Yataklı tedavi kuruluşlarının kullanımı verimli değildir. Bu hastanelerin verimli kullanılabilmesi için, en az dört branşta uzman hekim olması gereklidir. Özel hastanelerin ve üniversite hastanelerinin yatak payı çok küçüktür. Sağlık personeli Samsun'da yoğunlaşmıştır ve bölgesel olarak dağılımı dengeli değildir.

Sağlık hizmetlerinden yararlananlar açısından, sağlık hizmetlerinin yetersizliği en önemli sorundur. Sigorta sistemindeki primlerin (kişinin içinde bulunduğu gelir grubuna oranla) yüksek olması ve ilaç alımında yaşanan sorunlar önemlidir. Bağ-Kur'a üye olanlar genellikle primlerini ödeyemedikleri için, SSK'lılar ise, primlerinin düzenli olarak ödenmemesinden ötürü, sağlıkla ilgili sorunlarla karşılaşmaktadır.

Koruyucu sağlık hizmetleri de yeterli değildir ve bağışıklama çalışmaları, bilgilendirme ve eğitim, çevresel etkenlere yönelik denetim gibi konularda, henüz yeterli standartlara ulaşılmış değildir. Anne çocuk sağlığı hizmetleri ve gebelik, doğum ve loğusalık takipleri yeterli değildir. Kentlerde riskli gruplara, kronik hastalıklara, afet ve kazalara yönelik yeterli bir örgütlenme bulunduğu söylenemez. Kentsel alandaki acil yardım için sektörler arası işbirliği yapılmalı ve istasyonlarının sayısı artırılmalıdır (Dolsar 2005: 2-45, 2-53).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Sektörel Politikalar içinde yer alan Sağlık başlığı altında, sağlık ve insan gücü planlamasının yapılması, altyapı ve personel ihtiyacının karşılanması sağlık kurumlarında sertifikasyon ve akreditasyon sistemlerinin geliştirilmesi, özel kesimin teşviki öngörülmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi başlığı altında (5.4), Sağlık Sisteminin Etkinleştirilmesi (5.4.2) üzerinde durulmakta ve sevk sisteminin iyi işletilmesiyle yığılmaların önlenmesi, bilgi sisteminin geliştirilmesi ve etkin kullanımı öngörülmektedir. 7.3 numaralı Gelişme Eksen'inde Sağlık Sisteminin Etkinleştirilmesi (7.3.2) başlığı altında sağlık birimlerinin akreditasyonu (paragraf 608), sevk zincirinin iyileştirilmesi (612) ve koruyucu sağlık hizmetinin niteliğinin iyileştirilmesiyle (614) hasta odaklı bir sağlık sisteminin oluşturulması (605) öngörülmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Sağlık hizmetlerinin yaygın ve standart bir biçimde sağlanması, yaşam kalitesi bakımından özel bir önem taşımaktadır. Bu alandaki gelişmenin önünde, sağlık hizmetleri sunumunun rasyonel olmaması, toplumun sağlık hizmetlerinden yararlanabilmek için yeterli güvenceye veya parasal olanaklara sahip olmaması gibi sorunlar vardır. Demografik dönüşümden ve kentsel gelişmelerden ötürü sağlıkla ilgili sorunların niteliğindeki değiştirmeler, çevresel değerlerdeki bozulmalar gibi sorunlar, çözümlerin üretilmesini etkilemekle birlikte, kentleşmeyle birlikte etkin ve ucuz çözümlerin elde edilebilmesi de kolaylaşmaktadır.

Gerek koruyucu hizmetler, gerek anne çocuk sağlığına ve aile planlamasına yönelik hizmetler, gerek riskli gruplara ve kronik hastalıklara yönelik programların düzenli ve sistemli bir biçimde ve karşılanabilir bir maliyetle oluşturulması, kentlerde yaşayan toplumun yaşam kalitesini geliştirecek ve kentler, bölge kırsal alanından gelen göçe daha hazırlıklı bir örgütlenme sağlamış olacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Yaşam kalitesinin iyileştirilmesi bakımından önem kazanan sağlık sorunlarının kentlerde daha rasyonel bir düzenlemeyle ele alınabilmesi için, sağlık kuruluşlarının verimliliğini artırıcı önlemlerin alınması ve özel sağlık kuruluşlarının gelişmesinin desteklenmesi gereklidir. Sağlık kuruluşlarının, öncelikle standart koruyucu sağlık hizmetlerini sunması, kronik hastalıklara yönelik programlar geliştirmesi ve risk gruplarına öncelik vermesi gerekmektedir.

Projeler

2.3.2.1. KA eşgüdümünde, il sağlık müdürlüklerinin "Bölgesel Sağlık Sistemi" kural ve ilkelerini belirlemesi

2.3.2.2. Bölgede özel kesimin sağlık yatırımlarının desteklenmesi, sağlık kurumlarında rekabetçi bir yapının sağlanması için bütün sağlık kurumlarının sertifikasyon ve akreditasyon işlemlerinin tamamlanması

2.3.2.3. Kentsel alanda sağlık kuruluşlarının verimliliğinin arttırılması ve hasta memnuniyetinin esas alınması

2.3.2.4. Bölgenin kentsel alanında, sağlık için gerekli araç gereç malzeme sağlanması, bunun için yerel yönetimlerin inisiyatif almasının desteklenmesi

2.3.2.5. Koruyucu sağlık hizmetlerinin, bölgenin kentsel alanındaki her bireye ulaştırılması

2.3.2.6. Bölgede kentsel alanda riskli gruplara öncelik verilmesi ve sağlık kuruluşlarının, bebek ölüm hızının düşürülmesi, 0-6 yaş grubu için büyümenin izlenmesi, anne ölüm hızının azaltılması, aktif olarak yaşayan 70 ve üzeri yaştaki nüfus oranının artırılması doğrultusunda uygulamalar geliştirilmesi

2.3.2.7. Kentsel alanda kronik hastalıklara yönelik programların oluşturulması

2.3.2.8. Bölgenin kentsel alanında afetler ve kazalara yönelik sağlık programlarının geliştirilmesi

Tedbir 2.3.3: Kentlere Göçenler İçin Toplumsal İçermenin Sağlanması

Mevcut Durum

Bölge illeri 1970'den beri sürekli olarak dışarıya göç vermektedir. Bölgedeki göçte egemen olan eğilim, bölge içi köylerden bölge kentlerine doğru değildir. Egemen olan göç türü, bölgedeki kentlerden bölge dışı kentlere doğrudur. Bunu, bölge içi köylerden bölge dışı kentlere göç eğilimi izlemektedir. Diğer göç eğilimleri ihmal edilebilir düzeylerde kalmaktadır. Giden göçün yarısından fazlasının varış yeri Ankara ve İstanbul illeridir. Bu eğilimler, bölge kentlerinin henüz kendi kırsal alanından yoğun bir göç almadığını göstermektedir (Dolsar, 2004-1).

DİE'nin 1995-2000 yılları arası göç verilerine göre, bölgedeki bütün kentsel yerleşimler ve bağlı ilçe ve bucak toplamları (Amasya, Çorum ve Tokat merkez ilçeleri hariç) net göç vermektedir (DİE, 2005). Merkez ilçelerin başka illerden aldığı göç, il içinden alınan göçten daha fazladır[1] .

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

VIII. BYKP'nin Uzun Vadeli Gelişmenin Stratejik Amaçları Bölümü'nde, 1997'de yüzde 60'lar dolayında olan kentsel nüfus payının, dönem sonunda yüzde 90 düzeyine ulaşması beklendiği belirtilmektedir (DPT, 2000: 23). TR83 Bölgesi'nin de aynı doğrultuda bir değişim göstermesi öngörülmektedir.

OVP'nin dördüncü gelişme ekseni olan "Bölgesel Gelişme" için öngörülen politikalardan biri, "bölgeler arası göç eğilimlerinin bölge içinde tutulması, nüfusun mekanda dengeli dağılımının sağlanması ve kentleşmenin sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için; bölgesel merkez niteliği taşıyan kentler tespit edilecek, bölgeler arası göç eğilimleri analiz edilerek, göç eğilimlerinin bu merkeze yönlendirici stratejiler ve politikalar"ın geliştirilmesidir (DPT, 2005-2: 23-24).

TR83'de kentleşme ve nüfus hareketlerinin yönü ve özelliği ile ilgili beklentilere, bu politika yön göstermektedir. Ayrıca, OVP'nin ikinci gelişme ekseni "Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele" olarak tanımlanmıştır. "Yoksulluğa ve sosyal dışlanmaya maruz veya risk altındaki birey ve grupların ekonomik ve sosyal hayata aktif katılımının artırılması ve yaşam kalitelerinin yükseltilerek toplumsal dayanışma ve bütünleşmenin sağlanması"nı temel amaç olarak belirleyen OVP, TR83'de en fazla risk altında olabilecek, kente yeni göç eden gruplarla yapılacak çalışmalara yönelik politikalar tanımlamaktadır (DPT, 2005-2: 19-21).

Stratejik Önem

Bölgesel gelişmeyi sağlayacak stratejik amaçlardan biri, bölgesel mekanın yeniden düzenlenmesi ve yeni düzenlemeye göre kentleşmenin bölgenin gelişmesi için ihtiyacı olan faaliyetlere uygun mekansal düzenlemeler ve yer sağlamasıdır. Kent mekanları, nüfusun toplumsal ihtiyaçların ve üretimin rasyonel ve etkin yapılabilmesi ve pazarlanabilmesi, bölgenin dış dünya ile ilişkiye geçebilmesi bölgede güçlü ve sistemli bir kentleşme yapısının oluşturulmasını gerektirmektedir. Kentlerin, bölgenin gelişmesini destekleyecek ve hızlandıracak niceliksel ve niteliksel özellikler kazanması, kente yeni gelecek olanları karşılayan ve entegre eden programları başarıyla uygulamasına bağlıdır. Yeni gelenlerin toplumsal olarak içerilmesi, bu nedenle stratejiktir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kentsel içermenin sağlanması için, göç edenlerin kente gelmesinden önce başlayan ve geldiklerinde onları çok yönlü biçimde karşılayan kurumsal destek mekanizmalarının oluşturulması gereklidir. Belediyelerin, kentin gelişmesinde bütünlüğü ve dengeyi sağlamak için öncü kurum olması ve toplumsal, ekonomik ve fiziksel destek projelerini uygulaması gereklidir. Kente entegrasyonu daha güç ve riskli olan gruplar (kadınlar, gençler, çocuklar) için özel programlar hazırlanmalıdır.

1 DİE'nin veri sunum biçimi nedeniyle göç hareketleri sadece il için izlenebilmekte, bölge düzeyinde izlenememektedir.

Yeni gelenlerin, politik olarak da kentsel işleyiş mekanizmalarının paydaşlarından biri olması sağlanmalıdır. Bölgedeki kentleşmenin niteliği, kentlerin kentsel içerme programlarını uygulama başarısına bağlıdır.

Projeler

2.3.3.1. Kente yeni gelenlerin yoğun olduğu mahallelerde, kamu (belediye) kaynaklarının, "yeniden paylaştırma gücünün" kullanılması

2.3.3.2. Kente yeni gelenlerin yoğun olduğu mahallelerde, SHÇEK ve belediyelere bağlı çalışan ve asıl görevi toplumsal içermeyi kolaylaştırmak olan "Toplum Merkezleri"nin kurulması

2.3.3.3. Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması

2.3.3.4. Kente yeni gelenlerin çocuk ve gençlerine yönelik koruyucu ve (örgün veya yaygın) eğitime destek sağlayıcı ve kendi geleceklerine yön verme uygulamalarının geliştirilmesi ve çocukların sokakta çalışma riskinin azaltılması

2.3.3.5. Korunmaya muhtaç çocuklar için öncelikle aile yanında bakılma modelinin desteklenmesi, kurumsal bakım hizmetlerinde koşulların iyileştirilmesi

Tedbir 2.3.4: Yaşlıların ve Engellilerin Kentin Toplumsal Yaşamının Bir Parçası Olmasının Sağlanması

Mevcut Durum

1980 - 2000 arasında 4 il için ayrı ayrı ve bölge için toplam olarak bakıldığında, 65 ve üstü yaş grupları için bir genişleme görülmektedir. Bu gelişmenin, dünyada ve Türkiye'de olduğu gibi, bölgede de sürmesi beklenmektedir. Bu beklentiyle ilgili büyüklükler, nüfus projeksiyonlarında ayrıntılı olarak illere göre kent bazında saptanmıştır (Dolsar, 2004-1).

Bölgede 65 yaşını doldurmuş muhtaç ve kimsesiz olanlara sağlanan "ücret bağlama"dan ve ücretsiz sağlık hizmetlerinden yararlananların sayısı 2000 yılı için 72 070'dir. Aynı yaş grubu, 2000 nüfus sayımına göre, 205 569 kişi olduğundan, bu hizmetten yararlananların oranı yaklaşık yüzde 35'tir. Diğer bir deyişle bu çağ nüfusunun üçte birinin muhtaç ve kimsesiz durumda olduğu düşünülebilir.

Bölgede 2000 yılında emekli sayısı; 51 728'i Emekli Sandığı'ndan, 65 792'si Bağ-Kur'dan, 130 435'i Sosyal Sigortalar Kurumu'ndan olmak üzere toplam 247 955'dir. Bu kurumlardan emekli olanların toplam nüfusa oranı Amasya'da yüzde 8,48, Çorum'da yüzde 7,80, Samsun'da yüzde 10,06, Tokat'ta yüzde 5,45 ve bölgede yüzde 8,27'dir (Dolsar 2005: 2-127).

Bölgede, 2000 yılı verilerine göre, 100 116 Emekli Sandığı, 186 145 Bağ-Kur, 176 608 Sosyal Sigortalar Kurumu olmak üzere toplam 462 899 aktif sigortalı bulunmaktadır. Bölgedeki temel sorun, aktif sigortalı nüfusun, toplam istihdamın yüzde 37,07'sini teşkil etmesidir (Dolsar 2005: 2-126). Bu, bölgedeki toplam istihdamın yaklaşık yüzde 63'ünün kayıt dışı olduğunu göstermektedir. İşgücüne katılım oranının düşüklüğü ve kayıt dışılığın yüksekliği, diğer konuların yanı sıra, sistemin önemli sorunları arasında yer almaktadır. Aynı neden, yaşlılara hizmet sağlanması ve bu hizmetlerin kalitesinin yeterli olması olasılığını azaltmaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, uzun dönemde nüfus artış hızının yavaşlayarak 65 yaş ve üstü nüfus oranının, 1999'daki yüzde 5'ten 2023 yılında yüzde 8'e ulaşacağı öngörülmektedir (DPT, 2000). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele Gelişme Ekseni'nde, özürlülerin şartlarının iyileşmesi, yaşlılara yönelik bakım hizmetlerinin desteklenmesi önerilmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, 7.3 numaralı Gelişme Ekseni Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi'nde de, özürlülerin

ekonomik ve sosyal yaşama katılımının artırılması (paragraf 626), yaşlılara yönelik kurumsal bakım hizmetlerinin desteklenmesi (625) önerilmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Demografik yaşlanma, Türkiye geneli için olduğu kadar, bölge için de, yakın gelecekte beklenmesi gereken bir durumdur. Kentsel yaşam kalitesi, bütün toplumun yaşayışını, engellilerin kentsel yaşama katılımını kolaylaştırmak üzere düzenlenmesi ile yükseltilebilir. Bu demografik beklenti ve engellilerin katılımını kolaylaştırmak için, hangi bölge hazırlıklarını zamanında ve etkin bir biçimde düzenleyebilirse, diğer bölgelere göre, bu açıdan avantaj kazanacaktır. Bölge kentleri, nüfus projeksiyonu bilgisine sahip olduğu için ve kentleşmeyle birlikte ortaya çıkabilecek sorunlar karşısında alınacak önlemleri içeren plan nedeniyle, bazı avantajlara sahiptir. Bölge kentlerindeki yaşam, farklı ihtiyaçları ayrıntılı bir biçimde karşılayacak bir örgütlenme düzeyine ulaşabildiği ve gelecek öngörüleri yaparak yakın gelecekte ortaya çıkabilecek talepler için program geliştirebildiği ölçüde, çekici - elverişli ve uygar bir kaliteye kavuşacaktır. Bölge kentlerinin bu niteliklere sahip olmayan (ancak başka çekim güçleri olan) kentlerle yarışabilmesi ve kentsel gelişmeden elde etmeyi beklediği yararları sağlayabilmesi için, standartlarını belirlemesi ve bu standartlara uygun uygulamaları gerçekleştirmesi gereklidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Yaşlılık, toplumsal yaşamda giderek daha fazla önem kazanmaya aday olan konuların başında geldiğinden, engellileri de dikkate alarak bu tedbirle ilgili gelişmeleri sağlamak amacıyla, başta altyapı düzenlemeleri olmak üzere fiziki çevrenin iyileştirilmesi, kurum geliştirilmesi ve ilgili bakım ve sağlık hizmetlerinin sunulması gereklidir.

Projeler

2.3.4.1. Yaşlıların, kentin gündelik yaşamına katılım alanlarının sağlanması

2.3.4.2. Yaşlılara, barınma, bakım ve sağlık hizmetlerinin sağlanması

2.3.4.3. Kentlerin teknik ve sosyal altyapısının, özellikle kent merkezlerinde, engellilere uygun hale getirilmesi, özel düzenlemelerin yapılması

Tedbir 2.3.5: Kentlerde Kültür - Sanat ve Serbest Zaman Faaliyetlerinin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede toplam 65 kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphanelerin 13'ü (10'u ilçelerde olmak üzere) Amasya'da, 18'i (14'ü ilçelerde olmak üzere) Çorum'da, 19'u (15'i ilçelerde olmak üzere) Samsun'da, 15'i (14'ü ilçelerde olmak üzere) Tokat'ta bulunmaktadır. Bölgede ki kütüphanelerden 5'i çocuk kütüphanesi olarak hizmet vermektedir.

Bölge illerinin nüfusları dikkate alınarak yapılan değerlendirmede kütüphane altyapısı ve okur sayısı açısından ilk sırayı Çorum, ikinci sırayı Amasya almaktadır. Samsun ve Tokat illeri, kütüphane altyapısı ve okur sayısı açısından bölge ve Türkiye ortalamalarının altında kalmaktadır.

Bölgede tiyatro sayısı 11'dir. Tiyatrolar sadece Çorum ve Samsun illerinde bulunmaktadır. Samsun ilinde bulunan tiyatrolardan bir tanesi Ondokuzmayıs Üniversitesi'ne bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Tiyatroların bulunduğu illerde her 1 000 kişiden Çorum'da 9 kişi, Samsun'da 8 kişi tiyatroya gitmiştir. Bu değer bölgede ve Türkiye'de her 1 000 kişide 5 kişidir.

Tiyatroların dışında, kültür mekanı olarak 1 sanat galerisi bulunmaktadır. Samsun'da kültürel ve sanatsal etkinliklerin yapıldığı 2 kültür merkezi, Ondokuzmayıs Üniversitesi'ne bağlı halk oyunları, sanat ve halk müziği dallarında eğitim

veren bölümler ile Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı konservatuar, Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı halk eğitim kursları bulunmaktadır. Bünyesinde üniversitenin bulunuşu ve nüfus yoğunluğu nedeniyle Samsun'daki kültür ve sanat merkezleri bölge illerine oranla sayıca daha fazladır. Tokat ilinin en önemli kültür merkezi Tokat Kültür Sarayı'dır.

Amasya ilinde 1, Çorum ilinde 2, Samsun ilinde 5, Tokat ilinde 2 adet olmak üzere bölgede toplam 11 sinema salonu mevcuttur.

Bölgede toplam 11 müze mevcuttur. Amasya ilinde; 1 adet Etnografya ve 2 adet genel amaçlı müze, Çorum'da; 1 adet arkeoloji ve iki adet genel amaçlı müze bulunmaktadır. Samsun'da ise 1'i arkeoloji müzesi diğerleri de genel kapsamlı müze olmak üzere 4 adet müze bulunmaktadır. Tokat'da 1 adet genel kapsamlı müze mevcuttur. Tokat Müzesi ve kentin en ünlü sivil mimarlık örneği olan Latifoğlu Konağı kentin tarihi eserlerinin ve geçmiş yaşamların sergilendiği mekanlardır (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, milli kültürün korunması ve geliştirilmesi, giderek daha geniş kitlelere ulaştırılması (paragraf 180) öngörülmektedir (DPT, 2000).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda kültür, sanat ve serbest zaman faaliyetlerine tam olarak değinilmemekle birlikte, gençlerin gelişimini sağlayacak tedbirler (647) ve genel olarak kültürün korunması ve geliştirilmesi ve toplumsal diyalogun güçlendirilmesi ile ilgili politikaların, temel öncelik alanları olacağı belirtilmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Kentlerin yaşam kalitesi, hemşehrilerine sunduğu fiziki ve ekonomik olanaklar kadar, toplumsal yaşamı zenginleştirecek ve çeşitlendirecek kültürel, sanatsal ve hobi faaliyetlerine yönelik programlarla da belirlenmektedir. Bilgi toplumu olmaya doğru hazırlanmakta olan diğer kentlerde yaşayanlarla yarışabilmek, kentlerde yerleşerek bölgenin ve kentin gelişmesine katkıda bulunabilecek uzmanların ve teknisyenlerin beğenilerine yönelik kentsel çeşitlenmeyi sunabilmek, bölge açısından yaşamsal bir önem taşımaktadır. Nüfusunu ve özellikle kentsel nüfusun en seçkin ve eğitimli kesimlerinin bir bölümünü göçle kaybetmekte olan bölge kentlerinin, bu durumu tersine çevirmeyi başarması gerekmektedir. Kentler, mimari tarihini koruyabildiği ve kentsel yaşamın bir parçası haline getirebildiği oranda özgün ve nitelikli mekansal özellikler sergileyecektir. Ayrıca, kentteki kültürel etkinlikler, müzik, resim, tiyatro, dans, sinema, folklor vb gibi kentsel yaşamı canlı ve ilginç hale getiren çalışmalar ve bunların sergilenmesi, kentsel yaşam kalitesi bakımından önemli göstergelerdir. Ayrıca, kentteki müzeler, kütüphaneler ve bunların kullanıcılarının sayısı, bu kullanımlardan elde edilen bilgilerin ve değerlerin diğer sanatsal ve sosyo-ekonomik etkinliklere yansıyışı, bölge kentsel yaşam kalitesinin üstün nitelikleri olarak, çekicilik sağlayacaktır. Özellikle genç yaş kuşaklarının ve üniversite öğrencilerinin kentsel yaşamın gelişmesine yaptığı katkılarla ilgili örnekler (Eskişehir, Denizli, Konya, Malatya vb) dikkate alınarak, bölge kentlerinde gelişme sağlanmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kentleşmeyle birlikte kentsel kültürün korunması ve geliştirilmesi, kentin toplumsal, kültürel ve sanatsal faaliyetlerinin çoğalması ve canlanması, kaçınılmaz bir gerekliliktir. Kamusal açıdan kentin kültürel yaşamına en fazla katkıda bulunacak projeler, bölgenin dünya ile bilgi bağını güçlendirecek kütüphane hizmetlerinin modernleştirilerek yaygınlaştırılması ve müzelerin gündelik yaşamın bir uzantısı olacak kadar, kent yaşamının içine çekilebilmesinin sağlanmasıdır.

Projeler

2.3.5.1. Birinci derece yığılma merkezlerinde her düzeyde araştırma çalışmalarını destekleyecek kütüphanecilik hizmetlerinin, elektronik kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılması, her kentte en az bir tane güçlü araştırma kütüphanesinin kurulması

2.3.5.2. Birinci derece yığılma merkezlerinde müzecilik anlayışının kent kimliğini, kentsel kültürü tanıtacak, araştırmacı dostu olacak şekilde geliştirilmesi için eğitim programı-materyali geliştirilmesi

3.2.4 Öncelik 2.4: Kırdaki Yoksul ve Dezavantajlı Gruplara Hizmet Götürülmesi

TR83 Bölgesi'nde tarımda yaratılan GSYİH (2001) bölge toplam gelirinin beşte biri kadardır. Buna karşılık, nüfusun yarıdan çoğu kırsal alanda yaşamaktadır (Tablo 2.3 ve 2.4). Kırsal nüfusun büyük bir bölümü orman köylerinde yaşamaktadır. Kırsal alandaki boşalma, bu yerleşimlerde kalan ve giderek azalmakta olan nüfusun, şimdiki durumda yeterli olmayan yaşam kalitesinin daha azalmasına neden olacaktır. Mekansal strateji, kırsal alanın yerleşim düzeninin bu duruma uygun olarak gelişmesini ve yeni bir yapı oluşturmasını öngörmektedir; ancak bu, zamana yayılacak ve göreli düşük tempoda gerçekleşecek bir toplumsal değişme sürecidir. Bu nedenle, kırda avantajını yitirmekte olan grupların öncelikli olarak ele alınması gereklidir.

Orta vadeli stratejinin amaçları içinde "kırsal kalkınmanın sağlanması, fakirlik ve gelir eşitsizliği nedeniyle ortaya çıkan sosyal dengesizliklerin azaltılması" yer almaktadır. Bu nedenle orta vadeli ulusal bölge gelişme stratejisinin öncelikleri içinde kırsal kalkınma yer almakta ve kırdan kente göçün istikrara kavuşturulması, kırsal alanda örgütlenme düzeyi yükseltilerek, eğitim düzeyinin artırılması öngörülmektedir (DPT, 2003-5: 126). Ayrıca "aktif istihdam politikaları", önceliğinin tedbirlerinden biri kırsal kesimde yeni iş alanları ve kırsal hane halkına ek gelir yaratılmasıdır.

Orta Vadeli Programın gelişme eksenlerinden A. bölümü olan İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve B. bölümü olan Sosyal İçerme ve Yoksullukla Mücadele politikaları, kırsal nüfusu da kapsamaktadır. Ayrıca, sektör politikalarından B. Sağlık bölümündeki politikalar kırsal kesim için de geçerlidir.

"Kırdaki yoksul ve avantajdan yoksun gruplara hizmet götürme" önceliği bölgede, yukarıdaki üst ölçek kararları göz önüne alınarak, mekansal yapının dönüştürülmesi stratejik amacının, "kırsal yerleşim deseninin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi" önceliği ile, ekolojik dengelerin korunması stratejik amacının, "ormanların geliştirilmesi" ve "erozyon kontrolü" öncelikleriyle birlikte, mutlak ve göreli yoksulluğun azaltılması, istihdamın çeşitlendirilerek artırılması, gizli işsizlik oranının düşürülmesi ve kırdaki sağlık ve sosyal hizmetlerin iyileştirilmesiyle gerçekleştirilecektir.

Tedbir 2.4.1: Kırsal Alanda Mutlak ve Göreli Yoksulluğun Azaltılması, İstihdamın Artırılması ve Gizli İşsizlik Oranının Düşürülmesi

Mevcut Durum

Niteliksel araştırmanın sonuçlarına göre, kırdaki "en yoksul" grup, "toprağı olmayan, mevsimlik işçi olarak çalışan ve ihtiyaçlarını zor karşılayabilen" gruplardır. "Yoksul" grubuna girenler ise, "toprağı çok az olanlar, kötü evlerde yaşayanlar ve yardım alanlar"dır. Kırsal kesimde mevsimlik işçilik yaygındır ve geçici işçiler, kırsal alanda tarım işlerinde, kentlerde düzenli olmayan enformel işlerde çalışarak ailenin geçimine katkıda bulunmaktadır. Alan araştırmasının sonuçlarına göre, kırda en büyük risk taşıyan gruplar, topraksız veya çok az toprağı olanlar, yaşlılar, ailelerini kendileri geçindirmek zorunda kalan kadınlar, işsizler ve mevsimlik işlerde çalışanlardır (Dolsar, 2004-1).

Kırsal alandaki köylerin büyük bir bölümü (yüzde 80) orman köyü (orman kenarı ve orman bitişiği köy) statüsündedir ve bu köylerde 1990 sonrasında büyük bir boşalma yaşanmaktadır. Hızla nüfus kaybeden

orman köyleri en çok, Ladik-Havza çevresi, Almus-Niksar çevresi, Hamamözü, Ortaköy ve Reşadiye çevresidir. Daha düşük hızla nüfus kaybeden orman köyleri ise, Bafra, Çarşamba ve Ladik-Kavak çevresinde bulunmaktadır (Dolsar, 2004-1).

Tarımda büyük bir işgücü fazlası olduğu hesaplanmaktadır. Bölgedeki göç eğilimleri, kırsal alandaki nüfusun azalmakta olduğunu göstermekle birlikte, gizli işsizlik kısa ve orta erimde bir sorun olmaya devam edecektir (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

VIII. BYKP "Uzun Vadeli Gelişmenin Stratejik Amaçları" bölümünde, yoksulluk sınırının altında bulunan nüfusun 2010 yılına kadar yoksulluktan önemli ölçüde kurtulmasının hedeflendiğini belirtmektedir. Ayrıca, 2023 yılında istihdam yapısındaki temel değişimin tarım ve hizmet sektörlerinde gerçekleşmesi ve dönem sonunda tarımın payının yüzde 10'a gerilemesinin beklendiği belirtilmektedir (DPT, 2000: 21-23).

ÖUKP, İnsan Kaynaklarının Geliştirilmesi ve İstihdamın Artırılması gelişme ekseninin öncelikleri arasında aktif istihdam politikaları uygulanmasını öngörmektedir. Bu öncelikle ilgili tedbirlerden biri, "kırsal kesimde yeni iş alanları ve kırsal hane halkına ek gelir imkanları" yaratılmasıdır (DPT, 2003: 108). Ayrıca, ÖUKP, bölgelerin ekonomik gücünün artırılması eksenindeki önceliklerden birinin tedbirleri olarak, "tarımsal teknikleri iyileştirici ve gelir getirici faaliyetleri amaçlayan kırsal kalkınma projelerini" ve "kırsal alanda turizm, tekstil, dokumacılık ve el sanatları gibi tarım dışı faaliyetleri desteklemeyi" öngörmektedir (DPT, 2003-5: 132).

OVP'nin "Bölgesel Gelişme" ekseninde kırsal kesimde refahın artırılması ve kır-kent arasındaki sosyo-ekonomik gelişmişlik farklarının azaltılması doğrultusunda öngörülen politikalara göre (DPT, 2005-2: 25), "Kırsal alanda işbirliğini geliştirecek, yerel kapasiteyi güçlendirecek ve yerel-kırsal kalkınma girişimlerini destekleyecek, tarım dışı alternatif gelir getirici faaliyetleri çeşitlendirecek ve geliştirecek özel projeler tasarlanacak ve uygulamaya konulacaktır".

Ayrıca, sektörel politikalardan "tarım" başlığı altında, "kırsal kalkınma politikalarıyla uyumlu bir şekilde tarım dışı önlemlere dayalı olarak tarım sektörü üzerindeki nüfus ve istihdam baskısının azaltılması esas alınacaktır" denilmektedir (DPT, 2005-2: 35).

Stratejik Önem

Bölgenin geleceği büyük ölçüde kentleşmeye bağlı olmakla birlikte, dönem sonunda, bölgede kırda kalacak olan nüfus, Türkiye kır nüfus ortalamasının üzerinde olacaktır. Diğer bir deyişle, TR83 büyük ölçüde kentleşmekle birlikte, 2023 Türkiye'sine göre, kırsal karakteri ağır basmaya devam eden bölgelerden biri olacaktır. Ayrıca, bölgede organik tarımda gelişme ve tarımsal üretimde artış planlanmaktadır. Kırdaki nüfusun toplumsal refahının sağlanması ve kır-kent bütünleşmesiyle kırdaki yaşam kalitesinin yükseltilmesi TR83 için, kentleşmeyi büyük ölçüde tamamlamış diğer bölgelere göre daha önemli olacaktır. İstihdam ve yoksulluğu azaltıcı politikalar, bu nedenle stratejiktir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Önerilen "Merkezi Kırsal Yerleşimler" kırda mekanın düzenlenmesini rasyonelleştirerek, yaşam koşullarını geliştirecek ve hizmetlerin kalitesinin iyileşmesini sağlayacaktır. Bu merkezler, kentlerle ağ ilişkileri güçlendirilmiş merkezler olacaktır. Kullanılan teknolojiye ve örgütlenme modeline bağlı olarak, bazı tarımsal sanayilerin ilk aşaması ve kentsel üretimler, konumu uygun olan MKY'lerde gerçekleşecektir. Kentteki bazı firmaların geliştireceği ilişki ağları, yerleşimin çok merkezli yapısına uygun olarak, üretimin bir bölümünün, kırda gerçekleşmesine imkan tanıyacaktır. Böylece, kır ve kent arasındaki ilişkilerin sıklaşması ve mevcut durumda kırda başladığı gözlemlenen, tarım dışı istihdamın gelişmesi sağlanacaktır.

Orman köyleri için daha özel projeler hazırlanacak, ORKÖY, SYDTF gibi kurumların bu köylerde daha etkin olması sağlanacaktır.

Projeler

2.4.1.1. Özellikle orman köylerinin yoğun olduğu ilçelerde, ORKÖY ve SYDTF'nin kaynakları ile, ek gelir sağlayacak projelerin geliştirilmesi ve eğitim/ danışmanlık hizmetleri veren kurumların özendirilmesi

2.4.1.2. İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi

Tedbir 2.4.2: Kırda Sağlık ve Sosyal Hizmetlerin İyileştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede kırsal alandaki sağlık kuruluşlarında bulunan hekim sayısı yetersizdir. İller arasında farklılık olmakla birlikte, birinci basamak sağlık hizmetleri için ebe sayısı yeterli değildir. Mevcut sağlık kuruluşlarının fiziki yapılarının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bölgede kırsal alanda sağlık kuruluşu başına düşen temel incelemelerin yapılabileceği laboratuvar sayısı yeterli değildir. Ancak personel, fiziki yapı, araç gereç eksikliğiyle ilgili sorunlar, kırsal alanda nüfusun azalması olgusuyla farklı yönde öngörüler gerektiren niteliktedir.

Mevcut durumda Çorum dışında kalan illerde sağlık ocağı ihtiyacı vardır. Çorum ve Samsun illeri kırsal alanında sağlık evi sayısı yeterli değildir.

Yukarıdaki nedenlerle, koruyucu sağlık hizmetlerinin bölgedeki nüfusun bütününe ulaştırılması mümkün olmamaktadır. Sıfır yaş grubu için bölge, kızamık DBT, hepatit ve BCG için tam aşı oranının çok altındadır (yüzde 60). Beş yaş altı nüfus ve okul çağı nüfus için de aşı çalışmaları yetersizdir. Gebe tetanos aşılama oranı bölgede yüzde 47'dir ve tam aşılamanın çok uzağındadır. Aile planlaması hizmetlerinde herhangi bir yöntem kullananların oranı ve yöntem kullananlar içinde modern yöntemler kullananların oranı, gerek aile planlaması hizmet merkezi, gerek yetişmiş eleman sayısı az olduğu için, düşüktür (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Sektörel Politikalar içinde yer alan Sağlık başlığı altında, koruyucu sağlık hizmetlerinin etkinleşmesi ve yaygınlaşması, birinci basamak sağlık hizmetlerine, anne-çocuk sağlığı ile gezici sağlık hizmetlerine önem verilmesi, bölgeler arası farklılıkların azaltılması ve etkili bir sevk sisteminin kurulması öngörülmektedir (DPT, 2006-1). 7.3 numaralı Beşeri Gelişme ve Sosyal Dayanışmanın Güçlendirilmesi Gelişme Eksen'inde, Sağlık Sisteminin Etkinleştirilmesi (7.3.2) başlığı altında, başta birinci basamak hizmetleri olmak üzere sağlık hizmetleri kalitesi ve altyapının eksiklikleriyle personel niteliğinin geliştirilmesi (paragraf 606), önlenebilir hastalıklar, gıda ve çevre sağlığı alanlarına yönelik koruyucu sağlık hizmetlerine öncelik verilmesi (611), halkın koruyucu sağlık hizmetleriyle sağlıklı yaşam biçimi konularında bilinçlendirilmesi (614) yer almaktadır (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Bölgede kırsal nüfus azalmakta ve kırsal yerleşim birimleri nüfus bakımından giderek küçülmektedir. Bu durumda, kırsal yerleşimlerde yaşayan nüfusa kamu hizmetleri sunmak giderek daha yüksek maliyet gerektirmekte ve güçleşmektedir. Oysa, standart bir sağlık hizmeti, yerleşim biriminin büyüklüğü ne olursa olsun, bütün nüfusa ait bir haktır. Bu nedenle, kırsal alanda yaşayan nüfus için, mevcut duruma ve bu durumdaki değişim eğilimlerine (kırsal yerleşimlerdeki boşalma ve genç yaş gruplarının göçü) uygun bir öngörü çerçevesinde, elverişli çözüm sağlayan programların geliştirilmesi gereklidir. Kırsal alanda yaşamayı tercih etmeye devam eden (kırda kalacak) nüfus için, sağlık ve sosyal hizmet sorunlarının çözümünde, etkin, düşük maliyetli ve uygun teknolojileri kullanan alternatiflerin düzenlenmesi, bölgesel gelişmenin sağlaması gereken standartlardan biridir. Yerleşik ve mobil sağlık hizmeti sunum örgütlenmeleriyle, koruyucu sağlık hizmetlerinin kırsal alandaki her bireye ulaştırılması, riskli grupların belirlenmesi ve kronik hastalara yönelik programların oluşturulması gereklidir. Bu problemin çözümü için, değişen

nüfus büyüklüklerine ve dağılımına duyarlı biçimde, sağlık insanı kaynaklarındaki dengesizliklerini gideren, sağlık hizmeti sunumundaki etkinliği artıran, araç-gereç sağlanmasını ve merkezi yerlerde temel laboratuvar incelemelerinin yapılabilmesini içeren özgün programlar geliştirilmelidir. Böylece, bölge kırsal nüfusu, sağlıklı bir biçimde, bölgenin karşılaştırmalı üstünlüğünü sağlayan tarımsal üretimini sürdürebilecek gereksinimlerinden birini karşılamış olacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kırsal alanın, kentleşmeyle birlikte, özel bir biçimde izlenmesi gereklidir. Kırsal nüfus azalırken, bu nüfusun alacağı servislerin kalitesi yükselmelidir. Sağlıkla ilgili hizmetlerin iyileştirilmesi tedbiri, bu nedenle özel önem kazanmaktadır. Koruyucu sağlık hizmetleri ve sağlık konusunda bilgilendirme, kırsal alan için daha öncelikli olarak ele alınmalıdır. Kırdaki demografik yaşlanmanın ve mevsimlik işçilerin özel sorunlarının dikkate alınması, birinci kademe sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi ve gereken durumlarda, mobil olarak bu hizmetlerin kırsal nüfusa ulaştırılması, MKY'lerde daha ileri sağlık hizmetleri sunulması ve basit laboratuvar hizmetlerinin sağlanması, gerekli olan hizmetlerin başlıcalarıdır.

Projeler

2.4.2.1. Nüfusunun çoğunluğunu yaşlıların oluşturduğu kırsal yerleşimlerde, risk gruplarına öncelik verilecek biçimde kronik hastalıklara ve özel sosyal hizmet sunumuna yönelik çalışmaların geliştirilmesi

2.4.2.2. Sağlık hizmetleri altyapı ve personel ihtiyaçlarının giderilmesi

2.4.2.3. Mevsimlik tarım işçilerinin (özellikle kadınların ve çocukların) alabileceği hizmetlerin (barınma, sağlık, temizlik, eğitim, vb), işçilerin coğrafi ve mevsimlik takvimlerine uygun, esnek ve geçici (ad-hock) biçimde sunulmasının örgütlenmesi

2.4.2.4. Kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin kırdaki her bireye ulaştırılması

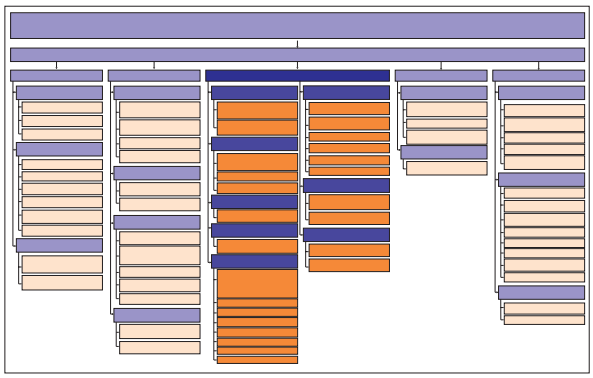
2.4.2.5. Kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfusa, temel sağlık ve hijyen konusunda bilgi ulaştırılması için, yerel TV'ler dahil çeşitli iletişim tekniklerini içeren eğitim paketi geliştirilmesi

2.4.2.6. Kırsal yerleşimlere, nüfusuna bakılmaksızın, talebe uyumlu gezici veya sabit, minimum standartlara uygun sağlık hizmetleri sunumunun örgütlenmesi,

3.3 STRATEJİK AMAÇ 3: İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE DIŞA AÇILMA

Bölgede yer alan sanayilerin büyümesini engelleyen pek çok zayıf yön bulunmaktadır. Bunların bir kısmı ülkesel ölçekte çözülmesi gereken sorunlar olmakla birlikte, bölgeye ait zayıflıklar da bulunmaktadır. TR83 Bölgesi'nde devlet işletmeleri dışında kalan bütün imalat sanayi işletmeleri KOBİ statüsündedir. Ancak bölgede yer alan KOBİ'lerin ortalama büyüklükleri hem Türkiye hem de AB ortalamalarının altındadır ve yeterli finansmana ulaşmada ciddi darboğazlar bulunmaktadır. Bu durum işletmeleri güçsüzleştirmekte, verimliliği düşürmekte ve genellikle sadece bölge için üretim yapar duruma getirmektedir. Ayrıca, bilinçsiz, taklitçi yatırımların ve atıl kapasitenin yüksek olduğu görülmektedir. Hem ulusal hem de uluslararası pazarlarda rekabet gücü kazanmak için KOBİ'lerin sermaye ve insan kaynaklarını birleştirmelerini teşvik edecek tedbirlerin alınması gerekmektedir. Ancak bölgede, birlikte yatırım yapma, sermaye birleşimlerine gitme ve birlikte hareket ederek gereksiz harcamalardan kaçınma türünde davranış biçimleri yeterince gelişmemiştir. Bu tür kolaylıkların benimsenmemesi durumunda ise girişimcilik zorlaşmakta ve tasarruflar yatırıma dönüşememektedir. Bölgede birtakım kurumsal yapılar mevcut olmasına rağmen bunların girişimcilere danışmanlık hizmeti yapmak, bilgi aktarmak, Ar-Ge çalışmaları yapmak konusunda ciddi eksikleri bulunmaktadır. Pazar araştırması ve pazar bağlantılarının zayıf olması ise bölgeyi kendi içine kilitlemektedir. Bu zayıflıklar, potansiyel olarak desteklenmesi ve geliştirilmesi gereken alanları işaret etmektedir.

Tarımsal üretimde de benzer sorunlar görülmektedir; tarım sektöründe KOBİ olarak nitelenebilecek tarımsal aile işletmelerinin rekabet güçleri çok düşüktür. TR83 Bölgesi, tarım sektöründeki üretim değerleri bakımından 26 Düzey 2 İBB içinde ikinci sırada yer almasına karşın, kişi başına tarımsal üretim değeri, diğer bir ifade ile tarımsal verimlilikte

13. sırada bulunmaktadır (DPT, 2003-5). Bölgede tarım işletmelerinin küçük ve çok parçalı olması nedeniyle pazara yönelik kitlesel üretimler yerine, öncelikle aile ihtiyacını karşılayan, üretim fazlasını pazarlayan bir yapı oluşmuştur.

Bu sorunlar nedeniyle, bölgedeki işletmelerin rekabet gücünün artırılması ve dışa açılmanın sağlanması en önemli stratejik amaçlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu amaç, Orta Vadeli Program'da (OVP) da en önemli gelişme eksenlerinden biri olarak ifade edilmekte ve 'işletmelerin yüksek teknolojik kabiliyete ve nitelikli işgücüne sahip, değişen şartlara uyum sağlayabilen, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü olan bir yapıya kavuşturulması' beklenmektedir.

Tablo 3.3 Stratejik Amaç 3 GZFT

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
• Verimli ve geniş tarım arazilerinin bulunması, • Sulama kapasitesinin yüksek olması, • İşlenmeye uygun zengin tarımsal ürün çeşitliliği olması, • Bölgede ihraç potansiyeli olan ürünlerin tarımına (enginar, bamya gibi) uygun koşulların bulunması, • Su ürünleri üretimi için uygun ortamın bulunması, • Türkiye ortalamasının üzerinde orman varlığı olması, • Bölgede uzmanlaşmış, sebze ürünü yetiştirmekte deneyimli ve sözleşmeli çiftçilik yapan çiftçilerin bulunması, • Madencilik (mermer ve linyit) yataklarının ve jeotermal kaynaklarının bulunması, • Bölgede çeşitlilik taşıyan bir sanayi yapısı ve sanayi nüvelerinin bulunması, • Bölgede sulamayla artacak tarımsal üretimin tarımsal sanayiye dönüşme olanağının bulunması, • Bölgede Küçük Sanayi Siteleri (KSS) ve Organize Sanayi Bölgeleri'nin (OSB) bulunması, • Bölgede doğal kaynaklara bağlı sanayilerde "derinleşme" olanaklarının bulunması, • Bölgede girişken, değişime açık ve bunu kanıtlamış bir girişimci grubu ile deneyimli ve çalışmaya istekli bir işgücünün bulunması, • Termal kaynakların varlığının turizm ve seracılıkta değerlendirme olanağının bulunması, • Yayla ve dağ turizmi ve tarih turizmi gibi özel amaçlı turizm alanlarında güçlü potansiyel bulunması. • Üniversitelerin ve bunlara bağlı YO ve MYO'larının bulunması, bu kurumların çevreleri üzerinde geliştirici etkisi olması, • Bölgenin ihtiyaçlarına dönük vasıflı işgücü yetiştiren meslek okullarının varlığı, • Bölgede TEK-MER'in kurulmuş olması,	• Tarımsal işletmelerin küçük olması, • Arazinin çok parçalı olması ve arazi toplulaştırmasının yavaş ilerlemesi, • Dağlık bölgelerdeki kış şartlarının ağırlığı, zor iklim koşulları ve yağışı yetersiz alanlar bulunması, • Hayvancılığın geriliyor olması, • Kaba yem üretiminin yetersiz olması, • Canlı hayvan borsasının bulunmaması, • Sanayi işyerlerinin genellikle çok küçük olması, geri teknoloji ve düşük verimlilikle çalışması, • KOBİ'lerin finans kaynaklarına ulaşma ve teknoloji geliştirme olanaklarının yetersiz olması, • Sanayi yatırımlarında taklitçilik ve atıl kapasitenin yüksekliği, • Sanayide danışmanlık hizmetlerinin ve Ar-Ge çalışmalarının yetersiz olması, • Girişimcilik ruhunun yetersiz olması ve banka mevduatlarının bölgede yatırıma dönüşmemesi, • Ulaşım altyapısında yetersizliklerin bulunması ve karayolu, demiryolu ve havayolu sistemlerinin birbirinden kopuk olması, • Taşımacılıkta, yetersiz iş hacminin getirdiği hizmet kalitesi düşüklüğü, • Eğitimli genç nüfusun istihdam alanının sınırlı olması, • Eğitimli/ nitelikli genç nüfusun bölgeyi terk etme (seçici göç) eğilimi, • Bütün sektörlerde yetişmiş eleman eksikliği, • Turizm sektöründe tesislerin az ve tanıtımın yetersiz olması. • Mevcut üniversite ve YO'ların bölgede ihtiyaç duyulan becerilere yönelik programlara sahip olmaması, • Girişimciliğin, kolektif hareketin ve toplumsal işbirliğinin zayıf olması, • Eğitim ve iş alanı arasında bağlantıların zayıf olması, • Kültürel ve tarihi miras konusunda bilginin ve bilincin yetersiz olması.
Fırsatlar	**Tehditler**
• İklim koşullarının (turunçgiller hariç) her türlü tarımsal ürün üretimine uygun olması, • Üç ilin (Amasya, Tokat ve Çorum) 5084 Sayılı Teşvik Yasası kapsamında olması ve dört ilin Kalkınmada Öncelikli Yöreler listesinde olması, • Türkiye'nin Karadeniz Ekonomik İşbirliği üyesi olması,	• Şeker, fındık ve tütün yasalarının ekim alanlarını sınırlandırmasının toplumsal sorunlar yaratması, • İthalatın bazı tarım ürünlerinin üretimini azaltması, • DSİ tarafından başlatılan yatırımların gecikmesi, yarım kalması,

- Türkiye'nin bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak üzere, farklı alanlarda AB fonlarından yararlanma olanağının bulunması,
- Bölgede yeni üniversitelerin kurulma aşamasında olması,
- AB programları çerçevesinde ortak eğitim programları düzenleme olanağı bulunması.
- Tütün ve şeker gibi ürünlerde kamu tekellerine bağımlılığın sürmesi,
- Bir ilin (Samsun) 5084 Sayılı Teşvik Yasası kapsamında olmaması.
- Daha gelişmiş bölgelerin eğitimli/nitelikli emeğe talebinin ve iş olanaklarının artması,
- Eğitimli ve genç nüfusun bölge dışına göç etmesi,

3.3.1 Öncelik 3.1: Bölge ve Kent Ölçeğinde Yığılma Ekonomilerinden ve Dışsallıklardan Yararlanılması

İşletmelerin rekabet güçlerinin artırılabilmesi için bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması en önemli önceliklerden biridir. İşletmeler, uzmanlaşmış aracı hizmet firmalarına ve farklı niteliklere sahip işgücü havuzuna yakınlık, teknolojik gelişmelere ve piyasa bilgilerine daha kolay ulaşım ve altyapıların ortak kullanımı gibi nedenlerle kente yakın yerleşmeyi tercih etmektedirler. Bu yakınlık sayesinde işletmeler, yeni ürün geliştirme, tasarım, imalat, dağıtım, pazarlama, tanıtım gibi fonksiyonlarını gerçekleştirirken, dışsallıklardan yararlanarak verimliliklerini ve karlılıklarını artırmakta, aynı zamanda da teknolojiyi takip etme maliyetlerini azaltmaktadırlar.

TR83 Bölgesi'nde üretim ve hizmet birimlerinin belirli merkezlerde yoğunlaşmasının, hem nüfusu hem de sermayeyi çekerek önemli bir gelişme ivmesi yaratacağı beklenmektedir. Ancak bu yoğunlaşmanın, çevredeki yerleşmelerle ilişkileri destekleyici nitelikte olması ve ağsal ilişkilerle derinleşmesi istenmektedir. Bu bağlamda, tarım-sanayi işbirliğini sağlayan örgütlenmeler öne çıkmaktadır; diğer bir deyişle, yeni teknolojiler ve hizmetlerin kullanılmasıyla ve bunları destekleyen eğitim çalışmalarıyla birlikte tarımsal alandaki üretimin sanayi ile bağlantısı kurulacak ve yeterli miktar ve kalitede hammadde üretimi olanaklı hale gelecektir. Bunun yanı sıra, tarımsal üretim artışının ve kentsel gelişimin ortaya çıkardığı ihtiyaçların, bölgede yeni yatırım alanlarının gelişmesine yol açacağı ve farklı işletmeler arasındaki girdi-çıktı ilişkilerini sağlamlaştıracağı beklenmektedir. Sonuç olarak, sanayi ve tarım sektörü aynı hedef çerçevesinde sorunlarını çözmek durumunda olan taraflar haline gelecektir.

Firmaların yığılma ve dışsal ekonomilerden yararlanmasının en önemli araçlarından biri, OSB, KSS, Endüstri Bölgesi ve Tekno Park gibi alanların geliştirilmesi ve firmaların bu alanlarda yer almasının desteklenmesidir. Bu toplulaşma hem altyapı ve üretim maliyetlerinin düşmesine yardımcı olacak hem de şirketlerin birbirinden öğrenme ve müşterek iş yapma kapasitelerinin gelişmesine yardımcı olacaktır. Şirketlerin ortak altyapı ve hizmetlerden yararlanmaları, tek başlarına kaldıramayacakları yükleri paylaşarak daha rekabetçi bir yapıda üretim yapmalarına yol açarken aynı zamanda da çevrenin korunması açısından kolaylıklar sağlanmaktadır. Bu amaç Orta Vadeli Plan'da da belirtilmekte (OVP, IV-F-5) ve bu toplulaşmalar desteklenmektedir.

Tedbir 3.1.1: OSB, KSS ve İhtisaslaşmış Sanayi Bölgelerinin Birinci ve İkinci Derece Yoğunlaşma Merkezlerinde Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Mevcut Durum Analizi, gelişme potansiyeli yüksek merkezleri ortaya çıkarmaktadır ve bu merkezlerin bölge gelişiminde öncü rol oynaması için eksikleri-nin tamamlanması ve yeni yatırımların öncelikli olarak bu merkezlerde planlanması gerekli görülmektedir. Firmaların yığılma ve dışsal ekonomilerden yararlanmasının en önemli araçlarından biri, OSB, KSS, Endüstri Bölgesi ve Tekno Park gibi

alanların geliştirilmesi ve firmaların bu alanlarda yer almalarının desteklenmesidir. Bölge illerinde sanayi işletmelerinin yer seçimi incelendiğinde, işletmelerin yarısına yakın bir kısmının OSB, KSS, Serbest Bölge gibi toplulaşma alanlarının dışında yer aldığı görülmektedir. Bu oran Çorum'da yüzde 63,9'a ulaşmaktadır. Dolayısıyla bu işletmelerin altyapısı tamamlanmış sanayi bölgelerine taşınması önemli bir tedbir olarak ortaya çıkmaktadır. TR83 Bölgesi'nde 7 OSB faal durumdadır ve Amasya hariç diğerlerinde doluluk oranı yüzde 90'ın üzerindedir. İnşaat halinde 12 OSB bulunmaktadır ve bunların alt yapı çalışmalarının hızla tamamlanması ve işletmeye açılması (Bafra, Kavak, Erbaa, Niksar, Tokat-merkez II, Turhal, Zile, Çorum-merkez I Tevsi, Sungurlu, Amasya-merkez Tevsi, Suluova, Suluova Besi) önem kazanmaktadır (KOSGEB, 2005-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

İşletmelerin belirli alanlarda toplanması hem altyapı ve üretim maliyetlerinin düşmesine yardımcı olacak hem de şirketlerin birbirinden öğrenme ve müşterek iş yapma kapasitelerinin gelişmesine yardımcı olacaktır. Orta Vadeli Plan'da sektörel politikalar çerçevesinde, işletmelerin belirlenmiş sanayi bölgelerinde kurulması ve mevcutların bu alanlara taşınması desteklenmektedir (DPT, 2005-2: 37).

Stratejik Önem

TR83 Bölgesi'nde üretim ve hizmet birimlerinin belirli merkezlerde yoğunlaşmasının, hem nüfusu hem de sermayeyi çekerek önemli bir gelişme ivmesi yaratacağı beklenmektedir. Bu yerleşmelerde yoğunlaşan imalat ve hizmet sektörlerinin, çevredeki kırsal ve kentsel yerleşmeleri, ağlar şeklinde hem birbirine hem de bu önemli düğüm noktalarına (noda) bağlaması hem de bu merkezler arasında uzmanlaşmaya dayalı işbirliğini artırması beklenmektedir. Sanayinin ve uzmanlaşmış hizmetlerin belirli noktalarda toplanmasının, varolan kaynakların daha verimli ve etkin kullanımına ve yerleşmelerin birbirini tamamlayan işlevlerinin mekanda dengeli bir dağılıma yol açacağı düşünülmektedir. Ancak bu işlevsel ayrışmanın bildiğimiz geleneksel hiyerarşik yapıdan farklı olacağı gözönüne alınmalıdır; gelişen ve bölgede de gelişmesi hedeflenen ulaşım ve iletişim teknolojileri aracılığıyla farklı ölçekler arasındaki ilişki biçimleri de değişecektir. Diğer bir deyişle, yerel olanın bölgeyle ya da ulusal ve uluslararası ölçeklerle ilişkisinin, hiyerarşik bir yapılanma içerisinde, bir üst ölçek üzerinden kurulması zorunluluğu kalkmaktadır; farklı ölçekler arasında doğrudan ilişkilerin kurulabileceği bir örgütlenme yapısının ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Bu yerleşimlerde kurulacak OSB, KSS, ihtisaslaşmış OSB gibi alanlar, şirketlerin ortak altyapı ve hizmetlerden yararlanmaları ve tek başlarına kaldıramayacakları yükleri paylaşarak daha rekabetçi bir yapıda üretim yapmalarına yol açarken aynı zamanda da çevrenin korunması açısından kolaylıklar sağlamaktadır. İşletmelerin KSS ve OSB gibi uzmanlaşmış alanlarda toplanması, çevreye verdikleri denetlenemeyen zararların topluca kontrol altına alınmasını sağlayacaktır. Kurulacak tesislerde arıtma tesislerinin tüm sanayi tesislerine yönelik olarak inşa edilmesi ile işletme maliyetlerinin azaltılması mümkün olacaktır. İşletmeler, uzmanlaşmış aracı hizmet firmalarına ve farklı niteliklere sahip işgücü havuzuna yakınlık, teknoloji ve piyasa bilgilerine daha kolay ulaşım ve altyapıların ortak kullanımı gibi nedenlerle kente yakın yerleşmeyi tercih etmektedirler. Bu yakınlığın sağladığı dışsallıklardan yararlanan işletmeler üretim maliyetlerini azaltacak ve verimliliklerini artıracaklardır; bu nedenlerle işletmelerin OSB, KSS ve ihtisaslaşmış OSB gibi alanlarda toplanmasının desteklenmesi en stratejik tedbirler arasında yer almaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bu tedbir çerçevesinde çok sayıda ve kapsamda proje önermek mümkündür. Ancak bunlar içinde en stratejik olanlar değerlendirildiğinde, mevcut OSB ve KSS'lerin altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, arıtma tesisi vb.) sorunlarının çözülmesi öne çıkmaktadır. GZFT analizi de bu ihtiyacı somut olarak ortaya koymaktadır. Bunun yanı sıra,

Merzifon gibi gelişme potansiyeli yüksek görülen merkezlerde ortaya çıkması beklenen talebe göre yeni sanayi gelişme alanlarının saptanması ve altyapı çalışmalarının tamamlanması gerekmektedir. İhtisaslaşmış sanayi bölgelerinin planlanması ve faaliyete geçmesi, bölgenin rekabetçi üstünlüğe sahip olduğu alanlardaki gelişmesini hızlandıracak ve taklit edilmesi zor nitelikteki uzmanlaşmaları destekleyecektir.

Projeler

3.1.1.1. KA ve ticaret ve sanayi odalarının ortak bir formata göre "Sanayi Bilgi Sistemi" oluşturması

3.1.1.2. Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim, arıtma tesisi gibi) eksikliklerinin tamamlanması

• Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması

3.1.1.3. Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması

3.1.1.4. Zile OSB'sinin, altyapı ve münferit yer taleplerinin karşılanması

3.1.1.5. Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması

3.1.1.6. Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'lerinin kurulması

3.1.1.7. Samsun'da II. OSB'nin işletmeye açılması

3.1.1.8. İnşaa halinde olan OSB'lerin tamamlanması

3.1.1.9. Samsun ilinde gemi inşa sanayi kurulması

Tedbir 3.1.2: OSB, KSS ve İhtisaslaşmış Sanayi Bölgelerinde Teknolojik Yenilik ve Yatırım Konularında Ortak Merkezlerin Kurulması ve Danışmanlık Hizmetlerinin Sağlanması

Mevcut Durum

Bölgede yer alan sanayilerin büyümesini engelleyen ve zayıflatan pek çok yön bulunmaktadır. Bölgede imalat sanayinin 2000 yılında, cari fiyatlarla GSYİH'dan aldığı pay yüzde 13,7'dir ve yüzde 19,9 olan ülke imalat sanayi payının altındadır (Dolsar, 2004-1). Bölgede devlet işletmeleri dışındaki bütün işletmeler KOBİ statüsündedir. Ancak çalışan sayısına göre ortalama işletme büyüklüğü hem ülke ortalamasının hem de AB standartlarının oldukça altındadır. Ayrıca mikro ölçek kategorisine giren (1-9 işçi) grupta çalışanların toplam işletmeler içindeki oranı yüzde 59,6'dır ve Türkiye ortalamasının (yüzde 31,3) çok üzerindedir. Bu durum mevcut işletmelerin güçlü ve verimli işletmeler olmalarını engelleyen en önemli sebeplerden biridir. Ayrıca, bölgede taklitçi yatırımlar sonucunda kapasite kullanım oranlarının düşük olduğu gözlenmektedir. Mevcut durumda KOBİ'lerin finansman desteği sağlama, teşviklerden yararlanma, bilgi ve danışmanlık hizmetlerine ulaşma konularında ciddi darboğazları bulunmaktadır; bu sınırlamalar içinde KOBİ'ler, yalnızca bölge için üretim yapan zayıf konumlarını dönüştürememektedirler. Bölgede birtakım kurumsal yapılar mevcut olmasına rağmen bunların girişimcilere teknolojik yenilik ve yatırım konularında danışmanlık hizmeti yapmak, bilgi aktarmak, Ar-Ge çalışmaları yapmak konusunda ciddi eksikleri bulunmaktadır; ayrıca işletmeler bu nitelikli hizmetlerden yararlanma gücüne sahip bulunmamaktadır. Bölgede bu tür hizmetlerden yararlananların oranı yüzde 1 civarındadır (KOSGEB, 2005-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun vadeli gelişme stratejisinin temel amaçlarından birisi ihracata dönük, teknoloji yoğun, katma değeri yüksek, uluslararası standartlara uygun ve yerel kaynakları harekete geçiren bir üretim yapısına ulaşmaktır (DPT, 2000: 21). ÖUKP'da KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılması, işletmelerin rekabet gücünün artırılması gelişme ekseninin birinci önceliğidir; ikinci öncelik ise teknoloji ve kalite seviyelerinin geliştirilerek rekabet gücünün artırılmasıdır. Bu bağlamda finansman araçlarının geliştirilmesi, Ar-Ge çalışmalarının desteklenmesi, KOBİ'lerin modernizasyonunun sağlanması ve kalite ve verimlilik bilincinin artırılması gibi tedbirler öne çıkmaktadır (DPT, 2003-5: 101-104). Ayrıca, OVP'de de imalat sanayinin "dışa dönük, dinamik ve rekabetçi bir yapıya kavuşması" temel amaç olarak ortaya konmakta ve yenilikçiliğe ve ileri

teknolojilerden daha çok yararlanılmasına yönelik politikaların uygulanacağı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, teknoloji üretilmesi ve yaygınlaştırılması ile geleneksel sektörlerin yanı sıra yeni sektörlerin geliştirilerek ihracatın artırılması sektörel politikalar olarak ifade edilmektedir (DPT, 2005-2: 37).

Stratejik Önem

Kalkınmanın sürdürülebilir olabilmesi için, bölgenin uzun vadede kolay taklit edilemeyen, belirli bir tecrübe ve bilgi birikimi gerektiren alanlarda da gelişim göstermesi gerekmektedir. Dolayısıyla, bir yandan mevcut durumda avantajlı olunan sektörlerde verimlilik, rekabet üstünlüğü ve katma değer artışının sağlanmasına çalışılırken, diğer yandan da yeni teknolojilerin kullanıldığı ve katma değeri çok daha yüksek ürünlerin geliştirilmesi için çaba gösterilmesi gerekmektedir. TÜBİTAK tarafından yapılan araştırmalar bu konuda yön gösterici olmaktadır. Bölgedeki OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgesi gibi alanlarda, ortak kullanıma açık danışma merkezi, Ar-Ge, laboratuvar gibi hizmetlerin verilmesi, hem bu hizmetlerin kullanım maliyetini düşürecek hem de bu hizmetlerden yararlanmayı kolaylaştıracaktır. Bu ortak hizmetlerin, üreticilerin birlikte sorun çözme ve birbirinden öğrenme kapasitelerini geliştireceği ve teknolojik yenilik ve yatırım yapma konusunda şirketleri özendireceği beklenmektedir. Dolayısıyla, bu tür alanların bütün bu hizmetlerin verilebildiği yerler olarak planlanması en önemli tedbirlerdendir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bu tedbir çerçevesinde, sanayi işletmelerinin (özellikle KOBİ'lerin) bölgede ihtiyaç duyulan yeni yatırım alanlarına yönelmelerinin yanı sıra ulusal ve uluslararası ölçekte rekabetçi bir yapıya kavuşmaları gerekmektedir. Bu nedenle işletmelerin sermayelerini birleştirerek ortaklıklara gitmelerinin özendirilmesi, kredi kullanım konusunda kolaylıkların getirilmesi, yeni teknolojilerin kullanımının özendirilmesi, yeni yatırım alanları konusunda danışmanlık hizmeti verilmesi ve pazarlama desteği sağlanması önem kazanmaktadır. Bölgedeki üretimin verimli ve rekabetçi bir yapıya dönüşmesine destek vermek konusunda KA'nın hazırlık yapması ve kaynakları yönlendirmede belirlenen öncelik ve tedbirlere göre davranması gerekmektedir. Böyle bir öncülüğün altyapısının hazırlanması ve adımların belirlenmesi öncelik kazanmaktadır.

Projeler

3.1.2.1. Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması

3.1.2.2. OSB'lerde teknoloji merkezlerinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması

3.1.2.3. KA'nın yönetim organizasyonu ve toplam kalite yönetimi konularında danışmanlık hizmeti sağlaması

3.1.2.4. OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuvarların kurulması

- ***Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuvarın kurulması***

3.1.2.5. KA'nın ulusal ve uluslararası sanayi gelişmelerini izlemek üzere veri tabanı oluşturması ve "Sanayi Bilgi Sistemi" merkezleriyle işbirliği yapması

3.1.2.6. Çorum'da iş geliştirme merkezi kurulması

3.3.2 Öncelik 3.2: Araştırmaların Karar Süreçlerinde Etkili Olması ve Politikaya Yol Göstermesi İçin Bilgi ve Üretim Arasındaki Bağın Güçlendirilmesi

Bilgi bir üretim faktörü olarak düşünülmektedir. Bölgenin gelişmesi için kullanılan bilginin, özellikle tarım ve sanayi üretiminde kullanılan bilginin bir bölümü, bölgesel kaynaklardan üretilmektedir. Bu tür bilgi, ortak ilişkiler içinde, ortak bir forumda, ortak bir problemin çözümü olarak her defasında yeniden üretilmektedir. Bilgi yaratma, bölgesel temelli ekonomik oluşum içinde, bir kamu malı olarak kavranabilir. Bilginin diğer mallardan ve kamu mallarından farkı, kullanıldıkça tükenmemesi, tam tersine, kullanıldıkça ve paylaşıldıkça büyümesidir. Bu nedenle, bilginin üretilmesinin ve paylaşıl-

masının desteklenmesi, bölgenin kalkınmasında stratejik bir rol oynayacaktır.

Türkiye, AB ve dış dünya ile daha fazla bütünleşme perspektifi içinde, rekabetçi yapısını güçlendirici politikaları, gelişmiş bölgelerinden başlayarak, uygulamakta olan bir ülkedir. TR83'ün, geleceğin Türkiye'si içindeki konumunun, bugünkünden daha ileri bir düzeyde olabilmesi için, bölgenin üretimde yenilik yapabilme kapasitesini geliştirmesi temel bir önceliktir. Bölgenin bu tür bir perspektifi, planlama döneminin başında, hem bilişsel olarak geliştirmesi, hem de elverişli kurumsal yapılarla destekleyerek sürdürmesi, stratejik bir tercihtir. Dolayısıyla, daha iyi eğitilmiş bir insan kaynağı ve daha kolay öğrenen kurumsal yapıların oluşturulması ve yenilik yapabilme kapasitesinin artırılması bölge için stratejik öneme sahiptir. 'Öğrenen bölge' kavramı üretimin ve eğitimin birlikteliğine dayanmaktadır; bu yapı içinde araştırma ve eğitim kurumları, yerel yönetimler ve bölgedeki işletmeler arasındaki ilişkilerin sağlamlaşması ve karşılıklı öğrenme süreçleri içinde Ar-Ge çalışmalarının sürdürülmesi gereklidir. Diğer bir deyişle, geliştirilen tekniklerin pratikte uygulanması ve ortaya çıkan sorunların yine işbirliği içinde çözülmesinin karşılıklı öğrenme sürecini oluşturacağına ve gelişimi hızlandıracağına inanılmaktadır.

Kalkınmanın sürdürülebilir olabilmesi için, bölgenin uzun vadede kolay taklit edilemeyen, belirli bir tecrübe ve bilgi birikimi gerektiren alanlarda da gelişim göstermesi gerekmektedir. Dolayısıyla, bir yandan mevcut durumda avantajlı olunan sektörlerde verimlilik, rekabet üstünlüğü ve katma değer artışının sağlanmasına çalışılırken, diğer yandan da yeni teknolojilerin kullanıldığı ve katma değeri çok daha yüksek ürünlerin geliştirilmesi için çaba gösterilmesi gerekmektedir. TÜBİTAK tarafından yapılan araştırmalar bu konuda yön gösterici olmaktadır. OVP'de de geleneksel sektörlerin yanı sıra yeni sektörlerin geliştirilerek ihracatın artırılması önemli bir sektörel politika olarak ifade edilmektedir (OVP, IV.F.2).

Hizmet KOBİ'lerinin sunduğu hizmet çeşidi ve kalitesinin artırılması ve yurt dışına açılma için gerekli tanıtım ve organizasyonların sağlanması gerekmektedir. Bölge ürün imajının geliştirilmesi ve bölgeyi temsil eden ürünlerde marka yaratılması, bölgede üretilen ürünlerin kalite kontrolünü yapacak, uluslararası düzeyde kabul gören sertifika verecek kurumların bölgede faaliyet göstermesi için gereken önlemler alınacaktır.

Tedbir 3.2.1: Bölgede Üniversite, Sanayi, Kamu İşbirliğinin ve Ar-Ge Faaliyetlerinin Artırılması

Mevcut Durum

Bölgede Samsun Ondokuzmayıs ve Tokat Gaziosmanpaşa üniversitelerinin yanısıra Amasya ve Çorum üniversiteleri de kurulmuştur. Bu üniversitelerin varlığı, sanayiye yönelik araştırmaların geliştirilmesi ve uygulamalı araştırmalar yapılması açısından önemli bir potansiyele işaret etmektedir. Ancak bölgede öğretim üyesi açığının bulunması ve dışarıya öğretim üyesi göçünün olması önemli sorunlar arasındadır. Ayrıca, öğrencilerin çoğunun bölge dışından gelmesi ve bölgede yeterli iş olanağının yaratılamamış olması, öğrencilerin mezun olduktan sonra bölgeyi terk etmelerine yol açmaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi önceliğini gerçekleştirebilmek için üniversitelerin bölgedeki kurumlarla ve sanayi işletmeleri ile işbirliğinin desteklenmesi ve Ar-Ge çalışmalarına yönelik kurumsal kapasitenin geliştirilmesi gerekmektedir. Bu tedbir Ön Ulusal Kalkınma Planı'nda birinci gelişme ekseni çerçevesinde vurgulanmaktadır (DPT, 2003-5: 102-103). Ayrıca, Orta Vadeli Program'ın bilim ve teknoloji ile ilgili sektörel politikalarında, üniversitelerin sanayi kuruluşları ve diğer kurumlarla işbirliği yapması ve Ar-Ge faaliyetlerinin piyasanın talebine göre yönlendirilmesi desteklenmektedir (DTP, 2005-2: 34).

Stratejik Önem

Bilgi bir üretim faktörü olarak düşünüldüğünde, araştırma ve geliştirme etkinliklerine verilen öncelik ve bunu örgütleme/kurumsallaştırma becerisi, bölgenin, diğer bölgelere göre gelişmesini sürdürülebilir bir biçimde hızlandırabilmesinin en önemli araçlarından biri olacaktır. Ancak bölgenin kalkınması için gerekli olan bilginin kaynakları çeşitlidir. Özellikle tarım ve sanayi üretiminde kullanılan bilginin bir bölümü, bölgesel kaynaklardan üretilmekte ve deneyim sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu nedenle, bilginin üretilmesinin ve paylaşılmasının desteklenmesi, bölgenin kalkınmasında stratejik bir rol oynayacaktır. Bu tür bir bilgi, ilişki içindeki farklı aktörlerin ortak bir problemin çözümde taraflar olarak yer almasıyla her defasında yeniden üretilmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

TR83'ün, geleceğin Türkiye'si içindeki konumunun, bugünkünden daha ileri bir düzeyde olabilmesi için, bölgenin üretimde yenilik yapabilme kapasitesini geliştirmesi temel bir önceliktir. Dolayısıyla, daha iyi eğitilmiş bir insan kaynağı ve daha kolay öğrenen kurumsal yapıların oluşturulması ve yenilik yapabilme kapasitesinin artırılması bölge için stratejik öneme sahiptir. 'Öğrenen bölge' kavramı, üretimin ve eğitimin birlikteliğine dayanmaktadır. Bu yapı içinde araştırma ve eğitim kurumları, yerel yönetimler ve bölgedeki işletmeler arasındaki ilişkilerin sağlamlaşması ve karşılıklı öğrenme süreçleri içinde Ar-Ge çalışmalarının sürdürülmesi gereklidir. Diğer bir deyişle, geliştirilen tekniklerin pratikte uygulanması ve ortaya çıkan sorunların yine işbirliği içinde çözülmesinin karşılıklı öğrenme sürecini oluşturacağına ve gelişimi hızlandıracağına inanılmaktadır. Ayrıca, üniversite bünyesinde tekno kent oluşturulması ve teknoloji merkezlerinin kurulması, bilimsel ve teknik araştırmaları kolaylaştıracak ve çeşitli birimler arasında işbirliğini olanaklı hale getirecektir.

Projeler

3.2.1.1. Bilim, teknoloji ve yenilik alanlarında, ilk ve orta öğretim kurumları başta olmak üzere, toplumsal farkındalığın artırılması için KA'nın özel bir program geliştirmesi

3.2.1.2. OMÜ, GOP ve yeni kurulan Amasya ve Çorum üniversiteleri ile sanayi sektöründeki işletmelerin işbirliği içinde programlar geliştirilmesi ve pilot uygulamalar yapması

3.2.1.3. Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi

- ***Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi***

3.2.1.4. KA'nın, araştırma alanında yeni aktörler olarak özel kesimin ve sivil toplum örgütlerinin gelişmesini desteklemesi, saydamlığın ve yarışmanın güçlendirilmesi koşullarını araştırması

3.2.1.5. KA'nın, özel kesimin Ar-Ge kapasitesini ve talebini artırmasını sağlayacak sürdürülebilir bir mekanizma tanımlaması

3.2.1.6. Samsun TEKMER'in genişlemesi, Samsun OSB II içinde yer alması ve kapsamının YHGP illerini içermesi

3.2.1.7. Samsun TEKMER'de/ Teknokent'te, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması

3.2.1.8. KA'nın eşgüdümünde, savunma sanayi için geliştirilen teknolojilerin, özellikle Çorum ve Samsun'daki sanayi sektörlerine, üniversitelere, araştırma kuruluşlarına ve KOBİ'lere aktarılması için bir kurul oluşturulması

3.2.1.9. Bölgedeki üniversitelerin, bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak üzere, bölgesel ihtiyaçlara göre birim ve programlarını güncellemesi, bölge ihtiyaçlarına göre fakülte ve yüksek okullar oluşturma önerileri geliştirmesi

3.2.1.10. Üniversitelerin teknolojik konularda kamu ve özel kesimlerle işbirliği ile, tarımsal araştırma ve deneme istasyonları ve laboratuvarları kurması

3.2.1.11. Kamu kurumlarında sorun ve ihtiyaçların, Ar-Ge yoluyla giderilmesinin teşvik edilmesi

3.2.1.12. Tokat Toprak-Su Araştırma Enstitüsü'nün

görev tanımının, KA'nın kolaylaştırıcılığında, (bölge tarım araştırmalarının etkinliğinin artırılması için) Samsun Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile ölçek, uzmanlaşma alanı ve düzeyi bakımından, tekrarlardan arınmış bir eşgüdüm ve ilişki düzeneği içinde yapılmasının sağlaması

3.2.1.13. Üniversitelerin KA ile birlikte, bölge illerinde periyodik olarak arama konferansları düzenleyerek bölgesel ve sektörel sorunlara çözüm önerileri geliştirmesi

3.2.1.14 Küçük üretimde çevre dostu teknolojiler temiz ve ekonomik enerji kullanımının araştırılması

3.2.1.15 Üniversitelerde çevre dostu teknolojilerin sanayi işbirliği ile araştırılarak geliştirilmesi

Tedbir 3.2.2. Bölgede Tarım ve Sanayi Entegrasyonunun Sağlanması

Mevcut Durum

Bölge 2002 yılı verilerine göre tarla ürünleri üretiminde 5,0 milyon ton üretim ile 26 bölge içerisinde üçüncü, sebze üretiminde 2,0 milyon ton ile dördüncü, meyve üretiminde 312 bin ton üretim ile on üçüncü sırada bulunmaktadır. Söz konusu bu ürünlerden en fazla yüzde 76,0 oranında buğday işlenmekte, un ve makarna üretilmektedir. Mısır ise yem sanayi tarafından yüzde 82,0 oranında işlenmektedir. Bakliyatta işlenme oranı yüzde 44,5, yağ bitkilerinde ürün türüne göre yüzde 5,0-13,9 arasında değişmektedir. Bölgede üretilen sebzelerin işlenme oranı domateste yüzde 1,3, bamya, fasulye, hıyar, lahana ve patateste yüzde 1,4, meyvelerde yüzde 2,9'dur. Hayvansal ürünlerden işlenme oranı ette yüzde 35,0, sütte yüzde 26,9'dur. Bölgede ürün depolama kapasitesi son derece kısıtlıdır ve yaklaşık yüzde 3 civarındadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

ÖUKP'de "tarım-sanayi entegrasyonu çerçevesinde tarımsal işletmelerin modernizasyonun sağlanarak rekabet gücünün artırılması" amaçlanmaktadır (DPT, 2003-5). Ayrıca, "kırsal kesimde tarım dışı iktisadi faaliyetlerin ve tarıma dayalı sanayinin geliştirilmesine ağırlık verilmesi hedeflenmektedir (GE-2, Tedbir 1.4). Bölgede gıda sanayinin geliştirilmesi, tarımsal ürünlerin işlenmesi sonucu üzerlerine katma değer ilavesiyle bölge çiftçisi ve sanayicisi daha fazla gelir elde edebilecektir. Bölgede konserve, turşu, salça, sebze ve meyve kurutma, meyve suyu ve konsantreleri, süt ve et ürünleri işleme sanayilerine olan ihtiyaç açıktır. İşlenen ürünlerin raf ömürlerinin uzaması, ambalaj boyutlarının küçülmesi, depolama, nakliye ve pazarlama olanaklarının artması nedeniyle tarım ve sanayi entegrasyonuna ihtiyaç bulunmaktadır.

Stratejik Önem

Uluslararası düzeyde rekabet edebilmek ve söz konusu pazarlarda yer alabilmek için tarım ürünlerinin sanayi tesislerinde tasnif, işleme, ambalaj, depolama, nakliye ve nihai tüketiciye onun istediği formda sunulması için tarım ve sanayi işbirliğinin artırılması gereklidir. Bölgede hemen tüm yıl boyu tarlada veya örtü altında üretilecek sebzeler ile meyvelerin dış satımının gerçekleşmesi için sanayi ve üretici arasındaki bağların güçlendirilmesi, sözleşmeli çiftçilik modelinin yaygınlaştırılması ve üretici örgütlerinin güçlendirilmesi gereklidir. Ambalajsız, kalite kontrolü yapılmamış ve uluslararası gıda sertifikalarına sahip olmayan ürünlerin AB ve KEİ ülkelerinde pazarlara girmesi mümkün olmayacağından, dış dünya pazarlarında yer almak için gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede üretilen sebze, meyve, yağ bitkileri ve tahılların işlenmesi için uygun teknolojilerle donatılmış sanayi tesislerine ihtiyaç bulunmaktadır. Bölgede mevcut olan makine imalat sanayi yanında gıda sanayinin geliştirilmesi için gereken önlemler alınmalı, dış pazar araştırmalarına daha fazla kaynak ayrılmalıdır. Bölgede gıda sanayinin geliştirilmesi, istihdam artışına katkı yapacak, bir çok yan sanayinin gelişmesini olumlu etkileyecektir. Gıda sanayinin geliştiği odaklarda cam, teneke, alüminyum, karton kutu, ahşap ve plastik sanayi gibi birçok alt sanayi kümeleri oluşacaktır.

Projeler

3.2.2.1. Yağ sanayi için ayçiçeği, soya ve kanola üretimi

3.2.2.2. Tokat ve Amasya'da salça sanayi için domates üretimi

3.2.2.3. Tokat ve Amasya'da meyve suyu sanayi için vişne, şeftali ve üzüm üretimi

3.2.2.4. Konserve sanayi için bamya, enginar ve taze fasulye üretimi

3.2.2.5. KA'nın eşgüdümünde, tarım, tarımsal sanayi, yapı üretimi ve altyapı için malzeme, makine ve teçhizat üretiminin geliştirilmesine yönelik bir kurul oluşturulması ve kurulun kendi çalışma kurallarının programını belirlemesi

3.2.2.6. Sebze ve meyve soğuk hava depolarının yapılması ve paketleme tesislerinin geliştirilmesi

3.2.2.7. Sebze ve meyve kurutma ve depolama tesislerinin yapılması

Tedbir 3.2.3: Bilgiye Erişim ve İletişim Teknolojilerinin Kullanımının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Haberleşme ve iletişim alt sektörleri dünyada en hızlı gelişen sektörlerin başında gelmektedir. 2003 yılı verilerine göre, sabit telefon abone yoğunluğu, her yüz kişi için Türkiye'de 28,6, bölgede 23,2, AB ülkelerinde ise 58,4'dür. Telefon ile konuşma sürelerini belirlemede kullanılan kontör tüketimi ülkede 1 851,6 adet/yıl/kişi, bölgede 1 157,7 adet/yıl/kişi'dir. Bölge kontör tüketimi yönüyle 26 bölge içerisinde 12. sırada bulunmaktadır. Ülkemizde mobil telefon kullanımında 2003 yılı sonu itibarıyla 27,8 milyon aboneye ulaşılmıştır ve bu sayı her geçen gün artmaktadır (Dolsar, 2004-1).

Ülkede 2003 yılı verilerine göre 6 milyon kişi internet kullanmakta, her 11 kişiden birinin internet erişimi sağladığı bilinmektedir. Bölge bazında internet erişim değeri mevcut olmamakla beraber ülke ortalamalarına yakın değer aldığı tahmin edilmektedir. Hızlı internet iletişimi sağlayan ADSL sistemi bölgede 2002 yılından beri kullanılmaktadır. Kablo TV sadece Samsun ilinde bulunmaktadır. 2001 yılı itibarıyla kablo TV kullanımı ülkede 908 662, bölgede 8 733 aboneye ulaşmış bulunmaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

ÖUKP (2004-2006) Tedbir 1.4'de "KOBİ'lere ilişkin hızlı veri iletişimi ile e-ticaret için gerekli altyapı geliştirilecektir" denilmektedir. OVP'de "Bilgi toplumuna dönüşümü destekleyecek yönde bilgi ve iletişim teknolojisi altyapısı geliştirilecek ve internet kullanımı yaygınlaştırılacaktır" ifadesi yer almaktadır. Bölgede bu hususun gerçekleşmesi, haberleşme ve iletişim teknolojilerinden daha fazla yararlanmayı ve dünya ile entegrasyon için haberleşme ve iletişim altyapısının geliştirilmesini gerektirmektedir. Altyapının iyileştirilmesine paralel olarak insan kaynağının bu teknolojiden en iyi şekilde yararlanabilmesi için eğitime ihtiyaç bulunmaktadır.

Stratejik Önem

Bölgede bulunan 1 148 işletmeden yüzde 24'ü ihracat yapmakta, yüzde 76'sının dış dünya ile bağlantısı bulunmamaktadır. Söz konusu işletmelerin yaklaşık dörtte biri dış pazarı tanımamakta, dış dünyaya açılma için ciddi bir çaba içinde bulunmamaktadır. Bölgedeki işletmeler haberleşme ve iletişim teknolojilerinden azami ölçüde yararlanmalı, dış dünyaya entegre olmak için internet kullanımını yaygınlaştırmalıdır. Söz konusu işletmelerin dış dünyaya açılması, kendi içine kilitlenmiş bulunan bölgenin dışa açılması için yoğunlaştırılmış eğitimlere ihtiyaç bulunmaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölge iletişim ve haberleşme olanaklarının artırılması, geniş kitlelerin bilgiye ulaşabilmesinin sağlanması ve ihtiyacı olan bilgiye doğru kaynaktan ulaşabilmesi için altyapının çağın gereklerine uygun hale getirilmesi gereklidir. Okullarda, üniversitelerde, kamu kurumları ve kuruluşlarında, STK'larda ve işletmelerde internet kullanımının yaygınlaşması için gereken önlemler alınmalıdır. Bilgisayar altyapısına ilave olarak bu teknolojiden

azami şekilde yararlanılması için her kademedeki insanın eğitimi için çaba harcanması gereklidir.

Projeler

3.2.3.1. OSB ve "İhtisaslaşmış Sanayi Bölgeleri"nde bilgi ve iletişim teknolojileri geliştirme merkezlerinin kurulması

3.2.3.2. Samsun TEKMER'e bağlı olarak üretim ve iletişimde yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması için danışmanlık ve eğitim verilmesi

3.2.3.3. Samsun TEKMER'de sektörel ihtiyaçlara uygun yazılımların geliştirilmesi

3.3.3 Öncelik 3.3: Dışa Açılma

Sanayinin gelişmesi açısından bölgenin güçlü yönlerinden birisi, sanayi ürünlerinin çeşitli pazarlara ulaştırılması için gerekli olan ulaşım olanaklarına sahip bulunmasıdır. Bölgenin kuzey-güney ve doğu-batı karayolu bağlantılarının kuvvetli olması, denize kıyısının bulunması ve limanın varlığı özellikle kuzeydeki komşu ülkelerle ticaretin geliştirilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Ancak ulaşım altyapısındaki zayıflıklar ve eksiklikler nedeniyle bu güç değerlendirilememektedir; hava kargo taşımacılığının olmaması, liman tesislerinin yetersizliği ve araç gereç eksikliği önemli darboğazlardır. Ayrıca bölge içindeki yerleşmeler arasındaki ağsal ilişkileri güçlendirecek ve bölge dışındaki yerleşmelerle bağlantıyı sağlayacak yeterli nitelikte havayolu, karayolu ve demiryolu ağlarının kurulmamış olması hem üretimin örgütlenmesinde hem de ürünlerin pazarlanmasında önemli sınırlamalar getirmektedir. Dolayısıyla, bölgenin varolan potansiyelini açığa çıkarmak için ulaşımdaki altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Nitekim, ulaşımın birbirini tamamlayıcı nitelikte çalışması ve kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması OVP'de önemle vurgulanmaktadır (OVP, IV.H).

Bunun yanısıra pazar araştırması ve pazar bağlantılarının zayıf olması ise bölgeyi kendi içine kilitlemektedir. Türkiye'nin 1980'li yıllardan itibaren devam eden dışa açılma, dışalım ve dışsatım ticaretini geliştirme ve AB üyesi olma yörüngesi, bölgenin geleceği açısından dikkate alınmalıdır. Bölgenin geleceği Türkiye'nin gelişmesine paralel bir biçimde ele alındığında, bölgenin dış dünya ile ilişkilerini, farklı bir çok kanaldan geliştirerek gerçekleştirmesi gerekecektir. Bölgenin öncelikle KEİ ve AB çerçevesinde dış ticaret kapasitesini geliştirmesi stratejik önemdedir. Bölge, karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğu malların (başta taze ve işlenmiş sebze ve diğer tarım ürünleri olmak üzere) dışsatımını ve dışsatım için gerekli standartların oluşmasını ve sürdürülebilirliğini sağlayacak kurumsal yapıları gerçekleştirerek, dışa açılmayı sağlayacaktır. Dış pazarlara açılmada, üretim ve ticaret standartları ile dış pazar gereksinimlerinin uyumlu olmasını sağlayacak ve dış dünyanın/pazarın değişimini güncel biçimde izleyecek kurumsal yapının gerçekleştirilmesi önemlidir. Bu, bölgenin kendi gücü ile gerçekleştirebileceği bir örgütsel kapasitedir.

Tedbir 3.3.1: Ulusal ve Uluslararası Ticari Faaliyetin Çeşitlendirilmesi ve Artırılması

Mevcut Durum

TR 83 Bölgesi, dışa açılma potansiyeli açısından güçlü yönlere ve fırsatlara sahiptir. Bölge, üretilen ürünlerin hem yurtiçi hem de yurtdışı pazarlara ulaştırılmasını sağlayacak ulaşım olanaklarına sahiptir; bölgenin kuzey-güney ve doğu-batı karayolu bağlantılarının kuvvetli olması, denize kıyısının bulunması ve limanın varlığı özellikle kuzeydeki komşu ülkelerle ticaretin geliştirilmesinde kolaylık sağlayacaktır. Bölgenin komşu ülkelerle ihracat ilişkisi çok sınırlıdır. Ayrıca, bölgede pazar araştırması ve pazarlama desteği verebilecek kurumsal yapıların gelişmemiş olması bölgeyi kendi içine kilitlemektedir. Bölgedeki illere bakıldığında ihracat yapan işletmelerin oranının yüzde 15-30 civarında olduğu görülmektedir (KOSGEB, 2005-1). Bölgede dışa açılmayı sınırlayan bir başka sorun da üretilen ürünlerin standartlara uymaması, maliyetin yüksek olması ve rekabetçi üretim yapılamamasıdır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Bölgenin varolan dışa açılma potansiyelini açığa çıkarmak için ulaşımdaki altyapı eksikliklerinin giderilmesi gerekmektedir. Nitekim, ulaşımın birbirini tamamlayıcı nitelikte çalışması ve kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması OVP'nin sektörel stratejilerinde önemle vurgulanmaktadır (DPT, 2005-2: 39-41). Ayrıca, bölgede internet kullanımın yaygınlaştırılması, diğer haberleşme olanaklarının geliştirilmesi gerekmektedir. Elektronik haberleşme sektörünün hizmet yeteneğinin rekabetçi bir ortamda küresel düzeyde geliştirilmesi OVP'de vurgulanmış ve bu gelişimin, devletin düzenleyici rolünü etkinleştireceği ve pazarın potansiyel gelişimini ve bilgi toplumu hizmetlerini yaygınlaştıracağı ifade edilmiştir (DPT, 2005-2: 39-41). Bunların yanısıra, bölgede üretilen sanayi ve tarım ürünlerinin dışsatımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketleri ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması ÖUKP'de birinci gelişme ekseni çerçevesinde teşvik edilmektedir (DPT, 2003-5: 101-102).

Stratejik Önem

Türkiye, 1980'li yıllardan itibaren dışa açılma, ihracata yönelik sanayi politikaları geliştirme ve AB üyesi olma yönünde hareket etmektedir; bu çaba, bölgenin geleceği açısından da dikkate alınmalıdır. Bölgenin rekabetçi üstünlüğe sahip olduğu ürünleri, yenilikçilik potansiyelini kullanarak geliştirmesi, yeni uzmanlık alanları yaratmaya yönelmesi ve katma değeri yüksek ürünlerle dış pazara açılması sürdürülebilir kalkınmanın da ön koşuludur. Bölgenin öncelikle KEİ ve AB çerçevesinde dış ticaret kapasitesini geliştirmesi stratejik önemdedir. Ancak bu fırsatı değerlendirebilmek için gerekli standartların oluşmasını sağlamak ve buna yönelik kurumsal yapıları oluşturmak gerekmektedir. Ayrıca, dış dünyanın/ pazarın değişimini güncel biçimde izleyecek kurumsal yapıların oluşturulması ve pazarlama olanaklarının geliştirmesi önemlidir. Buna ilaveten, KOBİ'lerin hızlı ticaret yapabilmesi ve dış dünyaya açılabilmeleri için e-ticaret olanaklarının artırılması, bununla ilişkili kurumsal yapılar ve altyapının yeterli hale getirilmesi ve işlerliğinin sağlanması gerekmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bu tedbir çerçevesinde bölgedeki işletmelerin sunduğu mal ve hizmet çeşidinin ve kalitesinin artırılması ve yurt dışına açılma için gerekli tanıtım ve organizasyonların sağlanması gerekmektedir. Bu tür tanıtımların yapılması için ulusal ve uluslararası firmaları bir araya getiren fuar organizasyonlarının yapılması stratejik önemde görülmektedir.

Projeler

3.3.1.1. Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması

3.3.1.2. OSB ve KSS'lerde tanıtım, pazarlama, satış ve dağıtım konularında danışmanlık hizmetleri verilmesi

3.3.1.3. OSB ve KSS'lerde eşleştirme ve pazarlama merkezlerinin kurulması

3.3.1.4. Samsun Belediyeler Birliği'nin kolaylaştırıcılığıyla KEİ'nin Samsun'da merkezi bir ofis kurması

3.3.1.5. Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması

- ***Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması***
- ***Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması***

3.3.1.6. Bölge ürün imajının geliştirilmesi (Tokat domatesi, Amasya elması, kirazı ve bamyası, Çorum unu, Osmancık çeltiği, Niksar cevizi, Samsun tıbbi aletleri, Amasya ve Tokat mermeri vb)

3.3.1.7. Endüstriyel tasarım firmalarının, bölgede bilinç gelişmesi ve sanayide, hizmetlerde kullanımının yaygınlaştırılması için Samsun TEKMER'de yer almaya özendirilmesi

3.3.1.8. Bölgenin ürünlerini ihraç ettiği en önemli ülkeleri (gerçek ve potansiyel) izlemek ve aktif pazarlama yapmak için Samsun'da İGEME ile işbirliği yaparak çalışacak Ticari Pazarlama Merkezi (TPM) kurulması

3.3.1.9. Küçük işletmelerin elektronik ticareti ve ağ yapılarını geliştirmeleri

3.3.4 Öncelik 3.4: Bölge Turizminin Çeşitlendirilerek Geliştirilmesi ve Tanıtımı

Bölgede geliştirilmesi gereken faaliyetlerden biri olan turizm, bir çok sektörü ve iş kolunu harekete geçiren, istihdam yaratan, bölgenin dış dünya ile entegre olmasına katkı yapacak önemli bir alandır. OVP (2006-2008)'de Turizm sektöründe, hizmet kalitesini artırmaya çalışan, pazarlama kanallarını çeşitlendirerek üst gelir gruplarını hedef alan, doğal sermayeyi sürdürülebilir kılan, ülkemiz turizminin karşılaştırmalı rekabet üstünlüğüne uygun turizm çeşitlerini ön plana çıkaran bir yapının oluşturulması temel amaçtır denilmektedir (DPT, 2005-2). Bölgede turizmin gelişmesi kentlerin sosyal yaşam düzeyinin yükselmesine, kentlilik bilincinin gelişmesine, sahip olunan kültür varlıklarına sahip çıkılarak korunmasında etken olacaktır. Turizmin çeşitlendirilmesi, bütün bir yıla ve geniş kitlelere yayılması bölgenin sosyo-ekonomik gelişmesine olumlu katkı yapacaktır.

Turizm yatırımları doğal, tarihsel, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşımla ele alınmalı, yatırımlar çeşitlendirilerek turizm etkinliklerinin tüm yıla yayılmasına çalışılmalı, bölgedeki faaliyetler bu doğrultuda planlanmalı ve uygulanmalıdır. Turizm taleplerindeki değişimler sürekli izlenerek, değişen koşullara uygun tanıtım faaliyetleri yürütülmelidir (DPT, 2005-2). Bölgede bu güne kadar yeter düzeyde yararlanılamayan tarih, doğa ve termal turizm olanaklarının bir bütünlük içinde ele alınması gerekmektedir. Bölgedeki yaylalar, endemik bitkiler, kuş cennetleri ve sulak alanların tarih ve kültür turizm faaliyetleri ile entegre edilmesi, av turizmi, eko turizmin, termal turizmin geliştirilmesi ile kırsal kesimde yaşayan halkın bu aktivitelere köy pansiyonculuğunu geliştirerek katılması, kırsal kesimin gelirini artıracak ve turizmi çeşitlendirecektir.

Tedbir 3.4.1: Bölgenin Doğa ve Kültür Mirasının Sürdürülebilirlik İlkesi İçinde Turizme Açılması

Mevcut Durum

Bölgenin var olan turizm potansiyelinin ancak çok küçük bir bölümünün dünyaca tanındığı ve bu alanların çok az yerli ve yabancı turist çektiği, diğer yerlerin her türlü bilgi ve altyapı eksikleri nedeni ile erişebilirliğinin düşük olduğu; bu nedenle ülke turizmine bütünüyle entegre olamadığı görülmüş ve tespit edilmiştir.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP ve OVP'nin Türkiye'nin turizm sektöründe çizdiği doğrultuda ana noktalar sürdürülebilir, daha fazla turist ve artan kalite ile birlikte yükselen sektör geliri, bu durumun olabilmesi için tesis ve sektörün ihtiyaç duyduğu insan kaynaklarının yetiştirilmesi, turizmde ürün çeşitlenmesine yönelik araştırma, koruma ve belgelendirme faaliyetlerinin desteklenmesi ile bu çalışmaların potansiyel kitlelere çeşitli kanallar ile erişilebilirliğinin sağlanması olarak sıralanmaktadır (DPT, 2003-5 ve DPT, 2005-2).

Stratejik Önem

Seçilen tedbir, bölgenin sahip olduğu potansiyelin belirli bir çalışma sonucunda koruma ve kullanma dengesine kavuşturarak kullanma tarafı ile bölgenin toplam gelirini arttıran ve koruma tarafı ile de bölgenin kültür ve doğal mirasının sonraki nesillere aktarılmasını sağlayan bir yapıyı öngörmesinden dolayı ön plana çıkmıştır. Tedbir ile OVP ve OUKP'de bahsi geçen ana ilke ve tedbirlere MDA sonuçlarından bölgeye has olanların eşleşmesi sonucunda bölgenin gelişmesine en fazla katkı sağlayacak olanlarının stratejik olarak öne çıkması ile dört ana konu gurubuna değinilmiştir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

- Bölgenin tarih, kültür, doğa alanlarında çeşitli araştırma ve, belgelendirme yapılması ile gün ışığına çıkartılması,
- Gün ışığına çıkartılan belgelerin, bilgilerin

ve mekanların erişilebilirliğinin sağlanması ve tanıtım faaliyetlerinin artırılması,

- Potansiyel alanların koruma, kullanma dengesi ve sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde koruma planlarının hazırlanması,

- Turizme yönelik altyapı çalışmaları ile tesis kapasitelerinin yükseltilmesi gerekmektedir.

Projeler

3.4.1.1. Bölgenin doğal ve kültürel kaynaklarının araştırılması, ören yerlerinde kazıların yapılması ve belgelenmesi

3.4.1.2. Geleneksel zanaat ve yöresel el sanatlarının ve yapım tekniklerinin araştırılması, arşivlenerek geliştirilmesi

3.4.1.3. Bölgenin doğal ve kültürel değerleri ile ürünlerinin tanıtımı için broşür ve CD oluşturulması, bölgeyi ifade eden hediyelik eşya üretimi için ulusal düzeyde yarışmalar düzenlenmesi

3.4.1.4. Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması

3.4.1.5. Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkının çevresindeki yerleşmelerde turizme yönelik altyapı ve hizmet ihtiyaçlarının karşılanması

3.4.1.6. Çorum Ortaköy Şapinuva'nın yönetim planının hazırlanarak bu çerçevede turizme kazandırılmasının sağlanması

3.4.1.7. Bölgenin mesire yerleri, yaylaları, korumaya alınmış alanları ile mevcut kuş cennetlerinde, yöre halkına gelir getirici faaliyetlerin desteklenmesi

3.4.1.8. KA eşgüdümünde, bölgede av turizmi altyapısının geliştirilmesi

3.4.1.9. Organik tarımın yapıldığı alanlarda eko-turizmin geliştirileceği köylerin seçilerek bütünü ile renevasyonu, sağlıklaştırılması ve kırsal mirasın korunması

3.4.1.10. Eko-turizm ve tarım turizmi altyapısının ve kır pansiyonculuğunun geliştirilmesi

3.4.1.11. Termal turizm altyapısının geliştirilmesi

3.4.1.12. Bölgenin il ve ilçe turizm altyapısı ve ağını, bir bütün içinde ele alan ve diğer hizmet sektörleri ile entegre edecek turizm master planının hazırlanması

3.4.1.13. Bölgenin çeşitli turizm olanaklarını birleştiren tur güzergahlarının belirlenmesi ve uygulayıcı firmaların desteklenmesi

3.4.1.14. Bölgede turizm master plan ve tur güzergahlarına uygun turizm enformasyon fiziki altyapısının kurulması

3.4.1.15. Turizm master planı çerçevesinde Amasya'da üniversite işbirliği içinde bilimsel ve kültürel kongre turizm altyapısının geliştirilmesi

3.4.1.16. Turizm master planı çerçevesinde Amasya'da üniversite işbirliği içinde turizme yönelik yaygın eğitim programlarının yapılması

3.3.5 Öncelik 3.5: Tarımda Sulamanın Geliştirilmesi ve Yüksek Gelir Getiren Bitkisel Üretimin Artırılması, Tarımsal Araştırmaların Yapılması

Bölgede geleneksel tahıl tarımına göre daha fazla katma değer yaratan sertifikalı ve hibrit tohum üretimi, örtü altı sebze tarımı alanlarının büyütülmesi, tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi için daha fazla çaba gösterilmesi gerekmektedir. Bölge için marka olabilecek ürünlerin üretimi, meyvecilik ve bağcılığın geliştirilmesi ile bölge tarımsal üretim değeri, katma değer artacak ve daha fazla istihdam olanağı yaratılacaktır.

Sulama bir çok sektörün gelişmesine katkı sağlayan, istihdamı artıran ve tarımsal üretimi çeşitlendirerek, yağışın yıllık dağılımına bağlı olmadan tarımsal üretimin devamlılığına yardımcı olan bir faaliyettir. Bölgede sulamaya açılması gereken alan (yüzde 55), sulanan alandan daha fazladır (Tablo 2.9). Bu nedenle tarımsal faaliyetin sigortası olan sulamanın bölgede geliştirilmesi ve yeni alanların sulamaya açılması gerekmektedir. Sulama, kuruda tahıl tarımına göre daha fazla üretim, katma değer ve istihdam yaratacak, bölgenin gelişmesine katkı yapacak ve tarımsal sanayi için gerekli olan hammaddenin bölge içinde üretimine olanak yaratacaktır. Bölgede devam eden sulama yatırımlarının tamamlanma hızı çok yavaştır. Sulama sektöründe kamu proje stoku rasyonel hale getirilecek, bu kapsamda projeler

yeniden önceliklendirilecek ve öncelikli projelere yeterli kaynak tahsis edilecektir (DPT, 2005-2), denilmektedir. Bölge için bir önceliklendirme yapılmış, maliyet azaltıcı önlemlerle her yıl sulamaya açılan alanların artırılması için öneriler geliştirilmiş bulunmaktadır.

Sulamadan beklenen faydanın sağlanması için tarla içi geliştirme hizmetlerinin en önemli bileşeni olan arazi toplulaştırmasının sulama projelerinin hazırlanması ve uygulaması ile birlikte yapılması halinde, kanal boyları ve servis yolu uzunlukları kısalacağından ve kamulaştırma bedeli ödenmeyeceğinden inşaat maliyetlerinde önemli azalma meydana gelecektir. Sulama alanlarında su ekonomisi sağlamak, drenajı azaltmak ve birim su ve topraktan daha fazla fayda sağlamak için, çiftçinin sorunlarına çözüm getirecek, pratiğe yönelik tarımsal araştırmalara önem verilmelidir.

Sulama ve sulu tarımın geliştirilmesi ile bölgede üretilen ürünlerin taze veya işlenmiş olarak dış pazarlara sunulması ve üretimin dış pazarların talebi doğrultusunda yapılması için tarım ve sanayi entegrasyonu ile kurumsallaşmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Özel ve kamu kesimi ile STK'nın bunları gerçekleştirmek için bir dizi çalışma yapması gerekmektedir. Sözleşmeli tarım, kaliteli ürün üretimi, ürün tasnif, depolama, işleme, sertifikasyon hizmetlerinin geliştirilmesi ve sektörel dış ticaret şirketlerinin kurulması için gereken çalışmalar yapılmalıdır. Tüm bu hususlar bölgede yapılan GZFT analizi toplantılarında da dile getirilmiştir

Tedbir 3.5.1: Planlanan Alanların Sulamaya Açılması ve Uygun Sulama Teknolojilerinin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Sulama, tarımsal üretimin yağışa bağlı olmadan iklim koşullarının elverişliliğine göre devamlılığını, bitki tür ve çeşit adedinin artmasını, birim alandan daha fazla ürün almayı sağlayan ve istihdamı artıran en önemli faaliyettir.

Bölgede bulunan 1 653 259 ha tarım alanının yaklaşık üçte biri sulanabilir niteliktedir. Söz konusu bu arazilerden 240 655 hektarı sulanmakta, 281 246 hektarının sulanması gerekmektedir (Tablo 3.5). Halen devam eden sulama projeleri inşaatlarının öncelikle tamamlanması gerekmektedir. Bölgede yatırım programında olan ve inşaatı devam eden sulama projeleri alanları toplamı 137 548 ha'dır ve sulanması gereken alanın yüzde 49,1'dir. Bölgede son 15 yılda kamu (DSİ ve KHGM) tarafından her yıl ortalama 4 564 ha alan sulamaya açılmıştır. Bölgedeki sulanabilir tüm sahanın sulanması için 64 yıla ihtiyaç bulunmaktadır. Önümüzdeki 20 yılda bölgedeki sulanabilir tüm alanların sulanması için yılda ortalama 14 000 ha alanın sulamaya açılması gerekmektedir.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

Orta Vadeli Program'da belirtildiği üzere üretken faaliyetleri destekleyecek alt yapı yatırımlarının kamu tarafından öncelikle ele alınması gereği vurgulanmış, "sulama yatırımları" üretken altyapı yatırımları arasında öncelik almıştır (OVP, Md. 12). Kuru tarımdan sulu tarıma geçildiğinde bitki deseni değişmekte, çiftçinin kullandığı girdilerde ve tarımsal mekanizasyonda önemli artışlar meydana gelmekte, üretim katma değeri ve istihdam artmaktadır. Buna karşılık çiftçilerin sulu tarım ve sulama teknolojileri konusunda eğitilmeleri gerekmektedir. Sulama ile birlikte su ekonomisi, sulama, gübreleme, yeni bitki tür ve çeşitlerinin belirlenmesi için araştırma çalışmalarına ihtiyaç bulunmaktadır. Araştırmaların çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma teknikleri ile yapılmasına çalışılmalıdır.

Stratejik Önem

Sulama, bir çok sektörün ve alt sektörün gelişmesine doğrudan veya dolaylı olarak etki etmekte, istihdamı artırmakta ve birim alandan daha fazla ürün alınmasına yardımcı olmaktadır. Yağışa bağlı olmadan üretimin devamlılığının sağlanması için bölgede devam eden sulama yatırımlarının tamamlanması, planlama, projelendirme ve ön incelemesi devam eden sulama projelerinin de öncelikler dikkate alınarak inşa edilmesi gerek-

mektedir. Sulama inşaat maliyetlerinin azaltılması ve tarımsal verimliliğin artırılması için sulama inşaatları ve arazi toplulaştırma hizmetlerinin birlikte yapılabilmesi için DSİ merkez ve yerel yönetimleri ile köye yönelik hizmetler il müdürlüklerinin işbirliği yapması gerekmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

İnşaatı ve planlama-proje yapımı devam eden DSİ sulama tesisleri inşaatlarının tamamlanabilmesi için baraj maliyetleri ile birlikte toplam 2,75 milyar YTL ödeneğe ihtiyaç bulunmaktadır (bu değer en son veriler elde edilerek 2005 yılı fiyatlarıyla hesaplanmıştır). Yatırım programında olan inşaatı devam eden 8 adet proje maliyeti 1 079,9 milyon YTL'dir (Tablo 3.5). Köye yönelik hizmetler il müdürlüklerinin (KYHM) programındaki işleri bitirmesi için 46 milyon YTL'ye ihtiyaç bulunmaktadır. Kaynaklar kısıtlı olduğundan önce devam eden işler tamamlanmalı, daha sonra yeni işlere başlanmalıdır. Bölgedeki sulama inşaatlarının kısa sürede tamamlanabilmesi için aşağıdaki önerilerin dikkate alınması gerekmektedir.

Bafra Ovası sulama projesi inşaatına 1991, Çarşamba Ovası sulama ve drenaj sulama projesine ise 1993 yılında başlanmıştır. Her iki ovada inşaat işleri yıllardır devam ettirilmesine karşın beklenen gelişme sağlanamamıştır. Bafra Ovası'nda inşaatına fiilen başlanan 33 401 ha alanın 14 yılda sadece 6 500 ha'ı sulamaya açılmıştır (yüzde 19,4). Çarşamba Ovası'nda 82 707 ha alanda sulama ve drenaj inşaatları devam etmekte, sulamaya açılmış alan bulunmamaktadır (DSİ, 2004-4). Her iki ovada sulanabilir alan toplamı brüt 130 434 ha olmakta, bölgede sulanması gereken alanların yüzde 46,6'sını bu iki ova kaplamaktadır. Bafra Ovası'na sulama suyu Kızılırmak üzerinde inşa edilmiş bulunan Altınkaya ve Derbent Barajı'ndan, Çarşamba Ovası'na Yeşilırmak üzerindeki Hasan Uğurlu ve Suat Uğurlu barajlarından sağlanmaktadır. Her iki nehir üzerine inşa edilen barajlarda depolanan sulama suyu yeterli olduğundan sulama suyunda bir kısıt bulunmamaktadır. Her iki ovada temel sorun taban suyunun yüksek olması ve tuzlanma sorunudur. Bafra Ovası'nda 50 yıllık yağış ortalaması 766,1 mm, nispi nem oranı yüzde 74,5, Çarşamba Ovası'nda 31 yıllık yağış ortalaması 1 040 mm, nispi nem yüzde 73,5'dir. Her iki ovada da Haziran, Temmuz ve Ağustos aylarında en fazla üç ay süre ile çok az bir miktarda ilave suya ihtiyaç bulunmaktadır. Bafra ve Çarşamba ovaları sulama tesisleri inşaatı için yeni bir yaklaşım ve strateji benimsenmelidir.

- Ovada inşa edilecek ana, yedek, tersiyer sulama kanalları kaplamasız toprak kanal olarak inşa edilmeli, drenaj kanalları ile tabansuyu seviyesi düşürülmeli, tuzluluk azaltılmalıdır,
- Su alma yapıları (regülatör) ve kanallar üzerindeki çek yapıları, çiftçi prizleri ve diğer sanat yapıları beton olarak inşa edilmelidir.
- Her iki ovada su fazlası vardır, kanal sızma kayıpları önemli değildir. Bu nedenle sulama kanallarının beton kaplamasız olarak inşa edilmelerinde bir sakınca bulunmamaktadır.
- Sulama suyu barajlarda dinlenmiş bulunduğundan ve sediment (tortu) taşımadığından, toprak kanallarda tortu temizliği sorun olmayacaktır.
- Her iki ovada pompaj yapılarak sulanması gereken alanlar için su ekonomisi ve enerji tasarrufu önemli olduğundan söz konusu alanlarda inşa edilecek kanallar beton kaplamalı veya kapalı (borulu) sistem olarak inşa edilmelidir.

Ovada ekilen her geçen yıl ekim alanı artan çeltik (yüzde 35-40 alanı kaplamakta) tava yöntemiyle sulandığından ve biçerdöverle hasat edildiğinden toprak kanallar tercih edilmektedir. Toprak olarak inşa edilen sulama kanalları gerek görüldüğünde ve finans kaynakları yeterli olduğunda beton kaplama yapılabilir. DSİ Genel Müdürlüğü yetkilileri ile yapılan şifahi görüşmede Bafra ve Çarşamba ovalarında sulamanın cazibeli olarak yapılacağı alanlarda kaplamasız kanal yapılmasının uygulanabileceği belirtilmiştir.

Bölgede halen planlaması, proje yapımı ve inşaatı devam eden 25 adet sulama projesinin önceliklerinin saptanması için bir çalışma yapılmıştır. Sulama projesinin su alma yapısı, inşaat durumu,

halkın sulama talebi, kuraklık gibi kriterler dikkate alınarak bölge sulama projeleri için öncelik sıralaması Tablo 3.5'de verilmiştir. Tablonun tetkikinden görüldüğü gibi yatırım programında bulunan ve inşaatı devam eden projeler genelde ilk öncelikleri almaktadır. Ön incelemesi devam eden, planlamasına henüz başlanmamış sulama projeleri listeye dahil edilmemiştir (Şekil 3.3). Sulama projelerinin belirlenen önceliklere göre inşa edilmesi, inşaatların kısa sürede tamamlanması için yeterli nakit ödenek tahsisi ve inşaatı tamamlanan kısımların sulamaya açılması ile ekonomiye katkı sağlanacaktır.

KHGM tarafından yürütülen hizmetler Ocak 2005'te kabul edilen bir yasa ile il özel idarelerine devir edilmiştir. Bölge illerinde il özel idarelerine bağlanan köye yönelik hizmetler müdürlüğü (KYHM) tarafından inşa edilmekte olan 43 adet küçük ölçekli sulama projeleri 10 272 ha alanı kaplamaktadır.

Özel kesim sulama yatırımları çiftçilerin kendi olanakları ile yapacağı pompajlı sulamalar, tarla içi kapaklı karık borusu, damla ve yağmurlama yöntemleri için yapılacak yatırımları kapsamaktadır. Bodur anaç üzerine meyve bahçesi ve üzüm bağı tesislerinde kullanılacak damla sulama sistemi ile diğer bitkilerin sulanmasında kullanılan yağmurlama yöntemi sulamanın gelecekte artacağı beklenmektedir. DSİ sulama projeleri için kamunun 2 754,6 milyon YTL, KYHM için 46 milyon YTL olmak üzere 2 800,6 milyon YTL yatırım yapılması gerekmektedir. Arazi toplulaştırması ve diğer teknik önlemlerle kamunun yapacağı yatırımı aşağı çekmek mümkün görülmektedir. Sulama projelerinin maliyet değerlerinin bir kısmı değişik tarihlerde hazırlanmış bulunan "planlama raporları"ndan alınmış olduğundan, inşaata başlandığında keşif bedellerinde artma veya azalma meydana gelmesi beklenmektedir.

Özel kesimin sulama yatırımları için damla, yağmurlama, kapaklı karık sulama yöntemlerin geliştirmesi ve derelerden pompaj ile sulama yapması için 261 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür. Su ekonomisi sağlayan, verimi artıran, gübrelerin sulama suyu ile birlikte verilmesini sağlayan tarla içi sulama sistemlerinin geliştirilmesi için özel kesimin teşvik edilmesi gerekmektedir.

Tablo 3.4 KYH İl Müdürlükleri Tarafından İnşa Edilen Sulama Projeleri

İli	Proje adedi	Sulama alanı (ha)	Proje bedeli (bin YTL)
Amasya	13	3 682	14 549,5
Çorum	20	3 604	19 095,5
Samsun	2	361	2 901,0
Tokat	8	2 625	9 447,0
Toplam	*43*	*10 272*	*45 993,0*

Kaynak: KYHM (2005-1), KYHM (2005-2), KYHM (2005-3), KYHM (2005-4).

Tablo 3.5 DSİ Sulama Projelerinin Öncelik Sıralaması

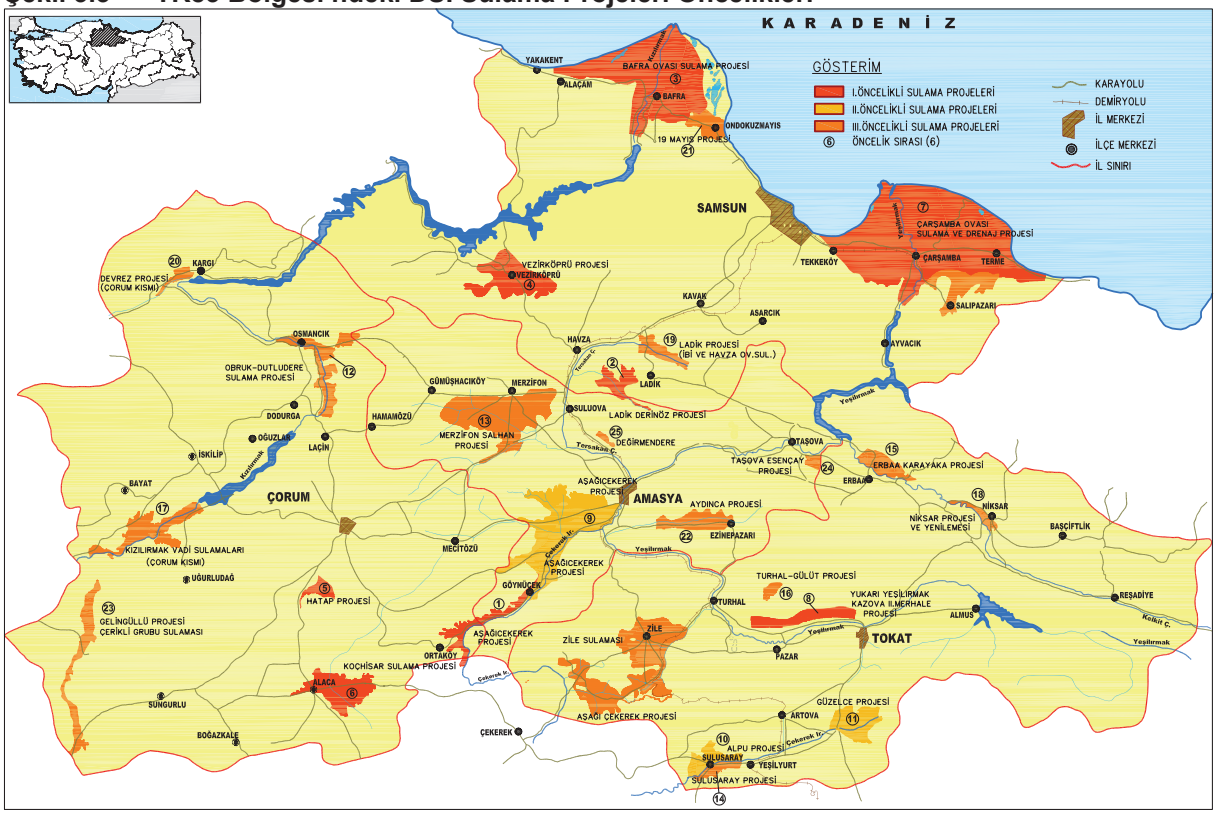
No	Sulama projesi adı	İli	Proje Durumu	Sulama alanı (ha)	İç karlılık oranı	Gelir gider oranı	Toplam puan	2005 Yatırım bedeli (milyon YTL-2005 yılı)
1	Aş. Çekerek Proj.-Geldingen Ovası Sul.	Amasya	İnşa ediliyor	1 400	12,61	1,35	78,5	**14,3**
2	Ladik Derinöz Projesi	Samsun	İnşa ediliyor	4 690	11,00	2,10	77,6	**33,2**
3	Bafra Ovası sulaması	Samsun	İnşa ediliyor	33 401	11,12	1,95	75,7	**397,9**
4	Obruk-Dutludere Projesi	Çorum	Planlama+proje	5 538	14,92	1,57	71,7	**28,5**
5	Vezirköprü Ovası Sulaması	Samsun	İnşa ediliyor	9 657	12,06	2,36	69,4	**83,3**
6	Aş. Çekerek Projesi -Merzifon, Maşat ovaları sul.	Amasya	Yatırım programı	40 027	12,61	1,35	67,6	**497,8**
7	Merzifon Salhan Projesi	Amasya	Planlama+proje	4 905	20,06	3,94	67,4	**136,8**
8	Çorum Hatap Projesi	Çorum	İnşa ediliyor	780	10,60	1,38	66,7	**24,0**
9	Koçhisar Projesi	Çorum	Yatırım programı	14 618	17,20	2,28	64,5	**37,0**
10	Çarşamba Ovası sulaması	Samsun	İnşa ediliyor	82 707	10,00	1,48	64,7	**486,3**
11	Alpu Projesi	Tokat	Yatırım programı	4 619	16,05	3,22	58,4	**46,2**
12	Sulusaray Projesi	Tokat	Planlama+proje	2 163	18,75	2,67	56,5	**29,5**
13	Güzelce Projesi	Tokat	Yatırım programı	4 737	22,71	5,22	56,4	**82,0**
14	Erbaa Karayaka Projesi	Tokat	Planlama+proje	2 100	19,61	1,69	56,1	**36,5**
15	Kazova II. Merhale Projesi -Sol sahil Ulaş	Tokat	İnşa ediliyor	4 913	13,82	1,66	54,5	**3,9**
16	Turhal Gülüt Projesi	Tokat	Planlama+proje	4 841	7,66	1,21	53,5	**237,9**
17	Kızılırmak Vadi Sulamaları (Çorum)	Çorum	Planlama+proje	11 122	9,98	0,16	53,3	**180,0**
18	Niksar Yenileme Projesi	Tokat	Planlama+proje	2 201	13,74	2,59	50,2	**12,53**
20	Ladik İbi ve Havza Ovaları	Samsun	Planlama+proje	2 970	17,41	3,06	49,1	**28,4**
21	Devrez Projesi (Çorum kısmı)	Çorum	Planlama+proje	2 558	5,70	1,01	45,0	**114,3**
22	19 Mayıs Sulama Projesi	Samsun	Planlama+proje	1 654	23,00	1,39	44,2	**98,0**
23	Aydınca Sulama Projesi	Amasya	Planlama+proje	3 633	8,53	1,49	44,0	**33,3**
24	Çorum Çerikli Grubu Sulaması	Çorum	Planlama+proje	8 841	6,35	1,26	43,5	**58,0**
25	Amasya Taşova Esençay Sulama Projesi	Amasya	Planlama+proje	1 733	7,00	1,12	37,1	**33,0**
26	Amasya Değirmendere*	Amasya	Planlama+proje	468				**22,0**
27	Bafra Ovası sulaması	Samsun	Planlama+proje	14 326				
	Ön incelemesi yapılan küçük sulamalar (8 adet)			10 644				
	TOPLAM			**281 246**				**2754,6**

Not: *Proje tutarlarından 2005 yılına kadar yapılan harcamalar düşülmüştür.*

** Yerel talebe göre değerlendirmeye alınmıştır.*

Kaynak: *DSİ (2004-3), DSİ (2005).*

Şekil 3.3 TR83 Bölgesi'ndeki DSİ Sulama Projeleri Öncelikleri

Projeler

3.5.1.1. İnşa halinde olan (I. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması

3.5.1.2. Yatırım programına giren (II. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması

3.5.1.3. Plan proje aşamasında olan (III. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması

3.5.1.4. Bölgesel tarım politikasının yürütülmesine ilişkin bilgi altyapısının oluşturulması ve buna uygun idari bir yapının, KA desteği ile geliştirilmesi

3.5.1.5. Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması

- ***Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi***

3.5.1.6. Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması

3.5.1.7. Bölgenin toprak haritaları ve arazi kullanım envanterlerinin güncellenmesi

3.5.1.8. İleri sulama teknolojilerinin, karık ve tava yöntemi sulama için lazer kontrollü tesviye aleti kullanımının sağlanması

3.5.1.9. Meteorolojik verilere dayalı tarla içi su yönetimi, planlı su dağıtım uygulamaları ve sulama alanlarında erken uyarı sistemlerinin kurulması

3.5.1.10. Su yetersizliği olan ve pompaj yapılan sulama alanlarında kısıntılı sulama uygulaması

3.5.1.11. Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün kolaylaştırıcılığıyla (pilot proje niteliğinde) ortak makine parkları oluşturulması ve tarımsal mekanizasyonun geliştirilmesi

Tedbir 3.5.2: Tarla İçi Geliştirme Hizmetlerinin Yapılması

Mevcut Durum

Ülkemizde tarla içi geliştirme hizmetleri kapsamında; arazi toplulaştırması, çiftlik drenajı (kapalı drenaj sistemi), toprak ıslahı, tarla içi yollar ve arazi tesviyesi hizmetleri yapılmaktadır. Arazi toplulaştırma hizmetlerine 1960'lı yıllarda başlanmış ve ülke genelinde 2004 yılı verilerine göre 332 668 ha alanda arazi toplulaştırması tamamlanmıştır. Aynı dönemde bölgede 12 749 ha alanda arazi toplulaştırması işi tamamlanmış ve bölge payı yüzde 3,8 olmuştur. Ülkede 2004 yılı verilerine göre 389 564 ha alanda toprak muhafaza çalışmaları yapılmış, bölgede 10 448 ha alanda uygulanan toprak muhafaza çalışmasının payı yüzde 2,7 olmuştur. Drenaj ve toprak ıslahı ülke genelinde 327 638 ha alanda, bölgede 23 365 ha alanda uygulanmış, bölge payı yüzde 7,1 olmuştur. Tarla içi geliştirme hizmetlerinin tümü dikkate alındığında ülkede 1 029 466 ha, bölgede 56 265 ha alanda bu hizmetler tamamlanmış, bölge payı yüzde 5,4 olmuştur.

Sulama hizmetleri ile paralel yürütülmesi gereken tarla içi geliştirme hizmetleri genel olarak sulamaya açılan alanların gerisinde kalmış ve belirli alanlarda yoğunlaşmıştır. Bölgede tarla içi geliştirme hizmetlerinin en yoğun uygulandığı yer Tokat ilidir. Bölgede 12 749 ha alanı kaplayan arazi toplulaştırmasının yüzde 90'ı Tokat ilinde yüzde 8'i Amasya ilinde, yüzde 1'i Samsun ilinde gerçekleştirilmiştir. Çorum ilinde arazi toplulaştırması yapılmamıştır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

OVP'de "arazi toplulaştırma çalışmaları hızlandırılacak, tarımsal işletmelerde ölçek büyüklüğünün artırılması ve modern tarım işletmeciliğinin yaygınlaştırılması desteklenecektir" ifadesi yer almaktadır (DPT, 2005-2). ÖUKP ve Tarım Stratejisi (2006-2010)'da tarımsal işletmelerin verimliğinin artırılmasına yönelik önlemler içerisinde tarla içi geliştirme işleri kapsamında olan arazi toplulaştırmasının önemi doğrudan veya dolaylı olarak dile

getirilmektedir. Ulusal ölçekte arazi toplulaştırma hizmetlerinin hızlandırılması için yasal ve idari mevzuatın basitleştirilmesi ve toplumun arazi toplulaştırmasının önemi konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedir.

Stratejik Önem

Tarla içi geliştirme işleri içinde en önemli faaliyetlerden biri olan arazi toplulaştırması, öncelikle sulamaya yeni açılacak alanlarda yürütülmelidir. Bunun için sulama projeleri hazırlanırken arazi toplulaştırması yapılacak şekilde hazırlanmalı ve sulama inşaatları ile arazi toplulaştırması ve diğer tarla içi geliştirme işleri birlikte yapılmalıdır.

Bölge tarım işletmeleri küçük ve çok parçalı olduğundan, sulamaya yeni açılacak alanlarda arazi toplulaştırması yapılması sonucu, inşaat maliyeti yaklaşık üçte bir oranında (en az yüzde yirmi) azalacak, kamu kesimi kamulaştırma bedeli ödemeyeceğinden önemli bir yükten kurtulacak ve kamulaştırma bedelinin yükseltilmesi için dava açılması önleneceğinden, mahkemelerin iş yükü hafifleyecektir. Büyük sulama projelerinin projelerini hazırlayan, inşaatlarını yapan DSİ ile Toprak ve Tarım Reformu Genel Müdürlüğü'nün merkez ve yerel kuruluşları ve köye yönelik hizmetler il müdürlükleri arasında işbirliği gereklidir. Söz konusu kurumlar, STK ve diğer ilgili kamu kuruluşları (tarım il müdürlükleri v.b) arasındaki koordinasyon hizmetin etkinliğini artıracaktır.

DSİ tarafından planlaması devam eden ve inşa edilmekte olan alanların tümünde arazi toplulaştırması yapılmalıdır. Bölgede sulamaya açılacak olan 280 008 ha alanda (Tablo 3.5) tarla içi geliştirme işleri ile birlikte öncelikle arazi toplulaştırmasının yapılması için gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Tarla içi geliştirme işlerinin hangilerinin nerede ve nasıl uygulanacağına yerel koşullar dikkate alınarak karar verilmelidir. Söz konusu işlerin yapılabilmesi için hektara maliyet 1 000 YTL olarak alınmış, tüm projelerin kaynak ihtiyacı 280 milyon YTL olarak tahmin edilmiştir. Uzun dönemde kuru alanlarda da arazi toplulaştırma işleri bir program dahilinde yapılmalı, sulu alanlarda elde edilen deneyimlerden diğer alanlarda faydalanılmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede inşa edilen sulama proje alanları ile seçilecek kuru tarım yapılan alanlarda arazi toplulaştırma işlerinin yapılabilmesi için STK, köy muhtarlıkları ve konu ile ilgili tüm kuruluşların koordineli çalışması gereklidir. Arazi toplulaştırması tüm arazi sahiplerini etkilediğinden katılımın artırılması için kamu kurumları tarafları ikna etmeli ve işlerin hızlı bir şekilde bitirebilmesi için gerekli önlemleri almalıdır.

Projeler

3.5.2.1. İnşa halinde olan (birinci öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması

3.5.2.2. Yatırım programına giren (ikinci öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması

3.5.2.3. Plan-proje aşamasında olan (üçüncü öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması

Tedbir 3.5.3: Örtü Altı Sebze Tarımının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölge, 2002 yılı verilerine göre bitkisel üretimde düzey 2 İBB'ler arasında tarla ürünleri üretiminde 5 milyon ton/yıl ile 3'üncü sırada, sebze üretiminde 2 milyon ton/yıl ile 4'üncü sırada, meyve üretiminde 312 000 ton/yıl üretim ile 13'üncü sırada bulunmaktadır (Dolsar, 2004-1).

Bölgede 1996-2004 yılları arasında örtü altı sebze tarımı alanları illere göre yüzde 100-1100 arasında artmış, 13 392 dekara yükselmiş, Türkiye'nin 536 000 dekar örtü altı sebze tarım alanı içinde bölgenin payı yüzde 2,49 olmuştur (Dolsar, 2004-1). Bölgede örtü altı sebze tarımı yapılabilecek denizden yüksekliği 500 m'den az olan arazilerin kapladığı I. ve II.sınıf tarım alanları 239 349 ha'dır (tarım arazisinin yüzde 14,4'ü), Samsun ili örtü altı sebze tarımı yapılabilecek alanların yaklaşık yüzde 62,5'ini kaplamaktadır. Bu alanların illere göre dağılımı Tablo 3.6'da, yerleri Şekil 3.4'de verilmiştir.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

Bölgede yüksek gelir getiren sebze ve meyve tarımına ağırlık verilmesi, birim alandan elde edilen katma değerin yükseltilmesi ve aile işgücünün tarımsal üretimde değerlendirilmesi için gereken çalışmalar yapılmalı, söz konusu ürünlerin üretimleri artırılmalıdır. Aile işletmelerinin aynı standartta kitlesel üretim yapabilmesi için sözleşmeli tarım modelinin uygulanması hedeflenmelidir. Üretilen ürünlerin işlenip, üzerine katma değer ilave edilmesi ve raf ömrünün uzatılarak yurt dışı pazarlara arzı temel politikalardan biri olmalıdır.

Stratejik Önem

Mikro klima alanlarının önemli bir kısmını içine alan söz konusu tarım alanlarının büyük bir kısmında alçak veya yüksek tünellerde erken ilkbaharda, sonbaharın geç döneminde ve kış aylarında yazlık ve kışlık sebzelerin üretimi mümkün olabilecektir. Örtü altı sebze tarımının geliştirilmesi ile mevsim dışı (out of season) üretilen sebzeler AB ülkeleri, Rusya Federasyonu ve Ukrayna gibi kuzey ülkelerine ihraç edilebilecektir. Örtü altı sebze tarımı emek yoğun bir iş olduğundan istihdam yaratacak, hibrit tohum kullanımı ile bölgeye ilgi duyan ticari firmaların bölgedeki faaliyeti artacak, örtü olarak kullanılan plastik, demir profil benzeri malzemelerin üretimi ile bölge sanayinde gelişme sağlanacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede mikro klima özelliği gösteren Yeşilırmak ve Kızılırmak nehirlerinin yer aldığı dar ve derin vadiler ile bu iki nehrin denize açıldığı delta ovalarında örtü altı sebze tarımı geliştirilmelidir. Ayrıca

Tablo 3.6 Örtü Altı Sebze Tarımı Yapılabilecek I. ve II. Sınıf Tarım Alanları

Arazi kotu (m)	Amasya (ha)	Çorum (ha)	Samsun (ha)	Tokat (ha)	Toplam (ha)	Yüzde payı
0- 100	0	0	124 376	0	124 376	52,0
100- 200	0	0	10 271	3 164	13 435	5,6
200- 300	4 153	1 529	4 856	20 427	30 965	12,9
300- 400	4 086	5 483	5 796	7 051	22 416	9,4
400- 500	29 032	10 303	4 321	4 501	48 157	20,1
Toplam	**37 271**	**17 315**	**149 620**	**35 143**	**239 349**	**100,0**
Yüzde payı	15,6	7,2	62,5	14,7	100,0	100,0

Kaynak: Dolsar (2004-6).

bölgede bulunan termal kaynakların seracılıkta kullanılması ile kesme çiçek, süs bitkileri, sebze ve köklü asma anacı üretimi mümkün olacaktır. Yüksek katma değer yaratacak söz konusu ürünlerin üretimi ve dış satımının gerçekleştirilmesi ile bölge ekonomisinde iyileşme sağlanacaktır.

Projeler

3.5.3.1. Örtü altı sebze yetiştirme teknikleri, tür ve çeşit belirlemesinin yapılması

3.5.3.2. Eğiticilerin ve üreticilerin örtü altı sebze tarımı konusunda eğitimi

3.5.3.3. KA'nın eşgüdümünde "örtü altında döllenme biyolojisi" (bambus arısından yararlanma) tekniği kullanımının yaygınlaştırılması

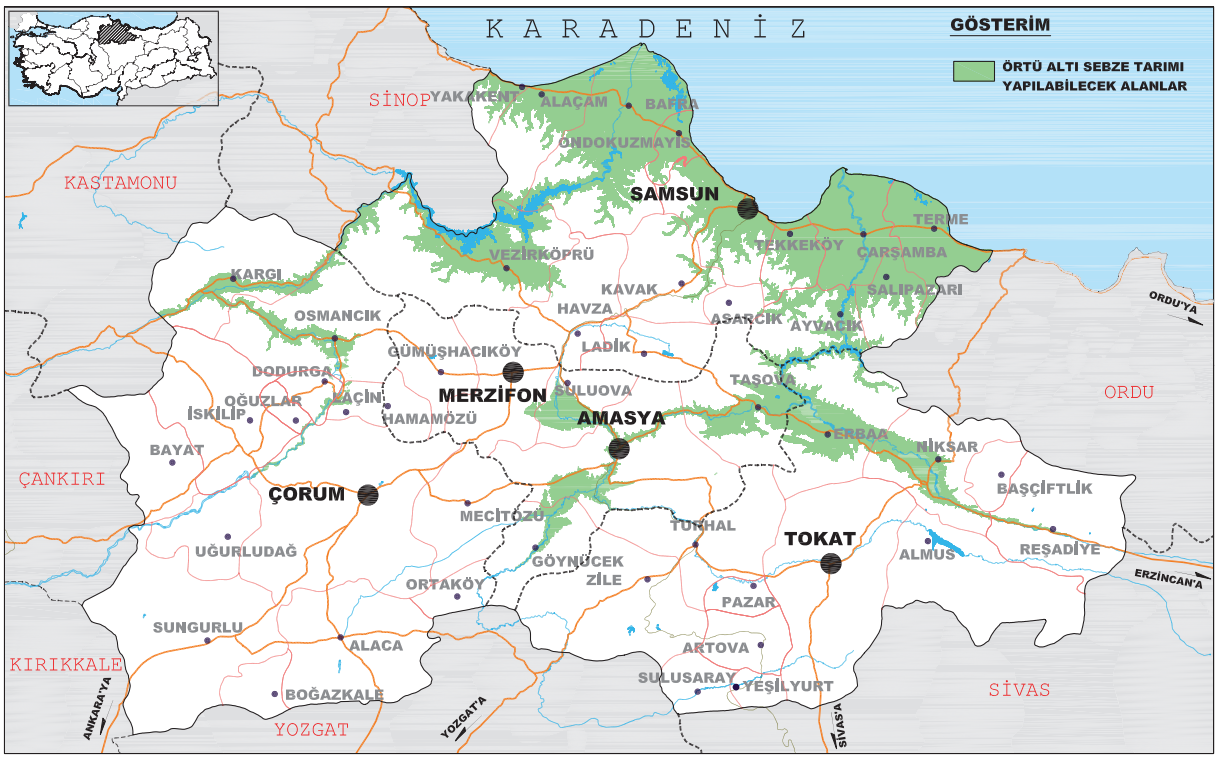
3.5.3.4. KA'nın eşgüdümünde örtü altı yetiştiricilikte kullanılacak bölgeye uygun ve dayanıklı plastik çeşidinin tespiti

3.5.3.5. Alçak tünel, yüksek tünel, plastik ve cam serada üretim olanakları, soğuğa dayanım ve sebze üretim maliyetlerinin ısıtmalı ve ısıtmasız koşullarda araştırılması

3.5.3.6. Organik örtü altı sebze yetiştirilmesinde hayvan gübreleri, özellikle kümes hayvanları gübrelerinin miktar ve verilme zamanının araştırılması

3.5.3.7. Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi

Şekil 3.4 Örtü Altı Sebze Tarımı Yapılabilecek Alanlar

Tedbir 3.5.4: Organik Tarımın Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede Samsun ve Tokat illerinde organik tarım yapılmaktadır. Samsun ilinde, 2004 yılında 68 üretici fındık, armut, şeftali, buğday, nohut, mısır, soya fasulyesi, soğan üretimi gerçekleştirmiş, Tokat ilinde ıhlamur, kekik, ısırgan otu, kapari, kantaron, böğürtlen, ardıç tohumu, yabani elma, kayın ağacı yaprağı ve mahlep doğadan toplanmış ve tüketiciye sunulmuştur (TKİB, 2005). Amasya ve Çorum illerinde organik ürün üretimi henüz gerçekleşmemiştir.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP'nin kırsal kalkınma bölümünde belirtildiği üzere organik tarımın geliştirilmesi kırsal kesimin gelirinin artmasına katkı yapacaktır.

Stratejik Önem

Organik tarım ürünleri talebi ve pazar payı AB ülkeleri ve dünya ülkelerinde her yıl ortalama yaklaşık yüzde 10-40 civarında büyümekte, dünya organik ürün pazarının 40 milyar Dolar düzeyine ulaştığı tahmin edilmektedir (ZMO, 2005). Bölgede organik ürün üretimi ile dış pazara açılmak mümkün olacak, birim alandan elde edilen katma değer artacak, üreticinin ürün yetiştirme pratiği gelişecek, ürünlerin belirli kurallar ve AB standartlarında üretilmesi gerçekleşecektir. Ülkemizde sadece İzmir ilinde faaliyet gösteren, bölgede şubeleri bulunmayan organik tarıma sertifika veren yabancı şirketlerle (7 adet) temasa geçilerek, söz konusu kuruluşlardan en az birinin bölgede bir temsilcilik açması için çaba harcanmalıdır. Bölgede çevre ve su kirliliği yaratan hayvan gübrelerinin organik tarım alanlarında kullanılması üzerinde durulmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgenin kirlenmemiş alanlarında özellikle gelirleri düşük olan orman içi ve bitişiği köylerde yapılacak organik tarım faaliyeti söz konusu üreticilerin gelirlerinde artış sağlayacaktır. Üreticiler sözleşmeli üretim yapacaklarından kurumsal kapasite gelişecek ve üretici örgütleri yaygınlaşacaktır.

Projeler

3.5.4.1. Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi

3.5.4.2. Organik tahıl ve kışlık organik sebze tohumu üretimi

3.5.4.3. Organik tahıl (buğday, mısır, yulaf ve arpa) üretimi

3.5.4.4. Organik bakliyat üretimi

3.5.4.5. Organik patates ve tohumluğu üretimi

3.5.4.6. Samsun'da kışlık organik sebze üretimi

3.5.4.7. Yazlık organik sebze üretimi

3.5.4.8. Organik meyve üretimi

3.5.4.9. Organik yem bitkileri üretimi

3.5.4.10. Organik tıbbi ilaç bitkileri üretimi

3.5.4.11. Organik baharat bitkileri üretimi

3.5.4.12. Gıda ürünlerinde kamu denetim şartlarının iyileştirilmesi ve gıda kontrol ve sertifikasyon hizmetlerinin, AB normlarına uygun hale getirilmesi ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması için bakanlığın, taşra örgütlenmesini öncelikle TR83'de geliştirmesi konusunda KA ve bölge örgütlerinin çaba göstermesi

3.5.4.13. Özellikle sulak alanlar, su havzaları ve delta alanlarında iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasının geliştirilmesi

Tedbir 3.5.5: Sertifikalı ve Hibrit Tohum Üretiminin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede sertifikalı tahıl (buğday, arpa, çeltik), yağ (ayçiçeği, mısır, soya, kanola) ve yem bitkileri (yonca, korunga, macar fiği, adi fiğ) tohum ihtiyacı bulunmakta, yüksek kaliteli sertifikalı veya hibrit tohum temininde sorunlar yaşanmaktadır. Bölgenin sertifikalı buğday tohumu ihtiyacının yüzde 3,9'u karşılanabilmektedir (Dolsar, 2004-1). Ülkede sertifikalı tohum dağıtımının ihtiyaç karşılama oranı buğdayda yüzde 29, arpada ise yüzde 10'dur (TKİB, 2005). Diğer tohumların üretimi ve dağıtımı son derece sınırlıdır. Çiftçi genelde kendi ürettiği tohumu değiştirmeden yıllarca kullanmakta, bu durum verim düşüklüğüne neden olmaktadır. Çiftçi zamanında yeter düzeyde yüksek verimli, hastalıklara dayanıklı, yöre koşullarına uyum sağlamış sertifikalı tohum temin edememekte, tohum fiyatlarını yüksek bulmaktadır. Son yıllarda yurt dışından ithal edilen hibrit sebze, mısır ve ayçiçeği tohum miktarlarında azalmalar görülmektedir (ZMO, 2005). Bunun nedeni tohumların bir kısmının yurt içinde üretilmesidir. Kışlık sebze tohumları üretimi için bölgede başlatılan DPT destekli projede KTAE ve özel kesim firmaları ile üniversiteler işbirliği yapmaktadır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

OVP'de tarımsal işletmelerde teknolojik etkinlik ve tarımsal Ar-Ge desteği sağlanacağı belirtilmektedir. Tohumculuk yüksek teknoloji istediğinden kuruluş ve üreticilere gerekli destek verilmelidir.

TKİB ve DPT tarafından 2004 yılında başlatılan "Türkiye F1 Hibrit Sebze Çeşitlerinin Geliştirilmesi ve Tohumluk Üretiminde Kamu ve Özel Sektör İşbirliği Projesi" tohum üretimi konusunda atılmış en önemli adımdır.

Stratejik Önem

Bölgenin bir tohum üretim merkezi olması için gereken çalışmalar yapılmalı, bitkisel üretimde yüksek katma değer yaratan tohumculuğa önem verilmelidir. Bölge kendi ihtiyacı ve bölge dışı ihtiyaçlar için tohum üretmelidir. Bölgenin yüksek kesimleri virüs bulaşığı olmayan patates tohumu üretimi için uygun koşulları taşımasına karşın, bölgede sertifikalı patates tohumu üretimi yapılmamaktadır. Hibrit ve sertifikalı tohum üretimi teknik bilgisi yüksek, eğitimli bir çiftçi kitlesi yaratacağından ve emek yoğun bir iş olduğundan bölgede istihdamın artmasına olumlu etki yapacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede sertifikalı ve hibrit tohum kullanma alışkanlığının yaygınlaşması için bölgenin kendi tohumunu üretmesi ve diğer bölgelerinde tohum ihtiyacının bir kısmını karşılaması gerekmektedir. Bu nedenle bölgenin uygun ekolojilerinde sertifikalı ve hibrit tohum üretimi için özel kesim firmaları ile üreticiler desteklenmelidir. Bölgede üretilecek tohumlara sertifika verecek kuruluşların bölge içinde kurulması, işlerliğinin arttırılması için gereken önlemler alınmalıdır. Ayrıca yüksek teknik ve teknoloji isteyen tohumculuğun geliştirilmesi için üniversitelerle işbirliği yapılmalıdır

Projeler

3.5.5.1. Sertifikalı buğday, arpa ve çeltik tohumu üretimi

3.5.5.2. Çorum'da sertifikalı ve hastalıklara dayanıklı nohut tohumu üretimi

3.5.5.3. Sertifikalı yağ bitkileri tohumu üretimi

3.5.5.4. Amasya ve Samsun illerinde melez mısır tohumu üretimi

3.5.5.5. Sertifikalı yem bitkileri (yonca, korunga, macar fiği ve fiğ) tohumu üretimi

3.5.5.6. Amasya ve Samsun'da hibrit sebze tohumu üretimi, özellikle bölge için önemli olan kışlık sebze tohumları üretimi

3.5.5.7. Virüs bulaşığı olmayan patates tohumu üretimi

3.5.5.8. Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi

3.5.5.9. Tokat'ta tam donanımlı tohumluk kontrol ve sertifikasyon merkezi oluşturulması

Tedbir 3.5.6: Kesme Çiçek ve Süs Bitkileri Üretiminin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede kesme çiçek ve süs bitkileri üretimi için uygun koşullar bulunmaktadır. Yaz aylarında Antalya yöresinde hava sıcaklığının yüksek olması çiçek üretimini olumsuz etkilemekte, kesme çiçeklerin hasattan sonra soğutulması gerekmektedir. Bafra ve Çarşamba ovalarında nispi nem oranının bütün bir yıl boyu yüksek olması yöre için bir avantajdır. Termal kaynaklarla ısıtılacak seralarda sebze ve asma üretimi yanında çiçek ve salon bitkileri üretimi yapılabilir. Ülkemizde büyük boylu iç mekan süs bitkileri ve peyzaj uygulamalarında kullanılacak büyük boylu dış mekan bitkileri ithal edilmekte ve temininde sorunlar yaşanmaktadır. Bölgenin iklim ve toprak koşulları oldukça pahalı olan söz konusu bu bitkilerin üretimi için uygun koşulları taşımaktadır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP'de gelir getirici alternatif tarımsal faaliyetlerin geliştirilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bölgede üretimi yapılmayan kesme çiçek ve süs bitkileri üretimi alternatif tarımsal faaliyet olarak üretici gelirinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Stratejik Önem

AB ülkelerinde kesme çiçek fiyatları türlerine ve mevsimine göre 0,15-1,50 Avro/adet arasında değişmektedir. Rusya Federasyonu her yıl ortalama 100 milyon Dolar tutarında çiçek ithal etmekte, çiçekleri Hollanda, İsrail, Ekvator, Kolombiya ve Özbekistan'dan satın almaktadır. Dünya süs bitkileri ve kesme çiçek ticaret hacmi 50 milyar dolar civarındadır ve bunun yarısını kesme çiçek ticareti oluşturmaktadır. Samsun ve Tokat havaalanları ile sivil hava ulaşımına açılması beklenen Merzifon Havaalanı kullanılarak bölgeden dış satımlar gerçekleştirilebilir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kesme çiçek üretimi emek yoğun bir iş olduğundan istihdama önemli katkı yapmakta, özellikle kadınlara yeni iş olanakları sağlamaktadır. Tarım ürünleri içerisinde birim alandan en yüksek gelirin elde edildiği kesme çiçek üretimi, bölgede tarımsal verimliliğin ve kişi başına tarımsal gelirin artmasında etken olacaktır. Kesme çiçek üretimi bölgede hava kargo taşımacılığının gelişmesine katkı yapacaktır.

Projeler

3.5.6.1. Kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin ve dış satımının geliştirilmesi

3.5.6.2. Amasya, Tokat ve Samsun illerinde doğadan yeni süs bitkilerinin toplanarak kültüre alınması, bunların bölge adına tescil edilmesi

3.5.6.3. Eğiticilerin ve çiftçilerin kesme çiçek konusunda eğitimi

Tedbir 3.5.7: Tıbbi İlaç ve Baharat Bitkileri Üretiminin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretimi ve ticareti dünyada her geçen gün artmakta, 1998 yılı verilerine göre 14 milyar dolara ulaşmış bulunmaktadır. Ülkemizin tıbbi ilaç ve baharat dış satımı 1999-2003 yılları arasında 33 000-52 000 ton civarında değişmiştir (ZMO, 2005). Ülkemiz dünya tıbbi ilaç ve baharat ticaretinde yaklaşık yüzde 5'lik bir paya sahip bulunmaktadır. Ülkemiz dış satımında önemli olan kimyon, kekik, kapari, anason, rezene, ardıç, adaçayı ve çemenin bölgede uygun alanlarda üretimi mümkündür. Ayrıca lavanta, melisa, kantaron gibi bir kısmı doğadan toplanan ve dış satımı yapılan ürünlerin üretiminin bölgede geliştirilmesi olanakları vardır. Bölgede tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretimi için var olan potansiyelin harekete geçirilerek geliştirilmesi gerekmektedir (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP'de tamamlayıcı ve gelir getirici alternatif tarımsal faaliyetler yolu ile çiftçilerin gelir kaynaklarının çeşitlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Alternatif tarımsal faaliyetlerden biri olan tıbbi ilaç

ve baharat bitkileri bölgede kırsal kesimin gelirinin artmasında ve yıl boyu sürecek üretim ve işleme sanayilerinin gelişmesi ile istihdama katkı yapılacaktır.

Stratejik Önem

Bölgede üretimi yapılmayan bir çok ürünün üretilip işleme sanayisinin kurulması ile tarım ve sanayi arasında işbirliği gelişecektir. Bu durum bir taraftan yeni sanayi tesislerin gelişmesine katkı yapacak aynı zamanda istihdam olanakları artacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tıbbi ilaç baharat üretiminde araştırma enstitüleri, üniversiteler, sanayi kuruluşları ve üreticiler arasındaki işbirliğinin artırılması gerekmektedir. Öncelikle uygun materyal temini, üretim teknikleri ile ilgili eğitimlerin verilmesi ve ürünlerin dış satımlarının arttırılması için gerekli olan kurumsal yapılar oluşturulmalıdır. Bu konuda bölgede üretici örgütleri kurulmalıdır.

Projeler

3.5.7.1. Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi

3.5.7.2. Eğiticilerin ve çiftçilerin tıbbi ilaç ve baharat bitkileri konusunda eğitimi

Tedbir 3.5.8: Meyveciliğin Geliştirilmesi ve Araştırmaların Artırılması

Mevcut Durum

Meyvecilik ülkemiz ve bölge için geliştirilmesi gereken bir tarımsal faaliyettir. Bölgede meyvecilik konusunda belli bir bilgi birikimi ve uygulama kültürü mevcuttur. Bölge, yıllık 312 000 ton meyve üretimi ile düzey 2 İBB'ler arasında 13. sırada bulunmaktadır. Amasya kirazı, elması, Tokat elması, Niksar cevizi marka olabilecek il isimleri ile özdeşleşmiş ürünlerdir. Ancak bodur anaç üzerine aşılı fidanlar ile bahçe tesisi bölge için yeni bir uygulamadır. Amasya ve Çorum ilinde meraklı birkaç çiftçi bodur anaç kullanarak meyve bahçesi tesis etmiştir. Birim alandan daha fazla ve kaliteli ürün elde edilmesini sağlayan, hasatta büyük kolaylık yaratan bu uygulamanın yaygınlaştırılması için üreticilere her türlü teknik destek sağlanmalıdır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP'da belirtildiği üzere tarımsal arazilerin daha etkin kullanılması ve kapasitelerinin geliştirilmesi için meyvecilik faaliyetine ağırlık verilmesi gerekmektedir. Meyve tarımı tahıl tarımına göre daha fazla işgücü ve kalifiye eleman istediğinden bölgedeki gizli işsizlik azalacak, birim alandaki tarımsal üretim değeri ve katma değer artacaktır. Meyvecilik tarım ve sanayi arasındaki işbirliğinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Stratejik Önem

Bölgede meyve suyu sanayisinin geliştirilmesi için vişne, sarı etli şeftali, elma, böğürtlen ve kuşburnu üretiminin artırılması gerekmektedir. Gelecekte 120 000 ton/yıl vişneye ihtiyaç duyulacaktır. Bu miktarın üretimi için bölgede en az 40 000 ha alanda vişne tarımı yapılması gerekmektedir. Yağışı 500 mm'den fazla olan alanlarda, mahlep anacı üzerine aşılanmış vişne fidanı ilk yıl sulandıktan sonra, sulanmadan yetişmektedir. Orman içi ve bitişiğindeki yerleşik çiftçilerin gelirini artıracak kuruda meyvecilik geliştirilmeli kuşburnu ve böğürtlen üretimine ağırlık verilmelidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede meyveciliğin geliştirilmesi için özel kesim firmalarının desteklenerek söz konusu fidanların bölgede üretiminin bir plan dahilinde geliştirilmesi ve bölge çiftçisinin meyveciliğe yönlendirilmesi gerekmektedir. Meyveciliğin geliştirilmesi ve araştırmaların yapılması bölge için önemlidir. Fidancılığın teşviki ve meyvecilik konusundaki araştırmalara ağırlık verilmelidir.

Projeler

3.5.8.1. Özel meyve fidanlıklarının kurulmasına yönelik teknik destek verilmesi

3.5.8.2. Yabani kirazların ıslahı ve kiraz üretim döneminin uzatılması, soğuğa dayanıklı anaç ve çeşit elde edilmesi

3.5.8.3. Ticari Pazarlama Merkezi'nin belirlediği ülkelerde talep edilen yeni meyve çeşitlerinin bölgeye uyum (adaptasyon) denemelerinin yapılması

3.5.8.4. Çiçeklenmeyi geciktirme ve don zararını önleme araştırmaları yapılması

3.5.8.5. Meyve döllenme biyolojilerinin araştırılması

3.5.8.6. Amasya Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde ilçelerinde bulunan yabani antepfıstığı (melengiç) ağaçları üzerine antepfıstığı aşılanması

Tedbir 3.5.9: Bağcılığın Geliştirilmesi ve Araştırmaların Artırılması

Mevcut Durum

Bölgede yılda ortalama 62 000 ton üzüm üretilmektedir. Üzüm üretiminin yüzde 60'ı Tokat ilinde, yaklaşık üçte biri Çorum ilinde, kalanı Amasya ve Samsun illerinde gerçekleşmektedir. Bağcılık kuruda tahıl tarımına göre daha fazla gelir getiren, erozyonu önleyen ve tarımsal sanayiye hammadde sağlayan bir faaliyettir. Ülkemizde ve bölgede görülen filoksera böceği asmaların kök suyunu emerek kurumalarına neden olmuş, bölge bağcılığı bu durumdan etkilenmiştir. Bağların Amerikan asma anacı üzerine aşılanmış çeşitlerle yeniden tesis edilmesi gerekmektedir. Yeni bağ alanlarının kurulması ve üzüm üretiminin artırılması, kırsal kesimin gelirini artıracak ve sanayinin ihtiyaç duyduğu hammadde temin edilebilecektir.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP'da belirtildiği üzere tarımsal faaliyetlerin çeşitlendirilmesi için, bölgede bağcılık geliştirilmelidir. Ayrıca erozyonun önlenmesine katkı yapmakta olan bağcılık faaliyetinin geliştirilmesi ile bölgede ciddi boyutta olan erozyon sorunu azaltılabilecektir.

Stratejik Önem

Büyük miktardaki köklü asmaların termal kaynaklarla ısıtılmış seralarda üretimi kolay olmaktadır. Özel kesim firmalarının desteklenerek söz konusu köklü asma fidanlarının sera ve açık alanda üretimi, üreticilere dağıtımı ve bir plan dahilinde bağcılığın geliştirilmesi gerekmektedir. Bağcılığın geliştirilmesi üzüm suyu, pestil, cevizli sucuk, sirke ve şarap sanayinin gelişmesine olumlu katkı yapacaktır. Bağcılığın geliştirilmesi ve araştırmaların yapılması bölge için önemli olmaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede bağların yeniden tesisi için büyük miktarda köklü Amerikan asma anacına ihtiyaç bulunmaktadır. Söz konusu köklü asma anaçlarının üretimi için termal kaynaklar ile ısıtılan seralar inşa edilmeli ve bağcılık konusundaki araştırmalara ağırlık verilmelidir.

Projeler

3.5.9.1. Bağcılığın geliştirilmesi için, termal kaynaklarla ısıtılan seralarda köklü Amerikan asma anacı üretiminin gerçekleştirilmesi

3.5.9.2. Amerikan asma anaçlarının bölge topraklarına uyum araştırmaları yapılması

3.5.9.3. Dünyaca bilinen ve pazarda tercih edilen üzüm çeşitlerinin adaptasyon denemelerinin yapılması

3.5.9.4. Bölgede sınırlı alanlarda bulunan üzüm çeşitlerinin (Merzifon karası gibi) geliştirilmesi ve gen kaynaklarının muhafazası ve Tokat Toprak ve Su Araştırma Enstitüsü'nde üzüm gen veya koleksiyon merkezi oluşturulması

3.3.6 Öncelik 3.6: Hayvancılık Sektöründe Rekabet Gücünün Artırılması

Bölgede ve ülke genelinde son yıllarda hayvancılık sektörüne ilgi giderek azalmaya başlamış, bunun sonucu olarak hayvan varlığında önemli düşüşler görülmüştür (Dolsar, 2004-1). Orta Vadeli Program'da, süt ve et piyasalarında üretim istikrarına yönelik tedbirler alınacaktır (DPT, 2005-2) ifadesi yer almakta, bölge hayvancılığının bu ilke doğrultusunda geliştirilmesi gerekmektedir. Bölge tarımsal hasılasının yaklaşık yüzde 25'ini sağlayan hayvancılık sektörünün gelişmesi bir çok sektörün de gelişmesine olumlu etki yapacaktır. Bölgede et ve süt verimi yeterli olmayan yerli ırk hayvan sayıları fazladır. Bölgede birim hayvan başına verimler ülke ortalamasının altında, AB ülkelerinin yaklaşık üçte biri düzeyindedir. Bölgedeki hayvan ırklarının ıslah edilmesi, bakım ve besleme koşullarının iyileştirilmesi ile birim hayvan başına verimi ve verimliliğini artırmak mümkün görülmektedir. Süt sığırcılığının ve hayvan besisinin geliştirilmesi, bölge ve ülke insanının hayvansal protein ihtiyacının karşılanmasına, et ve süt işleme tesislerinin gelişmesine, kaba ve kesif yem üretiminin artmasına katkı yapacaktır. Hayvanlarda görülen bulaşıcı hastalıklar ile insanlara geçen zoonoz olarak isimlendirilen hastalıkların eradike edilmesi ile bölge hayvancılığı gelişecektir. Kent çevrelerinde dağınık ve gelişigüzel yerleşmiş olan mevcut hayvancılık işletmelerinin bir plan dahilinde bir araya toplanması, hayvan soy kütüklerinin oluşturulması, damızlık hayvanların en iyilerinin seçilmesi ve üreticiler arasında bilgi alışverişinin artırılması için her yıl farklı bir merkezde düzenlenecek hayvan panayırları sektöre ilgiyi artıracaktır. Sektörün AB normlarına ulaştırılması için teknik önlemlere ilave olarak gerekli idari önlemler alınmalı, kurumsal yapılar oluşturulmalıdır. Bölge hayvancılığının gerilemekte olduğu ve geliştirilmesi gereği bölgede yapılan GZFT analizi toplantılarında dile getirilmiştir (Dolsar, 2004-1).

Tedbir 3.6.1: Hayvan Irklarının Islahı ve Hastalıkların Kontrol Altına Alınması

Mevcut Durum

Bölge hayvancılığının geliştirilmesi için et ve süt verimi düşük olan yerli hayvan ırklarının ıslahı, hastalıkların kontrol altına alınması ve bakım ve besleme koşullarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Irk ıslahı için bu güne kadar yapılan çalışmalar yeterince başarılı olamamış, ithal edilen hayvanlardan beklenen yarar sağlanamamış, kamu eliyle yürütülen suni tohumlamada arzu edilen hedefe ulaşılamamıştır. Bölge tarımsal üretiminin yaklaşık yüzde 25'ini oluşturan, istihdam yaratan, halkın beslenmesi için gerekli olan proteinleri sağlayan hayvancılığın geliştirilmesi ve hayvancılık faaliyetinin tarımsal gelir içindeki payının yükseltilmesi gerekmektedir.

Bölgenin doğal kaynakları arasında bulunan meralar yıllık yağışın yüksek olması nedeniyle hayvancılık için uygun koşulları taşımaktadır. Ahır besiciliği gelişmiş, şeker fabrikalarına yakın merkezlerde ihtisaslaşmış besi hayvancılığı işletmeleri kurulmuştur. Ancak ülke genelinde olduğu gibi son yıllarda bölgedeki sığır, manda ve koyun mevcutları yaklaşık yüzde 20 oranında azalmıştır (Dolsar, 2004-1). Bölgede her bir tarım işletmesine 3,5 adet, Türkiye'de 3,6 büyükbaş hayvan düşmektedir. Bölgedeki tarım işletmeleri hayvan sayısını en az 4-6 kat artırmak ve işletme başına hayvan sayısını 15-25 ve daha yukarıya yükseltmek, AB ülkeleri düzeyine yaklaşmak bölgenin hedefi olmalıdır. İşletmelerin küçük olması bakım, besleme, veterinerlik hizmetlerinden yararlanma, ürünlerin pazarlanması gibi bir çok sorunu birlikte getirmekte, suni tohumlama hizmetlerinden yeterli sonuç alınamamaktadır. Tarım işletmesi başına hayvan sayısı artırılırken, hayvan başına verimlilik artışı da hedeflenmelidir.

Bölgede bulunan meraların büyük bir kısmının ıslah edilmesi gerekmektedir. Meraların üçte biri kullanılabilecek kapasitede bulunmasına karşın, kaba yem açığı bulunmaktadır (Dolsar, 2004-1).

Son yıllarda teşvik verilmesi sonucu silaj mısır ve diğer kaba yem artışları olmasına karşın yeterli değildir. Bölgede hayvan hareketlerinin fazla olması nedeniyle, hayvan hastalıkları yaygındır. Şap, çiçek ve brusellozis, tüberküloz en yaygın olarak görülen hastalıklardır. AB ve dünya ülkelerine entegrasyonda hayvan hastalıklarının eradikasyonu ve kontrol edilmesi en önemli konuların başında gelmektedir. Çorum ilinde yumurta tavukçuluğu, Samsun ilinde broyler üretimi yapan işletmeler AB standardında üretim yapmakta ve ürünlerinin bir kısmını yurt dışında pazarlama olanağı bulmakta, örgütlenerek pazarlamada karşılaştıkları sorunlarını bir ölçüde çözmüş bulunmaktadır. Organik hayvansal ürün üretimleri öncelikle tavukçuluk işletmelerinde başlatılmalıdır. Tavukçuluk sektörü organik üretim için altyapısı hazır olan alt sektör konumundadır. Bu olanak değerlendirilmeli organik et ve yumurta üretimi ve pazarlanması için gereken önlemler alınmalıdır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

OVP'de süt ve et piyasalarında üretim istikrarına yönelik tedbirler alınacağı belirtilmektedir. Bölge hayvancılığının bu doğrultuda geliştirilmesi için ırk ıslahı, bakım ve besleme koşullarının iyileştirilmesi, hayvan hastalıklarının kontrol edilmesi ve hayvansal ürünlerin kalite kontrollerinin yapılması gerekmektedir.

Tarım Stratejisi'nde (2006-2010) "ıslah ve hayvan hastalıkları ile mücadele ve kontrolü" alt sektör stratejisi olarak verilmiş olduğundan, bölgedeki hayvancılık faaliyetinin bu ilke doğrultusunda geliştirilmesi planlanmıştır.

Stratejik Önem

Birim başına hayvan veriminin artırılması, hayvancılık işletmelerinin büyütülmesi, hayvancılık ürünlerinin kalite kontrollerinin sıklaştırılması, üreticilerin örgütlenmesi gerekmektedir. AB'ye girişte sancılı sektörlerden biri olan hayvancılık sektörünün rekabet gücünün artırılması için bilinçli ve bilgili bir üretici kitlesine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu nedenle hayvan üreticilerinin eğitimi ve örgütlenmesi üzerinde durulmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Mevcut hayvanların verimleri AB ülkelerindeki hayvan verimlerinin çok altında olduğundan ırk ıslahına gerekli önem verilecektir. Irk ıslahına ilave olarak hayvanlarda verim düşüklüğü nedeni ile birim hayvan başına verim ve verimlilik yükselecektir. Ayrıca hayvanlardan insanlara geçen zoonoz hastalıkların kontrolü ile sağlık giderleri ile tasarruf sağlanacaktır. Suni tohumlama ve diğer veterinerlik hizmetlerinin özel kesime devredilmesi ile kamunun yükü azaltılarak hizmetin etkinliği artırılacaktır.

Projeler

3.6.1.1. Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi

3.6.1.2. Merzifon'da damızlık hayvan sperma üretim merkezi kurulması

3.6.1.3. Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması

- ***Tokat'ta büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması***

3.6.1.4. Besiciliğin yaygınlaştırılması, erken kuzu ve genç dana kesiminin önlenmesi

3.6.1.5. Hayvan barınaklarının iyileştirilmesi

Tedbir 3.6.2: Hayvancılık Potansiyeli Olan Merkezlerde Organize Besi Bölgelerinin (OBB) ve Panayırların Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede bulunan yaklaşık 810 000 adet sığır, 35 000 adet manda bulunmaktadır. Hayvancılık işletmeleri genelde dağınık olmasına karşın Amasya merkez, Merzifon, Suluova, Tokat merkez, Çorum, Turhal, Artova, Bafra, Çarşamba'da belirgin yoğunlaşmalar görülmektedir. Söz konusu bu merkezler etrafında gelişigüzel yerleşmiş bulunan hayvan barınaklarından arta kalan katı ve sıvı atıklar önemli bir çevre kirliliğine neden olmakta, Yeşilırmak nehrinin kirlilik parametreleri artmaktadır. Buna ilave olarak süt sığırcılığı yapan işletmelerin birbirinden uzak ve dağınık olması süt toplama maliyetini artırmakta, soğuk zincir tam olarak oluşturulamadığında sütün kalitesinde bozulma görülmektedir. Söz konusu hayvancılık işletmelerinin bir program dahilinde bir araya getirilerek OBB kurulması hayvancılık işletmelerinin rekabet gücünü artıracak, çevre kirliliğinin azaltılmasına katkı yapacaktır. Hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı Turhal, Artova ve Suluova'da OBB kurulması konusunda çalışmalara başlanmıştır. Çorum'da kent çevresinde gelişi güzel yerleşmiş bulunan tavukçuluk işletmelerinin bir araya getirilmesi çevre kirliliğinin önlenmesine katkı yapacak, aynı zamanda her yıl elde edilen yaklaşık 146 000 ton tavuk gübrelerinin değerlendirilmesi mümkün olacaktır. Çorum çayında kirlilik yaratan tavuk gübreleri, bu çayın karıştığı Yeşilırmak'ta kirliliğe neden olmaktadır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

Tarım Stratejisi'nde (2006-2010) "hayvancılık işletmelerinin geliştirilmesi ve hayvancılık desteklerinin artırılması" önerilmektedir. Bu kapsamda ırk ıslahı, yem bitkileri üretimi, meraların geliştirilmesi, işletme ölçeklerinin büyütülmesi hayvan hastalıklarının kontrol edilmesi ve önlenmesi önerilmektedir. Bölgede önemli bir uğraş olan ve belirli merkezlerde yoğunlaşan hayvancılık faaliyetinin geliştirilmesi, işletmelerin ölçeğinin büyütülmesi ve ihtisaslaşmış işletmelerin kurulması ile bölge ekonomisine katkı sağlanacak, istihdam artacaktır.

Stratejik Önem

Bölgede kurulacak OBB'lerde hayvan soy kütüğü veri bankası bilgilerinin işlenmesi kolaylaşacak, damızlık hayvanların seçimi ve suni tohumlamada başarı yüzdesi yükselecektir. OBB'lerin kurulması için TKİB'nın ulusal düzeyde bir politika belirlemesi ve bu konuda istekli olan ve uygun koşulları taşıyan alanlarda pilot çalışmalar gerçekleştirilmelidir. Uygulama sonucunda elde edilen deneyimlere göre OBB'lerin yurt sathına yaygınlaştırılıp, yaygınlaştırmamasına karar verilmelidir.

Bölge içerisinde her yıl farklı bir merkezde düzenlenecek hayvan panayırlarında en iyi damızlık hayvanların seçimi mümkün olacak ve hayvancılık işletmeleri arasında rekabet artacaktır. Hayvan panayırları sırasında düzenlenecek sergi, konferans, panel ve benzeri etkinlikler ile hayvan yetiştiricileri, kamu kurumları ve akademisyenler arasında bilgi alışverişi mümkün olacaktır. Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde organize besi bölgelerinin (OBB) ve panayırların geliştirilmesi bölge için önemli olmakla birlikte, stratejik amaçlar altında seçilen projeler içinde yer almamıştır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı merkezlerde organize besi bölgelerinin kurulması gerekmektedir. Dağınık işletmelerin bir araya toplanması ile üretim maliyetleri azalacak, işletmeler arasında bilgi alış verişi ve hayvancılık işletmelerine verilen hizmetlerin etkinliği artacaktır. Özellikle suni tohumlamada hayvanların kızgınlık dönemleri daha iyi izlenebilecek ve suni tohumlamanın başarısı artacaktır.

Projeler

3.6.2.1. Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması

- ***Çorum'da OBB kurulması***

3.6.2.2. Dönüşümlü hayvan panayırlarının her yıl farklı bir merkezde kurulması

Tedbir 3.6.3: Yem Üretiminin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgedeki çayır ve mera alanları 412 296 ha alanı kaplamakta, bu meraların üçte biri kullanılabilir durumda bulunmaktadır. Bölge sığır mevcudu dikkate alındığında her bir büyükbaş hayvan birimine (BBHB-500 kg canlı ağırlık esas alınmıştır) 0,5 ha mera düşmektedir. Bu değer Doğu Anadolu'da 3,3 ha, Güneydoğu Anadolu'da 3,0, İç Anadolu'da 1,8, Ege'de 0,65, Karadeniz'de 0,58, Akdeniz'de 0,5 ve Marmara'da 0,25 ha'dır (Tükel ve Hatipoğlu, 2002). Ülkemizin çayır ve mera verimi; iklim koşulları, yağış ve yağışın yıl içerisindeki dağılımı, toprak özellikleri, arazi eğimi ve merada bulunan bitki türleri ve otlatmanın derecesine göre değişmekle beraber ortalama 300-900 kg/hektar, çayırlardan 2000-3000 kg/ha kuru ot alınabilmektedir (TKİB, 1999). Bölgenin çayır ve mera alanlarını artırma olanağı çok sınırlı veya mümkün olmadığından birim alandan daha fazla yaş ve kuru ot elde edilmesi hedeflenmeli, meralar ıslah edilmelidir. Yeterli yeşil otun bulunduğu meralarda 200-300 kg canlı ağırlığı olan hayvanlar günde 500-600 gr canlı ağırlık artışı sağlamaktadır.

Bölgenin yüzde 46,6'sında (1 774 110 ha) yıllık yağış 500 mm'den fazladır ve mera ıslahı için önemli bir kısıt bulunmamaktadır. Meraların yüksek kotlarda bulunması nedeniyle bu alanlar daha fazla yağış aldığından mera ıslahının başarı şansı yüksek gözükmektedir. Samsun ilinin tamamına yakını, Tokat ilinin yüzde 54'ü, Amasya ilinin yüzde 38'i, Çorum ilinin sadece yüzde biri 500 mm'den fazla yağış almaktadır. Bu nedenle çayır ve mera ıslahına önce başarı şansının en yüksek olduğu Samsun ilinde başlanmalı elde edilen başarılara göre mera ıslahı diğer iller için uygulamaya konmalıdır. Çayır ve mera ıslahı ile hayvancılık gelişecek, hayvancılık bölgede layık olduğu önemi kazanacak ve bölge ekonomisine daha fazla katkı yapacaktır.

Kaba yem ihtiyacı için başta yonca olmak üzere yem bitkileri üretimlerinin artırılması gerekmektedir. Kaba yem üretimi ve silaj yapımı için verilen teşvikler devam etmekte, kaba yem üretimi artmasına karşın yeterli değildir. Kesif yem üretimi için bölgede bulunan 34 adet yem fabrikasının günlük üretim kapasitesi yaklaşık 400 tondur. Mevcut yem fabrikaları yüzde 30-40 kapasite ile çalıştığından, yakın gelecekte ilave kapasite yaratma ihtiyacı bulunmamaktadır. Kesif yem kalite kontrollerinin sıklaştırılması ve yemlerin yürürlükteki yasa ve yönetmeliklere uygun olarak üretilip üretilmediği kontrol edilmelidir. Yem üretiminin geliştirilmesi bölge için önemli olmakla birlikte, stratejik amaçlar altında seçilen projeler içinde yer almamıştır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

Tarım Stratejisi (2006-2010)'da yem bitkileri üretiminin artırılması ve meraların geliştirilmesi gereği vurgulanmaktadır. Hayvanların daha iyi beslenmesi için kaba yem açığının giderilmesi ve silaj yapımı için verilen desteklerin artırılarak devam etmesi gerekmektedir.

Stratejik Önem

Bölgedeki meralar ıslah edilerek kaba yem üretimi artırılmalı ve silaj yapımı yaygınlaştırılmalıdır. 1998 yılı Şubat ayında yürürlüğe giren 4342 Sayılı Mera Kanunu'nun uygulanması için gereken önemler alınmalı ve ıslah edilen meralardan sürdürülebilirlik ilkesi içerisinde yararlanma yoluna gidilmelidir. Kurulacak mera kullanım birlikleri ve köy tüzel kişiliklerinin etkinliğinin artırılması ile dönüşümlü otlatmaya geçilmeli ve kapasite üstü kullanım engellenmelidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede bulunan büyükbaş ve küçükbaş hayvanların daha iyi beslenmesi için kaba yem ihtiyacının giderilmesi gerekmektedir. Bu nedenle nadasın azaltılması, kış aylarında boş duran arazilere yem bitkileri ekilerek kaba yem üretimi artırılmalıdır. Mevcut kapasite yeterli olduğundan ilave kesif yem üretim kapasitesine ihtiyaç bulunmamaktadır.

Projeler

3.6.3.1. Kaba yem üretiminin artırılması ve silaj yapımının yaygınlaştırılması

3.6.3.2. Mera ıslahında kullanılan bitki türleri, karışım oranları, toprak ve iklim verilerinin mera verimine etkileri konularında araştırma yapılması

3.6.3.3. Mera ıslahı yapılması ve dönüşümlü otlatma pratiğinin kazandırılması

3.6.3.4. Suluova sulama alanında 1 600 ha sulu mera tesisi

3.6.3.5. Kesif yemin sertifikalandırılması ve kalite kontrollerinin sıklaştırılması

3.6.3.6. Yem bitkileri ve silajlık ürün üretiminde alternatif toprak işleme ve ekim sistemlerinin uygulanabilirliğinin araştırılması

Tedbir 3.6.4: Tavukçuluğun Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Çorum ilinde yumurta tavukçuluğu, Samsun ilinde broyler üretimi yapan işletmeler AB standardında üretim yapmaktadır. Tavukçuluk işletmeleri ürünlerinin bir kısmını yurt dışında pazarlama olanağı bulmakta, örgütlenerek pazarlamada karşılaştıkları sorunları bir ölçüde çözmüş bulunmaktadır. Bölgede 2003 yılında 57 778 ton yumurta ve 10 534 ton broyler üretimi gerçekleşmiştir. Bölgede et ve yumurta üretiminde belirli bir bilgi birikimi ve kurumsal kapasite oluştuğundan alt sektörün daha fazla gelişmesi için dış pazar araştırmalarının daha fazla yapılması ve ürünlerin pazarlanması için daha fazla kaynak ayrılması gerekmektedir.

Çorum'da bulunan tavukçuluk işletmelerinin yaklaşık yıllık 145 000 ton civarında olduğu tahmin edilen tavuk gübreleri kirlilik yaratmakta, Çorum çayı kanalıyla Yeşilırmak nehrinin kirliliğine katkıda bulunmaktadır. Söz konusu kirliliğin azaltılması için bu gübrelerin Bafra ve Çarşamba ovalarında kesme çiçek ve süs bitkileri üretimi ile organik tarım yapılacak alanlarda kullanılması gereklidir. Tavukçuluğun geliştirilmesi bölge için önemli olmakla birlikte, stratejik amaçlar altında seçilen projeler içinde yer almamıştır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

Tarım Stratejisi'nde (2006-2010) hayvancılığın geliştirilmesi gereği üzerinde durulmaktadır. Tavukçuluk sektörü zaman zaman ülkedeki ekonomik koşullardan veya kuş gribi gibi dış etkenlerden etkilenmesine karşın, bölge ekonomisine ciddi bir katkı yapmakta ve istihdam yaratmaktadır. AB standartlarında üretim yapan bu sektörün karşılaştığı darboğazların aşılması için organik et ve yumurta üretiminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Stratejik Önem

Bölge için belirli merkezlerde yoğunlaşmış bulunan yumurta ve et tavukçuluğu işletmelerinin geliştirilmesi için gerekli önlemler alınmalı ve uygulamaya konulmalıdır. Özellikle üretilen ürünlerin pazarlanmasında yaşanan darboğazları aşmak için yeni bir pazarlama stratejisine ihtiyaç bulunmaktadır. Mevcut üretici örgütlerinin güçlendirilmesi profesyonel pazarlamacılar ile pazar paylarını artırmak için yurt içi ve yurt dışında aktif çalışmaya ihtiyaç bulunmaktadır. Tavukçuluk sektöründe üretim maliyetlerinin düşürülmesi için yurtdışından ithal edilen girdilerin (ilaç, aşı, v.b) ülke içinde üretimine çalışılmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Samsun'da et tavukçuluğu, Çorum'da yumurta tavukçuluğu yapan işletmelerin desteklenmesi ve mevcut üretici örgütlerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Amasya ilinde yeni kurulacak tavukçuluk işletmeleri belirli bir merkezde yoğunlaştırılarak üretimin artırılmasına çaba harcanmalıdır.

Projeler

3.6.4.1. Samsun ilinde broyler üretiminin geliştirilmesi

3.6.4.2. Amasya ve Çorum illerinde yumurta tavukçuluğunun geliştirilmesi

3.6.4.3. Bölgeye uygun tavukçuluk mekanizasyonu ve kümes içi iklimlendirme olanaklarının geliştirilmesi

3.6.4.4. Bölgede organik kanatlı yetiştiriciliğinin geliştirilmesi

Tedbir 3.6.5: Su Ürünleri Üretiminin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Su ürünleri sektörü tatlı su balıkçılığı ve deniz balıkçılığı adı altında iki ayrı başlık altında irdelenmiştir. Bölgede tatlı sularda üretim izni verilen 53 adet tesisin proje kapasitesi 1 896 ton, kurulu kapasiteleri 1 094 ton/yıl ve 2003 yılı fiili üretimleri 276 ton olarak belirlenmiş, kapasite kullanım oranı yüzde 25 olarak gerçekleşmiştir. Barajlarda yapılan alabalıkların kafeste yetiştiriciliğinden, göl su sıcaklığının yaz aylarında alabalık yaşamını tehdit eder düzeye yükselmesi nedeniyle istenilen sonuç alınmamıştır. Havuzlarda veya kafeslerde alabalık üretimi yapan tesislerin her biri yılda 2-10 ton arasında üretim yapmakta, kendisine ait lokantası veya açık alanda piknik yapma olanağı sunduğundan pazarlama sorunu yaşanmamaktadır. Sektör son yıllarda ilgi çekmemiş ve bölgede son 6 yıl içinde yeni tesis kurulmamıştır. Üretim tesisleri genelde birbirinden uzak olduğundan üreticiler bir araya gelerek örgütlenememişlerdir.

Barajlarda aynalı sazan ile yapılan balıklandırma sonucunda elde edilen 5,3 kg/ha/yıl verim, dünya ortalama verim değeri olan 40 kg/ha/yıl değerinin yaklaşık yüzde 13'üdür. Balıklandırmada kullanılacak türlerin yeniden belirlenmesi ve ekonomik değeri olan, üreme yeteneği yüksek olan doğal türlerimizle balıklandırma yapılması için yeni bir stratejinin geliştirilmesi şarttır. Bu konuda TKİB, DSİ ve konu ile ilgili üniversiteler bir araya gelerek işbirliği yapmalı, ekolojik koşulları ve baraj limnolojik etüt sonuçlarını, barajlarda yakalanan ve stok balık miktarlarını dikkate alarak bugüne kadar aynalı sazan ile yapılan balıklandırma sonuçları bilimsel veriler dikkate alınarak değerlendirilmelidir. Bölgede bulunan barajlar ile Yeşilırmak ve Kızılırmak havzalarında yer alan barajların balıklandırılmasında kullanılacak türler yeniden belirlenmeli, Amasya Yedikır Su Ürünleri Üretim istasyonunda üretilecek yavrularla söz konusu barajlar balıklandırılmalıdır.

Balık yemi üretim tesisleri kaliteli yem üretmeye teşvik edilmeli, yem kaliteleri periyodik olarak kontrol edilerek, kaliteli balık yemlerinin üreticiye ulaşımı sağlanmalıdır. Bölgedeki gıda kontrol laboratuarları yem kalitelerini kontrol edebilecek donanıma ve kapasiteye sahiptir.

Karadeniz'de avlanan ve Samsun Limanı'ndan 2003 yılında karaya çıkarılan 26 750 ton balığın yaklaşık yüzde 84,2'si hamsi, yüzde 5,8'i istavrit, yüzde 10'u mezgit, palamut, barbunya, kefal, lüfer, çinekop ve diğer balıklardır. Karadeniz'e komşu ülkelerin çoğunda kanalizasyon arıtma tesisleri bulunmadığından veya yetersiz olduğundan atık sular arıtılmadan denize verilmektedir. Karadeniz'deki deniz kirliliği zamanla artmıştır ve artmaya devam etmektedir. Denizde meydana gelen bu kirlenme balık yaşamını olumsuz etkilemekte, üretimde bazı yıllarda belirgin azalmalar görülmektedir. Kirliliğe ilave olarak Karadeniz'de yapılan aşırı avlanma ile balık stokları ve avlanan tür sayısı azalmaya başlamıştır. Bu konularda Karadeniz'e komşu olan ülkeler ile yapılan toplantılarda bazı kararlar alınmasına karşın, istenilen ilerleme tam olarak sağlanamamıştır.

TKİB tarafından başlatılması kararlaştırılan Karadeniz'de balık stokları tespiti ve Trabzon Su Ürünleri Araştırma Enstitüsü tarafından yürütülen Karadeniz'de kafeslerde kalkan balığı üretimi projesi sonuçlarına göre deniz balıkçılığı için yeni bir politika oluşturulmalıdır. Kafeslerde kalkan balığı yetiştiriciliği uygulama aşamasına gelmiştir. Bu konunun Samsun ilinde uygulanması için gerekli eğitim çalışmalarına başlanmalı, pilot uygulama yapılmalıdır.

Samsun'da 2004 yılı sonlarında kurulan Balıkçılar Birliği balıklarının pazarlanması sorununu çözmeye çalışmaktadır. Samsun balık halinde yeter kapasitede soğuk hava deposu olmadığından, derin dondurma yapılamamakta, balıklar taze olarak pazara arz edilmekte, avlanan balık miktarı arttığında fiyatlar düşmektedir. Balıkçılar birliği pazarlamaya ilave olarak, balıkçıların tüccar ile

olan ilişkilerinin düzenlenmesi, av gereçlerinin modernizasyonu konularında girişimlerde bulunmaya çalışmaktadır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP'de su ürünleri üretiminin geliştirilmesi önerilmektedir. Bölgede bulunan baraj gölleri ile Karadeniz'den elde edilen üretimin artırılması için ilave çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Akarsuların kirlenmesinin önlenmesi, av yasaklarına uyulması ve baraj balıklandırmalarının daha verimli türler ile yapılması, deniz balıkçılığı ve iç su ürünleri tür sayısının ve üretimlerinin artırılması için ülke çapında ve bölgede çalışma yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Karadeniz'de üretimi devam eden somon yetiştiriciliğinin geliştirilmesi için uygun koyların, kafes tiplerinin belirlenmesi ve üretimde karşılaşılan diğer sorunların aşılması için araştırma veya uygulamalı araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu konuda üreticinin eğitimi ve örgütlenmesi için gereken önlemler alınmalıdır.

Stratejik Önem

Bölgede bulunan barajlardan elde edilen verim çok düşüktür. Bu verimin yükseltilmesi için baraj balıklandırılmasında kullanılan türlerin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Baraj göllerinin ekonomik değeri yüksek doğal koşullarda üreme yeteneği fazla olan türler ile yapılması gerekmektedir. Denizlerden elde edilen stokların devamlılığı için av yasaklarına uyulması, akarsu kirliliğinin azaltılması için katı ve sıvı atık yönetimine daha fazla önem verilmelidir. Yerleşim yerlerinin atık su arıtma tesisleri kurulmalı ve düzenli bir şekilde işletilmelidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Tatlı sularda balıkçılık yapan üreticilerin bilgi eksiğinin giderilmesi için eğitim programlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Su ürünleri sektöründe zayıf olan üretici örgütleri geliştirilerek pazarlamada yaşanan sorunlar azaltılmalıdır. İç su kaynak potansiyelinin belirlenmesi için bölgedeki tatlı suların envanteri yapılmalı ve tesis kurulacak yeni alanlar belirlenerek üreticiler bilgilendirilmelidir. TKİB'nın yerel kuruluşları bu konuda çalışma yapmalı, suların yerleri, kapasiteleri, yıl içindeki debi değişimleri, sıcaklık, oksijen vb. parametreler tespit edilerek bir veri tabanı oluşturulmalıdır. Ayrıca mevcut tesislerdeki verimliliğin artırılması için her bir tesis uzman bir ekip tarafından incelenmeli, üretici ile birlikte alınması gereken teknik ve idari önlemler alınmalıdır.

Projeler

3.6.5.1. Kafes yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve avlanma yöntemlerinin modernizasyonu için araştırma yapılması

3.6.5.2. Samsun'da deniz balıkçılığı filosunun modernizasyonu ve geliştirilmesi araştırması

3.6.5.3. Deniz balıkçılığı ürünleri işletme ve pazarlaması araştırması

3.6.5.4. Balıkçı barınaklarının ekipman ve altyapı olanaklarının araştırılması

3.6.5.5. Deniz balıkçılığının geliştirilmesi, verimliliğinin artırılması ve ekolojijk dengelerin korunmasına yönelik işgücü eğitimi

3.6.5.6. Su ürünleri üretimine uygun tatlı su kaynaklarının envanterinin yapılması, mevcut tesislerin verimliliğinin artırılması

3.6.5.7. Su ürünleri üreticilerinin eğitimi ve örgütlenmesinin sağlanması

3.6.5.8. Baraj balıklandırılması için, ekolojik çevreyi ve limnolojik etüt sonuçlarını göz önünde bulundurarak tür tespitinin yeniden yapılması ve ekonomik alternatif türlerin belirlenmesi

Tedbir 3.6.6: Arıcılığın Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede 2003 yılında 181 000 adet kovandan 3 319 ton bal ve 174 ton balmumu üretimi yapılmıştır. Kovan başına bal üretimi bölgede 18,3 kg, ülkede 17,9 kg olarak gerçekleşmiştir. Bal üretiminin yüzde 48,8'i Samsun ilinde, yüzde 22'si Çorum, yüzde 20,7'si Tokat, yüzde 8,5'i Amasya ilinde üretilmiştir. Kaliteli arı ürünlerine dış ülkelerde talep olduğundan, kırsal kesimin gelirini artırmak için arıcılık üzerinde durulmalı bölgenin zengin olan florası değerlendirilmelidir.

Orman içi ve bitişiğindeki köylerde uygulanacak ORKÖY projelerinde arıcılığa önem verilmelidir. Kafkas arı ırkının yaygınlaştırılması, eski tip kovanların yeni tipe dönüştürülmesi ve kaliteli arı ürünleri üretimi için arıcılık eğitimi ve örgütlenmesi için çaba harcanmalıdır. Ballarda kalite kontrolü sıklaştırılarak, arı hastalıklarını kontrol etmek amacıyla kullanılan ilaçların ballarda bıraktığı kalıntılar tespit edilmeli, kullanımı yasak olan söz konusu maddeleri kullananlar hakkında cezai yaptırımlar uygulanmalıdır.

Ulusal Ölçek Plan Kararları

ÖUKP'da alternatif faaliyetler yolu ile çiftçi gelirlerinin artırılması önerilmektedir. Bu kapsamda bölgenin zengin olan florasını değerlendirmek için arıcılık faaliyetleri geliştirilmelidir. Arıcılık bölgede devam eden bir faaliyet olmasına karşın istenilen verimlilikte değildir. Kovan başına bal ve diğer arı ürünleri üretiminin artırılması için teknik ve idari önlemler alınmalıdır.

Stratejik Önem

Bölgede kırsal kesimin önemli uğraşları arasında olan arıcılık faaliyetlerinin geliştirilmesi ile gelirleri artacaktır. Kaliteli arı ürünlerine yurtdışından talep bulunduğundan arı ürünlerinin dış satımının artırılması mümkün görülmektedir. Bal üretimine ilave olarak daha yüksek katma değer yaratan arı sütü, polen gibi ürünlerin üretimi için üreticiler bilgilendirilmeli, arıcılık kursları açılarak tüm arıcılar eğitilmelidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Arıcılık faaliyetinin geliştirilmesi için eski tip kovanların yeni tiplere dönüştürülmesi gerekmektedir. Kafkas arı ırkının yaygınlaştırılması ile birim kovan başına bal verimi yükselecektir. Arı ürünlerinin kalite kontrolleri sıklaştırılarak ballarda kalıntı bırakan maddelerin kullanımı önlenmelidir. Samsun'da bulunan ve akredite olan gıda kontrol laboratuarının ballarda katkı ve kalıntı analizi yapacak şekilde teçhiz edilmesi dış satımın artırılmasına olanak yaratacaktır. Söz konusu analizleri yapacak cihazların akredite olan laboratuara temini ile sadece bölge değil, bölgeye komşu diğer bölgelerden gelecek olan ürünlerin analizleri de yapılacak dış satımlar artacaktır.

Projeler

3.6.6.1. Kafkas arı ırkının yaygınlaştırılması ve arı ürünleri üretiminin artırılması

3.6.6.2. Samsun'da bal sterilizasyon ünitesinin kurulmasının sağlanması

3.6.6.3. Bölgede ana arı üretiminin teşvik edilmesi

3.6.6.4. Yüksek katma değer yaratan arı ürünlerinin çeşitlendirilmesi (arı sütü, polen vb)

3.6.6.5. Arı ürünlerinin kalite kontrolünün yapılması ve sertifikasyon hizmetlerinin geliştirilmesi

3.3.7 Öncelik 3.7: Bölgede, Tarım, Sanayi ve Hizmet Sektörlerinde Yer Alan KOBİ'lerin Mali Yapılarının Güçlendirilmesi

Bölgede sermaye birikimi olmasına karşın, bölge sermayesi başta İstanbul olmak üzere bölge dışına transfer edilmekte, bölge içinde yatırıma dönüşmemektedir. Bölgede yer alan KOBİ'ler, tarımsal işletmeler ve halkın elinde olan sermayenin bölge içinde tutulabilmesi için öncelikle yeni yatırım alanlarının girişimcilere tanıtımı, onlara yol gösterici eğitim ve bilgilendirme toplantıları ile halkın katılımı sağlanmalıdır. Kamu ve yerel yönetimler özel kesim yatırımcılarına kolaylık, yol gösterici ve birleştirici bir işlev üstlenmeli, girişimciliği destekleyici çalışmalara ağırlık vererek sermayenin bölge içinde yatırıma dönüşmesi için gerekli altyapıyı oluşturmalıdır. Kamu bankaları yanında, diğer bankalar ile özel finans kuruluşlarının bölgeye daha fazla ilgi göstermesi ve bölgedeki girişimcileri desteklemesi için kamu kurumları ile ziraat odaları, ticaret ve sanayi odaları, esnaf dernekleri gibi sivil toplum kuruluşlarının ortak bir politika oluşturması gerekmektedir. Leasing, factoring gibi finans olanaklarının tanıtımı daha fazla yapılmalı, girişimcilerin ortak hareket ederek daha fazla finans sağlaması teşvik edilmelidir. KOBİ'lerin kurulması ve finans sağlamadaki darboğazlarının aşılması için kurumsal yapıların oluşturulması ve destek mekanizmalarına yönelik bürokratik işlemlerin basitleştirilmesi gerekmektedir.

Büyük bir kısmı kamu bankaları ve tarım kredi kooperatifleri tarafından temin edilen tarımsal kredilerin özel banka ve finans kuruluşları tarafından sağlanması için gerekli girişimler yapılmalıdır. Küçük ve düşük verimlilikle çalışan KOBİ'lerin birleşerek güçlü kurumsal yapılar oluşturmaları ve şirketlerini halka açarak sermaye yapılarını güçlendirmeleri için gerekli destekler verilmelidir. Yurt dışından bölgeye yabancı sermaye transfer edilmesi ve ortaklıklar kurulması için çaba gösterilmeli, bu konuda kamu kurumları ve KA girişimcilere destek olmalıdır.

Tedbir 3.7.1: KOBİ'lerin Mali Yapılarının Güçlendirilmesine Yönelik Çalışmalar ve Uygulamalar Yapılması

Mevcut Durum

Mevcut durumda bölgede oluşan fonların üretim ve yatırıma dönüşme kabiliyeti zayıftır. Bölgenin mali sistemden sağladığı kaynaklar/ Türkiye geneli mali sistem kaynak toplamı oranı yüzde 0,89 gibi çok düşük bir düzeydedir. Bölgeye ihracatın finansmanı açısından bakıldığında T. Eximbank tarafından doğrudan ve / veya bankalar aracılığıyla kullandırılan ihracat kredileri, tüm kredi türleri itibariyle bölge /Türkiye karşılaştırmaları içinde en düşük oransal değeri göstermektedir. Bölgenin kredilerden aldığı payda çok düşük olup yüzde 0,7- 0,8 civarındadır. Bölgede T. Halk Bankası'nın kullandırdığı kooperatif, KOBİ, OSB kredilerinin de oranı yüzde 3-8 arasında değişmekle birlikte yine de oldukça düşük olduğu söylenebilir. Bu durumda bölgenin mali sistemden çok az yararlandığı görülmektedir. KOBİ'lere kullandırılan kredilerin yaygınlaşmasının önünde engeller bulunmaktadır.

Bu engellerin başında;

- KOBİ'lerin ve ortaklarının kredi almak için teminatlarının yetersiz olması,
- KOBİ'lerin bankalarca kredilendirme için kabul edilebilir nitelikte mali tablo, bilgi ve dokümanlarının olmaması,
- Bankaların kredi süreçleri kapsamında her şirketi standart kriterler ile değerlendirmesi,
- Ticari bankaların KOBİ başına ayırdıkları kredi limitlerinin yetersiz olmasıdır.

Ayrıca kar marjları düşük olan KOBİ'lerin gerek yatırım gerekse işletme sermayesi oluşturmada uzmanlaşmış bankaların yetersiz kaynaklarından dolayı genel banka sistemine başvurmaları halinde ise birtakım bürokratik uygulamalar, ödeyemeyecekleri kadar yüksek faiz oranları ve zor ödeme koşulları ile karşılaşmaktadırlar.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın işletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması, başlıklı 1 numaralı gelişme ekseni Öncelik 1, işletmelerin rekabet gücünün artırılmasını öngörmekte ve 1.1 numaralı tedbir de, KOBİ'lere yönelik finansman araçlarının geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi, 1.2 numaralı tedbir de, finansman dışı desteklerin artmasını ve KOBİ'ler ile oda ve borsalar arasında iletişim gerçekleşmesini öngörmektedir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Makroekonomik Politika ve Hedefler bölümünde finansal sistemin rekabetçi ölçeğe ulaşması, kaynakları yatırıma yönlendirecek araç çeşitliliğine ve mali derinliğe sahip bir sistemin geliştirilmesi öngörülmekte ve İşletmelerin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Ekseni'nde, bu konuyla ilgili diğer politikaların yanı sıra, "finansal araçlar çeşitlenecek, başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin finansmana erişimi kolaylaştırılacaktır" denilmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, yeni piyasa ve ürünlerin geliştirilmesi ve mali sistemin derinliğinin artırılması kapsamında öneriler geliştirilmekte (395) sigortacılık, faktoring ve finansal kiralama kurumlarının gelişmesinin sağlanması (398), risk yönetiminin tüm finansal kurumlara yerleşmesi (399), finansal piyasalarda ve bu piyasalara kaynak temin eden reel sektörde yönetişim ilkelerinin benimsenmesi (402) ve varlığa dayalı menkul kıymet enstrümanları geliştirilmesi (403) önerilmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

KOBİ'lerin finansmanının karşılanmasının yanında, özellikle de bölgeye sağlanacak finansman verimliliğini de artırmak amacıyla bölgede yaratılan kaynakların bölgede kalmasını sağlayabilecek önlemlerin alınması, taklit olmayan, araştırma, analiz sonucunda elde edilecek fizibilite etüdlerine dayalı verimliliği olan projelerin üretilmesi ve bölgedeki organizasyon kabiliyetini tetikleyecek mekanizmaların oluşturulması son derece önemlidir. Bölgenin sanayisinin geliştirilmesi amacıyla bir master plan çerçevesinde özellikli ve kârlı proje stokları geliştirilmeli, bu plan çerçevesinde bölge ölçekli proje seçimi ve uygulama sıralaması yapılmalıdır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Özellikle küçük işletmeleri ve sanayiyi yönlendirme misyonu olan T. Kalkınma Bankası ve T. Halk Bankası gibi kuruluşlar, özellikle yatırım kredileri ile ilgili politikalarını gözden geçirmelidirler. Bu bankalar tamamen KOBİ'lerin finansmanına yönelik olarak yeniden yapılandırılmalıdırlar.

KOBİ'lerin uzmanlaşmaya yönelik gelişmelerine öncelik verilmesi ve birlikte hareket etme, birbirini tamamlama ilkesi ile üretim yapmaları desteklenmelidir.

Projeler

3.7.1.1. KOBİ'lerin uzmanlaşmaya yönelmesi ve birlikte hareket edebilmeleri için, çok ortaklı şirketlere dönüşümün teşvik edilmesi

3.7.1.2. Samsun'da KOBİ'lere finansman sağlamak üzere çalışacak bir bankanın kurulabilmesi olanaklarının araştırılması

3.7.1.3. Mevcut bankaların KOBİ'lere finansman sağlamalarının koşullarını ilgili tarafların KA'nın eşgüdümünde araştırması ve uygulama önerileri geliştirmesi

3.7.1.4. Finans kaynaklarının kullanım etkinliğinin artması ve KOBİ'lere dış kaynak temininde yabancı finans veya stratejik ortak bulunabilmesi için (sadece bu amaca yönelik) danışmanlık hizmetleri sağlanması

3.7.1.5. AB fonlarından yararlanmayı sağlamak üzere, bölgeye yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi

3.7.1.6. KA'nın Samsun'da, yatırım promosyon ajansı niteliği taşıyan Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü ile işbirliği ve koordinasyon sağlayacak bir mekanizma oluşturması

3.7.1.7. "Leasing ve factoring" gibi finansman tekniklerinin bölgede daha yaygın biçimde kullanılabilmesi için, özel bir program geliştirilmesi ve uygulanması

3.7.1.8. KA'nın eşgüdümünde ÖFK'ların proje geliştirmesinin özendirilmesi ve ÖFK'ların bölgesel gelişmeye katkıda bulunacak projelerin finansmanında daha etkin rol almasının sağlanması koşullarını, ilgili tarafların KA'nın eşgüdümünde araştırması ve uygulama önerileri geliştirmesi

3.7.1.9. Bölgede yapılacak araştırmaların bir

bölümünün kamusal kaynaklarla desteklenmesi, KA'nın girişimiyle özel kesim gelişimi için teknoloji ve pazar araştırmalarını destekleyecek fon oluşturulması ve fonların çeşitlendirilmesi

Tedbir 3.7.2: Sermaye Piyasalarından Yararlanabilme Olanaklarının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölge, diğer finansman kaynakları ile karşılaştırıldığında son derece düşük maliyetli olanaklar ve çok çeşitli ürün yelpazesi sunan sermaye piyasalarından hemen hiç yararlanmamaktadır. Bu durumun en belirgin nedeni, diğerlerine göre daha gelişmiş ve karmaşık olan yeni enstrüman ve tekniklerin bölge iş adamları ve yatırımcılar tarafından bilinmemesidir. Bölgede yatırımcılık kültürü gelişmemiştir. Çok ortaklı şirket, halka açık şirket kavramları ve faydalarının bilinci gelişmemiştir. Profesyonel kadrolar şirket üst yönetimlerinde bulunmamaktadır. Bölgede, ülkemizde de olduğu gibi çok ortaklı şirketlerin mali bilgileri doğruyu yansıtmamakta, genellikle hem yöneticileri hem ortakları yanıltmaktadır. Bu konuda standartlar ve bu standartlara uyum için gerekli bilgi birikimi bulunmamaktadır.

Bölgede gerek SPK ve İMKB kriterleri, gerekse kurumsallaşma düzeyi açısından halka açılmaya uygun toplam 8 şirket bulunmaktadır. Hisse senetlerinin ikincil piyasada işlem görmesi açısından Samsun ve Çorum'da sırasıyla İMKB günlük ortalama işlem hacminin yüzde 0,3 ve yüzde 1,5'i oranında alım satım faaliyeti olmaktadır. Tüm bu veriler bölgenin sermaye piyasalarından hiç yararlanmadığını göstermektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın işletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması, başlıklı 1 numaralı gelişme ekseni (DPT, 2003-5), Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Makroekonomik Politika ve Hedefler bölümünde finansal sistemin rekabetçi ölçeğe ulaşması ve İşletmelerin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Ekseni (DPT, 2006-1), Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, finansal sistemin geliştirilmesi (7.1.4) başlığı, (DPT, 2006-2) genellikle serbest piyasalardan yararlanabilme olanaklarının geliştirilmesi tedbiri ile ilgili gelişmeler öngörmektedir.

Stratejik Önem

Bölge iş adamlarının sermaye piyasalarından yararlanmalarının sağlanması ile birlikte, profesyonel yönetim, belge kayıt düzeni, hesap verilebilirlik, şeffaflık, hissedarlık, temettü, şirket değerlemesi gibi kavramlar gelişecek, verimlilik azami ölçüde artacak ve şirketler gerçekten karlı alanlara yönelecek, verimliliği olmayan iş alanları terk edilecektir. Bu da bölgenin karakteristiği olan atıl kapasite ve verimsizlik sorununu çözecektir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

İMKB ve SPK'nın eğitim ve bilgilendirme toplantıları dışında fiziken KOBİ borsasına linkler sağlanmalı ve kotasyon koşulları KOBİ'ler için yeniden düzenlenerek bölge şirketlerinin KOBİ borsasına kote olmaları sağlanmalıdır. Kurulacak elektronik alım satım birimleri ile de bölge halkının tasarruflarının bölge şirketlerine kaynak sağlanmasına yönelik alt yapının kurulmasına başlanmalıdır.

Projeler

3.7.2.1. Kurulması önerilen "Ticaret ve Sanayi Enstitüsü"nün bölgedeki iş adamlarını ve yatırımcıları bilinçlendirmek ve eğitmek için program geliştirmesi ve uygulaması

3.7.2.2. SPK ve İMKB'nin, KOBİ finansmanı amaçlı "bölgesel pazar"a ilişkin çalışmalara hız kazandırması ve bölgeye yönelik toplantılar, seminerler ve eğitimler düzenlemesi için, KA ve yerel örgütler tarafından teşvik edilmesi

3.7.2.3. Samsun'da "Vadeli İşlemler Borsası" kurulması için yerel ve kar amacı gütmeyen özel kesim örgütleri tarafından çalışmalar yapılması

3.7.2.4. İstanbul Altın Borsası'nın Samsun'da şube açmaya teşvik edilmesi için yerel özel kesim örgütlerinin çalışmalar yapması

3.3.8 Öncelik 3.8: İnşaat ve Ulaştırma Hizmetlerinin Geliştirilmesi ve Çeşitlendirilmesi

TR83 Bölgesi'nde yaratılan katma değer ve istihdamın önemli bir bölümü inşaat sektöründe yaratılmaktadır (Dolsar, 2004-1). Ancak sektör yeterince örgütlü ve teknolojik olarak gelişmiş durumda değildir.

İnşaat sektörünün stratejik önemi, bölgede süregelen demografik hareketler (göç) ve öngörülen mekansal yapı dönüşümünün, büyük ölçüde fiziki bir yeniden yapılanma faaliyeti gerektirecek olmasıdır. Bunlar,

Stratejik amaç 1. "Etkin bir mekansal organizasyon oluşturulması" için, (1.1 Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi) bölgesel ulaşım ağı: karayolu, liman, enerji -doğalgaz dahil- haberleşme, içmesuyu altyapısı, (1.2 Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması) imara yeni açılacak bölümler ve mevcut kent için küçük altyapı inşası: kent içi yol ağı, toplu taşıma sistemleri, enerji ve haberleşme, içmesuyu, yeni konut ve tarihi dokuların onarımı, (1.3 Kırsal yerleşimin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi) kırsal yol ağı/ il yolları, enerji ve haberleşme altyapısı, merkezi yerleşimlerde yeni konut ve yeni depolama, ambalajlama, ön işleme veya soğutma yapıları,

Stratejik amaç 2. "İnsan kaynaklarının ve toplumsal yapının geliştirilmesi" için, (2.1 Her düzeyde eğitimin bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre belirlenmesi) okulöncesinden başlayarak her düzeyde ve türde okul, üniversite ve yüksekokul, araştırma binalarının yapımı, (2.3 Bölgede kentsel toplumsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi) hastane ve diğer kamu binalarının yapımı, (2.4 Kırdaki yoksul ve avantajdan yoksun gruplara hizmet götürülmesi) MKY'lerde okul, sağlık ve diğer kamu hizmeti birimlerinin yapımı,

Stratejik amaç 3. "İşletmelerin rekabet gücü kazanması ve dışa açılma" için, (3.1 Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden yararlanma) OSB ve KSS, fuar alanları, kongre merkezleri, oteller vb yapımı ve firmaların ilk aşamada öncül sanayileşme alanlarından biri olan yerel ham maddeyi kullanan inşaat malzemesi üretimi, (3.5 Tarımda sulamanın geliştirilmesi) başlanmış ve öncelikli olarak bitirilmesi öngörülen tevsileri ve sulama yapılarının tamamlanması,

Stratejik amaç 4. "Ekolojik dengelerin çevrenin korunması ve durumun iyileştirilmesi" için, (4.1 Hava, toprak ve su kaynaklarının korunması ve kontrolü, kentsel kirleticilerin etkilerin azaltılması) kanalizasyon sistemlerinin ve atık su arıtma sistemlerinin, katı atık depolama sistemlerinin yapılması gibi fiziki yapı inşaatlarını kapsamaktadır.

YHGP stratejisi, kırsal alandan dışarıya doğru devam etmekte olan göçü bölge içinde tutmayı amaçlamakta ve bu nedenle bölge kentlerinin çekimini artıracak önlemler önermektedir. Kentlerde, yeni gelenlere barınma ve istihdam sağlanması, çekimin en güçlü öğeleridir. Ancak yeni gelenlerin düşük eğitim ve beceri düzeyi dikkate alındığında, inşaat sektörü istihdamı, yeni gelen istihdamı için önemli bir kaynak olacaktır. Öncelik 3.7 ilk aşamada, artan inşaat faaliyetinin kitlesel işgücü talebini düşük beceri gücüne sahip nüfusla karşılamayı, ancak, ikinci ve üçüncü erim için, hem firmaların kurumsallaşmasına, hem de işgücünün eğitimini ve beceri kazanmasına yönelik tedbirler öngörmektedir. Böylece üçlü bir bileşimle, bölgenin yerel sermayesi, işgücü ve hammadde ve inşaat malzemesi üretimi bölge gelişimi için değerlendirilmiş olacaktır.

ÖUKP, kamu yatırımlarının (2003) önemli bir bölümünü (yüzde 43,3) enerji ve ulaştırma yapıları olduğunu göstermektedir. OVP'nin öngördüğü kamu yatırım politikaları içinde,

- Kamu yatırımlarının bölgesel kalkınma ve bölgeler arası kalkınmışlık farklarının azaltılmasında etkili bir araç olarak kullanılması ve

- Kamu altyapı yatırımlarında özel kesim katılımını artırıcı modeller geliştirilmesi

yer almaktadır (DPT 2005-2: 8). Bu politikalar, kamu yatırımlarının bölgede inşaat sektörünün gelişmesine elverişli olduğunu göstermektedir.

Tedbir 3.8.1: İnşaat Sektöründeki İşletmelerin Kalite ve Standartlarının Yükseltilmesi

Mevcut Durum

TR83 Bölgesi'ndeki inşaat sektörünün genel durumu Türkiye geneli ile paralellik göstermektedir. Her ne kadar inşaat metotlarında ve buna paralel olarak elde edilen ürünlerde (yani yapılan inşaatların kalitesinde) bir yükselme görülse de hedeflenen kaliteye ulaşmaktan uzaktır.

Konutların üst yapıya ait bölümlerinde, 1999 depreminden sonra alınan önlemlerin etkisi ile zemin emniyeti konusunda gelişme olmuş ve tatmin edici seviyelere varmıştır. Üst yapıya ait kısımlarda ise gerek şartname ve gerekse de uygulamada karışıklıklar sürmektedir. Deprem bölgelerine ait derecelendirmelerin yeniden belirlenmesi, hesap kriterlerinin karmaşıklığı ve kontrol mekanizmalarının zayıflığı daha basit ve uygulanabilir bir sistemin getirilmesini zorunlu kılmaktadır.

Kaba yapı, sıhhi tesisat ve elektrik tesisatlarına ait zayıflıklar, ince işler ile giderilmeye çalışılmakta ve inşaatlar bu şekilde değerli gösterilmeye çalışılmaktadır.

Altyapı inşaatlarında kent içinde hızlı çalışma zorunluluklarından dolayı birçok iş kontrol edilmeden kabul edilmektedir. Sızıntı ve iyi sıkıştırılmamış dolgulardan dolayı inşaat sonrasında birçok sıkıntı ortaya çıkmaktadır. Tamir ekiplerinin yetersizliği ve koordinasyonsuzluğu vatandaşın sıkıntılar yaşamasına sebep olmaktadır.

Kabul edilmiş, değişmeyen ve halka açık olmayan imar planlarından dolayı arsa spekülasyonu önlenememektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

İnşaat sektöründeki işletmelerin kalite ve standartlarının yükseltilmesi tedbiri Türkiye'nin ulusal ölçekte belirlediği politika ve plan kararları ile örtüşmektedir. ÖUKP'de ulusal düzeyde bölgesel gelişme stratejisinin öncelikleri arasında "yeni yatırımların gerçekleşmesi ve kentsel yaşam kalitesinin yükseltilmesi açısından önem taşıyan fiziki ve sosyal altyapı yatırımlarının desteklenmesi yer almaktadır (DPT, 2003-5). OVP'nin program dönemi gelişme eksenlerinden kamuda iyi yönetişim gelişim ekseni altında bina inşasında afet güvenliği ile ilgili standartlar geliştirilecek, imar ve yapılaşma sürecinin denetimi sağlanacak, sorumluluk ve cezalar netleştirilecek ve kurumlar arası görev bölüşümü gözden geçirilecektir denilmektedir (DPT, 2005-2).

Stratejik Önem

İnşaat sektöründeki kalite ve standardın yükseltilmesi hem teknik ve sosyal hem de ekonomik açıdan stratejik önem arz etmektedir. Yüksek kaliteli inşaat ve alt yapılar hem insan güvenliği ve standardı açısından hem de işletme kolaylıkları bakımından, gerektirdiği özen ve maliyet artışını kısa sürede amorti etmektedir. Gelecekte beklenen yüksek kentleşme oranının getireceği sıkıntıları şimdiden karşılamak amacı ile yüksek kaliteli, uzun ömürlü, emniyetli ve az bakım gerektiren inşaatlar yapmak hem rasyonel hem de ekonomik gözükmektedir. Bu amaçla devletin genel amaçlı çabaları ile yetinmeyip bölgeye özel önlemler almaya ve projeler geliştirmeye gerek vardır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

İnşaat sektöründeki işletmelerin kalite ve standartlarının yükseltilmesi için bütün Türkiye çapında gösterilen çabalara paralel olarak bölgeye özel işletme ve kuruluşların ilgili elemanlarının sürekli bir eğitime tabi tutularak devamlı belli bir eğitim düzeyinde kalmalarının sağlanması, bu konularda bölgedeki eğitim kuruluşlarından yardım alınması gerekmektedir. İnşaatların kontrollerini yapan kurum, kuruluş ve kişilerin görevlerini daha etkin bir şekilde yapmaları amacı ile gerekli kontrollerin ya-

pılması, yasal ve idari önlemlerin alınması ile kalite konusunda bir gelişme sağlanacağı umulmaktadır. Arazi, emlak geliştirme ve finansman hizmetlerinin bölgesel olarak geliştirilmesi amacı ile gerekli organizasyonlara gidilmesi konut edinme işlemlerini kolaylaştıracağından benzeri faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için çaba sarf edilmelidir.

Projeler

3.8.1.1. KA'nın müşavirlik ve kontrollük hizmetlerinin geliştirilmesi ve bölgede inşaat kalitesinin artırılması ve İ&D konusunda strateji oluşturması

3.8.1.2. Depreme dayanıklı yapı üretim teknolojilerinin ve sistemlerinin öğrenilmesini ve kullanılmasını yaygınlaştırmak amacıyla geniş katılımlı bir eğitim materyali geliştirilmesi ve uygulanması

3.8.1.3. Sektör işverenlerine ve çalışanlarına malzeme ve yeni teknolojilerin tanıtımının yapılması ve firma çalışmalarında uygulamalı eğitim verilmesi

3.8.1.4. KA'nın arazi geliştirme, bina ve altyapı üreticilerinin örgütlenmesi için modeller geliştirilmesi

3.8.1.5. KA'nın, bölgede yapı, altyapı, inşaat malzemesi üreticilerinin ve emlak, arazi geliştirme firmalarının, "mortgage" sistemini hızla ve başarıyla uygulamaları için, ön çalışmalar yapması

Tedbir 3.8.2: Ulaştırma Sektörünün Etkinleştirilmesi ve İşletme Standartlarının Geliştirilmesi

Mevcut Durum

TR83 Bölgesi'nde bütün ulaşım türleri yer almaktadır. Bununla birlikte, karayolu sisteminin verdiği yaygın hizmete karşılık, demiryolu sadece iki hattan oluşmakta, ve demiryolunun hem yük hem yolcu taşıma payı kapasitesine göre sınırlı kalmaktadır. Karayolu, ulaşımında trafik, Karadeniz sahil yolu, Ankara-Samsun yolu ve Gerede- Erzurum yolu üzerinde yoğunlaşmaktadır. Hava ulaşımı bölgede henüz önemli bir gelişme göstermemiştir. Çalışır durumda olan Samsun- Çarşamba havaalanı, kapasitesinin yüzde 10'u civarında bir trafiğe sahiptir. Liman, demiryollarına ve havaalanına benzer bir biçimde, kapasitesinin çok altında çalışmaktadır. açıkça görüldüğü biçimde bölgedeki taşımacılıkta türler arasında bir dengesizlik vardır. Bölgede kombine taşımacılık yapılmamakladır. Ulaşım altyapısı ile çevre değerlerinin dikkate alınması arasında bağ kurulmamıştır. Trafik güvenliği açısından, bölge henüz gelişmiş durumda değildir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın Altyapı Hizmetlerinin İyileştirilmesi ve Çevrenin Korunması başlıklı 3 numaralı gelişme eksenindeki ilk 5 öncelik, karayolu güvenliğinin artırılması, Trans-Avrupa-Ortadoğu ulaştırma ağlarıyla ulusal ağların bütünlüğünün sağlanması için teknik etüt yapılması, AB ulaşım ağı içinde etkin hizmet verecek şekilde limanların kapasitelerinin geliştirilmesi ile ana limanların oluşturulması ve deniz güvenliğinin sağlanması, kentsel alanda ulaştırma veri tabanının oluşturulması ve demiryolu sektörünün yeniden yapılandırılması kapsamında çeken ve çekilen araç bakım ve onarım hizmetlerinin özel kesime devrilmesi olarak belirlenmiştir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Sektörel Politikalar bölümünün ulaştırma ve haberleşme başlığı altında ulaştırma altyapısı ve işletmeciği ile ilgili çok sayıda politika önerisi yer almaktadır (DPT, 2006-1).

Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, rekabet gücünün artırılması gelişme ekseni (7.1) başlığının ve ulaştırma alt başlığının altında (415 ile 452 numaralı paragraflar arsında) ulaştırma sorunlarının ele alınmasıyla ilgili genel yaklaşım ve demiryolu, denizyolu, havayolu, karayolu ile kent içi ulaşım konularındaki temel politikalar yer almaktadır (DPT, 2006-2). Bu politikalar, geniş anlamıyla altyapı bir yandan fiziki altyapıya işaret ederken, diğer yandan da hizmetlerin uluslararası ve rekabet edebilir standartlarda verilmesini ve sistemin işlerliğini sağlayacak işletme unsurlarını kapsamaktadır. Kalkınma Planı, başta karayolu ağı olmak üzere tüm ulaşım sistemlerinde trafik güvenliğinin artırılmasını önemsemektedir. Türkiye'nin başta AB ülkeleri ile bağlantısını sağlayan Trans-Avrupa ulaştırma ağları olmak üzere, Orta Doğu, Kafkaslar ve

Orta Asya ile bağlantılarını güçlendirecek ulaşım yatırımlarının gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır.

Stratejik Önem

Bölgenin sosyal ve ekonomik olarak gelişmesiyle birlikte, artacak olan taşıma ve yer değiştirme gereksiniminin, geometrik standartları yükselmiş, türel dağılımı dengelenmiş, dış dünya ile güçlü bir bağ kurmaya elverişli bir niteliğe ulaşması gerekmektedir. Bu bağlamda TR83 Bölgesi'nin ana ulaşım aksları, Gerede-(Merzifon-Samsun)-Trabzon-Sarp ve Gerede-(Merzifon-Amasya)-Erzincan, gerek Dokuzuncu Kalkınma Planı taslağı, gerekse OVP (2007-2009) ile desteklenmesi öngörülen öncelikli koridorlar üzerinde bulunmaktadır. Ulaştırma sektörünün gerek altyapısı, gerekse işletmesi ile işlevlerini beklendiği gibi yerine getirmesi, üretim maliyetlerinin, dolayısıyla pazar fiyatlarının rekabet edebilir düzeye çekilmesinde bölgenin avantaj sağlamasına imkan tanıyacaktır. Bu fiziki altyapı ve tesisler üzerinde kombine taşımacılığa imkan tanıyan, dolayısıyla çağdaş taşımacılığın avantajlarından yararlanacak bir yapıya kavuşturulmuş işletme biçimi, sadece bölgenin değil, aynı zamanda Türkiye'nin rekabet gücünü artırıcı bir etkiye sahip olacaktır.

Bu geliştirilmiş ağlar üzerindeki düğüm noktalarının işlevlerinin geliştirilmiş olması ise, taşımalardaki sürtünmeyi minimize edecek, böylece daha ekonomik, güvenli ve hızlı, dolayısıyla rekabet gücü yüksek bir sistem ortaya çıkmış olacaktır. Bölgenin bu anlamda düğüm noktası Samsun Limanı'dır ve lojistik merkez, aynı zamanda da bölgenin cazibe merkezi olarak güçlendirilmesi, YHGP bölgesel gelişme strateji ile de uyumludur.

Katma değeri daha yüksek, zamana duyarlı ürünlerin taşınmasında hava ulaşımı imkanlarından yararlanılması ve bölgesel hava yolu taşımacılığının geliştirilmesi için bir düğüm noktası olarak Samsun Havalimanı'nda altyapıya paralel olarak hizmet kalitesi ve güvenliğinin artırılması, öngörülen amaçlar ile uyumludur.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgede gelişmesi beklenen liman hizmetleri ve denizyolu taşımacılığı, limanın artalanıyla bağlantılarının güçlenmesi ve hava taşımacılığının artmasıyla birlikte, ulaşım sektörünün etkinleştirilmesi ve işletme standartlarının yükseltilmesi tedbirinin gerçekleşmesi için, bölgede trafik güvenliğinin geliştirilmesi, kombine taşımacılık işletmeciliğinin yaygınlaşması ve ulaşımın bütün türleri için hizmet kalitesinin artırılması gerekmektedir.

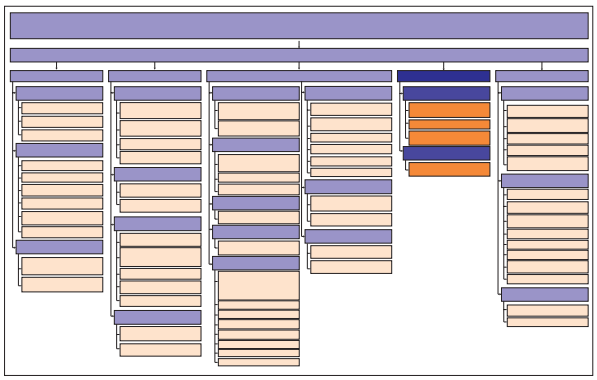
Projeler

3.8.2.1. Bölgedeki karayollarında, özellikle transit yollarda trafik güvenliğinin artırılması

3.8.2.2. Ulaştırma alt sektörlerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte çalışması ve özellikle Samsun Limanı ve havaalanı faaliyetlerinin etkinleştirilmesi için, bölgede kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması konusunda KA'nın çalışma yapması

3.8.2.3. Samsun Havaalanı'nda talebin artırılması için, güvenli ve hizmet kalitesi yüksek bir taşımacılık yapılmasının ve kargo taşımacılığında artış sağlanmasının araştırılması

3.4 STRATEJİK AMAÇ 4: EKOLOJİK DENGELERİN, ÇEVRENİN KORUNMASI VE DURUMUNUN İYİLEŞTİRİLMESİ

Bölgede ekolojik dengenin korunması, katı atıkların bertarafı, atıksuların arıtılması, erozyonun önlenmesi, hava kirliliği ve kentlerde insan yaşamını rahatsız eden gürültü kirliliğinin azaltılması gerekmektedir. Bölgede erozyon ciddi boyuttadır, önlem alınmadığı takdirde akarsular üzerinde inşa edilmiş olan barajların aktif hacimlerinde zaman içerisinde meydana gelecek azalma, enerji üretimi ve sulama alanlarına verilen su miktarını olumsuz etkileyecektir. Katı ve endüstriyel atıklar düzensiz depolanmakta, su, hava, toprak kirliliği yaratmakta, yerel yönetimlerin içmesuyu temini amacıyla kullandığı yer altı su kaynaklarını etkilemektedir. Söz konusu kaynakların kirlenmesinin önlenmesi gerekmektedir.

Türkiye'nin taraf olduğu uluslararası çevre düzenlemelerinden kaynaklanan yükümlülükleri bulunmaktadır. bunların bazıları TR83 Bölgesi'ni de etkilemektedir. Türkiye açısından önemli olabilecek uluslararası düzenlemelerden biri "İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi"dir. Türkiye henüz İklim Değişikliği Sözleşmesi'ne taraf olmamakla birlikte, uzun erimde bu sözleşmenin dışında kalması mümkün olmayabilir. Bu nedenle, TR83 Bölgesi'nde de bu sözleşme hükümlerini dikkate alan hazırlıkların yapılması, bölgenin bu açıdan

Tablo 3.7 Stratejik Amaç 4 GZFT

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
• Bölgede biyolojik çeşitliğin fazla olması	• Ormansızlaşma, şehirlerde ve kırsal alanda sanayi ve hayvancılıktan kaynaklanan hava, su ve toprak kirliliğinin ve kentsel atıkların yarattığı ciddi çevre sorunları olması,
• Korumaya alınmış alanlar bulunması	• Tarım alanlarının amaç dışı kullanılması,
	• Drenaja gereken önemin verilmemesi,
	• Yanlış ve gereksiz gübre kullanımı, hatalı tarımsal ilaçlama yapılması,
	• Çiftçilerin kirlenme sorunlarına, toprak analizine, tarımsal yayım ve eğitime ilgi duymaması,

Fırsatlar	Tehditler
• Bölgede dünya standartlarına yakın koruma altına alınacak sulak alanların bulunması,	• Erozyon tehlikesi bulunması,
• Bölgenin flora ve fauna açısından büyük bir zenginliğe sahip olması,	• Bölge dışından kaynaklanan kirlenmelerin (özellikle akarsu ve deniz yoluyla), radyasyonun ve iklim değişikliklerinin, çevre ekolojisi üzerinde etkili olması,
• Yayla ve dağ turizmi gibi özel amaçlı turizm için güçlü potansiyel bulunması.	• Sürdürülebilir tarım ve sanayi uygulamalarının olduğu yerlerde aşırı göç nedeniyle çevresel ve kültürel bozulmaların ortaya çıkması.

avantaj kazanmasına neden olacaktır.

Ayrıca, Türkiye tarafından da onaylanan 2000 yılı tarihli "Avrupa Peyzaj Sözleşmesi" de, uyulması gereken uluslararası sözleşmelere eklenebilir.

Türkiye'nin taraf olduğu ve bölgesel üretimin dışa satılması açısından önem taşıyabilecek küresel ve bölgesel çevre anlaşmalarının ana başlıkları şöyle sıralanmaktadır (TÜSİAD 1998, 76-80):

- Hava kalitesinin korunmasıyla,
- Su kalitesinin korunmasıyla,
- Atıkların yönetimiyle,
- Tehlikeli ve zararlı ürünlerin yönetimiyle,
- Flora ve faunanın korunmasıyla ilgili olanlar.

AB uyum sürecinde, çevre konusunda yer alacak gelişmeler ve değişikliklerin, YHGP uygulama süresince dikkate alınması gereklidir. Türkiye'nin çevre politikalarının, uluslararası sözleşmelere olduğu kadar AB direktiflerine ve politikalarına da uyum doğrultusunda alacağı kararlar ve böylece bölgenin çevre projeleri için sağlanabilecek mali destekler, Stratejik Amaç 4 doğrultusundaki uygulamaları hızlandıracak, hem de gerekiyorsa, yeniden biçimlendirecektir.

Türkiye'nin AB'ye uyum sürecinde halen uyguladığı projelerden bir bölümü politikaya yönelik projelerdir ve bunlar, dolaylı olarak da olsa, bütün bölgeler gibi TR83 Bölgesi'ni de etkileyecektir. Diğer projeler ise, altyapıya yöneliktir ve bunlardan "katı atık projeleri" başlığı altında yer alan 5 projeden biri Amasya Katı Atık Projesi'dir. Altyapı projelerinin diğer alt başlığı olan "atık su projeleri" kapsamında AB tarafından finanse edilen 2 projeden biri Tokat'ta uygulanmaktadır.

Gelecekte çevre projelerinin AB mali yardımından daha çok yararlanabilmesi için, yerel yönetimler, STK'lar ve bazı projeler bakımından KOBİ'lerin, TR83 Bölgesi'nde daha aktif olması gereklidir. Çünkü, çevre ve altyapı, AB tarafından katılım öncesi dönemde, hibe nitelikli kaynak sağlanan alanlar arasında önem taşımaktadır.

Stratejik Amaç 4'ün öngördüğü önceliklerin mevcut mevzuat çerçevesinde gerçekleştirilebilmesi için, çevreyle ilgili yasaların ve yönetmeliklerin ilgili bölümlerinin, tedbirlerin uygulanmasında ve projelerin düzenlenmesinde, operasyonel olarak dikkatle ele alınması gerekmektedir. Çevre ve ekolojik dengelerin korunması amacını taşıyan yasa ve yönetmelikler, bölge planı öngörülerinin uygulama araçlarının neler olabileceğini tanımlamaktadır.

Öncelikle 2872 numaralı Çevre Kanunu (1983) madde 3'te belirlenmiş olan ilkeler, Stratejik Amaç 4 için bütünüyle geçerlidir. Bu yasanının yanı sıra, 6831 numaralı Orman Kanunu (1956), 2863 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1983), 2873 numaralı Milli Parklar Kanunu (1983), 3621 numaralı Kıyı Kanunu (1990), 4342 numaralı Mera Kanunu (1998) ve 5403 numaralı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu (2005), gerek yapılacak çalışmaların ve alt ölçek planların tanımı, gerek oluşturulması öngörülen kurumsal yapılar bakımından, uygulamanın araçlarını tanımlamaktadır. Ayrıca, Avrupa Peyzaj Sözleşmesi (2000) Madde 1'de tanımlanan "Peyzaj Planlaması", "Peyzaj Politikası" ve "Peyzaj Yönetimi" çalışmaları gereklidir.

YHGP'de öngörülen 4. Stratejik Amaç, çevrenin korunmasını ve bir çok gösterge açısından durumun iyileştirilmesi, 1. Stratejik Amaç gibi, farklı ayrıntı düzeyleri belirleyen ölçeklerde yapılacak mekansal planlamalarla uygulanacaktır. Bu ayrıntılı çalışmalar, öncelikle "Çevre Düzeni Planları" (ÇDP) ile yapılacaktır. Çevre Düzeni Planlarının Yapılması Esaslarına Dair Yönetmelik'in (2000) 1. maddesinde, planın "kalkınma planları ve bölge planları temel" alınarak yapılması gerektiği belirtilmiştir. YHGP'nin öngördüğü çevre stratejisinin uygulanması, büyük ölçüde, bu yönetmeliğe göre, 1/100 000, 1/50 000 ve 1/25 000 ölçeklerinde hazırlanacak olan planlarla olacaktır.

ÇDP'nin yanı sıra, bölgede il düzeyinde yapılmakta olan (ve mekansal içeriği olmayan) "il

gelişme planları" hatta ilçe düzeyinde yapılabilen gelişme planları öngörüleri de, YHGP öngörülerine göre biçimlenecek alt ölçek planları olacaktır. İl düzeyindeki planların dışında, il özel idareleri, seçimden sonraki 6 ay içerisinde, (5302 numaralı İl Özel İdaresi Kanunu'na göre) kalkınma planına ve bölge planına uygun bir "stratejik plan" hazırlamakla yükümlüdür. Bu planlar da, çevre ve ekolojik dengeler bakımından etkili sonuçları olabilecek bir plan olarak hazırlanmalıdır.

3.4.1 Öncelik 4.1: Hava, Toprak, Su ve Orman Eko-Sistemlerinin Korunması ve Kontrolü, Kentsel - Tarımsal Kirleticilerin Etkilerinin Azaltılması

Su kaynaklarının tahsisi, kullanılması, geliştirilmesi ve kirlenmeye karşı korunmasıyla ilgili gerekli hukuki düzenlemeler yapılarak, Türkiye'de yönetim etkinleştirilecektir (DPT, 2005-2). Bölgede yaşam kalitesini yükseltmek için hava, toprak ve su kaynaklarının korunması, kentsel kirleticilerin azaltılması, nehirlere arıtılmadan boşaltılan atıkların arıtıldıktan sonra alıcı ortama verilmesi gerekmektedir.

Türkiye, Denizlerin Gemiler Tarafından Kirletilmesinin Önlenmesine Ait Uluslararası Sözleşme'ye (MARPOL, 1973) taraf olmuş bir ülkedir ve bu, Türkiye'nin küresel ölçekte taraf olduğu bir sözleşmedir. Bunun dışında Türkiye, bölgesel olarak, Karadeniz'in Kirlenmeye Karşı Korunması Sözleşmesi (Bükreş, 1992) ve protokollerini de imzalamıştır.

Böylece, Türkiye Karadeniz'e komşu ülkelerle birlikte deniz kirlenmesine olan etkilerin azaltılması ve ekolojik dengelerin korunması için gerekli önlemleri alacağını taahhüt etmiştir. Karadeniz'in kirliliği balık yaşamını tehdit etmekte, aşırı avlanma balık stoklarının azalmasına neden olmaktadır. Bölgenin toprak ve su kaynaklarının korunması için aşırı gübre ve tarımsal ilaç kullanımının önüne geçilmesi gerekmektedir. Bölgede yoğunlaşmaların meydana geleceği kentlerdeki hava kirliliğine karşı kent yönetimlerinin ve kentlilerin duyarlılığı artmıştır. Toprak kirliliğinin sistematik bir şekilde izlenmesi, değerlendirilmesi ve kirliliği azaltıcı önlemlerin uygulamaya konulması gerekmektedir. Uzun yıllardır yapılan su kirliliği ölçümlerinin bir merkezde toplanarak değerlendirilmesi ve tüm kuruluşların kullanımına açılması için gereken önlemlerin alınması gerekir.

Türkiye'nin AB Ortaklık Konseyi'nin kararlarına göre uyum sağlaması gereken kuralların içinde, "çevre koruması", sentetik gübreler", tütün", "tıbbi ürünler" vb gibi, bölgeyi yakından ilgilendiren başlıklar bulunmaktadır ve bunların sayısı sürekli artmaktadır (TÜSİAD 1998, 94). YHGP uygulamalarının, genel olarak Stratejik Amaç 3 ve bu amacın 3.3 numaralı dışa açılma önceliği doğrultusunda, gelişmekte olan bu uyum sürecine göre sürekli yenilenmesi gerekmektedir.

Öncelik 4.1 ile ilgili tedbirlerin ve projelerin geliştirilmesinde ve geliştirilmiş olan projelerin uygulanmasında, öncelik konusu ile ilgili olarak düzenlenmiş olan yönetmeliklerdeki tanımlar ve uygulama kuralları-koşulları, kılavuz olarak alınmalıdır. Bu yönetmeliklerin başlıcaları ÇED Yönetmeliği (1983) ve Çevre Denetimi Yönetmeliği'dir (2002). Bunların dışındaki yönetmelikler ve AB uyum sürecinde yeni geliştirilecek ve yayınlanacak olanlar da, YHGP'nin uygulanmasında yol gösterici olacaktır.

YHGP gibi, yukarıda tanımlanan ve fiilen yapılmakta olan diğer alt ölçek planların da, yasalar ve bunlarla ilişkili olarak yayınlanmış yönetmeliklerin belirlediği araçları kullanması ve önerilen planlamaları yapması gereklidir. Yasa maddelerinde yer alan ve yapılması gereken planlamaların başlıcaları:

6831 numaralı Orman Kanunu'na (1956) göre devlet ormanları, amme müesseselerine ait ormanlar, hususi ormanlar ve ağaçlandırma için

- Amenajman planları (Md. 26);

2863 numaralı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma

Kanunu'na (1983) göre
- Koruma amaçlı imar planı (Md. 3/8),
- Çevre düzenleme projesi (Md. 3/9) ve
- Yönetim planı (Md. 3/11);

3621 numaralı Kıyı Kanunu'na (1990) göre
- (Kıyıda) uygulama imar planı (Md. 6);

5403 numaralı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'na (2005) göre
- Arazi kullanım planlaması (Md. 10),
- Tarımsal amaçlı arazi kullanım plan ve projeleri (Md. 11),
- Toprak koruma projeleri (Md. 12) ve
- Erozyona duyarlı alanların belirlenmesi ve korunması amacıyla kullanım planlarıdır (Md. 15).

Bunların dışında, Özel Çevre Koruma Kurumu'na (ÖÇK) ve ÖÇK Başkanlığı Taşra Teşkilatının Görevleri… Hakkındaki Yönetmelik (1990) dikkate alınmalıdır.

Tedbir 4.1.1: Hava, Toprak, Su ve Gürültü Kirliliğinin İzlenmesi ve Gerekli Önlemlerin Alınması

Mevcut Durum
Bölgenin çevre konusunda en önemli sorun alanlarının başında fiziksel çevre koşullarında yaşanan kirlenmeler, flora ve faunadaki kayıplar gelmektedir. Bu konuda bölgede yaşanacak kentleşme, sanayileşme ile önlem alınmadığı takdirde tahribat artabilecektir. Bölgedeki kirlenmelerin azaltılması için gereken önlemlerin alınması ve uygulanması gelmektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları
OVP ve ÖUKP kapsamında ve AB uyum çerçevesinde sürdürülebilir kalkınmanın ana giriş kapısı olarak "doğal kaynakların (çevrenin) insan açısından belirli bir dengede kullanmasının sağlanması" olarak görmektedir.

Stratejik Önem
Yapılan bu çalışmalar kapsamında üzerinde durulan en önemli konular su ve toprak kaynaklarına yönelik kirletici etkenlerin azaltılması ve bertaraf edilmesi bu konuda bölgesel anlamda kapasitelerin ve altyapıların desteklenmesi olarak belirtilmektedir. Bölgenin çevre konusunda yaşadığı ve yaşayabileceği kirlenmelerin önüne geçilebilmesi için geliştirilen strateji bölgede toprak ve su kaynakları konularında OVP ve ÖUKP'de belirlenen ilkelere uygundur.

Alt Ölçek Gelişmeleri
Yönetmeliklerde, hava, torak, su ve gürültü kirliliğiyle ilgili olarak yapılacak bazı önemli "planlamalar" aşağıda yer almaktadır. Bu plan türlerine eklenebilecek başka planlar olmakla birlikte, bu planlar ve sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi, YHGP'nin, ÇDP'nin, il gelişme planlarının, il özel idareleri ve belediyeler tarafından yapılan stratejik planların başlıca uygulama araçları olacaklardır. Bunlardan bazıları:

Gürültü Kontrol Yönetmeliği'ne (1986) göre
- Havaalanı gürültü planları (Md. 10);

Hava Kalitesinin Korunması Yönetmeliği'ne (1986) göre
Hassas Kirlenme Bölgelerinin Korunması için
- Temiz Hava Planları (Md. 52);

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği'ne (1991) göre
- Katıatık tesislerinin faaliyetlerinin planlanması ve

Depo tesisi işleten kişi ve kuruluşlar tarafından hazırlanan
- İşletme planı;

Su Kirliliği Kontrolü Yönetmeliği'ne (2004) göre
- Kıta içi yüzeysel suların kalitesine ilişkin planlama (Md. 5/9),
- Havza planları (Md. 3, 5),
- Havza koruma planları (Md. 3, 5) ve
- Su kalitesine ilişkin planlama (Md. 16);

Kentsel Atıksu Arıtımı Yönetmeliği'ne göre
- Alıcı ortamın kullanım planlarıdır (Md. 8/4.c).

Yönetmeliklerde tanımlanan bu planların yanı sıra, proje geliştirmede dikkate alınması gereken yönetmeliklerden bazıları:

- Tarım Arazilerinin Korunması ve Kullanılmasına Dair Yönetmelik (2005) ve
- Köy Bazlı Katılımcı Programların Desteklenmesi Yönetmeliği'dir (sadece Tokat için) (2005).

Tedbir ile ilgili projelerin ana grupları;

- Fiziksel çevreye etki eden kirlilik parametrelerinin izlenmesi ve değerlendirilmesi,
- Kirliliklerin azaltılmasına yönelik arıtma, düzenli depolama çalışmalarının yapılması,
- Geri dönüşüm bilincinin bölge insanına kazandırılması ve kirlenmenin önlenmesi,
- Gürültü kirliliği ölçümlerinin yapılması ve gerekli önlemlerin alınması

başlıkları altında toplanmaktadır.

Projeler

4.1.1.1 Akarsu kirliliğinin erken uyarı sisteminin kurulması ile izlenmesi ve kirliliğin azaltılması

4.1.1.2 Yeşilırmak ve Kızılırmak'tan sulanan alanlarda toprak kirliliğinin izlenmesi ve ilgili kesimler (Çevre ve Orman Bakanlığı, TKİB ve tarımsal birlikler) ortaklığında kirlenmenin azaltılması için önlem geliştirilmesi

4.1.1.3 Deniz kirliliğinin önlenmesi ve acil durumlar için altyapı oluşturulması ve illegal deşarjların ve MARPOL ihlallerinin gözlemlenmesi

4.1.1.4 Kıyıların duyarlık haritalarının belirlenmesi ve döküntü tahmin modelleme ve veri tabanının oluşturulması

4.1.1.5. Kıyı alanları yönetim planının hazırlanması

4.1.1.6. Kentlerde hava ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve azaltılması

4.1.1.7. Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve geri kazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması

- ***Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması***

4.1.1.8. Katı atık tesisleri işletmede olan kentlerde, KA yol göstericiliğinde sanayi odalarının "atık borsası" oluşturması ve TSO'nun başarılı olduğu kentlerdeki borsaların, diğer kentlere örnek olarak sunulması

4.1.1.9. Hayvan gübrelerinin tarım arazisinde (sulama alanları ve kesme çiçek üretilen alanlarda) kullanımının sağlanması

4.1.1.10. Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii

- ***Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması***

Tedbir 4.1.2: Ormancılığın Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Bölgenin yüzde 35,4'ü ormanlarla kaplı olmasına karşın 1987-2001 yılları arasında ormancılığın ülke GSYİH'sı içindeki payı yüzde 3,47 ile 4,48 arasında kalmıştır (Dolsar, 2004-1). Bölge ormanlarının yüzde 61,6'sı koru ormanı, yüzde 38,4'ü baltalık ormandır. Ülkemizdeki yıllık ortalama cari artım 1,57 m³/ha olmasına karşın, bölgede bu değer 0,94 m³/ha olarak tespit edilmiştir. Bölgedeki köylerin yüzde 71,2'si orman köyü veya orman kenarı köylerden oluşmaktadır. Bölge illeriyle birlikte Yozgat ile Sivası da Kapsayan Amasya Orman Bölge Müdürlüğü orman suçları yönünden, 24 bölge içerisinde ilk sırada yer almakta, ülkede işlenen orman suçlarının yüzde 18,1'i bu bölgede işlenmekte, bu bölgeyi yüzde 6,0 ile K.Maraş bölgesi izlemektedir. Bu durum, bölgede orman varlığının korunmasının toplumsal açıdan sorunlu olduğuna işaret etmektedir.

Bölgede erozyon yüksek boyuttadır ve bölgenin içinden geçen Yeşilırmak ve Kızılırmak nehirleri aşırı sediment taşımaktadır. Erozyonun önlenmesi için 2003 yılı sonu itibarıyla 85 225 ha alanda ağaçlandırma çalışması yapılmıştır. Ayrıca, bölgede Dünya Bankası kredisi ile desteklenen "Anadolu Su Havzaları Geliştirme Projesi" uygulanmaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

OVP'de"Orman yangınları, böcek ve hastalıklar ile insan kaynaklı olanlar dahil, ekosistemin tahrip olmasına sebep olan tüm unsurlarla mücadeleye

ağırlık verilecek, korunan alanlar geliştirilecek, orman alanları korunurken yerli türlere ağırlık verecek şekilde ağaçlandırma çalışmaları hızlandırılacak ve çok amaçlı kullanım hedeflenecektir" denilmektedir. Orman köylerinin de gelirlerini artırmak için programlanabilecek organik tarım, kuruda meyvecilik, süt inekçiliği, arıcılık ve uygun alanlarda su ürünleri üretimi ile tıbbi ilaç Stratejik Amaç 3'de ele alınmıştır. Bu nedenle, tarımsal gelirlere ek olarak diğer gelir getirici faaliyetleri çeşitlendiren ve kırsal kesimde yaşayanların işgücünü değerlendirmeye yönelik projelerin, yeni yerleşim deseni içinde varlığını sürdürmekte olan orman köylerinde uygulanmasına çaba harcanmalıdır.

Stratejik Önem

Bölgede orman köyleri nüfusu hızla azalmakla birlikte, gelecekte bu köylerde yaşamaya devam edecek bir nüfus bulunacaktır. Bu nüfusa daha iyi bir yaşam sağlayabilmek için bölge ormancılığı geliştirilmelidir. Doğal dengenin korunması için ağaçlandırma çalışmalarına daha fazla kaynak aktarılması ve erozyonun önlenmesi, çayır ve meraların ıslah edilmesi ile hayvancılığın geliştirilmesi, orman içi ürünlerin değerlendirilmesi için bazı programlar ve projeler öngörülmüştür. Bölgede genelde ormandan toplanan mahlep, kuşburnu, kekik, defne, çeşitli mantarlar, ardıç tohumu, fıstık çamı kozalağı ve çıralı çam odunu yurt içinde ve yurt dışında pazarlanmaktadır. Söz konusu ürünlerden sürdürülebilirlik ilkesi içinde yararlanılması, uygun olanların kültüre alınması, üretimi ve işlenmesi ile kırsal kesimin gelirinde artış sağlanabilecektir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Ormancılığın geliştirilmesi tedbiriyle ilgili çalışmalarda 6831 numaralı Orman Kanunu'nun (1856) Orman Köylerinin Kalkındırılması ve Nakledilmesi (II. Bölüm), Otlak ve Mera İşleri (IV. Bölüm), Muhafaza Ormanları (V. Bölüm), Milli Parklar (VI. Bölüm) ile ilgili maddeleri ve Ağaçlandırma Yönetmeliği ile bu yönetmeliğin bazı maddelerinde değişiklik yapılmasına dair yönetmelik'in (2003), özellikle dikkate alınması, bölgede ormancılığın gelişmesine yol gösterecektir. Bunun dışında, Orman Köylüleri Kalkınma Hizmetlerine İlişkin Esas ve Usuller Yönetmeliği de dikkate alınmalıdır.

Bölge genelinde, korunmaya alınmış 41 584 ha. (orman alanının yüzde 3'ü) büyüklüğünde alan mevcuttur. Koruma alanlarının gelecekte nerede ve nasıl bir yaklaşımla artırılacağının belirlenmesi için "Çevre Düzeni Planı" düzeyinde çalışma yapılması gereklidir.

Bölgede orman amenajman planlarının güncellenmesi, korunan ve korumaya alınmış alanların artırılması, orman içi ürünlerin değerlendirilmesi, orman köylüsüne yönelik ORKÖY projelerinin etkinleştirilmesi gerekmektedir. Ölçek ekonomisini dikkate alan, az sayıda ancak kesin sonuç alınabilecek, gelir getirici projelere öncelik verilmelidir. Orman köylerinde yaşamlarına devam edenler için katılımcı teknikleri ön plana çıkaran projeler uygulanmalı ve gelir düzeyi çok düşük olan bu kesimin yaşam düzeyi yükseltilmelidir. Yıllık yağışı 500 mm'den fazla olan alanlarda kuruda meyvecilik özellikle vişne, kuşburnu ve uygun alanlarda (aşırı nemli olmayan) böğürtlen üretimi teşvik edilmelidir.

Yönetmeliklerin, ormancılığın gelişmesiyle ilgili olarak yapılması gerektiğini belirledikleri "planlamalardan bazıları:

Özel Ormanlarda ve Hükmi Şahsiyeti Haiz Amme Müesseselerine Ait Ormanlarda Yapılacak İş ve İşlemler Hakkında Yönetmelik'e (2002) göre

- Özel orman amenajman planı (Md. 7),
- Ağaç röleve planı (Md. 14);

Ağaçlandırma Yönetmeliği'ne göre (devlet ormanlarında)

- İşletme planıdır (Md. 20).

Projeler

4.1.2.1. Amasya Orman Bölge Müdürlüğü 20 yıllık amenajman planının yapılması

4.1.2.2. Mikro-havza planlamaları (MKY geliştirilmesi projesini dikkate alarak) yapılması ve orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilmesi

4.1.2.3. Orman Bölge Müdürlüğü bünyesindeki 8 adet Orman Kadastro Komisyonunun aktif hale getirilmesi ve orman kadastrosunun tamamlanması

4.1.2.4. Bölgede özel ormancılığın teşvik edilmesi

Tedbir 4.1.3: Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi, ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması, bu konuda eğitim verilmesi

Mevcut Durum

Bölgenin mevcut durum analizinde tespit edilen sorun alanları içinde erozyon konusu ön plana çıkmıştır ve üzerinde önemle durulması gereken konuların başında gelmektedir. Orman alanlarında yaşanan ağır kullanma koşulları, tarımsal alanlarda yaşanan yanlış uygulama teknikleri, bölgenin yüzey şekillerinin oldukça eğimli bir yapıda olması ile birlikte, bölgede ciddi boyutta verimli toprak kaybı söz konusudur. Yağış alanı 36 129 km² olan Yeşilırmak'ta her yıl ortalama 31,4 milyon ton, yağış alanı 79 646 km² olan Kızılımak'ta 26,6 milyon ton sediment taşındığı hesaplanmıştır (Dolsar, 2004-1). Her iki nehir ve kolları üzerindeki barajların ekonomik ömrünün uzatılması için taşınan sediment miktarının azaltılması için ağaçlandırma ve mera ıslahına önem verilmelidir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

OVP ve ÖUKP çerçevesinde su kaynaklarının geliştirilmesi ve korunması amaçlanmakta ve bu doğrultuda yapılacak çalışmalara destek ve kaynak yaratılması önerilmektedir. Erozyonun önlenmesi ulusal ölçekte kamu ve STK'ların üzerinde önemle durduğu konuların başında gelmektedir. Erozyon engebeli bir topografyaya sahip olan bölge için önem arz etmektedir.

Stratejik Önem

Bölgenin su kaynaklarının geliştirilmesi ve toprak kaynaklarının korunarak tarımsal alanda verim artışının sağlanması için ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması gerekmektedir. Bölgede bulunan meraların yaklaşık üçte biri kullanılabilir durumdadır, üçte ikisinin ise ıslah edilmesi gerekmektedir. Bu anlamda tedbir, stratejik olarak öne çıkmaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi ve ağaçlandırma çalışmalarının yapılmasında, Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu'nun (2005)'in IV. Bölümü'ndeki madde 15 ve arazi kullanma planlarının nasıl yapılacağını tanımlayan madde 10 dikkate alınacaktır. Ağaçlandırma konusunda Ağaçlandırma Yönetmeliği ve 2003 yılında yapılan değişiklik, Özel Ormanlarda Yapılacak İşlemler Hakkında Yönetmelik ve katılımcı kurumsal yapıların oluşturulması, projelerin düzenlenmesinde referans olarak alınacaktır.

Aşağıda başlıkları yer alan projeler ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması ile su ve toprak kaynaklarının korunması ve geliştirilmesini kapsamaktadır. Önerilerde bölge insanının yapılacak çalışmaların sahibi olması desteklenmektedir. Islah edilmiş meralarda dönüşümlü otlatma için mera kullanım birlikleri oluşturulmalı, meraya dayanan organik hayvancılık teşvik edilmelidir.

Projeler

4.1.3.1. Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması

4.1.3.2. Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması

4.1.3.3. Samsun, Tokat, Amasya illerinde (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) yükselti ve yağış miktarı uygun olan çayır ve mera alanlarının ıslahı ve dönüşümlü otlatma

ile hayvancılık faaliyetlerinin yapılması
4.1.3.4. Enerji ormancılığı için (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) bölgenin hızla gelişen türlerinin (meşe türleri ve kızılçam) yetiştirilmesine ve yakacak odun işletmeciliğinin geliştirilmesine yönelik pilot uygulama yapılması
4.1.3.5. Orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek, giderek artması beklenen endüstriyel odun (yapacak odun) talebine (MDF üretimine) yönelik endüstriyel plantasyon kurulması
4.1.3.6. Orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek orman köylerinde odun dışı üretimin (kuşburnu, böğürtlen, adaçayı, kekik ve mahlep) geliştirilmesi, ürünlerin işlenmesi/paketlenmesi ve (yurtiçi-yurtdışı) pazarlanması için pilot uygulama yapılması
4.1.3.7. Orman köylerinde tarım ve hayvancılık yapan üreticilere (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) eğimli arazide toprak işleme ve tarım teknikleri ve hayvancılık eğitimi verilmesi

3.4.2 Öncelik 4.2: Biyolojik Çeşitliliğin Korunması ve Sürdürülebilirliliğinin Sağlanması

Biyolojik çeşitliliğin ve genetik kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve ekonomik değer kazanmasına yönelik çalışmalar hızlandırılacaktır (DPT, 2005-2). Bölgenin sahip olduğu genetik çeşitliliğin korunması, sulak alan eko sistemlerinde meydana gelecek bozulmaların önlenmesi, bilgilendirme ve eğitim çalışmaları da gerekmektedir.

Türkiye'de kültür ve tabiat varlıklarını korumak üzere yapılmış yasa ve yönetmeliklerde, korunacak ve geliştirilecek alanlarla ilgili olarak farklı terminoloji ve tanımlar yer almaktadır. Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu (1983) madde 3'teki tanımlarda, "kültür varlıkları", "tabiat varlıkları", "sit", "koruma alanı", "ören yeri" vb gibi mekansal terimler tanımlamaktadır. Çevre Kanunu (1983) ise, mekansal iki terim tanımlamaktadır: "ekosistem" ve "hassas alan". Aynı yıl (1983) yayınlanan Milli Parklar Kanunu'nun 2. maddesinde ise, "milli park", "tabiat anıtı" ve "tabiatı koruma alanı" mekansal olarak tanımlanmaktadır. 2004 yılında yayınlanan Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ile İlgili Yönetmelik ise, iki mekansal terim tanımlamıştır: "Yaban hayatı koruma sahası" ve "yaban hayatı geliştirme sahası". Sulak Alanların Korunması Yönetmeliği de, 4. maddesinde, "sulak alan", yapay sulak alan" ve "Ramsar bölgesi" tanımları yaptıktan sonra, sulak alanlarda fonksiyonel olarak "mutlak koruma bölgesi", "sulak alan bölgesi", ekolojik etkileme bölgesi" ve "tampon bölge" tanımları yaparak, sulak alan yönetim planı gösterimini belirlemektedir.

Yukarıdaki terminolojiye göre veya bu terimlerin ortak noktalarından yararlanarak yapılacak bir terimlendirmeye göre, bölgede kaynak envanterinin yapılması, bölgeye özgü endemik türlerin tanınması ve kataloglanması, eko-turizm alanı olarak geliştirilecek yerlerin belirlenmesiyle "yöre insanlarının" bu tür ekonomik faaliyetlerin planlanmasına aktif olarak katılımının sağlanması gereklidir. TR83 Bölgesi'nde yasa, yönetmelik ve uluslararası sözleşmelere göre tanımlanmış koruma alanları aşağıdaki çizelgede gösterilmiştir.

Bölgede ayrıntılı araştırma ve tespitlerin yapılması, eko sistemlerin ve sulak alanlarının yönetim planlarının geliştirilmesi ve tabiat ve kültür varlıklarının korunması ve bu tür çalışmalar, tanımlanmış Çevre Düzeni Planı ile gerçekleştirilecektir. Bununla birlikte, TR83 Bölgesi için hazırlanacak olan ÇDP, Çorum, Samsun ve Tokat illerini kapsamaktadır. Amasya ise bu planın dışında kalmıştır. ÇDP'nin, Amasya'yı da kapsayacak biçimde, bölge tanımıyla örtüştürülmesi ve bu nedenle ortaya çıkabilecek revizyonların yapılması gereklidir.

ÇDP'nin ayrıntılı çalışmaları çerçevesinde, Amasya çevresinde yoğun olarak rastlanan endemik bitkilerden yararlanmak söz konusu olabilir.

Tokat çevresinde de bazı yabanıl bitkilerin denetimsiz olarak toplandığı ve ticaretinin yapıldığı bilinmektedir. Ancak, bu bitkilerin ticaretinin CITES Konvansiyonu'na göre denetim altına alınması ve düzenlenmesi gereklidir. Bölge, kuşların göç yolları üzerinde olduğu için, delta ovaları ile iç kısımlarda yer alan baraj göllerindeki kuş cennetlerinin, sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde ve uluslararası sözleşmelerle mevcut yasa ve yönetmeliklerdeki ilkeler çerçevesinde kullanılması gereklidir.

Türkiye'de Ramsar sözleşmesine göre koruma altına alınmış olan 12 Ramsar Bölgesi'nin en büyüklerinden biri olan Kızılırmak Deltası (56 000 ha), eşine az rastlanır bir biyolojik çeşitliliğe sahiptir. Buradaki flora ve vejetasyon, fauna ve ornitolojik varlıklar, Türkiye'nin nadir subasar ormanlarından biri olan Galeriç ormanı ve yöredeki tarihi ve kültürel değerler, ÇDP'de ana hatları belirlenecek bir yönetim planına göre ele alınacaktır.

Bölgedeki sulak alanların ele alınmasında, Sulak Alanlar Yönetmeliği'nin 5. maddesinde tanımlanan ilkelere tam olarak uyulmalıdır. Sulak alanların yönetim planlarının yapılmasında ve uygulanmasındaki öncelikler ÇDP'ye göre belirlenecektir.

Koruma alanlarında yaşayan ve 2 873 numaralı Milli Parklar Kanunu'nun 16. maddesinde (Ek fıkra 3) "koruma alan yönetiminden olumsuz etkilenen yöre insanı" olarak tanımlanan toplulukların plan uygulamalarını benimseyebilmesi ve uygulamaya katılması için, koruma bilincinin yaratılması gereklidir. Ayrıca, sürdürülebilirlik ve ekolojik dengelerin korunması ilkesi çerçevesinde, koruma alanındaki kaynaklardan ekonomik olarak yaralanılması için gerekli eğitimler ve destekler verilecektir. Ancak, ekonomik desteklerin, yukarıda anılan yasa maddesinden daha geniş bir çerçeve içinde uygulanabilmesi için, katılımcı bir yaklaşımla, oydaşımın sağlanmasına özen gösterilerek alt ölçek planlamalarının yapılması gereklidir.

	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat
Milli Parklar	-	Boğazkale-Alacahöyük	-	-
Tabiat Parkları	-	Çatak	-	-
Tabiat Anıtı (sayısı)	5	-	-	-
Tabiat Koruma Alanları	-	-	Hacıosman Ormanı	Kaz Gölü
Orman İçi Dinlenme Yerleri	Gökoluk, Kapaklı	Karacayayla, Kırkdilim, Kalekaya, Karatepe, Abdullah Yaylası, Elmabeli	Mahmur Dağı, Atakum Piknik, Çamgölü, Sarıgazel, Aydınpınar,	Gıj Gıj Tepe, Almus Orman Evleri, Zile Şeyh Ahmet, Niksar Çamiçi, Reşadiye Zinav Gölü, Tekmezar
Sulak Alanlar	Yedikır Baraj Gölü	Eymir Gölü	Ladik Gölü	Kaz Gölü, Zinav Gölü, Almus Barajı
Biyogenetik Rezerv Alanları	-	-	-	-
Biyosfer Rezerv Alanları	-	-	-	-
Özel Çevre Koruma Bölgeleri	-	-	-	-
Av Hayvanları Koruma ve Üretme Sahaları	Adnan Ekinci Keklik Üretme Çiftliği	Kösedağ Karaca Yaban Hayatı Koruma Sahası, Eymir Gölü	Cernek Gölü, Akgöl-Simenit	-
Su Ürünleri Üretim Sahaları Çevresindeki Kıyılar (sayısı)	2	-	-	26
Endemik Bitki ve Hayvanların Yaşama Ortamı Olan Alanlar	-	-	-	-
Koruma Altına Alınan Yabani Flora- Faunanın Yaşama Ortamı Olan Alanlar	-	-	-	-
Uluslararası Sözleşmeler Uyarınca Korunması Gerekli Alanlar (RAMSAR Alanı)	-	-	Kızılırmak Deltası, Yeşilırmak Deltası	-

Tedbir 4.2.1: Hassas Bölgelerin, Koruma Alanlarının (Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiatı Koruma Alanları), Endemik Bitkiler ve Faunanın Korunması

Mevcut Durum

Bölgenin diğer bir çevre sorun alanı, flora ve faunasına, canlı yaşamlarına yönelik olan tehditler oluşturmaktadır. Bu alanların bir kısmı ciddi tarımsal ve/veya kentsel alan baskısına ve tahribatına maruz kalmaktadır. Bu alanların başında Kızılırmak ve Yeşilırmak deltaları gelmektedir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

OVP kapsamında, gen kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve ekonomik olarak kazanılması öngörülmekte ve bu kapsamda yapılacak çalışmalar desteklenmektedir.

Stratejik Önem

Bölgenin mevcut durum analizinden gelen tespitler ve OVP ilkeleri doğrultusunda geliştirilen biyo çeşitliliğin korunması tedbiri, bölgenin doğal yaşam ve çevre konusunda sürdürülebilirliğinin sağlanması açısından ön planda yer almaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Yasa ve yönetmeliklerde koruma alanlarının, flora ve faunanın korunmasıyla ilgili olarak yapılması gereken planlamaların ve çalışmaların başlıcaları yer almaktadır:

2873 numaralı Milli Parklar Kanunu'na (1983) göre,

- Gelişme planı;

Millî Parklar Yönetmeliği'ne (1986) göre,

- Milli park uzun devreli gelişme planları (Md. 11),
- Milli park planlaması (Md. 10) ve
- Kaynak amenajmanı planları (Md. 10);

Yaban Hayatı Koruma ve Yaban Hayatı Geliştirme Sahaları ile İlgili Yönetmelik'e (2004) göre,

- Yönetim ve gelişme planları (Md. 11),
- Yaban hayatı geliştirme sahalarında amenajman planları (Md. 22) ve
- Avlanma planı (Md. 3/a);

Av ve Yaban Hayvanlarının ve Yaşam Alanlarının Korunması, Zararlılarıyla Mücadele Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik'e göre

- Yönetim planları (Md. 25) ve
- Tür koruma eylem planları (Md. 8).

yapılması öngörülmektedir.

Tanımlanan bu planlamaların ve daha önce sözü edilen uluslararası sözleşmelerin yanı sıra, Özellikle Su Kuşları Yaşama Ortamı Olarak Uluslar Arası Öneme Sahip Sulak Alanlar Hakkında Sözleşme (1994) ve benzerlerinin dikkate alınması gereklidir:

Endemik türlerle ilgili çalışmalarda öncelikli olarak, çevre bölümü sektör raporu flora ve fauna bölümlerinde bahsedilen ve tehlike kategorilerinde yer alan kritik düzeyde tehlikeye maruz kalan endemik ve endemik olamayan türler için biyom, in situ ve ex situ yöntemleri ile koruma faaliyetlerinin planlanarak uygulanması yer almaktadır.

Projeler

4.2.1.1. Koruma altına alınan alanların artırılması ve habitatların baskıdan korunması çalışmalarının yapılması

4.2.1.2. Koruma altındaki bölgelerin geliştirilmesi

4.2.1.3. Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi

4.2.1.4. Bölge illerinde bitkisel gen kaynaklarını korumaya yönelik botanik bahçesi kurulması

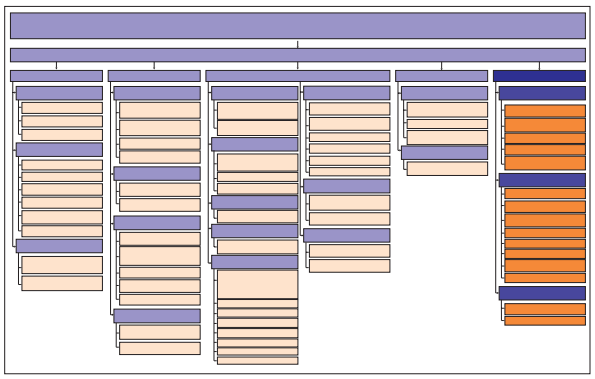
4.2.1.5. Bölge illerinde yoğun olarak bulunan endemik türlerin korumaya alınması ve ekonomik olarak yararlanma olanaklarının artırılması

4.2.1.6. Maden ocaklarının ve doğadan materyal almak için açılan çukurların, ekonomik ömrü dolduktan sonra tekrar eski durumuna getirilmesi ve doğanın dengesini yeniden sağlayabilmesi için düzenlenmesi

3.5 STRATEJİK AMAÇ 5: KURUMSAL YAPININ GÜÇLENDİRİLMESİ

YHGP'nin temel stratejik amacı olan mekansal, toplumsal ve ekonomik yapının sürdürülebilir bir biçimde dönüştürülmesi, ancak, uygun örgütlenmeler ve kurumsallaşmaların öngörülebilmesiyle gerçekleşecektir. Kurumsal yapının güçlendirilmesi stratejik amacı, bölge için öngörülen en stratejik değişim olan, kırda ve kentte yoğunlaşmalar ve dışsallıkların sağlanması için, hızlı bir kentleşmenin gelişmesi ve etkin olması amacını güçlü biçimde desteklemektedir. Bölge kentleşmesinin, gelişmenin önünü açan etki sağlaması, birbirini tamamlayan ve birbiriyle uyumlu kurumsal mekanizmalarla gerçekleşecek ve sürdürülecektir.

ÖUKP'nin, orta vadeli amaçlara göre belirlediği gelişme eksenlerinden biri "bölgesel gelişme"dir ve bu stratejinin öncelik alanlarından biri "yerel katılımı artıracak ortak girişim alanlarını geliştirecek ve yerel ekonomik gelişmeye yerel aktörlerin kolektif müdahalesini düzenleyecek yeni yerel yönetişim

modelleri ile kurumsal yapının güçlendirilmesi" olarak belirlenmiştir (DPT, 2003-5: 124 ve 127).

OVP gelişme eksenlerinden biri "Kamuda İyi Yönetişim"dir (DPT, 2005-2: 26).

Tablo 3.8 Stratejik Amaç 5 GZFT

Güçlü Yanlar	Zayıf Yanlar
• YHGP Kalkınma Birliği'nin kurulmuş olması, • Bazı yerleşimlerde "YG21" - "Kent Konseyi" gibi katılımcı örgütlenme örneklerinin bulunması, • Belediyelerin yöre dışındaki hemşerilerle ilişki içinde olması.	• Mevcut kurumlar arasında koordinasyonsuzluk olması, • Birliklerin ve kooperatiflerin etkin olamaması, • Kolektif hareketin ve toplumsal işbirliğinin yetersiz olması, • Yerel birliklerin, ortaklıkların ve sivil toplum kuruluşlarının yeterince gelişmemiş olması, • STK'ların sayıca az ve yetersiz olması.
Fırsatlar	**Tehditler**
• Türkiye'nin Karadeniz Ekonomik İşbirliği üyesi olması, • AB ve fonlarıyla kurumsal ilişki kurulabilir hale gelinmesi, • Bölgeden göç etmiş olanların bölge dışında kurdukları hemşeri örgütlerinin güçlenmesi ve bölgedeki yatırımları/ sosyal projeleri desteklemesi.	• Bölgede Kalkınma Ajansı'nın kurulmaması.

3.5.1 Öncelik 5.1: Yerel Yönetimin ve Kalkınma Ajansının Güçlendirilmesi

Yerel yönetimler (1 büyükşehir, 1 büyükşehir ilçe, 14 büyükşehir ilk kademe, 3 il, 43 ilçe ve 133 bucak, kasaba belediyesi olmak üzere) 195 belediye ile 4 il özel idaresinden oluşmaktadır. Ayrıca, bölgede 2 644 köy muhtarlığı bulunmaktadır. Yasası çıkmış olmakla birlikte Kalkınma Ajansı (KA), bölgede henüz kurulmuş değildir.

Belediyeler, yerel bilgiye sahip olan ve bölgedeki yerel gelişmeyi gerçekleştirebilecek en yaygın, örgütlü, güçlü ve yerleşik kurumsal yapılardır. Belediye stratejik planlarının yapılması, 5272 Sayılı Kanunda belirlenmiş bir görevdir (Md. 18.a, 34.a, 41). Kentlerin gelişmesi, YHGP stratejisinde bölgesel gelişmenin temel öncülü olarak belirlendiğinden, özellikle büyük kent belediyelerinin yapacakları stratejik planların, yerel ekonomik kalkınmayı (YEK) ateşleyen ve çeken bir işlevi olacaktır. Bu nedenle nüfusu 20 000'den büyük olan belediyeler, bölgesel gelişmenin temel aktörleridir. Buna karşılık, bölge belediyelerin gelir ve giderleri düşük, personel açısından idari personel fazla ve teknik personel açığı ise yüksektir (Dolsar, 2004-1). Bu nedenle başta belediyeler olmak üzere yerel yönetimler ve gelecekte kurulacak olan KA güçlendirilecektir.

ÖUKP, merkezi ve yerel birimlerin ortak hareketini, ekonomik kalkınma ve bölgesel gelişme sürecinde yerel dinamiklerin artan önemini, uzlaşmacı, akla dayalı işbirliğinin önemini vurgulamaktadır. Bu gelişimi sağlamak üzere, eğitim olanakları sağlanarak, idari kapasite oluşturulması öncelik alanları dikkate alınmıştır (DPT, 2003-5: 127).

TR83 Bölgesi'ndeki kentleşmeyi destekleyecek kurumsallaşmayı gerçekleştirmek, belediyelerin güçlendirilmesi, il özel idarelerinin geliştirilmesi ve bu kuruluşların uygun birlikler kurmaları, kurulma kararnamesi yayınlandığında KA'nın işlevini güçlü bir biçimde yerine getirmesinin sağlanması ile mümkün olacaktır.

Tedbir 5.1.1: Belediyelerin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede 195 belediye bulunmaktadır. Belediyelerden sadece Samsun, büyükşehir belediyesi statüsündedir. Belediyelerin 3'ü il, 1'i büyükşehir ilçe, 14'ü büyükşehir ilk kademe, 43'ü ilçe ve 133'ü bucak, kasaba belediyesidir. Bölgedeki tek belediye birliği, Samsun Belediyeler Birliği'dir. Bölgedeki belediyelerin kişi başına düşen ortalama yıllık gelir miktarı (2004 yılı için) 218 YTL'dir. Tokat ve Çorum illerindeki belediyelerin kişi başına düşen gelir miktarı bölge ortalamasının altında, Amasya ilinde ortalamanın üzerinde, Samsun ilinde ise ortalamanın oldukça üzerindedir. Belediyelerin, teknik personel ve bilgisayar donanımı bakımından da yetersiz oldukları bilinmektedir (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Belediyelerin güçlendirilmesi tedbiri, ulusal ölçekteki plan ve politikalarla genel olarak örtüşmektedir. Türkiye'nin gelecek öngörülerini belirlediği dokümanlardan 8. BYKP'nin Uzun Vadeli Gelişmenin Stratejisi bölümünde yerel yönetimlerin güçlendirileceği belirtilmektedir (DPT, 2000: 21-23).

ÖUKP, bölgelerle ilgili sorunlardan ivedilik arz edenleri sıralarken, örgütlenme ve kurumsallaşma kapasitesi düşüklüğüne değinmekte ve "tüm aktörlerin kolektif müdahalesini düzenleyecek iyi yönetişim modelleri yoluyla yerel kurumsal yapıların güçlendirilmesinin önem taşıdığı"nı belirtmektedir (DPT, 2003-5: 48-49). Ayrıca, bölgelerin ekonomik gücünün artırılması ile ilgili gelişme ekseninde (GE4), "yerel inisiyatiflerin desteklenmesi" önceliğinin açıklamasında "bölgede kar amacı gütmeyen STK'lar ve yerel yönetimler tarafından uygulanacak küçük ölçekli projelere destek sağlanacağı" (GE4, ÖN3) belirtilmektedir. Kentsel yaşam kalitesinin geliştirilmesi için desteklenmesi öngörülen "küçük altyapı yatırımları" genellikle belediyelerin görev alanına girmektedir. Diğer bir öncelik (GE4, ÖN4) olan yönetişim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi başlığı altın-

da da, "yerel yönetimlerin, STK'ların, hizmet birliklerinin kapasitesi AB normlarında geliştirilecektir" denilmektedir (DPT, 2003-5: 127).

OVP ise, gelişme eksenlerinden biri olarak tanımlanan Bölgesel Gelişme ve Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması başlığı altında "yerel düzeyde mevcut yapıların kapasitesi geliştirilecek" denilmektedir (DPT, 2005-2: 24).

Stratejik Önem

YHGP'nin birinci stratejik amacı, kentlerin ve kentleşmenin güçlenmesidir. Bölge kalkınmasının önünün açılması için, kentlerin mal ve hizmet üretimlerinin güçlenmesi, oluşan kentsel ekonomilerden yararlanarak niteliğinin iyileşmesi ve rekabet edebilir bir ekonominin kendini yenileyerek gelişebilmesi için, dünya ile bütünleşmesi gereklidir. Bu gelişmeleri yaratan kentleşmenin oluşmasını sağlayacak olan kurumlar, bu kentlerin belediyeleridir.

Belediyelerin görevi, en genel tanımıyla "belde sakinlerinin mahalli ve müşterek ihtiyaçlarını karşılamak"tır. Belediyeler, yerel beraberlik projelerini yönetişimci bir anlayışla uygulamaya en yakın olan adaylardandır. Türkiye'nin geleceğe yönelik eğilimleri, plan dokümanlarının işaret ettiği gibi, yerel aktörlerin ve belediyenin güçlendirilmesi doğrultusundadır. Belediyelerin, sorumluluklarıyla oranlı yetkilere sahip olması, merkezi yönetim anlayışıyla ilgilidir. Bununla birlikte, bütçe olanaklarının, donanımlarının, personelinin geliştirilmesi ve yerel toplumun katılımı için, yerel çaba gösterilebilir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Belediyelerin güçlendirilmesi, OVP'de belirlenen yaklaşımla, karar alma süreçlerinin katılımcı hale gelmesi ve stratejik planın hazırlanmasında yerel ekonomik kalkınma fikrinin ön plana geçmesi ve belediyelerin sorun benzerliklerine göre birlikler oluşturarak dayanışma ağlarını genişletmesiyle söz konusu olacaktır. Belediyelerin yerel ekonomik kalkınmanın öncü aktörlerinden biri olarak güç kazanması, politik meşruiyetin, otoriteden çok bilimsel bilgi tabanına dayanmasını kolaylaştıracak ve kararlar rasyonel, güvenilir ve denetlenebilir bir kurumsallaşmayla desteklenecektir.

Projeler

5.1.1.1. Belediyelerin karar alma sürecini demokratikleştirmek ve saydamlaştırmak, kurumsal kapasitesini geliştirmek ve personelin yönetişim anlayışını benimsemesini sağlamak için, yerel özelliklere uygun özel programlar geliştirmesi

5.1.1.2. Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma/ YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması

5.1.1.3. Belediyelerin stratejik planın uygulama/ eylem planlarını hazırlaması ve sürekli olarak kaynak arayışı/ kaynak yaratma çalışmaları yapması

5.1.1.4. Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin ve KA'nın kolaylaştırıcılığı ile bölgede (sorun benzerliklerine/ özelliklerine göre) belediye birliklerinin geliştirilmesi, yerel yönetim kuruluşlarının birbirlerine bilgi ağı ile bağlanması

5.1.1.5. Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin ve KA'nın kolaylaştırıcılığı ile, bütün bölge (195 belediye) için tek bir belediyeler birliği oluşturulması (İÖİ birliği veya ülkesel belediye birlikleri gibi)

5.1.1.6. Samsun çok merkezli yapısını dikkate alarak, Samsun Belediyeler Birliği'nin kentin almaşık gelişim alanlarına yönelik örgütlenmeler geliştirmesi

5.1.1.7. Bölgedeki birinci derece yığılma merkezi belediyelerinin, Samsun modelini dikkate alarak çok merkezliliği destekleyen belediye birlikleri oluşturması

5.1.1.8. Tarihi Kentler Birliği (TKB) çalışmalarının desteklenmesi ve diğer tarihi mirasa sahip belediyelere yaygınlaştırılması, üye olmayan belediyelerin üye olması

5.1.1.9. Bütün düzeylerde oluşturulacak belediye birliklerinin ve belediyelerin, alınacak kararları bilimsel verilerle ilişkilendirmek ve müzakereleri çoğulcu yapı içerisinde yürütmek için, bilgi üretimi ve araştırma talebi yaratması, politik meşruiyetin, otoriteden çok bilimsel araştırma verileriyle desteklenmesi için, KA'nın kolaylaştırıcılığı ile, bölge belediyeler birliğinde araştırma birimi kurulması

5.1.1.10. Bölge belediyeler birliğinin Madrid Şartı çerçevesinde birliklerin oluşturulması koşullarını araştırması

Tedbir 5.1.2: Belediyelerin, Kamu Politikası Üreten Kurullarına Yurttaş Katılımının Güçlendirmesi

Mevcut Durum

MDA'da, kamu kurumlarının güçlü aktörler olduğu, buna karşılık, sivil toplumun yeterince örgütlü ve kamuoyu baskısı yaratacak bir güçte olmadığı belirtilmektedir. Bununla birlikte, belediyeler yurttaşa en yakın ve en açık olan kurumlar olarak değerlendirilmektedir (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

8. BYKP, Uzun Vadeli Gelişmenin Stratejisi bölümü 161'inci paragrafında da katılımcı demokrasiyi en üst düzeyde gerçekleştirileceği belirtilmektedir (DPT, 2000: 21-23).

ÖUKP, bölgelerin ekonomik gücünün artırılması ile ilgili gelişme ekseninde "yerel inisiyatiflerin desteklenmesi" (GE4, ÖN3) ve "kurumsal kapasitenin oluşturulması ve güçlendirilmesi", (GE4, ÖN4) öncelikleriyle ilgili açıklamalar ve tedbirler, belediyelerden katılım konusunda beklenen çalışmaları açıklamaktadır (DPT, 2003-5: 127, 132-133).

OVP'de ise, "Kamuda İyi Yönetişim" ekseni başlığı altında, sunulan hizmetlerin standartlarının belirleneceği ve gelirlerin hizmete oranlı bir şekilde güçlendirileceği ifade edilmektedir (paragraf 10 ve 11) (DPT, 2005-2: 27).

Stratejik Önem

Bölge için yapılan stratejik plan katılımcı bir yöntemle yapılmaktadır. Bu yaklaşımın, bölgede yapılan diğer planlama çalışmalarında ilerletilmesi ve bölgedeki bütün kurumların (OVP'ye göre) yönetişimci bir yaklaşımı benimsemesi gerekmektedir. Kentler bölgesel gelişme bakımından stratejik öneme sahiptir. Bu nedenle, belediyelerin bölgesel gelişmenin başarılı olmasına katkıda bulunması gereklidir.

Belediyelerin çoğulcu ve çok aktörlü karar alma mekanizmalarını oluşturması ve güçlendirmesi, belediyelerin ilişki ağlarını genişletmesini sağlayacaktır. Belediyelerin başka yerel yönetim birimleriyle birlik oluşturması, kendi biriminde katılım ve iyi yönetişim kavramlarının yerinde ve etkin kullanma beceri ve deneyimiyle ilişkilidir. Bu, ayrıca, birinci stratejik amaçta öngörülen "çok merkezli" yapının güçlenmesine de katkıda bulunacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Belediyelerin yurttaş katılımını ve iyi yönetişimi güçlendirmesi ve rutin işleyişin bir uzantısı haline getirmesi için, halkla ilişki düzeneğini kurumsallaştırması, uygulamaların gelişmesini sistemli açıklama düzeneği kurması, yeni katılım mekanizmaları oluşturması, olumlu örnek sayılabilecek YG21, Kent Konseyi vb yapıları hızla işletmesi gereklidir.

Projeler

5.1.2.1. Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi

5.1.2.2. Birinci ve ikinci derece yığılma merkezleri belediyelerinin, projelerin halka tanıtılması ve kamuoyu yoklamaları, referandum gibi araçlarla, toplumla canlı bir ilişki düzeneği kurması, internet üzerinden sürekli ve yeni bilgi ve belgeye ulaşılabilirlik sağlaması, sorulara yanıt sunması için KA kolaylaştırıcılığıyla, bölge belediyeler birliğinin model oluşturması

5.1.2.3. Belediyelerin; meclis toplantılarına yurttaş katılımını özendirmesi, meclis gündemindeki kritik konularda, komisyonlar kurması ve buralara yurttaş-uzman- STK katılımı sağlaması, (henüz kurulmamış yerlerde) danışma kurulları, YG21 kapsamında "Kent Konseyi", koza/ meclis vb. türü katılımcı örgütlenmelerinin (IULA-EMME destekli) kurulması ve yaygınlaşması çalışmalarında desteklenmesi için bölge belediyeler birliğinin model oluşturması

5.1.2.4. Belediyelerin, mahalle muhtarlıklarını belediye çalışmalarına katılıma özendirmesi, "muhtar toplantılarını" sistemleştirmesi ve periyodik hale getirmesi için bölge belediyeler birliğinin model oluşturması

Tedbir 5.1.3: İl Özel İdarelerinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Dört ilde çalışmakta olan İÖİ'ler, yasada sayılan görevleri tüm il sınırları içinde yerine getirdikten başka belediye sınırları dışı için tanımlanmış görevleri yapmakla da yükümlüdür. İÖİ'lerin organları il genel meclisi, il encümeni ve validir. bölgedeki illerde, üye sayıları farklı yerel seçmenler tarafından belirlenmiş dört meclis bulunmaktadır ve bu meclisler farklı sayıda ihtisas komisyonu ile çalışmaktadırlar. İl encümeni valinin başkanlığında çalışmaktadır. Vali, İÖİ'nin başı ve tüzel kişiliğinin temsilcisidir. İÖİ teşkilatı yasaya göre kurulmakta ve genel sekreterlik ile farklı sayıdaki birimden oluşmaktadır. 5302 Sayılı Yasa İÖİ'leri yerel demokratik bir yapı olarak tanımlamakta ve daha önceki yasaya göre işlevlerini artırmaktadır.

Bölgedeki il özel idarelerinin gelir ve giderleri temel alınarak kişi başına düşen gelir ve giderler incelendiğinde kişi başına düşen gelir ve gider miktarları iller arasında farklılaşmaktadır. Kişi başına gelir Amasya ilinde en yüksek iken, Tokat ilinde en düşüktür. Bölgedeki il özel idarelerinin güçlendirilmesi ile yerel düzeyde karar alma ve uygulama daha kolay hale gelecektir. Bu nedenle il özel idarelerinin teknik ve idari kapasitelerinin güçlendirilmesi için gereken önlemler alınmalı ve personelin eğitimine daha fazla kaynak ve zaman ayrılmalıdır.

2005 yılında kabul edilen 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu'nun 31. maddesi ile vali, bölge planına uygun olarak stratejik planı hazırlayıp il genel meclisine sunmakla görevlendirilmiştir. Stratejik plan yasaya göre üniversiteler, meslek odaları ve konu ile ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanmaktadır. Stratejik plan, performans planı bütçesinin hazırlanmasına esas teşkil edecektir. Madde 30'a göre valinin görevi "il özel idaresini stratejik plana uygun olarak yönetmek..." biçiminde tanımlanmaktadır.

Bölgede var olan Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği 1580 sayılı Belediye Kanununun 133-148. maddelerine göre teşekkül eden, tüzel kişiliğe haiz bir kamu kuruluşudur. 23 Eylül 1997 tarih ve 97/9992 sayılı Bakanlar Kurulu kararı ile "Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği" kurulmuştur. Birliğin kurucuları Amasya, Çorum, Samsun, Tokat ve Yozgat il özel idareleridir. Birliğin merkezi Amasya olup, çalışma süresi sınırsızdır. Birlik Başkanı Amasya Valisi'dir.

Birlik kuruluşundan sonra, bir tüzük hazırlanmış ve söz konusu tüzük hükümlerine göre, birliğin amacı, organları, çalışma ilkeleri, mali konuları, personel alımı ve denetim ile ilgili hususlar tüzükte yer almıştır. İstatistiki Bölge Birimleri (İBB) sınıflandırılması doğrultusunda Yozgat ili, Ocak 2004 tarihi itibarıyla üyelikten ayrılmış, Kayseri bölgesine dahil olmuştur.

Birlik tüzüğüne göre; Birliğin amacı, Yeşilırmak ve kollarında oluşan kirliliği ve nedenlerini önlemek için gerekli tedbirleri almak, bölgede mevcut erozyonu giderici çalışmaları yapmak, akış rejimini düzenlemek, Yeşilırmak Havzası'nda bulunan yerleşim birimlerinin sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmalarına yönelik her türlü çalışmayı yapmak, yaptırmak ve bu amaçla ilgili kamu ve özel kurum ve kuruluşları ile işbirliği yapmaktır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, yerel yönetimlerin güçlendirileceği (paragraf 179) belirtilmektedir (DPT, 2000). Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması başlıklı 4 numaralı gelişme ekseni Öncelik 4, kurumsal kapasitenin oluşturulması ve güçlendirilmesini öngörmektedir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Kamuda İyi Yönetişim Ekseni'nde genel olarak kamu yönetiminde saydamlığın artırılması ve yerel yönetimlerin sundukları hizmet standartlarının asgari standartlarının belirlenmesini ve yerel yönetimlerin sunduğu kamu hizmetlerinin

etkin, saydam, sürekli ve güvenilir olmasını öngörmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planında, "uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması esastır" temel ilkesi (10) benimsenmektedir. Bu ilke ile aynı doğrultuda bir uygulama olarak kapatılan KHGM'nin köylere ilişkin görevlerinin İÖİ'lere devredildiği, bu görevlerin yerine getirilebilmesi için kaynak tahsisi yapıldığı (292) ve "yerindenlik" ilkesi esas alınarak, her düzeydeki planın bütüncül bir sistem oluşturulacağı (652) belirtilmektedir. 7.4 numaralı Gelişme Ekseni, Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması (7.4.4) başlığı altında, başta il özel idareleri olmak üzere yerel yönetimler ile birliklerin kırsal kalkınma konusundaki etkinliğinin artırılması için teknik, mali ve kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi öngörülmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Bir genel meclise sahip olan İl özel idareleri, kırsal alanda, yerelleşme ve yerindenlik ilkelerine uygun biçimde çözüm üretebilecek kamu kuruluşlarıdır. Ayrıca, bu yönetimlerin yapısı, demokratik ve katılımcı gelişmeler bakımından elverişlidir. Bugüne kadar kırsal alandaki gelişmelerde etkili olamamışlarsa da, yeni yasal düzenlemeler ve yerindenlik ilkesi doğrultusundaki açılımlar, İÖİ'lerin daha etkin hale gelmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte, bu kuruluşların gelecekle ilgili planlarını yapabilmeleri ve etkin biçimde uygulayabilmeleri, kurumsal yapılarının güçlendirilmesiyle ilişkilidir. YHGP, bu kuruluşların, birbirleriyle ve kentsel/endüstriyel gelişmelerle ilişkilendirilmiş biçimde programlar geliştirebilmeleri için elverişli bir ortam hazırlamaktadır. Bununla birlikte, insan kaynaklarının geliştirilmesi için, İÖİ çalışanlarının kapasitesi güçlendirilmeli, stratejik planlama teknikleri ve planlama konusu olan sorunlarla ilgili olarak temel bilgi altyapıları oluşturulmalıdır. Kurumsal olarak İÖİ'ler, benzer veya ilişkili hizmet sunmakta olan kurumlarla eşgüdüm içinde çalışarak, mükerrer sunumlardan kaynaklanan etkinlik azaltıcı uygulamaları ortadan kaldırmalıdır.

Bölgedeki İÖİ'ler, YHGP'nin yerel sahiplerindendir. Planın özellikle kırsal kesimdeki başarısı bakımından stratejik öneme sahip olan kurumsal yapılardan biridir. Valiliklerdeki il planlama koordinasyon müdürlüklerinin sürekli olarak plan hazırlık, uygulama ve değerlendirme aşamalarında etkin olması gerekmektedir. Bu nedenle, İÖİ'lerin kurumsal açıdan etkinliğinin artırılması ve politika oluşturma ve uygulama kapasitesinin geliştirilmesi gerekmektedir.

İl ölçeğinde yapılacak stratejik plan İÖİ Kanunu 31. Madde'sine göre, bölge planına uygun olarak hazırlanacaktır. Diğer bir deyişle, bölge planı il stratejik planının hareket noktası olacaktır. Katılımcı bir tartışma süreci ile hazırlanacak olan il stratejileri, mekansal içerikleri olan önerilerin, demokratik bir biçimde oluşturulabilmesi, aşağıdan yukarı doğru planlama sürecinin kurulması ve işletilmesi, inisiyatif alma ve geliştirme deneyiminin artması , yerel bağlamda ve küçük ölçeklerde çoğulcu tartışmaların yapılması ile karara ulaşılması ortamının hazırlanması gibi sonuçları olmasını sağlayacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

İl özel idareleri, zaten kamu kurumu olarak, kamu kurumlarının genel gelişmelerinden ve kapasite geliştirme programlarından yararlanacaktır. Ancak TR83 Bölgesi için özel öneme sahip olan konu, daha önce bölgede geliştirilmiş olan İl Özel İdareleri Hizmet Birliği'nin geliştirmiş olduğu birikimi ve bilgiyi KA'ya transfer etmesi ve kurulmuş olan kapasitenin güçlendirilerek çalışmalarını sürdürmesinin sağlanmasıdır.

Projeler

5.1.3.1. İl Özel İdareleri Hizmet Birliği (İÖİHB) kapasitesinin, bilgi ve birikiminin KA'ya aktarılması

5.1.3.2. İl stratejik planının, "sektör platformları" ile birlikte kırsal kalkınmayı içerecek biçimde hazırlanması ve sürekli yenilenerek uygulanması

5.1.3.3. İÖİ personelinin teknik konularda ve yönetişim anlayışının benimsenmesi konusunda eğitimi

5.1.3.4. Köye Hizmet Götürme Birlikleri'nin güçlendirilmesi

Tedbir 5.1.4. KA'nın Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

AB'ye uyum amacıyla DPT tarafından hazırlanan ve Hükümet tarafından yürürlüğe konulan Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), "Bölgesel Kalkınma Ajansları"nın kurulması kararlaştırılmıştır. "Kalkınma Ajanslarının Kuruluşu, Koordinasyonu ve Görevleri Hakkında Kanun" 08.02.2006 tarihli 26074 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış ve yürürlüğe girmiştir. TR83 Bölgesi'nde KA henüz kurulmamıştır.

Kurumsallaşmanın ve KA'nın bölgesel kalkınma için çok önemli olduğu açıktır. Türkiye yakın gelecekte bölgesel kalkınma amaçlı AB fonlarını kullanma olanağına kavuşacaktır. Bu fonların kullanılmasında, AB ile ilişkilerin yürütülmesinde KA'lar etkin rol alacaklardır. KA'lar kamu kurumları arasında koordinasyonun sağlanmasında ve planlanan işlerin zamanında tamamlanması konusunda aktif çalışmalar yapacaklardır. KA'ların yasada kendilerine verilen görevleri tam olarak yapabilmeleri için kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi gereklidir.

Yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin artırılması ve personelin çağın gereklerine uygun olarak eğitilmeleri gerekmektedir. Yerel yönetimlerin bir çoğunda çalışan personelin eğitim düzeyi arzu edilen düzeyde değildir. Yurt içi ve yurt dışı ilişkilerin yürütülmesi, bölgenin dış dünya ile entegrasyonunun sağlanması için kurumsal kapasitenin artırılması için gereken eğitimler verilmelidir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, üniter yapı korunarak devletin yeniden yapılandırılması (paragraf 162), öngörülmektedir (DPT, 2000). Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması gelişme ekseninin 4 numaralı önceliği olan kurumsal kapasitenin artırılması ve güçlendirilmesi başlığı altında yer alan 4.1 numaralı tedbir, AB standartlarına uygun biçimde bölgesel gelişme program ve projelerinin hazırlanmasına yönelik olarak bölgesel düzeyde kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi için destek sağlanmasına yer vermektedir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Bölgesel Gelişme ve Bölgesel Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Gelişme Ekseni'nde bölgesel gelişmenin hızlandırılması için, yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılacağı belirtilmekte ve kalkınma ajansları başta olmak üzere yerel düzeyde kurumsal yapılar oluşturulacağı belirtilmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, Temel Amaçlar: Gelişme Eksenleri'nden biri olarak tanımlanan 7.1 Rekabet Gücünün Artırılması'nda KA, iş ortamının geliştirilmesinde Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı'nın bölgesel bazda tamamlayıcısı olarak görülmekte ve böylece bölgenin yabancı sermaye yatırımlarından yararlanmasının sağlanması öngörülmektedir. Bölgesel gelişmenin sağlanmasıyla ilgili 7.4 numaralı ekseninde, bölgesel gelişme politikasının merkezi düzeyde etkinleştirilmesi, yerel dinamikleri ve içsel potansiyele dayalı gelişmenin sağlanması, yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması ve kırsal kesimde kalkınmanın sağlanması gibi başlıkları altında, bölge planlamasıyla ilgili konulara geniş yer verilmektedir. Bu uygulamaların sorumlusu olmak üzere, kalkınma ajansları hakkındaki kanunun yürürlüğe girdiği belirtilmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

KA, bölge planının sahibi ve uygulayıcısı olan kurumdur. KA, YHGP uygulamasıyla ilgili gelişmeleri, Dokuzuncu Kalkınma Planı'ndan sonra hazırlanacak üst ölçek planlarla entegre etmeye devam edecektir. Diğer yandan, il strateji planlarının, belediye stratejik planlarının ve Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından ihale edilmiş olan 1/100 000 ölçekli Amasya-Çorum-Samsun-Tokat çevre düzeni planı uygulamalarının YHGP uygulamalarıyla eşgüdüm içinde yürütülmesini sağlayacaktır. İşlevini etkin olarak yerine getirmesi, YHGP'nin başarılı olabilmesi için, kritik bir öneme sahiptir. Bununla birlikte, KA yeni bir kurumsal yapılanmadır ve Türkiye yö-

netim sistemi gelenekleri bakımından alışılmadık bazı özelliklere sahiptir. Kuruluş halinde olması ve elde edilecek uygulama deneyimlerine göre geliştirilmesi söz konusu olan bir kurum olarak KA'nın, bölgenin gelişmesinde etkin rol oynayabilmesi için, güçlü olması gerekmektedir. KA, gelişmelerin ana doğrultuları hakkında bütün tarafların ihtiyacı olan bilgileri sağlamak için, hem sürekli yenilenen bir bilgi ve veri tabanına sahip olmak, hem de bu bilgiler üzerinde analiz yapıp, güncel sonuçlar çıkartmak durumundadır. Merkezi ve yerel yönetimler arasındaki görev ve yetkilerin dengeli ve ilişkilendirilmiş bir biçimde yürütülmesini sağlamalıdır. Diğer taraftan planın katılımcı olma özelliğini dikkate alarak, plandan etkilenen bütün kesimlerin bilgilenmesini sağlamalıdır. Ayrıca, plan uygulama sürecinde, ortaklıklar veya yönetişimsel ilişkiler kurarak, esnek ve gelişime açık bir ortam sunacaktır. Bu nedenlerle, bilgi ve iletişim teknolojilerinden yararlanma konusunda güçlü olmalı ve yerel topluluklar tarafından kabul edilebilmesini sağlayacak mobiliteye sahip olmalıdır. KA'nın yapısal olarak güçlü ve gerekli bilgilerle donanmış olması ve bunu sürekli güçlendirmesi, bölgenin geleceği bakımından stratejiktir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

KA, yeni oluşturulan bir hizmet birimi modeli kuruluşu olacaktır. TR83 Bölgesi'ndeki KA'nın, diğer KA'lardan farklı olarak, uygulanmasından sorumlu olacağı bir bölge planı bulunduğu için, bunun için gerekli hazırlığa ve örgütsel altyapıya sahip olması gerekecektir. Bu altyapılardan en çok önem taşıyacak olan, yatırım destek ofislerinin kurulmasıdır. Ayrıca KA'nın, sürekli olarak sahip olduğu bilgiyi güncellemek ve genişletmek gibi bir sorunla ilgili olarak da örgüt ve kapasite geliştirmesi gerekecektir.

Projeler

5.1.4.1. Kalkınma Ajansının (KA) TR83 Bölgesi'nde, kararnamesine ve yönetmeliklere uygun olarak yapılandırılması ve yerel örgütlenme şemasının geliştirilmesi

5.1.4.2. "Yatırım Destek" ofislerinin kurulması

5.1.4.3. KA'nın İÖİHB coğrafi bilgi sistemi birimiyle birlikte, farklı mekansal ölçeklerde, güncel ve yerel bilgi derleyen, ulusal ve uluslararası istatistikleri inceleyen ve iki farklı tür bilgiyi, uygulamaların ve politikaların etkisini analiz etmek ve yorumlamak üzere kullanan bir bölgesel veri analiz-yorumlama sistemi kurması

3.5.2 Öncelik 5.2: Sivil Toplumun ve Özel Kesimin Güçlendirilmesi

Bölgenin geleceğinin planlanmasında ve uygulamaların gerçekleştirilmesinde en kritik öge, bölgede kırda ve kentte yaşayan toplumsal kesimlerin örgütlenmesidir. Gelişmenin temel aktörleri, bölgenin yerel toplumu, özel kesim, büyük kentlerin belediyeleri, üniversiteler ve diğer araştırma-geliştirme kurumları, yarı kamusal kimlik taşıyan sivil toplum örgütleri (barolar, odalar, TOBB, TESK, ziraat odaları gibi birlikler vb.) ve kâr amacı gütmeyen sivil toplum örgütleri (sendikalar dahil), kırsal alanda ekonomik amaçlı olarak kurulmuş olan birlikler, yerel basın kuruluşları ve merkezi kamu kurum ve kuruluşlarıdır. Tokat, Erzincan, Giresun, Gümüşhane ve Sivas valilikleri, Tokat Gaziosmanpaşa ve Sivas Cumhuriyet Üniversiteleri ile ÇEKÜL Vakfı ve bazı ilçe belediyelerinin katılımı ile Kelkit Platormu kurulmuştur. Bu platformdaki yerel yönetimlerin 2004 yılında kurduğu Kelkit Havzası Kalkınma Birliği, katılımcı bir örgütlenme olarak işlevsellik kazanmıştır. Yönetişim sisteminin yaygınlaşması yönünde diğer iki kurumsal model ise, Samsun kenti ve İskilip ilçesinde bulunan Yerel Gündem 21 örgütlenmeleriyle ortaya çıkan oluşumlarıdır. Ancak bölgede, sivil toplum örgütlenmesi ve yönetişimci bir anlayışla farklı kurumsal yapıların, kamusal yarar sağlanması için bir araya gelmesi ve çalışması uygulaması gelişmiş değildir.

ÖUKP, "yönetişim mekanizmasının güçlendirilmesi ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi" ile ilgili öncelik alanı tanımında, hizmet birlikleri, kalkınma vakıfları, kent konseyleri gibi yerel örgütlenmelerin geliştirilmesini, başarılı örnekleri olan kooperatif, belediye birliği, odalar ve vakıflar gibi örgütlenme-

lerin geliştirilmesinin hedeflendiğini belirtmektedir (DPT, 2003-5: 127).

Bu öncelik, ekonomik, toplumsal veya ekolojik amaçlar için çalışan sivil toplum örgütlerinin, özel kesimi yapısal olarak güçlendirecek danışma kurumlarının, yerel medyanın ve iletişim ortamının, özel kesim meslek örgütlerinin ve iş adamı derneklerinin, sivil toplum örgütlerinin, tarımsal birliklerin, kooperatiflerin ve kooperatif birliklerinin, sendikaların ve meslek derneklerinin ve kamu yararına çalışan meslek örgütlerinin güçlendirilmesi ile gerçekleştirilecektir.

Tedbir 5.2.1. Özel Kesimin Yapısal Olarak Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Bölgedeki özel kesimin, özellikle kentlerde ve imalat sanayindeki yapısına bakıldığında, işyerlerinin genellikle mikro işletme niteliğinde olduğu görülmektedir. Bölge işyerlerinin yüzde 94,7'si 10'dan az işçi çalıştırmaktadır. Bu oran, Türkiye imalat sanayi oranına (yüzde 94,6) çok yakındır. Bölge imalat sanayi istihdamının yüzde 59,6'sını mikro işyerleri sağlamaktadır. Türkiye için aynı oran yüzde 31,3'dir (Dolsar, 2004-1). Mikro işyerlerinde bölge ve Türkiye GSYİH'nin çok küçük bir oranı üretilmektedir. Bu göstergeler, bölge özel kesiminin büyük ölçüde örgütlenmemiş olmasından kaynaklanmaktadır. Özel kesimin örgütlenme yapısı ile ilgili göstergeler, imalat sanayi istihdamın işyerleri ölçeğine göre dağılımı, sermaye yapısı bakımından şirketleşmiş olan işletmelerin oranı, profesyonel yönetici kullanımı, imalat sanayi işyerlerinin OSB ve KSS gibi sanayi üretimine göre düzenlenmiş bölgelerde yer alan bölümü ve buralarda küme oluşturulması vb. olarak ele alındığında, özel kesimin bölgede örgütlü bir yapıda olduğu söylenemez (Dolsar, 2004-1).

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

8. BYKP, Uzun Vadeli Gelişme Stratejisinde, Türkiye'nin "girişimcilik birikimi, kurumsallaşma yolunda ilerlemiş piyasa ekonomisi"ne sahip olmasını öngörmektedir (DPT, 2000: 22).

ÖUKP, "İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması" adını taşıyan sektörel gelişme ekseni (GE1) öncelik ve tedbirleriyle, özel kesimin kurumsal yapısındaki güçlenmeler ve verilecek destekleri tanımlamaktadır. "KOBİ'lerin rekabet gücünün artırılması önceliğinin altındaki "finansman dışı destekler artırılacak ve KOBİ'ler ile oda ve borsalar arasındaki iletişim geliştirilecektir" adını taşıyan tedbirde (GE1, T1.2) yer alan KOBİ'lerin kurumsal kapasitesinin ve ortak iş yapabilme yeteneklerinin geliştirilmesi, OSB ve KSS'lerde "sanayi kümelerinin oluşturulması, organizasyon kültürünün geliştirilmesi" açıklamaları (DPT, 2003-5: 101-103), Özel Kesimin Yapısal Güçlendirilmesi başlığını destekleyen plan kararlarıdır.

Ayrıca, bölgelerin ekonomik gücünün artırılması ile ilgili gelişme ekseninde (GE4), KOBİ'lerin desteklenmesi ve güçlendirilmesi önceliğinin tedbirleri (GE4, T1.1, T1.2, T1.3 ve T1.4) özel kesimin yapısal olarak güçlendirilmesine yöneliktir (DPT, 2003-5: 131).

Aynı biçimde OVP de, hem "İşletmelerin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi" gelişme ekseninde, hem de, "İmalat Sanayi ve Madencilik" ile ilgili politika önerilerinde, özel kesimin yapısal güçlendirilmesi politikalarını tanımlamaktadır.

Stratejik Önem

TR83 Bölgesi'nin ekonomik gelişimi ve bölgede istihdam yaratılması temelde, özel kesim eliyle sağlanacaktır. Ancak mevcut durumda, bölgedeki özel kesim gücü yeterli değildir ve yapı, geleneksel olarak, küçük ve etkinliği/verimliliği düşük olan çok sayıda işletmeden oluşmaktadır. Bölgenin özel kesim eliyle gelişmesi, tarım, sanayi ve hizmetlerdeki işletmelerin, yapılarını güçlendirmeleri ve kurumsal kapasite oluşturmalarına doğrudan bağlıdır. İşletmelerin kısa sürede bir sermaye birikimi sağlayamayacakları veya bölgeye dışarıdan sermaye girmesinin başlangıçta hızlı olmayacağı varsayılırsa, işletmelerin zayıf olan birlikte iş

yapma alışkanlıklarının değiştirilmesi, bölgenin gelişmesinde rol alacak özel kesim kuruluşları için stratejik öneme sahiptir. Tedbir, mevcut ekonomik-mali ve fiziksel koşullarda, kurumsal yapının iyileştirilmesiyle gelişmenin sağlanmasını öngörmektedir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgedeki KOBİ'lerin ve/veya mikro işletmelerin yapısal olarak güçlenmesi için, kamu-özel kesim işbirliğinin güçlenmesi, küçük-mikro işletmelerin kümelenmeye hazırlanması, bilgi kullanım-değişiminin kurumsallaşması ve ortaklıklar geliştirme eğiliminin güçlenmesi, yerel bilgi ağlarının oluşturulması, gelişmelere ve değişen ihtiyaca göre ortaya çıkan yeni eğitim ihtiyaçlarının (kamu ve STK desteğini de alarak) örgütlenebilmesi gerekmektedir.

Projeler

5.2.1.1. Kamu - özel kesim işbirliğinin ve politik-sosyal diyaloğunun, ABGS destekli eğitim öğretileri doğrultusunda, özel kesim kurumları tarafından uygulama mekanizmalarının tanımlanması

5.2.1.2. Bölgesel - kurumsal yapılar arasında politikaların, bilgi kullanım ve değişiminin ortak değerlendirmesinin ayrıntılı biçimde yapılması

5.2.1.3. KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması

- ***Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması***

5.2.1.4. Özel kesim, kamu kesimi ve sivil toplum örgütlerinin, KOBİ'lerin rekabetçi ve yenilikçi bir yapıya kavuşabilmesi için, yerel topluluklar ile işbirliği ağları oluşturması

5.2.1.5. Danışmanlık firmalarının, işlevsel hale gelmesi, hem kamu kesimi hem de KOBİ'lere yönelik hizmet ve teknik destek kapasitesinin artırılmasının, KA tarafından desteklenmesi, danışmanlık hizmetleri kesimi örgütlenmesinin güçlendirilmesi

5.2.1.6. KOBİ'lerin, ihtiyaç duyduğu işgücünün, sektörlerin talebindeki ve teknolojisindeki değişimlere uygun biçimde ve nicelikte eğitilebilmesi (mevcut kadrolarının yeniden eğitilebilmesi) için, kümelerin veya OSB/ KSS yönetimlerinin desteğiyle, kamu ve sivil toplum kesimlerinin birlikte çalıştığı esnek mekanizmaların geliştirilmesi.

Tedbir 5.2.2: Yerel Medyanın ve İletişim Ortamının Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Bölgedeki matbaaların büyük çoğunluğu (yüzde 60-70) Samsun ve Tokat illerinde yer almaktadır. Yerel gazeteler iller bazında incelendiğinde Samsun ilinde çıkartılan gazetelerin sayısının yüksek olduğu bunu sırası ile Amasya, Tokat ve Çorum illerinin izlediği görülmektedir. Gazetelerin tirajları incelendiğinde, Amasya yüzde 4,42 ile ilk sırada yer alırken Samsun ili en alt sırada, Çorum ili bölge ortalamasının üstünde yer alırken Samsun ve Tokat illeri bölge ortalamasının altında kalmaktadır.

Bölgedeki yerel gazetelerin ve medyanın bölge halkına daha fazla haber, bilgi sunabilmesi için gereken önlemler alınmalıdır. Yerel gazete abone sayılarının artırılması, halkın daha fazla yerel gazete okumaya teşvik edilmesi gereklidir.

Bölgede Amasya ilinde bölgesel yayın yapan bir adet radyo istasyonu bulunmaktadır. Diğer illerde bölgesel yayın yapan radyo istasyonu bulunmamaktadır. Yerel televizyon ve radyoların büyük kısmı (yüzde 75-60) Samsun ve Tokat illerinde yer almaktadır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması gelişme ekseninin 4 numaralı önceliği olan kurumsal kapasitenin artırılması ve güçlendirilmesi başlığı altında yer alan 4.3 numaralı tedbirde, program ve projelerin hazırlanmasında ve yürütülmesinde katılımcılık ve sahiplenmenin sağlanması için bölgede bilgi-

lendirici ve eğitici faaliyetler düzenleneceği belirtilmektedir (DPT, 2003-5). Bu tedbir, yerel iletişim ortamının güçlendirilmesini amaçlamaktadır. Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, "sosyal içerme" genel olarak kapsanmakta ve kamu yayıncılığının farklı kesimlerin ihtiyaçlarını karşılayacak içeriğe kavuşturulması öngörülmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, demokratik katılımı ve saydamlığı ve toplumsal diyalogu sağlamak, genel olarak önemsenmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

YHGP, katılımcı bir yaklaşımla yapılmış bir bölge planıdır. Bölge toplumunun, planın uygulanması ve uygulama süreci içinde geliştirilmesi çalışmalarına da katılımı gereklidir. Katılabilmenin koşullarından biri, toplum kesimlerinin sürekli olarak bilgilendirilmesi ve çeşitli mecralarda dinamik olarak sürmesi gereken toplumsal tartışmalara katılabilmesi gereğidir. Yerel medya, toplum kesimlerinin gelişmelerden haberdar olmasını ve tartışmaların katılımcılarından olmasını sağlayacak bir araç olarak, kritik bir öneme sahiptir.

İletişim sadece çeşitli mecraların kullanımıyla değil, doğrudan yapılacak temaslarla da sağlanmalıdır. İletişim ortamının işleyişinin, etkinliği sağlayacak biçimde kurgulanması, katılımcılığın sürdürülebilirliği bakımından önemlidir. YHGP, katılımcılığı sağlamakta etkinliğini kaybettiğinde veya çeşitli kesimlerin plana olan inancı zayıfladığında, plana yapılacak katkıların önleneceği, plan aracılığıyla eşgüdümün sağlanması zorlaşacağı için, geleceği belirlemede kullanılacak ortak ve kamusal bir belge (yol haritası) olma özelliğini kaybedecek, etkinliği ve işlevselliği azalacaktır. İletişim ortamının güçlü olması ve yerel medyanın işlevselliği, bu nedenle kritik öneme sahiptir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölge planının uygulanmasındaki başarı, katılımın sağlanması ve sürdürülmesi ile gerekleşebileceği için, toplumun bilgilenmesiyle ilgili mecraların oluşturulması ve sürekli olarak iki yönlü bir bilgilenmenin sağlanması için açık tutulması, tedbirin gerçekleşmesi bakımından önem kazanmaktadır.

Projeler

5.2.2.1. YHGP'nin kamuoyu desteğini güçlü tutabilmesi için, KA'nın gelişmeleri, yeni kararları ve uygulamaları topluma hızlı ve güvenilir biçimde iletmesi ve geribildirim alması

Tedbir 5.2.3. Özel Kesim Meslek Örgütlerinin ve İşadamı Derneklerinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

"Ekonomik Amaçlı Kuruluşlar ve Özel Kesim" çerçevesi içinde yer alan kurumlardan bir kısmı, "yarı kamusal" denilen özel bir örgütlenme statüsüne sahiptir (Ziraat Odaları Birliği, Ticaret ve Sanayi Odaları ve Borsaları Birliği, Türkiye Esnaf ve Sanatkar Odaları Konfederasyonu, v.b). STK'ların diğer bir bölümü ise, dernek çatısı altında örgütlenmişlerdir (işadamları dernekleri, genç işadamları dernekleri ve KSS/ OSB yönetimleri gibi).

Özel kesimin örgütlenmesini ve işlevlerini yerine getirmesini kolaylaştıran ekonomik işleyişlerin ve ekonomik faaliyette bulunan bireysel girişimcilerin faaliyetlerinin düzenlenmesine yönelik, üst örgütler; TOBB, TESK, TZOB gibi kuruluşlardır. Bunların bir kısmı bölge, bir kısmı il düzeyinde örgütlenmişlerdir. Bunlardan ziraat odaları gibi bazıları ilçeler düzeyinde de örgütlenmişlerdir. Bu örgütlerin saçaklanması, içinde bulundukları kentin sanayi veya hizmet sektörlerindeki (genellikle ticaret) faaliyet kolları bakımından gelişmişlik düzeyine ve kentin taleplerine göre uzmanlaşmış ve ayrıntılı tanımlara ulaşmıştır.

Özel kesimin asıl alanını oluşturan ve büyük kitlesinin içinde bulunduğu bölüm, bireysel girişimcilerin kâr amaçlı şirketleri, bankalar, girişimcilerin kâr amacı gütmeyen ama sanayici ve tüccar kesimin çıkarlarını artırmaya yönelik olarak daha geniş bir bilgilenme ve dayanışma çerçevesi sağlayan fir-

malar veya sivil toplum örgütleri de (iş dünyası bakımından kamusal ya da yarı- kamusal yararların üretilmesi gerektiğinde) bu grupta yer almaktadır. KSS ve OSB gibi küçük sanayi üreticilerini mekansal olarak bir araya toplayan alanlarda oluşan yönetimler, söz konusu alanlarda faaliyet gösteren sanayici ve iş adamlarının kapasitelerini geliştirmek amacıyla çalışmalar yapmaktadırlar.

Tüm bu kuruluşların kurumsal kapasitelerinin güçlendirilmesi ve aralarındaki ilişkilerin artırılması için eğitim çalışmalarına ağırlık verilmeli ve bölgenin dış dünya ile entegrasyonu için gereken önlemler alınmalıdır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Meslek örgütleri ve işadamları örgütleri, özel kesimin güçlenmesinde işlevsel olabilecek sivil toplum örgütleridir ve Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi öngörülmektedir (DPT, 2000). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, İşletmelerin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Ekseni'nde, genel olarak işletmelerin değişen şartlara uyum sağlayabilen, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü olan bir yapıya kavuşturulmasının temel amaç olduğu belirtilmektedir. Ayrıca işletmelerde çalışanların mesleki ve teknik niteliklerinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar da desteklenmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, AB üyelik süreci içinde, işçi ve işveren kuruluşları ile diğer STK'ların, kamu kesimiyle çok yönlü iletişim ve işbirliği içinde katkıda bulunmalarının sağlanması (paragraf 50) öngörülmekte ve her düzeyde çok yönlü ilişkilerle, sivil toplumlar arası bağların güçlendirilmesi (56) beklenmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

YHGP'nin ekonomik öngörüleri, daha çok özel kesim eliyle gerçekleştirilecektir. Bölgenin planda öngörüldüğü gibi, rekabet gücünü artırması, girişimciliğin güçlenmesi, dışa açılması ve dış pazarlara ilişkilerini sistematik bir izlemenin sonuçlarına göre yürütebilmesi, bölge işadamlarının kendi alanlarındaki gelişmeleri izleme ve gelişmelere yön verebilme güçlerine bağlıdır. Bunun için, kamu kesimindeki çalışmaların ve örgütlenmelerin yanı sıra, işadamlarının örgütlenmesine ve kapasitelerini geliştirmelerine gereksinim vardır. Yasayla kurulmuş olan ve ticaret ve sanayi kesimindeki işadamlarını örgütleyen meslek örgütleriyle (TOBB'un illerde örgütlenmesini sağlayan birimler) küçük esnafı örgütleyen meslek örgütlerinin (TESK'in illerde örgütlenmesini sağlayan birimler) etkinliği, bu açıdan özel bir öneme sahiptir.

Buradaki çalışmanın sonuçları bir toplumsal gelişmeye yol açabilecek nitelikte olmakla birlikte, özel çıkarları da ilgilendirmektedir ve özel kesimin kendi örgütleri aracılığıyla, güçlü bir biçimde izlemesi ve değerlendirmesi ve yeni gelişmeleri tasarlaması gereklidir. Böylece işadamları, kurulan sivil toplum örgütleriyle, bireysel firma bakış açısından daha geniş bir iç görü kazanacak ve gelişmeleri daha genel bir açıdan yorumlayacak ve düzenlemelerle ilgili talepleri daha güçlü bir biçimde dile getirebilecektir. Bu doğrultudaki gelişmelerin iyi örnekleri, bölgenin bazı kentlerindeki işadamları ve genç işadamları dernekleri tarafından, bir süredir sergilenmektedir. Bu nedenle işadamlarının almaşık yaklaşımlarla örgütlenmesi ve örgütlenmenin güçlenmesi, bölgenin gelişmesinde kritik bir önem kazanmaktadır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Özel kesimin örgütsel kapasitesinin güçlendirilmesi için, bu kesimin yarı kamu örgütlenmesi niteliğindeki örgütlerinin (illerdeki TOBB'ların ve TESK birliklerinin) ve sivil toplum kuruluşları niteliğindeki örgütlerinin (kentlerdeki iş adamları dernekleri ve genç işadamları dernekleri) kapasitelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu güçlenme, hem YHGP üzerindeki bilgi hakimiyeti ve onun sürekli olarak geliştirilip revize edilmesiyle ilgili önerilerin geliştirilmesi, hem de stratejik plan anlayışı çerçevesinde yeni gelişmelerin planın bir parçası olması için küresel bilginin-gelişmelerin izlenmesi ve içselleştirilmesi bakımından, somut bir biçimde ortaya konulmalıdır.

Projeler

5.2.3.1. TOBB'un kent stratejik planı uygulamalarını tartışma-destekleme düzeneği kurması

5.2.3.2. TESK'in kent stratejik planı uygulamalarını tartışma-destekleme düzeneği kurması

5.2.3.3. SİAD'ların girişimci ve sanayiciye stratejik plan çerçevesinde destek sağlaması

5.2.3.4. Genç İşadamları ve Sanayici Derneklerinin (GİSİAD) girişimci ve sanayiciye stratejik plan çerçevesinde destek sağlaması

Tedbir 5.2.4: Sivil Toplum Örgütlerinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede sivil toplum örgütlenmesi, ne nicelik, ne de nitelik bakımından yeterli düzeyde değildir. Ayrıca, mevcut STK'lar genellikle belirli ilgi alanlarında yoğunlaşmıştır ve farklı uzmanlık alanlarına göre dağılım yeterli değildir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi (paragraf 179), öngörülmektedir (DPT, 2000). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın temel ilkeleri arasında, insan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı belirlenmekte ve toplumsal diyalogun ve katılımcılığın güçlendirilmesi, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması, esas olarak alınmaktadır. Rekabetçi bir piyasa ve etkin bir kamu yönetimi için demokratik bir sivil toplumun gelişme sürecinde birbirini tamamlayan kurumlar olarak işlevlenmesi (10) öngörülmektedir. Ayrıca, Bölgesel Gelişmenin Sağlanması'yla ilgili 7.4 numaralı ekseninde, yerel düzeyde kurumsal kapasitenin artırılması başlığı altında, kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim ve STK'lar arasındaki işbirliği ve ortaklıkların desteklenmesi, işbirliği ağlarının oluşturulmasıyla bilgi alış-verişlerinin özendirilmesi (671) öngörülmektedir (DPT, 2006-2). Kurumlar arasındaki yetki ve sorumlulukların rasyonelleştirilmesi ve iyi yönetişim için, toplumun sivil kanadının ve STK'ların güçlendirilmesi, doğal bir gereklilik olmaktadır.

Stratejik Önem

Kamu yönetiminde yönetişimci anlayışın gelişebilmesi için, kamunun birlikte çalışacağı sivil toplum örgütlerinin de güçlü ve kendi alanlarında etkili olmaları gereklidir. Kamu, sivil toplum, özel kesim ve üniversiteler arasındaki işbirliğinin gelişebilmesi için, bütün taraflar bakımından, çeşitli kesimler arasında kurulacak ortaklıklar veya işbirliği platformları aracılığıyla, sorun alanında daha nitelikli ve etkin çözümlere ulaşabileceğinin net olarak ortaya çıkması, kanıtlanması gerekir. Bu durumda, ortak işleyişlerin etkin bir biçimde yürütülebilmesi ve sürdürülmesi, katılımcı bütün tarafların kendi işlev veya uzmanlık alanlarında güçlü olabilmesine bağlıdır.

Sivil toplum örgütlerinin güçlenmesi, kendi ilgi alanındaki topluluğu örgütleyebilmesi, onların beklentilerini ve potansiyellerini demokratik işleyiş mekanizmaları aracılığıyla ortaya çıkartabilme gücüne bağlıdır. Sivil toplum örgütlerinin güçlenmesi, STK yönetim (veya STK işleyişinde yönetişim) becerisine bağlıdır. STK'larda çoğulcu beraberliklerin sağlanması ve bu çoğulcu yapı ile uygulanabilir ve fonksiyonel somut projelerin üretilebilmesi, STK'ların güçlerinin göstergesi olarak kabul edilebilir. Bölgedeki STK'ların bu açıdan güçlenmesi, demokratik ve güçlü yönetim yapılarına sahip olmaları ve ilgi alanlarındaki bilgiyi derinleştirmeleri ve çeşitlendirmeleri, bölgenin gelişmesi bakımından kritik önemdedir. Bölge sivil toplumunun güçlenmesi, hem sivil toplumun gerçek taleplerinin ve ihtiyaçlarının daha etkin biçimde ortaya çıkması, hem de, bölgede STK'ların ilişki içinde olduğu bütün örgütlü kesimlerin güçlenmesi anlamına gelecektir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Sivil toplum kuruluşlarının güçlendirilmesi ve bu kuruluşların hem kamu kuruluşlarıyla, hem de özel kesimle işbirliği yaparak ve yönetişimci bir yaklaşımla bölgenin geleceği üzerinde kritik öneme sahip olan kararları üreterek gelişmeye devam edebilmesi için, farklı ilgi alanlarında uzmanlaşmış olan örgütlerin kapasitesini geliştirmesi ve diğer

kuruluşlarla ilişkiler kurarken, beraberliğin hegamonik ve hiyerarşik bir yapı kazanmaması için kendi ilgi alanlarındaki potansiyeli/ gücü temsil edebilecek bir kapasiteye ulaşmış olmaları gereklidir. Bu nedenle, STK'ları yerel yönetimlerle birlikte veya tek başlarına güçlendirecek çalışmalar gereklidir.

Projeler

5.2.4.1. Kadın örgütlerinin, kadınların kent yaşamına katılımı, eşitlik ve kadına karşı şiddetin durdurulması çalışmalarının desteklenmesi ve karar alma süreçlerine katılımın sağlanması için kurullar oluşturulurken kadın-erkek eşitliğine ve dengesine özen gösterilmesi doğrultusunda bilinç oluşturulması

5.2.4.2. Çevreci ve ekolojist örgütlerin, doğa ve kent çevrelerinin korunması ve bozulmaması çabalarının desteklenmesi için KA'nın, STK'larla birlikte çalışacak bir büro oluşturması

5.2.4.3. İnsan hakları ve kentli hakları örgütlerinin desteklenmesi

5.2.4.4. Eğitim sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi için KA'nın, STK'larla birlikte çalışacak bir büro oluşturması

5.2.4.5. Dayanışma ve yoksullukla mücadele örgütlerinin desteklenmesi

5.2.4.6. Kültür derneklerinin, yerel kültürün korunması ve tanıtılması, kentlerin kimliklerinin, tarihi özelliklerinin ve mimari mirasının korunması, yeni gelenlerin kente kültürel olarak entegrasyonu için özel projeler geliştirmesinin özendirilmesi

Tedbir 5.2.5: Tarımsal Birliklerin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Genellikle kırsal alanda ekonomik faaliyette bulunmakla birlikte, bireysel girişimle kurulan şirketlerden farklı örgütlenmelerle, bazen kamu ve özel kesimi bir araya getirerek üretim yapan veya üretimin verimliliğini artırmak için, kar amaçlı kolektif projeler çerçevesinde bir araya gelen kuruluşlar: Bölgede özel bir ürününün üreticileri tarafından kurulmuş kooperatif birlikleri olarak – Karadeniz Yağlı Tohumlar Tarım Satış Kooperatifleri Birliği/ KARADENİZBİRLİK, Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği/ OR-KOOP, pancar ekicileri/ PANKOBİRLİK vb ya da damızlık sığır yetiştiricileri ve sulama birlikleri mevcuttur.

Birlikleri yönetenler genelde konularını yeterince bilmemekte, insan yönetiminde arzu edilen deneyime sahip bulunmamaktadırlar. Bu nedenle söz konusu bu birliklerde çalışanlar ile bunları yöneten yöneticilerin yaptıkları işe ve hitap ettikleri kitle ile daha iyi iletişim kurmaları için eğitim verilmesi gereklidir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, İşletmelerin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Ekseni'nde, genel olarak işletmelerin değişen şartlara uyum sağlayabilen, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü olan bir yapıya kavuşturulmasının temel amaç olduğu belirtilmektedir. Ayrıca işletmelerde çalışanların mesleki ve teknik niteliklerinin iyileştirilmesine yönelik çalışmalar da desteklenmektedir (DPT, 2006-1). Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması gelişme ekseninin 3 numaralı önceliği olan yerel inisiyatifin desteklenmesi başlığı altında yer alan 3.4 numaralı tedbirde, doğrudan "Tarımsal Birlik" terimi kullanılmasa da, kırsal alanda örgütlenme düzeyinin geliştirileceği belirtilmektedir (DPT, 2003-5). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, AB

üyelik süreci içinde STK'ların, kamu kesimiyle çok yönlü iletişim ve işbirliği içinde katkıda bulunmalarının sağlanması (paragraf 50) öngörülmekte ve her düzeyde çok yönlü ilişkilerle, sivil toplumlar arası bağların güçlendirilmesi (56) beklenmektedir. Ayrıca, Rekabet Gücünün Artırılması gelişme ekseninde, tarımsal yapının etkinleştirilmesi için, üretici örgütlenmesine yönelik mevzuatın yeniden ele alınması (510), Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması başlığı altında, kırsal kesimin örgütlenme kapasitesinin geliştirilmesi ve üretici örgütlenmelerinin güçlendirilmesi (675) öngörülmektedir (DPT, 2006-2). Ayrıca, 2006-2010 Tarım Stratejisi belgesinde, kâr amacı gütmeyen tarımsal üretici birliklerinin kurulması ve geliştirilmesi, sulama birliklerinin desteklenmesi ve söz konusu örgütlerin ve bu örgütlerde denetimin özerkleşmesi, yönetim yapılarının güçlendirilmesi, 5 stratejik amaç içinde yer almaktadır. Kırsal kalkınma destekleriyle ilgili ilkeler arasında ve bu stratejik amacı destekleyen nitelikte, "tabandan yukarı yaklaşım ve yerel kalkınmanın geliştirilmesi ve kurumsallaştırılması"na yer verilmektedir (Yüksek Planlama Kurulu, 2004).

Stratejik Önem

Kırsal kesimdeki üreticiler, küçük işletmeleri, küçük sermayelerle ve sınırlı geleneksel bilgilerle, ekonomik yaşamı geliştirmeye çalışmaktadır. Ancak bu süreç, gerek ölçek ekonomilerinin negatif olması, gerek bilgi ve birikimin ilerletilebilmesiyle ilgili sınırlar nedeniyle, etkin ve hızlı bir üretim sistemi yaratamamaktadır. Arazi toplulaştırılması (işletme büyüklüklerinin artması) sermaye ve bilgi birikiminin gelişmesi gibi konularda kısa zamanda ilerleme kaydetmek zor olduğundan, çiftçilerin birlikler kurarak, bu güçlüklerden bazılarını, kısmen de olsa aşması, söz konusu olabilir. Bu nedenle, tarımsal birliklerin, ortak çıkarlar çerçevesinde örgütlenmenin gelişmesi, tarım sektöründe bölgenin güç kazanmasını sağlayacaktır.

Bu alanda geleneksel olarak bir çok güçlük bulunmakla birlikte, mevcut güçlüklerden ders çıkartarak geliştirilecek örgütlenme modelleri, bölgenin karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu sebze ve meyve üretiminde verimliliğin artmasına katkıda bulunacaktır. Giderek azalmakta olan kırsal nüfusla daha yüksek verim elde edebilmek, diğer faktörlerin yanı sıra, kırda kalmayı seçen işletmecilerin (çiftçilerin) örgütlü gücünü artırmasına da bağlıdır. Böylece sulama altyapısının daha rasyonel ve etkin kullanılması sağlanacak, üretim sırası ve sonrası faaliyetlerle ve pazarlama, depolama ve ambalajlama çalışmalarıyla ürün pazarların istediği niteliklere daha yakın olacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kırsal alandaki gelişmelerde kırsal üretici örgütlenmelerinin etkin olmaları ile ilgili tedbirin gerçekleşmesi için, devletin sunmasını beklemek yerine, kendi güçlerini harekete geçirerek ve girişim güçlerini artırarak çözüm üretebilecek kapasiteye ulaşabilmeleri, somutluk kazanmalıdır. Sulama birliklerinin, gelişen sulamayla birlikte güçlendirilmesi, tarımsal üretim birliklerinin çoğaltılması, içme suyu ve diğer altyapı üretimi veya sorun çözücü birliklerin oluşumu, tedbirin uygulanmasını sağlayacak olanaklar yaratacaktır.

Projeler

5.2.5.1. Sulama birliklerinin güçlendirilmesi

5.2.5.2. Tarımsal (meyve, sebze ve hayvansal üretim yapan) üretim birliklerinin güçlendirilmesi

5.2.5.3. İçme suyu ve diğer birliklerin (sorun benzerliklerine/ özelliklerine göre) kurulması ve güçlendirilmesi

Tedbir 5.2.6: Kooperatiflerin ve Kooperatif Birliklerinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede bulunan 186 adet tarımsal kalkınma kooperatifine üye adedi 14 935 kişi ve her bir kooperatifin ortalama üye adedi 466 kişidir. Tarımsal kalkınma kooperatif üye adetleri herhangi bir nedenle 250'den daha aşağı düşerse kooperatiflerin fesih edilmesi yerine, gönüllülük esasına göre birleştirilmesi yoluna gidilmektedir. Söz konusu illerde yaklaşık 250 000 tarım işletmesinin bulunduğu dikkate alınırsa tarımla uğraşan çiftçilerin sadece yüzde 5,9'unun tarımsal kalkınma kooperatiflerine üye olduğu görülmektedir.

Kooperatiflerin gelişmesini önleyen en önemli etmenler sosyal konulardır. Bunlar;

- Kooperatifler demokratik katılımcı bir kuruluş olması gerekirken, uygulamalar bu şekilde olmamaktadır.
- Gerek kooperatif iç denetimi gerekse TKİB denetimi yeterli değildir. TKİB denetimi şikayet olduğunda yapılmaktadır. Rutin denetimler zamanında yapılmamaktadır,
- Kooperatifçiliğin ve kooperatif kanalıyla uygulanan projelerin gerçek bir izleme ve değerlendirilmesi yapılamamış, gerekli iyileştirme önemleri alınmamıştır,
- Kooperatifler genelde bir köye veya bir beldeye hitap etmiş, çevre köyler veya geniş kitleleri kendine çekememiştir,
- Kooperatif başkan ve yöneticilerine yeterli eğitim verilmemiş, bu insanlar kooperatifi kendi bilgi ve deneyimleri ölçüsünde yönetmişler ve iyi niyetlerine rağmen başarılı olamamışlardır,
- Kooperatifler hiçbir zaman konunun gerçek uzmanlarıyla veya profesyonel kadrolarla çalışmamışlardır. Bu konuda devletin yönlendirici ve destekleyici bir politikası olmamıştır,

Kooperatiflerin ve kooperatif birliklerinin güçlendirilmesi için her düzeyde eğitimlere ihtiyaç bulunmaktadır. Kooperatif yönetici ve çalışanları ile kooperatif üyelerinin eğitimi için gerekli önlemler alınmalıdır. Kooperatifçiliğin başarısı için insan kaynağı yönetimi, iş planlaması, mali ve hukuki konular ile kooperatifin faaliyet gösterdiği alanlarda teknik destek verilmelidir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, İşletmelerin Rekabet Gücünün Geliştirilmesi Ekseni'nde, genel olarak işletmelerin değişen şartlara uyum sağlayabilen, ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet gücü olan bir yapıya kavuşturulmasının temel amaç olduğu belirtilmektedir (DPT, 2006-1). Kooperatifler ve kooperatif birliklerinin, tarım kesimin güçlenmesi ve rekabetçi bir yapıya kavuşmasında önem taşıyan ekonomik amaçlı örgütlerdir. Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması gelişme ekseninin 3 numaralı önceliği olan yerel inisiyatifin desteklenmesi başlığı altında yer alan 3.4 numaralı tedbirde, "kooperatif" terimi kullanılmasa da, kırsal alanda örgütlenme düzeyinin geliştirileceğini belirtilmektedir (DPT, 2003-5). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda, Rekabet Gücünün Artırılması gelişme ekseninde, tarımsal yapının etkinleştirilmesi için, üretici örgütlenmesine yönelik mevzuatın yeniden ele alınması (paragraf 510), Kırsal Kesimde Kalkınmanın Sağlanması başlığı altında, kırsal kesimin örgütlenme kapasitesinin geliştirilmesi ve üretici örgütlenmelerinin güçlendirilmesi (675) öngörülmektedir (DPT, 2006-2). Ayrıca, 2006-2010 Tarım Stratejisi belgesinde, 3 numaralı Tarımsal Pazarlama Altyapısının Güçlendirilmesi ve Tarım–Sanayi Entegrasyonunun Sağlanması stratejik amacının gerçekleştirilmesi için tarım satış kooperatifleri birliklerinin özerkleştirilmesi, bir öncelik olarak belirlenmektedir (TKİB, 2006).

Stratejik Önem

Kooperatifler ve kooperatif birlikleri, bölgede güçlü değildir; bununla birlikte, bazı tarımsal ürünler bakımından (özellikle pancar üretiminde) ve orman köylülerinin karşılaştığı sorunlar ve yoksulluğun azaltılması bakımından, kooperatifler bölgede özel bir önem kazanmaktadır. Tarımsal birliklerin

güç kazanması kadar, tarım stratejisinde ve kırsal kalkınma stratejisinde yer alan ilkelerle ve amaçlarla aynı doğrultuda hareket eden kooperatiflerin de güç kazanması, 5.2.5 numaralı tedbirinde açıklanan nedenlerle, önemlidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kooperatif ve kooperatif birlikleriyle ilgili tedbirin uygulanması için, bölge açısından önem taşıyan üretici örgütlerin işlevlerini çeşitlendirmesi ve artırması, tarım sektöründe meydana gelen ve bundan sonra gelmeye devam edecek değişimlere uyum gösterecek bir yapıya ulaşması gerekecektir. PANKOBİRLİK, KARADENİZBİRLİK ve OR-KOOP çatısı altında toplanmış olan kooperatiflerin kendi alanlarında yeni bir güç kazanacak biçimde örgütsel olarak ve yaklaşımları bakımından yenilenmesi, tedbirin gerçekleşmesinde rol oynayacaktır.

Projeler

5.2.6.1. PANKOBİRLİK'in üreticileri bölgedeki dönüşüme hazırlaması, pancar üreticilerinin tarım reformları ve DTÖ sınırlamaları doğrultusunda değişime hazırlanması için, diğer örgütlerle işbirliği çerçevesi oluşturarak proje geliştirmeye özendirilmesi

5.2.6.2. KARADENİZBİRLİK'in yeniden yapılanması ve üretici örgütlenmesini güçlendirmesi

5.2.6.3. OR-KOOP'un bölgedeki orman köylerini dönüşüme hazırlaması ve nüfusu azalan bölgelerin sorunlarını araştırmak ve planlamak için kapasitesini geliştirmesi, orman kenarı köylerinin yoğun olduğu yerlerdeki MKY'lerin geliştirilmesi ve kırsal sanayi ile ilişkilerini etkinleştirmeye özendirmesi

5.2.6.4. Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin bölge hayvancılığının gelişmesi için TZOB ve Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı ile işbirliği içinde proje geliştirmeye özendirilmesi

Tedbir 5.2.7: Kamu Yararına Çalışan Meslek Örgütlerinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Bölge illerinde örgütlenmiş bulunan TMMOB'ye bağlı meslek odaları içinde il çevre, ziraat, mimarlar, şehir plancıları vb. odaları, il tabip odaları, barolar birliğine bağlı olan il baroları, veteriner odalarına bağlı il teşkilatları mevcut bulunmaktadır. Söz konusu bu kuruluşların daha etkin bir şekilde çalışabilmeleri için eğitim programlarına ihtiyaç bulunmaktadır.

Her kurum kendi çalışma konusu ve istihdam ettiği personelin niteliğine göre eğitim programları düzenlemeli ve kurumsal kapasitesini artırmalıdır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, kamu yararına çalışan meslek örgütleri ile ilgili özel bir belirleme olmamakla birlikte, genel olarak "katılımcı demokrasi"nin en üst düzeyde gerçekleştirilmesini (paragraf 161) belirten ve toplumun eğitim ve sağlık düzeyinin yükseltilmesi, bilim ve teknoloji yeteneğinin güçlendirilmesi, çevrenin korunması sağlanarak ekonomik ve sosyal yapıda dönüşümün sağlanmasının (162) hedeflendiğini belirten paragraflar (DPT, 2000), meslek örgütlerinin güçlendirilmesi doğrultusundaki stratejiler olarak yorumlanabilir. Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın temel ilkeleri arasında, Bölgesel Gelişmenin Sağlanması'yla ilgili 7.4 numaralı ekseninde, Yerel Dinamiklere ve İçsel Potansiyele Dayalı Gelişmenin Sağlanması başlığı altında yer alan "kamu kurum ve kuruluşları özel kesim ve üniversiteler ve STK'ların işbirliği" öngörülmektedir (665). Kamu yararına çalışan meslek kuruluşları, bu ifadede adı geçen "kamu kuruluşları"nı oluşturmaktadır. Ayrıca, Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Artırılması başlığı altında da, kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektör ve STK'larla işbirliği ve ortaklıkların desteklenmesi, işbirliği ağlarının oluşturulmasıyla bilgi alış- verişlerinin özendirilmesi (671) öngörülmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Kamu yararına çalışan meslek örgütleri (kamu kuruluşları) mühendislik, tıp ve hukuk ve diğer bazı alanlarda, bir anlamda kamu "fahri" denetçisi ve uzmanlık bilgisine dayanarak yol gösterici-öneri geliştirici işlevi üstlenmektedir. Kendi özel yasaları nedeniyle yöneticilerini bağımsız bir biçimde belirleyen meslek örgütleri, kamusal yarar üretmenin yanı sıra, kendi üyelerinin gelişmeye etkin bir biçimde hazırlanmasına da katkıda bulunarak, bölgesel gelişmede etkili aktörlerden biri olacak potansiyele sahiptir. Meslek odaları ve örgütlerinin kamu kesimiyle yönetişimci yaklaşımla ilişki kurmaya en hazır ve en yakın grup olduğu düşünülebilir. Her ikisinin de temel amacı kamusal yarar üretmek ve belirli bir disiplin çerçevesinde bu yararın geliştirilmesinin yollarını tasarlamak, katkıda bulunmaktır.

Meslek odaları, teknik ve bu nedenle daha nesnel sayılabilecek bir yaklaşımla işlevlerini yerine getirmek durumundadır. Meslek odalarının yapıları gereği sahip oldukları eleştirel konum, kamu kesiminin diğer örgütleriyle, özellikle yerel yönetimlerle ilişkilerin dikkatli biçimde kurulmasını gerektirmektedir. Bölgede kamu ve sivil kesimler arasında beraberliklerin kurulmasında ve yönetişimci yaklaşımın yaygınlaştırılmasında bazı başlangıç güçlükleri olabilir. Ancak bu tür sorunlar, başlangıçta tarafların davranış kurallarını aralarında belirlemesiyle çözülebilecek niteliktedir. Meslek kuruluşlarının bölgede gelişecek katılımcı yönetim/ yönetişim anlayışının gelişmesine özel bir katkıları ve model/ "iyi örnek" yaratma işlevleri olacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Kamu yararına çalışan meslek odaları sivil toplumun önemli ve etkili bir bölümünü örgütlemektedir. Bu örgütler gerek plan uygulamalarının alternatifleriyle birlikte bilimsel ve teknik tartışmalarının olumlu katkı sağlaması, gerek kamusal yararın gözetilmesi ve değerlendirilmesiyle ilgili eleştirel işlevleri yerine getirmek bakımından, örgütsel güçlerini hazırlamak ve yenilemek durumundadır. Tedbirin gerçekleşmesi için kendi ilgi alanlarında mühendislerin, doktorların, avukatların ve diğer teknik meslek sahibinin sivil toplumun oluşmasındaki konumlarını güçlendirmesi gereklidir.

Projeler

5.2.7.1. TMMOB üyesi meslek odalarının, kent ve kırdaki gelişim ve projelerin uygulanmasındaki saydamlık ve hesap verebilirliğin sağlanması için çalışmalar yapması

5.2.7.2. Tabipler Birliği'nin bölgenin sağlık sorunlarının yeniden düzenlenmesinde aktif rol almak üzere kapasitesini güçlendirmesi

5.2.7.3. Baroların yeni düzenlemelerde mülkiyet, kadastro, kentleşmeyle ilgili hukuki sorunlar ve yeni kentli normların yaygınlaşması sorunları üzerinde uzmanlaşması

5.2.7.4. Teknik nitelikli diğer meslek odalarının (eczacılık, veterinerlik, muhasebe vb) ve sivil toplum kuruluşlarının, uzmanlık alanlarına göre, ekonomik amaçlı ancak kar amacı olmayan kurumsal yapılarla birlikte yönetişimde yer almasının sağlanması için, KA'nın bu süreçleri izleyen ve uyarı yapan bir mekanizma oluşturması

Tedbir 5.2.8: Sendikaların ve Meslek Derneklerinin Güçlendirilmesi

Mevcut Durum

Bölgede sendikalardan TÜRK-İŞ, DİSK, HAK-İŞ sendikalarına bağlı il örgütlenmeleri mevcut bulunmaktadır. Meslek derneklerinden illerde örgütlü bulunan Öğretmen Dernekleri mevcut bulunmaktadır. Söz konusu bu kuruluşlar hizmet içi eğitimler vererek yönetici ve çalışanlarını eğitmelidir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde sendikalar ve meslek dernekleri özel olarak yer almamaktadır. Bununla birlikte, genel olarak "katılımcı demokrasinin" en üst düzeyde gerçekleştirilmesinin (paragraf 161) ve toplumun eğitim- sağlık düzeyinin yükseltilerek, ekonomik ve sosyal yapıda dönüşümün sağlanmasının (162) hedeflendiği belirtilmekte, sivil toplum ör-

gütlerinin desteklenmesi (179) öngörülmektedir (DPT, 2000). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nın temel ilkeleri arasında insan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı belirlenmekte ve toplumsal diyalogun ve katılımcılığın güçlendirilmesi, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması (10) esas olarak alınmaktadır. Ayrıca, Yerel Düzeyde Kurumsal Kapasitenin Artırılması başlığı altında da, kamu kurum ve kuruluşları, özel kesim ve STK'larla arasındaki işbirliği ve ortaklıkların desteklenmesi, işbirliği ağlarının oluşturulmasıyla bilgi alış- verişlerinin özendirilmesi (671) öngörülmektedir (DPT, 2006-2).

Stratejik Önem

Sendikalar ve meslek örgütü olduğu halde sendikalaşamamış/ sendikalaşmamış olan derneklerin bölgenin gelişmesi bakımından özel işlevleri vardır. Sendikalar, çalışanlarının haklarının korunmasını ve iş yaşamının düzenli ve dengeli bir biçimde gelişmesini sağlayan, sosyal ve ekonomik amaçlı sivil örgütler arasında yer almaktadır.

İstihdam sorunları bölgenin gelişmesi ve kentleşmesi bakımından kilit öneme sahip konulardan biridir. İstihdam sorununun ön planda olması, hem mevcut durumda işsizlik oranının yüksek olmasından ve küreselleşen bir ekonomide çalışma koşullarında ortaya çıkan güçlüklerden/ enformel çalışma biçimlerinin yaygınlaşmasından, hem de tarım sektöründeki gizli işsizlik oranının yüksek olması ve kırdan kente göç nedeniyle kentlerde yeni istihdam alanlarının yaratılması gereğinden kaynaklanmaktadır.

Sendikalar ve meslek örgütleri, kendi üyelerinin çıkarlarını savunmakla birlikte, istihdam alanındaki çalışmaların rasyonelleşmesi ve işsizlik oranlarının denetim altında tutulması ve yükselmesinin önlenmesi çalışmalarına da katılmak durumundadır. Özellikle esnek istihdam çalışma biçimlerinin yaygınlaşması, talebe dayalı/ müşteri odaklı üretim biçimlerinin yaygınlaşması, sürekli olarak ayrıntılı ve özel taleplere yanıt veren üretimlerin yapılabilmesini ve pazarlamasını mümkün kılan küresel stratejiler, işgücünün sahip olması gereken beceri türünü ve niteliğini etkilemektedir. İşsizlik oranlarının düşük tutulabilmesi için üyelerin yeni beceriler elde etmesi ve pazardaki değişikliklere göre yeni becerilerle yeni istihdam olanaklarını kullanabilir hale gelmesi, yaşam boyu eğitim hizmetlerinin bir bölümünün bu örgütlerce sağlanması, bölgenin istihdam açısından geleceğinin daha istikrarlı hale gelmesine yardımcı olacaktır.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Sendikaların ve mesleki derneklerin sivil toplumun güçlenmesiyle ilgili tedbirlerin somutlaşabilmesi ve özellikle istihdamla ilgili sorunlarda etkili olabilmeleri için, küreselleşen ve giderek dışa açılma eğilimi gösterecek olan bölgesel gelişmenin bir parçası haline gelmeleri gerekecektir. Bu nedenle sendikaların ve örgütlerin örgütsel yapılarını ve yaklaşımlarını yenilemeye ve örgütsel kapasitelerini güçlendirmeye ihtiyacı olacaktır.

Projeler

5.2.8.1. Sendikaların istihdam geliştirme ve özellikle esnek istihdam konularında eğitim yapabilmeleri için örgütlenmesi ve kapasitesini geliştirmesi

5.2.8.2. Meslek örgütü niteliğindeki derneklerin (öğretmen ve memur dernekleri) istihdam geliştirilmesi ve yeni eğitim teknikleri geliştirilmesi ve uygulanması konularında eğitim programı hazırlaması

3.5.3 Öncelik 5.3: Bölgedeki Merkezi Kamu Yönetim Kurumlarının Geliştirilmesi

TR83'de merkezi kamu kuruluşlarının geliştirilmesi önceliği, yönetişimci bir anlayışla iç yapılanma ve farklı kurumlarla işbirliği ve ortaklık kurulması yaklaşımının, merkezi yönetim taşra teşkilatında ve bölge müdürlüklerinde geliştirilmesi ile gerçekleşecektir.

Tedbir 5.3.1: Merkezi Yönetim Taşra Teşkilatı Kapasitesinin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Merkezi yönetim bölgede 4 valilik, 48 kaymakamlık, bölge müdürlükleri ile temsil edilmektedir. Amasya, Çorum, Samsun ve Tokat il özel idarelerinin oluşturduğu Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği, bölgedeki katılımcı kurumlardandır. Bölgesel kalkınmanın kurumsal bir yapıya kavuşabilmesi, kamu kesiminde örgütlenmenin iç yapılanmada ve farklı kamu kuruluşlarının birbirleriyle olan diyalog ve koordinasyonun gelişim ve sürekliliği ile yakından ilgilidir. İç yapılanmadaki sorun, yetersiz kaynak ve eksik uzman teknik personel ve donanım ile yüksek kalitede hizmet sunulamamasından kaynaklanmaktadır.

Taşra teşkilatlarının daha iyi hizmet verebilmesi için hizmet içi eğitim olanaklarının artırılması, yabancı dil eğitiminin sağlanması gereklidir. Söz konusu kurumlarda çalışanların bölgede uygulanan projeler hakkında bilgilendirilmeleri ve projelere katılımlarının sağlanması projelerin başarı şansını artıracaktır. Bu nedenle söz konusu personele kısa ve uzun süreli kurslar düzenlenmeli ve personelin kurumsal kapasitesi artırılmalıdır.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Uzun Vadeli Gelişmenin Temel Amaçları ve Stratejisi'nde, devletin (merkez-taşra ayrımı olmaksızın kamu yönetiminin) yeniden yapılandırılmasının büyük önem taşıdığı (paragraf 162) ve devletin düzenleme, gözetim ve denetim fonksiyonlarını yerine getireceği (179) belirtilmektedir (DPT, 2000). Ön Ulusal Kalkınma Planı'nın Bölgelerin Ekonomik Gücünün Artırılması, Bölgeler Arasındaki Gelişmişlik Farklarının Azaltılması ve Kırsal Kalkınmanın Hızlandırılması başlıklı 4 numaralı gelişme ekseni Öncelik 4, kurumsal kapasitenin oluşturulması ve güçlendirilmesini, 4.2 numaralı tedbirde, kurumsal kapasiteyi yerel bazda oluşturmak için eğitim ve teknik destek öngörmektedir (DPT, 2003-5). Orta Vadeli Program (2007-2009)'da, Kamuda İyi Yönetişim Ekseni'nde genel olarak kamu yönetiminde saydamlığın artırılmasını, yerel yönetimlerin sundukları hizmet standartlarının asgari standartlarının belirlenmesini ve yerel yönetimlerin sunduğu kamu hizmetlerinin etkin, saydam, sürekli ve güvenilir olmasını öngörmektedir (DPT, 2006-1). Dokuzuncu Kalkınma Planı'nda beşinci gelişme ekseni Kamu Hizmetlerinde Kalite ve Etkinliğin Artırılması (7.5) başlığının altında, kurumlar arası yetki ve sorumlulukların rasyonelleştirilmesi, politika oluşturma ve uygulama kapasitesinin artırılması, kamu kesiminde insan kaynaklarının geliştirilmesi ve e-devlet uygulamalarının yaygınlaştırılması ve etkinleştirilmesi alt başlıkları yer almaktadır (DPT, 2006-2). Kamuda etkinliğin geliştirilmesiyle ilgili bu kararlar, taşra teşkilatının da gelişmesi anlamına gelmektedir.

Stratejik Önem

Bölge planının uygulama mekanizmalarının kurgulanması ve düzenli- eşgüdüm içinde işletilmesi, temelde bir kamu görevidir ve başta KA olmak üzere kamu kurumları tarafından yerine getirilecektir. Kamu kurumları, bölgesel kalkınma sorunlarını çözmeye, şimdiye kadar alışılmış planlama kademeleri içinde yer almayan bölge planlamasıyla ilgili mekanizmaları etkili bir biçimde işletmeye ve bu işlevleri hızlı biçimde yerine getirmeye hazırlıklı olmalıdır. Kurumların işlev alanlarında stratejik planların yerel ve katılımcı olarak yapılması ve kamu kaynaklarını etkili bir biçimde kullanılması için, merkezi yönetimin YHGP bölgesindeki teşkilatının kapasitesini geliştirmesi gerekmektedir.

"Kamuda İyi Yönetişim" kavramının kullanılması için gerekli hazırlıklar ve eğitimler yapıldığında, kapasite geliştirme çalışmaları etkin sonuç verecektir. Bu nedenle kamu kesiminin, katılımcı yaklaşımın gereklerinin yerine getirilmesi, kamu kesimi ile sivil toplum arasındaki ilişkilerin kurulması ve verimli bir işleyiş mekanizmasına dönüşmesi konularında bilgilenmesi gerekmektedir. Bölge stratejik plan öngörülerinin, esnek ve gelecekte ortaya çıkacak yeni durumlara/ yeni sorunlara yanıt verecek biçimde evrilerek ve gelişerek uygulanabilmesindeki sorumluluğun önemli bir bölümü, kamu kesimindedir. Kamu kesiminin kapasitesini, değişen çalışma biçimlerine ve kamu yönetimi anlayışına göre yenileyerek geliştirmesi, bölgenin geleceği bakımından kritik bir öneme sahiptir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgesel gelişme ilgili tedbirlerin uygulanmasında kurumsal kapasitesini en çok geliştirme ihtiyacı duyacak olan kurum, kamu kurumları olacaktır. Merkezi yönetimin taşra teşkilatı niteliğindeki kamu kurumları küçülen, buna karşılık etkinliğini, esnekliğini ve hareket gücünü artıran bir yapıya doğru evrilirken, aynı zamanda bölgesel dönüşümde de çok önemli bir rol almak zorundadır. Bu nedenle, bu tedbirin uygulanabilir olmasını sağlamak için, kamu kurumları, anlayış-yaklaşım yapı ve dönüşümlerini gerçekleştirmek için çaba göstereceği bir dönemde olacaktır.

Projeler

5.3.1.1. OVP'de tanımlandığı biçimde yönetişimci bir anlayışa doğru yapısal bir geçişin tasarlanması ve eğitimlerin planlanması

5.3.1.2. E-devlet uygulamasının TR83 Bölgesi yerel sorunlarının çözümünde etkin olması için KA'nın ilişki sağlayıcı ve eşgüdümleyici rol oynaması

Tedbir 5.3.2: Bölge Müdürlüklerinin Kapasitesinin Geliştirilmesi

Mevcut Durum

Merkezi idarenin bölge müdürlükleri ve özel kesimin bölgesel örgütlenmesi ile TR83 Bölgesi'ni oluşturan idari sınırlar tam olarak örtüşmemektedir. Ancak bölge merkezleri ve bölge merkezlerinin faaliyet alanları, yerleşmelerin kademelenmesi ile doğrudan ilişkilendirilebilir. Dolayısıyla yukarıda kamu kesimi ve ticari bankalar açısından verilen bölgesel örgütlenme biçiminin, diğer kentsel fonksiyonlar (örneğin depolama ve dağıtım fonksiyonları) itibarıyla örgütlenmesi için de geçerli olması; Samsun'un bölge merkezi olarak ortaya çıkması, bölgenin diğer il merkezlerinin 4. kademe merkezler olarak belirmesi, Çorum'un Ankara, Tokat'ın Sivas, Amasya'nın ise Samsun'un etki alanında yer alması, diğer yandan da Samsun'un etki alanını doğuda Ordu, batıda ise Sinop'a kadar genişletmesi tesadüfi değildir (bölge yerleşmelerinin kademelenmesi ve etki alanları 4.3.2. Yerleşme Örüntüsü ve Yerleşme Merkezlerinin Kademelenmesi bölümünde ayrıntılı biçimde açıklanmaktadır). Bu kademelenme ve buna bağlı olarak ortaya çıkan kurumsal yapının, bölgesel gelişme planı hazırlanması sürecinde katkı sağlayacak bir araç olarak değerlendirilmesi önemsenmektedir.

Bölge müdürlüklerinin görevlerine uygun olarak eksik personel kadrolarının tamamlanması, mesleki kurslar ile personelin kapasitesinin artırılması gereklidir.

Ulusal Ölçekteki Plan Kararları

Bölge müdürlükleri merkezi kamu yönetimi içinde kaldığından, planlarda ayrı bir hüküm veya karar geliştirilmemiştir. Dolayısıyla, bir önceki tedbirde öngörülenler, bölge müdürlükleri için de geçerlidir.

Stratejik Önem

Bölgede, kamu yönetiminin bir parçası olmakla birlikte farklı biçimde örgütlenmiş ve bölgesel olmakla birlikte bölge idari sınırları oluşturulmuş

ve merkeze bağlı olarak görevlerini yerine getiren kamu kuruluşları bulunmaktadır (DSİ, OGM, TCK).

Bölge teşkilatları olan kamu kurumlarının yeni kavramlar, yeni yaklaşımlar ve bölge planını uygulama bütünlüğünün sağlanması bakımlarından, kapasitesini güçlendirmesi gereklidir.

Alt Ölçek Gelişmeleri

Bölgesel yönetimi olan kamu kurumları, bazı farklılıklar olsa da kamu yönetiminin taşra teşkilatı ile aynı yapıya ve sorunlara sahiptir ve bu tedbirin gerçekleşmesi için somutlaştırılması gereken konular aynı özellikleri taşımaktadır.

Projeler

5.3.2.1. OVP'de tanımlandığı biçimde yönetişimci bir anlayışa doğru yapısal bir geçişin tasarlanması ve eğitimlerin yapılması için, valiliğin eşgüdüm sağlaması

3.6 SONUÇ

Bölgesel gelişme ana planı, bölgede gelecekte yapılması önerilen çalışmaların, mantıksal bağlar ve bütünlük içinde, sistematik ele alınışının ana hatlarını kapsamaktadır. Bölge, YHGP çalışması yapılmasaydı, göstermekte olduğu gelişmeyi, A0 senaryosunda öngörüldüğü gibi sürdürecekti.

Ana planın amacı, rasyonel kararlar ve davranışlar için iç tutarlılığı sağlanmış bir yol haritası belirleyerek, bu gelişmeyi hızlandırmak ve daha güvenilir bir ortak gelecek haline getirmektir.

Plan belgesinin bölge geleceğine en önemli katkısı, bölge topluluklarının, kurumlarının ve karar vericilerinin, ortak bir gelecek üzerinde görüşmeler yapabilmesi ve geleceğin, bütün tarafların yararlarını daha geniş bir çerçevede ve uzun erimde yorumlanarak belirlenmesine katkıda bulunmasıdır. Planın, TR83 Düzey 2 Bölgesi'nin ortak geleceğinin bir belgesi olabilmesi için, tarafların üzerinde anlaştığı en geniş ortak paydaya, diğer bir deyişle ortak bir vizyona dayanması gerekmektedir. YHGP'nin vizyonu, Karadeniz kıyısındaki bölgelerden biri olarak, dış dünyaya açılan ve arkasındaki artalanların da dışa açılımını sağlayan, gelişmiş bir bölge olmaktır. Bölge bu gelişmeyi kentleşerek, kentsel hizmetleri ve sanayileri geliştirerek ve ekolojik dengeleri gözeterek, sürdürülebilir bir biçimde gerçekleştirmeyi amaçlamaktadır. Bölgenin mekansal yapısı, yerleşme düzeni, bunu destekleyen altyapı ve çevre koruma önlemleri ve kurumsal yapılar, bir bütün olarak ortak vizyonu oluşturmaktadır.

Bu vizyonun gelişmesi, öncelikle yerleşim yapısının değişimine bağlıdır. Daha kentleşmiş bir TR83 Düzey 2 Bölgesi, tarımın gelişmesine karşın kırsal alandaki nüfusun azalması ve kentlerin çoğalması ve büyümesi anlamına gelmektedir. Mevcut eğilim, son 30 yılda, kırın terk edilmekte olduğunu göstermektedir. Ancak kırı terk eden nüfus, bölge dışındaki kentleri tercih etmektedir. Oysa YHGP, bölge kentlerinin, kırı terk etmekte olan nüfus için daha çekici ve daha kolay erişilebilir hale getirme fikri üzerine kurulmaktadır. Böylece yığılma ekonomileri, kentleşme ekonomileri ve dışsal ekonomilerden daha fazla yararlanılabilecek, tarım ve sanayi üretiminin örgütlenmesi, ölçeği, uzmanlaşma düzeyi, bütünleşik kentsel yapıların oluşturulmasıyla güçlendirilecek, bölgenin gelişmesi hızlandırılacaktır. Önerilen yeni yerleşim yapısı, kırda dağınık ve çok sayıdaki yerleşim yeri sayısındaki azalma eğilimine uygun ve güçlenme potansiyeline sahip bazı merkezlerin gelişmesini destekleyici niteliktedir. Güçlenen kırsal merkezlerden, kıra daha çok ve daha nitelikli hizmet sunulması öngörülmektedir.

Kentsel ve kırsal gelişme kuşkusuz, ekonomik gelişme gibi, insani gelişimi ve insan kaynaklarının gelişimini hızlandıran müdahaleler grubunda yer almaktadır. Bu gelişmelerin nihai hedefi, bölge nüfusunun daha nitelikli bir yaşam düzeyine sahip olmasını sağlamaktır.

Bölgenin bilgi toplumuna doğru evrimi, eğitim ve sağlık hizmetlerinin, topluma yönelik diğer hizmetlerin olması gereken yerde ve zamanda daha nitelikli kurumsal yapılar ve programlarla sunulması hedeflemektedir. Bilimsel gelişmelerin sağlanması ve bilgi ile üretim arasındaki ilişkinin pekiştirilmesi, sürdürülebilir bir geleceğin kurulmasındaki en stratejik seçimler arasında bulunmaktadır.

Kente göçle birlikte bölgede ortaya çıkacak hızlı toplumsal yer değiştirmelerden kaynaklanabilecek sorunlar öngörülebilir ve önlem alınabilir niteliktedir. Yer değiştiren nüfus için, bölge içinde yeni tercih ettiği yerleşimde, daha nitelikli fiziki çevrenin hazırlanması ve daha güvenilir hizmet sunulması, yoksulluğa ve işsizliğe karşı programlı bir karşı duruş, toplumsal cinsiyet sorunlarının hızla eşitliğe doğru evrimi ve toplumsal içerme programları, bölgede toplumsal gelişmenin en önemli uygulama alanları olacaktır.

Bölgenin gelişmesinin mekanını hazırlamak ve toplumsal yapıları, bilgi altyapısını ve insan kaynaklarını geliştirmek, elbette, gelişmenin asıl başlatıcısı ve motor gücü, sürükleyicisi olan ekonomik gelişmelerin rasyonel, sorunsuz, hızlı ve sürdürülebilir bir biçimde oluşumunu sağlamak üzeredir. Ekonomi tarımda, sanayide ve en çok hizmetlerdeki gelişmelerle ele alınmıştır. Tarım yeni teknolojilere ve çeşitlere yönelmiş, pazar ve giderek artan oranda dış pazar amaçlayan ve altyapısı gelişmiş, iyi örgütlenmiş bir yapıya doğru gelişecektir. Böylece daha küçük bir kır nüfusu, daha yüksek verimlilikle, rekabet edebilir düzeyde bitkisel ve hayvansal ürün elde edecektir. Bölgenin tarımsal yönü ağır olan ekonomik karakteri, gelişmelerle bütünüyle ortadan kalkmayacak, tarım yine güçlü bir ekonomi alanı olmaya devam edecek, ancak daha bilgili, yüksek teknolojiye dayanan, dünya pazarlarının istediği standartlara uygun üretim yapan bir tarım yapısına doğru hızla evrim gösterecektir.

Sanayi, tarımdaki gelişmeye- çeşitlenmeye ve bölgenin karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğu yerel hammaddelerine dayanarak, başlangıçta, "Çorum Modeli" doğrultusundaki atılımını sürdürecek, ancak Samsun'un kazanması beklenen metropol özellikleri ortaya çıktıkça, uzmanlaşmış, ileri teknoloji kullanan ve teknoloji geliştiren, taklit sanayilerin giderek azaldığı bir yapıya doğru evrim geçirecektir. Bölgede sanayi üretiminin temel karakteristiği, özel kesimde küçük üretim birimlerinin sayıca egemen olmasına karşılık düşük verimlilikte çalışmasıdır. Bölgede büyük ölçekli az sayıdaki üretim birimlerinin önemli bir bölümü devlet işletmesi niteliğindedir. Ülkesel ölçekte uygulanmakta olan özelleştirme politikası ile bu yapı değişmektedir. Buna paralel biçimde, YHGP, özel kesimin büyük üretim birimleri geliştirmesini öngörmekte, bu geçişi sağlayacak mekanizmalar önermektedir.

OSB ve KSS'lerin hem sayıca çoğalması ve sundukları altyapı ve diğer hizmetlerin niteliğinin iyileştirilmesiyle birlikte, KOBİ'lerin de teknoloji ve kurumsal yapı geliştirme, yeni mali olanakları daha akılcı kullanma konusunda gelişme göstermesi planlanmıştır.

Hizmetler ise, ekonomik gelişmenin en önemli alanını oluşturmaktadır. Hizmet sektörleri, istihdamın büyük bir bölümünü sağlamanın yanı sıra, tarım ve sanayi üretimlerinin gerçekleşmesini, fiziksel, yönetsel ve mali olarak sağlamaktadır. Mali kurumların, bölgenin gelişmesini finanse edecek bir yapının oluşmasını hazırlayacak ve sağlayacak biçimde gelişmesi ve güçlenmesi planlanmaktadır. Bölgenin dışa açılımının ve özellikle dış ticaretin, güçlü bir kentsel, fiziksel ve yönetsel yapılanmaya dayandırılması gereklidir. Samsun'un metropol bir kent olarak hazırlanması, gereken donanımları fizik altyapı ve işletmecilik olarak nitelikli biçimde sunmasıyla ilgili tasarımlar, planda bu anlayışla yer almaktadır.

Hitit uygarlığına ait tarihsel ve arkeolojik sit alanların uluslararası-ulusal turların bir parçası olmasının dışında, bölge turizminin kitle turizmi yaklaşımıyla değil, kültürü ve ekolojiyi önemseyen bölgeye özgü bir turizm anlayışıyla geliştirilmesi planlanmıştır.

İnşaat sektörünün, bölgede yer alacak altyapı ve üstyapı gelişmelerini etkin bir biçimde gerçekleştirebilmesi için, örgütlenme ve bilgi düzeyini geliştirmesi öngörülmektedir.

Mekan ve insan gelişimiyle hızlanan ekonomik gelişmelerin, dikkatli bir planlama yapılmadığı takdirde, çevre ve ekolojik dengeler üzerinde olumsuz bir etkisi olabilir. Öngörülen ekonomik gelişmelerin öncesinde bile, bölgede bir çok ekolojik sorun bulunmaktadır. Akarsulardaki kirlenmeler ve toprak kirliliği, erozyon ve ormanlardaki azalma ve niteliksizleşme, tarım alanlarının diğer kullanışlar tarafından işgali, biyolojik çeşitliliğin - bölgenin bir bölümünün endemik flora ve faunasının yeteri kadar korunamaması, bu sorunların başlıcaları arasındadır. Plan, bölge ekonomik ve fiziksel olarak gelişirken, yukarıda sıralanan sorunların azal-

tılmasını veya önlenmesini, daha temiz ve sağlıklı bir geleceğin kurulması için ekolojik programların, yatay bir bileşen olarak proje uygulamalarında dikkate alınmasını öngörmektedir.

Gelişmelerin sürdürülebilir olmasının bir boyutu da, belirli kurumsal yapıların gelişmesiyle birlikte yaratılması ve bir bölümünün evrilmesi, gelişmelerin akılcı, esnek ve demokratik yapılarla birlikte sağlanmasıdır. Bu nedenle gelişecek kurumsal yapıların planlanması, bölge planının demokratik bir gelişme olarak tasarlanması, toplumsal katılıma ve toplumsal oydaşımlara dayandırılması hem verimliliğin, hem de dünyadaki yeni gelişmelere uyum gösterebilme kapasitesinin artırılması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, planın uygulanmasında, doğrudan rol alması beklenen başta yerel yönetimler olmak üzere, kamu kurumsal yapılarının ve özel kesimin, sivil toplum kuruluşlarının gelecekte, bölge planının uygulanması sürecinde nasıl yer alacağı ele alınmış ve önerilmiştir.

YHGP, stratejik amaçlarını, yukarıda açıklandığı biçimde belirlemiştir. Her stratejik amaç, ancak diğer stratejik amaçlarla birlikte ele alındığında, vizyonda öngörülen doğrultuda bir gelişme sağlanabileceği için, birbirinden bağımsız değil, birbirine bağlıdır. Bu içsel bağlılık, hem kavramsal ve operasyonel bütünlüğün sağlanması, hem de planın iç tutarlılığı açısından önemlidir.

YHGP, bu nedenle, bütün bölge toplumunun üzerinde anlaştığı genel bir gelecek tahayyülü ile işe başlamaktadır. Bu genel öngörü, ayrıntılandırılarak ve somutlaşarak, iç tutarlılığı bozulmaksızın, stratejik amaçlar, öncelikler, tedbirler ve projeler biçiminde açıklığa kavuşturulmakta, uygulamaya hazır hale getirilmektedir.

Bundan sonraki bölüm, tedbirlerin nasıl somutlaşabileceği konusunda, stratejik nitelikteki proje önerilerini açıklamakta ve plan önerilerinin genel anlamını daha anlaşılabilir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Bir sonraki bölüm ise, Ana Plan öngörülerini bölge haritası üzerinde göstermekte, plan uygulaması için öngörülen senaryoya göre gerekebilecek bütçe büyüklüğü tahminlerini vermekte ve önerilen izleme-değerlendirme sistemini, plan uygulamalarının denetlenme mekanizmasını açıklamaktadır

4 PROJELER

GİRİŞ

Stratejik planlama yaklaşımı, planlama açıklamalarının yapılmasında hiyerarşi ve önceliklendirme gerektirmektedir. Bu hiyerarşiye göre bölgenin geleceğiyle ilgili öngörüler, temel stratejik açıklamalardan başlayarak, giderek ayrıntılanmaktadır. Ayrıntı düzeyi artarak öneriler alt başlıklar düzeyine inildikçe, sadece stratejik önemdeki açıklamalarla yetinen bir seçim yapılması gerekmektedir. Bölgenin gelecek öngörüsünü belirleyen senaryoya uygun olarak YHGP gelişme stratejisinin kurgulanması aşamasında, stratejik amaçlar, öncelikler, tedbirler ve projelerle ilgili başlıklar oluşturulmuştur. Bu başlıklardan stratejik amaçlar, öncelikler ve tedbirlerle ilgili açıklamalar 3. bölümde verilmiştir. Bu bölümde ise, stratejik öneme sahip projelerle ilgili ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır.

"Proje" tedbirleri açıklamak üzere, bu metinde, farklı düzeyde ve nitelikteki gelecek öngörüsü düzenlemeleri için kullanılan bir terimdir. Projenin amacına, kapsamına ve niteliklerine göre, farkı türdeki gelecek öngörü düzenlemeleri "proje" olarak adlandırılmaktadır.

Kapsama göre farklı nitelikteki projeler, aşağıdaki kategorilere ayrılabilir:

- Karmaşık ve geniş kapsamlı (kompleks) projeler

  Bunlar, bir "proje" olarak ifade edilmekle birlikte, kapsamları çok geniş olduğundan, bu başlıkla ilgili çalışmaların düzenlenmesinde bu başlığın altına çok sayıda alt proje eklenmesi gereken, kapsamlı ve çok sayıda çalışmanın eşgüdümünü gerektiren nitelikteki projelerdir.

- "Tip proje" niteliğindeki projeler
  Ulusal veya bölgesel ölçekte alınacak bir kararla, farklı yerlerde ve zamanlarda uygulanacak olmakla birlikte, sonuçta elde edilmesi amaçlanan çıktının, üretim/yapım sürecinin büyük benzerlikler gösterdiği projelerdir. Bu projelerin tekil olarak ele alınması ve her yer için, çevresel değerlere uygun olarak tasarlanması gerekmekle birlikte, standart bir süreç- standart iş kalemleri ile genel olarak tanımlanması da mümkündür. Bu projelere, "tip proje" adı verilebilir.

- Tekil projeler
  "Proje" kavramına en yakın olan, yani somut, karmaşıklığından arındırılmış, bir yere, bir zamana, yerel bir soruna, bir toplumsallaşma/kurumsallaşma özelliğine özgü olarak, bir defa kullanılmak üzere tasarlanmış projelerdir.

Stratejik planlamanın öngördüğü düşünce hiyerarşisine göre düzenlenen proje başlıkları da, yukarıda açıklandığı gibi, proje teriminin anlamı bakımından, farklı nitelikler taşımaktadır.

Tedbirler aşamasında geliştirilen önerilerin somutlaştırılması için çok sayıda proje üretilmiştir. Ancak, bu projelerden sadece stratejik öneme sahip olanlar seçilmiş ve açıklanmıştır. Stratejik projelerin seçim yöntemi iki aşamadan oluşmaktadır. Birinci aşamada, proje seçim kriterlerine göre bütün projeler puanlandırılmış, ikinci aşamada, projelerin stratejik önemleri öznel olarak değerlendirilmiştir.

Birinci aşamada (nesnel seçim) projeler, parçası oldukları stratejik amaca göre sınıflandırılmış ve her stratejik amacın altındaki proje;

- Projenin gerçekleştirilmesi için gereken yatırımın aşırı büyüklüğü ve kaynak bulma güçlüğü,
- Kamu yatırımı gereksiniminin büyüklüğü ve kamu kaynağı bulma güçlüğü,
- Bölge katma değerine veya kişi başına

gelire doğrudan katkısı,

- İstihdam yaratma kapasitesi (ve bölge dışına göçü azaltma, nüfusu bölgede tutma kapasitesi),
- Bölgede mevcut eğitilmiş işgücüne ve bölge yerel kaynaklarına uygunluğu (bölge dışından beklenen girdilere bağımlılığının azlığı),
- GZFT analizi sonuçlarına, bölge toplumunun beklentilerine uygunluğu,
- AB fonlarını kullanma ve dış kaynak bulma kapasitesi, fon bulabilme özelliği ve
- Yatırım gereksiniminin zamana yayılabilirliği

ölçütlerine göre puanlandırılmıştır.

Projelerin değerlendirilmesinde, 'projenin gerçekleştirilmesi için gereken yatırımın aşırı büyüklüğü' ve 'kaynak bulma güçlüğü ve kamu yatırımı gereksiniminin büyüklüğü ve kamu kaynağı bulma güçlüğü' ölçütleri negatif, diğer ölçütler ise pozitif yönde etkili olmuşlardır. Puanlandırmada ölçütle ilgili olan projeler '1' ilgisi olmayan projeler ise '0' olarak değerlendirilmiştir. Bu aşamada geniş bir proje listesi elde edilmesi amacıyla, toplam puanı 4 ve üzerinde olan 58 proje seçilmiştir.

Bölgenin gelişmesi bakımından tanımlanan her stratejik amacın bölgenin gelişmesinde farklı ağırlığa sahip olduğu kabul edilmiş ve seçilen projelerin de bu ağırlıkları yansıtması gerekli görülmüştür. Stratejik amaçlar için belirlenen ağırlıklar o stratejik amaç için kota olarak değerlendirilmiş ve seçilen 58 proje aşağıda verilen yüzdelerle dağıtılmıştır. Stratejik amaçların ağırlıkları ve bu çerçevede seçilen projelerin dağılımı Tablo 4.1'deki gibidir.

İkinci aşamada, öznel seçim ile stratejik öneme sahip olan projeler belirlenmiştir. İlk aşamada seçilen 58 proje, YHGP gelecek öngörüsünün gerçekleşebilmesindeki stratejik önemi bakımından değerlendirilmiştir. Bu aşamada seçilen projelerden stratejik olmayanlar elenmiş, seçilen projeler arasında olmayan ancak stratejik olduğuna karar verilen projeler listeye dahil edilmiştir. Böylece 43 adet stratejik öneme sahip proje, detaylandırılmak üzere seçilmiştir. Seçilen projelerin tedbir, öncelik ve stratejik amaçlara göre dağılımı Şekil 3.1'de verilmiştir.

Proje Başlıkları

TR83 için hazırlanan stratejik planda yer alan projeler (dört basamaklı başlıklar) her zaman aynı değerde genellik veya öznellik taşımamaktadır. "Proje" başlığı altında yer alan başlıklar, bu nedenle, listede bulundukları konum (dört basamaklı konum) aynı olmakla birlikte, farklı öznellik düzeyi ifade edebilmektedir. Raporun bu bölümünde yer alan proje başlıkları, bazı durumlarda, bir projenin sahip olması gereken "çok özel/spesifik olma" özelliğine sahip değildir. Bölge ölçeğindeki ilkelerden ve kararlardan somut uygulamaların tanımlanması ölçeğine doğru inildiğinde, yerelleşme ve somutlaşma, her zaman eşdüzeyde olmamakta

Tablo 4.1 Stratejik Amaçların Ağırlıkları ve Birinci Aşamada Seçilen Projelerin Stratejik Amaçlara Göre Dağılımı

Stratejik Amaç	Ağırlığı (yüzde)	Seçilen Proje Sayısı
Etkin bir mekansal organizasyonun oluşturulması	25	14
İnsan kaynaklarının ve toplumsal yapının geliştirilmesi	15	9
İşletmelerin rekabet gücünü kazanması ve dışa açılma	35	20
Ekolojik dengelerin, çevrenin korunması ve durumunun iyileştirilmesi	15	9
Kurumsal yapının güçlendirilmesi	10	6
Toplam	100	58

ve “proje” gerektiği kadar özgülleşmemektedir. Bu nedenle, bu bölümde ve bundan önceki bölümde proje başlığı altında yer alan ifadelerin, bu açıklama çerçevesinde değerlendirilmesi gerekecektir.

Proje Metinleri

Seçilmiş stratejik öneme sahip olduğu düşünülen projelerle ilgili yapılan açıklamalar da aynı biçimde, standart proje metni formatına uygun olmayan özellikler göstermektedir. Bu bölümde yer alan proje metinleri, proje fikrinin ayrıntılı bir biçimde anlaşılmasını sağlamak amacını taşıyan özet metinlerdir. Bütün projeler, her hangi bir projenin açıklaması gereken temel başlıklara değinmekte, ancak bunu proje yazma tekniğine uygun biçimde yapmaktan çok, açıklamayı ayrıntılandırma ve anlaşılır kılma amacıyla yapmaktadır. Bu projelerin, ileride uygulama için kullanılabilecek bir başlangıç düşüncesi olarak değerlendirilmesi ve tekniğine uygun bir biçimde yerine, çevresine, yöneldiği topluma, zamanına ve desteklemesi düşünülen kuruma göre, standart formatların gerektirdiği gibi geniş bir biçimde yazılması gerekecektir.

Proje 1.1.1.1: Samsun Limanı'nın geliştirilmesi

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.1: Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi
İlgili tedbir 1.1.1: Ulaşım altyapısının geliştirilmesi

Giriş

Samsun, TR83 Bölgesi'nin ve İstanbul dışında Türkiye'nin, demiryolu bağlantısı ile Karadeniz'e açılan tek limanı olma özelliğine sahiptir. Bölgenin AB ile entegrasyonu, Karadeniz Ekonomik İşbirliği çerçevesinde ortaya çıkan fırsatların kullanılması ve küreselleşmenin gerektirdiği şartlara hazır hale gelmesi bu projeyle doğrudan ilişkilidir. Bu projenin gerçekleşmesi ile Karadeniz'de önemli bir ihracat ve ithalat kapısı açılmış olacaktır (SA3). Böylece Samsun'un ticaret, sanayi ve hizmetlerde ihtisaslaşmış metropoliten kent olması hızlanacaktır (SA1).

Amaçlar

- Liman hizmetlerinin maliyetinin azaltılması, Samsun Limanı'nın diğer limanlar ile rekabet edebilir düzeye getirilmesi,
- Limanın modern teknolojik ihtiyaçları karşılayacak hale getirilmesi, yükleme ve boşaltma kapasitesinin artırılması,
- Konteyner elleçlemesi yapılması için altyapının tamamlanması.

Kapsam ve Eylemler

İşletmeciliğin geliştirilmesi

- Özelleştirme işlemlerinin etkin bir biçimde tamamlanması
- Liman işletmeciliğinin modern hale getirilmesi
- Kombine taşımacılığa yönelik örgütlenme yapılması
- Tarifelerin düzenlenmesi
- Bilgisayar alt yapısının tamamlanması

Liman personelinin eğitimi

- Limanda görev yapan personelin eğitim ihtiyacının giderilmesi
- Uluslararası ticaret kurallarına hakim, yabancı dil (İngilizce, Rusça) bilen dış ticaret personeli ve gemi adamı yetiştirilmesi konusunda Ondokuzmayıs Üniversitesi'nin, meslek yüksek okulu/ okulları açması

Makine ve ekipman yenilemeleri

- Uluslararası standartta elektronik data işlem merkezi kurulması ve limanda hız, kalite ve kontrolün artırılması
- Ekonomik kullanım ömrünü tamamlamış olan vinçlerin yenilenmesi
- Liman botu ve hizmet aracı temini

Altyapının geliştirilmesi

- Limandaki ağır taşımacılığa yönelik konteyner sisteminin kurulması
- Ro-Ro gemileri dışındaki gemilerin yanaşması ve "kapak-atma" işlemi için gerekli altyapı rampalarının inşa edilmesi
- Çekek yeri (150 grosston'dan küçük gemiler için) tesis edilmesi
- Demirli gemiler için barç tesisi yapılması (su-yakıt)
- Gümrüklü sahalardan yüklenecek veya bu sahaya boşaltılacak kabotaj yükü konteynerlerin geçici depolama yerine alınmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması
- Limandaki atık alım tesislerinin MARPOL hükümlerine uygun olarak tamamlanması

Mekan

Proje, Samsun Limanı'nda uygulanacaktır.

Kurumsal Yapı

Projenin yürütülmesi sorumluluğu DDY'nindir. Hizmetlerin daha etkin ve verimli hale gelmesi için özelleştirme programının uygulanması gereklidir. Projenin gerçekleşmesi için işbirliği yapılması gereken diğer kurumlar, DLH (küçük tonajlı gemiler ve diğer deniz taşıma araçları için gerekli altyapı yatırımlarını yürütmektedir), Samsun İÖİ, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Samsun Belediyeler Birliği ve KA ile, Samsun sivil toplum örgütleri ve özel kesim (yarı kamusal ve sivil) örgütleridir.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	15	-	-	15
Özel kesim	-	-		-
Toplam	15	--	-	15

Proje 1.1.1.9: MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.1: Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi
İlgili tedbir 1.1.1: Ulaşım altyapısının geliştirilmesi

Giriş

TR83 Bölgesi, Düzey 2 İBB'ler arasında, yerleşme sayısının en yüksek olduğu ikinci bölgedir. Bölgede yerleşme sayısı yüksek olmasına karşın, nüfus yoğunluğu Türkiye ortalamasının altındadır. Bölgedeki yerleşmelerin nüfusunun düşük olması ve birden fazla yerleşim yeri olan yerleşme sayısının fazla olması dağınık bir yerleşme düzeni ortaya çıkarmaktadır. Bu yapı ise hizmet götürmede ekonomik olmayan bir durum yaratmaktadır.

Kırsal yerleşme deseninin rasyonel bir yapıya dönüşümünün özendirilmesi amacıyla 58 adet Merkezi Kırsal Yerleşim (MKY) belirlenmiştir (Tedbir 1.3.2). Kırsal nüfus için MKY'lerin birer çekim merkezi olabilmesinin şartlarından birisi de sözü edilen MKY'lerin daha üst merkezlere bağlandığı yol ağının, ulaşım altyapısı ve sisteminin yüksek standartlarda olmasıdır. Bu kapsamda MKY'ler ile üst merkezler arasındaki ulaşım ağının yüksek standartta il yolu olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Amaç

Proje ile MKY'lerin kendi çevresindeki kırsal yerleşimler için bir çekim merkezi oluşturabilmesi, kırsal alan ile kentlerin bütünleşmesi, bu sayede de bölgenin kırsal alanlarına yönelik hizmetlerin daha kaliteli ve yeterli olabilmesi, kırsal nüfusun yaşam standartlarının yükseltilmesi amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

MKY'ler ile üst merkezler arasındaki karayolu ağının yeniden gözden geçirilerek geometrik anlamda standartlarının yükseltilmesi için ihtiyaçların belirlenmesi
Platform ve şerit genişlikleri
Boyuna eğimler
Yatay kurp yarıçapları
Bu yollar üzerindeki mevcut sanat yapılarının (köprü, menfez, tünel, vs.) tekrar gözden geçirilmesi
Üstyapı olarak gerekli iyileştirmelerin tasarlanması
Üstyapı olarak gerekli iyileştirmelerin yapılması

Mekan

Proje, MKY'ler ile en yakınındaki 3. kademe merkez (ilçe merkezi) arasında halihazırda köy yolu statüsündeki yollarda uygulanacaktır (Şekil 4.1).

Kurumsal Yapı

MKY'ler ile üst bölgeleri arasında karayolu ulaşımının sağlanacağı yollar halihazırda köye yönelik hizmetler il müdürlüklerinin sorumlulukları altında bulunmaktadır. Çıkarılacak kanun ya da yönetmeliklerle bu yolların "Karayolları Genel Müdürlüğü" idaresi altındaki devlet ve il yolları ağı kapsamına alınması veya idare aynı kalmak koşulu ile belirlenen kesimlerdeki yolların özel bir statüye sahip olması sağlanabilir. Bu sayede gerekli revizyonların yapılması ve yol standartlarının yükseltilmesi mümkün olabilecektir.

Kaynak

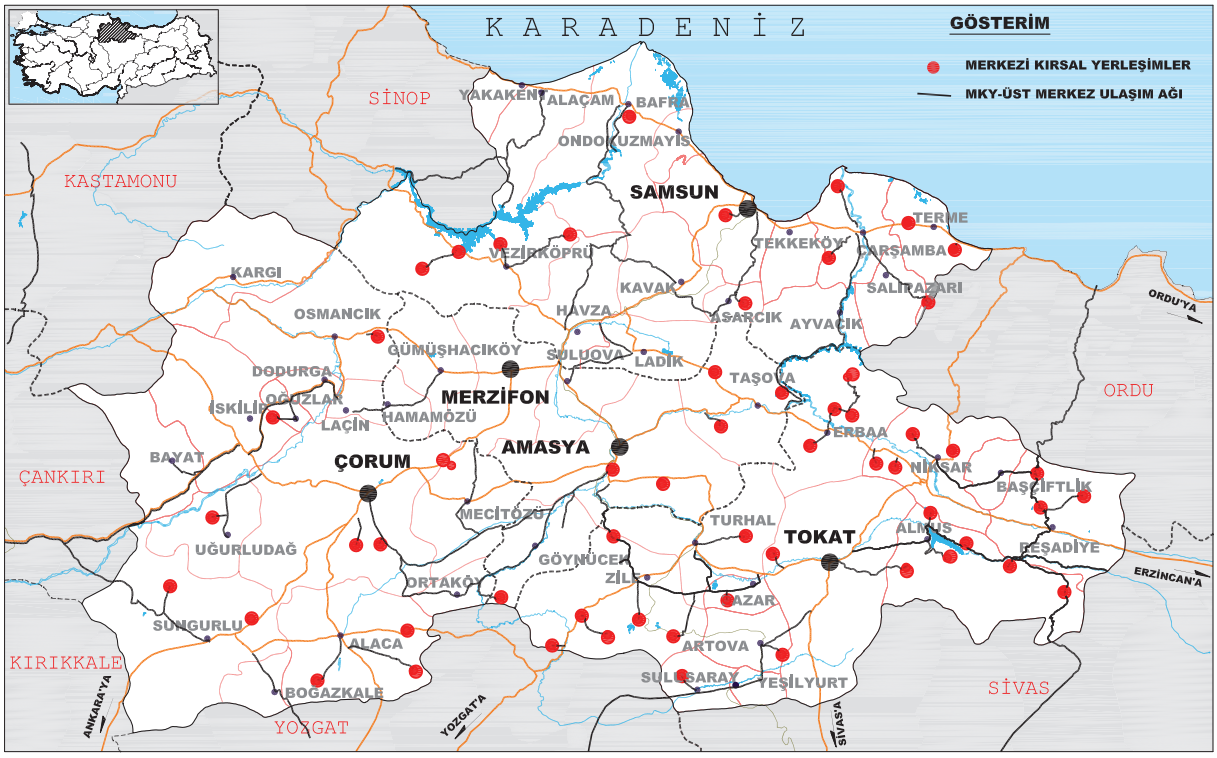
Yapılan çalışmalar sonucunda yukarıda sözü edilen ve TR83 Bölgesi'ndeki MKY'ler ile üst merkezler arasında karayolu ulaşımının sağlanacağı yüksek standarttaki il yollarının yaklaşık 1000 km. civarında olduğu hesaplanmıştır. Bu standarttaki ve şartlardaki tipik bir yol kesiminin maliyeti ise 2005 yılı fiyatları ile yaklaşık olarak 150 000 -

200 000 YTL/km'dir. Yolların yapım ve bakım-onarımı için gerekli bütçe, sözü edilen yol kesimlerinin bağlı olduğu idarelerce sağlanacaktır. Karayolları Genel Müdürlüğü idaresi altındaki devlet ve il yolu ağının toplam uzunluğu düşünüldüğünde, sözü edilen yolların oransal olarak çok uzun olmadığı söylenebilir. Bunun yanısıra halihazırda düşük standartta da olsa mevcut yollar bulunmakta, yani yapılacak iş yeni yolların tasarlanması ve baştan yapılmasından ziyade, mevcut güzergahların iyileştirilmesi ve yolların standardının yükseltilmesi şeklinde olacaktır. Özellikle yapılacak ilk yatırımdan sonra bakım-onarım giderleri daha da düşük harcamalarla gerçekleştirilebilecektir. Ayrıca bu yolların bölgedeki sanayi ve ticareti canlandıracağı gerçeği düşünüldüğünde bundan yararlanacak olan özel kesim kuruluşlarından da konuyla ilgili yardım ve kaynak bulabilmenin yolları araştırılmalıdır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	673	578	333	1 584
Özel kesim	-	-		-
Toplam	673	578	333	1 584

Şekil 4.1 Merkezi Kırsal Yerleşimler ve Üst Merkez Ulaşım Ağı

Proje 1.1.1.10: Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanı'na sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.1: Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi
İlgili tedbir 1.1.1: Ulaşım altyapısının geliştirilmesi

Giriş

Bölgede iki sivil havaalanı, Samsun-Çarşamba'da ve Tokat'ta, bulunmaktadır. Samsun-Çarşamba Havaalanı'nın kapasite kullanım oranları uçak trafiğinde yüzde 10 ve yolcu trafiğinde ise yüzde 9'dur. Tokat'ta açılan havaalanı yolcu yokluğu nedeni ile kısa süre sonra kapatılmış ancak son zamanlarda özel bir firma tarafından uçuşlar tekrar başlatılmıştır. Bölgenin yığılma ve yoğunlaşma ekonomilerinden yararlanması, üretim-pazarlama sürecinde yerleşmelerin birbirlerini tamamlayan bir yapıya dönüşmesi ve bölgenin dışa açılmasında havayolu ulaşımının öneminin ve bu ulaşım türüne olan talebin artacağı düşünülmektedir. Bölgesel ulaşım altyapısının bu gelişmeyi desteklemesi bakımından sivil havacılığa hizmet verebilen havaalanı sayısının artırılması gerekmektedir. Merzifon'daki askeri havaalanına sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması ile bölgesel havayolu taşımacılığı geliştirilecektir. Ayrıca, Merzifon'da bulunan askeri havaalanının sivil ulaşıma açılması doğrultusunda yerel girişimler bulunmaktadır.

Amaç

Proje ile Amasya iline ve inşa aşamasında olan STOL tipi havaalanı tamamlanıncaya kadar Çorum iline hizmet vererek bu illerin dış dünyaya eklemlenmesini kolaylaştırmak amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

- Havaalanında etüt yapılması
  - Terminal binası yer seçimi ve yapılacak tesisler ve satın alınacak ilave malzemeye karar verilmesi
  - Proje, metraj, keşif cetvelleri ve ihale dokümanlarının hazırlanması
  - Uygulama ve kontrollük hizmetlerinin yapılması
  - Uçuşların başlatılması

Mekan

Proje, Merzifon ilçesindeki askeri havaalanında uygulanacaktır.

Kurumsal Yapı

Proje DLH tarafından uygulanacaktır. Etüt, metraj ve keşiflerin hazırlanması, ihale ve kontrollük işleri ilgili kurum sorumluluğunda yapılacaktır. Uygulama Hava Kuvvetleri Komutanlığı'nın izni ile yapılacağından ilgili komutanlığın merkez ve yerel birimleri ile işbirliği yapılmalıdır.

Kaynak

Terminal binası, apron, taksirut gibi ana yapıların inşaatı için ihtiyaç duyulacak kaynak 15 milyon YTL olarak tahmin edilmektedir. Kesin maliyet, sahada yapılacak çalışma sonrasında ihtiyaç duyulacak bina adedi, büyüklüğü ve diğer yardımcı tesislere göre belirlenmesi gereklidir. Özel kesim yatırımı bilet satış bürolarının tesis edilmesi ve diğer işler için yapılacaktır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	15	-	-	15
Özel kesim	5	-	-	5
Toplam	20	-	-	20

Zaman

Proje stratejik önemde olduğu ve yöre halkı tarafından talep edildiği için kısa erimde uygulanması öngörülmektedir.

Proje 1.2.1.4: Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.2: Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması
İlgili tedbir 1.2.1: Planlı kentsel gelişmenin sağlanması

Giriş

Bölgenin kentleşme oranının artırılması için, bölge kentlerindeki yaşam kalitesinin artırılması, yapılı çevrede oluşan bu sorunların çözülmesi gerekmektedir. Oysa, kentleşme sürecinde, Samsun kentinde yüksek yoğunluklu, sosyal ve teknik altyapısı yetersiz, afet riskleri taşıyan kent parçaları oluşmuştur. Yapılı çevredeki sorunların çözümü, ancak kapsamlı bir kentsel dönüşüm (urban regeneration) ile gerçekleştirilebilir. Diğer taraftan bölgenin kentleşme oranının ve kentteki ekonomik faaliyetlerin artmasına paralel olarak konut ve merkezi kullanım alanlarına gereksinim duyulacaktır. Çevrenin korunması, kentlerdeki yaşam kalitesinin yüksek tutulması, altyapı ve ulaşım maliyetlerinin azaltılması için, bölgesel bir önlem olarak, derişik kent formu önerilmektedir. Samsun kentsel dönüşüm projesiyle, kentin parçalı bir büyüme göstermiş olmasından dolayı, kent içinde kullanılmayan veya düşük yoğunlukla kullanılan alanların kentsel kullanıma açılması önerilmektedir.

Belediye stratejik planının "Yerel Ekonomik Kalkınma" anlayışıyla hazırlanması projesinde öngörülen "Stratejik Plan"lar doğrultusunda "İmar Planı Revizyonu Projesi" kapsamındaki "Müdahale ve Gelişme Alanları Belirleme" eylemi ile belirlenen sosyal, ekonomik veya fiziksel/ çevresel açılardan müdahale gerektiren veya sorunlu alanlarda ve kullanılmayan kentsel alanlarda ve çöküntü alanlarında, kentsel dönüşüm projelerinin kent ölçeğinde ilişkilendirilerek ve önceliklendirilerek geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Kentsel dönüşüm projeleri sosyal, ekonomik, fiziksel yapıyı ve çevreyi dikkate alan kapsamlı, katılıma dayalı stratejik planlar olmalıdır. Samsun kentsel dönüşüm projesinin uygulanabilmesi için (arazi kullanım planından farklı olarak) yerel katılıma dayalı ve belediye-özel kesim ve sivil toplum işbirliği ile geliştirilmiş bir stratejik plan hazırlanması gereklidir.

Amaç

Kentlerdeki sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel sorunlar, kentlerin ve dolayısıyla bölgenin geleceği açısından çeşitli riskler yaratmaktadır. Bölgede kentleşme oranı artarken, kentlerin bölgesel gelişmenin öncüsü olmasında Samsun stratejik bir konuma sahiptir. Çok merkezli bir modelle metropoliten bir gelişme göstermesi beklenen Samsun'un (mekansal olarak) aşırı yayılmaması, derişik bir form kazanması için, kentteki mevcut elverişli (boş veya köhnemiş) alanların tekrar işlevlendirilerek kullanılması, ana ulaşım ağının ve sisteminin buna uyumlu yaklaşımla planlanması gerekmektedir. Samsun stratejik planıyla bağlantılı bir biçimde yapılacak kentsel dönüşüm projesiyle, kentsel alanlardaki,

- Sosyal, ekonomik, fiziksel ve çevresel sorunların çözülmesi,
- Kentsel yaşam kalitesinin artırılması, prestij alanları ve metropoliten işlevlere elverişli MİA oluşturulması,
- Kentsel gelişmenin sürdürülebilirlik çerçevesinde ele alınması ve çevrenin korunması

amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

İmar planı revizyonu kapsamındaki "Müdahale ve Gelişme Alanları Belirleme" eylemi ile belirlenen dönüşüm alanlarının
Sosyal, ekonomik ve mekansal ilişkiler,
Dönüşümün kente sağlayacağı faydalar/ katkılar,
Projelendirme ve uygulama aşamasındaki kolaylaştırıcılar ve
Diğer kentsel dönüşüm projelerine sağlayacağı katkılar
Yerel katılım sürecinin örgütlenmesi ve yerel büronun kurulması
Yerel durum saptama ve veri tabanı oluşturma
Makro ölçekte kent içindeki yeri ve fonksiyonu,
Sosyal ve ekonomik veriler,
Arazi kullanımı, yoğunluklar ve binaların fiziki durumu ve
Alanla ilgilenen STK ve özel kesim temsilcileri/ girişimciler
Projelendirme ön kararları ve projelendirme
Uygulama

Mekan

Proje Samsun kentinde "İmar Planı Revizyonu, Müdahale ve Gelişme Alanları Belirleme" eylemi kapsamında belirlenen müdahale alanlarında uygulanacaktır.

Kurumsal Yapı

Projenin hazırlanması ilk kademe belediyeler işbirliği ile Samsun Büyükşehir Belediyesi sorumluluğundadır, ancak kent ile ilgilenen STK'lar, özel kesim temsilcileri ve girişimciler ile işbirliği yapılması gerekmektedir.

Kaynak

Projelendirme için 1 milyon YTL kaynağa ihtiyaç bulunmaktadır. Projenin önerilerine göre uygulama maliyeti belirlenebilecektir.

Zaman

Proje kısa erimde uygulanacaktır.

Proje 1.2.2.2: Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması

• Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.2: Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması
İlgili tedbir 1.2.2: Tarihi kentsel dokuların korunması, restorasyonu ve kullanılması

Giriş

Amasya'da ilk yerleşme M.Ö. 5500 yıllarında başlamış, kentsel yaşam Hitit, Frig, Kimmer, İskit, Lidya, Pers, Hellenistik - Pontus, Roma, Bizans, Danişmend, Selçuklu, İlhanlı ve Osmanlı dönemlerinde kesintisiz olarak devam etmiştir. Harşena dağı üzerine kurulu bulunan kale, Ferhat Su Kanalı, Kral Kaya Mezarları, Bimarhane (Darüşşifa), Yalıboyu Evleri, Büyük Ağa Medresesi, Çilehane Camisi, Beyazid Külliyesi kentte çeşitli dönemlerden kalan tarihi eserlerin bazılarıdır.

Kentin hızlı bir kentleşme süreci yaşamamış olması, tarihi dokunun korunmasına yardımcı olmuş ise de, kentin gelişebileceği alanların sınırlılığı ve kaçak yapılaşmaların oluşumu, tarihi kültürel değerlerin korunması ve işletilmesindeki başarısızlıklar ile birleşince, mimari miras, kaçak ve niteliksiz yapılar içinde kalmış ve çöküntü alanlarına dönüşmüştür.

Amaç

Proje, yerel talepleri yansıtan, önemli bir tarih, kültür, sanat ve turizm kenti olması yönünde girişim göstermiş olan Amasya'nın, mimari mirasının sürdürülebilir biçimde korunmasını, işlevlendirilmesini ve kullanılmasını, yerel dinamikleri harekete geçirerek sağlamayı amaçlamaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Proje Amasya kentindeki tarihi ve kültürel değerlerin katılımcı biçimde korunması, işlevlendirilmesine yönelik projelendirme ve uygulama eylemlerini kapsamaktadır.

Belediye tarafından katılım çağrısı yapılması
Üniversitelerle temas kurulması
İlgili merkezi kamu yönetimi temsilcileriyle temas kurulması
Kentin sorunları üzerinde çalışan STK'ların katılımının sağlanması
Katılımcıların, koruma konusunda işbirliği esaslarının belirlenmesi
Kentin kültür envanterinin hazırlanması
Mevcut durum analizinin hazırlanması
Kentin kültür vizyonunun belirlenmesi
Stratejilerin belirlenmesi
Koruma planlarının hazırlanması

Mekan

Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi projesi Amasya kentindeki koruma altındaki veya korunması gerekli tüm tarihi kültürel dokuyu (yaklaşık 45 ha) kapsamaktadır. Ancak, proje kapsamında kentin bir bütün olarak ele alınması gerekmektedir.

Kurumsal Yapı

Amasya Valiliği, Amasya Belediyesi Koruma-Uygulama ve Denetim Bürosu, Amasya'nın bağlı olduğu Samsun Koruma Kurulu, ilgili STK'lar (Amasya Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma ve Eğitim Vakfı vb.).

Kaynak

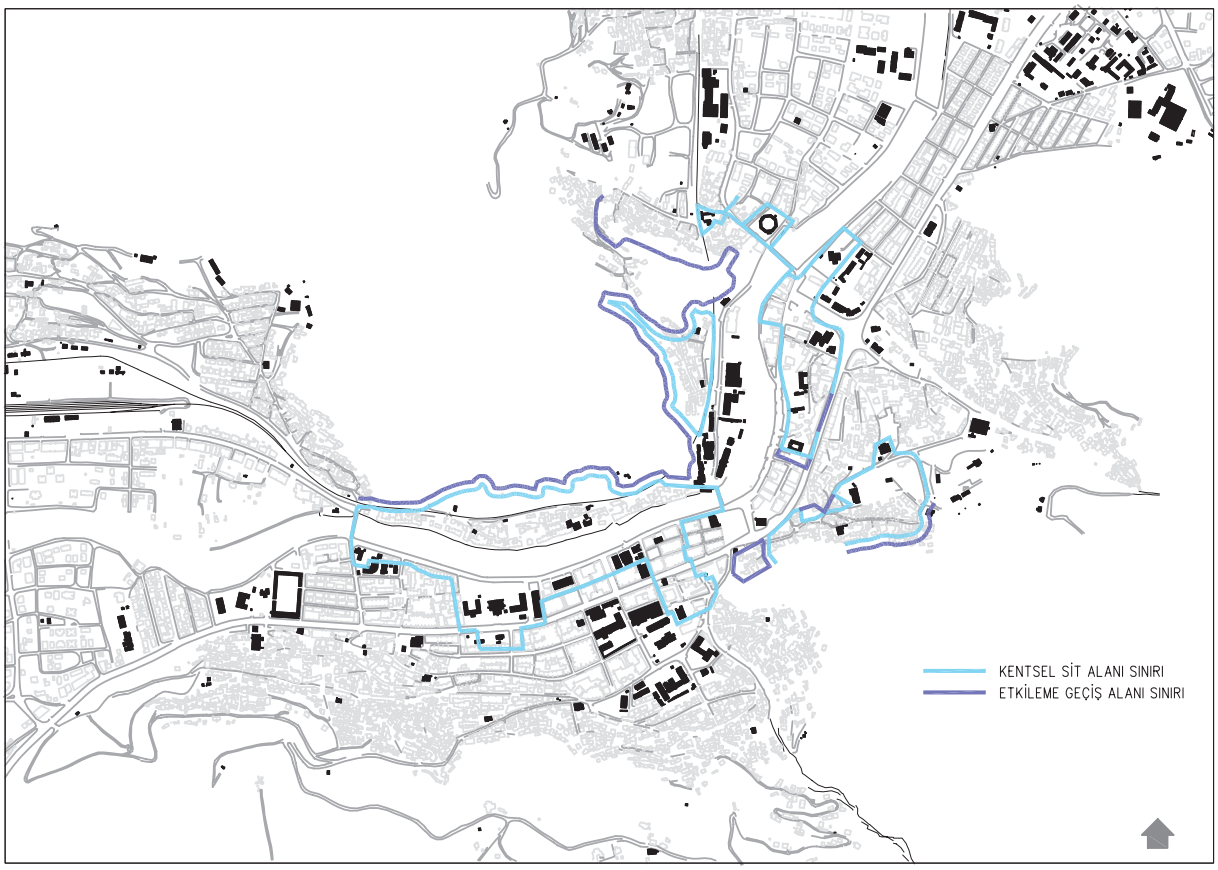
Koruma projesinin hazırlanması (kentin kültür envanterinin hazırlanması dahil) yaklaşık 1 milyon

YTL'lik kaynak gerektirmektedir. Ancak projenin önerilerine göre uygulama maliyeti belirlenebilecektir.

Zaman

Projenin kısa vadede hazırlanması, uygulamasının ise kısa ve orta vadede gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Şekil 4.2 Amasya Kenti ve Tarihi Dokusu

Proje 1.2.3.2: Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.2: Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması
İlgili tedbir 1.2.3: Kentlere yeni gelen nüfusun ihtiyaçlarına yönelik konut üretimi

Giriş

İl ve ilçe merkezleri kent kabul edildiğinde nüfusun yüzde 52'si kentlerde yaşamakta iken plan dönemi sonunda nüfusun yaklaşık yüzde 75'inin kentlerde bulunması öngörülmektedir. Kentleşmenin artması, bölge kentlerinin birer çekim merkezi olması için, bölge kırından gelen nüfusun barınma probleminin kısa sürede ve kalıcı biçimde çözülmesi önemlidir. Bölge kırından kopan nüfusun bölge kentlerini tercih etmesi için, bölge kentlerinin göçen nüfusu karşılamaya ve barındırmaya hazır hale getirilmesi gereklidir. Kentleşmenin güçlenmesi için kente yeni gelenlerin ucuz/ kolay elde edilebilir ve demografik- toplumsal- kültürel yapılarına ve ihtiyaçlarına uygun konut elde etmelerine yönelik çalışmalar yapılacaktır. Bunun için, göçen nüfusa kısa süreli barınmadan, uzun erimde mülk konut edinmesi için, danışmanlık hizmetinden konut üretimi ve kiralık konut yönetimine kadar uzanan bir yelpazede hizmet verecek bir örgütlenme sağlanması- ofis kurulması gereklidir.

Amaçlar

Projenin ana amacı, kentlerin birer çekim merkezi olmasını ve kente göçenlerin güvenli bir biçimde kentte tutunmalarını, içerilmesini sağlamaktır. Bu ana amaç doğrultusunda projenin amaçları, kırdan göçmeyi düşünen/ göçen bölge nüfusuna barınma konusunda danışmalık hizmeti sunmak, kente göçenlerin barınma sorununu kısa sürede çözmek, uzun erimde kente göçenlere yönelik konut edindirme programları hazırlayarak göçenlerin kültürel özelliklerine uygun konut üretimi için almaşık programlar sağlamaktır. Barınma sorunu, toplumsal ihtiyaçların karşılanması sorunuyla birlikte/ bütünleşik olarak ele alınacak, kente göç eden her hanehalkı, göç ettiği kentte kendisini karşılamaya hazır bir kurumsal destek mekanizmasına ulaşabilecektir.

Kapsam ve Eylemler

- Kente göç etme örüntüleri üzerinde yerel, demografik ve kültürel özellikleri net olarak ortaya çıkartan araştırmaların yapılması
  - Kentte daha önce göç alan mahallelerde, kentteki sorunlarla ilgili sosyolojik-antropolojik araştırma yapılması
  - En fazla göç veren kırsal birimlerde, kente göç eğilimleri ve sorunlarla ilgili sosyolojik-antropolojik araştırma yapılması
- Yeni gelenleri içine alabilecek, fiziki bir barınma çözümü üretilmesi
  - Yeni göç edenler için kiralık konut üretimi programının geliştirilmesi
  - Geçici misafirliklerin sağlanacağı konut organizasyonu düzenlenmesi
- Kiralık ve geçici misafirlik konutları mevcut stoktan sağlayan mekanizmanın geliştirilmesi
- Kiralık ve geçici misafirlik konutların, yeni inşa edilecek stoktan sağlanması konusunda araştırma yapılması ve konut üretimi
- Konutlara yerleştirilen yeni gelenlere alabilecekleri diğer yardımların da tanıtılması ve yardım sağlanması
  - İş ve istihdam
  - Kadınların kentle bütünleşmesi
  - Genç yaş kuşaklarındaki kız ve erkek çocuklarının eğitim veya yetişkin eğitimi/ meslek edinme
  - Çocukların sokakta çalışmasına alternatif programlar
  - Bebekler (çalışan annelerin bebekleri) için kreş ve çocuk bakım evleri
- Kente göçen ve geçici barınmaları sağlananların mülk konut edinmelerine yönelik almaşık mekanizmalar geliştirilmesi
  - Konut alanı ve konut planlamasına gelecekteki konut sahiplerinin katılımını sağlayan programın geliştirilmesi
  - Mülk konut üretimine işgücü katkısıyla katılım
  - Mülk konut üretimine inşaat malzemesi katkısıyla katılım
  - Kaynak araştırması yapması ve kamu ve özel kesim konut üreticileri ile ortaklıklar kurulması için araştırma yapılması

Mekan

Proje, birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde uygulanacaktır. Ancak gerekli durumlarda, ikinci derece yığılma merkezlerinde de uygulanabilir.

Kurumsal Yapı

Kente yeni gelen ve kentte kalacak yer sorununu nasıl çözeceğini tam olarak bilmeyen (kente göçme kararı almış ancak göç etmemiş, danışma ihtiyacı içinde olan) hanehalkları/ aileler için, kente geldiklerinde onları karşılayacak, konut ve kente uyum sorunlarıyla ilgilenecek "Barınma Ofisleri" kurulacaktır. Bu ofisler, yerel belediyeler eliyle gerçekleştirilecek, SHÇEK toplum merkezlerinin çalışmalarıyla bütünleştirilecektir. Kurumsal yapı, katılımcı bir işleyişe göre tanımlayacak, konuyla ilgili STK'ların veya örgütlü olmasa da mahalle halkının veya eski ve yeni yararlanıcıların karar mekanizmasında yer alması sağlanacaktır.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	6	6	8	20
Özel kesim	2	2	4	8
Toplam	8	8	12	28

Zaman

Proje, 2006 yılından başlayarak plan dönemi boyunca uygulanacaktır.

Proje 1.2.4.2: Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derece yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması

Giriş

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.2: Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması
İlgili tedbir 1.2.4: Yerleşim yerlerinde afet güvenliğinin sağlanması

Bölgeden Türkiye'nin en önemli tektonik yapısı olan Kuzey Anadolu Fay (KAF) kuşağının bir bölümü geçmektedir. Aktif faylar boyunca ve yanal faylanmalarla, Kuvaterner zamanda oluşmuş ve oluşmaya devam eden, 1. sınıf tarım toprağı özelliği taşıyan alüvyon ovaları bulunmaktadır. Depremlerde yıkıma sebep olan bu en zayıf yapılaşma zeminlerinin, zarar azaltma ve risk yönetimi kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Projenin konusu, bölge gelişiminde en belirgin doğal tehdit unsurunun etkilerinin nasıl ortadan kaldırılabileceğidir.

Amaç

Amaç, afet güvenliği sürecinin, arazi kullanım planlaması ve yer seçimi gibi, inşaat öncesi aşamalardan başlatılması, zayıf yapılaşma zeminlerinin (değerli tarım alanlarının) yapılaşmaya kapatılması, bölge ölçeğinde afet güvenliği kavramının toplum tarafından benimsenmesi ve geliştirilmesinin sağlanmasıdır.

Kapsam ve Eylemler

Sakınım planlarının (fiziki sakınım haritaları) hazırlanması
Bölgesel entegre bilgi altyapısının oluşturulması, Orta erimde risk yönetimi ve sakınım master planının yapılması ve imar planının bu yeni master plana göre yenilenmesi ve Kentsel mikro bölgeleme haritalarının yapılması,
Orta ve uzun erimde kent mikro bölgeleme haritalarına bağlı olarak yerleşimlerin iyileştirilmesi ve/veya yeni yerleşim alanlarına dönüşümün sağlanması
Bu konuda uzman kurum ve kuruluşlarla iletişime geçilmesi (bölge içinden veya dışından), hizmet veya danışmanlık sağlanması konusundaki kararın oluşturulması,
Risk ve afet yönetiminde toplum örgütlenmesi, bilinçlendirilmesi ve bu konuda eğitim yapılması.

Mekan

Proje, öncelikle birinci derece deprem bölgelerindeki il ve ilçe merkezlerinde (Amasya, Tokat, Merzifon, Zile, Turhal, Erbaa, Niksar, Suluova, Osmancık, Vezirköprü, Gümüşhacıköy, Ayvacık, Asarcık, Mecitözü, İskilip, Pazar, Oğuzlar, Laçin, Hamamözü, Göynücek, Ladik, Almus, Reşadiye, Başçiftlik, Taşova, Kargı, Dodurga) uygulanacaktır (Şekil 4.3).

Kurumsal Yapı

Yerel yönetimler, bölge üniversiteleri ve özel uzmanlık örgütü niteliğindeki sivil toplum örgütlerinin katıldığı (Afet İşleri Genel Müdürlüğü ile eşgüdüm içerisinde) çok aktörlü bir çalışma grubu oluşturulacaktır. Bu çalışma grubu, TR83 Bölge Planı ile uyumlu bir biçimde, afet riski ve depremsellikle ilgili çalışmalar yapmak üzere önerilen kurumsal

bir merkez (Afet Çalışmaları Merkezi) bünyesinde oluşturulacaktır.

Kaynak

Zarar azaltma amaçlı önlemler, yatırımlar ve bu sektöre tahsis edilmiş kaynaklar yüksek miktarlarda olacağı için, büyük ölçüde özkaynaklarla karşılanacak kaynak kullanımı ve tercihler, zaman içinde sürekli ve istikrarlı olarak kullanılacak ve risk azaltmadaki verimlilik hesaplarına dayandırılacaktır. İl sakınım planları kamu kesimi tarafından gerçekleştirilecektir. Bu planlara kaynak desteği sağlanamaması koşullarında, gerekli teknik destekler alınarak, yerel yönetimler kendi kaynaklarını hazırlayacakları projelerle oluşturacaklardır. Söz konusu olabilecek kaynak türleri; zorunlu deprem sigortası, kamu kaynakları, afetler fonu, krediler, hibeler ve diğer finansal yöntemlerdir. Proje için tahmin edilen kamu kaynak ihtiyacı 15 milyon YTL'dir.

Zaman

Proje, 2006-2023 döneminde uygulanacaktır.

Şekil 4.3 Bölgenin Birinci Derece Deprem Bölgesi Olan Yerleşim Yerleri

Proje 1.2.5.13: İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi

• Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.2: Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması
İlgili tedbir 1.2.5: Kentsel teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi

Giriş

Kentsel altyapıların iyileştirilmesi ve geliştirilmesi TR83 Bölgesi'nin stratejik amaçlarına ulaşması bakımından oldukça önemlidir. Mevcut durumda dahi su sıkıntısı çekmekte olan Amasya kent nüfusunun plan dönemi içinde 74 000'den 148 000'e artacak olması projenin önemini artırmaktadır. Ayrıca, ilave su kaynağı için araştırmaya gerek olmamasına, şehrin içinden geçen Yeşilırmak üzerinde yapılacak bir su çevirme yapısı ile temin edilecek suyun arıtılarak şebekeye verilebilecek olması projenin uygulanabilirliliğini artırmaktadır. Mevcut durumda kentin suyu 20 km uzaklıktaki kaptajlardan ve yer altı suyu kaynaklarından temin edilmektedir. İller Bankası tarafından kentin 2022 yılına kadar olan ihtiyacını temin amacı ile bir proje yaptırılmış fakat yetersiz kalmıştır.

Amaç

Projenin amacı, gelişmesi öngörülen Amasya kentinin su ihtiyacını karşılamak ve (ekonomik olarak uygun çıkarsa) Yeşilırmak üzerinde bir çevirme yapısı inşa ederek kentin su sorununa kesin çözüm bulmaktır. Amasya girişinde Yeşilırmak'ın suyu çok kirli olduğundan arıtılmadan kullanılması imkansızdır. Ancak, su kalitesinin uygun bulunduğu durumda da kentte uzun bir dönem için su sıkıntısı çekilmeyeceği düşünülmektedir.

Kapsam ve Eylemler

Planlama Raporu
Fizibilite Raporu
Kati Proje
Yeşilırmak üzerinde 500 l/s kapasiteli bir su çevirme yapısı ve isale hattı uygulama projesinin hazırlanması
Su çevirme yapısının ve isale hattının inşa edilmesi
500 l/s kapasiteli su arıtma tesisi ve pompa istasyonu projelendirilmesi ve inşa edilmesi
Havalandırma yapısı
Hızlı karıştırıcı
Flokülatör – durultucu
Hızlı kum filtresi
Klor temas tankı
Kimyasal madde binası
Terfi merkezi
Temiz su deposu
Filtre geri yıkama suyu tutma tankı
Çamur yoğunlaştırıcı
Filtre pres ünitesi

Mekan

Proje Amasya kentinde uygulanacaktır. Su alma yapısı mümkün olduğu kadar kente yakın olmalıdır. Su arıtma tesisi kentin dışında, su alma yapısına yakın bir yerde, geniş ve kente hakim bir kotta olmalıdır.

Kurumsal yapı

5272 sayılı kanun gereği kentlerin içmesuyu ile ilgili faaliyetlerinin belediye tarafından gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Belediyenin bu teknik ve mali gücü yoksa yetkisini İller Bankası'na veya DSİ'ye devredebilir. Genellikle nüfusu 100 000'den

fazla olan şehirlerin proje ve taahhüt işlerini DSİ yapmaktadır. Bu projenin de DSİ tarafından gerçekleştirileceği öngörülmektedir.

Kaynak

Çevirme yapısı yaklaşık maliyeti 20 milyon YTL, su arıtma tesisi yaklaşık maliyeti ise 16 milyon YTL olarak hesaplanmıştır. Kaynak olarak Avrupa Yatırım Bankası, Dünya Bankası, Kuveyt Yatırım Fonu veya İslam Kalkınma Bankası Fonları kullanılabilir.

Zaman

Projenin gerçekleşebilmesi için gereken sürenin 9 yıl olacağı tahmin edilmektedir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	20	16		36
Özel kesim				
Toplam	20	16		36

Proje 1.3.3.1: MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi

İlgili stratejik amaç 1: Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması
İlgili öncelik 1.3: Kırsal yerleşim deseninin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi
İlgili tedbir 1.3.3: Kırda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için MKY'lerde sosyal altyapının geliştirilmesi

Giriş

Kırsal yerleşme desenine bağlı olarak kırsal alana hizmet götürmede ekonomik olmayan durumların ortadan kaldırılması için, yukarıda da belirtildiği gibi, nüfusun belli merkezlerde toplanmasının özendirilmesi gerekmektedir. Nüfusu MKY'lere çekmek ise bu yerleşmelerdeki temel sosyal ve teknik altyapıların nitelik ve nicelik olarak artırılması ile gerçekleşebilecektir. Bu altyapılardan birisi ise eğitim altyapısıdır.

Amaç

Projenin temel amacı bölgedeki kırsal yerleşme deseninin etkin bir yapıya kavuşturularak kamu hizmetleri sunum maliyetlerinin düşürülmesi ve kırsal yaşam kalitesinin artırılmasıdır. MKY olarak belirlenmiş yerleşimlerde kırsal nüfusun toplanması, MKY'lerde oluşması önerilen faaliyetleri destekleyecek yetişmiş eleman yetiştirilmesi de projenin amaçlarındandır.

Kapsam ve Eylemler

Kırsal alandaki eğitim faaliyetlerinin daha ekonomik biçimde sunulması amacıyla 1989-1990 öğretim yılının ikinci yarısından itibaren deneme amacıyla başlatılan taşımalı eğitim günümüzde hemen hemen tüm Türkiye'de uygulanmaktadır. Bölgede taşımalı eğitim sistemi kapsamındaki merkezler ile bölge kırsalında bulunan 8 adet YİBO ve 8 adet PİO merkezinin MKY'ler ile ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Bölgedeki taşımalı eğitim sistemi kapsamındaki merkezler ile YİBO ve PİO merkezlerinin MKY'ler ile ilişkilendirilmesi için planlama yapılması
MKY'lerdeki STK'ların, okul aile birliklerinin projeye katılımının sağlanması
MKY olarak belirlenmiş yerleşmelerde eğitim tesislerinin nitelik yönünden incelenmesi
Öğretmen başına öğrenci sayısı
Bilgisayar altyapısı
Kütüphane durumu
Nitelik yönünden eksiklikleri bulunan eğitim tesislerinde nitelik artırılması
Yerleşmelerin demografik, sosyal ve ekonomik gelişiminin izlenmesi
Büyüme potansiyeli olan yerleşmelerde ortaokul dengi meslek okullarının faal hale getirilmesi
Büyüme potansiyeli olan yerleşmelerde lise ve lise dengi meslek okullarının faal hale getirilmesi

Mekan

Proje, Merkezi Kırsal Yerleşimlerde uygulanacaktır (Şekil 4.4).

Kurumsal Yapı

Proje KA koordinatörlüğünde milli eğitim il müdürlüklerince uygulanacaktır.

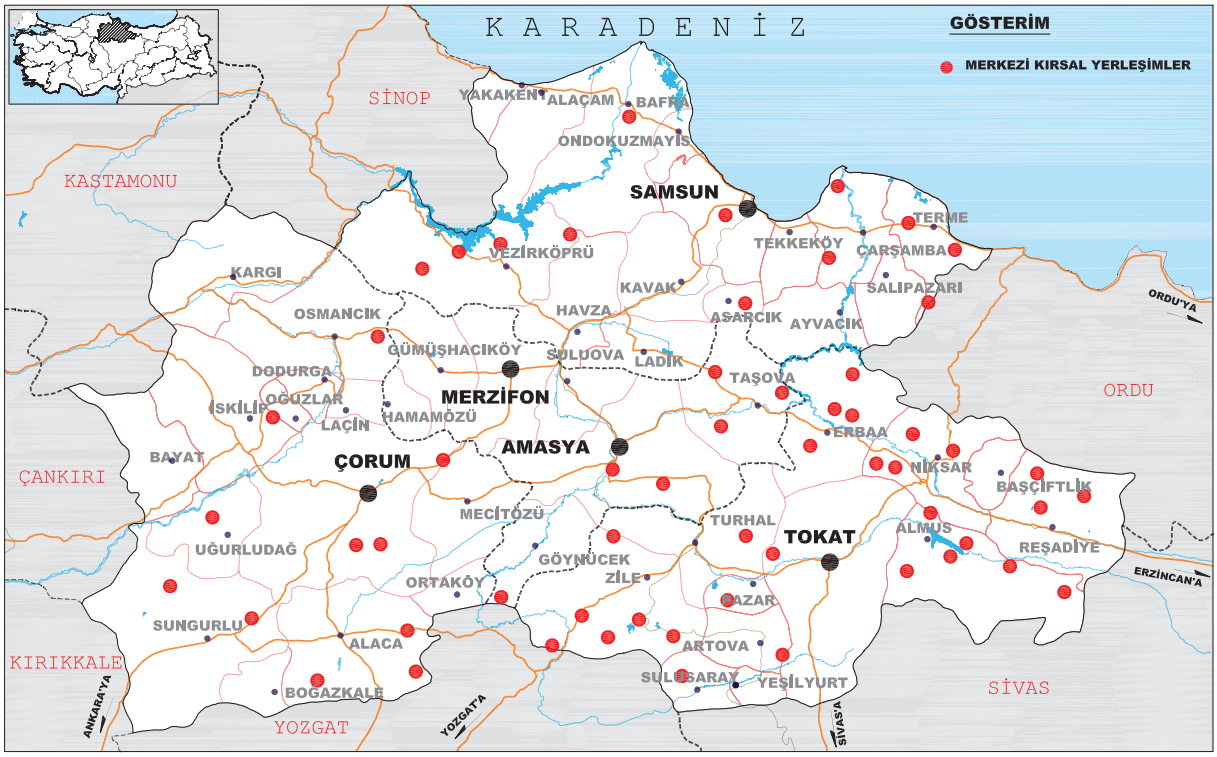
Kaynak

Kamu kaynakları projenin temel kaynağını oluşturmakla birlikte AB fonları ve hibe kaynaklarda proje kapsamında kullanılabilecektir. Projenin maliyetinin 225 milyon YTL olacağı tahmin edilmektedir.

Zaman

Plan dönemi boyunca uygulanacaktır.

Şekil 4.4 Merkezi Kırsal Yerleşimler

Proje 2.1.1.1: Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi

İlgili stratejik amaç 2: İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi
İlgili öncelik 2.1: Her düzeydeki eğitimin, bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre örgütlenmesi
İlgili tedbir 2.1.1: Mesleki eğitim ile sektörlerin talep ettiği nitelikli eleman ve ara eleman ihtiyacının karşılanması arasındaki ilişkinin kurulması

Giriş

Gerek çağ nüfusu için, gerek yetişkinlere yönelik olarak, mesleki eğitimle üretici sektörlerin ihtiyaç duyduğu nitelikteki işgücü arasındaki ilişkinin kurulması ve bölgenin hazırlanması gereken hizmet, sanayi ve tarım gelişmesini hızlı ve nitelikli biçimde gerçekleştirmesi ve rekabet edebilir bir konum elde edebilmesi için mesleki ve teknik eğitimdeki atılımın kritik bir önemi vardır. AB üyeliğine hazırlanan bir ülkenin bölgesi olarak TR83'ün dışa açılması gerekmektedir. Bölgesel üretimde standartlaşma, niteliksel sıçrama ve rekabet gücü kazanmak için, işgücünün niteliğinin hızla iyileştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, mesleki ve teknik liselerin ve yetişkin eğitimi veren eğitim kuruluşlarının (özellikle MEM'lerin) daha etkin olmasını sağlayacak düzenlemelerin yapılması, bölgede beklenen hızlı değişimin gerçekleşmesine stratejik bir katkı sağlayacaktır.

Milli eğitim sisteminde mesleki ve teknik eğitim okullarında 1993 yılından beri sürdürülmekte olan yeniden yapılanma çalışmaları çerçevesinde geliştirilen "modüler ve esnek eğitim sistemi" modelleri, gelişmesini hızlandırmak için bu tür eğitime ihtiyaç duyan TR83 Bölgesi'nde öncelikli olarak yaygınlaştırılmalıdır. Bu çalışmalarda, İİK'nın yıllık toplantı sonuçları, mesleki eğitimin gelişme yönünün belirlenmesinde dikkate alınması gereken yerel ve güncel bir kaynak olarak değerlendirilmelidir.

Amaç

Bölgede eğitim, üretim ve istihdam arasında sağlıklı bir dengenin kurulabilmesi ve mesleki eğitimin her yaştaki öğreniciye nitelikli bilgi sağlaması için,

- Örgün mesleki ve teknik öğretimin, imalat sanayinde ve hizmet sektörlerinde ihtiyaç duyulan nitelik ve niceliklere uygun hale getirilmesi
- İşgücü piyasasının ihtiyaçları ile örgün ve yaygın mesleki eğitimle arasındaki uyumun sağlanması için, sanayi ve hizmet işyerlerinde uygulamalı eğitime elverişli düzenlemelerin (özellikle MEM uygulamasının) geliştirilmesi ve
- Bölgedeki meslek yüksek okulları ile ortaöğretim kurumları arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi

amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Örgün mesleki ve teknik öğretimin imalat sanayinde ve hizmet sektörlerinde ihtiyaç duyulan nitelik ve niceliklere uygun hale getirilmesi
Mesleki ve teknik okulun, yereldeki özel kesim kurumları, diğer kamu kurumları ve veli-öğrenci ile düzenli ilişki sağlayabileceği mekanizmayı geliştirmesi
Okulun yerel çevresindeki ihtiyaçları ve sektördeki gelişmeleri gözden geçirmesi ve analiz etmesi
Eğitim programlarının ve önceliklerinin belirlenmesi
Modüler ve esnek eğitim sisteminin uygulanması
Uygulama sonuçlarının ve mezunların izlenmesi
Türkiye'deki diğer okulların sonuçlarının ve merkezi değerlendirmelerin izlenmesi
İşgücü piyasasının ihtiyaçları ile mesleki eğitimle arasındaki uyumun sağlanması için, sanayi ve hizmet işyerlerinde uygulamalı eğitime elverişli düzenlemelerin geliştirilmesi
Milli eğitim müdürlüğü, İŞKUR, yerel esnaf ve sanatkar odaları birliği ve mesleki eğitim konusunda uzmanlaşmış STK'ların işgücü piyasasının talebi ile yaygın eğitimin ilişkisini sağlayacak mekanizmayı oluşturması
MEM'in atölyelerindeki ekipmanın geliştirilmesi
Çırakların işyerindeki eğitimlerinin, yerel esnaf ve sanatkar odaları birliği tarafından izlenmesi ve denetlenmesi programının geliştirilmesi

Bölgedeki meslek yüksek okulları ile ortaöğretim kurumları arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi
Yerel meslek okulları ile üniversitenin ortak karar ve izleme değerlendirme mekanizması geliştirmesi
Yüksek okulların, meslek okullarında geliştirilen modüler ve esnek mesleki-teknik eğitim sistemini ilişkilendiren ve sürekliliğini sağlayan programlar geliştirmesi
Teknoloji öğretmeni yetiştirme ve modülerizasyon konularının, üniversite sanayi işbirliği ile geliştirilmesi
Yüksek okullardaki uygulama sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi

Mekan

Bölgede mesleki ve teknik okulların ve yüksek okulların bulunduğu yerleşim merkezleri proje kapsamı içindedir. Proje, birinci derecede yoğunlaşma merkezi olan kentlerde başlatılacak, uygulama aşamalı olarak yüksek okulların bulunduğu ilçe merkezlerinde sürdürülecektir.

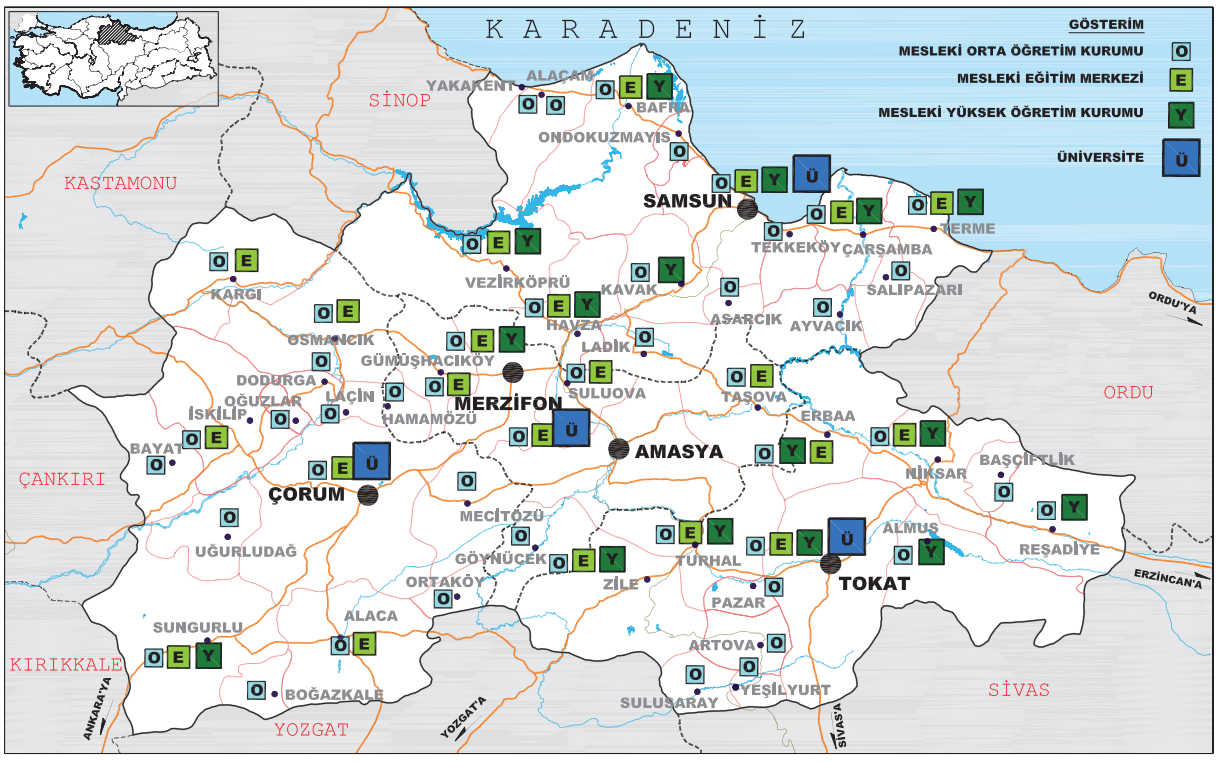
Kurumsal Yapı

Projenin mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarındaki birinci eylemin uygulayıcısı, yerel okullarda (okul müdürü, öğretmenler, veliler, öğrenciler, okul aile birliği üyeleri ve derneğin katılımı ile kurulan) okul gelişimi yönetim ekibi (OGYE) ve mesleki danışma kurulu (MDK) olacaktır. Ancak bütün okulların benzer çalışmaları tekrarlamaması için, milli eğitim müdürlüğü il düzeyinde koordinasyonu sağlayacaktır. İkinci eylemin uygulayıcısı yerel esnaf ve sanatkar birliği olacaktır. Üçüncü eylemin uygulayıcısı, üniversiteler ve yüksek okullar olacaktır. Program sonuçlarının bölge düzeyinde eşgüdümü, KA'nın yılda bir kez düzenleyeceği genel toplantı ile sağlanacaktır.

Kaynak

Projelerin oluşturulmasında ve kaynak elde edilmesinde, kurumların kendi bütçelerinden yapacakları rutin harcamaların yanı sıra, AB fonlarının ve uluslararası ve ulusal finans kuruluşlarından da destek sağlanacaktır.

Şekil 4.5 Mesleki ve Teknik Okullar ile Üniversite ve Yüksek Okulların Bulunduğu Yerleşim Merkezleri

Zaman

Proje, plan dönemi boyunca uygulanacaktır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	3	3	3	9
Özel kesim			1	1
Toplam	3	3	4	10

Proje 2.1.2.1: Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi

İlgili stratejik amaç 2: İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi
İlgili öncelik 2.1: Her düzeydeki eğitimin, bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre örgütlenmesi
İlgili tedbir 2.1.2: Bölgedeki üniversite ve yüksek okullardaki öğretim elemanlarının mesleki gelişim ve araştırma olanaklarının artırılması

Giriş

Bölgede mevcut üniversiteler, öğretim elemanlarının kendi ilgi alanındaki sorunlara yaratıcı çözüm önerileri geliştirebilmek üzere ihtiyacı olan araştırma /deney ve elde edilen sonuçların değeri ile ilgili analiz ve tartışma yapmaları için, yerel sektörlerle (sanayi/ tarım/ hizmet) işbirliği yapılmasını desteklemektedir. Bu işbirliğinin geliştirilmesi, hem üniversitelerin deney yapma ve yerel bilgiye sahip olma kapasitelerini genişletecek, hem de bölge üretiminde ihtiyaç duyulan yeniliklerin ve yönlendirmenin ortaya çıkmasını sağlayacaktır. Mevcut durumda bölge, tarıma dayalı bir yapıya sahiptir ve diğer sektörlerdeki KOBİ'ler, genellikle, ulusal ve uluslararası pazara yönelik bir üretim yapısına yeterince sahip değildir. Üniversite elemanlarının, özellikle lisans üstü çalışmalara yeni başlayan kuşağın, rekabet edebilirliği akademik ve mesleki olarak elde edebilmesi gerekmektedir. Bu nedenle bölgede üniversitelerin kendi arasında dayanışma göstermesi ve Ar-Ge faaliyetlerinin yaygınlaşması, yenilikçilik ve buluşçuluğun geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu durumda sanayi -üniversite- kamu kesimi işbirliğinin büyük öneme sahip olduğu açıktır.

Amaç

Tarım, sanayi ve çeşitli hizmet sektörlerinde, yerel üniversitelerle özel kesim, sivil toplum ve kamu kesimi arasında işbirliği sağlayarak, araştırma/ yenilik yapma kapasitesinin geliştirilmesiyle, üniversite öğretim üye ve yardımcılarının akademik kariyerini güçlendirmek, araştırma alanına katkıda bulunmalarını sağlamak veya lisans üstü eğitime destek vermek gerekmektedir. Bu nedenle, projenin amacı,

- Bölge üniversitelerinin çevrelerindeki KOBİ'ler, sanayi, tarım ve hizmet sorunlarıyla sistematik olarak ilgilenme kapasitesini artırmasını,
- Bölge üniversitelerinin yerel araştırma ve uygulama çalışmaları için, gerekli gördükleri alanlarda ortak araştırma projeleri, "teknoloji platformları" ve işbirliği-dayanışma ağı geliştirmesini,
- Lisansüstü çalışmalarının bölge sorunlarıyla ilişkilenmesini teşvik ederek, bilim insanı yetiştirilmesini,
- Araştırma altyapısının güçlendirilmesini,

sağlamaktır.

Kapsam ve Eylemler

Bölge üniversitelerinin çevrelerindeki KOBİ'ler, tarım, sanayi ve hizmet sorunlarıyla sistematik olarak ilgilenme kapasitesini artırması

- Üniversitelerin çevrelerindeki kentlerdeki KOBİ'lerin nitelikleri, rekabet edebilirlikleri ve sorunlarıyla yakından ilişki kurmak amacıyla, bu kuruluşların örgütleriyle (TSO, TESK vb) ortak kurumsal yapılar oluşturması
- Üniversitelerin (uygun fakülteleri varsa) çevrelerindeki tarım, gıda ve gıda güvenliği sorunlarıyla ilişki kurmak amacıyla, bu kuruluşların örgütleriyle (ZOB, birlikler, vb) ortak kurumsal yapılar oluşturması
- Üniversitelerin (uygun fakülteleri varsa/ kuruldukça) çevre/ kirlenme ve doğal yaşam/ ormancılık vb sorunlarıyla ilgili ilişki kurmak amacıyla bu sektördeki kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak kurumsal yapılar oluşturması
- Üniversitelerin (uygun fakülteleri varsa/ kuruldukça) enerji, yenilenebilir enerji ve gözlem-izleme konularında, kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak kurumsal yapılar oluşturması
- Üniversitelerin (uygun fakülteleri varsa/ kuruldukça) sosyal araştırmalar ve kentleşme, yönetişim, sivil toplumun gelişmesi konularında, kamu ve sivil toplum kuruluşlarıyla ortak çalışmalar yapması

Bölge üniversitelerinin kendi aralarında ve diğer kurumlarla, yerel araştırma ve uygulama çalışmaları için, gerekli gördükleri alanlarda ortak araştırma projeleri ve işbirliği-dayanışma ağı geliştirmesi

- Üniversitelerin, araştırma geliştirmeleri için bir bilimsel toplantı ağı oluşturması
- Üniversitelerin, çevrelerinde saptadıkları KOBİ ve tarım sorunlarını dikkate alarak, araştırma alanlarının yoğunlaşacağı alanlar seçmesi
- Üniversitelerin araştırmalara dış destek ve fon bulmak üzere ortak program geliştirmeleri

Bölgedeki üniversitelerin, özel kesimin araştırma fonlarının artırılması ve özel kesim ile ortak çalışmalar yapılması amacıyla ortak program geliştirmeleri
Bölge üniversitelerinin, lisansüstü çalışmalarının bölge sorunlarıyla ilişkilenmesini teşvik ederek bilim insanı yetiştirilmesi
Bölgenin yetişmiş insan kaynağının geliştirilmesi üzerine bölge üniversitelerinin politika geliştirme tartışmaları yapması
Birinci ve ikinci eylemin sonuçlarına göre, lisans üstü çalışmalar için avantajlı bir araştırma alanı yaratılması
Üniversitelerin ortak yüksek lisans burs programı geliştirmesi
Araştırma altyapısının güçlenmesi
Üniversitelerin kıt olan araştırma altyapısı kapasitelerini işbirliği içinde kullanmak üzere, kapasitelerini ilişkilendirmek üzere görüşmeler yapması
Sanayi Ar-Ge destekleri veya üniversite sanayi ortak araştırma merkezleri programı geliştirilmesi
Kamu kurumlarının araştırma kapasitesinin ve araştırma altyapısının üniversitelerle birlikte kullanılmasının yararlarını belirlemek üzere ortak çalışmalar yapılması
Üniversitelerin, kritik önemdeki konularda, bölge dışındaki araştırma kapasiteleriyle ilişki kurması ve yararlanma ağı geliştirerek, bölgenin rekabet edebilirlik düzeyini yükseltmesi
Üniversitelerin kendi aralarındaki dayanışmayı artırarak, bölge özel kesimi ve kamu kesimi kapasitelerini birleştirerek, yeni araştırma altyapıları oluşturması

Mekan

Bölgede üniversite ve yüksek okulların bulunduğu kent merkezleri bu proje kapsamı içindedir. İlk projeler Samsun ve Tokat'ta uygulanacak, uygulama aşamalı olarak diğer üniversite kentlerine de yaygınlaştırılacaktır.

Kurumsal Yapı

Projelerin uygulayıcısı yerel üniversiteler olacaktır. Bununla birlikte tür projelerin oluşturulması; üniversiteler, özel kesim, belediyeler ve ilgili kamu kesiminin ve sivil toplum örgütlerinin işbirliğini gerektirmektedir. Üniversitelerin bir protokol çerçevesinde ortak davranma biçimini belirlemesi pratik bir örgütlenmedir. Ancak, yerel belediyelerin, sanayici ve işadamı örgütlerinin, tarımcıların ve kırsal kalkınmacıların, üniversitelerle ortak bir program çerçevesinde hareket etmesini sağlayacak sürdürülebilir bir kurumsal yapı oluşturulması, araştırma ve yenilikçilik kapasitenin artırılmasında etkinliği artıracaktır.

Kaynak

Projelerin oluşturulmasında ve kaynak elde edilmesinde AB fonlarının ve uluslararası ve ulusal finans kuruluşlarından da destek sağlanması olanağı bulunmaktadır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	10	10	10	30
Özel kesim		10	10	20
Toplam	10	20	20	50

Zaman

Proje, plan dönemi boyunca uygulanacaktır.

Proje 2.2.2.1: Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri işbirliği protokolü esasları dikkate alınarak, yerel olarak istihdam hizmetleri veren kurumların, gelişmekte olan iş kolları konusunda, formel teknik eğitim programları uygulayan kurumları sürekli olarak bilgilendirmesine yönelik iletişim ağının kurulması ve ağın bölgesel olarak kurumsallaşması

• Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması

İlgili stratejik amaç 2: İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi
İlgili öncelik 2.2: Yoksullaşmaya, işsizliğe ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi
İlgili tedbir 2.2.2: İstihdamın artırılması ve işsizlik oranının azaltılması

Giriş

İstihdamda, küreselleşmeyle birlikte başlayan ve Türkiye'nin AB sürecinde ilerlemesi, bölgenin bilgi toplumu olmaya doğru gelişmesi ve dışa açılması ile artması beklenen değişimlere ayak uyduracak esnek stratejilere ihtiyaç vardır. İşgücü piyasaları giderek daha dinamik hale gelmektedir ve YHGP öngörüleri, bu dinamizmi daha da artıracaktır. İllerde Türkiye İş Kurumu Kanunu'na göre kurulmuş olan istihdam kurulları (İİK), kurumlar ve sektörler arası işbirliğini ve eşgüdümü sağlamaya yönelik olarak oluşturulmuş kurullardır. Kurulun görevlerini etkin biçimde yerine getirmesi, yerel kuruluşların bu işleyişe verdikleri öneme bağlı olacaktır. İl düzeyinde oluşturulan bu kurulun, ildeki bütün kentsel yerleşmelerle, nitelikleri doğrultusunda özel olarak ilgilenmesi gerekecektir.

Tokat ilinde (2003-2004 döneminde) bulunan 17 farklı "erkek teknik öğretim okulunda" 3 913 öğrenci öğretim görmektedir. Bu okullardan en çok öğrenciye sahip olanları, 6 endüstri meslek lisesi ve 4 çok programlı lisedir. Bu "erkek" okullarında okuyan öğrencilerin yüzde 6'sı kızdır. 10 "kız teknik öğretim" okulunda 1 305 öğrenci öğretim görmektedir ve öğrencilerin hepsi kızdır. Bu okullardan en çok öğrenciye sahip olanlar kız meslek liseleri (6 adet) ve Anadolu kız meslek liseleridir (4 adet). 13 ticaret ve turizm okulunda 1 977 öğrenci eğitim görmektedir ve öğrencilerin yüzde 33,8'i kızdır. Bu okullardan en çok öğrenciye sahip olanlar ise, çok programlı liseler (4 adet), bir Anadolu otelcilik ve turizm meslek lisesi ve iki Anadolu ticaret meslek lisesidir. Bölgede yapılan üretim, bütün sektörlerde, lise ve dengi meslek okulu eğitimiyle ilişkilendirilmiş değildir. Okulların kız ve erkek öğrenci karışımını daha dengeli hale getirerek, programlarını güncel istihdam ve beceri taleplerine uygun hale getirmek üzere çaba göstermesi, mezunlar için avantaj yaratacaktır.

Amaç

Amaç, il istihdam politikası çerçevesinde, yerel düzeyde geçerli olacak kurallar ve ilkeler geliştirerek, işgücünün talebe daha uygun hale gelmesini sağlamak ve aynı zamanda, mezunların işgücü piyasasındaki talebe uygun yetiştikleri için iş bulma şansının artmasını sağlamaktır. Bunun için, aktif istihdam politikaları çerçevesinde Tokat İl İstihdam Kurulu'nun, ildeki lise ve dengi lise ve dengi meslek okulu eğitimiyle yakın bir ilişki kurması için öneri geliştirmesi gerekecektir. Bu öneriye göre, ilişkinin organik olarak kurulması, okullardaki eğitimin sürekli olarak yenilenmesini ve istihdam artışını sağlayacaktır. Böylece yerel ekonomik kalkınma doğrultusunda, yerel imkanlar ve kaynaklar rasyonel olarak kullanılmış olacaktır.

Kapsam ve Eylemler

- Tokat İİK'nın il istihdam politikasını oluşturması ve yerleşim yerlerine göre stratejik önceliklerin belirlenmesi
- Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün İİK kararları doğrultusunda çalışmalarını programlaması
  - Türlerine göre mesleki ve teknik okullardaki derslerin gözden geçirilmesi
- İŞKUR Tokat İl Müdürlüğü'nün İİK kararları doğrultusunda çalışmalarını programlaması
  - Kurum Müdürlüğü'nün işverenlerle, projenin amaçlarını açıklamak ve istihdam artışını sağlamak amacıyla toplantı düzenlemesi
  - Kurum Müdürlüğü'nün ilçelerin özelliklerini yansıtacak nitelikteki işyerlerini ziyaret etmesi ve işgücü nitelikleriyle ilgili talepleri belirlemesi
  - Aktif İşgücü Programı Projesi (AİPP) çerçevesinde 7 ilde uygulanan "Sosyal Diyalog Modeli" sonuçlarının izlenmesi ve Tokat'ta etkin olarak uygulanabilmesiyle ilgili ön hazırlıkların yapılması
  - Tokat uygulama sonuçlarının izlenmesi ve İİK'ya sunulmak üzere raporlanması
  - İİK'nın rapor sonuçlarına göre, uygulamanın yaygınlaştırılması için öneri geliştirmesi
- Programın bölge ölçeğinde yaygınlaştırılması
  - Bölge ölçeğinde "İŞKUR ligi" kurulması için, 4 il İŞKUR müdürlüğünün ortak toplantı yapması
  - Proje sonuçlarının ve "Sosyal Diyalog Modeli" sonuçlarının "İŞKUR ligi" aracılığıyla TR83 Bölgesi'ne yaygınlaştırılması
  - "TR83 İŞKUR bölge ligi"nin, bölge işgücü piyasasındaki gelişmelerle ilgili, yılda en az 5 bilimsel çalışmayı desteklemesi

Mekan

Proje uygulama mekanı Tokat ve kentsel özelliğe sahip olan Erbaa, Niksar, Turhal ve Zile ilçeleridir. Proje daha sonra TR83 Bölgesi'ne yaygınlaştırılacaktır.

Kurumsal Yapı

Projenin yürütücüsü İŞKUR Tokat İl Müdürlüğü olacaktır. Ancak kurum, Tokat İİK önerileri çerçevesinde, Tokat Milli Eğitim Müdürlüğü ve varsa diğer kurumlarla birlikte çalışacaktır.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	10	10	10	30
Özel kesim		10	10	20
Toplam	10	20	20	50

Zaman

Proje, 2006-2023 yılları arasında uygulanacak, bölge genelinde yaygınlaştırılacaktır.

Proje 2.2.2.4: Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması

İlgili stratejik amaç 2: İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi
İlgili öncelik 2.2: Yoksullaşmaya, işsizliğe ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi
İlgili tedbir 2.2.2: İstihdamın artırılması ve işsizlik oranının azaltılması

Giriş

Bölgede tarıma dayalı bir istihdam yapısı mevcuttur. Üretimde rekabetçi bir yapı olmadığı gibi, verimlilik düşüktür. Bölgede istihdamın artırılması, kentleşmeyle birlikte sanayinin geliştirilmesi ve rekabet gücünün artırılmasına bağlıdır. OVP, ekonomik büyüme ve istihdam artışının özel kesim eliyle gerçekleştirilmesini esas olarak almaktadır.

Bölgede plan öngörüsü doğrultusundaki değişimlerin biçimleneceği geçiş döneminde, istihdam sorununun özel olarak ele alınması ve farklı kentlerde farklı nitelik ve niceliklerde önem kazanacak olan istihdam sorununun buna uygun olarak ele alınması gerekecektir.

Amaç

Projenin amacı, İŞKUR'un uygulamakta olduğu aktif istihdam politikası kapasitesinin geliştirilmesiyle, nüfusu giderek artması beklenen kentsel yerleşimlerde,

- İş arama yardımı alan ve işe yerleşen sayısının artırılması,
- İş arayanlardan, mevcut istihdam ihtiyaçlarına uygun hale getirilen sayısının artırılması ve
- Sosyal ve bölgesel tutunumun sağlanması ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasına katkıda bulunma kapasitesinin artırılmasıdır.

Kapsam ve Eylemler

Bölgedeki İŞKUR'ların önleyici tedbir uygulamaları geliştirmesi
İŞKUR müdürlüklerinin aktif işgücü piyasası tedbirleri için proje geliştirmesi
Bölgesel gelişme, il gelişme vb planları ve piyasa gelişmelerini izleyerek, istihdam ihtiyaçlarının erken tespit edilmesi
Kişiselleştirilmiş eylem planlarının geliştirilmesine yardımcı olmak üzere talep eden işgücüne/ adaylara rehberlik ve eğitim hizmeti verilmesi
İşsizlik sigortası kapsamında verilen kurslara devam eden katılımcı sayısının artırılması
İşletme sahibi olanların, talebin geliştiği alanlardaki işler için eğitilmesi ve bu işletmelerin istihdam kapasitesinin artırılması
Katılımcı yaklaşımla proje yönetim gruplarının oluşturulması
Kentlerdeki/ bölgedeki yeni gelişmeler nedeniyle ortaya çıkan talebe göre eğitim ihtiyacının saptanması
Saptanan konularda eğitim programlarının geliştirilmesi ve eğitim materyallerinin hazırlanması
Eğitimin verilmesi
Eğitimden elde edilen sonuçların değerlendirilmesi ve en iyi örneklerin seçilmesi
Deneyimlerin paylaşılması ve bir sonraki dönem için gereken kalibrasyonun yapılması
İşgücü piyasasında yer alan ve iş bulmada dezavantajlı olan gruplara (yeni mezunlar, okur-yazar olmayanlar, engelliler) yönelik yeni istihdam tedbirleri oluşturulması
İstihdam garantili kursların sayısının artırılması
İş arama yardımı yapılacak işsiz sayısının artırılması için proje geliştirilmesi
Kendi işini kurmaya ve girişimciliğe yönelik kurslar hazırlanması ve uygulanması
Kentlere yeni gelenlerin içerilmesi ve tutunumu için istihdam tedbirleri oluşturulması
İş talebinde bulunanların, toplum merkezinde, özelliklerine göre gruplara ayrılması
İstihdam ihtiyaçlarıyla gruplardan istihdam edilebileceklerin belirlenmesi (birinci eylemde belirlenen)
Grupların eğitim ihtiyaçlarının saptanması
Kente yeni gelenlerin (belirlenen işgücü talebine göre) eğitimi ve istihdamı

Mekan

Bu projenin kent merkezlerinde uygulanması planlanmaktadır. Öncelikle sanayinin daha gelişmiş olduğu Çorum ve Samsun illerinde projeler başlatılarak, diğer illere doğru yaygınlaştırılması planlanmaktadır.

Kurumsal Yapı

İŞKUR aktif istihdam politikaları uygulamakta ve AB fonlarından yararlanarak kapasitesini genişletmektedir. Kapasitenin genişletilebilmesi için, İŞKUR'un kentlerde TSO, TESK ve diğer ekonomik ve istihdam amaçlı STK'lar ile, protokol çerçevesinde, işbirliği örüntüsü geliştirilmelidir.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	2	2	1	5
Özel kesim	-	-	1	1
Toplam	2	2	2	6

Zaman

Proje 2006-2023 arasında uygulanacaktır.

Proje 2.3.3.3: Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması

İlgili stratejik amaç 2: İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi
İlgili öncelik 2.3: Bölgede kentsel toplumsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi
İlgili tedbir 2.3.3: Kentlere göçenler için toplumsal içermenin sağlanması

Giriş

Göç edenlerin bölge içinde tutulabilmesi ve kentlere göç edenlerin yaşamlarını daha nitelikli düzeyde devam ettirebilmesi için, bölge kentlerinde barınma ve istihdam olanaklarının yaratılması yanında, göç eden nüfusun kentle bütünleşmesi ve ortaya çıkabilecek sosyal-kültürel sorunların çözülmesi gerekmektedir. Özellikle toplumda dezavantajlı olarak kabul edilen grupların kente entegrasyonu için yerel çözüm arayışları gereklidir. Bu tür sorunlarla ilgilenen kurum, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı Toplum Merkezleridir (TM). Kurum, yoğun göç alan bölgelerde, gecekondu bölgelerinde ve kalkınmada öncelikli yörelerde bu amaçla çalışmalar yapmaktadır. Çalışmalarında, ilgili kamu kuruluşlarının yanı sıra, belediyelerle, üniversitelerle ve STK'larla işbirliği yapmaktadır. Bölge kentlerinden Samsun'da iki TM bulunmaktadır. Kentleşmenin hızlanması beklenen TR83 Bölgesi'nde, TM'lerin sayıca artması, belediyelerle kurumsal işbirliğini ve yerel STK'larla ortaklıklarını güçlendirmesi gerekmektedir. Böylece bölge kentleri, yeni gelen nüfusu karşılamaya hazır hale gelecek ve yeni gelenler, TM çalışmaları çerçevesinde, kente daha hızlı ve daha sorunsuz biçimde bağlanacaktır.

Amaç

Projenin amacı, bölgede belediyeler ve yerel STK'larla işbirliği içinde çalışan TM'lerin, demografik ve toplumsal kentleşmeye paralel biçimde yaygınlaştırılması, böylece, göç alması beklenen kentlerin, yeni gelenleri karşılamaya hazır kurumsal yapılar ve programlarla toplumsal içermeyi güçlendirmesidir.

Kapsam ve Eylemler

- Belediyelerin "yerel ekonomik kalkınma" anlayışı çerçevesinde kente yeni gelen nüfus için hazırlanma programını geliştirmesi,
  - Belediyelerin kente gelen göçü ve projeksiyonları sürekli gözden geçirmesi
  - Yeni gelecekler için kentte mekansal ve toplumsal hazırlama çalışmalarının yapılması
  - YG21'ler kapsamında kent konseylerinin kurulmasının ve bu mekanizmaya bağlı olarak toplumsal içerme konusunda çalışma yapacak kurulların/meclislerin oluşmasının teşvik edilmesi
- Bölgede TM'lerin sayıca artırılması ve ihtiyaç duyulan yerler konusunda KA'nın hazırlık yapması, gerekçelerini hazırlaması,
  - KA'nın belediyeler ve TM'ler ile birlikte kentlerde toplumsal içermenin sağlanması konusunda işbirliği programını geliştirmesi
  - Bölgede (merkezi yönetime en az bütçe yükü getirecek nitelikte ve) yeterli sayıda TM kurulmasıyla ilgili esnekliğin sağlanması
- TM ile yerel belediye arasında işbirliği protokolünün yapılması
  - Yerel belediyelerin TM'nin çalışmalarını destekleyecek kurumsal ve mali hazırlık yapması
  - Göçmenlerin en çok yerleştiği mahallelerin tespit edilmesi ve TM'lerin öncelikle bu mahallelerde kurulması. Her TM'nin kendi çalışma alanına eklenen her yeni haneyi tespit etmesi ve ilişkiye geçmesi
- Her TM'nin, kendi yerel çevresinin sorunlarının analizi ve çözüm yolları üzerinde çalışmalar yapması, yerel ortaklar araması ve yerel STK'larla, YG21'lerle ortaklıklar geliştirmesi
  - Mahalle düzeyinde, niteliksel araştırma teknikleriyle katılımcı araştırmalar yapılması
  - Özel ilgi grupları (kadınlar, çocuklar ve gençler) ile ilgili derinlemesine ve özgün çalışmalar yapılması
  - YG21 kapsamındaki kurulların ve yerel STK'larla, ilgi alanlarına göre, işbirliği yapılması ve yeni STK'ların gelişmesinin teşvik edilmesi

Her TM'nin, merkezi kamu kuruluşlarıyla, özellikle eğitim ve istihdam, sağlık hizmetleri ve kadın konularında yapılacak işbirliği düzenekleri oluşturması
Milli eğitim il müdürlüğü ile protokol yapılması
Sağlık Bakanlığı il müdürlüğü ile protokol yapılması
Çalışma Bakanlığı il müdürlüğü ile protokol yapılması
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü il temsilciliği (masası) ile protokol yapılması

Mekan

Plan dönemi boyunca göç devam edeceği ve kentlerde yaşayan nüfusun artacağı dikkate alındığında, bölgedeki kentsel merkezlerde projenin uygulanması gerekmektedir. Ancak Samsun ilinde iki toplum merkezi olduğu dikkate alınarak, proje ilk aşamada Samsun'da başlatılıp, diğer illerde aşamalı olarak uygulanacaktır.

Kurumsal Yapı

Toplum merkezleri, projenin temel kuruluşudur ve projenin uygulanmasından sorumludur. Merkezi yönetim kuruluşları ve belediye, projenin amaçlarının gerçekleşmesinde rol oynayan diğer kurumsal yapılardır. Aynı zamanda STK'lar ve YG21'ler proje çalışmalarının ayrılmaz bir parçasıdır. Yerel üniversite, hem belediyenin yeni göç eden nüfus için yapacağı hazırlıklarla ilgili rasyonel kararların üretilmesinde, hem de, (varsa sosyoloji, sosyal çalışma gibi bölümleriyle) yerel toplumsal niteliklerin ve taleplerin ortaya çıkmasına yardımcı olacaktır. Projenin kurumsal yapısını, bu kuruluşların yönetişimci bir anlayışla bir araya gelmesi ve eşgüdümün sağlanması oluşturmaktadır.

Kaynak

Toplum merkezleri ve belediye çalışmalarının rutin olarak ayırmakta olduğu bütçeye ek olarak kullanılması önerilen miktar aşağıdaki çizelgede gösterilmektedir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	2	3	3	8
Özel kesim	-	-	-	-
Toplam	2	3	3	8

Zaman

Proje, plan dönemi boyunca uygulanacaktır.

Poje 2.4.1.2: İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek Istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi

İlgili stratejik amaç 2: İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi
İlgili öncelik 2.4: Kırdaki yoksul ve dezavantajlı gruplara hizmet götürülmesi
İlgili tedbir 2.4.1: Kırsal alanda mutlak ve göreli yoksulluğun azaltılması, istihdamın artırılması ve gizli işsizlik oranının düşürülmesi

Giriş

Bölgede mevcut yoksulluk, işsizlik ve gizli işsizlik oranı ve tarımdan kopması beklenen nüfus dikkate alındığında, yakın gelecekte, kırsal alanda tarım dışı istihdamın artırılması gerekecektir. Mevcut durumda, kırda tarım dışı istihdam artış göstermektedir. Kırda, tarım ve gıda üretiminin rekabetçi bir yapıya kavuşturulmasının yanı sıra, tarım dışı ekonomik faaliyetlerin geliştirilmesi de önem kazanmıştır. Bölgede bir süre daha, (kır-kent işlevsel ilişkisi çerçevesinde) yüksek teknoloji gerektiren sanayilerin yanı sıra, emek-yoğun sektörlerin de dikkate alınması gerekmektedir.

Bu bağlamda kırda istihdam yaratmak için, geleneksel zanaatların ve el işlerinin üretilmesi, alet ve makineler için bakım ve onarım hizmetlerinin verilmesi, bazı tarım ve gıda sanayi ürünlerinin (kısmen veya tamamen) işlenmesi ve gelişmesi beklenen turizm-rekreasyon hizmetlerinin gelişmesi planlanmaktadır. Emek-yoğun işlerin bir bölümü farklı tasarımlarla birleştirilerek daha yaratıcı hale getirilecektir. Pazar olanakları araştırılacak, bilgi ve beceri eğitimleri sağlanacak veya artırılacaktır. Eko-turizm veya turizmle ilgili diğer faaliyetler, kırsal yerleşimin bu açıdan sahip olduğu kapasitenin değerlendirilmesine bağlı olacaktır.

Bir bölümü kentteki firmaların eve iş vermesi veya fason üretimi niteliğinde olan bu çalışmaların, kadınlar ve kız çocukları için bir dezavantaja dönüşmemesi için gereken önlemler alınacaktır. Kırda sağlanacak eğitimlerde, kadınların erkeklere göre daha kısa olan örgün eğitim süresi dikkate alınarak, kadınlara özel önem verilecektir. Genç yaş gruplarının kırı terk etmekte oluşunu dikkate alarak, eğitimlerde bu gruba öncelik sağlanacaktır.

Yukarıda belirlenen türdeki faaliyetlerin gelişmesi, ulaşılabilirlik ve büyük yerleşimlerle sık örgütsel ilişki gerektirdiğinden, kırdaki yerleşim desenini rasyonelleştirmek üzere önerilen MKY'ler, tarım dışı faaliyetlerin geliştirilmesinde konumsal üstünlük sağlayacaktır. Tarımsal ürünlerin üretildiği alana en yakın yerde katma değerinin artırılması, Kırsal Kalkınma Stratejisi'nin önceliklerinden biridir ve bu tür işleme-depolama-ambalajlama kapasitesi oluşturmaya en yakın mekansal aday MKY'dir.

Amaç

Amaç, kırdaki yaşam kalitesinin iyileştirilmesi ve kır-kent farkının azaltılması için, işsizliğin/ gizli işsizlik oranlarının azaltılmasıdır. Bu amacın gerçekleşmesi için, kırda tarım dışı ve alternatif gelir getirici faaliyetler artırılacak ve çeşitlendirilecektir.

Kapsam ve Eylemler

- Kırda tarım dışı istihdam gelişimi için talebe göre gerekli yaygın eğitim düzenlemelerinin (programlarının ve modüllerinin, eğitim uygulama ve İ&D planlarının) yapılması
  - Tarımsal ürünlerin (meyve-sebze-tıbbi ve aromatik bitkiler vb) işlenmesi eğitimlerinin verilmesi
  - Özellikle genç yaş grupları için mikro-girişimcilik eğitiminin düzenlenmesi
  - Özellikle genç yaş grupları için kırda iletişim teknolojileri kullanımı eğitiminin verilmesi
  - Birlik, kooperatif ve diğer ekonomik veya toplumsal amaçlı sivil örgütlerin kurulması ve işletilmesi için, örgüt üyeleri için eğitim verilmesi
  - Tarım turizmi veya pansiyonculuk konuları için eğitim paketlerinin hazırlanması

Bölgenin endemik bitkilerinin, bölgeye özgü faunanın, kuş türlerinin ve diğer canlıların yerli turistlere tanıtımı ve yerel coğrafya rehberlik hizmeti verilmesi için eğitim paketlerinin hazırlanması
Kırda tarıma bağlı ancak tarımsal olmayan özel kesim üretim faaliyetlerinden bir bölümünün MKY'lerde kurulmasının, buraların çekim gücünün artırılması için, kamu ve yerel yönetimler tarafından desteklenmesi
MKY'lerde depolama, soğuk zincir ve soğuk depolama gibi tesislerin kurulmasının desteklenmesi
Ambalaj, paketleme-etiketleme tesislerinin kurulmasının desteklenmesi
Tarımsal ve hayvansal ürünlerin ilk işleme, işlemenin bir bölümü veya tam işleme tesislerinin MKY'lerde kurulmasının desteklenmesi
Kırsal alanda gelişen tarımsal ve tarım dışı faaliyetlere lojistik destek sağlayacak onarım-bakım tesislerinin MKY'lerde kurulmasının desteklenmesi
Kentte esnek üretim teknikleri kullanımına elverişli faaliyetlerden bir bölümünün, yerleşimsel avantajı olan kırsal birimlerde gerçekleştirilmesi için, kent belediyeleri arası ilişkilerin geliştirilmesi
Eve iş verme üretim yöntemini kullanan kentsel özel kesim işyerlerine, kentin çevresindeki MKY'lerin sağlayacağı avantajların tanıtılması
Fason üretim yöntemini kullanan kentsel özel kesim işyerlerine (tekstil, hediyelik eşya, elektrik-elektronik üretim vb) avantajların tanıtılması
Kırsal alanda turizm, eko-turizm, rekreasyon hizmetlerinin geliştirilmesinin kamu yöneticileri ve en yakın belediyeler tarafından desteklenmesi
Tarım turizmi veya eko-turizm faaliyetlerinin başlatılması ve uygulamanın izlenmesi
Hitit uygarlığına ait arkeolojik sit alanlarında ve doğa güzellikleri olan yerlerde köy pansiyonculuğunun başlatılması ve uygulamanın izlenmesi
Restoran veya günübirlik turizme/ hobilere yönelik diğer tesisler/ işletmelerin açılması ve uygulamanın izlenmesi

Mekan

Bölgedeki merkezi kırsal yerleşimlerden, konuya göre coğrafi avantajları en fazla olanlarda pilot uygulamalar başlatılacak ve giderek yaygınlaşması desteklenecektir. Kırda tarım dışı faaliyetlerin geliştirilmesi için Çorum ili pilot olarak önerilmiştir.

Kurumsal Yapı

Yukarıdaki çizelgede yer alan eylemlerin (çalışmaların ve eğitimlerin) gerçekleştirilmesinin her aşaması, katılımcı-stratejik planlama teknikleri kullanılarak, ilgili kitle ile birlikte yapılacaktır. Birinci eylemin dışındakiler için bir kurumsal yapı oluşturulmayacak, kurumsal ilişkilerin kolaylaştırılması için, bütün tarafların yönetişim ilkelerine göre davranması yeterli olacaktır. Proje 2.4.1.2'nin başarılı bir biçimde yürütülmesi, İÖİ'nün genel gözetimi ve kolaylaştırıcılığı ile sağlanacaktır.

İl özel idaresi birinci eylemin gerçekleştirilmesinden, eylemlerin programlanması, yürütülmesi ve İ&D aşamalarında sorumlu olacaktır. İl ve ilçe kademelerindeki milli eğitim, tarım ve kültür-turizm il müdürlükleri, valinin direktifiyle, İÖİ'nin programının gerçekleştirilmesinde işbirliği yapacak ve uygulamalara aktif bir biçimde katılacaktır.

İkinci eylemin gerçekleştirilmesi için, çok merkezliliğin tanımladığı ilişki ağındaki belediyeler ve özel kesim, yönetişimsel bir ilişki kuracaktır.

Üçüncü eylem, ikinci eylem ile aynı tür bir ilişki yapısıyla gerçekleşecektir.

Dördüncü eylem, merkezi kamu yönetimi, tesisin yer aldığı yerleşimdeki belediyeler veya muhtarlıklar ve turizm hizmeti veren firmaların işbirliği ile gerçekleştirilecektir.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	1	2	3	6
Özel kesim	-	-	1	1
Toplam	1	2	4	7

Zaman

Proje, plan dönemi boyunca uygulanacaktır.

Proje 3.1.1.2: Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim gibi) eksikliklerinin tamamlanması

• Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.1: Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması
İlgili tedbir 3.1.1: OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi

Giriş

Yapılan GZFT analizi, bölgede faaliyette bulunan OSB'lerde üretimi etkileyen altyapı eksikliklerinin olduğunu göstermektedir. Bu eksiklikler hem üretimi aksatmakta hem de üretimin maliyetini yükseltmektedir. Bölgeden alınan bilgilere göre, elektrik kesintilerinin olması üretimi aksatmakta ve doğal gazın henüz bağlanmadığı merkezlerde enerji maliyeti yükselmektedir. Bunun yanı sıra bu alanların ulaşım ve iletişim olanaklarının yeterli düzeyde olmaması, bölgenin ulusal ve uluslararası pazarlarla bütünleşmesini zorlaştırmaktadır. İşletmelerin belirli alanlarda toplanmasının en önemli sebebi, altyapı hizmetlerinden daha çok işletmenin yararlanmasını sağlamak ve maliyeti düşürmektir. Bu hizmetlerin bu alanlara öncelik verilerek sağlanması, işletmelerin bu alanlarda yer seçme eğilimini de güçlendirecektir. Kaynakların sınırlı olduğu düşünüldüğünde bütün altyapı yatırımlarının her yerde aynı zamanda yapılması olanaklı değildir; bu nedenle bölgede bir önceliklendirmeye gidilmesi gerekmektedir. Çorum bölgede öne çıkan sanayi merkezlerindendir ve bu kentte özellikle tarım dışı sanayi işletmelerinin toplandığı ve belli bir rekabet gücüne eriştiği gözlenmektedir. Ancak Çorum OSB'deki altyapı eksiklikleri üretimin aksamasına ve maliyetlerin artmasına neden olmaktadır. Doğalgaz bağlantısının sağlanmasına yönelik çalışmalar sürmektedir ve bunun hızla tamamlanması ve işletmelerin enerji masraflarının düşürülmesi gerekmektedir. Bunun yanı sıra elektrik kesintilerinin önlenmesi, iletişim olanaklarının geliştirilmesi ve hem Samsun Limanı hem de Merzifon'da sivil kullanıma açılması beklenen havaalanı ile kurulacak karayolu ve demiryolu bağlantılarının kuvvetlendirilmesi gerekmektedir.

Amaç

Projenin amacı bölge ölçeğinde üretimin aksamasına yol açan ve maliyetleri artıran altyapı eksikliklerini tamamlayarak işletmelerin verimliliğini ve rekabet güçlerini artırmaktır. Bu amaca uygun olarak KA'nın genel koordinasyonunda Çorum Valiliği'nin kolaylaştırıcı işlevini yüklenmesi ve stratejik plan çerçevesinde kaynakları yönlendirmesi gerekmektedir.

Kapsam ve Eylemler

Çorum Valiliği'nin Çorum Belediyesi, OSB yönetimi ve oda temsilcilerinden oluşan bir kurul oluşturarak altyapı eksikliklerine yönelik bilgi talep etmesi
Altyapı eksikliklerine yönelik bilgi talebinin mevcut OSB yönetimine iletilmesi
Çorum OSB'de üretimi etkileyen altyapı eksikliklerinin saptanması
Mevcut OSB yönetiminin, bu alanda yer alan işletmelerle birlikte altyapı eksikliklerini saptaması
Üretimi etkileyen acil ihtiyaçların saptanması
Önceliklendirme yapılması
Maliyetlerin saptanması ve acil ihtiyaçlara göre kaynakların yönlendirilmesi
Valilikçe oluşturulan kurulun maliyet hesaplarını yapması
İhtiyaçların karşılanmasında kullanılacak kamu kaynaklarının ve diğer fonların araştırılması ve sağlanması
Kamu kaynaklarının ve fonların belediyeye ve/veya Çorum OSB yönetimine aktarılması
Uygulama izlenmesi ve değerlendirilmesi
Uygulama sonuçlarının KA'ya aktarılması
Sonuçların değerlendirilmesi

Mekan

Üretimi etkileyen altyapı eksikliklerinin giderilme çalışmalarına Çorum OSB'de başlanacaktır. Bu proje daha sonra, bölgenin potansiyel olarak gelişmesi öngörülen birinci derece (Samsun, Çorum, Tokat, Amasya, Merzifon) ve ikinci derece (Turhal, Bafra, Zile, Çarşamba, Erbaa, Niksar, Suluova, Sungurlu, Osmancık, Terme, Alaca, Vezirköprü) yoğunlaşma merkezlerinde bulunan organize sanayi bölgelerinde uygulamaya konacaktır.

Kurumsal Yapı

KA'nın stratejik plana göre bölge ölçeğinde karar üretilmesi ve kaynakların yönlendirilmesi konusunda koordinasyon işlevi önemlidir. Çorum OSB'de yapılacak çalışmalar için Çorum Valiliği, Çorum Belediyesi, OSB yönetimi, sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanatkar odaları hem ihtiyaçların saptanması hem de bunlara kaynak aranması konusunda öncü rol üstleneceklerdir.

Kaynak

Altyapı eksikliklerinin tamamlanması önemli bir kaynak transferi gerektirmektedir. Bu nedenle kamu kaynaklarından ve AB hibe fonlarından yararlanmak gerekecektir. AB hibe fonlarının kullanımında, özellikle üretimde belirleyici olan küçük ölçekli altyapı yatırımlarına öncelik verilmektedir. Bu olanağın kullanılması gerekmektedir.

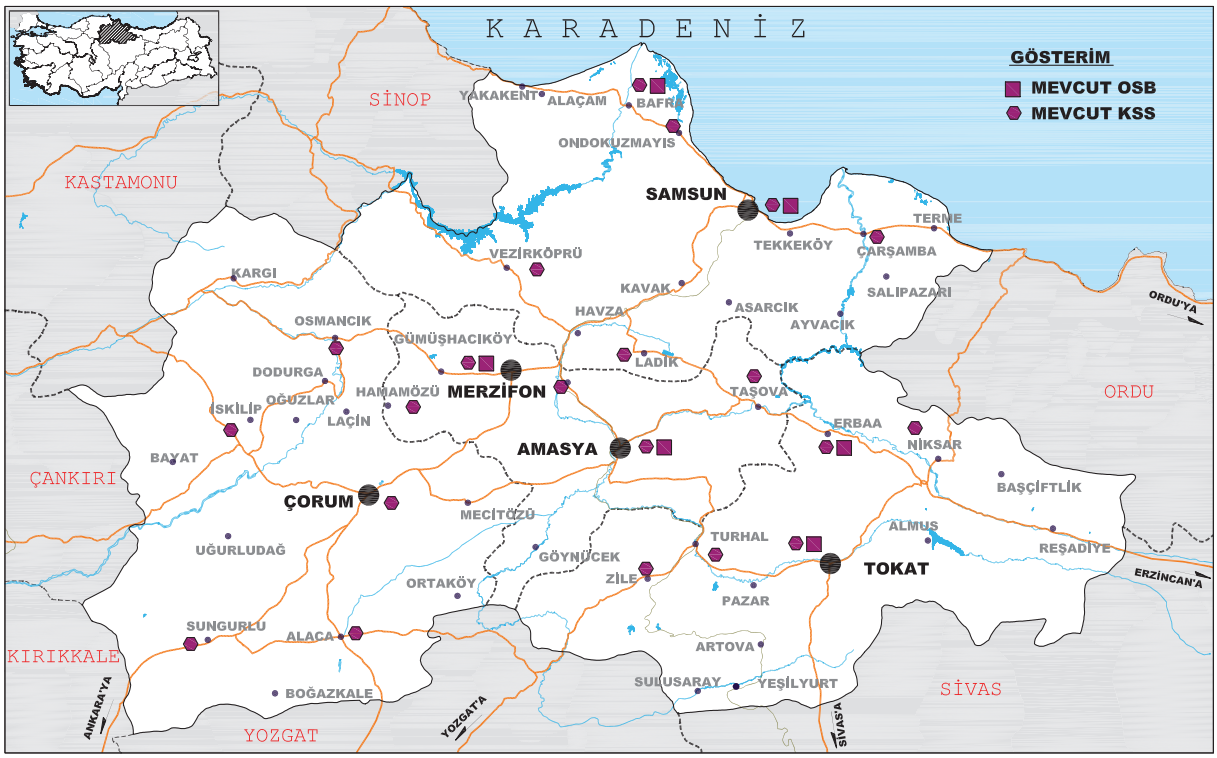
(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	30	8	2	40
Özel kesim	15	4	1	20
Toplam	45	12	3	60

Zaman

Bu uygulama farklı ihtiyaçlara göre 2006-2023 yılları arasında yapılacaktır. Mevcut Çorum OSB'nin acil ihtiyaçları (elektrik, doğalgaz, ulaşım) kısa ve orta erimde çözülürken, uzun erimde izleme ve değerlendirme gerçekleştirilecektir.

Şekil 4.6 Mevcut OSB ve KSS'ler

Proje 3.1.1.3 Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.1: Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması
İlgili tedbir 3.1.1: OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi

Giriş

Merzifon ilçesinin kapladığı alanın büyük bir kısmı sulanması planlanan tarım alanlarından oluşmaktadır. Tarımsal üretimin artması ve çeşitlenmesi ile birlikte tarımsal sanayi yatırımlarının bölgede yer alması beklenmektedir. Bunun dışında mevcut durumda tarım dışı sanayilerin de Merzifon'da geliştiği görülmektedir. Merzifon kenti, aynı zamanda kuzey-güney ve doğu-batı yönündeki ulaşım akslarının da kesişme noktasında bulunduğundan önemli bir konumda bulunmaktadır. Bu nedenlerle, Merzifon'un 4. kademe merkez işlevleri ile bölgede bir gelişme odağı olarak belirginleşmesi ve nüfusun 3-4 katına çıkması beklenmektedir. Mevcut durumda Merzifon OSB'sinde 51 parsel bulunmaktadır ve doluluk oranı yüzde 78'dir. Orta vadede II.OSB'nin işletmeye açılması gerekli görülmektedir.

Amaç

Merzifon'un önemli bir gelişme odağı olarak gelişeceği beklendiğinden buna yönelik hazırlık yapmak gerekecektir. Faal durumda olan OSB'deki parsel sayısı düşüktür ve gelecekteki talebi karşılamayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle Merzifon'da II. OSB'nin hazırlıklarının yapılması, işletmeye açılması ve dağınık durumdaki sanayi işletmelerinin bu yeni kurulacak alanda toplanması amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Gelişme alanının saptanması

- Sanayi ve ticaret odasının belediyeye ihtiyaç talebinde bulunması
- İmar planına göre, ulaşım ve çevre faktörlerini göz önüne alarak OSB gelişme alanı olarak yer seçim kararının alınması

Onay alınması

- Onay için Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na başvurulması
- Yer Seçimi Komisyonu'nun onayının alınması ve OSB'nin kurulması

Planlama yapılması ve yürürlüğe sokulması

- OSB sınırları dışında kalan alanların planlamasının Bayındırlık ve İskan Bakanlığı veya ilgili belediye tarafından en geç bir yıl içinde yapılması
- OSB sınırları içerisinde yapılacak mevzii imar ve parselasyon planlarının OSB tarafından yönetmeliğe uygun olarak hazırlanması
- Planın bakanlığın onayına sunulması
- Planın il idare kurulu kararına başvurularak yürürlüğe sokulması
- Onaylı OSB imar planlarının ilgili kurumlara bilgi için gönderilmesi

Arazi satın alma ve arazi tahsisi

- OSB'nin yeri hazine veya kamu kurum ve kuruluşlarına ait arazilerde ise OSB'ye satılması
- Gerekiyorsa kamulaştırma yapılması
- Yürürlüğe giren mevzii imar planına göre arazi kullanımı, yapı ve tesislerinin projelendirilmesi, inşası ve kullanımıyla ilgili ruhsat ve izinlerin OSB'ce verilmesi
- OSB'de yer tahsis edilecek özel ya da tüzel kişilerin üretim konularının saptanması
- Arazi tahsisinde birbirini tamamlayıcı türde üretim yapan işletmelere öncelik verilmesi

Ortak tesislerin planlanması ve inşası

- Elektrik, su, kanalizasyon, doğalgaz, arıtma tesisi, yol, haberleşme, spor tesisleri gibi alt yapı ve genel hizmet tesislerinin planlanması ve kurulması
- OSB'de Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı, Sosyal Sigortalar Kurumu, Türk Standartları Enstitüsü, Posta İşletmesi Genel Müdürlüğü, T. Telekomünikasyon A.Ş., Türk Patent Enstitüsü, müteşebbis heyette temsil edilen oda gibi kurum ve kuruluşlara arsa tahsis edilmesi

Ön arıtma tesislerinin yapılması
KOSGEB'e bağlı veya bağımsız laboratuar, teknoloji geliştirme merkezi ve pazarlama danışma merkezi için yer tahsis edilmesi
OSB içinde eğitim tesislerinin planlanması ve inşası
Mesleki Eğitim Merkezi'nin (MEM) kurulması
OSB'deki sanayi kuruluşlarına yakın bölümleri olan endüstri meslek lisesinin kurulması
Mevcut MYO'nun Amasya'da yeni kurulan üniversiteye bağlanması ve ihtiyaca göre yeni MYO'nun açılması

Mekan

Merzifon'da uygulamaya konacaktır.

Kurumsal Yapı

OSB'lerin kuruluş ve işletmesinde Merzifon Kaymakamlığı, Merzifon Belediyesi, Merzifon Sanayi ve Ticaret Odası, sanayici dernek ve kooperatifleri ve mesleki kuruluşlar, ihtiyaca göre sorumlu durumdadır.

Kaynak

OSB'lerin kurulmasında ihtiyaç duyulduğunda, arsa bedeli, projenin keşif tutarı ve genel idare giderleri ile ilgili olarak bakanlıktan kredi talep edilecektir veya diğer iç ve dış kaynaklardan kredi, hibe ve fon talebinde bulunulacaktır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	2	10	8	20
Özel kesim	-	10	20	30
Toplam	2	20	28	50

Zaman

Merzifon OSB'sinin gelişme alanında hazırlığa kısa erimde (2006-2010) başlanmalıdır ve projenin uygulamaya geçmesi orta erimde (2011-2015) tamamlanmalıdır.

Proje 3.1.1.5: Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.1: Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması
İlgili tedbir 3.1.1: OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi

Giriş

Bölgenin sulama olanakları ile geliştirilebilecek tarım potansiyelinin varlığı ve çok çeşitli tarım ürününün yetişmesine uygun iklim koşulları dikkate alındığında, tarımsal sanayinin öncelikli olarak geliştirilmesi gereği ortaya çıkmaktadır. Samsun'da kurulacak ihtisaslaşmış gıda OSB, hem bölgenin tarım ve hayvancılık potansiyelini değerlendirmesi hem de istihdamı artırması dolayısıyla stratejik öneme haizdir.

Amaç

Samsun'da gıda konusunda ihtisaslaşmış sanayi bölgesinin kurulması, bölgenin tarım ve hayvancılık potansiyelini geliştirmesine ve üretilen ürünlerin katma değeri yüksek ürünlere dönüşmesine ön ayak olacaktır. Bölgede yapılan üretimin hem yurt içi hem de yurt dışı talebe göre düzenlenmesi bölgenin tarım ve hayvancılığının sürdürülebilir bir niteliğe kavuşması amaçlanmaktadır. Gıda OSB'nde hem yeni üretim teknolojilerinin kullanımı yaygınlaşacak hem de uluslararası gıda standartlarına göre üretim yapma konusunda gelişme sağlanacaktır.

Kapsam ve Eylemler

Samsun'da ihtisaslaşmış gıda OSB'nin yer seçim ve işletmeye açılması, Proje 3.1.1.2'de Kapsam ve Eylemler bölümünde belirlenen prosedüre göre gerçekleştirilecektir. Buna ek olarak Samsun gıda OSB'de aşağıdaki eylemler gerçekleştirilecektir.

- Gıda sektöründe iç ve dış pazar talebinin araştırılması
  - Bölgenin tarım ve hayvancılık potansiyeli bilgisinin güncellenmesi
  - İç ve dış pazar olanaklarının belirlenmesi
  - Mevcut işletmelerde kullanılan makine ve teçhizatın, kullanılan teknolojinin ve istihdam edilen personelin eğitim ve beceri düzeyinin saptanması
- Teknolojik yeniliklerle kalitenin artırılması ve kalite kontrolünün sağlanması
  - Ortak kullanma atölyesi (ORTKA) ve/veya ortak kullanım laboratuarlarının (ORTLAB) kurulması
  - Yeni üretim teknolojileri ile ilgili danışmanlık hizmeti verilmesi
  - Hammadde/ yarı mamul ve ürünlerin kalite kontrolünü sağlayacak kurumsallaşmanın oluşturulması
- Eğitim ve istihdam olanaklarının artırılması
  - İşletme yöneticilerine, üretim, planlama, maliyet analizi konularında eğitim desteği sağlanması
  - Uluslararası standartlara uyum sağlanması amacıyla eğitim verilmesi
- Pazarlama desteği verilmesi
  - İşletmelerin yurtiçi ve yurtdışı fuarlara katılımının desteklenmesi
  - Marka oluşturma ve tanıtımının desteklenmesi

Mekan

Tarım ve hayvancılık ürünlerini değerlendirmek üzere ihtisaslaşmış gıda OSB Samsun'da kurulacaktır.

Kurumsal Yapı

İhtisaslaşmış gıda OSB'nin kuruluş ve işletmesinde OSB yönetimi, Samsun İl Özel İdaresi, Samsun Büyükşehir Belediyesi, Samsun Sanayi ve Ticaret Odası, sanayici dernek ve kooperatifleri ve mesleki kuruluşlar, girişim ve gelişmelerin İ/D'sini birlikte yapmak için bir ortaklık geliştirilecektir.

Kaynak

Samsun ihtisas OSB'nin kurulmasında, arsa bedeli, projenin keşif tutarı ve genel idare giderleri ile ilgili olarak bakanlıktan kredi talep edilecektir veya diğer iç ve dış kaynaklardan kredi, hibe ve fon talebinde bulunulacaktır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	10	15	25	50
Özel kesim	15	20	35	70
Toplam	25	35	60	120

Zaman

Samsun'da ihtisas OSB'nin kurulması için hazırlığa kısa erimde başlanmalıdır (2006-2010) ve işletmeye geçilmesi orta ve uzun erimde (2011-2023) sağlanmalıdır.

Proje 3.1.1.6: Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'leri kurulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.1: Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması
İlgili tedbir 3.1.1: OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi

Giriş

Türkiye'de son 15 yılda doğal taş üretimi önemli bir ivme kazanmıştır; katma değeri yüksek olan işlenmiş taşın dış satımındaki artış dikkat çekicidir. Amasya ilinde mermer rezerv toplamı 52 milyon m^3'tür. Levha mermer döşemelerinde kullanılan bal rengine sahip Amasya mermerinin varlığı önemli bir potansiyele işaret etmektedir. Tokat'ın Turhal ve Zile ilçeleri de mermer yatakları açısından zengin rezervlere sahiptir; 1994 yılında MTA tarafından 672 milyon m^3 rezerv tespit edilmiştir. Ancak mevcut durumda mermerin işlenerek katma değeri yüksek ürünlere dönüştürülmesi ve dünya pazarında tanıtımının yapılarak dış pazara açılması konusunda ciddi eksiklikler bulunmaktadır; mermer işlenmeden tomruk halinde piyasaya sunulmaktadır. Amasya ve Tokat'taki mermer potansiyelinin değerlendirilmesi, yerel kaynak kullanımını ve (emek-yoğun üretim teknikleri nedeniyle) istihdamı artırması dolayısıyla stratejik öneme sahiptir.

Amaç

Tokat'ta ihtisaslaşmış sanayi bölgesinin kurulması ve Amasya'da mevcut OSB'de doğal taş ve mermer üretimine yönelik hizmetlerin sağlanmasıyla, teknolojik yeniliklerden yararlanarak mermerin işlenme tekniklerinin geliştirilmesi, katma değeri yüksek kaliteli ürünlere dönüştürülmesi ve dünya pazarına bir marka olarak sunulması amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Tokat OSB'nin yer seçim ve işletmeye açılması, Proje 3.1.1.2'de Kapsam ve Eylemler bölümünde belirlenen prosedüre göre gerçekleştirilecektir. Buna ek olarak Tokat ve Amasya OSB'lerinde aşağıdaki eylemler gerçekleştirilecektir.

- **Doğaltaş rezervlerinin saptanması, iç ve dış pazar talebinin araştırılması**
  - Bölgenin doğaltaş kaynakları envanterinin (doğaltaş türlerinin yerleri, türleri, kökenleri, ekonomik rezervleri) çıkartılması
  - Rezervlerin iç ve dış pazar olanaklarının belirlenmesi
  - Mevcut işletmelerde kullanılan makine ve teçhizatın, kullanılan teknolojinin ve istihdam edilen personelin eğitim ve beceri düzeyinin saptanması
- **Teknolojik yeniliklerle kalitenin artırılması**
  - Ortak kullanma atölyesi (ORTKA) ve/veya ortak kullanım laboratuarlarının (ORTLAB) kurulması
  - Yeni üretim teknolojileri ile ilgili danışmanlık hizmeti verilmesi
  - Hammadde/ yarı mamul ve ürünlerin kalite kontrolünün sağlanması
  - Uzun erimde bölgede doğaltaş konusunda seminer, sempozyum ve yurtdışı tanıtım faaliyetlerinin gerçekleştirilmesi
- **Eğitim ve istihdam olanaklarının artırılması**
  - İşletme yöneticilerine, üretim, tasarım, planlama, maliyet analizi konularında eğitim desteği verilmesi
  - Çırak ve kalfalara Amasya ve Tokat MEM'de verilecek eğitim için gerekli tezgahların bulundurulması
- **Pazarlama desteği verilmesi**
  - İşletmelerin yurtiçi ve yurtdışı fuar ve sergilere katılımının desteklenmesi
  - Marka oluşturma ve tanıtımının desteklenmesi
  - Bölgesel mermer çeşitlerini ve ürünleri tanıtan broşür hazırlanması

Mekan

Tokat'ta mermer potansiyelini değerlendirmek üzere ihtisaslaşmış OSB kurulacaktır. Amasya OSB'de mermer üretimi ile uğraşan işletme sayısı çoğunluktadır. Bu OSB'de de gerekli hizmetler sağlanacaktır.

Kurumsal Yapı

OSB'lerin kuruluş ve işletmesinde OSB ve KSS yönetimleri, Tokat ve Amasya il özel idareleri, Tokat ve Amasya belediyeleri, Tokat ve Amasya sanayi ve ticaret odaları, sanayici dernek ve kooperatifleri ve mesleki kuruluşlar, ihtiyaca göre sorumlu durumdadır. Doğaltaş sektörünün gelişmesi için

bölgede bir mermerciler derneği kurulmalı ve bu dernek TÜMMER, MTA Genel Müdürlüğü, Maden İşleri Genel Müdürlüğü (MİGEM) ve bölgedeki ilgili üniversite ile işbirliği geliştirmelidir.

Kaynak

Tokat ihtisas OSB'nin kurulmasında, arsa bedeli, projenin keşif tutarı ve genel idare giderleri ile ilgili olarak bakanlıktan kredi talep edilecektir veya diğer iç ve dış kaynaklardan kredi, hibe ve fon talebinde bulunulacaktır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	-	50	-	50
Özel kesim	-	35	35	70
Toplam	-	85	35	120

Zaman

Tokat'ta ihtisas OSB'nin kurulması için hazırlığa kısa erimde başlanmalıdır (2006-2010) ve işletmeye geçmesi orta erimde (2011-2015) tamamlanmalıdır. Amasya'da mermer üretimi için gerekli nitelikli hizmetler kısa erimde sağlanmalıdır.

Proje 3.1.2.1: Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.1: Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması
İlgili tedbir 3.1.2: OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinde teknolojik yenilik ve yatırım konularında ortak merkezlerin kurulması ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması

Giriş

KOBİ'lerin finansal yapılarının güçlendirilmesi yalnızca kanun ve mevzuatta değişiklere bağlı değildir; bunun yanı sıra üreticilerin mevcut piyasa koşullarında varlıklarını güçlü bir şekilde sürdürebilmeleri için sermaye birleşimine gitmeleri ve ortaklıklar kurmalarının desteklenmesi gerekmektedir. Bölgede KOBİ'lerin ortalama büyüklüğü hem AB hem de Türkiye ortalamalarının altındadır ve aile işgücüne dayanan, profesyonelleşmemiş yapıları sürmektedir. KOBİ'lerin ileri teknoloji kullanma düzeyleri, verimlilikleri ve taklitçi yatırımlar nedeniyle kapasite oranları düşük düzeydedir. Bütün bu eksiklikler nedeniyle bölgedeki işletmelerin modernizasyonu stratejik önemde görülmektedir.

Amaç

Bu proje, KOBİ'lerin teknolojik yenilik yapma, pazarlama olanaklarına uygun olarak yeni yatırım alanlarına yönelme ve işletmelerin yönetim biçiminde profesyonelleşmeye gitme doğrultusunda modernizasyonunu amaçlamaktadır. İşletmelerin ulusal ve uluslararası ölçekte rekabetçi özellik kazanması için ürün kalitesinin geliştirilmesi, yeni teknolojilerin kullanılması, üretim maliyetlerin düşük düzeyde tutulması ve ulusal ve uluslararası talebe göre yatırımların yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu proje yerel kaynakları harekete geçirirken yenilikçiliğin ve sürdürülebilirliğin sağlanmasını amaçlamaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Bölgesel sanayi bilgi sisteminin oluşturulması
Merkezi olarak oluşturulan sanayi bilgi sisteminin bölgesel olarak izlenmesi
Bölgesel olarak ek bilgi üretilmesi
Toplanan bilginin sistematik ve periyodik olarak analizinin yapılması
Teknoloji yenileme ve kaliteyi geliştirme konusunda destek sağlanması
Ortak kullanım atölyesi (ORTKA) ve/veya ortak kullanım laboratuarlarının (ORTLAB) kurulması
Uygun OSB'lerde üniversite ile ortak teknoparkların oluşturulması
OSB'lerde Teknoloji Geliştirme Merkezlerinin kurulması (TEKMER)
Hammadde/ yarı mamul ve ürünlerin kalite kontrolünün sağlanması
Yönetim danışmanlığı sağlanması
KOSGEB-İŞGEM, MPM, İGEME, TOSYÖV, MEKSA gibi danışmanlık kuruluşlarına OSB'lerde yer tahsis edilmesi
İdari, mali, teknik, pazarlama vb. alanlarda yönetim danışmanlığı verilmesi
Yeni yatırım alanları konusunda danışmanlık sağlanması
Çok ortaklı şirket modellerinin geliştirilmesi
Sektörel dış ticaret şirketlerinin özendirilmesi

Mekan

Bölgedeki OSB ve KSS'lerin gösterdiği ihtiyaca ve talebe göre uygulanacaktır.

Kurumsal Yapı

KOSGEB ve buna bağlı merkezler, ticaret ve sanayi odaları, belediyeler, ve OSB ve KSS yönetimleri bu tip projenin uygulanmasında işbirliği yapacak kurumlardır.

Kaynak

Bu proje büyük ölçüde kamusal finansman gerektiren bir proje olmakla birlikte ihtiyacın özelliklerine

göre AB fonları ve özel finansman destekleri de söz konusu olacaktır. ORTKA, ORTLAB, teknopark ve TEKMER kurulması faaliyetleri ile ürün kalite kontrollerinin yapılması işleri yüksek maliyetli faaliyetler olduğundan kaynak gereksinimi fazla gösterilmiştir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	5	5	10	20
Özel kesim	10	10	30	50
Toplam	15	15	40	70

Zaman

Bu projenin mümkün olduğu kadar çok sayıda OSB ve KSS tarafından kısa erimde gerçekleştirilmesi yararlı olacaktır. Ancak bütün dönem boyunca bu modernizasyon çabaları devam edecektir.

Proje 3.1.2.4: OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuarların kurulması

• Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuarın kurulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.1: Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması
İlgili tedbir 3.1.2: OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinde teknolojik yenilik ve yatırım konularında ortak merkezlerin kurulması ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması

Giriş

Şirketlerin OSB, KSS, endüstri bölgesi ve teknoparklarda toplanması hem altyapı ve üretim maliyetlerinin düşmesine hem de şirketlerin birbirinden öğrenme ve ortak iş yapma kapasitelerinin gelişmesine yardımcı olmaktadır. Bu yoğunlaşma alanlarında ortak kullanma atölyesi (ORTKA) ve/veya ortak kullanım laboratuarlarının (ORTLAB) kurulması, şirketlerin tek başlarına kaldıramayacakları yükleri paylaşmalarını sağlayarak, daha rekabetçi bir yapıda üretim yapmalarına yol açmaktadır. Samsun, Çorum ve Merzifon özellikle tarımsal olmayan sanayilerin yoğunlaşması beklenen merkezlerdir. Buralarda mevcut sanayilerin yeni teknolojilerle verimliliklerinin artırılması ve rekabetçi özelliklerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Mevcut durumda Çorum'da makina sanayinin geliştiği görülmektedir; bölgedeki gelişmelerle birlikte tarımda kullanılacak makine ve teçhizat talebinin artacağı ve yapı üretimi ve altyapı yatırımlarında kullanılacak malzeme ve ekipman ihtiyacının ortaya çıkacağı düşünülmektedir.

Amaç

Proje, Çorum'da gelişmesi beklenen tarım dışı sanayilerde yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılmasını amaçlamaktadır. Şirketlerin Çorum OSB'de kurulan ortak atölye ve laboratuarlarda yeni teknolojileri öğrenme, deneme ve uygulama olanağı bulması beklenmektedir.

Kapsam ve Eylemler

OSB'de ortak kullanım atölyesi (ORTKA) ve/veya ortak kullanım laboratuarları (ORTLAB) için yer tahsis edilmesi
Yer seçiminde ulaşılabilirliğin sağlanması
Altyapı eksiklerinin (elektrik, doğalgaz, iletişim) tamamlanması
OSB yönetimi, şirketler ve KOSGEB'in de katılımıyla yönetim yapısının oluşturulması
Sorumlulukların belirlenmesi
Kısa ve orta vadeli planlama yapılması
İhtiyaçların ve maliyetlerin hesaplanması
OSB yönetimi, şirketler ve KOSGEB'in düzenledikleri toplantılarda öncelikli ihtiyaçların saptanması
Maliyetlerin hesaplanması ve fon aranması
Teknoloji yenileme ve kaliteyi geliştirme konusunda bilgi aktarılması ve eğitimlerin sağlanması

Mekan

Çorum OSB'de uygulanacaktır.

Kurumsal Yapı

KOSGEB ve ona bağlı merkezler, ticaret ve sanayi odaları, Çorum OSB yönetimi, bu projenin uygulanmasında işbirliği yapacak kurumlardır.

Kaynak

Bu proje büyük ölçüde kamusal finansman gerektiren bir işlev olmakla birlikte ihtiyacın özelliklerine göre AB fonları ve özel finansman destekleri de söz konusu olacaktır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	2	3	5	10
Özel kesim	1	2	3	6
Toplam	3	5	8	16

Zaman

Bu projenin kısa erimde Çorum OSB'de uygulanması ve orta ve uzun erimde bölgedeki bütün OSB'lerde uygulanması düşünülmelidir.

Proje 3.2.1.3: Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi

• Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.2: Araştırmaların karar süreçlerinde etkili olması ve politikaya yol göstermesi için bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi
İlgili tedbir 3.2.1: Bölgede üniversite, sanayi, kamu işbirliğinin ve Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması

Giriş

Bölgede varolan yapısal sorunların 2023'e kadar kademeli olarak çözülmesi ve bölgenin farklı alanlarda ulusal ve uluslararası piyasalarda rekabet şansı elde edebilmesi beklenmektedir. Bunun gerçekleşebilmesi amacıyla bölge için potansiyel oluşturan kritik konularda önemli gelişmelerin sağlanması gerekmektedir. Amasya ili turizm konusunda önemli bir potansiyele sahiptir; İç Anadolu ve Kuzey Anadolu'yu içine alan çeşitli tur güzergahlarının önemli bir parçası olmaya adaydır. Bu nedenle Amasya Üniversitesi'nin turizmi de içine alan hizmet sektörlerinde gelişmenin sağlanması için, belediye, sanayi ve ticaret odaları, turizm işletmeleri ve sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği yaparak sorunlu alanlarda araştırma programları geliştirmesi stratejik önemde görülmektedir.

Amaç

Bu proje, farklı bilgi ve öğrenme kaynaklarının olanaklarının bir araya getirilerek kullanılmasını ve birbirine girdi sağlamasını amaçlamaktadır. Üniversitenin kuramsal çalışmalardan edindiği bilgi ile üretim deneyiminden ve burada yaşanan sorunlardan ortaya çıkan pratik bilginin birlikteliği, problem çözme ve buluşçuluğu destekleme açısından önemli görülmektedir. Bu proje çerçevesinde Amasya Üniversitesi, özellikle turizmi içine alan hizmet sektörlerinde sorunları saptama, turizmde koruma-kullanım dengesini sağlama, turizme bağlı diğer sektörleri geliştirme, hizmet kalitesini artırma ve tanıtım konularında araştırma programları geliştirecek ve bölgedeki ilgili aktörlerle işbirliği içinde, uygulamaya koyacaktır.

Kapsam ve Eylemler

- Belediyenin üniversite ve diğer tarafları bir araya getirmek üzere çağrıda bulunması
  - Bütün tarafların temsilcilerinin katıldığı toplantıda öncelikli problemlerin saptanması
  - Proje seçiminde, turizmde koruma-kullanım dengesini sağlama, turizme bağlı diğer sektörleri geliştirme, hizmet kalitesini artırma ve tanıtım konularına öncelik verilmek üzere çalışma yapılması
  - Üniversite ile işbirliği içinde yapılacak uygulamalı projelerin tespiti
  - Üniversitelerin ilgili bölümünde araştırmanın yapılması ve projeye katılan işletmelerle işbirliği içinde uygulamaya hazırlanması
  - İşletmelerde uygulamanın yapılması
  - Proje uygulamalarının İ&D sonuçlarına göre projenin revizyonu ve sürdürülmesi
  - Proje sonuçlarının tarafların katıldığı toplantıda açıklanması ve daha çok sayıda işletmenin "iyi" uygulamalara uyumunun sağlanması

Mekan

Bu projelerin Amasya İli'nde yapılması uygun olacaktır. Uygulama aşaması, seçilmiş konularda bu projeye katılmak isteyen tüm firmalara açık olacaktır.

Kurumsal Yapı

Bu projeler, üniversite, yüksek okul, Kültür ve Turizm Bakanlığı, ilgili sivil toplum örgütleri ve hizmet sektörlerinde yer alan işletmelerle işbirliği içinde yapılacaktır. Belediyenin buradaki işlevi

tarafları bir araya getirerek sürecin başlamasına yardımcı olmaktır.

Kaynak

Bu projeler için kamu kaynaklarının (TÜBA'nın verdiği araştırma destekleri) ve AB fonlarının kullanılması gerekmektedir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	20	30	50	100
Özel kesim	5	10	35	50
Toplam	25	40	85	150

Zaman

Araştırma projelerinin kısa erimde Amasya Üniversitesi'nde başlatılması ve orta erimde bu üniversiteye bağlı yüksek okullarda sürdürülmesi öngörülmektedir.

Proje 3.2.1.7: Samsun TEKMER'de/ Teknokent'te, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.2: Araştırmaların karar süreçlerinde etkili olması ve politikaya yol göstermesi için bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi
İlgili tedbir 3.2.1: Bölgede üniversite, sanayi, kamu işbirliğinin ve Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması

Giriş

Sürdürülebilir kalkınma açısından bölgenin uzun vadede kolay taklit edilemeyen, belirli bir tecrübe ve bilgi birikimi gerektiren alanlarda söz sahibi olması gerekmektedir. Dolayısıyla, bir yandan mevcut durumda avantajlı olunan sektörlerde verimlilik, rekabet üstünlüğü ve katma değer artışının sağlanmasına çalışılırken, diğer yandan da yeni teknolojilerin kullanıldığı ve katma değeri çok daha yüksek ürünlerin geliştirilmesi için çaba gösterilmesi gerekmektedir. TÜBİTAK tarafından yapılan araştırmalar, Türkiye'de bu konuda yapılacak Ar-Ge çalışmalarının hangi konulara yönelmesi gerektiği konusunda öneriler içermektedir. Bu teknolojilerin geliştirilip ticari olgunluğa eriştirilmesi ve ekonomik üstünlükleri azalmış alanların yerini almaları için hazırlık yapılması gerekmektedir.

Bu konuda Samsun TEKMER ve Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi bünyesinde kurulması öngörülen Teknokent'te bölge için stratejik olabilecek alanlarda çalışmalar yapılması stratejik öneme sahiptir. Bu merkezler, mevcut sanayilerin yeni teknolojilerle verimliliklerinin artırılması ve rekabetçi özelliklerinin güçlendirilmesi gibi konularda araştırma ve uygulama yapmanın yanı sıra sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlamak üzere yeni teknolojiler geliştirme ve bunları katma değeri çok daha yüksek ürünlere dönüştürmek üzere araştırmalar yapma misyonunu da üstlenecektir.

Samsun'da kurulacak Teknokent'te üretim teknolojilerinin geliştirilmesi (esnek, çevik üretim, hızlı prototipleme, metal şekillendirme, kaynak, talaşlı imalat teknolojileri gibi) ve demir-çelik, seramik, cam ve çimento gibi geleneksel malzemelerin yanı sıra, savunma, havacılık, mikro-elektronik, iletişim ve otomotiv sektörlerinde kullanılacak ileri malzemelerin (polimerik ve kompozit malzemeler, akıllı ve işlevsel malzemeler, hafif ve yüksek mukavemetli malzemeler gibi) geliştirilmesi ve üretime destek olunması hedeflenmektedir.

Amaç

Bu proje,

- Bölgede gelişmekte olan makine ve teçhizat gibi tarım dışı üretim alanlarında teknolojik yenilik sağlamayı, verimliliği ve kaliteyi artırmayı
- TÜBİTAK'ın önerileri çerçevesinde yeni üretim alanlarında geleceğe yönelik hazırlık yapmayı,
- KOBİ'lerin Teknokent'te üretilen hizmetlere ve geliştirilen yeni teknolojilere ulaşım ve uyumunu sağlamayı
- KOBİ'lere teknolojik yenilik ve verimlilik konusunda danışmanlık hizmeti verilmesini
- KOBİ'lerde girişimciliğin ve yenilikçiliğin teşvik edilmesini

amaçlamaktadır.

Kapsam ve Eylemler

- Bölge kaynaklarını harekete geçirecek teknolojik bilginin üretimi
  - Teknokent'te yer alacak firmaların seçimi (küresel ölçekte rekabet edebilir firmalara öncelik sağlanması)
  - Teknokent'te yer alan firmaların ulusal ve uluslararası teknoloji transferi yapmalarının desteklenmesi
- Bölge için stratejik gelişim alanlarının belirlenmesi ve bu alanlardaki çalışmalara öncelik verilmesi
  - Makine ve teçhizat üretiminde yeni teknolojilerin desteklenmesi
  - Yeni üretim teknolojilerinin desteklenmesi
  - Nitelikli malzeme üretiminin desteklenmesi
- Ürün kalitesini ve verimliliği artıracak tedbirlerin alınması
  - TEKMER'in KOSGEB işbirliği ile Teknokent içinde kurulması
  - İşletmelerde deneme üretimlerin yapılması
  - TEKMER'de ortak kullanılan atölye ve laboratuarların kurulması
  - Hammadde/ yarı mamul ve ürünlerin kalite kontrolünün sağlanması
- Sanayi-üniversite işbirliğinin sağlanması ve sürdürülmesi
  - TEKMER'in öncülüğünde üniversite ve sanayi işletmelerinin katıldığı ortak projelerin yapılması
  - Üniversitenin araştırma altyapısının ve bilgi birikiminin ekonomik değere dönüşmesinin desteklenmesi
- Nitelikli işgücüne istihdam sağlanması
  - Bölgedeki üniversitelerde yetişen nitelikli işgücüne istihdam sağlanması
  - Bölge dışından nitelikli işgücünün çekilmesi

Mekan

Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi'ne bağlı olarak Teknokent kurulacaktır.

Kurumsal Yapı

Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi Teknokent'in kurulmasından ve işletilmesinden birincil derecede sorumlu olacaktır. TEKMER'in KOSGEB'in öncülüğünde kurulması beklenmektedir. Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi Teknokent yönetimini TÜBİTAK ve KOSGEB ile birlikte oluşturacaktır; danışma kurulu ise sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanatkarlar odaları, OSB ve KSS yönetimleri, sanayici dernek, vakıf ve kooperatifleri ve mesleki kuruluşlar gibi yerel aktörlerden oluşacaktır.

Kaynak

Kamu kaynaklarından ve diğer iç ve dış kaynaklardan sağlanan hibe ve fonlardan elde edilecektir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	20	-	-	20
Özel kesim	10	-	-	10
Toplam	30	-	-	30

Zaman

Kısa erimde Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi-Teknokent'in ve bu alanda TEKMER'in kurulması hedeflenmektedir. Teknokent'te kısa erimde mevcut işletmelerin teknolojik yeniliklerle verimliliklerinin ve ürün kalitelerinin artırılması sağlanmalıdır. Kısa erimde üniversitedeki ilgili fakültelerle yeni teknoloji ve nitelikli malzeme üretimi konularında projeler başlatılmalı ve orta ve uzun erimde bu projelerin sonuçları üretime aktarılmalıdır.

Proje 3.3.1.1: Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.3: Dışa açılma
İlgili tedbir 3.3.1. Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması

Giriş

Bölgenin Karadeniz'de kıyısı olan ülkeler ve Kafkas ülkelerine ihracat potansiyeli bulunmaktadır. Bu potansiyelin değerlendirilmesini kolaylaştırmak için sektörel dış ticaret ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması gerekmektedir. Samsun'un, bölgenin dışa açılan kapısı olduğu göz önüne alındığında bu şirketlerin Samsun'da kurulması uygun olacaktır. Sektör olarak makine, kazan üretimi, değirmencilik ve gıda ürünleri seçilebilir.

Amaç

Proje ile

- Samsun'un ticari yoğunlaşma merkezi olması,
- Bölgede üretilen ürünlerin tanıtımının yapılması ve
- Bölge ihracatının artması

amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Şirketlerin ortaklık yapılarının oluşturulması
Şirketlerin kurulması
Uzmanların istihdamı
Uluslararası pazarlama faaliyetlerinin başlaması

Mekan

Proje Samsun kentinde uygulanacaktır. Bölgenin diğer il ve ilçelerindeki üretim konularına ve talebe göre alt şube veya ofislerin oluşturulmasına zaman içerisinde karar verilmelidir.

Kurumsal Yapı

Bölgedeki sanayi ve ticaret odalarının bu şirketlerin kurulmasında inisiyatif almalarında fayda vardır. Sektörel dış ticaret şirketleri Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın denetiminde kurulmakta ve işletilmektedir. Eximbank ve KOSGEB gibi kuruluşlardan uygun koşullu kredi ve mali destek almak mümkündür.

Kaynak

Projenin özel kesimin inisiyatifi ile başlatılmasında fayda vardır. Sektörel dış ticaret şirketlerinde aynı sektörde faaliyet gösteren 10 şirketin 200 bin YTL sermaye ile kurulacak olan şirkete ortak olması hedeflenmeli, kurulacak olan şirketin ikinci faaliyet yılının sonunda masraflarını karşılar hale gelmesi beklenmelidir. Dış ticaret sermaye şirketinin ise sermayesi en az 2 milyon YTL olmalıdır. Bu iş işin ihtiyaç duyulacak kaynak 4 milyon YTL olarak tahmin edilmiştir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	-	-	-	-
Özel kesim	4	-	-	4
Toplam	4	-	-	4

Zaman

Projenin kısa erimde gerçekleşmesi bölge ihracatının artırılması bakımında oldukça önemlidir.

Proje 3.3.1.5: Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması

• Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.3: Dışa açılma
İlgili tedbir 3.3.1. Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması

Giriş

Bölgedeki ticari faaliyet çok ileri düzeyde olmasa da Türkiye genelinden önemli bir sapma göstermemektedir. Samsun, göreli olarak gelişmiş altyapısı ile ön plana çıkmaktadır. YHGP'nin ana stratejilerinden biri Samsun'un bir metropol kent olması ve buna uygun işlevlerin geliştirilmesidir.

Samsun, Karadeniz'deki limanlar içinde önemli konumda olan ve giderek daha fazla önem kazanması planlanan liman olanaklarına sahiptir. Kentin, İç Anadolu ile olan güçlü bağlantılarının yanı sıra, civar bölgelerle yeterli ulaşım ve iletişim bağlantısı vardır. Liman aracılığıyla Samsun'un hinterlandı, batıda, Doğu Avrupa Ülkeleri'nden, kuzeyde Ukrayna'dan ve doğuda Rusya ve Kafkas ülkelerine ve bu ülkeler üzerinden kurulacak bağlantılarla daha doğudaki ülkelere kadar genişlemektedir. Farklı ulaşım olanakları, Karadeniz'den ulaşılan dış pazarların hızlı büyüme trendi, bölgedeki yoğun ve giderek artması planlanan sebze ve meyve üretimi, bölgeye ticari açıdan önemli fırsatlar sağlamaktadır.

Amaç

- Samsun'un ticari yoğunlaşma merkezi olması,
- Bölge ihracatının artması,
- Bölgede üretilen ürünlerin tanıtımının yapılması,
- Bölgede turizmin gelişmesi,
- Samsun'da ticaretin geliştirilmesi.

Kapsam ve Eylemler

Fuar inisiyatifini üstlenecek kurumsal yapının oluşturulması
Fuar olacak mekanın kesinleştirilmesi
Fuara ulaşım yollarının ve diğer altyapının tamamlanması
Fuar alanının inşaatı
Fuarın Karadeniz Ekonomik İşbirliği ve daha geniş ekonomik bölge ülkelerine tanıtımı ve promosyon faaliyetleri

Mekan

Samsun.

Kurumsal Yapı

Fuar alanlarının yapılması ile ilgili inisiyatif Samsun Ticaret ve Sanayi Odası'nda olmalıdır. Mekan seçiminden önce Samsun Büyükşehir Belediyesi ve Samsun Valiliği ile birlikte bir paydaşlık/ ortaklık oluşturulmalıdır. Ondokuzmayıs Üniversitesi İşletme ve Uluslararası İlişkiler bölümleri ortaklığa çağrılmalıdır. Fuar alanının yapımı ve işletilmesi özel kesime, ihaleyle devredilebilir.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	-	50	-	50
Özel kesim	-	20	-	20
Toplam	-	70	-	70

Zaman

Daha gelişmiş altyapısı ve limanı dolayısıyla Samsun Fuarı'na öncelik verilmelidir. 2010 yılına kadar yer belirleme ve altyapı çalışmaları tamamlanmalı, 2015 yılına kadar fuar faaliyete geçmelidir

Proje 3.3.1.5: Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması

• Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.3: Dışa açılma
İlgili tedbir 3.3.1. Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması

Giriş

Çorum'da mevcut bulunan sanayi tesisleri incelendiğinde, işletmecilerin girişimci nitelikleri ve ürettikleri mal ve hizmetlerin dış pazarlarda yer bulabilir özelliklerde olmalarından ötürü uluslararası fuar gereksinimi ön plana çıkmaktadır.

Amaç

- Çorum'un imalat sanayinde önemli bir merkez olması,
- İhraç edilebilir nitelikte ürün üretme kapasitesinin bulunması,
- Üretilen ürünlerin tanıtımının yapılması,
- Teşvik yasasından istifade edilerek yeni tesislerin kurulması, ürünlerin çeşitlenmesi ve tanıtımın yapılması amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Fuar inisiyatifini üstlenecek kurumsal yapının oluşturulması
Fuar olacak mekanın kesinleştirilmesi
Fuara ulaşım yollarının ve diğer altyapının tamamlanması
Fuar alanının inşaatı
Fuarın Karadeniz Ekonomik İşbirliği ve daha geniş ekonomik bölge ülkelerine tanıtımı ve promosyon faaliyetleri

Mekan

Çorum.

Kurumsal Yapı

Fuar alanlarının yapılması ile ilgili inisiyatif Çorum Ticaret ve Sanayi Odası'nda olmalıdır. Mekan seçiminden önce Çorum Belediyesi ve Çorum Valiliği ile birlikte bir paydaşlık/ ortaklık oluşturulmalıdır. Çorum Hitit Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi İşletme ve Uluslararası İlişkiler bölümleri ortaklığa çağrılmalıdır. Fuar alanının yapımı ve işletilmesi özel kesime, ihaleyle devredilebilir.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	-	36	-	36
Özel kesim	-	14	-	14
Toplam	-	50	-	50

Zaman

Çorum Fuarı'na öncelik verilmeli, 2010 yılına kadar yer belirleme ve altyapı çalışmaları tamamlanmalı, 2015 yılına kadar fuar faaliyete geçmelidir.

Proje 3.4.1.4: Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.4: Bölge turizminin çeşitlendirilerek geliştirilmesi ve tanıtımı
İlgili tedbir 3.4.1: Bölgenin doğa ve kültür mirasının sürdürülebilirliği ilkesi içinde turizme açılması

Giriş

Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı yönetim planının bölge açısından temelde önemi; bu alanın bölgede, Türkiye'de ve dünyada pek çok tarihi alandan daha fazla ön plana çıkmış, iyi bilinen büyük bir imparatorluğa ve onun başkenti olmuş bir yere ev sahipliği yapmış olmasıdır. Söz konusu bu alan ve bu alandan çıkarılan tarihi eserler UNESCO Dünya Tarihi Mirası listesinde yer almaktadır. Turizm açısından bölgede en fazla yerli ve yabancı turist çeken bu merkezlerin ve milli park alanının arka planında yer alan diğer alanların mevcut şartlarda yetersiz olan altyapıların geliştirilmesi gereklidir. Bu nedenle hazırlanacak yönetim planı, bölgedeki diğer tarihi koruma alanlarının ve değerlerinin ekonomiye ve en önemlisi insanlık tarihine kazandırılmasına örnek bir model olacaktır.

Amaç

- Milli Park ve art alanında yer alan bölgenin turizm ile ilgili anlayışının, yerel paydaşların turizm ile ilgili istek ve endişelerinin anlaşılması, sonrasında yerel çevre ve bölge sosyal taşıma kapasitesinin belirlenmesi için yapılacak çalışmalar ile bölge turizmine model teşkil edecek gelişmenin sağlanması,
- Milli parkın ziyaretçi kapasitesinin artırılması,
- Gün ışığına çıkarılan eserlerin gelecek kuşaklara bozulmadan aktarılması için koruma ve restorasyon çalışmalarının yapılması,
- Ziyaretçilere güvenli, değişik bir deneyim yaşatabilmek amacıyla alana/alanlara tek bir giriş sağlamak, alanla ilgili grupların çalışmaları, yerel halkın alan ile ilişkisi hakkında bilgi vermek, görsel ve eğitsel materyal temin etmek amacıyla ziyaretçi merkezinin bu teknik altyapı gereksinimleri doğrultusunda oluşturulması,
- Alanda sağlanan bilgilendirmenin iyileştirilmesi ve birbirleriyle daha uyumlu bilgilendirme uygulamalarının geliştirilerek Alacahöyük ve Boğazköy kazıları hakkındaki bilgilere erişimin artırılması ve görselliğinin yüksek seviyelere çıkartılması,
- Türkiye Ekonomik ve Sosyal Tarih Vakfı'nın Temper projesinin bir parçası olan çalışmalarını takip ederek, uzun vadeli eğitim faaliyetlerinin oluşturulması ve yerel okulların bu faaliyetlerden faydalanmaları,
- Milli Park ve ardı alanındaki yerel topluluklara doğrudan kazanç sağlayacak etkili ve sürdürülebilir turizmin geliştirilmesi.

Kapsam ve Eylemler

Yerel kapasite ve öngörülerin belirlenmesine yönelik alan çalışmasının yapılması
Koruma amaçlı restorasyon çalışmalarının yapılması
Milli park içerisinde yer alan kazı alanlarının sorumluluğunu üstlenen kurum, kuruluş ve kişiler ile ilgili yapılacak faaliyetlere ilişkin temas toplantılarının ve çalıştayların yapılması
Yerel ve kurumsal düzeyde yürütülen tespit çalışmalarına dayalı olarak milli park alanında turizm kapasitesinin artırılmasına yönelik planların ortaya çıkartılması
Hizmet sunum kalitesinin yükseltilmesi
Hizmet kalitesini artırmak için belirlenen tesislerin yapımının kısa sürede gerçekleştirilmesi
Hizmete açılan tesisler için ihtiyaç duyulan nitelikli personelin plan amaçları doğrultusunda eğitilerek tesislerde görevlendirilmesi
Alanın turizm payının yükseltilmesi
Yerel toplulukların turizm faaliyetine yönelik örgütlenmesinin sağlanarak gerekli eğitim ve teknik yardımlar ile turizm kapasitelerinin yükseltilmesinin sağlanması, yerel halkın katılımcılığının artırılması, köy pansiyonculuğu ve eko turizmin geliştirilmesi
Alanın tanıtımının sağlanması
Milli parkın içinde yer alan kazılardaki güncel gelişmelerin ve detaylı bilgilerin kazı ekiplerinin ve bağlı oldukları üniversite, dernek ve enstitüler vasıtası ile geliştirilerek alana ilgi duyan topluluklara veya kişilere duyurulması amacı ile internet üzerinde bir site oluşturulmasının sağlanması ve bu sitenin güncellenmesi hizmetinin sürekli yapılması

Mekan

Alaca ilçesinin Alacahöyük beldesinde yer alan tarihi Alacahöyük koruma alanı, Alaca ilçesine komşu olan Boğazkale ilçesinde bulunan tarihi Boğazköy (Hattuşa) kenti ve Boğazköy'e 1,5 km uzaklıkta yer alan Yazılıkaya kaya kabartmalarının bulunduğu koruma alanlarından oluşmaktadır. Söz konusu bu alanlar bir bütünlük içinde ele alınarak çevreleri ile birlikte planlanmalıdır. Bölgenin diğer illerindeki, tarih, doğa, termal ve kültür varlıkları ile entegrasyona gidilerek, bölgenin turizm potansiyeli bu planlama sürecinde dikkate alınmalıdır.

Kurumsal Yapı

Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Çevre ve Orman Bakanlığı, Boğazköy kazı alanı ve Alacahöyük kazı ekipleri ile bu ekiplerin bağlı oldukları üniversiteler, vakıflar, dernekler ve yerel STK'lar kurumsal yapının temel taşlarını oluşturmaktadırlar. Bu kapsamda bakanlıkların koordinatörlüğünde yerel yönetimlerin katkısı, üniversite ve derneklerin teknik destekleri, yerel aktörlerin katılımı ile planlama ve uygulama faaliyetlerinin hayata geçirilmesi sağlanacaktır.

Kaynak

Proje kapsamında yapılacak plan ve restorasyon çalışmalarında kullanılmak üzere 65 milyon YTL'lik bir kaynağa ihtiyaç bulunmaktadır. Projenin önereceği diğer faaliyetler için orta ve uzun erimde 54 milyon YTL'ye gereksinim duyulmaktadır. Bu konuda Avrupa Birliği'nin Kültür Mirası Fonu'na yeni dönem çalışmaları doğrultusunda başvuru yapılarak planın ilk aşaması için fon teminine çaba harcanmalıdır. Köy pansiyonculuğunun geliştirilmesi ve diğer faaliyetler için özel kesimin 15 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	10	15	25	50
Özel kesim	1	5	9	15
Toplam	11	20	34	65

Zaman

Proje faaliyetlerinin kısa erimde tamamlanması öngörülmüştür. Uzun erim faaliyetleri ise, yerel toplulukların örgütlenmesi, eğitimi ve teknik altyapının bakım-onarımı ve geliştirilmesini kapsamaktadır.

Proje 3.5.1.5: Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması

• Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.5: Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması
İlgili tedbir 3.5.1: Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin geliştirilmesi

Giriş

Ülkemizde ve bölgede sulama altyapısı tamamlanmış, sulanması gereken alanların bir kısmında araziler sulanamamaktadır. Bölgede DSİ tarafından inşa edilmiş olan büyük sulama projelerinin kapladığı 77 657 ha alanın 34 187 ha'ı çeşitli nedenlerle sulanamamakta, sulama oranı bölge genelinde yüzde 56 olarak gerçekleşmiş bulunmaktadır (Dolsar, 2004-1). Kamunun büyük miktarda kaynak yaratarak gerçekleştirdiği sulama yatırımlarından beklenen faydanın sağlanması amacıyla sulama oranının yüzde yüze yaklaştırılması için gereken önlemlerin alınması ve uygulamaya konulması gereklidir.

Tokat sulama projesi 19 600 ha alanı kaplamakta, bunun 7 776 ha'nın sulanmadığı (yüzde 40) belirlenmiş bulunmaktadır (Dolsar, 2004-1). İklim ve toprak koşullarının çok uygun olduğu Tokat sulama alanında tabansuyunun sulama alanının yaklaşık yüzde 40'ında yüksek olduğu, drenaj kanallarının yeterince temizlenmediği, tesislerin iyi bir şekilde hizmet verebilmesi için gereken işletme ve bakım işlerinin zamanında ve yeterli düzeyde yapılmadığı, yerinde yapılan incelemeyle ve sulama birliği yöneticileriyle DSİ'de yapılan toplantı sırasında saptanmıştır. Söz konusu sulama alanında tesis noksan ve yetersizlikleri ile işletme ve bakımın ihmal edilmesi sonucu ortaya çıkan sorunlar uzman bir ekip tarafından incelenmeli, alınması gereken önlemler belirlenmelidir. DSİ ve sulama birliğinin yapacağı işler tespit edilerek keşif ve metrajları yapılmalı, her kurum kendi sorumluluk alanına giren işleri bir program dahilinde yerine getirmelidir.

Amaçlar

- Sulanmayan alanların sulamaya açılması,
- Sulama oranının artırılması,
- Sulama tesislerinin devamlılığının sağlanması,
- Çiftçiye daha iyi hizmet verilmesi,
- DSİ ve sulama birliği arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi,

Kapsam ve Eylemler

Saha çalışmaları
Sulama alanında inceleme (etüt) yapılması
Uygulama projeleri ile keşif ve metrajların hazırlanması
Sahada uygulama yapılması
Teknik personel ve çiftçi eğitimi
Sulama birliği teknik personelinin eğitiminin sağlanması
Çiftçilerin sulama ve tesislerin koruması ve ortak kullanım konularında eğitimi
Uygulama sonuçlarından yararlanma ve uygulamanın yaygınlaştırılması
Elde edilen sonuçların izlenmesi ve değerlendirilmesi, diğer sulama alanlarında uygulama yapılması

Mekan

Proje önce Tokat Sulama Projesi alanında uygulanmalıdır. Elde edilen deneyimlere göre bölge genelinde sulanmayan alanların büyüklüğüne göre tüm sulama projeleri için aynı uygulama yapılmalıdır.

Kurumsal Yapı

Bu uygulama için Tokat DSİ 72. Şube Müdürlüğü, Tokat Köye Yönelik Hizmetler İl Müdürlüğü (KYHM) ve sulama birliği işbirliği yapmalıdır. İşletme ve bakım uzmanları, KYHM drenaj uzmanı ile sulama birliği genel sekreteri saha incelemesini birlikte yapmalı, alınan kararlar sulama birliği yönetimi ve DSİ tarafından uygulanmalıdır. Sulama projesi içerisinde bulunan kapalı drenlerin (çiftlik drenajı) temizlenmesi ve çalıştırılması için Tokat Köye Yönelik İl Müdürlüğü tarafından dren temizlik makinesi kullanılarak gerekli temizlikler yapılmalıdır.

Kaynak İhtiyacı

Sulama sahasında yapılacak inceleme sonucuna göre hesaplanan metraj ve keşif değerlerine göre proje maliyeti belirlenmelidir. Hektara 300 YTL yatırım yapılması ile sulama tesislerinin işler hale getirilebileceği ve sulama oranının yüzde yüze yaklaşacağı hesaplanmıştır. Kamunun 3 milyon YTL, sulama birliğinin 3 milyon YTL harcama yapması öngörülmüştür.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	3	-	-	3
Özel kesim	3	-	-	3
Toplam	6	-	-	6

Zaman

Projenin birkaç aylık bir hazırlıktan sonra başlaması, saha incelemesinin yapılması, ihale şartnamesinin hazırlanması, uygulamanın yapılması ve teknik personelin eğitiminin iki yılda tamamlanması gereklidir. Gelecekte bu hizmetin sulama birliği tarafından yürütülmesi için gerekli ortam oluşturulmalıdır. İşletme ve bakım hizmetlerinin sulama tesisleri devir sözleşmesine göre sulama birliği tarafından tam olarak yapılması için gereken önlemler alınmalı, tesislerin devamlılığı sağlanmalıdır.

Proje 3.5.1.6: Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.5: Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması
İlgili tedbir 3.5.1: Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin geliştirilmesi

Giriş

Tarımsal verimin ve verimliliğin artması için bitki besin maddelerinin toprağa zamanında, uygun yöntemlerle ve optimum düzeylerde verilmesi gerekmektedir. Topraktaki ve yapraktaki bitki besin maddelerinin noksanlığının belirlenmesi amacıyla toprak ve yaprak analizlerinin süratli ve doğru bir şekilde yapılması için gezici toprak laboratuarlarına ihtiyaç bulunmaktadır. Bölgede 2002 yılında dekara 48 kg gübre kullanılmış, bu değer ülke ortalamasından yüzde 30 daha fazla olmuştur (Dolsar, 2004-1). Bölgede bulunan 227 427 tarım işletmesinin yüzde 5,8'i toprak analizi yaptırmıştır (DİE, 2004-7). Bölge genelinde yerinde yapılan incelemelerde ve toplantılarda çiftçiler bilimsel verilere dayalı gübreleme yapmadıklarını, kimyasal gübreleri gelişi güzel kullandıklarını dile getirmişlerdir (Dolsar, 2004-1). Bölgede tarımsal mücadele ilacı ve toprak kirliliği ile ilgili yeterli düzeyde araştırma yapılmadığından kullanılan gübre ve ilaçların toprakta yarattığı etki ve kirlilik düzeyi bilinmemektedir.

Halen Tokat ilinde bulunan bir adet gezici laboratuarda teknik personelin eğitim eksiği nedeniyle yaprak analizi yapılamamakta, sadece toprak analizi yapılabilmekte, söz konusu laboratuar tüm il geneline yeterli gelmemektedir. Gezici toprak ve yaprak analiz laboratuarlarının bölgede yaygınlaştırılması ile kullanılan gübrelerin etkin kullanımı sonucu yapılacak tasarruf, satın alınacak makine ve ekipmanı kısa sürede amorti edecektir.

Amaç

- Gübrelerin etkin kullanımının sağlanması, tarımsal verimliliğin artırılması,
- Kullanılan gübrede tasarruf sağlanması, üretim maliyetlerinin azaltılması,
- Çevre kirliliğinin (su ve toprak kirliliğinin) azaltılması,
- Toprak ve yaprak analizi hizmetinin yaygınlaştırılması,
- Mikro element eksiklerinin belirlenmesi ve yaprak gübre uygulamasının yaygınlaştırılması,

Kapsam ve Eylemler

Malzeme ve ekipman temini
Gezici toprak laboratuarlarının satın alınması ve gerekli malzemelerin temini
Teknik personel ve çiftçi eğitimi
Toprak ve yaprak analizi yapacak teknik personelin eğitiminin sağlanması
Çiftçilerin toprak ve yaprak analizinin önemi ve gübre kullanma konusunda eğitimi
Uygulama sonuçlarından yararlanma ve uygulamanın yaygınlaştırılması
Uygulamalı araştırmalarla gübreleme sonuçlarının izlenmesi ve değerlendirilmesi, diğer alanlarda da bu bilgilerden yararlanılması

Mekan

Gezici toprak laboratuarları Amasya, Çorum ve Samsun illeri için satın alınmalıdır. Tokat ilinde bulunan laboratuarın 327 834 ha tarım alanına, 55 479 adet tarım işletmesine hizmet vermesi gerekmektedir. Bir yıldaki çalışma iş günü yaklaşık 200 gün alınırsa, bir laboratuarın her gün ortalama 277 adet tarım işletmesinin toprak analizini yapması gerekmektedir. Her bir tarım işletmesinin ortalama 40 dekar arazisinin bulunduğu bu arazilerin 6 parselden meydana geldiği dikkate alınırsa her il için en az 4-5 adet gezici laboratuara ihtiyaç bulunmaktadır (Şekil 4.7). Kamunun başlatacağı bu hizmetin etkinliği ve yararı görüldükten sonra, özel kesimin bu hizmeti üstlenmesi için gerekli önlem-

ler alınmalı, hizmet gelecekte ilçe düzeyine kadar indirgenerek, özel kesimin söz konusu hizmeti üstlenmesi için gereken ortam oluşturulmalıdır.

Kurumsal Yapı

Bu uygulama için Samsun'da bulunan Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü (KTAE) ve Tokat ilinde bulunan Tokat Toprak ve Su Araştırma Enstitüsü (TTSAE) ile tarım il müdürlükleri işbirliği yapmalı, gereken hallerde üniversitelerin toprak ve bitki besleme bölümlerinden teknik destek alınmalıdır. Çiftçi tarlasında uygulamalı araştırmalar yapılarak toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılacak gübrelemenin verimliliği kanıtlanmalıdır. Özel kesim firmaları başlangıçta kamu eliyle yürütülecek söz konusu çalışmayı üstlenmek için girişimde bulunmalı, ziraat odaları, sulama birlikleri gibi çiftçi kuruluşlarının hizmeti devam ettirmesi için gerekli teknik ve mali destek verilmelidir.

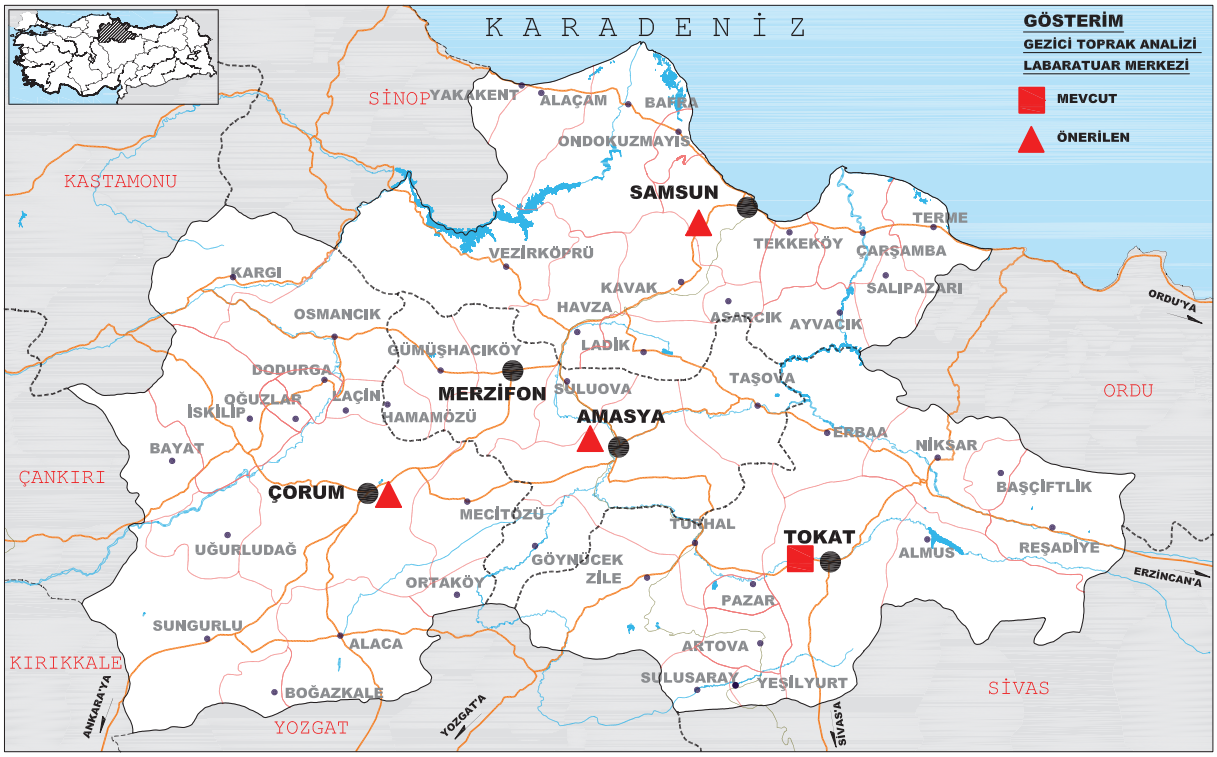
Kaynak

Proje için laboratuarların satın alınması, teknik personelin eğitimi, toprak analizlerinde kullanılacak kimyasal maddelerin temini için kamunun 10 milyon YTL harcama yapması öngörülmüştür. Zaman içerisinde hizmetin özel kesim tarafından yapılacağı kabul edilmiş, bölge genelinde özel kesimin 5 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	3	3	4	10
Özel kesim	1	2	2	5
Toplam	4	5	6	15

Şekil 4.7 Bölgede Gezici Toprak Analiz Laboratuarlarının Bağlı Oldukları Merkezler

Zaman

Projenin bir yıllık bir hazırlıktan sonra başlaması, ihale şartnamesinin hazırlanması, ekipman ve malzemelerin satın alınması ve teknik personelin eğitiminin ilk iki yılda tamamlanması gereklidir. Toprak ve yaprak analizinin yararları konusunda çiftçilerin eğitimi ve katkılarının sağlanması için projenin uygulaması sırasında kesintisiz çaba gösterilmelidir. Zaman içerisinde bu hizmetin özel kesim firmaları tarafından yürütülmesi için gerekli ortam oluşturulmalıdır.

Proje 3.5.3.7: Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.5: Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması
İlgili tedbir 3.5.3: Örtü altı sebze tarımının geliştirilmesi

Giriş

Bölgede yerleşim yerleri için bir risk oluşturan Kuzey Anadolu Fay Hattı ve buna bağlı olarak gelişmiş olan diğer fay hatları boyunca zengin jeotermal kaynaklar bulunmaktadır (Dolsar, 2004-1). Bölgede bulunan termal kaynaklardan su sıcaklığı 35 ºC'den fazla olan her bir litre saniye sıcak su debisi ile 1000 m² büyüklüğündeki cam serayı ısıtmak mümkün görülmektedir. Kapasitesi 10 litre/saniye debiden fazla olan termal sular dikkate alındığında bölge genelinde yaklaşık 360 dekar büyüklüğünde sera inşa etmek mümkün olabilecektir. Minimum debinin 10 litre/saniye alınmasının nedeni, 10 000 m²'den daha küçük seralarda yapılacak üretimin ekonomik olmaması, her bir hasatta bir kamyonu dolduracak kadar ürün elde edilememesi ve nakliye ücretinin yükselmesi nedeniyle işletmelerin ekonomik olmamasıdır. Mevcut termal suların etütler sonucunda daha derinden alınarak sıcaklıkları ve debileri artırıldığında sera kurulacak alanları artırmak, termal kaynakların kent ısıtmasında ve gıda kurutmasında (mısır, çeltik, fındık, domates, biber, kara erik, Trabzon hurması vb) kullanılması mümkün görülmektedir (Bekişoğlu ve Özel, 2002).

Amaç

- Boşa akan ve kış aylarında değerlendirilmeyen termal kaynakların değerlendirilmesi,
- Seralarda sebze ve çiçek üretiminin gerçekleştirilmesi, dışsatımın gerçekleştirilmesi,
- Ambalajlama sistemlerinin geliştirilmesi ve nakliye olanaklarının yaratılması,
- Girdi kullanımının artırılması, sanayi ve diğer sektörlerin gelişmesine katkıda bulunulması,
- Seralarda köklü asma anacı üretilerek bağcılığın geliştirilmesine katkı yapılması,

Kapsam ve Eylemler

Etüt, kiralama, projelendirme ve uygulama yapılması
Seraların kurulacağı alanlarda uzman ekipler tarafından inceleme yapılması
Özel kesime kiralama için kira şartnamelerinin hazırlanması
Sera tesis edilmesi için projelerin hazırlanması ve cam seraların inşa edilmesi
Seralarda köklü asma çubuğu üretimi ve bağcılığın geliştirilmesine katkı yapılması
Termal kaynaklarda debi ve sıcaklık artışı sağlanması için ilave etütlerin yapılması, kuyu açılması
Teknik personel ve çiftçi eğitimi
Serada çalışacak teknik ve yardımcı personelin eğitimi
Termal kaynaklarlardan yararlanarak üretim yapan üreticilerin örgütlenmesinin sağlanması

Mekan

Termal kaynakların yerleri ve kapasite ve sıcaklıkları ile ilgili özellikler Tablo 4.2'de verilmiş, bölge üzerindeki dağılımları Şekil 4.8'de gösterilmiştir. Söz konusu alanlarda yapılacak detaylı inceleme ve araştırma sonucu sera kurulacak tarım alanları belirlenmeli, su iletim masrafları ve ısı kayıplarının en az olması için seralar mümkün olduğunca termal kaynağa en yakın yerde kurulmalıdır.

Kurumsal Yapı

Seraların kurulması için termal kaynak suyunun kullanım hakkını elinde bulunduran belediye ve il özel idarelerinin, bu hakkı özel kesime 15-25 yıl gibi bir süre için, uygun bir bedel ile kiralamalıdır. Kamunun sera kurması ekonomik olmadığından ve sera işletmesinde sorunlar yaşandığından, termal kaynaklar özel kesime sera kurmak amacıyla

Tablo 4.2 Bölgede Cam Sera Tesis Edilebilecek Termal Kaynaklar

İller	İlçe	Kaplıca adı	Su sıcaklığı (°C)	Debi (l/s)	Mülkiyeti
Amasya	Göynücek	Terziköy	37,0 - 40,1	46	İl özel idaresi
Amasya	Merkez	Gözlek	35,5 - 40,5	12	İl özel idaresi
Amasya	Hamamözü	Arkut	40,0 - 42,5	31	Belediye
Çorum	Mecitözü	Figani (Beke)	37,0	55	İl özel idaresi
Samsun	Havza	Havza	53,0 - 56,0	45	Belediye
Samsun	Havza	Havza	53,0	11	Belediye
Samsun	Havza	Havza	56,0	70	Belediye
Samsun	Ladik	Hamamyatağı	36,0	48	Belediye
Tokat	Reşadiye	Reşadiye	46,5 - 48,0	30	Belediye
Tokat	Artova	Sulusaray	51,0 - 53,0	12	Belediye
Bölge toplamı				360	

Şekil 4.8 Termal Kaynaklardan Yararlanılarak Seracılık Yapılması Mümkün Olan Yerler

kiraya verilmediği sürece gelişme olmayacak, mevcut durum devam edecektir. Bu konuda daha önce Şanlıurfa'nın Karaali köyünde uygulanan ve başarılı olan model esas alınmalıdır (Bekişoğlu, Özel, 2002). Termal suların daha derinden alınarak sıcaklık ve debilerinin artırılması için Maden Tetkik ve Arama Enstitüsü Genel Müdürlüğü'nün ilave etüt ve araştırmalar yapması gereklidir. Tarım il müdürlükleri, araştırma enstitüleri ve bölgedeki üniversitelerin termal kaynağın fiziksel ve kimyasal özellikleri, sera projelerinin hazırlanması, projelerin arazide uygulanması ve serada çalışacak personelin eğitimi konularında teknik destek vermesi gerekmektedir.

Kaynak

Kaynaklar özel kesim firmalarına belirlenecek bir şartnameye göre kiralanmalı ve bireysel girişimciler desteklenmelidir. Cam sera ilk yatırım maliyeti yüksek olsa bile verimliliği artıracağından tercih edilmelidir. Cam sera birim maliyetleri, sistemlerin tam, yarı otomatik veya elle kumandalı; malzemenin yerli veya ithal olmasına göre 17-35 dolar/m² arasında değişmektedir. Sera için su iletim hattı ve arazi bedeli göz önüne alınarak maliyet hesaplamaları yapılmalı, her bir sera için fizibilite raporları hazırlanarak işletmenin karlılığı gösterilmelidir.

Zaman

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	2	4	4	10
Özel kesim	10	15	15	40
Toplam	12	19	19	50

Termal kaynakların seracılıkta değerlendirilmesi için bir yıllık bir hazırlık döneminden sonra işe başlanmalı, su ve arazi kullanım hakkı kiraya verilerek, yatırımın gerçekleşmesi için gerekenler yapılmalıdır. İyi bir planlama ile orta dönemde tüm seraların kurulması mümkün görülmektedir. Sera yatırımı genelde bir, en fazla iki üretim yılında geri dönüş sağladığından ilk yatırımın erken bir tarihte yapılmasına çalışılmalıdır.

Proje 3.5.4.1: Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.5: Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması
İlgili tedbir 3.5.4: Organik tarımın geliştirilmesi

Giriş

Bölgede uygulanacak organik tarım konusunda eğitim verecek eğiticilerin yurt içinde ve yurt dışında yetiştirilerek, dünyadaki son gelişmelerin çiftçilere iletilmesi gereklidir. Organik tarım, "Organik Tarım Yasası" ve yasaya bağlı olarak yayınlanan "Organik Tarım Yönetmeliği"ne göre "sözleşmeli tarım" kurallarına göre yapıldığından çiftçilerin ve ürünü satın alacak olan firmaların belirli kurallara uyması gerekmektedir. Çiftçilerin tarla hazırlığından başlayarak, tohum ekimi, fide dikimi, sulama, sertifikasyon ve sözleşmeli tarım konularındaki bilgi eksikliğinin giderilmesi ve söz konusu hususların çiftçiye öğretilmesi gerekmektedir. Eğitimlerin üreticinin sorunlarına çözüm getirecek şekilde ve organik tarım standartlarına göre üretimlerin yapılabilmesi için uygulamalı olarak yapılması gereklidir. Eğitimlerde sözlü anlatımlara ilave olarak basılı malzeme temin edilmeli, görsel araçlar kullanılmalı ve kitle iletişim araçlarından yararlanılmalıdır. Çiftçi eğitimleri sırasında sadece ürün yetiştirme tekniklerine değil, aynı zamanda organik ürün üreticilerini bir araya getirecek ve kurumsal yapıların kurulması ve gelişmesini sağlayacak konulara da yer verilmelidir.

Amaç

- Çiftçilerin organik tarım konusundaki bilgi eksikliklerinin giderilmesi,
- Sözleşmeli tarımın yaygınlaştırılması,
- Standartlara uygun kaliteli ürün üretimi,
- Tarladan sofraya gıda güvenliğinin sağlanması,
- Sertifikasyon hizmetlerinin bölge içinde yapılması,
- Üreticilerin örgütlenmesi için gerekli altyapının oluşturulması

gerekmektedir.

Kapsam ve Eylemler

Teknik personel ve çiftçi eğitimi
Eğiticilerin organik tarım konusunda eğitimi
Çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi
Görsel ve basılı eğitim malzemelerinin hazırlanması
Uygulamalı araştırma yapılması, sonuçların yaygınlaştırılması
Çiftçi ve ticari firmalar arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi
Üretici ve ticari firmalar arasında sözleşmelerin hazırlanması
Sertifikasyon firmalarının bölgede temsilcilik açmasının sağlanması
Gıda kontrol laboratuarlarının etkinliğinin artırılması

Mekan

Organik tarım; yasa ve yönetmeliğine uygun olarak sözleşmeli tarım esasına göre yapılacağından bölgenin tüm illerinde gerekli koşulları taşıyan yerlerde uygulama yapılabilir. Bölgedeki tarım alanlarının yüzde 10-20 arasında değişen bir kısmının organik ürün üretimine ayrılması mümkün görülmektedir. Özellikle orman içi ve bitişiğinde yaşayanların kimyasal gübre kullanmadan ürettiği ürünlerin "organik tarım yasası ve yönetmeliğine" göre yapılması ve sertifikalandırılması ile bölgede yaşam düzeyleri en düşük olan bu kesimin gelirinde artış sağlanacağından söz konusu alanlar öncelikle ele alınmalıdır. Bafra ve Çarşamba ovaları ile sulamanın yoğun olarak yapıldığı Tokat merkez, Erbaa, Niksar, Zile, Amasya merkez, Suluova sulama alanları ile diğer sulama alanlarında, bir veya iki yıllık bir geçiş (hazırlık) döneminden sonra sertifikasyon firmaları tarafından organik tarım yapılıp yapılamayacağına karar verilmesi gerekmektedir. Çorum'da kuruda buğday ve diğer tahılların üretimi ve işlenmesiyle organik ekmek ve unlu mamullerin dış satımı mümkün olabilecektir. Kuru koşullarda nohut ve diğer bakliyat türlerine dış talep vardır ve söz konusu ürünlerin Samsun ve Tokat illerinden dış satımı gerçekleştirilmektedir.

Kurumsal Yapı

Tarım il müdürlükleri, Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü (KTAE), üniversiteler ve özel kesim firmalarının işbirliği ve katkıları ile eğitim programları düzenlenmelidir. Üretici ile sözleşme yapan özel firmalar arasındaki koordinasyon organik tarım uygulamalarının başarı şansını yükseltecektir. Bu nedenle organik tarım ürünü üretecek özel kesim firmalarının düzenlenecek eğitim programlarına aktif olarak katılımı gereklidir. Organik tarım belirli kurallara göre yapıldığından üretici ve ürünü satın almayı garanti eden kuruluş arasındaki hukuki sorunların asgariye indirilmesi için üreticilerin sadece üretim değil, aynı zamanda sözleşme hükümleri hakkında bilgilendirilmesi ve eğitimlerine özen gösterilmesi gereklidir. İzmir'de faaliyet gösteren sertifikasyon kuruluşlarından birinin bölgede temsilcilik açması için gerekli girişim yapılmalı, sertifikasyon hizmeti üreticinin ayağına götürülerek sertifikasyon ücretleri aşağı çekilmelidir. "Çiftlikten sofraya gıda güvenliği (OVP, Tarım, Md. 3)" ilkesi çerçevesinde bölgedeki "kamu denetiminin artırılmasına önem verilmeli", il gıda kontrol laboratuarlarının etkinliği artırılmalıdır.

Kaynak

Organik ürün üretimi Samsun ve Tokat illerinde devam eden bir faaliyettir. Amasya ve Çorum illerinde de organik ürün üretimine başlanmalıdır. Bu nedenle bölgenin tümünde uygulama yapılması için kamu ve özel kesim yatırım yapmalıdır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	2	3	5	10
Özel kesim	7	8	10	25
Toplam	9	11	15	35

Zaman

Organik tarıma geçmek için kuru koşullarda bir yıl, sulu koşullarda iki yıllık bir hazırlık dönemine ihtiyaç bulunmaktadır. Bu dönemde sertifikasyon kuruluşlarının arazide gerekli incelemeyi yaparak, arazinin organik ürün üretimi için uygun olduğuna karar vermesi gereklidir. Bu nedenle halen Samsun ve Tokat illerinde devam eden organik ürün üretiminin bölgenin diğer illerinde başlatılması için "organik tarım yasası ve yönetmeliği" ne göre gerekli hazırlıklar yapılarak hemen başlanmalıdır.

Proje 3.5.5.8: Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.5: Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması
İlgili tedbir 3.5.5: Sertifikalı ve hibrit tohum üretiminin geliştirilmesi

Giriş

Bölgede yüksek katma değer yaratacağı için önerilen sertifikalı ve hibrit tohum üretiminin geliştirilmesi gerekmektedir (Dolsar, 2004-1). Tohum üretimi konusunda önce eğiticilerin daha sonra çiftçilerin bir program dahilinde eğitimi gerekmektedir. Bölgeden seçilecek ziraat mühendislerinin yurt içinde ve yurt dışında belirli bir süre ile eğitiminden sonra bunların tohum üretiminin yoğun olarak yapılacağı yerlerde görevlendirilmeleri ile çiftçilerin eğitimi ve özel kesimin tohumculuğa ilgi göstermesi mümkün olabilecektir. Eğiticilere ve çiftçilere verilecek eğitimlerin uygulamaya dönük olarak tarla hazırlığından hasada kadar olan dönemi kapsayacak şekilde yapılması gereklidir. Bölge için yeni bir tarımsal faaliyet olarak uygulama alanı bulacak sertifikalı ve hibrit tohum yetiştiriciliği yanında, üretilen ürünlerin pazarlanması önemli olduğundan pazarların izlenmesi, yeni pazarların oluşturulması için çiftçilerin ve ticari firmaların bölge dışı tohum satımına uygun kurumsal yapılar oluşturması gereklidir.

Amaçlar

- Tarımdaki teknolojik gelişmelerden faydalanılması, sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda en son bilgilerin bölgeye transfer edilmesi ve bilgi birikiminin sağlanması,
- Bölgenin yüksek katma değer yaratan bir tohum üretim merkezi haline getirilmesi,
- Bölgenin iklim koşullarına göre sertifikalı ve hibrit tohum üretim alanlarının belirlenmesi,
- Tohum üreten ve sertifikasyon hizmetlerini sağlayan firmaların bölgede faaliyet göstermesinin sağlanması,
- Üretilen ürünlerin bölge içinde ve dışında kullanımının yaygınlaştırılması gerekmektedir.

Kapsam ve Eylemler

Teknik personel ve çiftçi eğitimi

- Eğiticilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda yurt içinde ve yurt dışında eğitimi
- Sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda çiftçilerin eğitimi
- Sertifikalı ve hibrit tohum kullanma alışkanlığının yaygınlaştırılması için çiftçilerin eğitimi

Materyal temini

- Tohum üretimi için gerekli olan materyalin (anaç ve orijinal tohum) temin edilmesi

Diğer faaliyetler

- Tohum üretimini yapacak olan özel kesim firmalarının bölgede faaliyet göstermesinin sağlanması
- Özel kesim ile çiftçiler arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi
- Sertifikalı ve hibrit tohum kullanmayı yaygınlaştırmak için kredi desteği sağlanması
- Üretilen tohumların bölge dışında pazarlanması için kurumsal yapıların oluşturulması

Mekan

Sertifikalı ve hibrit tohum üretimi bölgenin tüm illerinde uygun alanlarda yapılabilecek bir faaliyettir. Çorum ilinde buğday, arpa, çeltik ve bakliyat, Samsun ilinde melez mısır ve kışlık sebzeler, Amasya ve Tokat illerinde yağ bitkileri, yazlık sebzeler ve yem bitkileri tohumu üretimi yapılmalıdır (Şekil 4.9 ve 4.10). Tohum üretimi bölge için yeni bir faaliyet olduğundan ölçek ekonomisini dikkate alan kaliteli üretimlerin gerçekleştirilmesi ve sertifikasyon işlerinin kolaylaştırılması amacıyla üretimler belirli merkezlerde yoğunlaştırılmalıdır. Söz konusu yoğunlaşmalar yapılırken yabancı tozlaşma yapan bitkiler ve melezleme gibi teknik konular ve bu konuda yürürlükte olan yönetmelikler dikkate alınarak üretim alanları belirlenmelidir.

Şekil 4.9 Sertifikalı ve Hibrit Tohum Üretiminin Yapılması Mümkün Olan Alanlar

Şekil 4.10 Sertifikalı ve Hibrit Sebze Tohumu Üretiminin Yapılması Mümkün Olan Alanlar

Kurumsal Yapı

Tarım il müdürlükleri, KTAE tarafından çalışmalar yürütülmeli, ihtiyaç duyulan konularda bölgedeki üniversitelerden teknik destek alınmalıdır. Kamu kurumları, üniversiteler, çiftçilerle sözleşme yaparak tohum ürettiren özel kesim firmaları ve sertifikasyon kurumları arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi için "bölge tohum üretimi ortak karar komitesi" oluşturmalıdır. Böylece çalışmaların yönlendirilmesinde ve ileriye dönük planların yapılmasında etkinlik sağlanabilecektir. Sertifikasyon kuruluşlarının bölgede kurumsallaşması ve etkin olarak görev yapması için gereken girişimler yapılmalıdır.

Kaynak

Sertifikalı ve hibrit tohum üretimi projesi için kamunun 15, özel kesimin 70 milyon YTL olmak üzere toplam 85 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür. Söz konusu kaynak, eğitim harcamaları yanında, anaç ve orijinal kademe tohumlarının temini ve üretiminde de kullanılabilecektir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	3	4	8	15
Özel kesim	15	20	35	70
Toplam	18	24	43	85

Zaman

Tohum üretimine bir veya iki yıllık bir hazırlıktan sonra başlanmalıdır. Diğer yerlerde faaliyet gösteren firmaların bölge illerinde temsilcilik açması ve tohum üretilebilecek alanları saptaması çalışmalarına kısa sürede başlanabilir. Söz konusu uygulamalara kısa ve orta dönemde başlanmalı, uzun dönemde uygulama alanı genişletilerek devam edilmelidir.

Proje 3.5.7.1: Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.5: Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması
İlgili tedbir 3.5.7: Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi

Giriş

Bölgede tıbbi ilaç ve baharat bitkileri tarımı yapılmamakta, söz konusu bitkilerin bir kısmı doğadan toplanmakta, dökme olarak toptan satış yapılmaktadır. Bölgede tıbbi ilaç ve baharat bitkilerinin üretimini gerçekleştirmek ve yaygınlaştırmak, bu ürünleri işleyerek yurt içi ve yurt dışına pazarlamak, bölgenin kalkınması açısından önem taşımaktadır. Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin öncelikle orman köylerinde ele alınması, bölgenin en yoksul kesimini oluşturan ve en fazla göç veren orman içi ve bitişiğindeki köylerde üretim çalışmalarına başlanması, tarımsal verimliliğin ve kişi başına tarımsal gelirin artması ile yoksulluğun azaltılması mümkün olabilecektir.

Amasya ilinde bulunan endemik bitkilerden ekonomik önemi olanlar kültüre alınmalı, bölge adına tescil edilerek üretilmelidir. Bunlardan tıbbi ilaç ve baharat bitkisi niteliğinde olanların tarım alanlarında üretimi için çiftçi eğitimi ve uygulamalı araştırmalara, üretici ve sanayici arasındaki bağların güçlendirilerek üretilen ürünlerin işlenmesi ve ambalajlanarak dış satımının gerçekleşmesi için kurumsal yapıların oluşturulmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Amaç

- Bölgede tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretimi için var olan kapasitenin harekete geçirilmesi,
- Tarımdaki teknolojik gelişmelerden tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminde faydalanılması,
- Tıbbi ilaç ve baharat bitkilerini işleyen sanayiler ile ambalajlama sanayisinin gelişmesi, diğer sektörlere iş olanağı yaratılması,
- Çiftçilerin örgütlenmesinin sağlanması ve dış satımın gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Kapsam ve Eylemler

Teknik personel ve çiftçi eğitimi
Eğiticilerin tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretimi konusunda yurt içinde ve yurt dışında eğitimi
Çiftçilerin tıbbi ilaç ve baharat bitkileri konusunda eğitiminin sağlanması
Materyal temini
Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri tarımı için ihtiyaç duyulan tohum ve diğer girdilerin temin edilmesi
Diğer faaliyetler
Bölgedeki endemik bitkilerin bölge adına tescil edilmesi
Çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapılması
Sanayici ve üretici arasındaki bağların güçlendirilmesi
İşleme, paketleme gibi sanayi dallarının geliştirilmesi
Ürünlerin tanıtımının yapılması, pazarlama için etkin bir örgütlenme sağlanması
Üretici örgütlerinin (kurumsal yapıların) oluşturulması
Yabancı sermayenin bölgeye yatırım yapması için girişimde bulunulması

Mekan

Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri yetiştiriciliği uygulamalarına bölgede, orman içi köylerde halen mahlep ve diğer bitkilerin doğadan toplanarak işlendiği Tokat ilinin Niksar ilçesinde ve bu ilçenin komşu ilçelerinde, Çorum ve Amasya orman köylerinde başlanmalıdır (Şekil 4.11). Kitlesel ve yüksek kalitede üretim için belirlenen ürünün, ekim nöbetine dikkat edilerek, birbirine yakın alanlarda yoğunlaştırılmış olarak üretiminin yapılmasına çaba harcanmalıdır. Hangi ilçede ve köyde hangi ürünün üretilmesi gerektiğine proje uygulama ekibi, araştırma enstitüsü uzmanları ve üniversite öğretim üyelerinden oluşacak teknik ekip karar vermelidir.

Kurumsal Yapı

Tarım il müdürlükleri ve tarımsal araştırma enstitüleri tarımsal yayım ve eğitim işini üstlenmeli ve gereken hallerde üniversitelerden teknik destek alınmalıdır. Uygulama sırasında KOSGEB, OSB yönetimleri, ziraat fakülteleri, ziraat odaları, ticaret ve sanayi odaları, Ziraat ve Halk bankaları ve konu ile ilgili STK'ların (üretici birlikleri, TEMA) işbirliği yapması ve aralarında koordinasyon sağlamaları projenin başarısını güçlendirecektir. Özel kesim firmalarının konuya ilgi duyarak yatırım yapmaları için elverişli ortamın oluşturulması gerekmektedir. İhtiyaç duyulan üretici birliklerinin kurulması için gereken çalışmalar yapılmalı, mevcut birliklerin güçlendirilmesine ve etkinleştirilmesine çaba harcanmalıdır.

Bölgede kültürü yapılabilecek bitkiler üzerine KTAE ve bölge üniversiteleri araştırma yapmalıdır. Kalkınma ajansları yabancı firmalarla yerli firmaların ilişki kurmalarına yardımcı olmalı, söz konusu ilişkilerin geliştirilmesi için çaba göstermelidir. AB fonlarından destek alınması için projeler geliştirilerek KOBİ ve tarımsal destekler için çalışma yapılmalıdır.

Kaynak

Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin özel kesim firmalarınca veya bireysel girişimciler tarafından yapılması gerekmektedir. Kamu bu konuda eğitim, materyal temini ve araştırma görevini üstlenmeli, kredi kuruluşları girişimcilere kredi desteği sağlamalıdır. Kaynak ihtiyacının büyük bir bölümü özel kesim tarafından sağlanmalıdır

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	3	4	9	16
Özel kesim	20	40	60	120
Toplam	23	44	69	136

Şekil 4.11 Tıbbi İlaç ve Baharat Bitkileri Üretiminin Mümkün Olduğu Alanlar

Zaman

Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretimine bir veya iki yıllık bir hazırlık döneminden sonra başlanabilir. Kısa dönemde ilk çalışmalara başlansa bile projenin yaygınlaşması orta ve uzun erimde mümkün olabilecektir. Eğitim, üretim ve üretilen ürünlerin işlenerek değerlendirilmesi, dünyadaki en son işleme tekniklerinin bölgede uygulanabilmesi için Ar-Ge çalışmaları ve bunların uygulamaya konulması orta ve uzun dönemi kapsayacaktır.

Proje 3.6.1.1: Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.6: Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması
İlgili tedbir 3.6.1: Hayvan ırklarının ıslahı ve hastalıkların kontrol altına alınması

Giriş

Bölgede kamu eliyle gerçekleştirilmeye çalışılan suni tohumlama ve aşılama çalışmalarından beklenen sonuç yeter düzeyde gerçekleşmemiştir. Bölgede 2004 yılında yapılan suni tohumlama ülkede yapılan suni tohumlamanın yüzde 10,4'ünü oluşturmasına karşın yeterli değildir (Dolsar, 2004-1). Yerli ırkların kültür melezine döndürülmesi ve kültür ırklarının muhafazası için suni tohumlama çalışmalarının devam ettirilmesi, birim hayvan başına hayvansal verimin artırılması için gereklidir.

Hayvan hastalıklarının kontrolü için yapılacak aşılama çalışmaları ile hastalıkların kaynağında kontrolü mümkün olacak, hastalık kontrolü için yapılacak masraflar azalacaktır. Hayvan ırklarının ıslahında en etkin yöntem olan suni tohumlama çalışmaları ile hastalıkların kontrol edilmesi ve etkin bir aşılama programı uygulaması için özel kesim veterinerlik hizmetlerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

Amaçlar

- Yerli hayvan ırklarının ıslahı, birim hayvan başına et ve süt veriminin artırılması,
- Saf ırkların muhafazası ve suni tohumlamanın yaygınlaştırılması,
- Hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi,

Kapsam ve Eylemler

Hayvancılık işletmelerinin geliştirilmesi
Suni tohumlama, bakım ve besleme yoluyla birim hayvan başına düşen et ve süt veriminin artırılması
Bölgede ihtisaslaşmış besi ve süt sığırcılığı işletmelerinin yaygınlaştırılması
Birim maliyetlerin azaltılarak rekabet edebilir hayvancılık sektörü yaratılması
Hayvan hareketlerinin ve hastalıkların kontrol edilmesi, AB standartlarında hayvansal ürün üretimi
Organik hayvansal ürün üretiminin gerçekleştirilmesi
Hayvancılık işletmeleri ile sanayi işletmelerinin entegrasyonunun geliştirilmesi
Sanayici ve üretici arasındaki bağların güçlendirilmesi
Hayvancılık ürünleri işleme kapasitesinin geliştirilmesi
Hayvansal ürünlerin pazarlanması için etkin bir örgütlenme sağlanması
Üretici örgütlerinin (kurumsal yapıların) oluşturulması

Mekan

Bölgede büyükbaş sığır sayısının en fazla olduğu Tokat, Amasya ve Çorum il merkezleri ile Bafra, Çarşamba, Zile, Niksar, Turhal, Suluova, Vezirköprü, Merzifon ilçelerinde suni tohumlama çalışmaları daha yoğun olarak devam ettirilmeli, mevcut hayvanların tamamını kapsayacak şekilde gerçekleşmesine çalışılmalıdır (Şekil 4.12). Diğer merkezlerdeki hayvan sayıları dikkate alınarak rutin çalışmalar sürdürülmelidir.

Kurumsal Düzenlemeler

Kamunun suni tohumlama ve aşılama desteği yanında, damızlık sığır yetiştirici birlikleri (DSYB) ve bireysel üreticiler ve özel kesim veterinerlerin konuya ilgi göstermesi ile başarıya ulaşılacaktır. TKİB merkez ve yerel kuruluşları sperma ve damızlık hayvanların yerel olarak temini için çaba göstermelidir. Bölgede sperma merkezi kurulmalı,

sperma ihtiyacı buradan temin edilmelidir. Kamu kuruluşları, sanayicilerin DSYB ile işbirliği yapmasına çaba harcamalıdır. Bölgedeki sanayicilerin bir kısmı sütü bölge dışından getirmekte ve tesislerinde işlemekte, bölge içinde üretilen sütün bir kısmı tankerlerle nakledilerek, bölge dışında pazarlanmaktadır. Bu tür sorunların aşılması için kamu ve özel kesim arasındaki bağlar ve ticari ilişkilerin güçlendirilmesi gerekmektedir.

Kaynak

Suni tohumlama ve aşılama bölgede devam eden işler arasındadır. Tarım il müdürlükleri elindeki olanaklar ile suni tohumlama ve aşılama programlarını yürütmeye çalışmaktadır. Yeterli düzeyde olmayan bu çalışmaların artırılarak devam ettirilmesi ve özel kesimin suni tohumlama yapması için daha fazla kaynak yaratılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Proje için kamunun 50, özel kesimin 200 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	10	15	25	50
Özel kesim	50	60	90	200
Toplam	60	75	115	250

Zaman

Suni tohumlama ve hayvan hastalıklarının kontrol edilmesi bölgede devan eden bir faaliyettir. Söz konusu bu çalışmaların yoğunlaştırılarak devam etmesi için en kısa sürede özel kesimin etkinliğinin artırılması gerekmektedir. Kamu eliyle yürütülen çalışmaları özel kesim üstlendikçe kamu, eğitim, araştırma ve denetim görevlerini daha etkin olarak yerine getirecektir.

Şekil 4.12 Suni Tohumlamanın Yoğun Olarak Yapılması Gereken Alanlar

Proje 3.6.1.3: Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması

• Tokat'ta, büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.6: Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması
İlgili tedbir 3.6.1: Hayvan ırklarının ıslahı ve hastalıkların kontrol altına alınması

Giriş

Bölgede 2003 yılı verilerine göre 807 000 adet büyükbaş hayvan bulunmakta ve bölge tarımsal üretim değerinin yaklaşık yüzde 25'i hayvancılıktan elde edilmektedir. Bölge hayvancılığının gelişmesi için hayvan sahiplerinin ve saf ırkların bulunduğu yerlerinin belirlenmesi ve spermaların söz konusu hayvanlardan alınması gereklidir. Soy kütüğü veri bankasına, buzağıların doğumundan itibaren uluslararası kabul edilen standart ölçüler işlenmeli (boy, ağırlık, cidago yüksekliği, hayvanın zaman içindeki gelişme durumu vb) ve en iyi gelişme gösteren erkek ve dişi hayvanlar damızlık olarak kullanılmalıdır.

Hayvan soy kütüğü veri bankası bölge için yeni bir uygulama olacağından elde edilen sonuçlar ve deneyimler başka bölgelerde kullanılmalı, büyük hayvancılık işletmelerinin damızlıklarını bu yolla seçmeleri için altyapı oluşturulmalı ve eğitimler verilmelidir.

Amaçlar

- Hayvan ırklarının ıslahı için yüksek verimli hayvanların tespit edilmesi,
- Hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturularak damızlık seçiminin yapılması,
- Hayvan yetiştiricileri arasında bilgi alışverişinin artırılması.

Kapsam ve Eylemler

Veri bankası sisteminin projelendirilmesi ve uygulama yapılması
Bilgisayar sistemlerinin kurulması
Yazılımların hazırlanması veya hazır yazılımların kullanılması için altyapının hazırlanması
Hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüklerinin oluşturulması
Bölge içinde bilgi paylaşımının sağlanması ve damızlıkların seçimi
Irk ıslahında kullanılacak hayvanların seçimi, suni tohumlamada kullanımı
Teknik personel ve çiftçi eğitimi
Teknik ve yardımcı personelin eğitimi
Hayvansal üretim yapan üreticilerin eğitimi

Mekan

Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası Tokat ilinde oluşturulacaktır. Tokat merkez ilçesi, Amasya iline bağlı olan Suluova ve Merzifon ile Samsun iline bağlı olan Bafra ve Çarşamba hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı ilçelerdir. Bunlardan Tokat merkez ilçesi uygulama alanı olarak seçilmiştir. Projenin uygulanması sırasında Tokat merkezine ilave olarak alt merkezlerde daha küçük ölçekli benzer sistemin oluşturulmasına gerek olup olmadığına uygulama aşamasında karar verilmelidir.

Kurumsal Yapı

Tarım il müdürlükleri veri bankası projesinin hazırlanması ve uygulanması için gereken önlemleri almalıdır. Teknik personelin eğitimi konusunda yurt dışından destek alınmalı ve işe uygun personele yurt dışında eğitim olanakları sağlanmalıdır.

Bölgede halen faaliyet gösteren damızlık sığır yetiştiricileri birlikleri (DSYB) bu çalışmada aktif olarak görev almalı, kamu kurumları ile diğer STK (ziraat odaları, veteriner odaları v.b) arasında iş-birliği yapılmalıdır.

Kaynak İhtiyacı

Hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması için gerekli bilgisayar sistemlerinin kurulması, uygun yazılımların hazırlanması, teknik ve yardımcı personelin eğitimi için kamunun 15, özel kesimin 10 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	15	-	-	15
Özel kesim	10	-	-	10
Toplam	25	-	-	25

Zaman

Hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması işi için bir yıllık hazırlık döneminden sonra işe başlanmalı ve iki yıllık bir zaman diliminde bölgedeki tüm hayvan sahipleri ve damızlık hayvanların sicili oluşturulmalıdır.

Proje 3.6.2.1: Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması

• Çorum'da OBB kurulması

İlgili stratejik amaç 3: İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma
İlgili öncelik 3.6: Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması
İlgili tedbir 3.6.2: Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde organize besi bölgelerinin (OBB) ve panayırların geliştirilmesi

Giriş

Bölgede büyükbaş, küçükbaş hayvancılık ve tavukçuluk işletmeleri dağınık bir şekilde il ve ilçe çevrelerinde yer almıştır. Çorum ilinde bulunan tavukçuluk işletmeleri kent çevresinde gelişigüzel bir şekilde yerleşmiş ve dağınık bir durumda bulunmaktadır. Söz konusu tavuk kümeslerinden her gün yaklaşık 400 ton, yılda 146 000 ton tavuk gübresi elde edilmekte, bu gübreler gübre işleme tesislerinde işlenmediklerinden koku yapmakta ve çevre kirliliğine neden olmaktadır.

Çorum ili çevresinde yerleşmiş, halen faaliyette bulunan 140 adet tavukçuluk işletmesinin (son krizde işletmelerin bir kısmı kapanmıştır) bir araya getirilmesi üretim maliyetlerinin azaltılmasını, çevrenin temiz tutulmasını sağlayacaktır. Tavukçuluk işletmelerinin atıkları Çorum çayına karışmakta ve Yeşilırmak nehrinin kirliliğine katkıda bulunmaktadır.

Amaçlar

- Tavukçuluk işletmelerinin üretim maliyetlerinin azaltılması,
- Tavuk gübrelerinin değerlendirilmesi olanağının yaratılması, tavukçuluk işletmelerine ek gelir sağlanması ve tarımsal üretimin artırılması,
- Çevre kirliliğinin ve Yeşilırmak nehrinin kirliliğinin azaltılması,
- Standartlara uygun kaliteli ürün üretiminin teşvik edilmesi,
- Tavukçuluk işletmeleri arasındaki bilgi alışverişinin artırılması,
- Üreticilerin örgütlenmesi için gerekli altyapının oluşturulması,

gerekmektedir.

Kapsam ve Eylemler

Yer seçimi ve altyapının hazırlanması
Tavukçuluk işletmelerinin kurulacağı alanın seçimi
Kümes ve tesislerin kurulacağı yerin altyapı projelerinin hazırlanması
Altyapının tamamlanması ve kümeslerin inşa edilmesi
İşletmelerle ilgili veri bankası oluşturulması
Üreticilerin eğitimi ve pazarlama organizasyonunun geliştirilmesi
Tavukçuluk işletmesi sahipleri ve çalışanlara eğitim verilmesi
Pazarlama organizasyonunu yapan şirketin kurumsal yapısının güçlendirilmesi

Mekan

Proje, tavukçuluk işletmelerinin kent çevresinde yoğun olduğu Çorum il merkezi ve yakın çevresinde uygulanmalıdır. Çorum ilinde elde edilen deneyimlere göre durum değerlendirilmeli, hayvancılığın yoğun olarak yapıldığı merkezlerde OBB'lerin kurulup kurulmamasına karar verilmelidir.

Kurumsal Yapı

Çorum Tarım İl Müdürlüğü, Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, İl Özel İdaresi, Çorum Belediyesi, ilgili diğer kamu kuruluşları, STK ve özel kesim firmalarının işbirliği ile proje uygulanmalıdır. Hayvancılık işletmelerinin üretimlerinin aksamaması ve ekonomik kayıpların oluşmaması için gereken önlemler kamu ve özel kesim tarafından alınmalıdır.

Kaynak İhtiyacı

Çorum ilinde organize hayvancılık işletmesi kurulması için kamunun 35, özel kesimin 25 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	5	5	25	35
Özel kesim	3	3	19	25
Toplam	8	8	44	60

Zaman

Organize besi bölgesi kurulması için bir yıllık hazırlıktan sonra işe başlanması ve beş yıl içinde uygulamanın tamamlanması planlanmıştır.

Şekil 4.13 Kurulması Önerilen Organize Besi Bölgeleri

Proje 4.1.1.7: Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve geri kazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması

• Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması

İlgili stratejik amaç 4: Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi
İlgili öncelik 4.1: Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması
İlgili tedbir 4.1.1: Hava, toprak, su ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması

Giriş

Bölgede yer alan dört kentin üçünde (Çorum, Amasya, Samsun) katı atık düzenli depolama alanı projeleri devam etmekte olup çeşitli kaynaklardan finansmanları sağlanmış durumdadır. Tokat ilindeki düzenli depolama alanı projesinin bu kapsamda ele alınarak hızla bitirilmesi gerekmektedir. Çevre sorunları içinde katı atık sorunu kentsel alanlarda çevre ve insan sağlığı açısından en önemli tehditlerin başında yer almaktadır. Bölgenin plan dönemi sonuna kadar gerçekleştireceği kentleşme oranı dikkate alındığında Tokat il merkezinde ve ilçelerinde belediyelere ait olan evsel nitelikli katı atık depolama alanları yönetmeliklerde yer alan kriterleri taşımamakta ve büyük çevre kirliliği oluşmakta ve dönem içinde müdahale edilmemesi durumunda çözümünün güçleşeceği anlaşılmaktadır.

Amaçlar

- Tokat'ta çevre temizliğinin, hijyenin sağlanması ve kentsel yaşam düzeyinin yükseltilmesi,
- Kentsel (evsel ve endüstriyel) katı atıkların yer altı suları ve toprak kirliliğine neden olmasının önlenmesi,
- Geri kazanım anlayışının toplumsal olarak benimsenmesi ve kentsel ölçekte bir ekolojik model geliştirilmesi ve ekonomik kazanımlar sağlanması.

Kapsam ve Eylemler

Deponi alanının yer seçimi ve mevcudun rehabilitasyonu
Yeni ve düzenli depolama alanının (proje kapsamında taşıma maliyetleri/ ara depolama maliyetleri/ jeolojik özellikler ve diğer ekolojik kriterlere göre) belirlenmesi
Mevcut depolama alanının yönetmelikte belirtilen kriterlere uygun olarak rehabilitasyonu (yeraltı ve yüzey sularının çöp sızıntı sularıyla kirlenmesinin, koku oluşumunun ve çevre sağlığı üzerindeki tehditlerin önlenmesi)
ÇED raporunun hazırlanması
AB standartları çerçevesinde bir proje ve ÇED raporu hazırlanması
Geri kazanım ve bertaraf yöntemlerinin belirlenmesi
Düzenli depolama ile birlikte kağıt, karton, metal, plastik, cam v.b. gibi ekonomiye katkısı olan çöplerin kaynağında ve depolama tesisinde ayrıştırılmasını ve geri kazanımını sağlayacak bir katı atık yönetim sisteminin geliştirilmesi
Katı atıkların kompost olarak değerlendirilmesi ve biyogaz üretimi alternatiflerinin araştırılması
Proje maliyetinin geri dönüşünün sağlanması
Ayrıştırılan, geri kazanılan çöplerin pazarlanması olanaklarının araştırılması
Geri kazanım konusunda yerel, kurumsal ve toplumsal kapasite yaratılması
Katı atık yönetim sistemi anlayışının belediyede oluşmasının sağlanması ve belediyenin kurumsal yapısının bu doğrultuda gözden geçirilmesi, bu konuda hizmet veren personelinin eğitimi
Çöplerin kaynağında ayrıştırılması için halkın bilinçlendirilmesi

Mekan

Tokat kenti ile çevresinde yer alan Turhal, Zile, Pazar kentleri arasında yapılacak inceleme sonucunda projenin uygulanacağı yer seçimi kriterlerine göre belirlenecektir.

Kurumsal Yapı

Teknik olarak projenin yürütülmesinden Tokat ve ilçe belediyelerinin katı atık yönetimi konusunda oluşturacağı birlik sorumlu olmakla birlikte, sistemin işleyişi için, Tokat Çevre ve Orman İl Müdürlüğü, yerel sivil toplum kuruluşları, sanayici/sanayi bölgeleri dernekleri ve Gaziosmanpaşa Üniversitesi arasında koordinasyon sağlayacak çok aktörlü bir mekanizma kurulacaktır.

Kaynak

Projenin başlangıcı olan ön fizibilite ve tasarım aşamaları kısa erimde yapılması gereken faaliyetlerdir ve kaynak ihtiyacı yaklaşık 1 milyon YTL'dir. Projenin uygulama aşaması olan alanın yapımı ise orta erimin başında yapılması gerekli olan aşamadır. Bu aşama için ise yaklaşık 6 milyon YTL'lik kaynağa gereksinim duyulmaktadır. Toplam ihtiyaç 7 milyon YTL olarak tahmin edilmektedir.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	1	6	-	7
Özel kesim	-	-	-	-
Toplam	1	6	-	7

Şekil 4.14 Tokat Katı Atık Projesi Kapsamındaki Yerleşmeler

Proje 4.1.1.10: Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii

• Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması

İlgili stratejik amaç 4: Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi
İlgili öncelik 4.1: Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması
İlgili tedbir 4.1.1: Hava, toprak, su ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması

Giriş

Yeşilırmak nehri, bölgede ana yerleşim yerlerinden geçmekte ve önemli tarım alanları sulama suyunu bu kaynaktan temin etmektedir. Ayrıca, Karadeniz'de kirliliğin önlenmesi konusunda hazırlanan eylem planı doğrultusunda, Yeşilırmak nehrindeki kirliliğin ortadan kaldırılması gereklidir. Yeşilırmak'ta yaşanan su kirliliğinin önlenebilmesi açısından kirliliğin oluşumunda önemli etkileri olan Çorum, Merzifon, Amasya, Turhal, Niksar, Erbaa, Reşadiye, Zile ve Tokat kentleri ile çevrede bulunan çok sayıdaki küçük yerleşimler dikkate alınmalıdır. Merzifon ilçesi atık suları Tersakan çayını etkilemekte, bu etki Yeşilırmak nehrinin en kirli olduğu Amasya-Tokat arasında kirliliğin yoğunluğunun artmasına neden olmaktadır. Bu nedenle atık suların arıtılması vasıtası ile yerleşimlerin Yeşilırmak nehrine verdikleri kirliliğin azaltılmasında öncelikle Merzifon kentinin evsel ve sanayi atık sularının etkilerinin bertaraf edilmesi gerekmektedir. Bölgede sanayileşme ve kentleşme açısından en fazla gelişme göstermesinin beklendiği Merzifon'un kentsel alanda karşılaşacağı en önemli sorun atıksu ve buna bağlı olan çevre sorunudur. Bu kapsamda mevcut kanalizasyon şebekesinin gözden geçirilmesinin sağlanması ve bu şebekenin kapasitesine ve niteliğine uygun olan arıtma tesisinin belirlenmesi gerekmektedir.

Amaçlar

- AB'ye uyum çerçevesinde getirilen su kirliliği kriterlerine uyulması,
- Yeşilırmak'ta kirliliğin en çok yaşandığı, yoğunlaştığı bölüm olan Merzifon ile Tokat arasında kirliliğin azaltılması açısından Merzifon'un etkisinin ortadan kaldırılması,
- Merzifon kentinde kanalizasyon şebekesine bağlı olan evsel (kentsel alan atık suyu) ve endüstriyel (OSB ve KSS atıksuları) tesislerin tamamının kapsanması,
- Merzifon Belediyesi atıksu arıtma tesisinin, ildeki diğer kentsel yerleşimlerin arıtma tesislerinin yapılmasını kolaylaştıran bir model olması.

Kapsam ve Eylemler

Yerel kapasite ve altyapıya yönelik durum tespiti yapılması
Merzifon kenti kanalizasyon şebekesinin eksik olan noktalarının tespit edilmesi,
Daha önce atıksu arıtma sistemleri ihalesi ve inşası ile ilgili olarak, bölgede oluşan birikimin gözden geçirilmesi
Altyapıların yapımına başlanması ve tamamlanması
Kanalizasyon sisteminin eksik bölümlerinin tamamlanması
Atıksu sisteminin 2011 yılına kadar yer seçimi yapılan alanda uygulamaya geçirilmesi
Arıtma yönetimi konusunda yerel kapasitenin geliştirilmesi
Arıtma tesisinin uygun şekilde işletilmesi için, yerel yönetimde yetişmiş eleman teminine yönelik eğitim programları uygulanması
Endüstriyel tesis ve sanayi bölgeleri yöneticilerinin, sistemin yararı konusunda eğitilmesi
Arıtmanın sürdürülebilir işletimine yönelik tedbirlerin alınması ve uygulanması
İzleme değerlendirme sisteminin standartlaştırılması ve arıtma sisteminin dışında kalmak isteyebilecek kullanıcıları caydırıcı politikaların geliştirilmesi.

Mekan

Tesisin yapım yeri, projesindeki yer seçim kriterlerine göre belirlenecektir.

Kurumsal Yapı

Proje, teknik olarak Merzifon Belediyesi tarafından gerçekleştirilecek ve işletme aşamasında belediye ile birlikte Amasya İl Çevre ve Orman Müdürlüğü,

sanayi bölgeleri dernekleri ve yerel sivil toplum örgütleri çok aktörlü bir mekanizma oluşturacaklardır.

Kaynak

Projelendirme ve tesis yapımı aşamaları için projeye 16 milyon YTL'lik bir kaynak gereksinimi duyulmaktadır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	10	6	-	16
Özel kesim	-	-	-	-
Toplam	10	6	-	16

Zaman

Projenin AB'ye uyum kapsamında çıkarılan yönetmelikler doğrultusunda, OSB'nin atıksu arıtma tesisinin kısa erimde, Merzifon kentinin arıtma tesisinin de kısa erim ve orta erimin başını kapsayacak şekilde bitirilmesi amaçlanmaktadır.

Proje 4.1.3.1: Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması

İlgili stratejik amaç 4: Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi
İlgili öncelik 4.1: Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması
İlgili tedbir 4.1.3: Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi, ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması, bu konuda eğitim verilmesi

Giriş

Bölgenin en belirgin morfolojik özelliği, genellikle doğu-batı yönünde uzanan dağ ve yükseltiler ile doğuda Yeşilırmak ve kolları batıda da Kızılırmak tarafından bunları aşındırarak oluşturulan vadi ve ovalarla ortaya çıkan engebeli topografyadır. Bölgenin toprak özellikleri ve iklim koşulları, bu engebeli coğrafyada hassas ve kırılgan bir çevre oluşturmaktadır. Akarsuların aşındırdığı dik yamaçlar, ağaçsızlaşan ve tutucu bitki örtüsünden mahrum olan çıplak topraklar, yağışlar sonucunda akarsulara yıkanmakta olup, erozyon bölgenin en önemli ve yaygın sorunlarından birisi olarak ortaya çıkmıştır. Bu sorunun önlenmesi, bölge için hayati bir önem arzetmektedir.

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü programları; mera ıslahı, arıcılık, gelir getirici diğer faaliyetlerden olan ahşap oymacılık, kakmacılık, hediyelik eşya üretimi, kadınlara yönelik olarak el sanatlarının geliştirilmesi programları ile desteklenmelidir. Orman köylerinde ORKÖY tarafından uygulanan fenni arıcılık, besi sığırcılığı ve süt koyunculuğu projelerinden olumlu sonuçlar alındığından, söz konusu projelere daha fazla kaynak aktarılmalıdır. Eğimli alanlarda yapılan tarımsal uygulamalar konusunda çiftçilerin eğitimi, toprak işleme tekniklerinin öğretilmesi, döner kulaklı pulluk kullanımının teşvik edilmesi, nadasın azaltılması, kış aylarında toprağı örten yem bitkileri üretimi yapılması, mera hayvancılığı yerine ahır hayvancılığının geliştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

Amaçlar

- Ormanların korunması ve orman ürünleri üretiminin ormanlardaki doğal artışın altında tutulması, ağaçlandırma çalışmalarına önemi ile orantılı kaynak ayrılması,
- Yasal çerçevesi açıklık kazanmış orman alanlarında mutlak koruma sağlanması,
- Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü projeleri uygulanırken gelir getirici faaliyetler ile desteklenmesi ve orman köylüsünün yaşam düzeyinin yükseltilmesi,
- Kamu ve orman köylüsü arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi, halkın erozyon kontrolü çalışmalarına katılımın artırılması ve orman suçlarının azaltılması amaçlanmaktadır.

Kapsam ve Eylemler

Orman sınırlarının kesinleştirilmesi
Ormanları korumak için yapay müdahaleler yerine kadastro çalışmalarının bitirilmesine ve orman-köylü çatışmalarının ortadan kaldırılmasına öncelik verilmesi
Erozyon konusunda yerel sahiplenicilerin eğitilmesi
Erozyonun önlenmesi için katılımcı yaklaşımla proje üretilmesi, bu amaçla kamu kurumlarının ve STK'ların halkı bilinçlendirmesi
Çiftçilerin erozyon ve toprak işleme konusunda eğitilmesi
Tarımsal alanlarda erozyon kontrollerinin ve önleyici tekniklerin yapılması
Erozyonu önleyici toprak işleme tekniklerinin uygulanması, tarımsal mekanizasyonun bu yönde geliştirilmesi, aşırı eğimli arazilerde tarım yapılmasının önlenmesi
Eğimli arazilerde salma sulama yerine damla ve mini yağmurlama yöntemlerinin uygulanması
Orman alanlarında nüfus yoğunluğunun azaltılması
Nüfusu azalmakta olan orman köylerinden göç edenlerin varış yerleri ile ilgili bir izleme sisteminin kurulması ve varış yerlerindeki sorunları ile ilgilenen kurumlarla ilişki sağlanması.

Mekan

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarına öncelikle bölgedeki barajların su toplama havzalarında ve Anadolu Su Havzaları Rehabilitasyon Projesi'nde uygulanan yönteme benzer şekilde

planları hazırlanan mikro havzalarda (MH) başlanmalıdır.

Kurumsal Yapı

Çevre ve Orman Bakanlığı ve TKİB yerel kuruluşları, bayındırlık ve iskan müdürlükleri, DSİ, KYHM, milli eğitim ve diğer kamu kurumları arasında sıkı bir işbirliği ve koordinasyon sağlanmalıdır. TEMA ve yerel STK ağaçlandırma çalışmalarına katkı sağlamalı, erozyonun tehlikeleri, meraların kullanımı ve dönüşümlü otlatma, toprak işleme teknikleri konularında yerel halkın eğitimine katkıda bulunmalıdır. Temel eğitim çağındaki çocukların eğitiminden başlayarak her yaştaki bireyin ve özellikle tarım yapılan toprağın doğal dengesini bozan çiftçilerin eğitimine gereken özen gösterilmelidir.

Kaynak

Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları bölgede yıllık ödeneklere göre devam eden bir faaliyettir. Bölgede ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmaları için ana kaynak kamu kaynaklarıdır. STK ve özel kesimin bu konudaki katkıları yeterli değildir. Rekreasyon alanlarının inşa edilmesi, eko turizmin geliştirilmesi, özel avlak kurulması konularında girişimcilere fırsat yaratıldığında özel kesim yatırımları artacaktır. Proje için kamunun 25 milyon YTL, özel kesimin 6 milyon YTL yatırım yapması öngörülmüştür.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	5	7	13	25
Özel kesim	1	2	3	6
Toplam	6	9	16	31

Zaman

Projenin kısa erimden başlayarak orta ve uzun erimde de devam edecek bir süreci olacaktır.

Proje 4.1.3.2: Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması

İlgili stratejik amaç 4: Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi
İlgili öncelik 4.1: Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması
İlgili tedbir 4.1.3: Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi, ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması, bu konuda eğitim verilmesi

Giriş

Bölgede erozyona en fazla maruz kalan alanların başında engebeli topografyaya sahip su toplama havzaları gelmektedir. Bu alanlarda ağaçlandırma çalışmaları ilgili kurumlarca yapılmaktadır. Yalnız yapılan bu çalışmaların hiç birinde sediment yüklerinin tespit edilmesine yönelik çalışmalar yapılmamaktadır. Bu nedenle projede esas üzerinde durulan husus yapılacak ağaçlandırma ve erozyon çalışmalarının ne oranda verimli olduğunun tespiti ve bu konuda gelen sonuçlar vasıtası ile uygulama tekniklerinin revizyonunu kapsamaktadır.

Amaçlar

- Barajlara gelen sediment yükünün azalması ile birlikte barajların aktif hacimlerinin etkinlik süresinin uzaması sağlanacaktır.
- Bilhassa içmesuyu amaçlı yapılacak barajlarda gelen sedimentin miktarının azaltılması ile su kalitelerinde iyileşme sağlanacaktır.
- Erozyon nedeni ile altyapı tesislerinde meydana gelebilecek hizmet kayıplarının azaltılması sağlanarak işletme bakım giderleri azaltılacaktır.

Kapsam ve Eylemler

Ölçümleme çalışmalarının yapılması
Ağaçlandırma yapılacak yol kenarları ile su havzalarında kurulacak istasyonlar ve yapılacak sediment rasatları ile ilgili alanlardaki sediment yüklerinin belirlenmesi
Yöntem seçimi
Sediment yükleri araştırma sonuçlarına göre uygun erozyon kontrol yöntemlerinin ve ağaçlandırma çalışmalarının yapılması
İzleme ve değerlendirme ile projelerin revizyonu
İstasyon gözlemlerinin çalışma sonrasında devam ettirilerek alınan sonuçlara göre yöntemlerin ve projelerin revize edilmesi.

Mekan

Amasya: Sarayözü

Çorum: Koçhisar, Hatap, Obruk, Yenihayat (içmesuyu),

Samsun: Çakmak, 19 Mayıs (içmesuyu)

Tokat: Almus, Zile Boztepe, Belpınar

barajlarının su toplama havzalarında çalışmaların yapılması planlanmakta olup bunlar içerisinden Zile Boztepe ve Belpınar, Çorum Koçhisar ve Hatap barajları çalışmaların yoğunlaşacağı ve önem verilecek olanlarıdır (Şekil 4.15).

Kurumsal Yapı

Çevre ve Orman Bakanlığı, TKİB yerel kuruluşları, bayındırlık ve iskan müdürlükleri, DSİ, TCK, KYHM, TEMA ve yerel sivil toplum kuruluşları ağaçlandırma çalışmalarına katkı sağlamalıdır. Ağaçlandırma çalışmaları barajların su toplama havzalarında yoğunlaştırılmalı, yerel halkın bu çalışmalara aktif olarak katılımı sağlanmalıdır. Yerel halkın katılımının artırılması projeye sahiplenmeyi

artıracak ve projenin devamlılığında pozitif katkı yapacaktır.

Kaynak

Bölgede Zile Boztepe ve Belpınar barajları ile Çorum Koçhisar ve Hatap barajlarının yağış alanları dikkate alındığında (13 000 ha) yaklaşık 28 milyon YTL'lik bir kaynak gereksinimi olmaktadır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	5	7	8	20
Özel kesim	2	3	3	8
Toplam	7	10	11	28

Şekil 4.15 Taşkın ve Heyelanları Önlemek Amaçlı Sediment Kontrolü ve Ağaçlandırma Faaliyetlerinin Yapılması Gerekli Alanlar

Proje 4.2.1.3: Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi

İlgili stratejik amaç 4: Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi
İlgili öncelik 4.2: Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliliğinin sağlanması
İlgili tedbir 4.2.1: Hassas bölgelerin, koruma alanlarının (milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları), endemik bitkiler ve faunanın korunması

Giriş

Sürdürülebilir kalkınma, insanoğlunun parçası olduğu ve varlığını sürdürebilmesi için temel desteği sağlayan ekosistemlerle uyumlu ve denge içerisinde, yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve geliştirilmesi olarak tanımlanabilir. Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesi'nin 2. maddesi biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımını, "biyolojik çeşitlilik unsurlarının, uzun dönemde biyolojik çeşitliliğin azalmasına yol açmayacak şekilde ve oranda kullanımı ve böylece biyolojik çeşitliliğin bugünkü ve gelecekteki nesillerin ihtiyaçlarını ve özlemlerini karşılama potansiyelini muhafaza etmesi anlamındadır" ifadesiyle tanımlamaktadır. Bu bağlamda ele alındığında, biyolojik çeşitliliğin sürdürülebilir kullanımı, bir yandan bugünkü kuşakların gereksinimlerini karşılayan bölgeler arasındaki eşitliğin gözetilmesini, diğer yandan da gelecek kuşakların haklarının güvence altına alınmasını içermektedir. Biyolojik çeşitlilik, ekosistemlerin insanlığın gönenci için elzem olan yaşam destek sürecini sürdürebilme yeteneğinin ve sağlıklı çevrenin bir göstergesidir.

Türkiye, Avrupa ve Orta Doğu'nun zengin biyolojik çeşitliliğe sahip ülkesi olup, Avrupa kıtasında biyolojik çeşitlilik açısından dokuzuncu sıradadır. Ülkenin 7 coğrafi bölgesinin her biri ayrı iklim, flora ve fauna özellikleri gösterir ve dünyanın en önemli üç ekonomik bölgesine sahiptir (Yaşlı kolşik ormanlarıyla Kuzeydoğu Anadolu florası; Orta Anadolu'nun step tipi otlakları; ve dünyanın varolan en geniş yayılımlı Selvi -Cupressus sempervirens- ve Sedir -Cedrus libani- ormanları ile maki vejetasyonu, önemli kıyı habitatlarıyla Akdeniz Bölgesi).

Bölge, Türkiye'nin flora zenginliğinde önemli yeri olan bölgelerden biridir. Bölgedeki endemik türlerin toplam tür çeşitliliğine oranı yüzde 12 olup, Türkiye genelindeki yüzde 29,7 ile karşılaştırıldığında azımsanmayacak bir paya sahip olduğu görülmektedir. Samsun, Tokat, Amasya ve Çorum illerinde yapılacak bir floristik çalışma, üniversitelerin öncülüğünde, biyoloji bölümlerinde bulunan sistematik botanik konularında çalışma yapmış bilim adamları tarafından yapılmalıdır. İl bazında yapılacak floristik çalışmalar çok kapsamlı olup uzun bir periyot alabilir. Bunun için ilin büyüklüğüne göre 4-5 bölgeye bölünerek araştırıcılar tarafından çalışılmalı ve toplanan bilgiler bir araya getirilmelidir. İl bazında, geniş alanlarda yapılan floristik çalışmalar 3 yıllık bir çalışma periyodunu gerektirmektedir.

I. Yıl: Genellikle bitkilerin çiçeklenme dönemlerine uygun tarihlerde, her ay en az 5 günlük arazi çalışması ile habitatlardan bitki türlerinin toplanması, resim ve slayt çekilmesi,

II. Yıl: Toplanan bitkilerin teşhis edilmesi, endemik ve önemli bitki türlerinin tespiti,

III. Yıl: Endemik ve önemli bitki türlerinin populasyon yoğunluğunun belirlenmesi, tehdit faktörlerinin tespiti ve koruma önlemlerinin alınması, vejetasyon haritasının yapılması.

Karasal omurgalı faunası; amfibiler, sürüngenler, kuşlar ve memeli hayvanlardan meydana gelir. Bölgenin karasal faunasını belirlemek amacıyla hayvan türleriyle ilgili gözlem ve değerlendirmeler yapılmalı, yöre halkıyla yüz yüze görüşülerek bilgi

toplanmalıdır. Bu çalışmalara ek olarak literatür kontrolleri gerçekleştirilmelidir. Çalışmalar sonucu, türlerle ilgili olarak ulusal ve uluslararası koruma statülerini içeren tablolar oluşturulmalıdır.

Bölge ve yakın çevresinde varolan avifauna ve özelliklerini belirlemek amacıyla da ornitolojik gözlemler gerçekleştirilmelidir. Kızılırmak deltası ve Amasya Yedikır barajı gölünün kuş cenneti olarak değerlendirilme olanakları araştırılmalıdır.

Amaçlar

- Bölgenin faunistik ve floristik yapısını belirlemek amacıyla dört il sınırları içerisinde üreme ve çiçeklenme dönemini esas alacak şekilde arazide etüt yapılması.
- Yapılan arazi çalışmalarında çiçekli bitki örneklerinin toplanarak, kurutulması ve bilimsel materyal (Herbaryum) haline getirilmesi.
- Toplanan ve kurutulan bitki örneklerinin "Flora of Turkey And The East Aegean Islands" adlı kaynaktan faydalanılarak teşhis edilmesi. Ayrıca bölgeye yakın, bölge ile aynı ekolojik özellikleri gösteren alanlarda yapılan floristik çalışmalardan da faydalanılarak bölgenin floristik listesinin oluşturulması.
- Bölgedeki faunanın belirlenmesi ve koruma önlemlerinin alınması.

Kapsam ve Eylemler

Alan çalışmaları ile flora ve fauna tespiti
Türler, endemik türler, özellikle lokal endemik bitki ve hayvan türleri ve ekonomik olan bitki ve hayvan türlerinin yaşam alanlarının tespit edilmesi
Belirlenen bitki türlerinin IUCN, Bern ve CITES kapsamında değerlendirilmesi
Ornitoljik gözlemler yapılması ve uygun alanların kuş cenneti olarak korumaya alınması
Koruma çalışmalarının altyapısının oluşturulması
Veri bankası oluşturulması ve tüm kurum ve kuruluşların aynı veriyi kullanması için il merkezleri ve ilçeler düzeyinde bir bilgi ağı oluşturulması
Koruma yöntemi seçimi ve uygulanması
Tespit edilen koruma statüsü önemli bitki ve hayvan türleri için gerekli koruma yöntemlerinin Merkezi Av Komisyonu ve sivil toplum kuruluşları katılımı ile ortaya konulması

Mekan

Flora ve fauna etütleri bölge genelinde uygulanmalıdır. Uygulama illerin coğrafi konumları ile bitkilerin ve hayvanların üreme periyodu esas alınarak dört il sınırı ve deniz kıyısında yer alan iki ova içerisinde gerçekleştirilecektir.

Kurumsal Yapı

Söz konusu çalışma üniversitelerin öncülüğünde, biyoloji bölümlerinde sistematik botanik ve zooloji konularında uzmanlaşmış bilim adamları tarafından yapılmalıdır. Flora ve fauna yapısının oluşturulması sırasında üniversiteler, Çevre ve Orman Bakanlığı ve bölgedeki sivil toplum kuruluşları ile koordineli çalışmalıdır. Kamu kurumları, ihale şartnamelerini hazırlamalı ve kontrollük hizmetlerini yürütmelidir.

Kaynak İhtiyacı

Tamamı kısa ve orta erimde olmak üzere 3 milyon YTL kaynak ihtiyacına gereksinim duyulmaktadır.

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	2	1		3
Özel kesim	-	-	-	-
Toplam	2	1		3

Zaman

Bölgenin flora ve fauna yapısının çıkarılması amacıyla arazi etütleri yapılması ve önemli bitki türlerinin koruma altına alınması işinin bir yıllık bir hazırlıktan sonra başlaması ve üç yıl içerisinde tamamlanması mümkündür.

Şekil 4.16 Korunması Gereken Hassas Bölgeler ve Koruma Alanları

Proje 5.1.1.2: Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma/ YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması

İlgili stratejik amaç 5: Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi
İlgili öncelik 5.1: Yerel yönetimin ve kalkınma ajansının güçlendirilmesi
İlgili tedbir 5.1.1: Belediyelerin güçlendirilmesi

Giriş

TR83 Bölgesi'nde, gelişmenin kentlerin öncülüğünde gerçekleşmesi öngörülmektedir. Kent yönetimlerinin, kentlerin güçlenmesinde stratejik bir önemi vardır. Özellikle büyük kentlerin belediyeleri, ekonomik gelişmenin yerel olarak tasarlanıp ortaya çıkmasından birinci derecede sorumludur. 5272 sayılı belediyeler yasası, nüfusu 50 000'in üzerinde olan belediyelerin, katılımcı bir yaklaşımla "stratejik plan" yapmasını öngörmektedir (Md. 41).

"Yerel ekonomik kalkınma"(YEK) yerel topluluğun, sahip olduğu göreli üstünlükleri, birlikte belirlenmiş bir gelecek idealine ulaşmak için topluca seferber etmesidir. Kentlerin ve "birlikler" aracılığıyla işlevsel ağlar geliştirmiş olan yerleşmelerin yerel yönetimlerinin (belediyelerin), stratejik planlarını ve/veya programlarını ilişkilendirerek, yerel bir kalkınma tanımlamasıdır. Belediyeler, yerel gelişmeye politik olarak duyarlıdır ve ekonomik gelişme aktörlerini yakından tanımaktadır. Kamu ve özel kesim ile sivil toplumun, yerel gelişmeyi, birbirini tamamlayacak biçimde planlaması, yerel gelişmeyi uyaran ve hızlandıran bir etki sağlayacaktır.

Amaç

Büyük belediyelerin, stratejik planlarını, yerel ekonomik girişim gücü ve toplumsal gücü ile kentlerin kamusal gücünü birbirine yakınlaştırmak anlayışına göre hazırlaması amaçlanmaktadır. Böylece, aktörlerin birbirini destekleyerek yerel ekonomik kalkınmanın önünü açması, hızlandırması amacı da sağlanacaktır.

Kapsam ve Eylemler

- Belediye tarafından katılım çağrısı yapılması, YEK kavramının açıklanması
  - Girişimci (sanayi, hizmet ve gerekiyorsa tarım) örgütleriyle temas kurulması
  - Üniversitelerle temas kurulması
  - İlgili merkezi kamu yönetimi temsilcileriyle temas kurulması
  - Meslek odaları ve örgütleriyle temas kurulması
  - OSB, KSS veya diğer "ihtisaslaşmış bölge", fuar vb. yöneticileriyle temas kurulması
  - Kentin sorunları üzerinde çalışan STK'ların katılımının sağlanması
- Katılımcıların, yerel kalkınma konusunda işbirliği esaslarının belirlenmesi
  - Komisyonların kurulması
  - "Birlik" içindeki diğer yerleşimlerin katılım statüsünün belirlenmesi
  - Belediye meclisi ile kurulların ilişki statüsünün belirlenmesi
- Stratejik planın hazırlanması
  - Mevcut durumun analiz edilmesi ve değerlendirilmesi
  - Vizyonun belirlenmesi
  - Stratejik amaç, öncelik, politika, vb. aşamaların tamamlanması
  - Projelerin belirlenmesi
- Kısa (yıllık performans planı), orta ve uzun vadeli planların hazırlanması ve uygulanması
  - Belediye bütçesinin hazırlanması
  - Projelerin kaynak sağlayacağı kuruma göre standart formatlarda hazırlanması
  - Projeler için fon başvurularının yapılması
  - İzleme ve değerlendirme sisteminin kurulması, göstergelerin hazırlanması
- Yerel gelişme performansının periyodik olarak gözden geçirilmesi ve revize edilmesi

Mekan
Nüfusu 50 000'den fazla olan ve yakın bir gelecekte bu nüfusa ulaşacak olan kentler: Samsun, Çorum, Tokat, Amasya, Turhal, Bafra, Zile, Çarşamba, Erbaa, Niksar, Merzifon, Suluova.

Kurumsal Yapı
Belediyeler, stratejik planın hazırlanması ve uygulanmasından yasa gereği sorumludur. Yasanın öngördüğü katılımın nasıl genişletileceğine karar verecekler ve buna uygun görüşmeleri yapacaklardır. Eğer varsa "birlik" yasanın öngördüğü biçimde "yerel ekonomik gelişme" anlayışına uygun olarak hazırlanmış planın gerçekleşebilmesi için gereken tedbirleri alacaktır. Projenin uygulanmasında girişimci örgütleri, merkezi kamu kurumu temsilcileri, üniversite, meslek odaları, ihtisaslaşmış bölge yöneticileri, kent STK'ları belediyeler ile birlikte işbirliği içinde olacaklardır.

Kaynak
Stratejik planın "YEK" anlayışıyla hazırlanması için 1 milyon YTL'ye ihtiyaç bulunmaktadır.

Zaman
Stratejik planlar, yasaya göre, belediye seçimlerinden sonraki 6 ay içinde, 5 yıllık olarak hazırlanacaktır. Bu işleyiş yapılacak ilk yerel seçimlerle başlayacaktır.

Proje 5.1.2.1: Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi

İlgili stratejik amaç 5: Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi
İlgili öncelik 5.1: Yerel yönetimin ve kalkınma ajansının güçlendirilmesi
İlgili tedbir 5.1.2: Belediyelerin kamu politikası üreten kurullarına yurttaş katılımını güçlendirmesi

Giriş

Bölgedeki belediyeler, topluma yakın olmakla birlikte, katılımı ve iyi yönetişimi gerçekleştirebilmiş değildir. Belediyelerin katılımcı, saydam, hesap verebilir kurumlar olmasıyla, stratejik planın başarısı arasında doğrudan bir bağ vardır. Bunun için, katılımın geniş ve etkin bir mekanizma olarak tanımlanması gerekmektedir.

Amaç

Amaç, belediyelerin katılımcı, saydam, esnek, hesap verebilir, yurttaş odaklı ve etkin hizmet veren kurumlar olmasıdır. Böylece belediyeler, çoğulcu bir ortamdan destek alan, yerel kalkınmanın öncü aktörü olarak etkin ve güçlü kuruluşlar haline geleceklerdir.

Kapsam ve Eylemler

- Uygulamalar/ projeler konusunda sistemli açıklama düzeneklerinin tanımlanması
  - Halk toplantılarının içeriği ve sistematiğinin tanımlanması
- Yasada öngörülen katılım mekanizmalarının nasıl etkin çalıştırılacağının araştırılması
  - İhtisas komisyonları (Md. 24)
  - Anlaşmaya uygun olarak sorumluluk alanına giren konularda ortak proje (Md. 75)
  - Kent konseyi (Md. 76)
  - Belediye hizmetlerine gönüllü katılım (Md. 77)
- Kentteki sivil toplum kuruluşlarıyla ilişkilerinin nasıl güçlendirilebileceğinin araştırılması
  - Meslek odaları ve yarı kamu kurumu niteliğindeki örgütlerle ilişki kurulması
  - Kalkınma örgütleri ile ilişki kurulması
  - Çevre örgütleri ile ilişki kurulması
  - Kadın örgütleri ile ilişki kurulması
  - Dayanışma ve yoksullukla mücadele örgütleri ile ilişki kurulması
  - Eğitim örgütleri ile ilişki kurulması
  - Sağlık örgütleri ile ilişki kurulması
  - Kültür ve mimari mirası koruma örgütleri ile ilişki kurulması
- Yasada öngörülenin dışında sivil toplum örgütleriyle katılım düzeneklerinin araştırılması
  - Gelecek öngörü atölyeleri oluşturulması
  - Ortak proje geliştirme atölyeleri oluşturulması
  - Ortak yapılan çalışmaları gözden geçirme düzeneğinin araştırılması

Mekan

Nüfusu 20 000'den fazla olan belediyeler.

Kurumsal Yapı

Yurttaş katılımını sağlamak üzere, belediyeler ile sivil toplum ve özel kesim arasında, işleyiş kuralları ve sorumlulukları birlikte kararlaştırılacak mekanizmalar oluşturulacaktır. Bu yapılar ortaklıklar, protokole bağlı beraberlikler veya geçici, proje bazında beraberlikler biçiminde olabilir. Ancak bu kurumsal veya "ad-hock" yapılar, katılımcılar tarafından, başlangıçta tanımlanacaktır.

Kaynak

Bu proje için, 1 milyon YTL'ye ihtiyaç bulunmaktadır.

Zaman

Proje, belediyelerin seçim dönemlerine göre biçimlenecek, ancak bazı faaliyetler, tarafların karşılıklı uygun görmesi durumda, uzun süreli olarak tanımlanacaktır.

Proje 5.2.1.3: KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması

• Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması

İlgili stratejik amaç 5: Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi
İlgili öncelik 5.2: Sivil toplumun ve özel kesimin güçlendirilmesi
İlgili tedbir 5.2.1: Özel kesimin yapısal olarak güçlendirilmesi

Giriş

Kurumsal yapının güçlendirilmesi, işletmelerin içsel olanakları ile sağlanabileceği gibi, dışsal olanakların geliştirilmesi ile de sağlanabilir. İşletmelerin rekabet avantajını içsel olarak kazanabilmelerinin belirli sınırları vardır. Ancak dışsal rekabet avantajı elde etmek, bazı durumlarda çok daha etkili ve daha düşük maliyetli olabilir. Kümelenme, ikinci tip avantajlar için örnektir. Kümelenme ile işletmelerin üretkenliği artacak, verimliliği yükselecek, yeni ürünlerin üretilebilmesine olanak sağlanacak ve yenilikçilik beslenebilecektir.

Bölgedeki KOBİ'ler veya mikro işletmelerin büyük bir çoğunluğunun kurumsal yapısı güçlü değildir ve birlikte iş yapma geleneği yoktur. Bu işletmelerin hem rekabetçi yapısını korumak, hem de işbirliği ve dayanışma içerisinde çalışmalarını sağlamak mümkündür. Bunun için birbiriyle ilişkili işletmelerin coğrafi yoğunluğunun sağlanması ve bir kümelenme örgütlenmesi gereklidir.

Amaç

Amaç, Çorum OSB'de yeralan işletmeler için, rekabet bilgilerine, teknolojik bilgilere, girdilere sahip olmaya, deneyimli işgücü havuzuna ulaşılmasına yardımcı olacak ve kamu kuruluşları, eğitim-araştırma kuruluşları ve sivil toplum kuruluşları ile gereken işbirliğinin ortaya çıkmasına olanak sağlayacak kümelenme pratiğinin oluşturulmasıdır. Bu örgütlenmenin, kümelenmeye dahil olan işletmelere rekabet üstünlüğü sağlanması durumunda, modelin bölgenin diğer işletmelerine ve diğer sektörlerine yaygınlaştırılmasıdır.

Kapsam ve Eylemler

- Çorum TSO ve SİAD'ın kümelenme geliştirilmesi için bir işbirliği yapması
  - Kümelenme çalışmasında uzman bir kuruluş olan Ulusal Rekabet Araştırma Kurumu (URAK) ile danışmalık sağlanması için ilişkiye geçilmesi
  - URAK'ın ihtiyacı olan bilgilerin alandan derlenmesi
- Ekonomik yapı analizlerinin yapılması ve avantaj sağlayacak kümelenmelerin belirlenmesi
- Gerekli işbirliği koşullarının oluşturulması ve ağ ilişkilerinin geliştirilmesi
  - İşletmelerin ve ilgili kurumlarla ilgili arka plan bilgilerin sağlanması
  - Kümede etkin olacak aktörlerin belirlenmesi
  - Küme işleyişinin etkin olmasını sağlayacak yerel faktörlerin tanımlanması
  - Küme kurumsal yapısı işleyişinden sinerji elde edilmesi
- Küme işleyişinden bir model üretilmesi
  - Kümede elde edilen sonuçların sentezlenmesi
  - Diğer uygulamaların ve "en iyi örneklerin" (best practice) değerlendirilmesi
  - Bölgenin diğer organize sanayi bölgelerinde ve KSS'lerinde, diğer sektörlerde tekrarlanabilecek bir modelin geliştirilmesi

Mekan

Çorum OSB.

Kurumsal Yapı

Çorum Ticaret ve Sanayi Odası ile Çorum Sanayici ve İşadamları Derneğinin bir protokole göre yapacakları işbirliği ile bu konuda uzmanlaşmış olan URAK'a ön çalışmanın yaptırılması ve kümelesen işletmelerin kendi inisiyatifleriyle çalışmayı yürütmeleriyle kurumsal yapının oluşması. Model oluşturma çalışmasının URAK tarafından gerçekleştirilmesi.

Kaynak

(2005 yılı fiyatları ile milyon YTL)

Proje bütçesinin kurumsal yapısı ve dönemlere dağılımı	2006-2010 (kısa erim)	2011-2015 (orta erim)	2016-2023 (uzun erim)	Toplam
Kamu kesimi	1	1	-	2
Özel kesim	1	1	-	2
Toplam	2	2	-	4

Zaman

Bu çalışmanın kısa erimde (2006-2010) yapılarak tamamlanması, 2011 yılından itibaren kümelenme girişiminin aktif olabilmesi için altyapının hazırlanması ve daha sonraki dönemde (2011-2015) modelin yaygınlaştırılması gereklidir.

5 DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

5.1 ARAZİ KULLANIMI

Stratejik planlama yaklaşımı ile hazırlanan bölge planında alınan kararlardaki mekansallık, yöreye/ konuma/ istikamete dair yol gösterici niteliktedir. Bölge planı, öngörülen gelişmeler için mekanı, harita üzerinde koordinatlarıyla yapılan bir yer seçimi anlayışıyla değil, bölge ölçeğinde yapılmış bir işaretleme anlayışı ile belirlemektedir. Bu anlayışa göre mekan, büyüklüğü, sınırları ve koordinatları belirlenmiş bir yer olarak tanımlanmamaktadır. Mekanın bölge ölçeğinde bu biçimde tanımlanması, uygulamada etkinlik için gerekli olan esnekliği sağlamakta ve güncellik ihtiyacını karşılamaktadır.

Önerilen kullanışlar için tam olarak ve harita üzerinde gösterilebilecek nitelikte yer belirleme, her proje/ program için, gerçekleşme evresinde yapılmalıdır. Koordinatları ve sınırları tayin edilmiş olarak yer belirleme; uygulamanın gerçekleştirileceği evrede, diğer koşulların (dış dünyadaki gelişmelerden etkilenmeye çok açık bir ortamda, öngörülen bütün gelişmelerin tam zamanında gerçekleşmiş olmasının beklenemeyeceği, öngörülemeyen gelişmelerin olabileceği vb. dikkate alınarak) yeniden değerlendirilmesini sağlayan bir fizibilite/ keşif/ ayrıntılı programlama/ planlama çalışmasından sonra yapılmalıdır.

YHGP'nin "stratejik plan" anlayışına göre yapılması ve uygulamaların çoğunun özel kesim eliyle gerçekleşmesinin beklenmesine ve önerilerin özel kesim için ancak yol gösterici nitelikte olmasına karşın bölgesel düzeyde ulaşılacak durumu görselleştirmek ve alt ölçekli plan kararlarına girdi oluşturmak amacıyla mevcut arazi kullanımı ile kısa, orta ve uzun vadeli hedefler dikkate alınarak arazi kullanımı haritaları oluşturulmuştur. Arazi kullanım haritalarının gösteriminde:

- Temel doğal veriler
  - o Tarım alanları
  - o Orman alanları
  - o Koruma alanları
- Yerleşim yerleri (sembolik ve nüfus büyüklüğüne göre)
- Temel ulaşım altyapısı (demiryolu, karayolu, havaalanı ve liman)
- Sanayi altyapısı (sembolik olarak)
- Kullanılmayan alanlar ve kayalıklar
- Su yüzeyi
- Diğer alanlar (Çayır, mera ve diğerleri) yer almaktadır

Mevcut durumda, bölgenin yaklaşık olarak yüzde 35'i orman, yüzde 43'ü tarım alanı, yüzde 6'sı kayalık ve yüzde 1'i yerleşim yeridir (Tablo 5.1). Bölgenin önemli bir bölümünün ormanlarla kaplı olması ve tarım alanı olarak kullanılması, Türkiye'nin en önemli ırmaklarının bölgeden geçmekte olması, doğal yaşam bakımından zengin özellikler taşıyan deltalar yaratarak denize dökülmesi bölgenin sahip olduğu avantajlardandır. Diğer yandan, kayalık oranının düşük olmasına karşın, orman alanının büyük bölümünün bozuk baltalık olması, bölgenin şiddetli bir erozyon riski taşımasına neden olmaktadır. Bölgenin yaklaşık olarak yarısının tarım alanı olarak kullanılmasına karşın, sulanabilen tarım alanı bölge arazi varlığı içinde oldukça küçüktür. Ayrıca, bölge toplam arazi kullanımı içinde fazla bir paya sahip olmamakla birlikte, yerleşim yerleri sayıca çok ve dağınıktır. Bölgenin en önemli ulaşım altyapısını karayolu ağı oluşturmaktadır. Bölgesel ulaşımın yanı sıra ulusal ve uluslararası ulaşım projeleri için de oldukça önemli olan iki hat Ankara-Çorum-Samsun hattı ile İstanbul-Gerede-Merzifon-Erzincan hattıdır. Devlet yolu statüsündeki bu yolların tamamına yakını, düşük standartlı bölünmemiş yoldur. Söz konusu yolların bölünmüş yol haline getirilmesi ve iyileştirilmesi çalışmalarına başlanmıştır. Bölümler halinde çalışmalar devam etmektedir. Sanayi altyapısı, kentleşmenin gösterdiği hiyerarşik yapıya paralel bir yığılma ve yoğunlaşma örüntüsü sergilemektedir. En önemli sanayi altyapısı olan OSB'ler, kuzeydoğu- güneybatı ulaşım ekseni üzerindeki Çorum, Merzifon ve

Samsun'da ve doğu-batı ekseni üzerindeki Tokat, Turhal, Amasya ve kuzeyde Erbaa'da bulunmaktadır. Bafra'daki sanayi ise, kıyı bandı üzerindeki nüfus ve yerleşme yoğunlaşmasının, sanayi kullanımı açısından tamamlayıcısı olarak düşünülebilir. Yukarıda belirtilen potansiyel ve kısıtlar, arazi kullanımı bakımından karar verilmesi gereken alanlara işaret etmektedir.

Kısa (2010), orta (2015) ve uzun (2023) erim için hazırlanan arazi kullanım haritaları ile mevcut arazi kullanım haritaları, birbirine oldukça benzerdir. Bunun temel nedeni, bölgesel ölçekteki en büyük arazi kullanımları olan tarım ve orman arazilerinin korunmasıdır. Ancak, tedbirlerle;

- orman varlığının erozyon riski ve mikro havzalar dikkate alınarak iyileştirilmesi,
- sulanabilir tarım alanının genişlemesi,
- yerleşme deseninin çok merkezli ve rasyonel yapıya dönüşmesi
- kırsal alandaki nüfusun azalması sonucu yerleşim deseninin değişmesi ve MKY'lerin gelişmesi,
- ulaşım altyapısının çok merkezli yapıyı destekler nitelikte iyileştirilmesi ve geliştirilmesi,
- sanayi altyapısının çok merkezli yapıyı destekler nitelikte iyileştirilmesi ve geliştirilmesi ,
- doğal ve kültürel varlıkların yer aldığı koruma alanları ve hassas bölgelerin kapsadığı alanların korunması

öngörülmektedir.

Arazi kullanım haritasında orman ve tarım alanlarının niteliğindeki değişim, bölgenin tarımsal ve ormancılık açısından ekonomik gelişme öngörülerinin gerçekleşeceği mekansal dokuyu belirlemektedir. Yukarıda da belirtildiği gibi, orman statüsündeki toplam alan (yaklaşık 1 325 011 ha) değişmemekte ancak orman alanının niteliği değişmektedir. Bozuk baltalık ve bozuk koruluk olan orman arazilerinin, erozyon riski, mikro havzalar ve mali kaynak dikkate alınarak; plan dönemi boyunca ağaçlandırılması öngörülmektedir.

Tablo 5.1 Arazi Kullanım Büyüklükleri, 2000

Arazi Kullanımı	Alanı (ha)	Yüzde
Orman	**1 325 011**	**34,46**
Verimli koru	127 899	3,33
Verimli baltalık	222 020	5,77
Bozuk koru	104 456	2,72
Bozuk baltalık	870 636	22,64
Tarım alanı	**1 653 259**	**42,99**
Sulu tarım	240 655	6,26
Kuru tarım	1 412 604	36,73
Kayalık ve kullanılmayan alanlar	**244 924**	**6,37**
Yerleşmeler	**49 989**	**1,30**
Su yüzeyi	**37 684**	**0,98**
Diğer alanlar (çayır, mera ve diğer kullanımlar)	**534 476**	**13,90**
Bölge toplam alanı	**3 845 343**	**100,00**

Kaynak: YHKB (2004).

Tablo 5.2 Arazi Kullanım Büyüklükleri, 2023

Arazi Kullanımı	Alan (ha)	Yüzde
Orman	**1 325 011**	**34,46**
Verimli koru	127 899	3,33
Verimli baltalık	222 020	5,77
Ağaçlandırılmış alan	975 092	25,36
Tarım alanı	**1 653 259**	**42,99**
Sulu tarım	520 875	13,55
Kuru tarım	1 132 384	29,45
Kayalık ve kullanılmayan alanlar	**170 274**	**4,43**
Yerleşmeler	**74 215**	**1,93**
Su yüzeyi	**37 984**	**0,99**
Diğer alanlar (çayır, mera ve diğer kullanımlar)	**584 600**	**15,20**
Bölge toplam	**3 845 343**	**100,00**

Tarım alanları, plan döneminde, korunmakla birlikte, sulu tarım yapılan arazi oranı artmakta, kuru tarım oranı azalmaktadır. Sulama projelerinin fiziki tamamlanma durumu, mali kaynak ve bölgesel stratejik amaçlar bakımından önceliği göz önünde bulundurularak sulanabilir tarım alanlarının genişlemesi öngörülmektedir. Hedef yıllar için verilen arazi kullanım haritalarından (Şekil 5.1-b- Şekil 5.1-a- Şekil 5.2-b- Şekil 5.2-a- Şekil 5.3-b- Şekil 5.3-a- Şekil 5.4-b- Şekil 5.4-a) bu değişimi izlemek mümkündür.

Ağaçlandırılacak orman alanları ile sulama alanlarındaki gelişme ile koruma alanlarının artışı, ilgili bakanlıkların ve bölge müdürlüklerinin almış oldukları kararları ve bu kararların nasıl gerçekleşeceğini gösteren proje öngörüleri ile uyuşmaktadır.

Yerleşme deseni ve yapısı değişmektedir. Büyük kentlerdeki nüfus artış eğilimi güçlenmektedir. Samsun, kıyı bandında bir metropoliten alan oluşturacak biçimde genişlemektedir. Kuzeydoğu-güneybatı ana ulaşım ekseni, bölgeler arası ve (Samsun Limanı'nın dışa açılmadaki rolünün gelişeceği düşünülürse) uluslararası taşımacılıkta oynayacağı rol nedeniyle önem kazanmakta, doğu-batı ekseni üzerinde bölgeden transit geçiş sağlayan Osmancık-Merzifon-Gürbulak ekseni de güçlenmektedir. Bu temel eksenlerin yanı sıra, bölge içinde ulaşım ağı da, bölgede kentlerin ve üretim fonksiyonlarının güçlenmesini sağlayacak ve oluşan talebi yanıtlayacak biçimde gelişmektedir.

Kentsel örüntü, çok merkezlilik yaklaşımı içinde, birbiriyle ulaşım ve iletişim altyapısıyla bütünleşmiş çok sayıda ve farklı nüfus büyüklüklerinin işlevsel ve uzmanlaşmaya dayanan ağlaşmasıyla oluşan bir yapı göstermektedir. Bu yapı, kırsal alandaki yerleşim desenindeki değişmeyle tamamlanmaktadır. Kentler, bölgenin kırsal alanını terk etmekte olan nüfusu çekmek için bölge dışı ile yarışırken, kırdaki nüfus hareketliliğinin tarımsal üretime ve kırsal toplumsal yaşam kalitesine zarar vermemesi için, kırsal yerleşim deseni de değişmektedir.

Kırda merkezi kırsal yerleşimler (MKY) kamu hizmetlerinin sunumunda ve tarımsal üretimin ilk kademe işlenmesinde ve depolanmasında-ambalajlanmasında daha fazla işlev kazanacaktır. Her hedef yıl için hazırlanan arazi kullanımı haritasında, gelişmesi öngörülen MKY ve bu yapıyı destekleyen ulaşım yapısı gösterilmektedir. MKY üst merkez arası ulaşım ağı, Tedbir 1.3.1 ile pilot il olarak seçilen Tokat ilinde kısa erimde (2006-2010), diğer illerde ise orta erimde gerçekleşeceği öngörüsü doğrultusunda gösterilmiştir.

Kırsal alandan kentlere doğru nüfus hareketinin devam etme eğilimi süreceğinden, köy yerleşim sayısında bir azalma öngörülmektedir. Bu nedenle, 2023 arazi kullanım haritasında, (her birinin nüfusu 5 000 civarında olması beklenen) MKY'lerin dışındaki yerleşim birimleri gösterilmemiştir.

Bölge sahip olduğu liman ve Doğu Karadeniz'in ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgesi'nin, Ankara ve güneydeki Akdeniz limanlarına, ayrıca İstanbul ile Ege yerleşimlerine bağlanmasını sağlayan ana arterler nedeniyle, ulaşım altyapısını geliştirmek zorundadır. Samsun Limanı'nın geliştirilmesi, Merzifon Askeri Havaalanı'nın sivil ulaşıma açılmasının kısa erimde yapılması gerekmektedir. Uygulamaları devam eden yatırım programları, bölge için stratejik önemler ve kaynaklar değerlendirilerek, karayolu altyapısı önceliklendirilmiştir.

Kentleşmenin ve ağ deseninin, kentsel üretimler ve sanayinin yapısıyla yakından ilişkili olarak gelişeceği varsayılmıştır. Kentler; hizmetlerin, sanayi üretiminin ve özellikle bilgi üretiminin ve araştırma kurumlarının merkezi olacaktır. Kentlerdeki sanayi tesislerinin küçük ve orta ölçekli sanayi niteliğinde olmaya devam edeceği, ancak giderek artan sayıda KOBİ'nin, OSB ve KSS gibi örgütlenmiş yerlerde toplanması öngörülmektedir. Ayrıca, bölge kentleri için önemli olan hayvancılık faaliyetlerinin, OBB'lerde toplanması öngörülmektedir. Örgütlenmiş sanayi kuruluşlarının yoğunlaştığı yerlerin, kentleşme ve ulaşım altyapısındaki gelişmeyi destekleyecek biçimde, Çorum-Merzifon-Samsun

ekseni üzerinde, Karadeniz kıyı bandında ve bölgenin iç bölümü olan Tokat- Amasya ve Erbaa-Niksar hattı üzerinde olması öngörülmektedir.

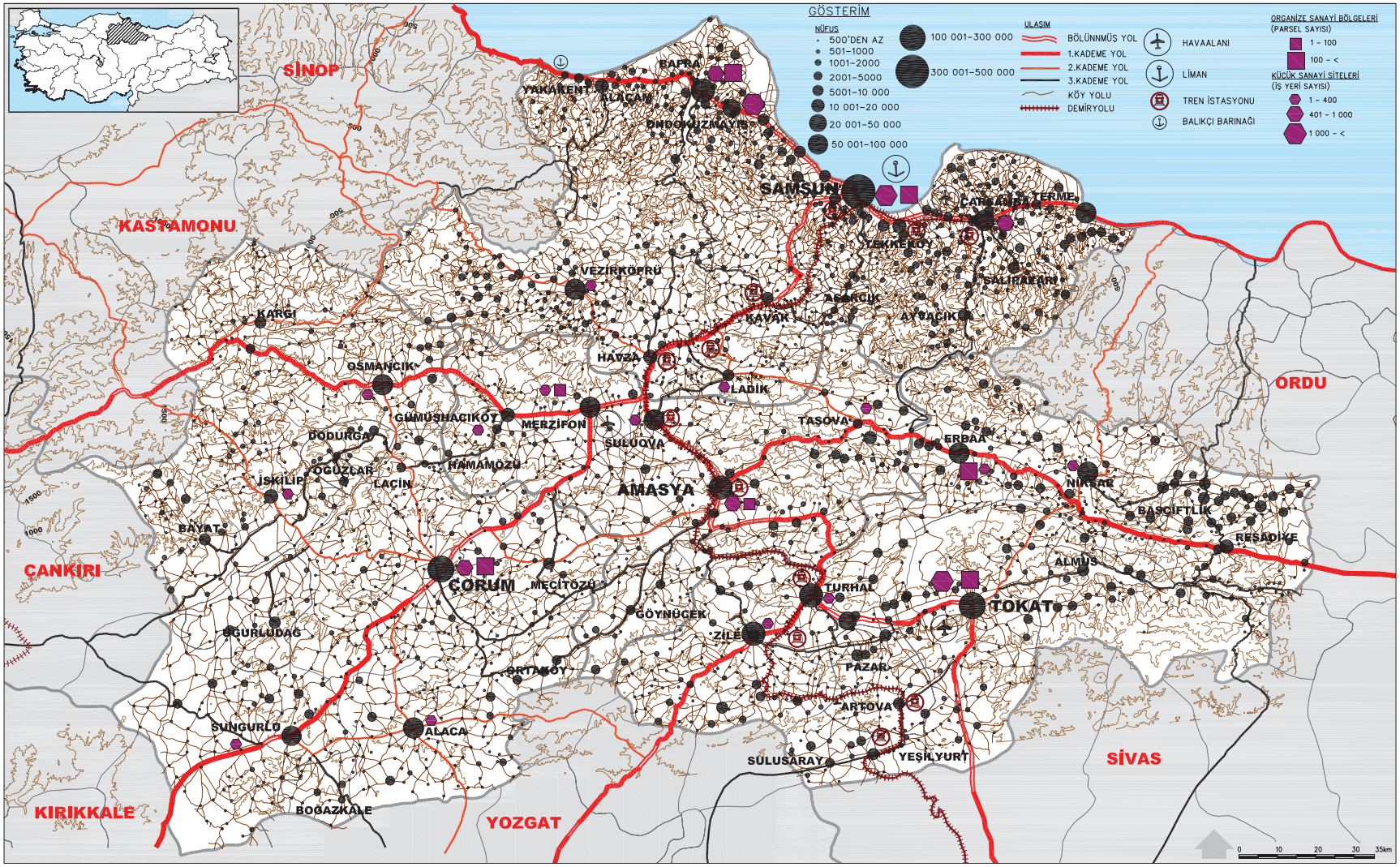
Diğer arazi kullanım büyüklüklerinde önemli bir değişiklik beklenmemekle birlikte kullanılmayan alanlar ve kayalık alanların oransal olarak (az miktarda da olsa) küçülmesi, "diğer alan" kullanışlarının, mümkün olduğu kadar bu alanlara yönlendirilmesindendir.

2000 ve 2023 bölgesel arazi kullanım haritaları arasındaki temel fark, yukarıdaki açıklamalarda belirtildiği gibi,

- toprağın kullanım biçimindeki gelişmeden ve iyileştirmeden,
- üstyapıyı oluşturan kentleşme örüntüsü, sanayileşme ile
- bu iki gelişmeyi destekleyen ulaşım ve iletişim ağındaki değişimden

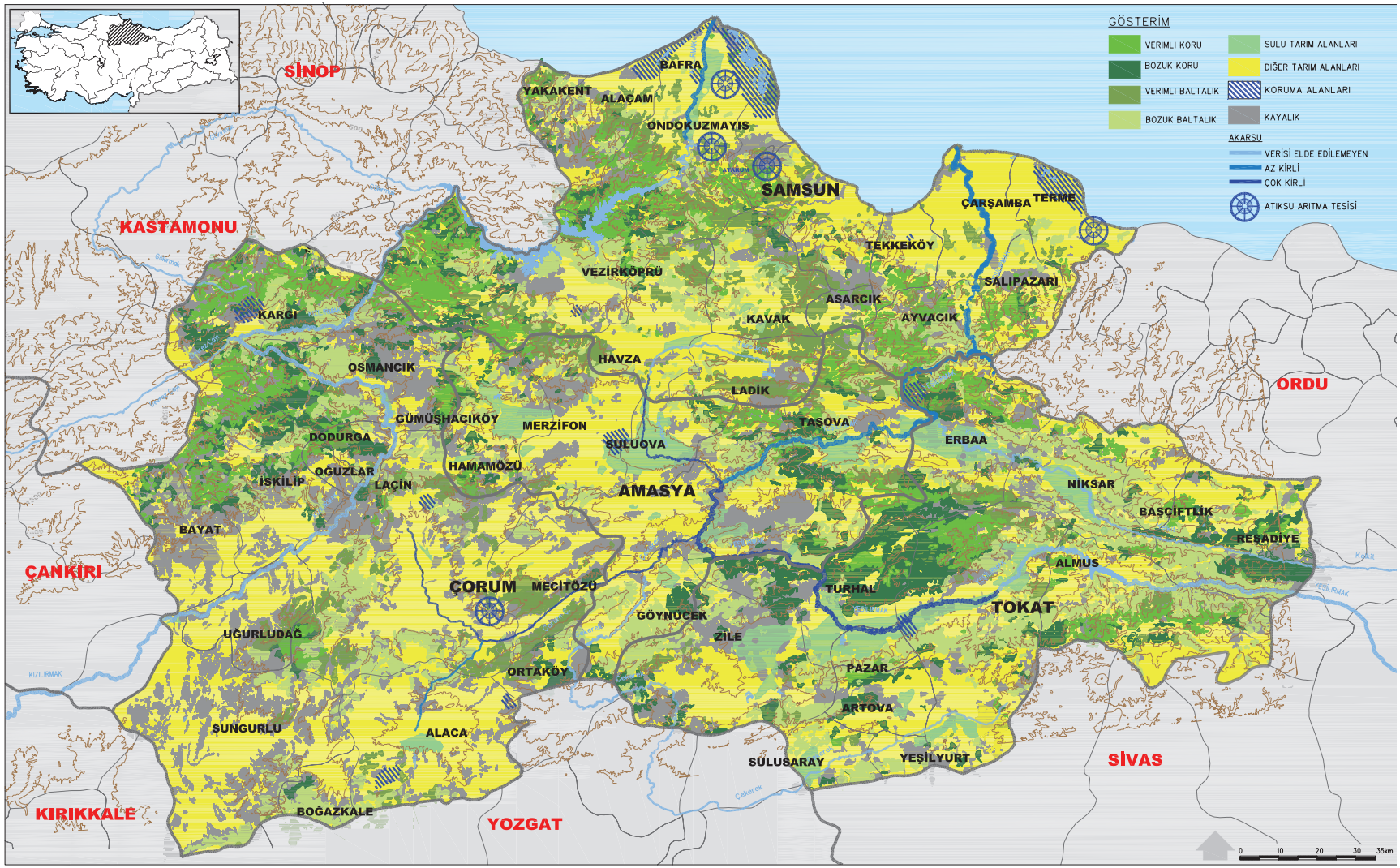
kaynaklanmaktadır. Bu nedenle haritalar arasındaki temel farkın asıl okunabileceği gösterimler, daha çok kentleşme- sanayileşme ve ulaşım yapılarıyla ilgilidir.

Şekil 5.1-b Mevcut Arazi Kullanımı-2

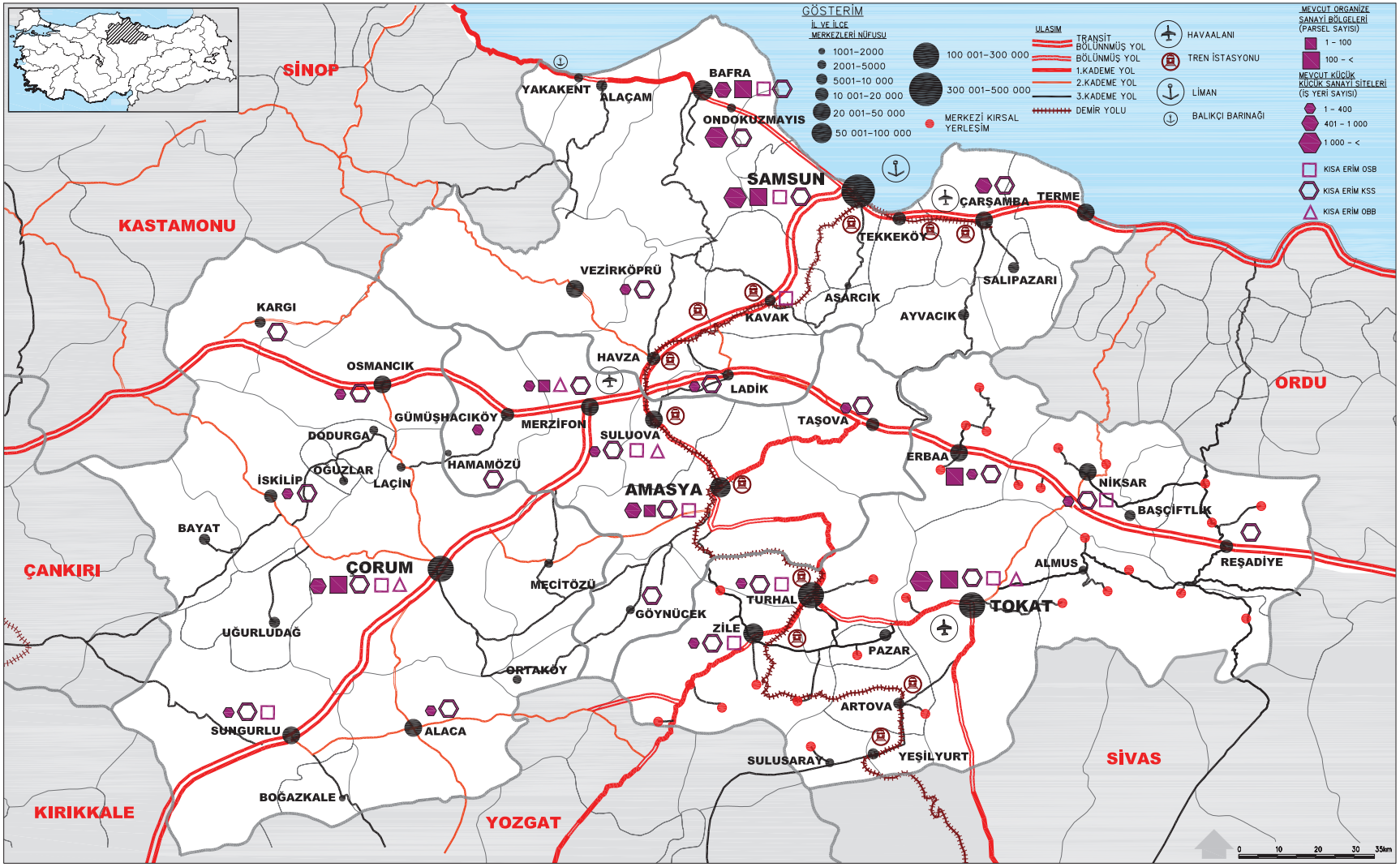
Kaynak: *DİE (2003-1), YHKB (2004)*

Şekil 5.1-a Mevcut Arazi Kullanımı-1

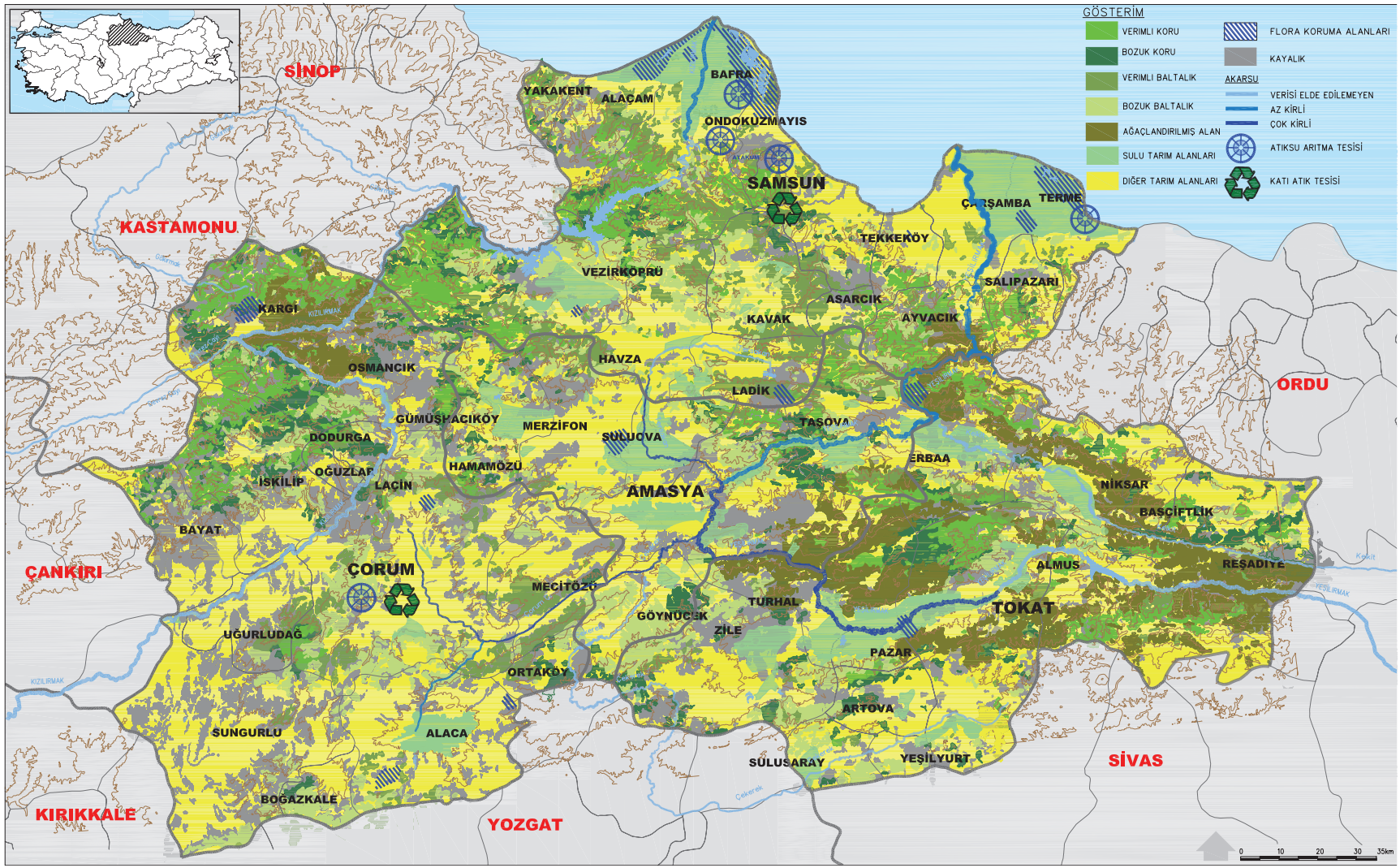

Kaynak: DOLSAR (2005-2), DSİ (2004-3), DSİ (2004-4), YHKB (2004)

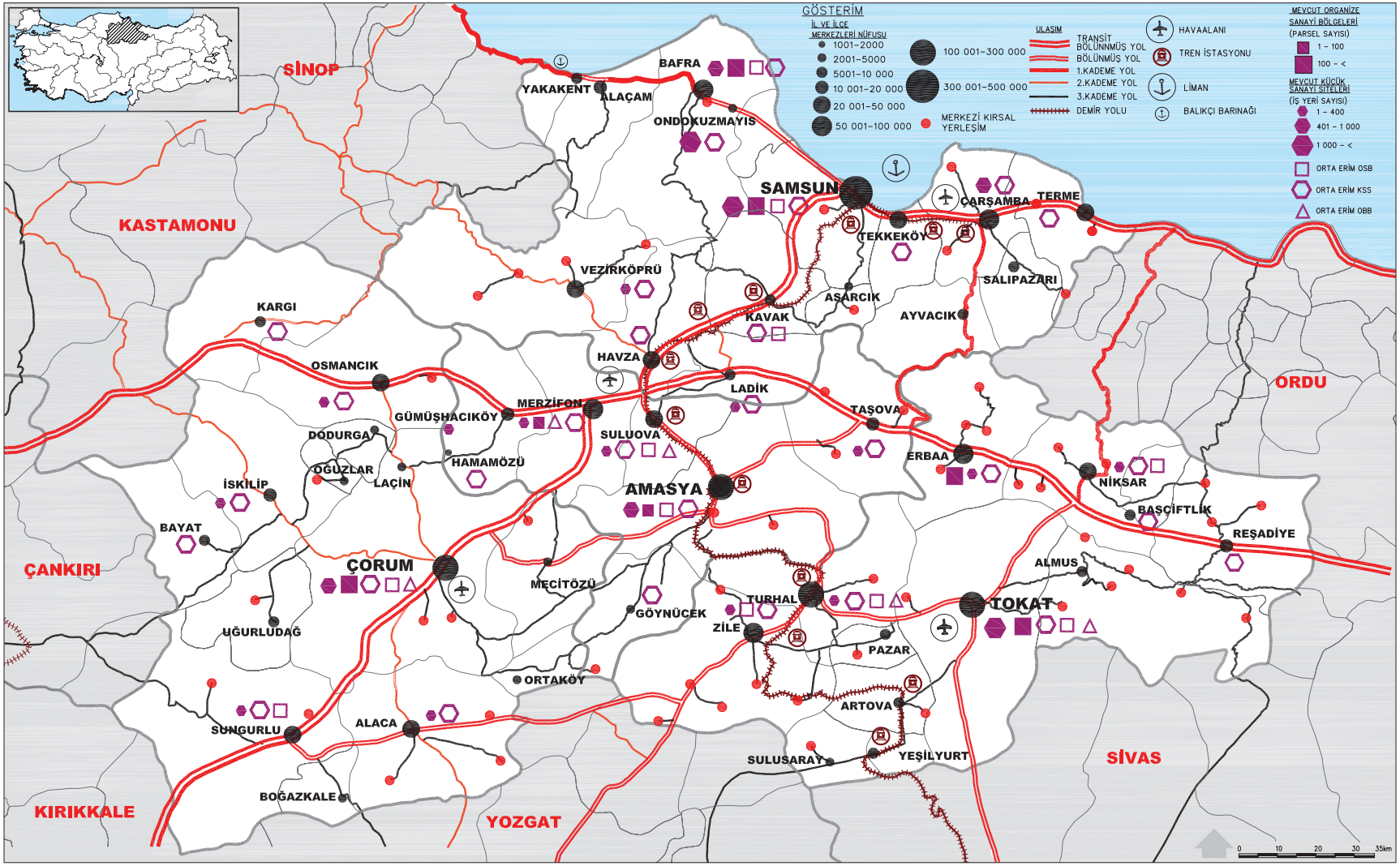
Şekil 5.2-b 2010 Yılı Arazi Kullanımı-2

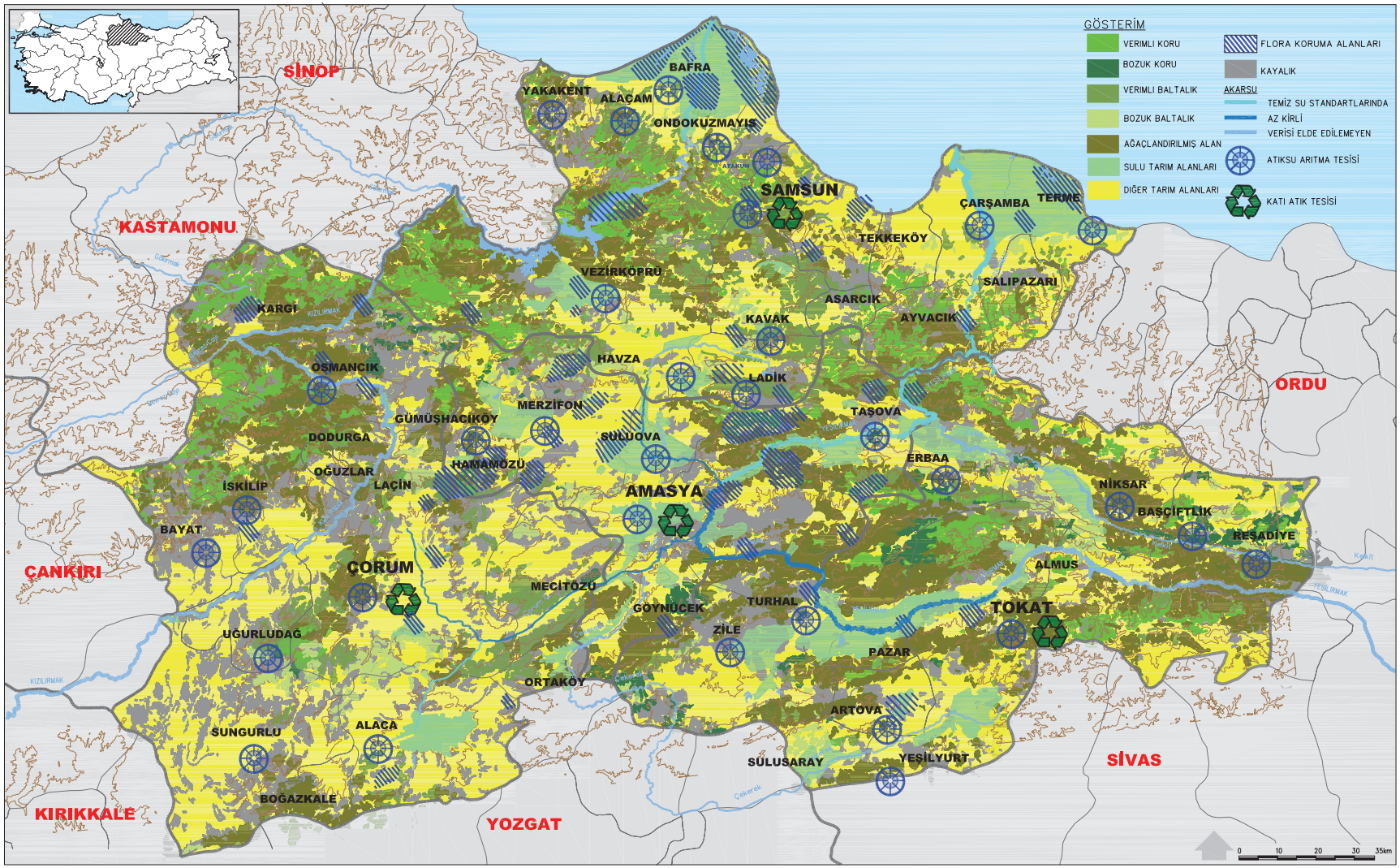
Şekil 5.2-a 2010 Yılı Arazi Kullanımı-1

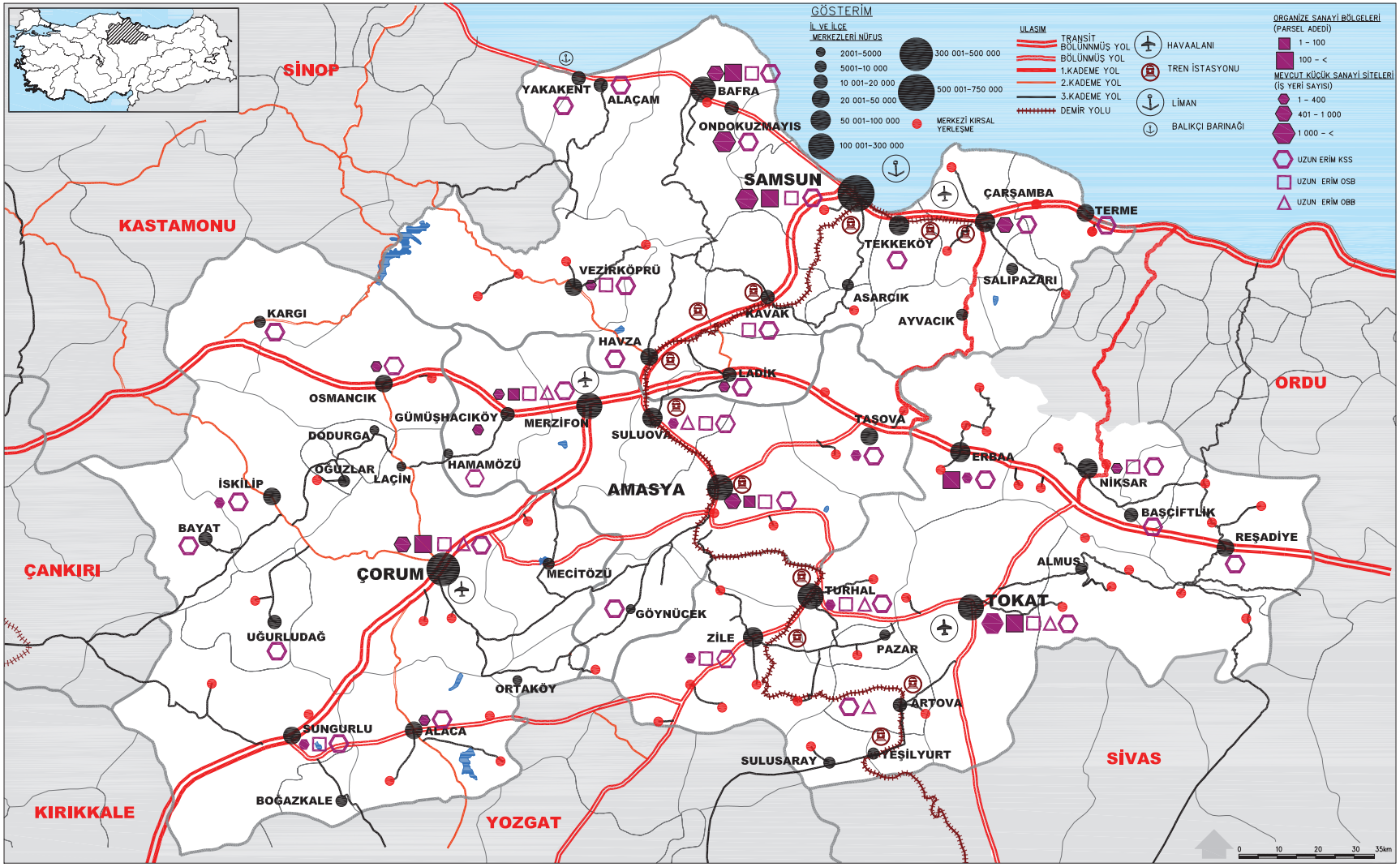
Şekil 5.3-b 2015 Yılı Arazi Kullanımı -2

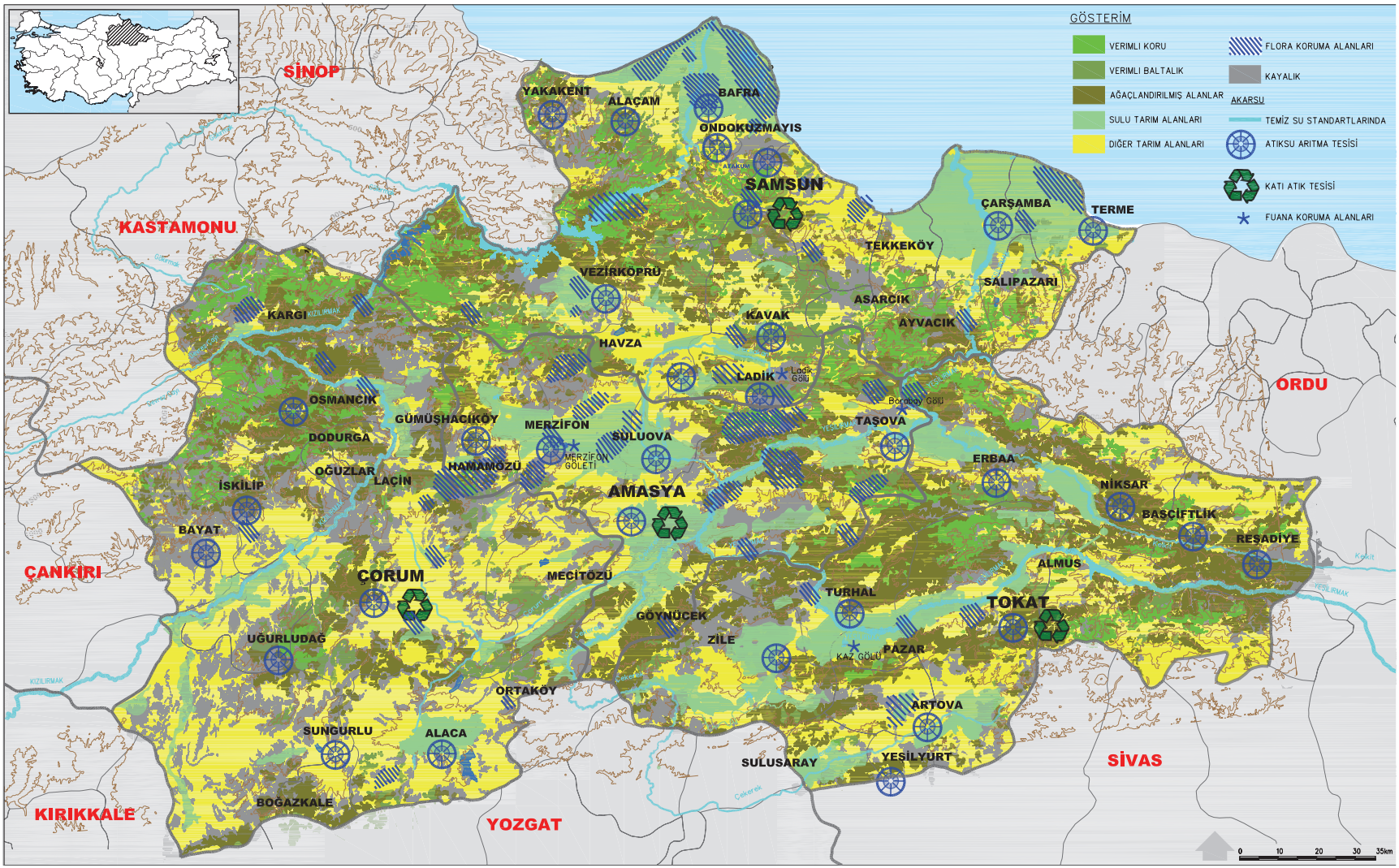
Şekil 5.3-a 2015 Yılı Arazi Kullanımı-1

Şekil 5.4-b 2023 Yılı Arazi Kullanımı-2

Şekil 5.4-a 2023 Yılı Arazi Kullanımı-1

5.2 İZLEME VE DEĞERLENDİRME

Giriş

YHGP öngörülerinin gerçekleşmesi ve planın amacına uygun bir biçimde gelişebilmesi için plan ile yapılan müdahalenin etkilerini ölçmeye yarayan izleme ve değerlendirme (İ&D) sisteminin proje uygulamasında stratejik önemi vardır. İ&D çalışmaları, değişimin ne kadar başarıldığı veya neden başarılamadığı konusunda, sorun çözme kapasitesini ve stratejiyi anlama-yorumlama ve düzeltme olanağını kolaylaştıran ve hızlandıran sistemin oluşmasına katkı sağlamaktadır. Amaç, plan uygulamasının ve kaynak kullanımının etkin olmasıdır. İ&D sistemi; proje, program ve bölge planlarının uygulamasında giderek önem kazanmakta ve AB'nin, İ&D yazını gelişmektedir. Yeni yaklaşımı yansıtan yönetmelikler, İ&D'de genellikle finansal incelemenin ötesine geçildiğini ve sistemin giderek daha fazla desantralize olduğunu (EC, 2006) göstermektedir.

Plan uygulaması, belirlenmiş amaçlar ve hedefler (müdahaleler) için, stratejik önemlerine göre kaynakların seferber edilmesidir. Bu nedenle, kullanılan kaynak ile amaçlar arasında mantıksal bir bağ bulunmaktadır (Şekil 5.5).

Bölge planında, farklı düzeylerde amaçlar tanımlanmıştır. Bunlar çoğu kez:

- Genel (global)
- Özgül (spesifik) veya
- Uygulamaya yönelik (operasyonel)

amaçlardır (EC, 2006). İ&D çalışmaları, yukarıda tanımlanan farklı düzeylerdeki amaçlarla, sağlanan girdiler arasındaki bağı,

- aşağıdan yukarı veya
- yukarıdan aşağı yaklaşımla

irdeleme ve yorumlama çalışmaları olarak tanımlanabilir.

Değerlendirmeler, zaman açısından,

- Önceden değerlendirme (ex-ante)
- Ara değerlendirmeler ve
- Sonradan yapılan değerlendirmeler (ex-post)

biçiminde sınıflandırılabilir (EC, 2006).

İ&D faaliyeti, müdahalenin başlangıcında dikkate alınmalı ve özel olarak tasarlanmalıdır. Planlanmış veya planlanmamış müdahalelerin bölgesel değişimde dengesizlikler yaratmaması için, İ&D sisteminin nasıl kurulacağının ve işleyeceğinin önceden belirlenmiş olması gerekir.

Projede belirlenen değişim yöntemi konusunda, yerel toplum ve kurumsal yapıların

- ne düşündüklerine ve önerilerine,
- ne kadar benimsediklerine ve desteklediklerine

en baştan itibaren dikkat edilmelidir. Planı gerçekleştirmekle görevli olan birimin, bu nedenle, mevcut öncelikleri ve kurumsal kapasitesi çerçevesinde, İ&D sisteminin yapısını ve veri toplamada uygun ayrıntı düzeyini saptaması gereklidir.

İzleme

İzleme, plan/ proje uygulamalarında ortaya çıkan durumun gözlemlenmesi olarak tanımlanabilir. İzleme süreklilik gerektiren bir eylemdir. İzleme, mali olarak yapılabileceği gibi, fiziksel olarak da yapılabilir. Farklı süreçlerin ayrı ve farklı yöntemlerle izlenmesi gereklidir. İzleme yapabilmek için gerekli koşullar:

- Başlangıç (MDA) bilgilerinin geçerli ve güvenilir olması,
- Göstergelerin belirlenmesi ve bunların değişimi iyi temsil ediyor olması,
- İzlemede kullanılacak göstergelerin elde edilmesi için toplanması gereken verinin tanımlanmış olması, veri toplamada kullanılacak yöntemin ve sorumlu olacak kurumların belirlenmesi,
- İzleme sisteminin (kurumsal yapısının) baştan tasarlanmış olması, izlenmenin uzman bir ekip tarafından yapılması ve izlemenin mümkün olduğunca aynı zaman aralıklarıyla (periyodik olarak) ve aynı

mekanda ve aynı yöntemlerle yapılması,

- İzlemenin düzenli kayıt altına alınması,

Değerlendirme faaliyetleri arasındaki operasyonel bağlantıların belirlenmesi ("ex-ante", ara dönem ve "ex-post")

gibi koşullardır.

Göstergeler

Göstergeler, gerçekleştirilmek istenilen bir amaçla ilgili ölçümü, harekete geçirilen bir kaynağı veya elde edilen bir etkiyi, niceliksel veya niteliksel olarak sağlar (Nared, 2006). Göstergeler, farklı biçimlerde sınıflandırılabilirler. Aşağıda, bu tür bir sınıflama sunulmaktadır (Directorate General for Agriculture and Rural Development of Italy, 2006):

1. Girdi göstergeleri (genellikle kaynak veya bütçe göstergeleridir),
2. Çıktı göstergeleri (program içindeki faaliyetlerle ilgilidir, fiziksel veya parasal birimlerle ölçülebilir)
3. Sonuç göstergeleri (erken etkileri ölçer, performansın kapasitesi hakkında fikir verebilir)
4. Etki göstergeleri (program yararlanıcılarının ötesinde, daha genel olarak, müdahalenin daha geniş biçimde diğer amaçlarla ilgili olarak program uygulanmasının uzun erimli etkileriyle bağlantı kurar). Burada iki kavram geçerli olabilir:
   a. özgül etkiler (belirli bir süre içinde, yapılan müdahale ile doğrudan ilgili olanlar) ve
   b. genel etkiler (uzun erimli ve daha geniş bir nüfus grubunu ilgilendiren etkiler)
5. Baz-çizgi (baseline) göstergeleri
   a. amaçla ilgili göstergeler
   b. bağlamla ilgili göstergeler

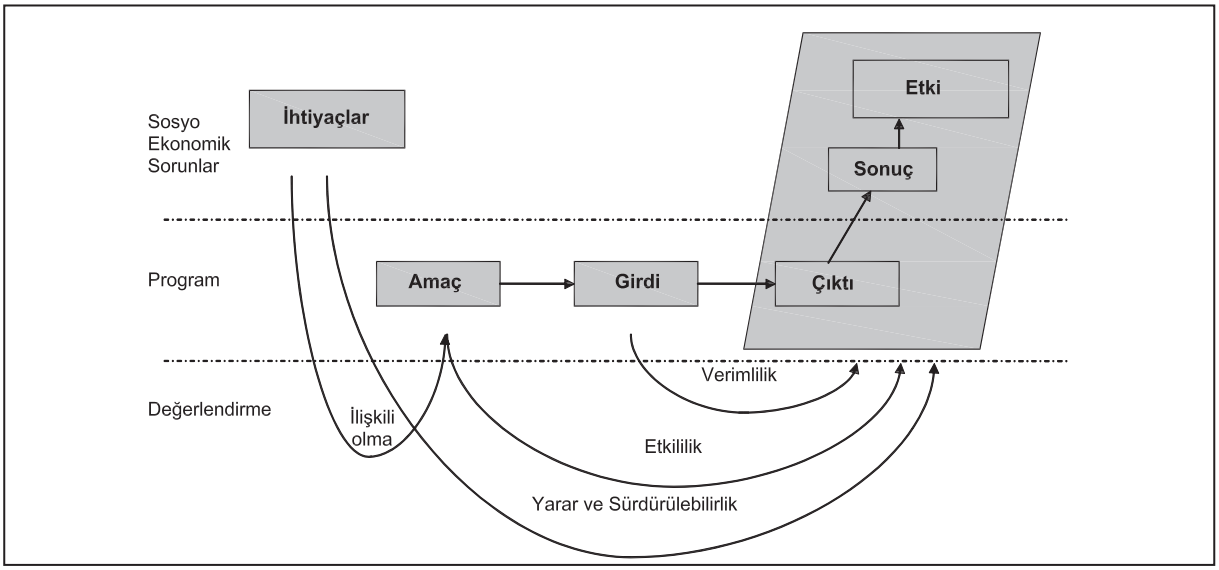
Göstergeler, yukarıdaki amaç sınıflaması ile birlikte ele alındığında,

- Operasyonel amaçların: Çıktı göstergeleri (örnek: kaç işsize eğitim sağlandı vb),
- Özgül amaçların: Sonuç göstergeleri (örnek: eğitimle sağlanan gelişme, eski işsizlerin istihdam edilebilir hale gelen miktarı)
- Genel amaçların : Etki göstergeleri (örnek: işsizlikteki azalma) ile

ilişkilendirildiği söylenebilir (EC, 2006).

Çıktı, sonuç ve etki göstergeleri dışında kalan girdi göstergeleri oldukça basittir. Baz-çizgi ve bağlam (context) göstergeleri ise, hem planlama sürecindeki zamansal konumu, hem de bağlam ve kapsam açısından, diğer göstergelerden farklıdır.

Şekil 5.5 Değerlendirmede Temel Yaklaşım

Kaynak: Tavistock Institute, 2003: 45

Baz-çizgi ve bağlam göstergeleri

İzleme mantığının geçerli olabilmesi için, başlangıç durumu (baz-çizgi), farklar ve ihtiyaçlar, gelişme potansiyelleri nicelikselleştirilmiş olarak belirlenmelidir. Baz-çizginin belirlenmesi ve "ex-ante" değerlendirmesi sırasında, eğer doğrudan nicelikselleştirilemeyen analizler söz konusuysa, bu analizler için dolaylı veya niteliksel göstergeler kullanılabilir.

YHGP için baz-çizgi belirleme ve "ex-ante" değerlendirme, mevcut durumun analizi (MDA) aşamasında yapılmıştır. Baz-çizgi belirlenmesi (veya MDA), stratejik planın hiyerarşik amaçlarının- hedeflerinin ve gerekli müdahalelerin tanımı için kullanılmıştır.

Bununla birlikte, plan uygulamalarının devamı süresinde, MDA aşamasında toplanan verinin sürekli olarak yenilenmesi, işlenmesi ve geliştirilmesi gereklidir. Ayrıca, plan uygulaması sırasında değişen duruma ve ihtiyaçlara göre göstergeler sürekli olarak gelişeceğinden, hem yeni hem de farklı tür/ farklı alan verilerine ihtiyaç duyulacaktır. Uygulama sırasında toplanacak veri, gösterge gereksinimine göre geliştirilebilir ve giderek daha rafine hale getirilebilir.

YHGP'in "ex-ante" değerlendirmesinden İ&D sistemine kolayca geçilebilmesi için:

- Genel (stratejik) amaçlar, özgül amaçlar (ve öncelikler), operasyonel amaçlar arasındaki bağın ve tutarlılığın plan gelişmelerine göre sürekli denetlenmesi,
- Amaçların nicelikselleştirilmesinde güvenilirlik sağlanması
- Her düzeyde, çıktı, sonuç ve etki göstergelerinin varlığının ve ilişkisinin yeniden gözden geçirilmesi,

gibi konularda gereken dikkat gösterilmelidir.

İ&D için kullanılabilir durumda olan bağlam göstergeleri,

- Sosyo-ekonomik stratejik analiz, SWOT analizi,
- Plan stratejisinin belirlenmesi

ve bunlara göre,

- Genel kapsamın izlenmesi,
  - Uygulama ve nicelikselleştirilmiş hedeflerin belirlenmesi,
  - Planın sosyo- ekonomik etkilerinin değerlendirilmesi

için temel oluşturabilecek nitelikte, uygun ve güvenilir olmalıdır (EC, 2006).

Göstergelerle ilgili diğer bir tipolojik bölünüm,

- Temel göstergeler (core indicators),
- Performans göstergeleri ve
- Göstergeler listesi

biçiminde yapılmaktadır.

Temel göstergeler (core indicators), pratik ve stratejik nedenlerle çok sayıda göstergenin izlenmesindeki güçlükler dikkate alınarak, kullanıcı gruplarının özgül ihtiyaçlarına odaklanan bir dizi stratejik göstergenin belirlenmesidir. Bu yaklaşımda, plan uygulamasının stratejik önemi olan bazı özel alanları için, sayıca sınırlı "temel gösterge" belirlenebilir (istihdamla, küçük sanayi ile ilgili göstergeler gibi). Temel göstergeler, bazen, göstergelerin bir üst düzeyde birleştirilmesiyle de elde edilebilir. Bazı durumlarda plan yürütücüleri, tahmin etmesi (hesaplaması) ve izlemesi kolay göstergeleri temel gösterge olarak tercih edebilirler. Temel göstergeler, genel olarak program izleme için ve tematik analizler için göreli olarak daha uygun ve kullanışlıdır (EC, 2006). Temel gösterge kullanımı genellikle, stratejik amaçlarla ve tematik analizler için tercih edilmektedir.

Performans göstergeleri ise, fonksiyonel karakteristiklere göre seçilebilir. Önemli olan, planın hiyerarşik olarak bölümlenmiş kısımlarında performansının ölçülebilmesidir. Performans göstergelerinde göz önünde tutulması gereken hususlar,

- etkililik,
- yönetim kalitesine etkisi,
- mali uygulamanın kolaylaşması

gibi konularıdır.

Göstergelerin belirlenmesi ve kullanımıyla ilgili bazı güçlükler söz konusu olabilir. Bunlar:

- Planlanan eylemler ile elde edilen sonuçlarda, neden ve sonuç ilişkilerinin kurulmasında,
- Ölçme yöntemlerindeki karmaşıklıklar nedeniyle,
- Bazı kritik karar alma dönemlerinde (ex-ante, ara dönem, ex-post), veri hazır olmaması nedeniyle,
- Bazı göstergelerin birleştirilmesinde/ toplulaştırılmasında,
- Her düzeyde uygun fiziksel göstergelerin seçilmesinde,

ortaya çıkabilir. Ayrıca göstergeler, bazı tür gelişmeleri kapsamayabilir veya dolaylı olarak etkiler ya da beklenmedik türden etkilerin ortaya çıkması söz konusu olabilir. Bu durumda, bu tür beklenmedik etki ve sonuçların da izlenmesine hazırlıklı olmak gerekir.

Değerlendirme

Değerlendirme ise, izlemeden elde edilen sonuçların yorumlandığı aşamadır ve izlemeye göre farklı bir süreçtir. Değerlendirme, projedeki tıkanıklıkların açılması için önemli fırsatlar yaratabilir. Sürekli ve enteraktif bir süreçtir. Planın yeni ortaya çıkmakta olan gelişmelere veya değişimlere uyum yapabilmesini sağlar. Böylece yeni gelişmeler, bölgesel politika döngüsünde yerini alacaktır. Değerlendirmede genellikle kullanılan kriterler; etkinlik, etkililik, uygunluk, verimlilik, sürdürülebilirlik gibi kriterlerdir.

Etkinlik: "Çıktı/ sonuç ve etki" ile "girdiler" (özellikle mali kaynaklar) arasındaki oranın karşılaştırılmasıdır. Bu tür değerlendirme ile, "daha az kaynak kullanarak aynı sonuç elde edilebilir mi?" sorusuna yanıt aranmaktadır.

Etkililik: "Başlangıçta planlanan" ile "gerçekleşen" arasında (gerçekleşen ile gerçekleşmesi beklenen çıktı/ sonuç/ etki) bir karşılaştırmadır.

Değerlendirmede önemli olan sadece pozitif sonuçlara değil, negatif sonuçlara da dikkat edilmesi, planda gereken revizyonların zamanında yapılmasının sağlanabilmesidir.

YHGP için İ&D sisteminin kurulması

KA yasasının Md. 5 (b) ve (d) paragrafları gereğince, "…bölge planı ve programlarının uygulanmasını sağlayıcı faaliyet ve projelere destek olmak, bu kapsamda desteklenen projelerin uygulama sürecini izlemek, değerlendirmek,…" ajansın görevleri arasındadır.

Ayrıca, Kalkınma Kurulu'nun görev ve yetkileri (Md. 9, paragraf b) "Ajansın yıllık faaliyet ve iç denetim raporlarını görüşmek, değerlendirmek ve yönetim kuruluna öneride bulunmak" olarak tanımlanmakta, Yönetim Kurulu'nun görevleri arasında da (Md. 11, c) "yıllık mali raporu…onaylamak" ve (Md. 11, e) altı aylık ara rapor ile yıllık faaliyet raporunu DPT Müsteşarlığı'na göndermek" yer almaktadır.

Bütçe Sonuçları (Md. 24) ve Denetim (Md. 25) maddelerinde, mali denetimin nasıl yapılacağı belirtilmektedir. Maddeler, KA için iç ve dış denetim öngörmektedir. İç denetimde, Ajans'ın "faaliyetleri, hesapları, işlemleri ve performansı yönetim kurulu başkanı veya genel sekreter ile bir denetçi tarafından" denetlenmektedir. Dış denetimin ise, İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın birlikte belirleyeceği esas ve usullere göre, yönetim kurulu tarafından bağımsız denetim kurullarına incelettirilerek yapılması öngörülmektedir.

Kalkınma Ajanslarının Çalışma Usul ve Esasları Hakkındaki Yönetmeliğin 5. Bölüm'ünde tanımlanan (Md. 29) "Çalışma Birimleri" Ajansın ihtiyaç durumuna göre, Genel Sekreterlik bünyesinde çalışma birimlerinin kurulması ve çalışma birimi başkanlarının uzman personel arasından belirlenmesi öngörülmektedir.

Yasa ve yönetmelikte öngörülen denetim ve raporlama görevleri, daha çok mali amaçlıdır. Bununla birlikte, ajansın faaliyetlerinin ve performansının

gözden geçirilmesi, uygulamalar için öneriler geliştirilmesi, çeşitli birimler için sayılan görevler arasındadır. İ&D fonksiyonu için, yasa ve yönetmelikte, bunun dışında bir belirleme bulunmamaktadır; bu nedenle, bölge planı uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi için, aşağıdaki şemada özetlenen örgütsel bir sistem önerilmektedir.

Bölge planının uygulamalarının izlenmesi ve değerlendirilmesi ile ilgili olarak yasa ve yönetmelikte tanımlanan birimler 3 grupta ele alınabilir. Bu nedenle, önerilen sistem 3 bölümden oluşmaktadır:

Birinci grupta/ blokta, tamamen teknik çalışmalar yer almaktadır. Verilerin düzenli ve sistematik olarak toplanması, göstergelerin tanımlanması, gerekiyorsa temel göstergeler hazırlanması, mevcut istatistiklerin baz-çizgi göstergeleri doğrultusunda izlenmesi, gerekiyorsa yeni veri toplamak için saha çalışmalarının yaptırılması gibi, veri tabanının oluşturulması ve güncel olarak geliştirilmesi olarak özetlenebilecek görev, yönetmeliğin 29. maddesine göre kurulacak "çalışma birimine" (ÇB) verilebilir. Çalışma birimi, uzman personelden birinin başkanlığında, stratejik amaçlara göre bölümlenmiş bir veri ve bilgi oluşturma yapısını teknik olarak kurar. Böylece *izleme* işlevi, teknik olarak düzenli bir işleyiş tanımına kavuşmaktadır.

İkinci grupta/ blokta farklı birimler yer almaktadır ve her birim İ&D fonksiyonu ile ilişkisini, yasa ve yönetmelikte tanımlanmış işlevleri çerçevesinden kuracaktır:

Genel Sekreterlik (GS): Uygulamada sorumlu kuruluş olarak, uygulamaları izlemesi ve gelişme raporunu hazırlayabilmesi için YK'ya aktarmak, genel sekreterliğin görevi olacaktır. Bu görevi yerine getirebilmek için ÇB'yi kurmak ve verimli/ etkin bir biçimde işleyişini sağlamak, ÇB'nin iş yönetimini üst düzeyde gerçekleştirmek, GS'nin ilgi alanında bulunacaktır. Bu nedenle, genel sekreterlik, mali konulardan başka, "çıktı" ve "sonuç" tipi göstergelerin etkileri üzerinde çalışacaktır.

Yönetim kurulu (YK): Genel Sekreter YK'ya karşı sorumludur ve YK'nın görevleri arasında, DPT Müsteşarlığı'na yıllık mali raporu ve altı aylık ilerleme raporunu sunmak bulunmaktadır. Bu nedenle, YK, GS ve ÇB ile sıkı bir işbirliği yapmak ve gelişmeleri sürekli olarak izlemek ve değerlendirmek durumundadır. YK izlemesinin daha çok özgül amaçlarla ve "sonuç" tipi göstergelerle ilgili olacağı düşünülebilir.

İç denetim, YK başkanı, GS ve bir denetçi tarafından ortaklaşa yapılmaktadır. Bu denetimde performans da göz önünde tutulacağı için, denetim sadece mali konularla ilgili olmayacaktır. İç denetimin yapılmasıyla ilgili madde, bu çalışmanın yerine getirilmesini, GS ve YK ile yakın ilişki içinde tanımlamaktadır. Bu nedenle bu düzeyde yerine getirilecek İ&D fonksiyonu, denetlemenin yanı sıra, yukarıdan aşağı yapılan "etki" değerlendirmesi olarak düşünülebilir.

Mali denetimin dışında, bölge planı uygulamasıyla meydana gelmekte olan/ gelen değişimin, çeşitli düzeylerde değerlendirmesini içeren raporların yazılması ile ilgili görev, yasa ve yönetmelikteki genel ifadeler dikkate alınarak, ikinci blokta yer alan aktörlerden GS'nin sorumluluk alanı içinde tanımlanabilir. GS'nin hazırlayacağı değerlendirme raporunun formatı, içeriği, dönemlendirilmesi ve değerlendirme raporundan hareketle yapılması gereken işlerin (planla ilgili revizyonlar, yeni çalışma- ek çalışma ihtiyaçlarının yerine getirilmesi, geçerliği kalmayan bazı önerilerin plandan çıkartılması, vb) nasıl tanımlanacağı ve plan dokümanına nasıl ekleneceği ile ilgili önerilerin hazırlanması, YK'nın görevleri arasında olacaktır.

YK'nın, DPT Müsteşarlığına sunacağı ilerleme raporları, GS tarafından hazırlanan ve YK tarafından tartışılarak onaylanan değerlendirme raporunu içerecek biçimde hazırlanabilir. YK'nın altı aylık "ilerleme raporu", İ&D terminolojisi içinde "değerlendirme" işlevinin yerine getirilmesi için hazırlanacak rapor olacaktır. Bu nedenle, planla ilgili gelişme (revizyon) önerileri, YK'nın, DPT ile işbir-

liği içinde gerçekleştireceği bir işleyişe kavuşmuş olacaktır. Böylece, YHGP uygulamasında *değerlendirme* işlevinin düzenli ve sistemli bir biçimde nasıl gerçekleştirileceği, teknik olarak açıklanmış olmaktadır.

Üçüncü blok, birbirinden farklı iki birimden oluşmaktadır. İ&D fonksiyonu açısından, Kalkınma Kurulu (KK), YK'nın çalışmalarını ("Ajansın yıllık faaliyet ve iç denetim raporlarını görüşmek, değerlendirmek ve yönetim kuruluna öneride bulunmak") değerlendirmek durumundadır. Yılda en az 2 kez toplanan bir kurul olarak, KK'nın yerine getireceği İ&D fonksiyonu, yine "sonuç ve etki değerlendirmesi" düzeyinde olacaktır. Bununla birlikte KK, yaklaşık 100 kişiden oluşan bir genel kurul ile çalışacağı için, operasyonel amaçlar ve özgül amaçlarla ilgili eleştiriler ve öneriler getirerek de İ&D fonksiyonu gerçekleştirebilir. Bu durumda, KK'nın işlevi, bir bakıma, aşağıdan yukarıya bir ilişki mantığı içinde değerlendirilebilir. Önerilen İ&D sisteminde eksik olan (belki sadece proje düzeyinde, her projenin İ&D fonksiyonu için tasarladığı modüle göre gerçekleşebilecek) aşağıdan yukarı izleme ve değerlendirme sorunu, böylece, bir ölçüde giderilebilecektir.

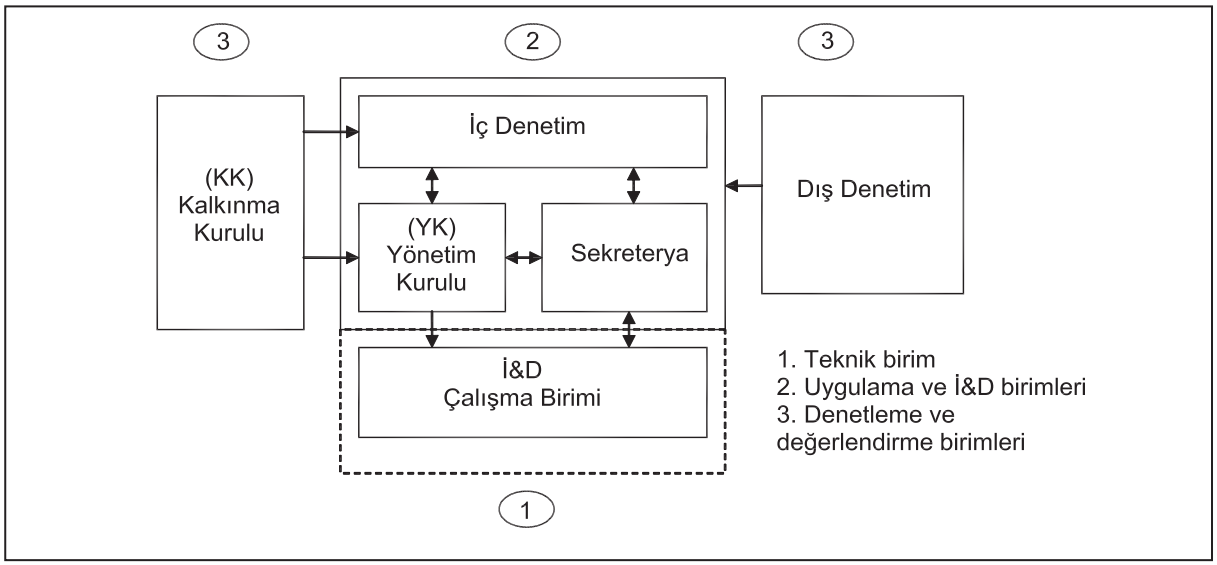
Üçüncü bloğun ikinci grubunda, dış denetimi yapacak olan ve "İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı'nın birlikte belirleyeceği esas ve usullere göre, YK tarafından bağımsız denetim kurullarına incelettirilerek yapılması öngörülen" denetim işlevi yer almaktadır. Bağımsız *denetim* kurulunun yerine getireceği işlev, denetim olmakla birlikte, bunun bir çeşit İ&D fonksiyonu gibi düşünülmesi söz konusudur. Bu birimin yukarıda adı geçen kuruluşların belirleyeceği esas ve usullere göre yapacağı değerlendirmenin, "etki değerlendirmesi" niteliğinde olacağı ve bölgesel kalkınma stratejisinin pekiştirilmesinde veya gerekiyorsa revizyonunda etkili olması beklenmelidir.

Sonuç

İ&D sistemi mevcut mevzuatın tanımladığı çerçevede oluşturulduğu ve mevzuatta İ&D için katılım kanalları tanımlanmadığı için İ&D fonksiyonu sadece yukarıdan aşağı yaklaşımla gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte, mevcut yasalar ve kurallar çerçevesinde, İ&D fonksiyonu önemsendiğinde ve proje döngüsünün bu boyutu güçlendirilmeye çalışıldığında, planın etkililiği ve etkinliği artacaktır. Sistem, yararlarını kanıtladıkça, zaman içinde daha da güçlendirilebilir.

Yukarıdaki şemada, İ&D fonksiyonu bakımından en yoğun çalışma, birinci blokta bulunan

Şekil 5.6 KA için İ&D Sistemi Önerisi

"Çalışma Birimi"ne düşmektedir. ÇB, hem baz çizgisini dikkate alarak, bölge planının ve projelerin uygulanmasına göre yeni ve güncel veri ve bilgi derleyecek, hem de bu verilerin göstergelere dönüşmesini sağlayacak, sistemli bir kayıt düzeni içinde veritabanı oluşturacak, nesnel bilgiyi İ&D çalışması yapan diğer birimlerin kullanımına sunacaktır.

KA, yasaya göre küçük bir birim olarak tanımlandığından, her stratejik amacın ayrı ayrı izlenmesine yönelik veri ve istatistik derleyecek biçimde örgütlenmesi mümkün görülmemektedir. Bununla birlikte, ileride İ&D fonksiyonunun yararları çoğaltılmak istenirse, her stratejik amaç için, bölge düzeyinde, ayrı ve uzmanlaşmış bir izleme birimi kurulması ve böylece veri toplanması, yeni bilgilerin yaratılması çalışmalarının/ araştırmaların tasarlanması ve örgütlenmesi, çeşitli düzeylerde tartışmaya açılmasının sağlanması, yararlı olacaktır.

Değerlendirme sonucunda, eğer planda revizyon yapılmasını gerektiren sorunlar saptanmışsa, şemaya göre İ&D işlevlerini farklı kurumsal yapılarla ve farklı ölçeklerde yerine getirmekte olan gruplar, ortak sorunla ilgili bağlantıları sağlayarak ve projeyi yürütmekle yükümlü/ proje sonuçlarından etkilenmekte olan bütün tarafları tartışmanın içinde yer almaya çağırarak, revizyon için yeni bir çalışmanın nasıl yapılacağını tasarlamalıdır. Böylece, sorunlar üzerinde açık tartışma yapılması ve birlikte öneri/ önlem geliştirilmesi veya çözümler üretilmesi sağlanacaktır.

Aşağıda, "çıktı", "sonuç" ve "etki" türüne göre sınıflandırılmış biçimde, bir dizi izleme göstergesi yer almaktadır. Bu göstergeler, İ&D yapmakla görevli olması önerilen grubun çalışmalarına başlarken yararlanması için, bir başlangıç önerisi olarak yer almaktadır. Bu öneri göstergelerin zaman içinde değişmesi, yenilenmesi ve bazılarının, grubun çalışma amaçlarına göre yeniden tasarlanması gerekecektir. Stratejik amaç bazında İ&D yapılabilmesi için, "etki" göstergelerinin bir indeks olarak düzenlenmesi gerekecektir. Bu düzenleme, "İzleme ve Değerlendirme" çalışma birimi tarafından yeniden kurgulama, genelleştirme veya ayrıntılandırma biçiminde yapılabilir.

Çizelgede "etki" ile ilgili olarak önerilen göstergelerin bir bölümü oldukça soyut bir duruma ilişkin göstergelerdir. Bu tür göstergelerin nasıl bir yöntemle ölçme işinde kullanılabilir hale getirileceği, izleme ve değerlendirme yapan grup tarafından belirlenecektir. Bu gösterge tanımları bir endeks veya bir oran biçiminde tasarlanabilir. Bu tür tanımlar, izleyen grubun net olarak hangi etkiyi değerlendirmek isteyeceği ile ilgili olacaktır. Bu nedenle, tanımların netleşmesi, süreç içinde gerçekleşecektir.

Göstergelerin daha somut biçimde kurgulanması için, almaşık bir yaklaşım, ÇB'nin uygulanan ve uygulanmak üzere başvurusu yapılmış projelerde belirlenmiş olan İ&D göstergelerini toplayarak yeni bir gösterge destesi elde etmesi olabilir. Daha sonra bu göstergeler, tedbir, öncelik ve stratejik amaç düzeylerindeki değerlendirmelerde kullanılacak biçimde gruplandırılarak veya birleştirilerek temel göstergelere dönüştürülebilir veya müdahale ölçeğinin amaçlarına göre yeni göstergeler tanımlayabilir.

İçerik ve uygulama amacıyla yapılacak izleme ve değerlendirmenin dışında, mali izleme ve denetimin de yapılması gerekecektir. Bütçe amaçlı denetimin nasıl yapılacağı 5449 numaralı kanunda belirtilmektedir. Bunun yanı sıra, bölge planının genel uygulamasının harcamalar, yönünden izlenmesi de gereklidir. Bu amaçla, bütçe öngörülerinin yapıldığı çizelgeye yıllık ve dönemsel olarak gerçekleşme oranlarının gösterileceği sütunların eklenmesi gerekecektir. Böylece, her dönem, stratejik amaçlar ve öncelikler düzeyinde, kamu kesimi için bütçe harcamalarından, özel kesim için de, proje uygulamalarının izlenmesinden sağlanacak bilgiyle, gelişmelerin mali olarak da izlenmesi mümkün olacaktır.

Tablo 5.3 Stratejik Amaca Göre Sınıflandırılmış İzleme Göstergeleri

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Altyapı inşaatlarının yapımı		Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi	ETKİN BİR MEKANSAL ORGANİZASYON OLUŞTURULMASI
Göstergeler	Yıllık liman trafiği (gemi tiplerine göre türel dağılım)	DLH	Denizyolu taşımacılığında etkinlik Karayolunda trafik akış hızı Trafik kazalarında ölenlerin sayısı* Demiryolu taşımacılığında etkinlik Hava taşımacılığında maliyet azalımı	Bölgesel ulaşım ağında etkinlik
	Limanda elleçlenen mal miktarı (ton/yıl)	DLH		
	Yol segmentlerine göre karayolu trafiğinin türel dağılımı	TCK		
	Yol segmentlerine göre taşınan yük miktarı (ton/yıl)	TCK		
	Demiryolu segmentlerine göre taşınan yük miktarı (ton/yıl)	DDY		
	Havaalanlarına göre, hava ulaşım trafiği (kalkan uçak sayısı) veya taşınan yolcu (kişi/yıl), taşınan yük (ton/yıl)	DLH		
	Boru hatlarıyla taşınan yük (m^3/yıl veya ton/yıl)	BOTAŞ		
	Kişi başına kamu yatırım miktarı (illere göre)	TÜİK		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Kentlerde niteliksel iyileştirme güvenli hale getirme inşaatlarının yapımı		Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması	Planlı ve afete karşı güvenli biçimde gelişmiş, birimler arasındaki işlevsel ağ ilişkileri kurulmuş kentsel sistem
Göstergeler	Kentsel nüfus artış oranı†	TÜİK	Kentsel nüfus oranı† Belediye hizmetlerinde etkinlik Afete güvenli yapı oranı Toplumsal hizmetlere erişebilirlik Etkin kentiçi taşımacılık Kentlerde gündelik yaşamda ulaşımda kaybedilen zaman* Bilgi toplumu altyapısına erişebilirlik	Kentsel üretimde verimlilik Üretimde çeşitlenme Üretimde uzmanlaşma Dışsal ekonomiler
	Stratejik planını yerel ekonomik kalkınma anlayışına uygun biçimde yapan belediye sayısı	TÜİK		
	Mikro-bölgeleme haritasını yapan belediye sayısı	Belediye/ Afet İşleri Genel Müdürlüğü		
	İmar planlarını stratejik plandaki ana düşünceye ve mikro-bölgelemeye uygun biçime getiren belediye sayısı	TÜİK		
	Birinci ve ikinci derece deprem bölgelerinde risk sakınım planı yapan belediye sayısı	Afet İşleri Genel Müdürlüğü		
	Korunması gereken tarihi doku alanı içinde korumaya alınan alan ve oranı	Koruma müdürlükleri		
	Kente gelen hanehalkı başına üretilen yeni ve ulaşılabilir konut miktarı	TÜİK/ TOKİ, Belediye		
	Kentlerde ödenebilir fiyatlarla konut arzı yeterliliği*	TÜİK/ TOKİ, Belediye		
	Kentlerde verilen konut ruhsat adedi ve toplam alanı	TÜİK/ Belediye		
	Kentlerde verilen işyeri ruhsat adedi ve toplam alanı	TÜİK/ Belediye		
	Kentlerde oda başına kişi sayısı*	TÜİK/ Belediye		
	Güvenli mülkiyete ulaşan nüfus yüzdesi	TÜİK/ TOKİ, Belediye		
	Kentlerde yasal statüsü olmayan konutların oranı*	TÜİK/ TOKİ, Belediye		
	Kentlerde 1000 kişi başına düşen yeşil alan-rekreasyon alanı (m^2)	TÜİK		
	Kentlerde çağ nüfusu başına düşen oyun alanı (m^2)	TÜİK		

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Göstergeler	Kentlerde çağ nüfusu başına düşen eğitim alanı (m^2)	TÜİK		
	Kentlerde 1000 kişi başına düşen sağlık alanı (m^2)	TÜİK		
	Kentlerde 1000 kişi başına düşen kültür alanı (m^2)	TÜİK		
	Kentlerde 1000 kişi başına düşen özel araç sayısı	TÜİK		
	Kentlerde 1000 araç başına düşen otopark sayısı/ alanı	TÜİK		
	Kişi başına belediye gelirleri (kentlere göre)	TÜİK/ Belediye		
	Kişi başına belediye giderleri (kentlere göre)	TÜİK/ Belediye		
	Kentlerde yolcu başına düşen kamu taşıma kapasitesi (yer/ vb) sayısı	TÜİK/ Belediye		
	Kentlerde dinlence ve eğlence hizmetlerinin gelişmişliği			
	1000 kişi başına düşen internet abonesi sayısı	TÜİK/ Telekom		
	1000 kişi başına düşen telefon hattı sayısı	TÜİK/ Telekom		
	1000 kişi başına cep telefonu sayısı	TÜİK		
	1000 kişi başına düşen kişisel bilgisayar sayısı	TÜİK/ Telekom		
	Yenilenen bina sayısı	TÜİK/ Belediye		
	Finansman sağlanan kentsel dönüşüm proje sayısı	TÜİK/ Belediye		
	Projeden iki yıl sonra kentsel dönüşüm projesi ile istihdam edilebilen kişi sayısı	TÜİK/ Belediye		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	MKY'lere altyapı yapılması ve kurumsal hizmet sağlanması		Kırsal kesim yerleşim deseninde dönüşüm: Çok küçük yerleşim birimlerinin azalması, orta büyüklükte kırsal yerleşim merkezlerinin gelişmesi ve çevrelerindeki daha küçük kırsal merkezlere sunulan hizmette artış	Kırsal yerleşim deseninin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi
Göstergeler	MKY'lerde nüfus artış hızı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK	Kırda belediye hizmetlerine erişebilirlik	Kırda kamu hizmetlerinde verimlilik
	Kırsal nüfus içinde MKY'lerde yaşayan nüfusun oranı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK	Kırda temel sağlık hizmetlerine erişebilirlik artışı†	
	Birinci sınıf il yolu ile bir üst merkeze bağlanan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ TCK	Kırda kaba doğum oranı artışı† Kırda istenilen aile büyüklüğü artışı†	
	Belediye teşkilatı olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ İçişleri Bakanlığı	Kırda kaba ölüm oranı artışı† 15-19 yaş grubundaki kadınların doğurganlık oranı artışı†	
	İmar planı yenilenen MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ Belediye	Kırda eğitim hizmetlerine erişebilirlik	
	Kanalizasyon sistemi olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ Belediye/ İller Bankası		
	Borulu içme suyu olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ Belediye/ İller Bankası		
	Sağlık ocağında hekim kadrosu tam olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ SB		
	Sağlık ocağında hizmet verilen hasta sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ SB		
	Sağlık ocağında ebe kadrosu tam olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ SB		
	Sağlık ocağı ve tüm kır nüfusuna ulaşan bağlı sağlık evleri sistemi olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ SB		

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Göstergeler	Mobil hizmet uygulaması yapan sağlık ocağı bulunan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ SB		
	Mobil hizmet kapsamında hizmet verilen yıllık hasta sayısı	TÜİK/ SB		
	Temel laboratuar incelemelerinin yapılabileceği laboratuara sahip MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ SB		
	Sıfır yaş grubunda, etki sınırları içinde tam aşılı oranı yüzde 95 olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ SB		
	Orta öğretim kurumu olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ MEB		
	Meslek okulu olan MKY sayısı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ MEB		
	Temel eğitimde kız ve erkek öğrenci oranı farkı yüzde 2'den fazla olmayan MKY oranı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ MEB		
	MKY'lerde orta öğretim okullarında kız ve erkek öğrenci oranı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ MEB		
	Özel kesime ait tarımsal işleme/ ön işleme, ambalajlama-paketleme- markalama tesisi olan MKY sayısı	TÜİK/ TKİB		
	Kişisel bilgisayara sahip hane oranı yüzde 5'i aşan MKY'lerin sayısı	TÜİK/ Telekom		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Demografik göstergelerin ülke ortalamasına yaklaşması		Dengeli ve toplumsal gelişmeye uygun nüfus yapısının oluşumu	İNSAN KAYNAKLARININ ve TOPLUMSAL YAPININ GELİŞTİRİLMESİ
Göstergeler	Bölge hanehalkı sayısı	TÜİK	Bölgesel doğurganlık hızı†	Bölgesel nüfus artış hızı
	Bölgesel yaş-bağımlılık oranı	TÜİK	Kentlerde göçmen nüfus oranı*	Toplumsal çeşitlilik*
	Bölgesel ve kadın-erkek ayrımlı 15-64 nüfus oranı	TÜİK	Kentlerde net göç hızı*	
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Eğitim hizmeti veren kurumların nicelik ve nitelik olarak yeterli düzeyde çalışması		Bölgede, temel eğitimde tam kapsama, mesleki eğitim okullaşma oranında ve yüksek öğrenim gören öğrenci sayısında artış,	Her düzeydeki eğitimin, bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre örgütlenmesi
Göstergeler	Bölge GSYH'sından eğitime ayrılan pay	TÜİK/ MEB	Eğitim hizmetlerinde etkinlik Buluş ve yenilik yapma kapasitesi	İlk ve orta öğretimde cinsiyet oranı eşitliği†
	6+ yaş grubunda okur-yazar kadın oranı	TÜİK/ MEB		
	İlk ve ortaöğretimde okullaşma oranı (kız ve erkek)	TÜİK/ MEB		
	Okul bitirenler içinde ilköğretim mezunlarının oranı	TÜİK/ MEB		
	Ortaöğretimde düz lise ve meslek lisesi okullaşma oranları (ve/veya bu okullardaki kız ve erkek öğrenci oranı)	TÜİK/ MEB		
	Ortalama eğitim görülen yıl sayısı*			
	Üniversite bitirenlerin okul bitirenlere oranı (kadın-erkek ayrımlı)	TÜİK/ MEB		
	Bölge üniversitelerinde fakülte ve yüksek okullardan mezuniyet oranları	TÜİK/ MEB		
	Bölge üniversitelerinden diğer üniversitelere veya yurt dışına master ve doktora eğitimine giden eleman sayısı	TÜİK/ MEB		
	Yetişkin eğitimine katılanlardan sertifika-diploma alanların oranı (kadın-erkek ayrımlı)	TÜİK/ MEB		

		Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Göstergeler		Yetişkin eğitimine eklenen yeni program sayısı (kursun açıldığı yere göre)	TÜİK/ MEB		
		Tarımsal yayıma katılan nüfus (kursun açıldığı yere göre ve kadın-erkek ayrımlı)	TÜİK/ TKİB		
		Bir yılda üniversite - kamu - çiftçi - STK ortaklığıyla geliştirilen sanayi/ hizmet projesi sayısı	TÜİK/ SB		
		Bir yılda üniversite - kamu - çiftçi - STK ortaklığıyla geliştirilen tarımsal proje sayısı	TÜİK/ TKİB		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı		Kentsel sorunlarla ilgili kurumların nicelik ve nitelik olarak yeterli düzeyde çalışması		Kentlerde toplumsal içermeyi ve aktif istihdam hizmetleri sağlayan ve kadınlara yönelik özel hizmet sunan kurumların artması	Yoksullaşmaya, işsizliğe ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi ve yoksulluğun azalması
Göstergeler		Bölge GSYH'sından temel sosyal hizmetlere ayrılan pay	TÜİK	Kentsel yoksul nüfus oranı Temel sağlık hizmetlerine ulaşabilen kentsel nüfus oranı†	Kentlerde orta sınıfların büyüklüğü* Kentlerde düşey mobilitenin varlığı* Toplumsal eşitsizlik göstergesi veya Gini katsayısı (bölgesel) Kentlerde kişi başına gelir artışı Kentlerde kadın nüfus başına gelir artışı Kentlerde sokakta çalışan çocuk oranında azalma
		Temel sosyal hizmetler için kişi başına düşen kamu harcaması (il bazında)	TÜİK		
		Kente yeni gelen nüfusun oranı (kentlere göre)	TÜİK		
		Kente yeni gelenlerden TM veya diğer toplumsal destek kurumlarıyla ilişkiye geçenlerin sayısı (kentlere göre)	TÜİK		
		Kente yeni gelenlerden bir yetişkin eğitim programına katılanların sayısı (kentlere göre)	TÜİK		
		Kente yeni gelenlerden bir toplumsal destek örgütü tarafından işe yerleştirilen sayısı (kentlere göre)	TÜİK		
		Kentlerde boşanma hızı*			
		Kentlerde intihar oranı*			
		Kentlerde mülkiyete dayalı suç oranı*			
		Aşırı yoksulluk: 0rtalama günlük geliri 1 doların altında olan nüfusun oranı (kentlere göre)	TÜİK		
		Yeşil kartlı kişi oranı (illere göre)	TÜİK		
		SYDTF'nin sağladığı destekten yararlanan sayısı (illere göre)	TÜİK		
		SRAP'dan mikro-finans sağlayan kişi sayısı	TÜİK		
		Beş yaşın altındaki düşük ağırlıklı çocuk oranı (illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı) †	TÜİK		
		Kentlerde sağlık personeli tarafından yaptırılan doğumların oranı†	TÜİK		
		Günlük asgari beslenme gereksinimini karşılayan nüfus oranı†			
		Kişi başına gıda ve gıda dışı yoksulluk oranı (bölgesel)	TÜİK		
		En yoksul beşte birlik payın gıda için harcadığı gelirin yüzdesi (bölgesel)	TÜİK		
		İşgücüne katılma oranı (il bazında, cinsiyete göre) †	TÜİK		
		İstihdam oranı (il bazında, cinsiyete göre)	TÜİK		
		Bölgesel istihdamın sektörel dağılımı (il bazında, cinsiyete göre)	TÜİK		

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Göstergeler	Bölgesel kırsal istihdamın sektörel dağılımı (il bazında, cinsiyete göre)	TÜİK		
	İşsizlik oranı (il bazında, cinsiyete göre) †	TÜİK		
	Tarım dışı işsizlik oranı	TÜİK		
	Gençlerde (18-24) istihdam edilmeyenlerin oranı	TÜİK		
	ILO ile karşılaştırılabilir işsizlik oranı (cinsiyete göre)	TÜİK		
	Kentsel alanlarda enformel sektörde çalışan kadın oranı	TÜİK		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Yaşam kalitesiyle ilgili kurumların nicelik ve nitelik olarak yeterli düzeyde çalışması		Toplumsal cinsiyet eşitliği çalışmalarının, anne - çocuk ve yaşlı sağlık hizmetleri kapsamının genişlemesi	Bölgede kentsel toplumsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi
Göstergeler	Kadın sığınma evleri açan belediye sayısı ve kadın sığınma evlerinin sayısı	TÜİK	Bölgede kurulan "kadına yönelik şiddeti izleme komitesi" sayısı Kentte anne sağlık hizmetlerine erişebilirlik	Doğuşta beklenen yaşam süresi (cinsiyete ve illere göre) Toplumsal cinsiyet eşitliği endeksi
	Merkezi yönetimde kadınların yer aldığı makam oranı†			
	Kadın-erkek eşitliği konusunda personelini eğiten belediye sayısı ve/veya eğitim alan personelin oranı	TÜİK		
	Kadın-erkek eşitliği konusunda merkezi kamu kurumlarında eğitim alan personelin sayısı	TÜİK		
	Kadın-erkek eşitliği konusunda personelini eğiten özel kesim kurumu sayısı	TÜİK		
	Bölge milletvekilleri kadın-erkek oranı	TÜİK		
	Bölge il özel idare meclisleri kadın üye oranı	TÜİK		
	Bölge belediye meclisleri kadın üye oranı	TÜİK		
	1000 kişiye düşen gazete sayısı*			
	100 000 kadın başına düşen, kadına yönelik bildirilmiş şiddet vakası sayısı (kentlere göre)	TÜİK		
	Namus/ töre cinayetlerinin sıklığı*			
	15 yaşının altında olup çalışan çocukların oranı (il bazında, cinsiyete göre)	TÜİK		
	Anne ölüm hızı†	TÜİK/ SB		
	Bebek ölüm hızı (binde, illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı) †	TÜİK/ SB		
	Çocuk (beş yaş altı) ölüm oranı (binde, illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı) †	TÜİK/ SB		
	Doğum öncesi doktor bakımı alan annelerin oranı (yüzde)	TÜİK/ SB		
	Son beş yılda yapılan doğumların evde yapılma oranı (illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı)	TÜİK/ SB		
	12-23 aylık tam aşılanmış çocukların oranı (illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı)	TÜİK/ SB		
	Yaşlı ve engelli hizmetleri için belediyelerin bütçesinden ayrılan pay (kentlere göre)	TÜİK/ SB		
	Kentlerde altyapıların özürlülerin yaşamını kolaylaştıracak biçimde düzenlenme derecesi*			
	Sağlık sigortası olan nüfus oranı*			

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Kırsal sorunlarla ilgili kurumların nicelik ve nitelik olarak yeterli düzeyde çalışması		Kırdaki yoksul ve dezavantajlı gruplara hizmet götürülmesi ve kapsama oranının genişlemesi	Kırda yaşam kalitesinin gelişmesi
Göstergeler	Kırda, ilköğretimde son sınıfa ulaşan çocuk oranı†	TÜİK/ MEB	Kırda yoksul nüfus oranı Kentte anne sağlık hizmetlerine erişebilirlik	Kırsal kesimde kişi başına gelir artışı Temel sağlık hizmetlerine ulaşabilen nüfusun oranı
	Kırda sağlıklı suya ulaşabilen nüfus oranı†	TÜİK		
	Kırda, yeterli kanalizasyon hizmetine ulaşan nüfusun oranı†	TÜİK		
	Hanehalkı reisi kadın olan hanehalklarının oranı†	TÜİK		
	Kırda anne ölüm hızı†	TÜİK/ SB		
	Bebek ölüm hızı (binde, illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı)	TÜİK/ SB		
	Çocuk (beş yaş altı) ölüm oranı (binde, illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı) †	TÜİK/ SB		
	Kırda kızamık aşısı olan çocukların oranı†	SB		
	Kırda düşük ağırlıklı çocuk oranı†	SB		
	Kırda doğum öncesi doktor bakımı alan annelerin oranı (yüzde)	SB		
	Son beş yılda yapılan doğumların evde yapılma oranı (illere ve cinsiyete göre, kır-kent ayrımlı)	SB		
	Kırda tarım dışı faaliyetlerde ücretli olarak çalışan kadınların oranı*	ÇSGB/ KSSGM il ofisi		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Sanayi altyapısı yatırımlarının yapılması		Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması	İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI ve DIŞA AÇILMA
Göstergeler	Kişi başına imalat sanayi katma değeri (illere göre)	TÜİK	Cari ve üretici fiyatlarıyla bölgesel GSYİH'nın sektörel dağılımı	Bölgesel GSYİH'nın artış hızı Kişi başına GSYİH artış hızı (illere göre) Yatırımların bölgesel GSYİH'ye oranı (illere göre) GSYİH içinde tarım yatırımlarının payı GSYİH içinde sanayi yatırımlarının payı GSYİH içinde hizmet yatırımlarının payı Kişi başına teşvik belgeli yatırım tutarı (illere göre) Kişi başına sanayi ve hizmetlerde kullanılan enerji miktarı* Kişi başına imalat sanayi katma değeri (illere göre)
	OSB parsel sayısı ve yıllık artış oranı (illere göre)	TÜİK		
	KSS işyeri sayısı ve yıllık artış oranı (illere göre)	TÜİK		
	KSS ve OSB doluluk oranı ve yıllık değişme oranı (illere göre)	TÜİK		
	KSS ve OSB'lerde kurulmuş bulunan ortak atölye ve laboratuar sayısı (illere göre)	TÜİK		
	KSS ve OSB'ler dışında kalan KOBİ işyeri oranı (illere göre)	TÜİK		
	İmalat sanayi yıllık çalışanlar ortalama sayısı	TÜİK		
	Ana ulaşım bağlantısı devlet yolu standardında olmayan KSS ve OSB'lerin sayısı (illere/ ilçelere göre)	TÜİK		
	İmalat sanayi kurulu güç kapasitesi miktarı (illere göre)	TÜİK		
	Kişi başına elektrik tüketimi (illere göre)	TÜİK		
	KSS ve OSB'lerde ortalama yıllık elektrik arıza süresi (illere/ ilçelere göre)	TÜİK		
	Doğalgaz erişimi olan KSS ve OSB'lerin sayısı (illere göre)	TÜİK		
	İmalat sanayi yıllık çalışanlar ortalama sayısı (illere göre)	TÜİK		

		Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı		Bölgedeki araştırma kurumlarının nicelik ve nitelik olarak artması		Araştırmaların karar süreçlerinde etkili olması ve üretime - üretim politikasına yol göstermesi için bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi	Bölge firmalarında yenilikçi yaklaşımın benimsenmesi ve buluş yapma faaliyetlerinde artış
Göstergeler		Bölge üniversite ve yüksek okullarında yapılan bilim- mühendislik araştırması sayısı	TÜİK	Teknoloji merkezi olan OSB sayısı	Bölgesel Ar-Ge harcamalarının bölgesel GSYİH'ye oranı (binde) Bölgede Ar-Ge alanında çalışan bilim insanı (milyonda)
		Üniversite- kamu kesimi işbirliği ile kurulan veya kamu ya da özel kesime ait tarımsal araştırma-deneme istasyonu-laboratuar sayısı	TÜİK		
		Üniversitelerin KA ile birlikte veya özel kesimin düzenlediği yıllık arama konferansı sayısı	TÜİK		
		Ar-Ge birimi olan özel kesim kurumu sayısı	TÜİK		
		Bölgedeki özel kesim yazılım firması sayısı	TÜİK		
		Bölgede yeni teknoloji kullanımı için danışmanlık hizmeti veren firma sayısı	TÜİK		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı		Bölgede dış ticaret yapan firmaların nicelik ve nitelik olarak gelişmesi		Dışa açılma	Bölge firmalarının dış ticaret yoluyla büyümesi ve ekonomik kazancını artırması
Göstergeler		GSYİH içinde ihracatın payı (illere ve sektörlere göre)	TÜİK	Bölgede dış ticaret yapan firma sayısında artış Bölgede yapılan dış ticaret miktarının (değer) artışı	Bölge GSYİH içinde yabancı direkt yatırım akışının payı Bölge GSYİH'nin yüzdesi olarak dış ticaret
		KOBİ'lere tanıtım/ satış/ pazarlama ve dış ticaret konusunda danışmanlık veren firmaların sayısı	TÜİK		
		Bölgedeki uluslararası fuarlara katılan (yerli ve yabancı) firma sayısı	TÜİK/ Yerel TSO		
		Bölgede e-ticaret yapan KOBİ sayısı (illere göre)	TÜİK/ Yerel TSO		
		Bölgede kendine ait tescilli bir markayla ticaret yapan firma sayısı (illere göre)	TÜİK/ Yerel TSO		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı		Bölgenin tanıtımının yapılması ve turizm işletme sayısının artması, niteliğinin iyileşmesi		Bölgeyi ziyaret eden turist sayısının artması	Bölge turizminin çeşitlendirilerek gelişmesi
Göstergeler		Bölge müzelerini ve açık hava ören yerlerini gezen ziyaretçi sayısı (illere göre)	TÜİK/ KTB	Sektörde yapılan yatırımlardan sonra yaratılan istihdamın iki yıl sonraki durumu	Bölge GSYİH'nin yüzdesi olarak turizm
		Bölgedeki otel yatak kapasitesi (illere göre)	TÜİK/ KTB		
		Bölgede pansiyon yatak sayısı	TÜİK/ KTB		
		Turistlerin bölgede ortalama kalış süresi (illere göre)	TÜİK/ KTB		
		Kırsal alanda pansiyonculuk veya eko-turizm yapan hane sayısı	TÜİK/ KTB		
		Termal kaynak kapasitesinden yararlanan kişi sayısı	TÜİK/ KTB		
		Bölgeyi tur güzergahı içine alan turizm firması sayısı	TÜİK/ Tur Organizatörleri Birliği		
		Kişi başına turizm kredisi miktarı (illere göre)	TÜİK/ Bankalar Birliği		

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Tarımda teknolojik gelişme için eğitim ve yayım faaliyeti yapılması		Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması	Tarımda yaratılan katma değerin artması, istihdamın azalması
Göstergeler	Örtü altı tarım için düzenlenen yayım faaliyeti (kişi/saat)	TÜİK/ TKİB	Toprak haritasını ve arazi kullanım envanterini düzenli olarak güncelleyen ilçe sayısı Toprak analiz laboratuarlarında yapılan toprak ve yaprak analizi sayısı (illere ve ilçelere göre) Sulama alanlarının toplam ekilebilir alanlar içindeki payı Meteorolojik verilere dayalı tarla içi su yönetimi yapılan tarım alanının oranı (illere ve ilçelere göre) Bölge tarımsal makine parkındaki gelişme Kırsal nüfus başına tarımsal kredi miktarı Örtü altı tarımdan elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Organik tarımdan elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Sertifikalı tohumculuktan elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Kesme çiçek ve süs bitkilerinden elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Tıbbi ilaç ve baharat bitkilerinden elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Meyvecilikten elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Bağcılıktan elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre)	Kırsal nüfus başına tarımsal üretim değeri (illere ve ilçelere göre) Tarımsal üretim değerinin Türkiye içindeki payı (illere ve ilçelere göre) Tarım işkolunda çalışanların toplam istihdama oranı (illere ve ilçelere göre)
	Örtü altı tarım yapılan alanın tarım alanına oranı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ TKİB		
	Örtü altı tarımda yaratılan istihdam (ücretsiz aile işçisi hariç)	TÜİK/ TKİB		
	Organik tarım için düzenlenen yayım faaliyeti (kişi/saat)	TÜİK/ TKİB		
	Organik tarım yapılan alanın toplam tarım alanına oranı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ TKİB		
	Organik tarımda yaratılan istihdam (ücretsiz aile işçisi hariç)	TÜİK/ TKİB		
	Sertifikalı tohumculuk için düzenlenen yayım faaliyeti (kişi/saat)	TÜİK/ TKİB		
	Sertifikalı tohumculuk yapılan alanın toplam tarım alanına oranı (illere ve ilçelere göre)	TÜİK/ TKİB		
	Sertifikalı tohumculukta yaratılan istihdam (ücretsiz aile işçisi hariç)	TÜİK/ TKİB		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Hayvancılığın ve balıkçılığın geliştirilmesi için altyapı yatırımlarının yapılması		Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması	Bölgede hayvancılık ve balıkçılıktan elde edilen gelirin artması
Göstergeler	Islah edilen mera arazisi (yıl/ha)	TÜİK/ TKİB	Bölge OBB'lerindeki işletme sayısı Broyler üretiminde elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Yumurta üretiminde elde edilen katma değer (illere ve ilçelere göre) Su ürünlerinde elde edilen miktar ve katma değer (ilçelere göre) Arı ürünlerinde elde edilen miktar ve katma değer (ilçelere göre)	Bölgede canlı hayvansal üretimden elde edilen katma değer
	Yem bitkisi ekim alanının toplam tarımsal alana oranı	TÜİK/ TKİB		
	Saf ve melez ırk büyükbaşın toplam hayvan sayısına oranı	TÜİK/ TKİB		
	Sektörde yapılan yatırımlardan sonra yaratılan istihdama iki yıl sonra eklenilen kısım	TÜİK/ TKİB		
	Balıkçılık filosunun kapasitesi (tonajı)	TÜİK/ TKİB		
	Balıkçı barınağı kapasitesinde yaratılan artış (ha)	TÜİK/ TKİB		
	Avlanan deniz ürünlerini saklama/ depolama kapasitesi	TÜİK/ TKİB		

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Göstergeler	Senelik su ürünleri işleme kapasitesi (ton/yıl) (Yüzde)	TÜİK/ TKİB	Balıkçılık filosunun önceki dönemlerdeki kapasitesi ile güncel kapasitesi arasındaki fark Sektörde yapılan yatırımlardan sonra yaratılan istihdamın iki yıl sonraki durumu	
	Balıkçılar arasından su ürünleri işletmesi açanların sayıları	TÜİK/ TKİB		
	Sektörde kafes yetiştiriciliği yapan işletmelerin aldığı kredi miktarları	TÜİK/ TKİB		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Mali işlem yapan işyeri sayısının artması		Bölgede, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde yer alan KOBİ'lerin mali yapılarının güçlendirilmesi	Bölgenin dışarıdan yatırım sermayesi çekmesi, yatırımlarını finanse etmeye elverişli mali kurumsal yapıların artması
Göstergeler	Bölgedeki banka şubesi sayısı (illere göre)	TÜİK/ BDDK	Bölgede kullanılan "leasing" miktarı Bölgede kullanılan "factoring" miktarı (illere göre) Bölgedeki ÖFK'lar tarafından toplanan mevduat Sektörde yapılan yatırımlardan sonra yaratılan istihdamın iki yıl sonraki durumu	Gayri Safi Milli Hasılanın yüzdesi olarak ticaret Büyük sermayeli yatırımların sayılarındaki artış
	Kişi başına banka mevduatı	TÜİK/ BDDK		
	Banka mevduatının bölge toplam mevduatı içindeki payı (ilçelere göre)	TÜİK/ BDDK		
	Banka kredilerinin bölge toplam kredileri içindeki payı (ilçelere göre)	TÜİK/ BDDK		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	İnşaat firmalarının kurumsal yapılarını ve çalışanların eğitim durumunu geliştirmesi		İnşaat ve ulaştırma hizmetlerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi	İnşaat sektörünün bölge inşaat yatırımlarınında başat rol oynaması
Göstergeler	Depreme ve doğal afetlere dayanıklı teknolojiler konusunda eğitilen kişi sayısı	Yerel ESOB	İnşaat sektörünün toplam istihdam içindeki payı	İnşaat sektörünün bölge GSYİH'sı içindeki payı
	İnşaat konularında uzmanlaşma ve yeni inşaat teknolojileri konusunda eğitilen kişi sayısı	Yerel ESOB		Ulaştırma sektörünün bölge GSYİH'sı içindeki payı
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Çevre değerlerinin korunması/ iyileştirilmesi amacıyla ölçümlerin yapılması		Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması	EKOLOJİK DENGELERİN, ÇEVRENİN KORUNMASI VE DURUMUNUN İYİLEŞTİRİLMESİ
Göstergeler	İl veya ilçe merkezlerine göre havadaki SO2 miktarı	ÇOB	Kentlerde geri kazanılabilir atıklardan geri kazanılan miktar (ton) Kişi başına içsel yenilenebilir su kaynaklarının değişim hızı Toplam içsel yenilenebilir suyun yüzdesi olarak yıllık yeraltı ve yüzey sularının çekilmesi Enerji tüketiminde çevre dostu teknoloji kullanan veya ekolojik ürün üreten firma sayısı Yenilenebilir enerji kullanan KOBİ sayısı Çevre dostu teknolojiler kullanma konusunda multidisipliner çalışma yapan firma sayısı Atıksu arıtma tesislerine yapılan yıllık yatırım miktarı	Her yıl ağaçlandırılan alan (ha) artışı Yeni korumaya alınan orman alanı (ha) artışı Her yıl özel orman kurulan alan (ha) Her yıl mera ıslahı yapılan alan (ha) artışı Yeşilırmak ve kollarında kirlenmenin azalması Kızılırmak ve kollarında kirlenmenin azalması
	İl veya ilçe merkezlerine göre havadaki partikül madde miktarı	ÇOB		
	Kentsel alanlarda hava kirleticilerin dolaşım yoğunluğu	ÇOB		
	Kentlerdeki atık miktarı (ton)	ÇOB		
	Yıllar itibarıyla toplanan ambalaj atığı miktarı (kg)	ÇOB		
	Atık tipi ve bertaraf yöntemine göre katı atık miktarı	ÇOB		
	Karadeniz'e deşarj yapan akarsuların kirlilik ölçümleri	ÇOB		

	Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Göstergeler	Tatlı su içinde koliform yoğunluğu (illere ve ilçelere ve akarsulara göre)	ÇOB	Katıatık berterafı ve gerikazanım tesislerine yapılan yıllık yatırım miktarı	Akarsu kirliliğindeki azalma Erozyon haritasında olumsuz genişlemenin azalması Toprak kirliliğinde azalma Ağaçlandırılmış alanlarda artış Nitelikli mera alanında artış
	OSB'lerde arıtma tesisi deşarj ölçüm değerleri	ÇOB		
	Koru ve baltalık orman arazisi miktarı (ha)	ÇOB		
	Orman ağaçlarının ağaç türlerine göre alanları (ha)	ÇOB		
	Orman alanlarının azalmasına neden olan faaliyetlere göre orman alanı kayıpları (ha)	ÇOB		
	Ağaç kesme yoğunluğu	ÇOB		
	Çayır-mera alanlarının kullanılma biçimi (ha)	ÇOB		
	Bölgede bir büyükbaş hayvana düşen mera miktarı (BBHB/ha)	ÇOB		
	Bölgede (arazi aşınım) erozyon değerlerine göre arazi genişlikleri (ha)	ÇOB		
	Bölgede gruplar itibarıyla tarım ilaçları tüketim miktarı (ton/yıl)	ÇOB		
	Bölgede tüketilen yapay gübre miktarı (türlerine göre) (ton/yıl)	ÇOB		
	İçsel yenilenebilir enerji kaynakları tüketiminin payı	ÇOB		
	Enerji kullanım yoğunluğu: Birim GSYİH başına enerji kullanımı†			
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı	Biyolojik çeşitliliğin ve faunanın korunması için ölçüm ve denetimin yapılması		Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliliğinin sağlanması	Bölgenin gelişmekle birlikte biyolojik çeçitliliğini ver zenginliğini koruması
Göstergeler	Biyolojik çeşitlilik: Koruma altındaki alan†	ÇOB	Bölgesel sulak alanlarda akılcı ve ekolojik dengeleri koruyarak kullanım sağlayan yeni proje sayısı Seçilmiş önemli ekosistem alanı (ha)	Koruma altındaki alanlardaki artış (ha) Envanteri hazırlanan sulak alan miktarında artış (ha)
	Bölgedeki endemik bitkilerden ve endemik olmamakla birlikte tehlike kategorisi içinde olan türlerden tohumları gen araştırma merkezine gönderilenler	ÇOB		
	CITES sözleşmesine göre ekonomik değeri olan bitkilerden her yıl popülasyonu tespit edilen tür sayısı	ÇOB		
	Bölge faunasında yer alan ve Merkezi Av Komisyonu Listesinde bulunan iki yaşamlı, sürüngen, kuş ve memelileri korumakla görevli devlet memuru sayısı	ÇOB		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı			Yerel yönetimin ve kalkınma ajansının güçlendirilmesi	KURUMSAL YAPININ GÜÇLENDİRİLMESİ
Göstergeler	Personelini yönetişim konusunda eğiten belediye sayısı	Yerel belediye	Stratejik planını hazırlayan belediye sayısı Belediyeler tarafından, alınacak kararları bilimsel verilerle destekleme üzere yapılan araştırma sayısı Bölgede kurulan belediye birliği sayısı Kurulan belediyeler arası bilgi ağı sayısı	Yerel siyasal sistemin demokratikliği ve toplumu temsil oranı* Seçimlerde yerel siyasal sistemin yenilenme oranı* Yerel seçimlere katılma oranı* Yurttaş odaklı belediye hizmeti dönüşümünün sağlanması
	Personelini yönetişim konusunda eğiten il özel idare birimi sayısı	Yerel belediye		
	Çok merkezli yerleşme yapısını desteklemek üzere oluşturulan belediye birliği sayısı	Yerel belediye		
	Tarihi Kentler Birliği'ne üye olan belediye sayısı	Yerel belediye		

		Çıktı	Bilgi/ veri toplanmasından sorumlu olan kurum	Sonuç	Etki
Göstergeler		Bölgede kurulan YG21 sayısı	Yerel belediye		KA aracılığıyla yapılan bölgesel yatırımdaki artış hızı
		Bölgede kurulan Kent Konseyi sayısı	Yerel belediye		
		Bölge belediyelerinde elektronik kanallar üzerinden sunulan hizmet sayısı	Yerel belediye		
		Elektronik kanallar üzerinden sunulan belediye hizmetinin kullanımı	Yerel belediye		
		Elektronik kanallar üzerinden sunulan belediye hizmetlerinde memnuniyet oranı	Yerel belediye		
		Yatırım destek ofisine yapılan yıllık başvuru sayısı (illere ve sektörlere göre)	Yerel belediye		
		Yatırım destek ofisince sonuçlandırılan yıllık başvuru sayısı (illere ve sektörlere göre)	Yerel belediye		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı		Sivil toplum örgütlerinin sayıca çoğalması ve uzmanlaşma alanlarında nitelikli çalışmalar yapması		Sivil toplum örgütlerinin bölgenin diğer örgütlenmiş yapıları ve kurumlarıyla yönetişimci yaklaşımla göre ilişkisinin artması	Sivil toplumun ve özel kesimin güçlendirilmesi
Göstergeler		KOBİ danışmanlığı amacıyla kurulan firma sayısı (illere göre)	Yerel TSO		Sivil toplumun gelişmişliği*
		Bölgede kadın konusunda çalışan STK sayısı	KSGM il ofisi/ Valilik		
		Bölgede çevre konusunda çalışan STK sayısı	İçişleri Bakanlığı/ Valilik		
		Bölgede insan hakları/ kentli hakları konularında çalışan STK sayısı	İçişleri Bakanlığı/ Valilik		
		Bölgede eğitim konusunda çalışan STK sayısı	İçişleri Bakanlığı/ Valilik		
		Bölgede dayanışma ve yoksullukla mücadele konusunda çalışan STK sayısı	İçişleri Bakanlığı/ Valilik		
		Bölgede tarihi eserlerin korunması ve kültür konularında çalışan STK sayısı	İçişleri Bakanlığı/ Valilik		
		Bölgedeki sulama birliği sayısı	DSİ		
		Üyelerine yeni meslek/ esnek istihdam koşullarına uyum sağlama konusunda eğitim sağlayan sendika sayısı	ÇSGB		
Ortaya çıkması beklenen durumun tanımı		Kamu kurumları çalışanlarının eğitilmesi ve e-devlet uygulamasının yaygınlaşması		Kamu kurumlarının uygulamalarında yönetişimci yaklaşımı ve etkileşimi benimsemesi	Bölgedeki merkezi kamu yönetim kurumlarının yeni kamu yönetimi yaklaşımını benimsemesi
Göstergeler		Çalışanlarını yönetişim konusunda eğiten kamu birimi sayısı	Yerel valilik		Yurttaş odaklı kamu hizmeti dönüşümünün sağlanması
		Bölge kamu kurumlarında elektronik kanallar üzerinden sunulan hizmet sayısı	Yerel valilik		
		Elektronik kanallar üzerinden sunulan kamu hizmetinin kullanımı	Yerel valilik		
		Elektronik kanallar üzerinden sunulan kamu hizmetlerde memnuniyet oranı	Yerel valilik		

**Göstergelerin tanımı için TÜBA Çevre Grubu (2003)'e*

† Göstergelerin tanımı için Ünalan (2003)'e bakınız.

5.3 KAYNAK GEREKSİNİMLERİ VE BÖLGEDE YAPILACAK YATIRIMLAR

Senaryo ve Stratejiler Raporu'nda önerilen ve benimsenen A2 senaryosuna göre 2023 yılına kadar kısa, orta ve uzun dönemde kamu kesiminin 8 234 milyon YTL, özel kesimin 58 441 milyon YTL olmak üzere, toplam 66 675 milyon YTL'lik yatırım yapacağı öngörülmüştür (2003 yılı fiyatlarıyla). Planın hazırlandığı tarihten 2023 yılına kadar bölgede yapılacak yatırım tutarının (2003 yılı kaynak ihtiyaçları 2005 yılı değerlerine çevrildiğinde) 80 930 milyon YTL olması planlanmıştır. Söz konusu bu yatırımın 9 994 milyon YTL'lik kısmını (yüzde 12,3) kamu, 70 936 milyon YTL'sinin de (yüzde 87,7) özel kesim tarafından yapılması beklenmektedir. Kaynak ihtiyaçları A2 senaryosu ve bölgede uygulanması düşünülen projelerin temel stratejik amaçları, öncelikleri, tedbirler ve uygulama projeleri dikkate alınarak gerçekçi bir yaklaşımla belirlenmeye çalışılmıştır. Gelecek 20 yılda ihtiyaçların net olarak belirlenmesi çok zor olduğundan, burada verilen kaynak ihtiyaçları zaman içerisinde yerel koşullara ve projelerin uygulama aşamasındaki duruma göre değişebilecektir.

Hazırlanan tablonun asıl amacı, Ana Plan'ın gerektirdiği kaynak ihtiyacının, stratejik amaçlara göre karşılanabilir olduğunu göstermesidir. Tabloda gösterilen büyüklüklerin hepsi aynı ayrıntı ve güvenilirlik düzeyinde bir hesaplamaya dayanmasa da, tablonun genel dengesi hakkında bir gösterim amaçlandığından, farklı güvenilirlikteki rakamların bir tabloda toplanması mümkün olmuştur.

Kamu ve özel kesim yatırımlarının bölgede artarak devam etmesi, bölgenin kalkınmasında önemli bir rol oynayacaktır. Kamu ve özel kesimin beş ana stratejik amaca yönelik olarak gelecekteki 20 yılda 80 423 milyon YTL kaynağa ihtiyaç duyacağı, söz konusu yatırımların 10 020 milyon YTL'sinin kamu (yüzde 12,4), 70 403 milyon YTL'sinin (yüzde 87,6) özel kesim tarafından yapılacağı tahmin edilmiştir (Tablo 5.4). Bu tabloda verilen toplam değerlerin "stratejik amaç, öncelik, tedbir ve proje isimleri" ile birlikte detayları Tablo 5.5'de verilmiştir.

Sektörlere göre ayırım yapıldığında tarım sektörüne 7 897 YTL (yüzde 9,9), sanayi sektörüne 21 851 YTL (yüzde 27,1), hizmet sektörüne 50 675 YTL (yüzde 63,0) yatırım yapılması öngörülmüştür (Tablo 5.6).

Kamunun kentsel ve kırsal yaşam kalitesinin artırılması için altyapı yatırımları ile, temel hizmet konularında yatırım yapacağı düşünülmüştür. Kamu; insan kaynaklarının geliştirilmesi için tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu kalifiye elemanın yetiştirilmesi, temel ve koruyucu sağlık hizmetlerinin tüm kesimlere ulaşması, temel eğitimin kırda ve kentte yaşayanlara sağlanması, çeşitli kurslar, seminerler, paneller ile geniş halk kesimlerinin toplumsal projelere katılımının artırılması için çaba harcamalı ve mali kaynak yaratmalıdır.

Bankacılık bölümünde belirtildiği üzere özel finans kurumlarının gelişmesiyle, özel kesimin bölgede yatırım yapması cazip hale getirilecektir. Bu konuda, kamu, KA ve ÖFK'nın ortak çalışma yapması söz konusu olabilir. Özel kesim yatırımlarının itici gücü olan bankacılık ve diğer mali finans kurumlarının yapacağı katkıların ve alacağı rollerin, bölgenin kalkınmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Bölgede var olan mali gücün bölgede tutulması ve yatırım ortamının iyileştirilmesi ile, bölge bir çekim merkezi haline gelebilecektir.

AB ve diğer uluslararası kuruluşlardan alınabilecek hibe, fon ve kredilerin, bölgede yapılacak yatırımların kaynak ihtiyacının bir bölümünü karşılaması beklenmektedir. Bu kaynaklardan en önemlisi AB'den alınacak olan "Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA-Instrument for Pre Accession Assistance)" fonları olacaktır. Halen AB Parlamentosu'nda miktarı kesinleşmemiş olan ve üzerinde tartışılan,

toplamı yaklaşık 10 milyar Avro olacağı tahmin edilen bir kaynağın 2007-2013 yılları arasında kullanılmak üzere AB'ye yeni üye olacak ülkelere tahsisi beklenmektedir. Söz konusu fonlar:

- Bölgesel kalkınma,
- İnsan kaynaklarının geliştirilmesi,
- Kırsal kalkınma,
- Geçiş dönemi desteği ve kurumsal yapılanma,
- Bölgesel ve sınır ötesi işbirliği, konularında kullanılacaktır.

Söz konusu fonların kullanım amaçları:

- Aday ülkeleri üyelik sonrası yapısal uyum fonlarının programlanmasına, yönetimine ve uygulamasına hazırlamak,
- Özellikle çevre ve ulaştırma alanlarında, topluluk ve ülke önceliklerine uygun proje uygulanmasını sağlamaktır.

Bu kapsamda;

- Ulaşım altyapısının (özellikle TEN-T ağlarıyla bağlantıların) geliştirilmesi,
- Çevresel yaşam koşullarının iyileştirilmesi (atık yönetimi, su kaynakları, kentsel atıksu yönetimi ve hava kalitesi ile ilgili alanlar),
- Enerji; yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımı ve enerji verimliliğinin artırılması,
- Endüstri bölgelerinin (kirlenmiş yerlerin ve arazilerin rehabilitasyonu dahil olmak üzere), yeniden yapılandırılması

konularındaki projelerin desteklenmesi planlanmaktadır.

İnsan kaynaklarının geliştirilmesi konusunda; yaşam boyu öğrenim sistemleri, girişimciliğin teşvik edilmesi, kurumların modernizasyonu, kadınların işgücüne katılımı, işgücü piyasasında sosyal içermenin sağlanması, dezavantajlı grupların topluma ve işgücü piyasasına entegrasyonu, katılımcılığın teşvik edilmesi, insan sermayesine yapılan yatırımların iyileştirilmesi, STK'nın etkinliğinin artırılması ve kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi üzerinde durulmaktadır.

IPA fonlarının harcanması için mevcut kurumsal yapılardan yararlanma veya yeni kurumsal yapıların oluşturulması konularındaki çalışmalar devam etmektedir.

Temel stratejik amaçlar, öncelikler, tedbirler ve bunların altında listelenen, ancak ana planda mali kaynağı gösterilmeyen ve detayları verilmeyen projelerin, uluslararası kuruluşlar tarafından desteklenmesi için kamu, yerel yönetimler, KA ve STK'lar gereken çabayı göstermeli, söz konusu projeleri zaman içerisinde hazırlayarak ilgili kurumlara sunmalıdır.

Yabancı yatırımcıların bölgede yatırım yapması için ortam oluşturulmalı, girişimler teşvik edilmelidir. İsimleri verilen ancak detayları verilmeyen projeler yerel koşullar ve kaynak olanakları ölçüsünde uygulamaya konulmalıdır.

KA'nın, bölgedeki tüm sektörlerin (kamu ve özel kesim) yapacağı yatırımları, bunların ekonomiye katkısını ve geri dönüşümünü izlemek için bir veri tabanı oluşturması, tüm kurum ve kuruluşların söz konusu verileri kullanması, gelecekteki planlama revizyonlarının bu verilere göre yapılması, yatırımların etkinliğini artıracaktır. Ülke kaynaklarının daha rasyonel kullanılması için bölgede uygulanacak projelere harcanan paranın ekonomiye ve sosyal yaşam düzeyinin yükselmesine katkısı bilimsel yöntemlerle izlenmeli ve değerlendirilmelidir. İzleme ve değerlendirme sonucunda elde edilecek veriler ve deneyimlerden yeni uygulanacak diğer projelerde yararlanılmalıdır. Planda öngörülen kaynak ihtiyaçlarının bölgedeki gelişmelere göre revize edilmesi, uygulamada esnek bir yaklaşım sergilenmesi, planın başarısını artıracaktır. Burada verilen mali kaynak büyüklüklerinin artırılması ve bölgede yaşayanlara daha iyi bir gelecek hazırlamak için bölge yöneticilerinin, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının çaba göstermesi gereklidir.

Tablo 5.4 YHGP Yatırımlarının Kaynak İhtiyacı Genel Toplam, 2006-2023

2003 Yılı Fiyatlarıyla A2 Senaryosu Değerleri

(milyon YTL)

	Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
Sektör adı	2006-2010	2011-2015	2016-2023	Toplam	2006-2010	2011-2015	2016-2023	Toplam	Genel toplam
Tarım	107	121	313	**541**	423	444	1 202	**2 069**	**2 610**
Sanayi	380	425	1 124	**1 929**	4 014	4 215	11 472	**19 701**	**21 630**
Hizmetler	1 109	1 249	3 406	**5 764**	7 581	7 849	21 241	**36 671**	**42 435**
GENEL YATIRIM TOPLAMI (2006-2023)	**1 596**	**1 795**	**4 843**	**8 234**	**12 018**	**12 508**	**33 915**	**58 441**	**66 675**

2005 Yılı Fiyatlarıyla A2 Senaryosu Değerleri

(milyon YTL)

	Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
Sektör adı	2006-2010	2011-2015	2016-2023	Toplam	2006-2010	2011-2015	2016-2023	Toplam	Genel Toplam
Tarım	130	147	380	**657**	513	539	1 459	**2 511**	**3 168**
Sanayi	461	516	1 364	**2 341**	4 872	5 116	13 925	**23 913**	**26 254**
Hizmetler	1 346	1 516	4 134	**6 996**	9 202	9 527	25 782	**44 511**	**51 508**
GENEL YATIRIM TOPLAMI (2006-2023)	**1 937**	**2 179**	**5 878**	**9 994**	**14 587**	**15 182**	**41 166**	**70 936**	**80 930**

2005 Yılı Fiyatlarıyla Stratejik Amaçlara Göre Kaynak İhtiyaçları, 2006-2023

(milyon YTL)

	Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
Temel Stratejik Amaçlar	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam	Genel Toplam
Stratejik Amaç 1 Etkin bir mekansal organizasyonun oluşturulması	905	890	912	**2 707**	5 015	5 525	16 050	**26 590**	**29 297**
Stratejik Amaç 2 İnsan kaynaklarının ve sosyal yapının geliştirilmesi	123	175	280	**578**	750	1 260	3 013	**5 023**	**5 601**
Stratejik Amaç 3 Rekabet gücünün artırılması ve dışa açılma	1 232	1 680	3 158	**6 070**	7 721	7 346	17 507	**32 574**	**38 644**
Stratejik Amaç 4 Ekolojik dengelerin, çevrenin korunması ve durumunun iyileştirilmesi	123	177	271	**571**	753	1 005	4 006	**5 764**	**6 335**
Stratejik Amaç 5 Kurumsal yapının güçlendirilmesi	18	26	50	**94**	101	151	200	**452**	**546**
BÖLGE YATIRIMLARI KAYNAK İHTİYACI TOPLAMI (1+2+3+4+5)	**2 401**	**2 498**	**4 671**	**10 020**	**14 340**	**15 287**	**40 776**	**70 403**	**80 423**

Tablo 5.5 Stratejik Amaçlara Göre Kaynak İhtiyacı

(milyon YTL)

		Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
		2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	GENEL TOPLAM
STRATEJİK AMAÇ 1 ETKİN BİR MEKANSAL ORGANİZASYON OLUŞTURULMASI										
Proje 1.1.1.1	Samsun Limanı'nın geliştirilmesi	15			**15**					**15**
Proje 1.1.1.9	MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi	673	578	333	**1 584**					**1 584**
Proje 1.1.1.10	Bölgesel havayolu taşımacılığın geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanı'na sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması	15			**15**	5			**5**	**20**
Proje 1.2.1.4	Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması	1			**1**					**1**
Proje 1.2.2.2	Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması									
	• Amasya'da kentsel tarihi dokuları, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi	1			**1**					**1**
Proje 1.2.3.2	Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması	6	6	8	**20**	2	2	4	**8**	**28**
Proje 1.2.4.2	Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derecede yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması	5	6	4	**15**					**15**
Proje 1.2.5.13	İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi									
	• Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması	20	16		**36**					**36**
Proje 1.3.3.1	MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi	25	40	75	**140**	10	25	50	**85**	**225**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		144	244	492	**880**	4 998	5 498	15 996	**26 492**	**27 372**
Stratejik amaç 1 ara toplamı		**905**	**890**	**912**	**2 707**	**5 015**	**5 525**	**16 050**	**26 590**	**29 297**
STRATEJİK AMAÇ 2 İNSAN KAYNAKLARI VE TOPLUMSAL YAPININ GELİŞTİRİLMESİ										
Proje 2.1.1.1	Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi	3	3	3	**9**			1	**1**	**10**
Proje 2.1.2.1	Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi	10	10	10	**30**		10	10	**20**	**50**
Proje 2.2.2.1	• Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması	5	5	10	**20**					**20**

		Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
		2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	GENEL TOPLAM
Proje 2.2.2.4	Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması	2	2	1	**5**			1	**1**	**6**
Proje 2.3.3.3	Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması	2	3	3	**8**					**8**
Proje 2.4.1.2	İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi	1	2	3	**6**			1	**1**	**7**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		100	150	250	**500**	750	1 250	3 000	**5 000**	**5 500**
Stratejik amaç 2 ara toplamı		123	175	280	**578**	750	1 260	3 013	**5 023**	**5 601**
STRATEJİK AMAÇ 3 İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI VE DIŞA AÇILMA										
Proje 3.1.1.2	Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim, arıtma tesisi gibi) eksiklerinin tamamlanması									
	• Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksiklerinin tamamlanması	40			**40**	20			**20**	**60**
Proje 3.1.1.3	Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması	2	18		**20**		10	20	**30**	**50**
Proje 3.1.1.5	Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması	10	15	25	**50**	15	20	35	**70**	**120**
Proje 3.1.1.6	Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'lerinin kurulması		50		**50**		35	35	**70**	**120**
Proje 3.1.2.1	Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmalarının oluşturulması	5	5	10	**20**	10	10	30	**50**	**70**
Proje 3.1.2.4	OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuarların kurulması									
	• Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuarın kurulması	2	3	5	**10**	1	2	3	**6**	**16**
Proje 3.2.1.3	Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi									
	• Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi	20	30	50	**100**	5	10	35	**50**	**150**
Proje 3.2.1.7	Samsun TEKMER'de/Teknokent'te bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması	20			**20**	10			**10**	**30**
Proje 3.3.1.1	Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması				**0**	4			**4**	**4**

		Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
		2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	GENEL TOPLAM
Proje 3.3.1.5	Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması • Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması		50		**50**		20		**20**	**70**
Proje 3.3.1.5	Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması • Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması		36		**36**		14		**14**	**50**
Proje 3.4.1.4	Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması	10	15	25	**50**	1	5	9	**15**	**65**
Tedbir 3.5.1	Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin geliştirilmesi	710	822	1 358	**2 890**	45	80	136	**261**	**3 151**
Proje 3.5.1.5	Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması									
	• Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi	3			**3**	3			**3**	**6**
Proje 3.5.1.6	Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması	3	3	4	**10**	1	2	2	**5**	**15**
Tedbir 3.5.2	Tarla içi geliştirme hizmetlerinin yapılması	70	100	110	**280**					**280**
Proje 3.5.3.7	Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi	2	4	4	**10**	10	15	15	**40**	**50**
Proje 3.5.4.1	Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi	2	3	5	**10**	7	8	10	**25**	**35**
Proje 3.5.5.8	Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi	3	4	8	**15**	15	20	35	**70**	**85**
Proje 3.5.7.1	Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi	3	4	9	**16**	20	40	60	**120**	**136**
Proje 3.6.1.1	Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi	10	15	25	**50**	50	60	90	**200**	**250**
Proje 3.6.1.3	Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması									
	• Tokat'ta büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması	15			**15**	10			**10**	**25**
Proje 3.6.2.1	Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması									
	• Çorum'da OBB kurulması	5	5	25	**35**	3	3	19	**25**	**60**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		297	498	1 495	**2 290**	7 491	6 992	16 973	**31 456**	**33 746**
Stratejik amaç 3 ara toplamı		1 232	1 680	3 158	**6 070**	7 721	7 346	17 507	**32 574**	**38 644**

		Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
		2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	GENEL TOPLAM
STRATEJİK AMAÇ 4 EKOLOJİK DENGELERİN, ÇEVRENİN KORUNMASI VE DURUMUNUN İYİLEŞTİRİLMESİ										
	Stratejik Amaç 4 Kaynak İhtiyacı									
Proje 4.1.1.7	Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve gerikazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması									
	• Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması	1	6		**7**					**7**
Proje 4.1.1.10	Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii									
	• Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması	10	6		**16**					**16**
Proje 4.1.3.1	Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması	5	7	13	**25**	1	2	3	**6**	**31**
Proje 4.1.3.2	Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması	5	7	8	**20**	2	3	3	**8**	**28**
Proje 4.2.1.3	Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi	2	1		**3**					**3**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		100	150	250	**500**	750	1 000	4 000	**5 750**	**6 250**
Stratejik amaç 4 ara toplamı		123	177	271	**571**	753	1 005	4 006	**5 764**	**6 335**
STRATEJİK AMAÇ 5 KURUMSAL YAPININ GELİŞTİRİLMESİ										
	Stratejik Amaç 5 Kaynak İhtiyacı									
Proje 5.1.1.2	Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma /YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması	1			**1**					**1**
Proje 5.1.2.1	Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi	1			**1**					**1**
Proje 5.2.1.3	KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması									
	• Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması	1	1		**2**	1	1		**2**	**4**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		15	25	50	**90**	100	150	200	**450**	**540**
Stratejik amaç 5 ara toplamı		18	26	50	**94**	101	151	200	**452**	**546**
BÖLGE YATIRIMLARI KAYNAK İHTİYACI TOPLAMI (1+2+3+4+5)		**2 401**	**2 948**	**4 671**	**10 020**	**14 340**	**15 287**	**40 776**	**70 403**	**80 423**

Tablo 5.6 Sektörlere Göre Kaynak İhtiyaçları

(milyon YTL)

		Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
	SEKTÖRLERE GÖRE KAYNAK İHTİYAÇLARI	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	GENEL TOPLAM
TARIM SEKTÖRÜ KAYNAK İHTİYACI										
Tedbir 3.5.1	Planlanan alanların sulamaya açılması, tarla içi geliştirme hizmetleri	710	822	1 358	**2 890**	45	80	136	**261**	**3 151**
Proje 3.5.1.5	Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması									
	• Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi	3			**3**	3			**3**	**6**
Tedbir 3.5.2	Tarla içi geliştirme hizmetlerinin yapılması	70	100	110	**280**					**280**
Proje 3.5.1.6	Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması	3	3	4	**10**	1	2	2	**5**	**15**
Proje 3.5.3.7	Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi	2	4	4	**10**	10	15	15	**40**	**50**
Proje 3.5.4.1	Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi	2	3	5	**10**	7	8	10	**25**	**35**
Proje 3.5.5.8	Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi	3	4	8	**15**	15	20	35	**70**	**85**
Proje 3.5.7.1	Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi	3	4	9	**16**	20	40	60	**120**	**136**
Proje 3.6.1.1	Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi	10	15	25	**50**	50	60	90	**200**	**250**
Proje 3.6.1.3	Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması									
	• Tokat'ta, büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması	15			**15**	10			**10**	**25**
Proje 3.6.2.1	Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması									
	• Çorum'da OBB kurulması	5	5	25	**35**	3	3	19	**25**	**60**
Proje 4.1.3.1	Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması	5	7	13	**25**	1	2	3	**6**	**31**
Proje 4.1.3.2	Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlenmek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması	5	7	8	**20**	2	3	3	**8**	**28**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		10	15	20	**45**	1 000	1 000	1 700	**3 700**	**3 745**
TARIM SEKTÖRÜ KAYNAK İHTİYACI TOPLAMI		**846**	**989**	**1 589**	**3 424**	**1 167**	**1 233**	**2 073**	**4 473**	**7 897**

	SEKTÖRLERE GÖRE KAYNAK İHTİYAÇLARI	Kamu kesimi yatırımları 2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	Özel kesim yatırımları 2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	GENEL TOPLAM
SANAYİ SEKTÖRÜ KAYNAK İHTİYACI										
Proje 3.1.1.2	Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim, arıtma tesisi gibi) eksiklerinin tamamlanması									
	• Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması	40			**40**	20			**20**	**60**
Proje 3.1.1.3	Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması	2	18		**20**		10	20	**30**	**50**
Proje 3.1.1.5	Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması	10	15	25	**50**	15	20	35	**70**	**120**
Proje 3.1.1.6	Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'lerinin kurulması		50	0	**50**		35	35	**70**	**120**
Proje 3.1.2.1	Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması	5	5	10	**20**	10	10	30	**50**	**70**
Proje 3.1.2.4	OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuarların kurulması									
	• Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuarın kurulması	2	3	5	**10**	1	2	3	**6**	**16**
Proje 3.2.1.3	Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi									
	• Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi	20	30	50	**100**	5	10	35	**50**	**150**
Proje 3.2.1.7	Samsun TEKMER'de/Teknokent'te bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması	20			**20**	**10**			**10**	**30**
Proje 3.3.1.5	Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması • Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması		50		**50**		20		**20**	**70**
Proje 3.3.1.5	Samsun'da ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması • Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması		36		**36**		14		**14**	**50**
Proje 3.4.1.4	Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması	10	15	25	**50**	1	5	9	**15**	**65**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		250	300	1 300	**1 850**	4 000	4 200	11 000	**19 200**	**21 050**
SANAYİ SEKTÖRÜ KAYNAK İHTİYACI TOPLAMI		**359**	**522**	**1 415**	**2 296**	**4 062**	**4 326**	**11 167**	**19 555**	**21 851**

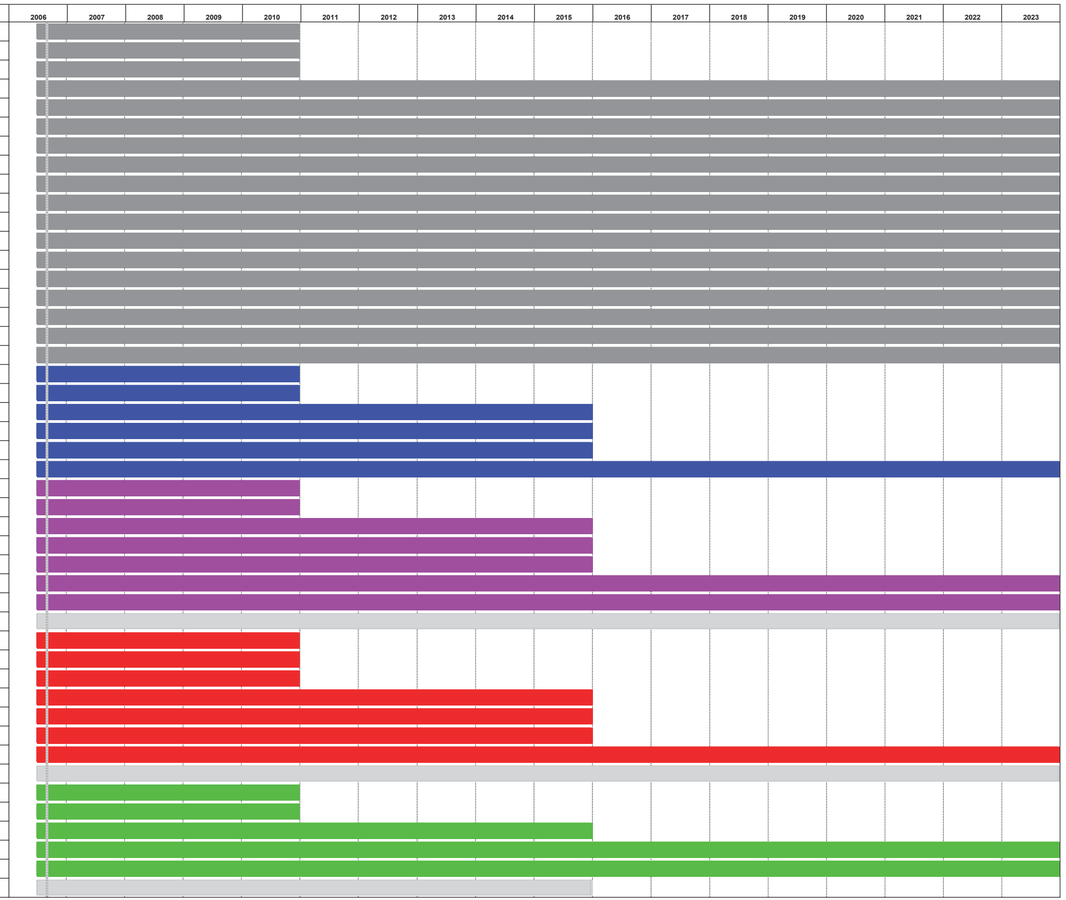
	SEKTÖRLERE GÖRE KAYNAK İHTİYAÇLARI	Kamu kesimi yatırımları 2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	Özel kesim yatırımları 2006-2010 (kısa)	2011-2015 (orta)	2016-2023 (uzun)	Toplam (2006-2023)	GENEL TOPLAM
HİZMET SEKTÖRÜ KAYNAK İHTİYACI										
Proje 1.1.1.1	Samsun Limanı'nın geliştirilmesi	15			**15**					**15**
Proje 1.1.1.9	MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi	673	578	333	**1 584**					**1 584**
Proje 1.1.1.10	Bölgesel havayolu taşımacılığın geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanına sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması	15			**15**	5			**5**	**20**
Proje 1.2.1.4	Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması	1			**1**					**1**
Proje 1.2.2.2	Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması									
	• Amasya'da kentsel tarihi dokuları, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi	1			**1**					**1**
Proje 1.2.3.2	Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması	6	6	8	**20**	2		4	**8**	28
Proje 1.2.4.2	Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması	5	6	4	**15**					**15**
Proje 1.2.5.13	İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi									
	• Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması	20	16		**36**					**36**
Proje 1.3.3.1	MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi	25	40	75	**140**	10	25	50	**85**	**225**
Proje 2.1.1.1	Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi	3	3	3	**9**			1	**1**	**10**
Proje 2.1.2.1	Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi	10	10	10	**30**		10	10	**20**	**50**
Proje 2.2.2.1	• Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması	5	5	10	**20**					**20**
Proje 2.2.2.4	Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması	2	2	1	**5**			1	**1**	**6**
Proje 2.3.3.3	Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması	2	3	3	**8**					**8**
Proje 2.4.1.2	İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi	1	2	3	**6**			1	**1**	7

		Kamu kesimi yatırımları				Özel kesim yatırımları				
	SEKTÖRLERE GÖRE KAYNAK İHTİYAÇLARI	**2006-2010 (kısa)**	**2011-2015 (orta)**	**2016-2023 (uzun)**	**Toplam (2006-2023)**	**2006-2010 (kısa)**	**2011-2015 (orta)**	**2016-2023 (uzun)**	**Toplam (2006-2023)**	**GENEL TOPLAM**
Proje 3.3.1.1	Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması					4			**4**	**4**
Proje 3.4.1.4	Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması	10	15	25	**50**	1	5	9	**15**	**65**
Proje 4.1.1.7	Kentlerde katı atık sorununu çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde de işletme ve gerikazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması									
	• Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması	1	6		**7**					**7**
Proje 4.1.1.10	Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii									
	• Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması	10	6		**16**					**16**
Proje 4.2.1.3	Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi	2	1		**3**					**3**
Proje 5.1.1.2	Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma /YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformalarının oluşturulması	1			**1**					**1**
Proje 5.1.2.1	Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi	1			**1**					**1**
Proje 5.2.1.3	KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması									
	• Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması	1	1		**2**	1	1		**2**	**4**
Detayları verilmeyen diğer projelerin kaynak ihtiyacı		386	737	1 192	**2 315**	9 088	9 685	27 460	**46 233**	**48 548**
HİZMET SEKTÖRÜ KAYNAK İHTİYACI TOPLAMI		**1 196**	**1 437**	**1 667**	**4 300**	**9 111**	**9 728**	**27 536**	**46 375**	**50 675**
GENEL TOPLAM (Tarım+ Sanayi+Hizmetler)		**2 401**	**2 948**	**4 671**	**10 020**	**14 340**	**15 287**	**40 776**	**70 403**	**80 423**

TR83 Bölgesi'nin gelişmesi bakımından stratejik önemde olan projeleri topluca göstermek amacıyla GANTT şeması hazırlanmıştır. Ancak GANTT şemasının işlevsel olabilmek bakımından bazı kısıtları bulunmaktadır (Şekil 5.7). Bölge planında yer alan projeler arasındaki ilişkiler genellikle, herhangi somut bir projenin eylemleri gibi birbirine seri veya paralel bağlanarak gelişimin ana yörüngesini belirleyebilecek nitelikte sonuç vermemektedir. Bu tür bağlantıların sürekli olarak, tekrarlayan biçimde gerçekleşmesi için şemada sadece stratejik önemdeki projeler değil, bütün projelerin yer alması gerekmektedir. Aşağıdaki GANTT şemasında ise sadece bölgenin gelişmesi açısından stratejik görülen projeler gösterilmiştir. Stratejik önemi olan projelerin sonuçları stratejik önemde olmayan projeleri etkileyeceği gibi, stratejik önemde olmayan rutin olarak yapılan hizmetler de stratejik önemde olan projelere girdi sağlayabilmektedir. Bölge planı için gösterilen "stratejik önemi olan" projeler, genellikle sürdürülebilirliği sağlanması gereken projelerdir. Dolayısıyla, dönem boyunca, yapılan eylemler sayı ve önem bakımından azalsa da projeler sürmektedir. Bu projelerden ancak pek azı (fiziki altyapı gibi) belirli bir süre içinde bitirilebilecek niteliktedir. Şemada gösterilen projelere seri olarak bağlanan gelişmeler, daha çok gelişme ikliminin yaratılması biçiminde tanımlanabilecek sonuçlardır ve bu beklenen sonuç niteliğindeki gelişmeler şemada gösterilememektedir. Bu tür özellikler nedeniyle GANTT şemasının yararı sınırlı kalmaktadır.

Şekil 5.7 GANTT Şeması

Proje No	Proje Adı	Mekan	Sorumlu kuruluş	Kaynak İhtiyacı (milyon YTL)
5.1.1.2	Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma /YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması	Bölge	Belediyeler	1
1.2.4.2	Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derece yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması	Bölge	Belediyeler ve il özel idareleri	15
4.2.1.3	Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi	Bölge	Çevre ve Orman Bakanlığı	3
1.1.1.9	MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi	Bölge	TCK, köye yönelik hizmetler il müdürlükleri	1 584
1.2.3.2	Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması	Bölge	Belediyeler	28
1.3.3.1	MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi	Bölge	Milli eğitim il müdürlükleri	225
2.1.1.1	Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi	Bölge	Meslek okulları,milli eğitim il müdürlükleri, esnaf ve sanatkar birlikleri, üniversite ve okullar	10
3.1.2.1	Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması	Bölge	Belediyeler ve KOSGEB	70
3.5.1.6	Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması	Bölge	Tarım il müdürlükleri	15
3.5.4.1	Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi	Bölge	Tarım il müdürlükleri	35
3.5.5.8	Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi	Bölge	Tarım il müdürlükleri, özel kesim	85
3.5.1	Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin kullanılması	Bölge	DSİ, TKİB	3 151
3.5.2	Tarla içi geliştirme hizmetlerinin yapılması	Bölge	Köye yönelik hizmetler il müdürlükleri	280
3.5.7.1	Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi	Bölge	Tarım il müdürlükleri, özel kesim	136
3.6.1.1	Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi	Bölge	Tarım il müdürlükleri, özel kesim	250
4.1.3.1	Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması	Bölge	Çevre ve Orman Bakanlığı, köye yönelik hizmetler il müdürlükleri, DSİ, KGM, TCDD	31
4.1.3.2	Baraj/ardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması	Bölge	Çevre ve Orman Bakanlığı, köye yönelik hizmetler il müdürlükleri, DSİ, KGM, TCDD	28
5.1.2.1	Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi	Bölge	Belediyeler	1
1.1.1.10	Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanı'na sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması	Amasya	DLH	20
1.2.2.2	Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması - Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi	Amasya	Amasya Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı	1
1.2.5.13	İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi - Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması	Amasya	Amasya Belediyesi	36
3.1.1.3	Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması	Amasya	OSB müdürlüğü	50
4.1.1.10	Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii - Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması	Amasya	Çevre ve Orman Bakanlığı, İller Bankası, DSİ, Merzifon Belediyesi	16
3.2.1.3	Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi - Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi	Amasya	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Amasya Üniversitesi	150
3.1.1.2	Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim, arıtma tesisi gibi) eksikliklerinin tamamlanması - Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması	Çorum	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, OSB müdürlüğü	60
3.1.2.4	OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuarların kurulması - Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuarın kurulması	Çorum	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, OSB müdürlüğü	16
3.3.1.5	Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması - Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması	Çorum	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Çorum Belediyesi ve Çorum İÖİ	50
3.6.2.1	Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması - Çorum'da OBB kurulması	Çorum	TKİB, Çevre ve Orman Bakanlığı	60
5.2.1.3	KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması - Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması	Çorum	Çorum Ticaret ve Sanayi Odası ile Çorum Sanayici ve İşadamları Derneği	4
3.4.1.4	Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması	Çorum	Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Çorum il kültür müdürlüğü	65
2.4.1.2	İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi	Çorum	İÖİ	7
2.2.2.4	Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması	Çorum, Samsun	İŞKUR il müdürlükleri	6
1.1.1.1	Samsun Limanı'nın geliştirilmesi	Samsun	DLH	15
1.2.1.4	Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması	Samsun	Samsun Büyükşehir Belediyesi ve ilgili alt kademe belediyeler	1
3.3.1.1	Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tanın ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması	Samsun	Özel şirketler	4
3.1.1.5	Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması	Samsun	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, TKİB	120
3.2.1.7	Samsun TEKMER'de/ Teknokent'te, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması	Samsun	Ondokuzmayıs Üniversitesi, Teknokent yönetimi	30
3.3.1.5	Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması - Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması	Samsun	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, Samsun Büyükşehir Belediyesi ve alt kademe belediyeleri ve Samsun İÖİ	70
2.3.3.3	Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması	Samsun	Toplum merkezi	8
2.1.2.1	Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi	Samsun, Tokat	Yerel Üniversiteler	50
3.5.1.5	Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması - Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi	Tokat	DSİ, sulama birlikleri	6
3.6.1.3	Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması - Tokat'ta, büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması	Tokat	TKİB	25
4.1.1.7	Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve geri kazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması - Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması	Tokat	Çevre ve Orman Bakanlığı, Tokat Belediyesi	7
2.2.2.1	Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri işbirliği protokolü esasları dikkate alınarak, yerel olarak istihdam hizmetleri veren kurumların, gelişmekte olan iş kolları konusunda, formel teknik eğitim programları uygulayan kurumları sürekli olarak bilgilendirmesine yönelik iletişim ağının kurulması ve ağın bölgesel olarak kurumsallaşması - Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması	Tokat	Tokat İŞKUR il müdürlüğü	20
3.5.3.7	Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi	Tokat	Yerel yönetimler, özel kesim	50
3.1.1.6	Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'lerinin kurulması	Tokat, Amasya	Tokat ve Amasya OSB müdürlüğü	120

5.4 SONUÇ

Stratejik planlama yaklaşımına göre vizyona ulaşılması için stratejik amaçlara göre önceliklerin belirlenmesi ve önceliklerin gerçekleşmesi için tedbir ve projelerin gerekleşmesi gerektiği kabul edilirse, en somut ve kesin planlama dokümanı projelerdir. Projeleri bir araya getiren ve projelerin birlikte gerçekleşmesiyle ortaya çıkması beklenen değişimi öngörmeye çalışan belge tedbirlerdir ve projelere göre daha genel ve daha az somuttur. Stratejik amaçlar çerçevesinde tedbir ve öncelikleri bir araya getirerek oluşturulacak programların zaman ve mekan içinde dağılımını düzenleyerek gelecekte bir değişim elde etmeyi amaçlayan planlar ise, genel ve oldukça soyut gelecek öngörüleridir. Gelecek pek çok bilinmezi barındırdığı için, planlar, daha çok genel yol göstericiler ve ilerisi için kapsamlı tasavvurlar olarak değerlendirilebilirler.

TR83 Ana Planı da, bu nitelikte bir gelecek öngörüsüdür. Bugün 3 milyona yakın sayıda nüfus barındıran, 2023 yılında 3,5 milyona yakın nüfusun yaşaması öngörülen, Orta Karadeniz'de ve bir bölümü Orta Anadolu'da yer alan geniş bir coğrafyaya yayılmış bir bölgenin, yaklaşık 20 yıllık geleceği için hazırlanan bir dokümandır.

Planlama için yapılan gelecek öngörüsü, bazı olasılıkları dikkate alarak, sistemli, iç tutarlılıkları sürekli olarak kontrol edilen önermeler toplamıdır. Bir bölge için yapılan planlama, karmaşık, geniş kapsamlı ve belirli olasılıkların gerçekleşmesi varsayımına dayanarak, daha iyi bir geleceği, daha hızlı ve güvenilir bir biçimde elde etmek amacıyla hazırlanmaktadır.

Öngörülen gelecek, bölge toplumunun çeşitli kesimlerinin ulaşmayı anlamlı bulacakları ve bu geleceği elde etmek için istemli ve güçlü bir çaba göstermeye değer bulacakları bir gelecek olmalıdır. Eğer toplum tarafından benimsenmezse, plan, teknik bir doküman olarak kalacaktır. İşlevini yerine getirebilmesi için planın, aynı zamanda, toplumun geniş kesimleri tarafından benimsenmiş ve uygulanmasına başlanabilecek bir ortak tasavvur olmayı başarması gerekir. Bu nedenle, planlar, teknik bir belge olmanın yanı sıra, aynı zamanda toplumsal bir belge olmayı da başarmak zorundadır.

Toplumun geniş bir kesiminin plan öngörüleri konusunda ikna olmalarının sağlanması da, planlanması gereken bir konudur. Bu tür planlama, teknik metin/plan bittikten sonra değil, plan çalışmalarının başlamasıyla birlikte ele alınmalı ve adım adım, bütün sektörlerde ve planın kapsamı içinde olan bütün konularda, ilgili olan tüm kesimlerle birlikte kurulmalıdır.

Katılımcı bir yaklaşımla yapılan stratejik planlama, yukarıda belirlenen niteliklere sahip olan bir planlamadır. YHGP de, bu yaklaşımla ele alınan ve hazırlanan bir planlama dokümanıdır. Plan, bilginin ve verilerin toplanması aşamasından başlayarak, planın her alanında gelecekle ilgili temel öngörülerin oluşturulması sırasında, mümkün olduğunca, karşılıklı görüşmelere ve karşılıklı görüş alış-verişine, beklentilerle olabilirlikler arasındaki teknik bağlantıların kurulması arayışına göre biçimlendirilmiştir.

Planlamada ilk adım, mevcut durumun belirlenmesidir. Bu bilgilerin yeni, güvenilir ve yapılması tasarlanan planlamayla oranlı düzeyde ayrıntılı olması gereklidir. Ayrıca verilerin niceliksel olarak biriktirilmesinden ibaret olmayan bir veri/ bilgi toplama tekniği ile niteliksel veri/ bilgilerin de toplanması ve farklı iki kanaldan farklı yaklaşımlarla elde edilmiş veri ve bilgilerin tek bir sentez içinde birlikte yorumlanabilir hale getirilmesi gereklidir.

YHGP, temelde beş bilgi ve müdahale alanı üzerinde kurulmuştur:

- mekansal yapı,
- toplumsal yapı

- ekonomik yapı,
- çevre/ ekoloji ve
- kurumsal yapı.

Bu beş alan, aynı zamanda planın stratejik manevra alanını da oluşturmaktadır.

Alınan kararlar ve yapılan planlama öngörüleri, bu beş alanda ve bu alanların arasındaki karşılıklı ilişkiler ve etkileşimlerle ortaya çıkması beklenen etkilerine göre sınanarak tutarlı hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu etkileşim, nüfus ve nüfusun coğrafyadaki dağılımı ve hareketleriyle, ekonomik ve toplumsal etkinlikleri ve bu üretimin mekan- ekolojik dengeler üzerine yansıması arasında oluşmaktadır. Gelecek, bu karmaşık ilişkilerin sistemli bir biçimde ele alınması ve değişimin doğal yörüngesi ile yapılması düşünülen müdahalelerin (plan) uyumlaştırılmasıyla elde edilecektir.

Stratejik planlama yaklaşımı, geleceği, bütün sektörlerde, bütün zamanlar ve bütün mekanlar için (kapsamlı planlama yaklaşımındaki gibi) detaylı olarak belirlemeyi öngörmemektedir. Stratejik planlama, daha esnek, gelecekle ilgili belirlemeleri varsayımlara ve olasılıklara bağlı olarak daha genel olarak oluşturulmuş, toplumsal iknaya dayandığı için değişimlere ve öngörülemeyen gelişmelere uyum yapabilme kabiliyeti daha yüksek bir planlama yaklaşımıdır. Stratejik plan, öngörülerini, stratejik olan gelişme omurgası veya eksenleri üzerinden kurmaya ve gelecek öngörüsünün beklendiği gibi gerçekleşebilmesi için, sadece stratejik olan eksenler üzerindeki müdahaleleri tanımlamaya çalışan, kılavuzlayıcı-yön gösteren bir planlama yaklaşımıdır. Bu bakımdan stratejik planlamanın, gelecek açısından, gerektiğinde genişletilebilir ve ayrıntılandırılabilir, gerektiğinde yenilenebilir ve güncellenebilir bir yol haritası olduğu düşünülebilir.

Mevcut Durum ve Analizi (Dolsar, 2004-1), TR83 Bölgesi'nin, Türkiye'nin göstermiş olduğu gelişmeye göre bir durgunluk, bazı alanlarda gerileme içinde olduğunu göstermektedir. Bu kaybın en yoğunlaştırılmış göstergesi, bölgenin nüfus kaybetmekte olmasıdır. Daha iyi ekonomik ve toplumsal olanaklara doğru sürekli hareket eden nüfus, son çeyrek yüzyılda bölge dışına doğru akmaktadır. İmalat sanayindeki yoğunlaşmalar, daha çok kamu eliyle gerçekleştirildiği için, giderek önemini kaybetmektedir. Bölge, Türkiye'nin 1980'lerden sonra uyguladığı politikalara tam uyum gösterememiş ve bu nedenle, bazı gelişme göstergeleri bakımından gerilemeye başlamıştır.

Türkiye, dünyada 1980 sonrasında oluşan radikal değişimlere uyum sağlayacak bir çok politika geliştirmiş ve bunları uygulamaya başlamıştır. Bu politikalara daha hızlı ve etkili uyum gösteren bölgeler, doğal olarak gelişimlerini hızlandırmış ve bu da, diğer bölgelerle aralarındaki farkın açılmasına neden olmuştur. Oysa, bölgeler arasındaki farkın açılması arzulanan bir durum değildir ve Türkiye bu farkı azaltmak için bazı düzenleyici politikalar uygulamaktadır. Bölgesel planlar da, bu araçlardan biri olarak kabul edilebilir.

TR83 için yapılan planlama, bölgenin gelecekte nasıl gelişeceğini tanımlamaktadır. Ancak bu tanım, değişen bir dış çevre içinde oluşacaktır. TR83, dışındaki çevre de ilerlerken, onlardan daha hızlı ilerlemelidir ki, dünyadaki değişmelerin ana doğrultusu çerçevesinde Türkiye'nin gelecek 20 yıl içinde göstermesi beklenen gelişmelere göre ilerleme sağlayabilsin. Bölgenin gelişme hızı Türkiye'den yüksek olsa bile, Türkiye ortalamalarını bütün göstergeler bakımından yakalamayı başaramayabilir. TR83 için öngörülen senaryo da bu niteliktedir. Hızlandırılmış daha iyi bir gelecek öngörüsünün, aynı zamanda gerçekçilik ve gerçekleştirilebilirlik ölçütlerini de karşılaması gerekmektedir. Seçilen senaryo, öngörü süresi içinde, bölgeyi hızla geliştirerek Türkiye ortalamalarına yaklaştıracak, buna karşılık, gerçekleştirilebilir olmaktan uzak olmayacak niteliktedir.

Bölge, önerilen plana göre, sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlüklere dayanarak, gelişimini hızlandıracak ve bölgede yaşayan kır ve kent topluluk-

ları için, yaşam kalitesini iyileştirecek bir ilerleme sağlayacaktır. Bölgenin sahip olduğu avantajlar, bölge toplumunun da GZFT tartışmalarında belirlediği gibi, daha çok, tarıma ve sebze- meyve üretimlerine dayanmaktadır. Bu bakımdan bölge karşılaştırmalı üstünlüklere sahiptir. Bunun yanı sıra, bölge coğrafi konumu nedeniyle de avantaja sahiptir. Orta Anadolu için, Karadeniz'e ve kuzeye açılan bir kapı niteliğindedir. Dışa açılma ve AB ile uyum politikalarını benimsemiş bir ülkede, liman ve geniş bir artalan ile bağlantı altyapısına sahip olan bir kent, Samsun, bölgenin gelişmesi için önemli bir coğrafi avantajdır.

Tarımsal avantaj, bu sektör elde edilen GSYİH ve sağlanan istihdam açısından küçülme eğiliminde olduğu için, güçlü bir avantaj gibi algılanmayabilir. Ancak, tarım sektör olarak küçülse ve giderek nüfus ve istihdam kaybetmekte olan bir yapıda olsa da, verimliliği artırmayı başardıkça ve dış dünya ile daha fazla bütünleşen bir pazar ilişkisi içinde kar elde eden bir sektör oldukça, gelişme için elverişli bir manivela haline gelecektir. Ayrıca, tarımsal ürünlerin işlenmesi, basitten karmaşığa kadar pek çok teknolojik olanağın kullanılmasıyla tarımsal sanayilerin gelişmesi çerçevesinde, sanayi sektörü için de bir başlatıcı, harekete geçirici öge olacaktır.

Bölgede oluşan sermaye birikimini bölgede tutabilmek, tarımdaki sermaye birikimini önce tarımsal sanayilere, daha sonra diğer kentsel sanayi ve hizmet yatırımlarına dönüştürebilmek, bölgenin gelişmesinde kritik öneme sahiptir. GZFT analizleri, bu sorunun bölge toplumu tarafından da tespit edildiğini göstermektedir. Sermayenin oluşması ve sermaye birikiminin bölgede tarım, sanayi ve hizmet yatırımlarına dönüşmesi ve kamunun bu gelişmelerin gereksindiği altyapıyı elverişli bir zamanlamayla gerçekleştirmesi durumunda, ana planın temel öngörüleri uygulanmış olacaktır.

Bölgedeki imalat sanayi, kamu yatırımlarıyla kurulan büyük ölçekli bazı üretim tesisleri dışında, küçük aile işletmelerinden oluşmaktadır ve bu işletmelerin kurumsal yapısı çok güçsüzdür. Bölge toplam imalat sanayi istihdamının yaklaşık yüzde 60'ı, 10'dan az istihdam sağlayan işyerlerinde çalışmaktadır. İmalat sanayinde 10+ istihdam sağlayan işyerlerinin ise, yaklaşık yüzde 40'ı kamu kesimine aittir. Bu işyerlerinde işyeri başına düşen ortalama istihdam, özel kesim işyerleri ortalamasının on katından fazladır. KOBİ'ler gelecekte de önemli olmaya devam edecektir, ancak bu yapının rasyonel olarak işlemesi, destekleri gerektiği zaman ve biçimde alabilmesini sağlayacak programların uygulanması, küçük üretim birimlerinin gelişmesine neden olacaktır.

Bölge tarım, tarımsal sanayi ve tarım dışı sanayi üretimlerini geliştirerek, ancak doğrusal bir gelişme sağlayabilir. Oysa, bölgenin hızla yükselen parobolik bir gelişme yörüngesine gereksinimi vardır.

Mevcut durum analizlerinin, toplumla gerçekleştirilmiş bir çok buluşmanın ve geleceğin kurulması için birlikte yapılan senaryo analizi çalışmalarının gösterdiği gelişme olanaklarının ve taleplerinin biçimlendirdiği ana plan önerileri, gelişme stratejisi çerçevesinde uygulanabilir dinamizm kazanabilecektir. Bu nedenle, hazırlanan senaryo ve stratejinin temel özellikleri belirlenirken, verilere, bilimsel bilgilere ve toplumsal taleplere uygun bir senteze ulaştırılmaya çalışılmıştır. TR83 için önerilen strateji, planın öngördüğü beş temel alanla ilgili müdahale önerileri üzerine kuruludur.

Bölgesel gelişme stratejisi, bölgedeki demografik dönüşümü dikkate alan ancak bundan bölgenin yararlanabilmesi için bölgeyi buna göre hazırlayan ve dönüştüren bir yaklaşımla öncüllerini belirlemektedir. Bölgenin Türkiye ortalamasından en belirgin biçimde ayrılan özelliklerinden birisi, kentleşme düzeyinin çok düşük olmasıdır. Nüfusun büyük bir bölümü halen kırda yaşamaktadır. Tarım, gerekenden çok daha fazla sayıda kişiye düşük bir verimlilikle istihdam sağlamaktadır. Özellikle orman köylerinde ve marjinal verimliliği giderek düşmekte olan tarımsal alanlarda yaşayan nüfus,

kırı hızla terk etmektedir. TR83 stratejisi, bölgeyi hızla kentleştirmek, nüfusun kırda ve kentte yeni ve daha akılcı, gelişmeyi hızlandırabilecek bir yerleşme düzeni içinde yaşamasına elverişli bir mekansal yapı önerisi üzerinden gelişmektedir.

Önerilerin temelinde, kentleşme ekonomilerinden, kırda ve kentte dışsallıklardan ve yığılma ekonomilerinden yararlanmak düşüncesi bulunmaktadır. Tarımsal nüfusun, sulanabilir ve yakın gelecekte sulamaya açılması planlanan alanlarda daha yüksek bir yoğunlaşmayla yaşaması, nüfusu 20 000 ile metropol Samsun arasında farklı nüfus büyüklüklerine sahip bir çok kentin, nüfusun yaklaşık ¾'ünü barındırması planlanmaktadır. Ancak bu yoğunlaşmalar ve bazı ekonomik birimlerin yer seçimi nedeniyle, çevre ve ekoloji üzerinde ve toplumun yaşam kalitesi üzerinde olumsuz etkilerin oluşması da söz konusu olabilir.

Bu nedenle, kentleşme ve kırsal alanda yoğunlaşmalar planlanırken, yerleşim yapısındaki değişimin de planlanması gerekmektedir. Stratejide öngörülen, çok merkezli bir yerleşim yapısının oluşmasıdır. Çok merkezlilik, kırda ve kentte, yerleşim yerleri arasında ilişkisel olarak dengeli bir bütünlüğün sağlanabilmesine elverişli bir morfolojik tasarım gerektirmektedir. Strateji, ağsal ilişkilerin güçlenmesini sağlayacak bir altyapı ve işlevsel tamamlayıcılık ilişkileri öngörüsünü, çok merkezlilik kurgusu ile birlikte ele almaktadır. Stratejik öncelikler, mekansal yapıda, dışsallıklardan yararlanarak daha rasyonel biçimde işletilebilecek ve düşük maliyetlerle gerçekleşebilecek çok merkezli yerleşim yerleri ve ağsal ilişki deseni üzerine kurulmuştur. Böylece dengeli bir gelişme sağlanabilecek ve aşırı yoğunlaşmalar ve olumsuz ekolojik etkiler azaltılmış olacaktır.

Dışsallığın ve çok merkezli yerleşim deseninin kırsal alandaki etkisi, tarımdaki verimliliği artıracak, ormanlar üzerindeki baskıyı azaltacak ve yaşam kalitesini iyileştirecek diğer stratejilerle, önerilen programlar aracılığıyla birleştirilmektedir. Tarımda, sulamanın geliştirilmesine ve sulanan alanlarda toplulaştırmaya, teknolojik değişime, yeni pazarlara özellikle dış pazarlara yönelik yeni türlerin üretimine ve eğitime öncelik verilmektedir. Tarım, önerilen programlara göre, karşılaştırmalı üstünlüklerden yararlanarak, teknolojik değişimin, araştırma ve geliştirme, bilimsel bilgiden yararlanma yaklaşımıyla, geleneksel üretim anlayışından ayrılarak, ekolojik sorunlara gereken özeni gösteren sürdürülebilir bir gelişme gösterecektir.

Kentleşme stratejisi, sanayi ve hizmetlerdeki gelişme programlarıyla birlikte ele alınarak, sanayide kümelenmelerden ve OSB, KSS gibi dışsallıklar ve "öğrenme" sağlayıcı olanaklardan yararlanarak kurulmaktadır. Ancak etkin bir mekansal organizasyon oluşturulması, temelde, kentlerin yeni kentlileri karşılayacak hazırlıkları yapmasına ve kırı terk etmekte olan nüfusun bölge kentsel yerleşimlerini tercih etmeleri stratejisine dayanmaktadır. Bunun için kentler, her şeyden önce, yeni gelenlere konut ve istihdam sunmak durumundadır. Hem yeni gelenlerin barınması, hem de kentlerin köhneyen ve depreme karşı yeteri kadar dayanıklı olmayan dokuların ortadan kaldırılması için, kentsel dönüşüm programlarının hızla ve güçlü bir mali destekle gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Gelişmenin temel alanlarından biri toplumsal gelişmedir ve bölge toplumunun, bu büyük değişme ve kentleşme döneminde, güçlü bir biçimde desteklenmesi gereklidir. Kırdan kente ve dış dünyaya doğru açılarak dönüşen toplumun gündelik yaşamın bir çok ögesinde birden ve aynı zamanda hızla oluşan değişmeler, toplumsal dengelerde beklenmedik ve olumsuz etkiler yaratabilir. Kent, yeni gelenlerin ihtiyacı olan mekanizmaları hazırlayarak, geleneksel kır toplumunda kaybolmaya yüz tutan dayanışmacı ve yardımlaşmacı davranışların yerini alabilecek işlevleri toplumsal içermeyi, örgütlü bir biçimde yerine getirecek yapılar oluşturmalıdır.

Kentleşmeyle birlikte, yoksullaşma, kadınların "işgücüne dahil olmayan" kategorisine katılması, çocukların eğitimine duyulan gereksinmenin art-

ması, giderek yaşlanan bir nüfus yapısı gibi ortaya çıkması beklenen sonuçlarla ilgilenecek kurumsal yapıların oluşturulması gereklidir. Yabancılaşma, dışlanma gibi sorunları aşacak olan, kentlerin kendi bölgelerinden göçü emmesi, bölgenin kendi insan kaynaklarını kazanması anlamına gelecektir. Bu amaçla kentleşmeyle ilgili stratejiler, bu sorunları karşılayacak programlar geliştirmiştir.

Kırsal alanda da, en yoksulların bulunduğu orman köylerinden başlayarak, hızlı nüfus azalmasının yarattığı sorunlara ve yaşam kalitesinin azalması sorununa, kamusal maliyeti yüksek olmayan ve boşalma eğiliminin sürekliliğini dikkate alan bir çözüm getirilebilmesi için, yerleşim deseninin rasyonelleştirilmesinden başlayarak, sağlık ve hizmet programlarıyla desteklenen bir öngörü geliştirilmiştir.

Bölge KAF üzerindedir ve yoğunlaşma stratejisi ile doğal afetlere karşı korunma programları tam bir uyum içinde olmak zorundadır. Bu nedenle, sakınım programlarına göre düzenlenmiş imar planlarının elde edilmesi, kentleşmeyle ilgili programlar içinde kesin bir öncelik taşımaktadır. Kentleşme, çok merkezli yapılaşma anlayışı çerçevesinde, verimli tarım topraklarını ya da orman alanlarını istila etmeksizin ve kent merkezlerindeki tarihsel dokular üzerinde baskı yaratmaksızın, derişik kent veya sıçramalı büyüyen kent düzenlemeleriyle geleceğe yönelecektir.

Etkin bir mekansal organizasyon oluşturulması, bölgedeki mevcut yerleşim yerlerinin yapılaşması eğilimlerine yakındır. Ayrıca bu stratejik amaç, aynı zamanda "çok merkezli gelişme" (polycentric development) olarak AB mekansal stratejileri içinde de yer aldığı için, bölgenin AB ile uyum süreci içinde, diğer AB bölgeleriyle ve Türkiye'nin diğer bölgeleriyle yarışarak gelişmesinde bir avantaj sağlayacaktır.

Bölgede 2023 için beklenen mekansal yapı, morfolojik olarak, dengeli çok merkezlilik yaklaşımına göre, Samsun'u metropolleştiren, Çorum, Merzifon, Tokat ve Amasya'yı büyük kentler olarak tanımlayan, Erbaa, Niksar, Zile, Turhal, Bafra, Sungurlu, Suluova ve Çarşamba'nın önemli kentler olarak işlev görmesini sağlayan biçimde gelişecektir. İlişkisel yapılar, çok merkezliliği pekiştirerek, yol ve enerji altyapıları, özellikle kırsal alanda gelişimi özendirilecek olan merkezi yerleri öncelikle destekleyecektir.

Sanayi gelişmesi, farklı nitelikte ve ölçekte olsa da, Samsun, Çorum, Merzifon ve Tokat'ta yoğunlaşacaktır. Ancak Samsun, bir sanayi kenti olmayacaktır. Karadeniz kıyı koridoru üzerindeki diğer kentlere ve artalanına yönelik özel ve nitelikli metropol hizmetlerinin, dış dünya ile bütünleşen bir "ağ-geçit" kent (gateway city) olarak ticaretin ve ticaret hizmetlerinin, fuarların, eğitim- bilgiye ve sağlığa yönelik uzmanlaşmış hizmetlerin, araştırma kuruluşlarının ve yenilikçi teknolojilere yönelik tekno-parkların ve uzmanlaşmış sanayilerin yer aldığı bir liman kenti olacaktır. Bunun için Samsun'un, geleceğin teknolojilerine ve bu teknolojilerle yatırım yapan sanayilere, bilgi toplumu olma özelliğinin gerektirdiği kurumsal mekanizmalara ve sermayenin bölgede değerlendirilebilmesini sağlayacak mali kurumsal yapılara ihtiyacı vardır. Böylece, Samsun'da yaşam kalitesi iyileştirilecek ve büyük kent yaşamının çoğulculuğundan ve dışsallıklarından yararlanmak isteyenlerin yerleşmeyi tercih edeceği bir kent olacaktır.

Mekansal strateji, dışsallıklardan yararlanmak için, çok merkezli ve dengeli bir mekan yapısına uygun biçimde, bölgedeki kentleşmeyi hızlandırmak olacaktır. Ancak bu stratejiyi destekleyecek diğer stratejilerin de güçlü bir biçimde uygulanması gereklidir.

Bölgenin bilgi toplumu olması, kentleşme için, kırda ve kentte verimliliği artırarak ve yaşam kalitesini iyileştirebilmesi için, temel destek stratejilerinden biridir. Bölge, eğitim bakımından Türkiye ortalamasının çok gerisinde olmasa da, bazı göstergeler bakımından, özellikle kadınlara yönelik göstergeler bakımından oldukça geridedir. Bölgenin, örgün

eğitiminde nicelik ve nitelik gelişmesini sağlayacak projeleri hızla uygulaması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, kentlere gelecek nüfusu kent yaşamına ve istihdama hazırlamak için gelişmiş yetişkin eğitimi programlarına ihtiyacı olacaktır.

Kümelenmelerin sağlayacağı dışsallıklardan biri de, firmaların/ KOBİ'lerin, birbirleriyle ilişiklerini sıklaştırarak ve ağ oluşumunu güçlendirerek, öğrenen bölge olma özelliklerini kazanabilmesi ve böylece rekabet gücü elde etmeleri olacaktır. Eğitim projeleri yapmak ve etkin bir biçimde uygulamak, bilgi toplumuna yaklaşmak konusunda gösterilecek beceri, bölgenin gelişmesini sağlayacak temel stratejinin güçlü bir biçimde desteklenmesi anlamına gelecektir.

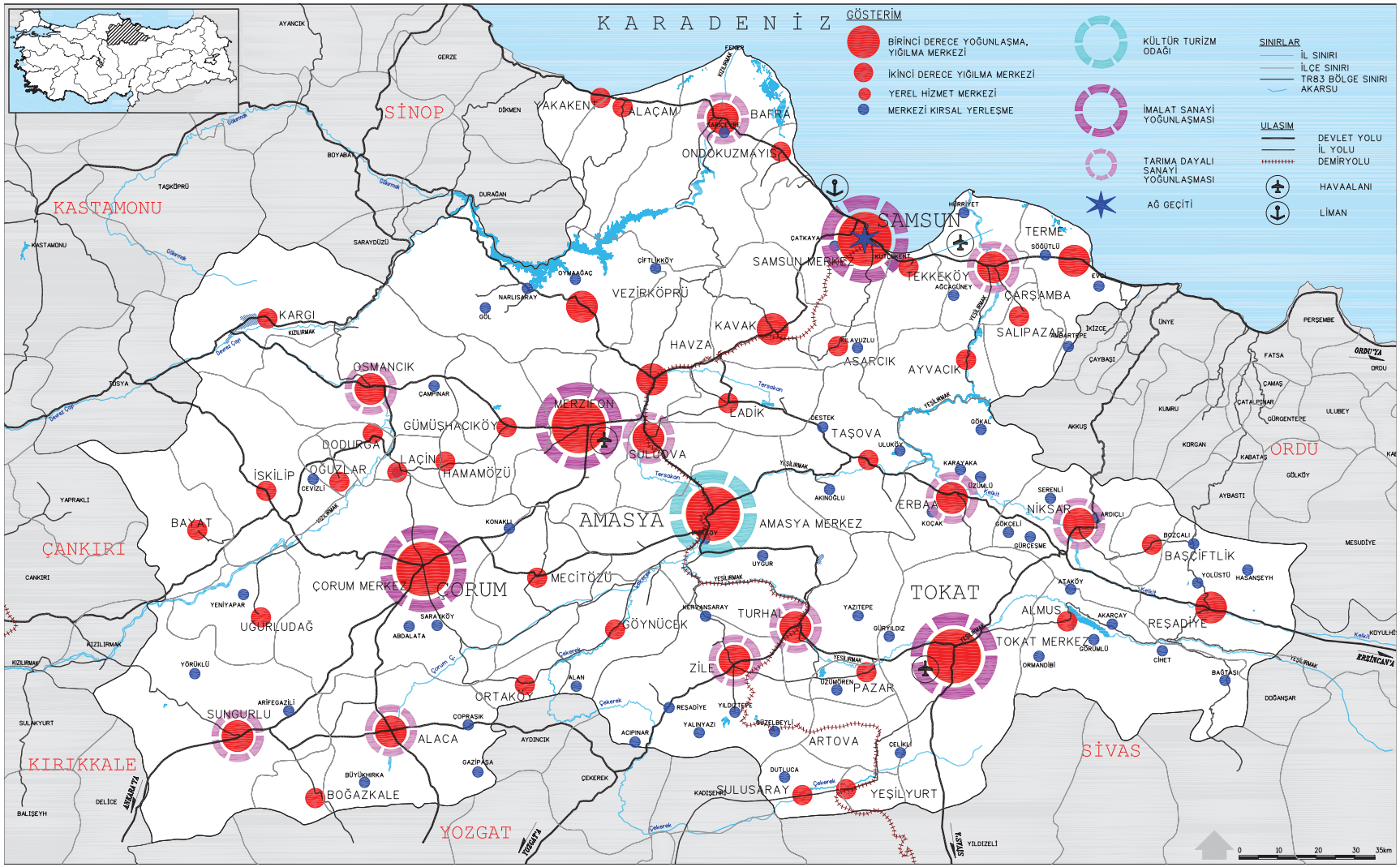
Araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin, yenilikçi bir yaklaşımla ele alınması ve üniversitelerle sanayi kuruluşlarının yerel düzeyde daha yoğun ilişki geliştirerek tarımda, sanayide ve hizmetlerdeki ihtiyaçlara yönelik buluşların yapılmasına olanak sağlayıcı kurumsal yapıları oluşturması, bölgesel gelişmede verimlilik, hız ve nitelik kazanmak açısından büyük fark yaratabilecek bir potansiyelin oluşturulmasını sağlayacaktır. Taklitçi bir yapıdan uzaklaşma ve kendi yolunu kendi açabilecek bir yapıya ulaşmaksızın, tarım, sanayi veya hizmetlerde rekabetçi olabilme şansı azdır. Bu nedenle, yenilik ve buluş yapabilmek için altyapıyı oluşturmak ve eğitim ile uygulama arasında ortak kurumsal yapılar kurmak, bölge stratejisinin gerçekleşebilmesi için önemlidir.

AB bölgesel gelişme stratejilerinde de, eğitim ve bilgi toplumu olma, yenilikçilik ve Ar-Ge gibi konular önemli yer tutmaktadır. TR83, AB üyesi olmaya hazırlanan ve bu nedenle gelişmesini hızlandırarak, diğer üye ülkelerle bazı göstergeler bakımından, arasındaki farkları azaltmaya çalışan bir ülkenin, ülke ortalamalarını yakalamaya çalışan bir bölgesidir. Bu nedenle, TR83'ün ülke ortalamasından daha fazla bilgiye ve bilgi kullanma kapasitesine sahip olması ve üretimini, istihdamını, emek verimliliğini artırması, yenilik yapması ve yeni teknolojileri uyarlaması gerekecektir.

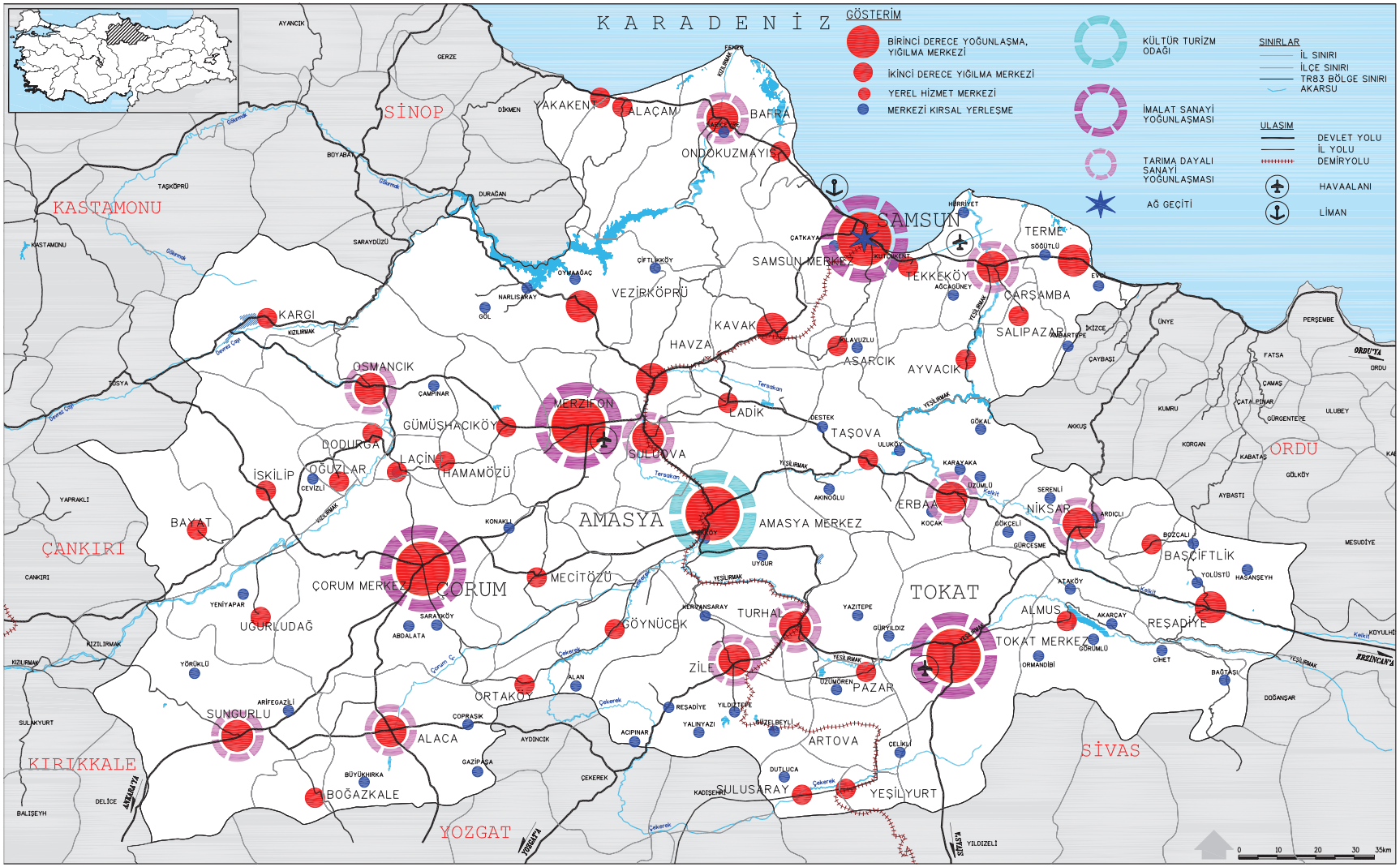
Küreselleşen dünya ilişkiler sistemi içinde, bu değişimin kurallarına uyum sağlamayı daha önce başarmış olan bölgelerde, gelişmeler hızlanmıştır. 1980 sonrası kurallar, üretimin ve hizmetlerin hem gelişmesinde ve artışında, hem de niteliklerinin yükselmesinde ve dünya standartlarına ulaşmasında etkili olmuştur. Dış dünya ile bütünleşme, bir yandan gelişmeyi, diğer yandan riskleri beraberinde getirmektedir. Bu nedenle, hem dış dünyaya açılmak ve üretimdeki nicelik ve nitelikleri buna uygun hale getirmek (bölgesel gelişme) için çaba göstermek, hem de dışa yönelirken gerekli kurumsal yapıları oluşturarak bu riskleri azaltmak gereklidir. TR83, bir liman kentine sahip olmanın avantajıyla, zaten dış dünya ile ilişkilidir. Ancak bu ilişkinin hızla gelişmesi, özellikle tarım ve tarımsal sanayi ürünlerinde dış pazarlara ulaşılması, bölgenin gelişimi bakımından stratejik bir karardır.

Türkiye'nin AB ülkelerine ihracatında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu mallarda sanayi ürünleri büyük bir pay almakla birlikte, üstünlüğe sahip olduğu tarım ürünleri içinde, özellikle sebze ve meyveler ağırlıktadır. Sanayi ürünlerinde avantaja sahip olduğu mallar arasında, bölgede bulunan ancak henüz önemli miktarlarda üretilmeyen hazır giyim ve dokumacılık ürünleri vardır. Bununla birlikte bu mallar, AB ülkelerinin ithalatı içinde payı azalan mallardır. Bu durum, Türkiye'nin ve bölgenin başka malların ihracatını artırması gerektiğini göstermektedir. AB ve diğer ülkelere ihracatta rekabet üstünlüğüne sahip olduğu taze sebzeler, kurutulmuş sebzeler ve tahıllar, yaprak tütün gibi malların yanı sıra, Samsun'un rekabet üstünlüğü sağlayabileceği ve ileri teknoloji kullanan mallar üretebilme şansının yükseltilmesi, bu bakımdan önem taşımaktadır.

Şekil 5.8-b Öngörülen İlişkisel Yapı

Şekil 5.8-a Öngörülen Morfolojik Yapı ve Fonksiyonlar

Tarım ve sanayi gelişmelerinin, kentleşmenin, ekolojik dengeler üzerinde olumsuz bir etki yaratması beklenebilir. Bu nedenle, çevre değerlerinin korunması ve kirlenmelerin önlenmesi, temel stratejiyi destekleyen en yaşamsal stratejilerden biridir. TR83 gelişme planının, aynı zamanda mevcut kirlenmeleri de azaltması ve ortaya çıkan kayıpların tekrar kazanılması çevre açısından temel stratejinin en önemli bileşenlerinden biridir. Kentleşmeyle birlikte, öncelikle atıksuların arıtılması ve katı atıkların düzenli depolanması ve geri kazanımı programlarının uygulanması paralel faaliyetlerdir. Böylece, bölgedeki akarsuların ve yeraltı sularının, aynı zamanda Karadeniz'in, bölgedeki kentsel yerleşmelerden kaynaklanan kirlenmesi durdurulmuş veya en aza indirilmiş olacaktır.

Bölgedeki doğal veriler içinde önemli olanlar, ormanlar, hassas bölgeler ve kıyı bandıdır. Bölgeye ve orman alanlarına yönelik en ciddi tehdit erozyondur. Ormanların büyük bir bölümü bozuk baltalık niteliğindedir ve nitelik kaybetmeye devam etmektedir. Başarılı bir biçimde katılımcı bir yaklaşımla uygulanmakta olan havza ıslah programlarının yaygınlaştırılması ve hız kazanması projeleri bu nedenle stratejik önemdedir. Doğa koruma alanlarındaki sorunların azaltılması ve bu bölgeler üzerindeki baskının hafifletilmesi için, katılımcı bir yaklaşımla çözüm elde edilmesi amaçlanmaktadır. Bölge flora ve fauna bakımından sahip olduğu zenginliği korumak ve geliştirmek zorundadır. Kırdaki boşalmanın, orman ve doğa üzerindeki baskıyı hafifletmesi söz konusu olabilir, ancak boşalma ve koruma arasındaki bağ, kendiliğinden oluşmaktan çok, programlı bir çalışmayla ele alınarak hızlandırılması gereken bir konudur.

Bölgesel gelişmenin temel stratejisini destekleyen bir diğer strateji ise, bölgedeki kurumsallaşmanın güçlendirilmesi ve kurumlar arası iletişimi ve etkileşimi çoğaltarak, daha demokratik ve daha saydam, yönetişimci bir yaklaşımın güç kazanmasını sağlamaktır. İdari ve mali yapıların güçlenmesi, bölge planını uygulamaktan sorumlu olacak Kalkınma Ajansı'nın işlevsel ve etkin olmasını kolaylaştıracaktır. Türkiye, yeni yasalarla yerinden ve yerel yönetime ağırlık vermekte olan bir yaklaşımı benimsemekte, katılıma elverişli mekanizmalar tanımlayarak kamu yönetiminin çalışmalarına yeni bir anlayış getirmektedir. Ancak bu yasaların işletilmesinde başarı ve etkinlik sağlanması, kamu yönetimlerinin bireysel eğilimlerine bağlıdır. TR83 için hazırlanan bölge planı, yönetişimci yaklaşımı, temel stratejiyi destekleyen stratejilerden biri olarak benimsemektedir.

Kamu kesiminin merkezi yönetim ve belediyeler olarak, yönetişimci mekanizmaları gerçekleştirebilmek için kolaylık sağlayacak ve yasalarda tanımlanmış kurulları işleterek başarı ve verimlilik artışı sağlaması, bölgesel gelişmeye güçlü bir başlangıç sağlayacaktır. Belediyeler ve il özel idareleri, TR83 bölge planının başarıya ulaşmasında, yönetişimci yapılar oluşturarak başarı elde edilmesini sağlayacak ve artırabilecek kurumların başında gelmektedir. Kent yönetimleri, kurumsal yapılarını katılımcı hale getirmek için, Kalkınma Ajansı'nın programlarından destek alarak, yerel ekonomik kalkınma doğrultusunda yeni bir yaklaşım geliştirecektir. Sivil toplum kuruluşlarının ve özel kesimin de kurumsal yapılarını güçlendirerek, kamu yönetimleriyle çok daha yakın bir işbirliği ve ortaklık programı uygulaması beklenmektedir.

Özel kesimin kurumsal yapısı çok güçsüzdür. İşletmelerin büyük bir çoğunluğu küçük aile işletmeleri niteliğindedir. KOBİ'lerin aralarında ortaklık geliştirmesi, daha büyük sermaye oluşturarak yeni proje girişiminde bulunması, oldukça seyrek rastlanan bir durumdur. Ancak, bölgenin gelişmesinin sadece küçük bir bölümü kamu tarafından finanse edilecektir. Gelişmenin asıl kaynağını yaratacak olan özel kesim ve bölge toplumu olacaktır. Sermayenin bölgede kalmasını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesini ve bölgesel ya da daha küçük ölçekli firma düzeyi gelişmelere bölgede yeni mali kaynaklar yaratılmasını, bölge girişimcisinin geleceğe bakış açısı ve inancı belirleyecektir.

TR83 Ana Planı, bölgenin geleceğini, bölge toplumları, çeşitli ekonomik kesimlerde üretim yapan ve çalışanlar için inandırıcı bir biçimde çizebildiği ve bu planın sağlayabileceği yararlara ikna edebildiği kadar başarılı olma şansına sahiptir. YHGP, daha önce yapılmış olan bölge planlarından, yöntem, yaklaşım ve içerik olarak bazı farklılıklar taşımaktadır. Ancak daha da önemlisi, bölge planının uygulanması için Kalkınma Ajansı gibi bölgesel ölçekte planı uygulamaktan sorumlu olacak bir kurumsal yapıya sahip olacak olmasıdır.

TR83 planının başarısı bu nedenle, sadece TR83 Bölgesi'nin başarısı olmayacak, aynı zamanda, gelecekte İBB 2 ve İBB 3 düzeyinde yapılacak diğer bölge planlarının başarısı açısından da bir deneyim ve birikim sağlayacaktır. YHGP'nin gelecekte Türkiye'nin daha başarılı bölge planları yapabilmesi için olumlu bir başlangıç sağlaması, bölge toplumu ve Türkiye için toplumsal ve ekonomik gelişmede, çevresel değerlerin korunmasında ve iyileştirilmesinde olumlu bir adım atılmış olması anlamına gelecektir.

2023 yılında TR83 Bölgesi, kentleşmiş, sanayi ve hizmetlerde gelişmiş, tarımsal avantajlarını kullanan, bilgi toplumu olma doğrultusunda ilerleme kaydetmiş ve dışa açılmış, bu gelişmeleri doğaya ve çevreye zarar vermeden gerçekleştirmeye özen gösteren ve gerekli kurumsal yapılar arasındaki yönetişimi sağlayarak sürdürülebilir bir gelişme yörüngesine girmiş bir bölge olacaktır.

KAYNAKÇA

Alpan, İ, (2005), Bankacılar Dergisi, Sayı 52, 2005.

Altınok, S.,Mercan, B., Baltacı, N., (2005) Öğrenen Bölgeler: Bölgesel Kalkınmada Ortak Bilgi Kullanımı, (basılmamış doküman).

Amasya Tarım İl Müdürlüğü (2004), Hayvan Sayısına Ait 2003 Yılı Verileri (basılmamış doküman).

Bagguley, P. ve diğerleri (1990), Restructuring: Place, Class and Gender. Sage Publications: London.

Becattini, G. (1991), The industrial district as a creative milieu. Benko, G. ve M. Dunford (Der.) Industrial Change and Regional Development. Belhaven Press: London.

Bekişoğlu, Ş. ve Özel, N. (2002) Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Termal Kaynakların Termal Turizm ve Seracılıkta Değerlendirilmesi, ÇESAV, 2002, Ankara.

Belussi, F. (1996), Local systems, industrial districts and institutional networks: towards a new evolutionary paradigm of industrial economics?, European Planning Studies, 4:1, 5-26.

Beneria, L. ve Roldan, M. (1987), The Crossroads of Class and Gender: Industrial Homework, Subcontracting and Household Dynamics in Mexico City. University of Chicago Press.

Benton, L. (1990), Invisible Factories: the Informal Economy and Industrial Development in Spain, Albany, NY, State University of New York Press.

BİB (2006), Bayındırlık ve İskan Bakanlığı web sitesi, http://www.bayindirlik.gov.tr

Boratav, K. (1988), Türkiye İktisat Tarihi, İstanbul, Gerçek.

Boratav, K., Türel, O. ve Yeldan, E. (1996), Dilemmas of Structural Adjustment and Environmental Policies under Instability: Post-1980 Turkey, World Development, 24:2, 373-393.

Boratav, K., Yeldan, E. ve Köse, A. (2000), Globalization, Distribution, and Social Policy: Turkey: 1980-1998, CEPA and The New School for Social Research, Working Paper Series, No.20, New York.

Brenner, R. ve Glick, M. (1991), The regulation approach: theory and history, New Left Review, 188, 45-119.

Brusco, S. (1986), Small firms and industrial districts: The experience of Italy. D. Keeble ve E. Wever (Der.) New Firms and Regional Development in Europe. Croom Helm: London, 184-202.

Camagni, R. ve Capello, R. (1990), Towards a definition of manoeuvreing space of local development initiatives: Italian success stories of local development- theoretical conditions and practical experiences. W.B. Stöhr (Der.) Global Challenge and Local response: Initiatives for Economic Regeneration in Contemporary Europe. Mansell: London, 328-353.

Castells, M. ve Portes, A. (1989), World underneath: the origins, dynamics and effects of the informal economy. A. Portes, M. Castells and L. Benton (Der.) The Informal Economy Studies in Advanced and Less Developed Countries. The John Hopkins University Press: Baltimore, 11-37.

Cheng, Lu-Lin ve Gereffi, G. (1994), The informal economy in East Asian Development, International Journal of Urban and Regional Research, 18, 194-219.

Cooke, P. (1989), Localities: The Changing Face of Urban Britain. Unwin Hyman, London.

Cooke, P. (1996), Building a twenty-first century regional economy in Emilia-Romagna, European Planning Studies, 4:1, 53-62.

Cooke, P. ve Morgan, K. (1993), The network paradigm: new departures in corporate and regional development, Society and Space, 11, 543-564.

Çorum Tarım İl Müdürlüğü (2004), Hayvan Sayısına Ait 2003 Yılı Verileri (basılmamış doküman).

Çukurova Üniversitesi (2002), Çayır ve Mera Amenajmanı, 2002, Adana.

Çulha, O.Y., Özlü, P.Ö., Yalçın, Ö., (2005) Mali Yapı ve Mali Derinliğin Ekonomik Büyümedeki Rolü: Şirketler Düzeyinde Analiz, TÜSAİD-Koç Üniversitesi Araştırma Forumu, Yayın No. TÜSİAD-T/2005-06/401).

Dış Ticaret Müsteşarlığı (2005), Dış Ticaret İstatistleri, Dış Ticaret Müsteşarlığı web sitesi (www.dtm.gov.tr,)

DİE (1983-1), 1980 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun

Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Amasya, DİE, Ankara .

DİE (1983-2), 1980 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Çorum, DİE, Ankara.

DİE (1983-3), 1980 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Samsun, DİE, Ankara.

DİE (1983-4), 1980 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Tokat, DİE, Ankara.

DİE (1984), 1980 Genel Tarım Sayımı, DİE, Ankara.

DİE (1988-1), 1985 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Amasya, DİE, Ankara.

DİE (1988-2), 1985 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Çorum, DİE, Ankara.

DİE (1988-3), 1985 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Tokat, DİE, Ankara.

DİE (1988-4),1985 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Samsun, DİE, Ankara.

DİE (1993-1), 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Amasya, DİE, Ankara.

DİE (1993-2), 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Çorum, DİE, Ankara.

DİE (1993-3), 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Samsun, DİE, Ankara.

DİE (1993-4), 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Tokat, DİE, Ankara.

DİE (1993-5), 1990 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Türkiye, DİE, Ankara.

DİE (1994-1), 1991 Genel Tarım Sayımı, DİE, Ankara

DİE (1995-1), Türkiye Nüfusu, 1923-1994 Demografi Yapısı ve Gelişimi: 21. Yüzyıl Ortasına Kadar Projeksiyonlar, Ankara.

DİE (1995-2), Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri, 1993, DİE, Ankara.

DİE (1997-1), 1990 Genel Nüfus Sayımı, Daimi İkametgaha Göre İç Göçün Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, DİE, Ankara.

DİE (1997-2), 1994 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi Sonuçları: Seçilmiş 19 İl Merkezlerine Göre yüzde 20, yüzde 10, yüzde 5 ve yüzde 1'lik Gelir Dağılımı, DİE, Ankara

DİE (1997-3), İllere Göre Gayri Safi Yurt İçi Hasıla 1987-1994, DİE, Ankara

DİE (1999-1), İllere Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 1995-1996, DİE, Ankara.

DİE (1999-2), İllere Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 1997, DİE, Ankara.

DİE (1999-3), 1998 Tarımsal Yapı Üretim, DİE, Ankara.

DİE (2002-1), Dış Ticaret İstatistikleri ve Endeksleri 2001, DİE, Ankara.

DİE (2002-2), İllere Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 2000, DİE, Ankara.

DİE (2002-3), 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Amasya, DİE, Ankara.

DİE (2002-4), 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Çorum, DİE, Ankara.

DİE (2002-5), 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Samsun, DİE, Ankara.

DİE (2002-6), 2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Tokat, DİE, Ankara.

DİE (2002-7), Kültür İstatistikleri 1999-2002, DİE Yayınları, Ankara.

DİE (2002-8), Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı 2000, DİE, Ankara.

DİE (2002-9), Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri 2000, DİE, Ankara.

DİE (2003-1), 2000 Genel Nüfus Sayımı: Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, Türkiye, DİE, Ankara.

DİE (2003-2), Dönemlere Göre Bina İnşaatı Maliyet İndeksleri 1991-2002.

DİE (2003-3), Genel Tarım Sayımı Sonuçları 2001, DİE, Ankara.

DİE (2003-4), Turizm İstatistikleri 2000-2001, DİE, Ankara.
DİE (2003-5), 2002 Hanehalkı Gelir Dağılımı Anketi Geçici Sonuçları, Haber Bülteni, Ankara.
DİE (2003-6), 2002 Türkiye İstatistik Yıllığı, DİE, Ankara.
DİE (2003-7), Hanehalkı İşgücü Anketi, 2002, Türkiye, DİE, Ankara.
DİE (2003-8), Hanehalkı İşgücü Anketi, 2002, Samsun, DİE, Ankara.
DİE (2003-9), İstatistiki Bölgeler ve İller İtibariyle GSYİH 2001 Yılı Sonuçları, (basılmamış doküman), Ankara.
DİE (2003-10), Tarım İstatistikleri Özeti (1984-2003), DİE, Ankara.
DİE (2003-11), 2002 Tarımsal Yapı (Üretim, Fiyat,Değer) DİE, Ankara.
DİE (2004-1), 2002 Yoksulluk Çalışması Sonuçları, DİE, Ankara.
DİE (2004-2), Gelir Dağılımı Sonuçları 2003, DİE Haber Bülteni, 06.10.2004, DİE web sitesi,
DİE (2004-3), Göstergeler, Yerlerine Göre Evlenmeler, DİE web sitesi (www.die.gov.tr).
DİE (2004-4), İllere Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasıla 2001 (basılmamış doküman).
DİE (2004-5), Sosyal Güvenlik ve Sosyal Yardımlaşma İstatistikleri, DİE web sitesi (www.die.gov.tr).
DİE (2004-6), 2001 Belediye Kanalizasyon İstatistikleri, DİE, Ankara.
DİE (2004-7), 2001 Genel Tarım Sayımı Köy Genel Bilgileri, DİE, Ankara.
DİE (2004-8), 2002 Genel Sanayi ve İşyerleri Sayımı, Birinci Aşama Geçici Sonuçları (basılmamış doküman), Ankara.
DİE (2004-9), 1997 Köy Envanteri Türkiye, DİE, Ankara.
DİE (2004-10), Turizm İstatistikleri 1999-2004 (basılmamış doküman).
DİE (2004-11), 2001 Belediye Çevre İstatistikleri, DİE, Ankara.
DİE (2004-12), NACE 1.1 Kodlama Listesi, Ankara.
DİE (2004-13), Yabancı Ziyaretçiler Çıkış Anketleri, DİE, Ankara.
DİE (2004-14), 2001 Genel Tarım Sayımı, DİE, Ankara.
DİE (2004-15), DİE web sitesi (www.die.gov.tr/konular/arastırmagelistirme).
DİE (2004-16), İl Göstergeleri, 1980-2003 DİE, Ankara.
DİE (2004-17), Yıllık İmalat Sanayi İstatistikleri, 2002, DİE, Ankara.
DİE (2004-18), Dış Ticaret İstatistikleri ve Endeksleri 2001, DİE, Ankara.
DİE (2004-19), Tarımsal Yapı, 2003 (basılmamış doküman).
DİE (2004-20), Göstergeler, Yerlerine Göre Boşanmalar, DİE web sitesi (www.die.gov.tr).
DİE (2004-21), DİE internet sitesi (http://www.die.gov.tr/TURKISH/SONIST/ goc/14122004.html)
DİE (2004-22), Sayılarla Türkiye ve Avrupa Birliği, 1994-2000, DİE, Ankara.
DİE (2005), TR83 Bölgesi'ne ait Göç Verileri (basılmamış Doküman, DİE, Ankara
Directorate General for Agriculture and Rural Development of Italy (2006) Rural Development 2007-2013 Common Monitoring and Evaluation Framework Draft working paper on choice and use of indicators (Technical meeting on CMEF 30 January 2006 – DOC 8)
Dolsar (2004-1), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Mevcut Durum ve Analizi.
Dolsar (2004-2), Flora ve Fauna Saha Çalışması Bulguları.
Dolsar (2004-3), Girdi-Çıktı Çalışmaları Bulguları.
Dolsar (2004-4), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Mali Yapı ve Bankacılık Saha Çalışması Bulguları.
Dolsar (2004-5), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Sanayi Anketleri Bulguları.
Dolsar (2004-6), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi CBS Veritabanı.
Dolsar (2004-7), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Nüfus Projeksiyon Çalışmaları.
Dolsar (2004-8), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Toplumsal Yapı Alan Çalışmaları Bulguları.
Dolsar (2004-9), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Hayvancılık Alan Çalışmaları Bulguları.
Dolsar (2004-10), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Ulaşım Çalışmaları Bulguları.
Dolsar (2004-11), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi

Kademelenme Saha Çalışması Bulguları.
Dolsar (2005-1), Yeşilırmak Havza Gelişim Projesi Nüfus Projeksiyonu
DPT (2000), Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Raporu (2001-2005), DPT, Ankara.
DPT (2002-1), İller ve Bölgelere Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ankara.
DPT (2002-2), Sayılarla Türkiye Ekonomisi Gelişmeler (1980-2001) Tahminler (2002-2005), DPT, Ankara.
DPT (2002-3), Plan Nüfus Projeksiyon Yöntemleri, DPT, Ankara.
DPT (2003-1), Bölgesel Gelişme Stratejisi, Hedef ve Operasyonel Programlar (Taslak) 2004- 2006, DPT, Ankara.
DPT (2003-2), İller ve Bölgeler İtibarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıladaki Gelişmeler, DPT, Ankara.
DPT (2003-3), İstatistiki Bölge Birimlerine Göre Çeşitli Göstergeler, DPT, Ankara.
DPT (2003-4), Bilgi Ekonomisine Geçiş Sürecinde Türkiye Ekonomisinin Dünyadaki Konumu, DPT, Ankara.
DPT (2003-5), Ön Ulusal Kalkınma Planı (2004-2006), DPT, Ankara.
DPT (2003-6), Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1950-2003), DPT, Ankara.
DPT (2004-1), Mali Piyasalarda Gelişmeler, DPT, Ankara.
DPT (2004-2), Temel Ekonomik Göstergeler, DPT, Ankara.
DPT (2004-3), Devlet Yardımlarını Değerlendirme Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005), DPT, Ankara.
DPT (2004-4), Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (1950-2003), DPT, Ankara.
DPT (2004-5), İlçelerin Sosyo–Ekonomik Gelişmişlik Sıralaması Araştırması (2004), Bölgesel Gelişme ve Yapısal Uyum Genel Müdürlüğü, DPT, Ankara.
DPT (2004-6), Tarım Sektörünün GSMH İçindeki Payı (basılmamış doküman).
DPT (2004-7), Temel Ekonomik Göstergeler, DPT, Ankara.
DPT (2004-8), DPT web sitesi (www.dpt.gov.tr).
DPT (2004-9), DPT web sitesi (www.dpt.gov.trbgyu/seg/düzey 12003.htm).
DPT (2004-10), DPT web sitesi (www.dpt.gov.tr/bgyu/bgr/dig/elektrik.htm).
DPT (2004-11), DPT web sitesi (http://www.dpt.gov.tr/bgyu/trabbkp/trabbkp.htm).
DPT (2004-12), DPT web sitesi (www.dpt.gov.tr/bgyu/).
DPT (2004-13), VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, 2005 Yılı Programı, DPT, Ankara.
DPT (2004-14), Uluslararası Ekonomik Göstergeler, DPT, Ankara.
DPT (2004-15), Ekonomik Gelişmeler 2004, DPT, Ankara.
DPT (2005-1), 2006 Yılı Programı, DPT, 2005, Ankara.
DPT (2005-2), Orta Vadeli Program 2006-2008, DPT, Ankara.
DPT (2005-3), AB Bölgesel Programları Dairesi Başkanlığı Tarafından Hazırlanan “Ekonomik ve Sosyal Uyum Amaçlı AB Yardımları” ve “TR82, TR83 ve TRA1 Düzey 2 Bölgeleri Kalkınma Programı” Hakkında Not (basılmamış doküman).
DPT (2005-4), TR82 (Çankırı, Kastamonu, Sinop), TR83 (Amasya, Çorum Samsun, Tokat) ve TRA1 (Bayburt, Erzincan, Erzurum) Düzey 2 Bölgeleri Bölgesel Kalkınma Programı Hakkında Not (basılmamış doküman).
DPT (2005-5), Temel Ekonomik Göstergeler, DPT, Ankara.
DPT (2006-1), Orta Vadeli Program (2007-2009).
DPT (2006-2), Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013).
DPT (2006-3), Bilgi Toplumu Stratejisi, DPT, Ankara.
DPT (2006-4), Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013) Bölgesel Gelişme Özel İhtisas Komisyonu İl Gelişme Stratejileri ve Politikaları Alt Komisyonu Raporu.
Drakakis-Smith, D. (1996), Third World cities: Sustainable urban development, population, labour and poverty, Urban Studies, 33:4-5, 673-99.
DSİ (1980), Halk Sulamaları, DSİ, Ankara.
DSİ (1999), Haritalı İstatistik Bülteni, DSİ, Ankara.

DSİ (2002), Türkiye'deki Baraj ve Hidroelektrik Santraller, DSİ, Ankara.

DSİ (2003-1), Sulama Sonuçları Değerlendirme Raporları, DSİ, Ankara.

DSİ (2003-2), Su Ürünleri Faaliyetleri, DSİ, Ankara.

DSİ (2004-1), DSİ 2004 Yılı Ajandası, DSİ, Ankara.

DSİ (2004-2), DSİ web sitesi. (http://www.dsi.gov.tr).

DSİ (2004-3), V. Bölge Müdürlüğü 2004-2005 Program Bütçe Takdim Raporu, Ankara.

DSİ (2004-4), DSİ VII Bölge Bütçe Takdim Raporu, Samsun

Elvan, L., Sorguç, N., Bilen Kazancık L., Öztürk A., (2005) Türkiye İçin Sürdürülebilir Büyüme Stratejileri Konferansı, Tartışma Tebliğleri, Bölgesel Gelişme ve Sektör-Bölge Yığılmaları, TÜSAİD-Koç Üniversitesi Araştırma Forumu, Yayın No. TÜSİAD-T/2005-06/401).

EPSON (2003), The Role, Specific Situation and Potenitals of Urban Areas As Nodes İn A Polycentric Development, Epson Project 1.1.1, Second interim report.

Eraydın, A. (1993), The new international relations, restructuring in the economy and the emerging changes in the business behaviour, C. Rogerson, E. Schamp ve G.J.R Linge (der.) Business Behaviour, Markets, Finance and Industrial Change içinde, 183-203, Berlin, Gruyter.

Eraydın, A. (1997), Industrial districts: the challenge of the periphery. I. Knut (der.) Western Cross Border Cooperation and Strategies for Development in Peripheral Regions, Nord-Trondelags: Forskning: Oslo.

Eraydın, A. (1998), From an underdeveloped region to a locality: the experience of Çorum, Paper prepared for World Bank.

Eraydın, A. ve Erendil, A. (1999), Dış Pazarlara Açılan Konfeksiyon Sanayinde Yeni Üretim Süreçleri ve Kadın İşgücünün Bu Sürece Katılım Biçimleri, Ankara, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Eraydın, A. ve Türkün-Erendil, A., (2002), Konfeksiyon sanayiinde yeniden yapılanma süreci, değişen koşullar ve kadın emeği: ne kazandılar, ne kaybettiler? İktisat Dergisi, 430, 18-28.

European Commission (2006), The New Programming Period 2000-2006: Methodological Working Papers, Workıng Paper 3 Indicators for Monitoring and Evaluation: An Indicative Methodology.

European Spatial Development Perspective, Agreed at the Informal Council of Ministers responsible Spatial Planning in Potsdam, May, 1999.

FAO (2004) FAOSTAT Verileri, Fao web sayfası (http://apps.fao.org/faostat).

Filiztekin, A. (2005), Türkiye'de Büyüme Dinamikleri (2005-2015), TÜSİAD Büyüme Stratejileri No:1, Yayın No. TÜSİAD-T/2005-06/398).

Fresh Produce Journal, 5 Kasım 2004.

Friedman, J. ve diğerleri (2004), Strategic Spatial Planning and the Longer Range, Planning Theory & Practice, Cilt 5 no:1, ss:49-67.

Germain, H. (1981), Flora Des Diyatomés, Diatomophycées, Paris.

Gilbert, A. (1994), Third World cities, poverty, employment, gender-roles and environment during a time for restructuring, Urban Studies, 31: 4-5, 605-33.

Göle, N. (1998), " Küçülen Dünyamızda Büyüyen Sivil Toplum", Üç Sempozyum, Sivil Toplum Kuruluşları, İstanbul: Tarih Vakfı, s. 98-196

Göle, N. (2000), İslam ve Modernlik Üzerine Melez Desenler, İstanbul: Metis Yayınları

Güler, H. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı, 9 Kasım 2004 Sabah Gazetesi.

Gümüşhacıköy Ticaret ve Sanayi Odası (2004), Sanayi Dokümanı 2004 (basılmamış doküman).

Güner, A. (2000), Flora of Turkey and the East Aegean Islands, Vol.11, Edinburg.

Gür, M. O. (1997), Yeşilırmak Bentik Alg Florasının İncelenmesi, Gaziosman Paşa Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi (basılmamış).

HABITAT II (1996), Türkiye Ulusal Rapor ve Eylem Planı.

Harita Genel Komutanlığı (2004),1/250 000 Ölçekli Sayısal Harita, Ankara.

Hartman, H. (1990), "Capitalism, Patriarchy, and Job Segregation" Women, Class and the Feminist

Imagination, içinde Hansen ve Philipson (ed.), Temple University Press, Philadelphia.

Harvey, D. (1989), The Condition of Postmodernity. Basil Blackwell: Oxford.

Havza Ticaret ve Sanayi Odası (2004), İmalat Sanayi İşletmeleri Üye Listesi 2004, (basılmamış doküman).

İGEME (2004), Komşu ve Yakın Pazarlar,

İzmen, Ü. (2005), Geçmişte ve Günümüzde Büyüme Stratejileri Uygulamaları, TÜSİAD Büyüme Stratejileri No:1, Yayın No. TÜSİAD-T/2005-06/398).

Jessop, B. (1992), Fordism and post-Fordism: a critical reformulation. M. Stoper ve A.J. Scott (Der.) Pathways to Industrialization and Regional Development. London: Routledge, 46-69.

KGM (2004-1), Devlet ve İl Yolları Uzunlukları 2001 (basılmamış doküman).

Kıymalıoğlu, Ü. (2005), Dışşallıklar, Yığılma Ekonomileri ve Türkiye'de Kentlere Göre Yığılmaların Belirlenmesi, Hacattepe Ünivesitesi, (yayınlanmamış doktora tezi).

KOSGEB (2005-1), Saha Araştırma Çalışması (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat) Değerlendirme Raporu, Ankara.

KOSGEB (2005-2), Bölgesel Kalkınma Araştırma Raporu TR83 Samsun Alt Bölgesi (Amasya, Çorum, Samsun, Tokat), KOSGEB, Ankara

Köroğlu, T. ve Köroğlu, B. A. (2004), Türkiye'de İmalat Sanayisinin Mekansal Organizasyonunun Tarihsel Değişim Sürecinde Bölge-Kentlerin Değişen Rolü, Değişen-Dönüşen Kent ve Bölge, 8 Kasım Dünya Şehircilik Günü 28. Kolokyumu.

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2004-5), Turizm İstatistikleri (basılmamış doküman).

KYHM (2005-1), Amasya İl Müdürlüğü, Amasya (basılmamış doküman).

KYHM (2005-2), Çorum İl Müdürlüğü, Çorum (basılmamış doküman).

KYHM (2005-3), Samsun İl Müdürlüğü, Samsun (basılmamış doküman).

KYHM (2005-4), Tokat İl Müdürlüğü, Tokat (basılmamış doküman).

Lawson, V.A. (1992), Industrial subcontracting and employment in Latin America: a framework for contextual analysis, Progress in Human Geography, 161, 1-23.

Lovering, J. (1990), Fordism's unknown successor: a comment on Scott's theory of flexible accumulation and the re-emergence of regional economies, International Journal of Urban and Regional Research, 14, 159-74.

Mairate, A. (2001), Indicators for monitoring and evaluation, presentation presented at Conference on Decentralized management of the Structural Funds.

Massey, D. (1984), Spatial Divisions of Labour: Social Structures the Geography of Production. Macmillan: London.

Nared, J. (2006), The Role of The Statistical Indicators in Regional Development Monıtorıng And Evaluation, presentation presented at Anton Melik Geographical Institute at the Scientific Research Centre of the Slovene Academy of Sciences and Arts.

ORKÖY (2004), ORKÖY Genel Müdürlüğü, İstatistik Şube Müdürlüğü, Ankara.

Peck, J. (1992), Invisible threads: homeworking labor market relations and industrial restructuring in the Australian clothing trade, Environment and Planning D, 10, 671-89.

Phizacklea, A. ve Wolkowitz, C. (1995), Homeworking Women, London, Sage.

Pınarcıoğlu, M. M. ve Işık, O. (2005), Yeni Kalkınmacılık: Bölgesel Kalkınmada Arayışlar, GAP-GİDEM Yayınları-4, Ankara, Matsa.

Piore, M. J. ve Sabel, C.F. (1984), The Second Industral Divide: Possibilities for Prosperity. Basic Books: New York.

Rabelotti, R. ve Schmitz, H. (1999), The internal heterogeneity of industrial districts in Italy, Brazil and Mexico. Regional Studies, 23:1, 97-108.

Samsun Tarım İl Müdürlüğü (2004), Hayvan Sayısına Ait 2003 Yılı Verileri (basılmamış doküman).

Saygılı, Ş., Cihan, C., Yavan Z.A., (2005) Türkiye İçin Sürdürülebilir Büyüme Stratejileri Konferansı, Tartışma Tebliğleri, Eğitim ve Büyüme, TÜSAİD-Koç Üniversitesi Araştırma Forumu, Yayın No. TÜSİAD-T/2005-06/401).

Schmitz, H. (1995), Small shoemakers and Fordist giants: tale of a supercluster, World Development, 1, 9-28.

Schmitz, H. ve Musyck, B. (1994), Industrial districts in Europe: Policy Lessons for developing countries, World Development, 6, 889-910.

Schoenberger, E. (1988), From Fordism to flexible accumulation: technology, competitive strategies, and international location, Environment and Planning D: Society and Space 6, 245-262.

Storper, M. (1992), The limits to globalization: technology districts and international trade, Economic Geography 68, 60-93.

Storper, M. (1995), The resurgence of regional economies, ten years later: the region as a nexus of untraded interdependencies, European Urban and Regional Studies, 2, 191-221.

Storper M. and Scott, A. J. (1986), Production, Work, Territory: the Geographical Anatomy of Industrial Capitalism, Boston et Londres, Allen and Unwin.

Şenses, F. (1989), 1980 Sonrası Ekonomi Politikaları Işığında Türkiye'de Sanayileşme, Ankara, V Yayınları.

Tavistock Institue (2003), The Evaluation Of Socio-Economic Development: The Guide.

Tekeli, İ. (1998), Türkiye'nin Küreselleşen Dünya ile Eklemlenmesinin Gecikmesinin Dış ve İç Nedenleri. 'Küresel Çatışma/Yerel Uyum; Türkiye'de Kentler, Kentliler ve Yerel Yönetimlerin Dönüşümü' Değerlendirme Toplantısına Sunulan Bildiri, Dünya Yerel Yönetimler Akademisi (WALD), İstanbul.

Tekeli, İ. (2004), Bir Bölge Plancısının Çözmeye Çalıştığı Sorunun Büyüklüğü Karşısında Yaşadığı İç Huzursuzlukları, Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu, DPT, Pamukkale Üniversitesi, Mart 2004, 244-262.

Tekeli, İ., Türel, A, Eraydın, A., Berkman, G., Şengül, T., Babalık E., (2004), Türkiye Bilimler Akademisi Yerleşme Bilimleri/Çalışmaları İçin Öngörüler, TÜBA, 2004, Ankara.

Tickell, A. and Peck, J.A. (1992), Accumulation, regulation and the geographies of post-Fordism: missing links in regulationist research, Progress in Human Geography 16:2, 190-218.

TKİB (1999), Çayır ve Mera Amenajmanı ve Islahı, 1999, Ankara.

TKİB (2003-1), Amasya Tarım Master Planı, TKİB, Ankara.

TKİB (2003-2), Çorum Tarım Master Planı, TKİB, Ankara.

TKİB (2003-3), Samsun Tarım Master Planı, TKİB, Ankara.

TKİB (2003-4), Tokat Tarım Master Planı, TKİB, Ankara.

TKİB (2004-1), II.Tarım Şurası Çalışma Belgesi, Ankara.

TKİB (2004-2), Tarım İl Müdürlükleri Verileri (basılmamış doküman).

TİKB (2005), TİKB websitesi, www.tarim.gov.tr

Tokat Tarım İl Müdürlüğü (2004-1), Hayvan Sayısına Ait 2003 Yılı Verileri (basılmamış doküman).

Tokat Tarım İl Müdürlüğü (2004-2), Yeşilırmak Nehri Kirlilik Analizleri Verileri (basılmamış doküman).

TÜBA Çevre Grubu (2003), Yaşam Kalitesi Göstergeleri Türkiye İçin Bir Veri Sistemi Önerisi, TÜBA, Ankara.

TÜSİAD (1998), Dış Ticarette Çevre Koruma Kaynaklı Tarife Dışı Teknik Engeller ve Türk Sanayii için Eylem Planı, TÜSİAD, İstanbul.

Tükel, T ve Hatipoğlu, R (2002) Çayır ve Mer'a Amenajmanı, Ç. Ü. Ziraat Fakültesi , Adana.

Türkiye İhracatçılar Meclisi (2006) Ocak 2006 İhracat Kayıt Rakamları Basın Toplantısı Sunusu, TİM web sitesi (www.tim.org.tr).

Türkiye Kalkınma Bankası (1998), Uygun Yatırım Alanları Araştırması, Samsun,1998.

Türkiye Kalkınma Bankası (2004), Uygun Yatırım Alanları Araştırması, Amasya, 2004.

Türkiye Kalkınma Bankası (2004), Uygun Yatırım Alanları Araştırması, Tokat, 2004.

Türkiye Kalkınma Bankası (2005), Uygun Yatırım Alanları Araştırması, Çorum, 2005.

Türkün-Erendil, A. (2000), "Mit ve gerçeklik olarak Denizli – Üretim ve işgücünün değişen yapısı: Eleştirel kuram açısından bir değerlendirme", Toplum ve Bilim, 86, 91-117.

Ulaştırma Bakanlığı ve İTÜ (2005),Ulaştırma Ana Palan Stratejisi Proje Yürütücüsü Özet Raporu.

Ulaştırma Bakanlığı ve İTÜ (2005),Ulaştırma Ana Palan Stratejisi III. Rapor (sonuçlar ve öneriler).

UNDP (2004), İnsani Gelişme Raporu

Ünalan, T. (2003), Nüfus ve Kalkınma Göstergeleri Ulusal ve Uluslararası Uygulamalar, TÜBA, Ankara.

Yeldan, E. (2001), Küreselleşme Sürecinde Türkiye Ekonomisi, İstanbul, İletişim Yayınları.

Yentürk, N. (1997), Türk İmalat Sanayinde Ücretler, İstihdam ve Birikim, Friedrich Ebert Stiftung, İstanbul.

YHKB (2004), Yeşilırmak Havzası Kalkınma Birliği CBS Veritabanı.

Yılmaz, K. (2005), AB Üyeliğine Doğru Büyüme Dinamikleri (2005-2015), TÜSİAD Büyüme Stratejileri No:1, Yayın No. TÜSİAD-T/2005-06/398).

Yüksek Planlama Kurulu (2004), Tarım Stratejisi (2006-2010).

Yüksek Planlama Kurulu (2006), Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi, Resmi Gazete, 4 Şubat 2006 Sayı 26070.

Ziraat Mühendisleri Odası (ZMO) (2005), Türkiye Ziraat Mühendisliği Teknik Kongresi 3-7 Ocak 2005, Ankara, 2005.

EKLER

EK 1: NÜFUS PROJEKSİYONU SONUÇLARI

Ek 1 Tablo 1 Amasya İline Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu Sonuçları

(1 000 kişi)

İl	İlçe		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Amasya	Merkez	Kent Nüfusu	74,39	75,55	76,91	78,45	80,17	82,07	84,17	86,44	88,89	91,52	94,33	97,32	100,49	103,85	107,40	111,13	115,06	119,18	123,51	128,04	132,77	137,72	142,89	148,29
		Kır Nüfusu	58,81	57,79	56,71	55,55	54,32	53,02	51,63	50,16	48,61	46,97	45,24	43,42	41,50	39,48	37,36	35,15	32,83	30,40	27,86	25,48	23,63	22,06	20,82	19,72
		Toplam Nüfus	133,20	133,34	133,62	134,00	134,49	135,09	135,80	136,60	137,5	138,49	139,57	140,74	141,99	143,33	144,76	146,28	147,89	149,58	151,37	153,52	156,40	159,78	163,71	168,01
		Kentleşme Oranı	55,85	56,66	57,56	58,54	59,61	60,75	61,98	63,28	64,65	66,08	67,59	69,15	70,77	72,46	74,19	75,97	77,80	79,68	81,59	83,40	84,89	86,19	87,28	88,26
Amasya	Göynücek	Kent Nüfusu	2,78	2,67	2,57	2,49	2,42	2,36	2,31	2,28	2,26	2,26	2,27	2,29	2,34	2,41	2,50	2,61	2,75	2,90	3,08	3,28	3,50	3,75	4,01	4,30
		Kır Nüfusu	14,84	14,73	14,61	14,46	14,27	14,06	13,82	13,55	13,25	12,90	12,53	12,12	11,67	11,18	10,65	10,09	9,48	8,83	8,14	7,41	6,65	5,93	5,33	4,79
		Toplam Nüfus	17,62	17,40	17,18	16,95	16,69	16,42	16,13	15,83	15,51	15,16	14,80	14,41	14,01	13,59	13,15	12,70	12,23	11,73	11,22	10,69	10,15	9,68	9,34	9,09
		Kentleşme Oranı	15,78	15,34	14,96	14,69	14,50	14,37	14,32	14,40	14,57	14,91	15,34	15,89	16,70	17,73	19,01	20,55	22,49	24,72	27,45	30,68	34,48	38,74	42,93	47,3
Amasya	Gümüşhacıköy	Kent Nüfusu	14,06	13,87	13,70	13,56	13,44	13,34	13,27	13,22	13,19	13,19	13,21	13,26	13,35	13,49	13,69	13,93	14,22	14,56	14,95	15,40	15,90	16,45	17,06	17,73
		Kır Nüfusu	15,74	15,71	15,67	15,62	15,56	15,49	15,40	15,30	15,19	15,06	14,92	14,76	14,58	14,38	14,16	13,93	13,67	13,40	13,11	12,80	12,48	12,14	11,79	11,42
		Toplam Nüfus	29,80	29,58	29,37	29,18	29,00	28,83	28,67	28,52	28,38	28,25	28,13	28,02	27,93	27,87	27,85	27,86	27,89	27,96	28,06	28,20	28,38	28,59	28,85	29,15
		Kentleşme Oranı	47,18	46,89	46,65	46,47	46,34	46,27	46,29	46,35	46,48	46,69	46,96	47,32	47,80	48,40	49,16	50,00	50,99	52,07	53,28	54,61	56,03	57,54	59,13	60,82
Amasya	Hamamözü	Kent Nüfusu	1,51	1,49	1,46	1,45	1,43	1,42	1,41	1,40	1,39	1,39	1,39	1,40	1,43	1,48	1,56	1,67	1,81	1,97	2,16	2,39	2,64	2,92	3,23	3,57
		Kır Nüfusu	4,65	4,62	4,58	4,52	4,46	4,38	4,29	4,19	4,07	3,94	3,79	3,63	3,45	3,26	3,05	2,82	2,58	2,31	2,04	1,80	1,59	1,42	1,31	1,19
		Toplam Nüfus	6,16	6,11	6,04	5,97	5,89	5,80	5,70	5,59	5,46	5,33	5,18	5,03	4,88	4,74	4,61	4,49	4,39	4,28	4,20	4,19	4,23	4,34	4,54	4,76
		Kentleşme Oranı	24,51	24,39	24,17	24,29	24,28	24,48	24,74	25,04	25,46	26,08	26,83	27,83	29,30	31,22	33,84	37,19	41,23	46,03	51,43	57,04	62,41	67,28	71,15	75,00
Amasya	Merzifon	Kent Nüfusu	45,61	45,82	46,03	46,25	46,49	46,73	46,99	47,25	47,52	47,79	48,07	48,35	49,66	52,00	55,39	59,85	65,39	72,03	79,80	88,69	98,74	109,95	122,34	135,92
		Kır Nüfusu	21,67	21,22	20,79	20,36	19,95	19,55	19,17	18,79	18,43	18,08	17,74	17,40	17,08	16,77	16,48	16,19	15,91	15,64	15,38	15,13	14,89	14,67	14,45	14,25
		Toplam Nüfus	67,28	67,04	66,82	66,61	66,44	66,28	66,16	66,04	65,95	65,87	65,81	65,75	66,74	68,77	71,87	76,04	81,30	87,67	95,18	103,82	113,63	124,62	136,79	150,17
		Kentleşme Oranı	67,79	68,35	68,89	69,43	69,97	70,50	71,02	71,55	72,05	72,55	73,04	73,54	74,41	75,61	77,07	78,71	80,43	82,16	83,84	85,43	86,90	88,23	89,44	90,51
Amasya	Suluova	Kent Nüfusu	42,72	42,88	43,07	43,31	43,58	43,88	44,22	44,59	44,98	45,41	45,87	46,35	46,87	47,41	48,00	48,61	49,25	49,93	50,63	51,37	52,14	52,93	53,77	54,63
		Kır Nüfusu	11,41	10,88	10,38	9,92	9,49	9,08	8,71	8,37	8,07	7,79	7,55	7,34	7,16	7,02	6,92	6,84	6,81	6,81	6,84	6,91	7,02	7,16	7,34	7,55
		Toplam Nüfus	54,13	53,76	53,45	53,23	53,07	52,96	52,93	52,96	53,05	53,20	53,42	53,69	54,03	54,43	54,92	55,45	56,06	56,74	57,47	58,28	59,16	60,09	61,11	62,18
		Kentleşme Oranı	78,92	79,76	80,58	81,36	82,12	82,85	83,54	84,20	84,79	85,36	85,87	86,33	86,75	87,10	87,40	87,66	87,85	88,00	88,10	88,14	88,13	88,08	87,99	87,86
Amasya	Taşova	Kent Nüfusu	15,56	15,27	15,03	14,83	14,67	14,56	14,50	14,48	14,51	14,58	14,69	14,85	15,07	15,34	15,67	16,05	16,49	16,99	17,54	18,15	18,82	19,55	20,35	21,20
		Kır Nüfusu	41,49	41,46	41,32	41,08	40,73	40,26	39,69	38,99	38,17	37,23	36,15	34,95	33,61	32,14	30,53	28,77	26,88	24,84	22,65	20,50	18,45	16,76	15,33	14,28
		Toplam Nüfus	57,05	56,73	56,35	55,91	55,40	54,82	54,19	53,47	52,68	51,81	50,84	49,80	48,68	47,48	46,20	44,82	43,37	41,83	40,19	38,65	37,27	36,31	35,68	35,48
		Kentleşme Oranı	27,27	26,92	26,67	26,52	26,48	26,56	26,76	27,08	27,54	28,14	28,89	29,82	30,96	32,31	33,92	35,81	38,02	40,62	43,64	46,96	50,50	53,84	57,03	59,75
Amasya	Amasya Toplamı	Kent Nüfusu	196,63	197,55	198,77	200,34	202,20	204,36	206,87	209,66	212,74	216,14	219,83	223,82	229,21	235,98	244,21	253,85	264,97	277,56	291,67	307,32	324,51	343,27	363,65	385,64
		Kır Nüfusu	168,61	166,41	164,06	161,51	158,78	155,84	152,71	149,35	145,79	141,97	137,92	133,62	129,05	124,23	119,15	113,79	108,16	102,23	96,02	90,03	84,71	80,14	76,37	73,20
		Toplam Nüfus	365,24	363,96	362,83	361,85	360,98	360,20	359,58	359,01	358,53	358,11	357,75	357,44	358,26	360,21	363,36	367,64	373,13	379,79	387,69	397,35	409,22	423,41	440,02	458,84
		Kentleşme Oranı	53,84	54,28	54,78	55,37	56,01	56,74	57,53	58,40	59,34	60,36	61,45	62,62	63,98	65,51	67,21	69,05	71,01	73,08	75,23	77,34	79,30	81,07	82,64	84,05

Kaynak: Dolsar (2005-1).

Ek 1 Tablo 2 Çorum İline Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu Sonuçları

(1 000 kişi)

İl	İlçe		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çorum	Merkez	Kent Nüfusu	161,32	164,35	167,75	171,51	175,64	180,14	185,01	190,26	195,87	201,84	208,20	214,92	222,00	229,45	237,29	245,5	254,08	263,04	272,41	282,16	292,32	302,87	313,87	325,29
		Kır Nüfusu	58,81	57,79	56,71	55,55	54,32	53,02	51,63	50,16	48,61	46,97	45,24	43,42	41,50	39,48	37,36	35,15	32,83	30,40	27,86	25,48	23,63	22,06	20,82	19,72
		Toplam Nüfus	220,13	222,14	224,46	227,06	229,96	233,16	236,64	240,42	244,48	248,81	253,44	258,34	263,5	268,93	274,65	280,65	286,91	293,44	300,27	307,64	315,95	324,93	334,69	345,01
		Kentleşme Oranı	73,28	73,98	74,73	75,54	76,38	77,26	78,18	79,14	80,12	81,12	82,15	83,19	84,25	85,32	86,40	87,48	88,56	89,64	90,72	91,72	92,52	93,21	93,78	94,28
Çorum	Alaca	Kent Nüfusu	24,98	24,45	24,00	23,62	23,32	23,11	22,97	22,91	22,93	23,04	23,22	23,49	23,87	24,37	24,98	25,71	26,56	27,53	28,63	29,85	31,19	32,67	34,27	36,01
		Kır Nüfusu	28,21	27,88	27,53	27,15	26,74	26,30	25,82	25,31	24,75	24,15	23,50	22,81	22,06	21,27	20,43	19,54	18,59	17,60	16,56	15,46	14,33	13,14	11,90	10,74
		Toplam Nüfus	53,19	52,33	51,53	50,77	50,06	49,41	48,79	48,22	47,68	47,19	46,72	46,30	45,93	45,64	45,41	45,25	45,15	45,13	45,19	45,31	45,52	45,81	46,17	46,75
		Kentleşme Oranı	46,96	46,72	46,57	46,52	46,58	46,77	47,08	47,51	48,09	48,82	49,7	50,73	51,97	53,40	55,01	56,82	58,83	61,00	63,35	65,88	68,52	71,32	74,23	77,03
Çorum	Bayat	Kent Nüfusu	7,38	7,17	6,98	6,82	6,69	6,58	6,51	6,46	6,45	6,46	6,50	6,57	6,69	6,84	7,04	7,28	7,57	7,90	8,27	8,69	9,15	9,66	10,21	10,82
		Kır Nüfusu	23,19	23,25	23,26	23,23	23,16	23,04	22,86	22,63	22,34	21,99	21,58	21,10	20,55	19,93	19,24	18,48	17,64	16,72	15,72	14,65	13,50	12,26	10,94	9,60
		Toplam Nüfus	30,57	30,42	30,24	30,05	29,85	29,62	29,37	29,09	28,79	28,45	28,08	27,67	27,24	26,77	26,28	25,76	25,21	24,62	23,99	23,34	22,65	21,92	21,15	20,42
		Kentleşme Oranı	24,14	23,57	23,08	22,70	22,41	22,21	22,17	22,21	22,40	22,71	23,15	23,74	24,56	25,55	26,79	28,26	30,03	32,09	34,47	37,23	40,40	44,07	48,27	52,99
Çorum	Boğazkale	Kent Nüfusu	1,97	1,92	1,88	1,84	1,81	1,78	1,77	1,75	1,75	1,75	1,76	1,78	1,83	1,92	2,05	2,22	2,44	2,69	2,98	3,32	3,69	4,11	4,58	5,09
		Kır Nüfusu	6,22	6,24	6,25	6,25	6,23	6,19	6,14	6,07	5,98	5,88	5,75	5,60	5,43	5,23	5,02	4,77	4,51	4,21	3,89	3,55	3,18	2,81	2,47	2,17
		Toplam Nüfus	8,19	8,16	8,13	8,09	8,04	7,97	7,91	7,82	7,73	7,63	7,51	7,38	7,26	7,15	7,07	6,99	6,95	6,90	6,87	6,87	6,87	6,92	7,05	7,26
		Kentleşme Oranı	24,05	23,53	23,12	22,74	22,51	22,33	22,38	22,38	22,64	22,94	23,44	24,12	25,21	26,85	29,00	31,76	35,11	38,99	43,38	48,33	53,71	59,39	64,96	70,11
Çorum	Dodurga	Kent Nüfusu	3,43	3,37	3,32	3,27	3,23	3,20	3,18	3,17	3,16	3,17	3,18	3,20	3,23	3,27	3,32	3,38	3,44	3,52	3,60	3,69	3,80	3,91	4,04	4,17
		Kır Nüfusu	7,01	6,96	6,92	6,86	6,80	6,74	6,66	6,58	6,49	6,39	6,29	6,17	6,04	5,91	5,76	5,60	5,44	5,26	5,08	4,89	4,68	4,48	4,26	4,04
		Toplam Nüfus	10,44	10,33	10,24	10,13	10,03	9,94	9,84	9,75	9,65	9,56	9,47	9,37	9,27	9,18	9,08	8,98	8,88	8,78	8,68	8,58	8,48	8,39	8,30	8,21
		Kentleşme Oranı	32,85	32,62	32,42	32,28	32,20	32,19	32,32	32,51	32,75	33,16	33,58	34,15	34,84	35,62	36,56	37,64	38,74	40,09	41,47	43,01	44,81	46,60	48,67	50,79
Çorum	İskilip	Kent Nüfusu	19,65	19,34	19,06	18,83	18,63	18,47	18,36	18,29	18,26	18,28	18,34	18,44	18,59	18,79	19,04	19,34	19,69	20,08	20,53	21,03	21,58	22,19	22,85	23,57
		Kır Nüfusu	25,68	25,48	25,27	25,05	24,80	24,53	24,24	23,92	23,57	23,19	22,77	22,33	21,85	21,34	20,80	20,22	19,61	18,96	18,28	17,56	16,82	16,04	15,22	14,38
		Toplam Nüfus	45,33	44,82	44,33	43,88	43,43	43,00	42,60	42,21	41,83	41,47	41,11	40,77	40,44	40,13	39,84	39,56	39,30	39,04	38,81	38,59	38,40	38,23	38,07	37,95
		Kentleşme Oranı	43,35	43,15	43,00	42,91	42,90	42,95	43,10	43,33	43,65	44,08	44,61	45,23	45,97	46,82	47,79	48,89	50,10	51,43	52,90	54,50	56,20	58,04	60,02	62,11
Çorum	Kargı	Kent Nüfusu	5,73	5,61	5,51	5,42	5,34	5,27	5,22	5,18	5,15	5,14	5,14	5,15	5,18	5,22	5,27	5,34	5,42	5,51	5,62	5,74	5,88	6,03	6,20	6,38
		Kır Nüfusu	14,66	14,48	14,28	14,08	13,86	13,63	13,39	13,13	12,86	12,58	12,27	11,95	11,61	11,26	10,88	10,48	10,07	9,64	9,20	8,73	8,26	7,77	7,26	6,75
		Toplam Nüfus	20,39	20,09	19,79	19,50	19,20	18,90	18,61	18,31	18,01	17,72	17,41	17,10	16,79	16,48	16,15	15,82	15,49	15,15	14,82	14,47	14,14	13,80	13,46	13,13
		Kentleşme Oranı	28,10	27,92	27,84	27,79	27,81	27,88	28,05	28,29	28,60	29,01	29,52	30,12	30,85	31,67	32,63	33,75	34,99	36,37	37,92	39,67	41,58	43,70	46,06	48,59
Çorum	Laçin	Kent Nüfusu	2,15	2,12	2,09	2,07	2,05	2,03	2,03	2,03	2,03	2,04	2,05	2,08	2,11	2,15	2,20	2,26	2,33	2,42	2,51	2,62	2,73	2,86	2,99	3,14
		Kır Nüfusu	7,27	7,28	7,27	7,24	7,19	7,12	7,03	6,91	6,77	6,61	6,42	6,20	5,95	5,67	5,36	5,02	4,65	4,25	3,83	3,40	3,01	2,67	2,37	2,13
		Toplam Nüfus	9,42	9,40	9,36	9,31	9,24	9,15	9,06	8,94	8,80	8,65	8,47	8,28	8,06	7,82	7,56	7,28	6,98	6,67	6,34	6,02	5,74	5,53	5,36	5,27
		Kentleşme Oranı	22,82	22,55	22,33	22,23	22,19	22,19	22,41	22,71	23,07	23,58	24,20	25,12	26,18	27,49	29,10	31,04	33,38	36,28	39,59	43,52	47,56	51,72	55,78	59,58

İl	İlçe		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Çorum	Mecitözü	Kent Nüfusu	5,79	5,50	5,24	5,00	4,80	4,63	4,49	4,37	4,29	4,24	4,23	4,25	4,30	4,38	4,50	4,65	4,84	5,07	5,33	5,62	5,96	6,33	6,74	7,19
		Kır Nüfusu	20,27	20,22	20,13	20,00	19,84	19,65	19,41	19,13	18,81	18,45	18,03	17,58	17,07	16,52	15,91	15,26	14,56	13,81	13,01	12,16	11,26	10,31	9,32	8,34
		Toplam Nüfus	26,06	25,72	25,37	25,00	24,64	24,28	23,90	23,50	23,10	22,69	22,26	21,83	21,37	20,90	20,41	19,91	19,40	18,88	18,34	17,78	17,22	16,64	16,06	15,53
		Kentleşme Oranı	22,22	21,38	20,65	20,00	19,48	19,07	18,79	18,60	18,57	18,69	19,00	19,47	20,12	20,96	22,05	23,36	24,95	26,85	29,06	31,61	34,61	38,04	41,97	46,30
Çorum	Oğuzlar	Kent Nüfusu	4,68	4,63	4,60	4,57	4,55	4,53	4,52	4,53	4,53	4,55	4,57	4,60	4,64	4,69	4,74	4,81	4,89	4,97	5,07	5,18	5,29	5,42	5,57	5,72
		Kır Nüfusu	4,40	4,37	4,34	4,30	4,27	4,23	4,18	4,13	4,08	4,02	3,96	3,89	3,81	3,73	3,65	3,56	3,46	3,35	3,24	3,12	3,00	2,86	2,73	2,58
		Toplam Nüfus	9,08	9,00	8,94	8,87	8,82	8,76	8,70	8,66	8,61	8,57	8,53	8,49	8,45	8,42	8,39	8,37	8,35	8,32	8,31	8,30	8,29	8,28	8,30	8,30
		Kentleşme Oranı	51,54	51,44	51,45	51,52	51,59	51,71	51,95	52,31	52,61	53,09	53,58	54,18	54,91	55,70	56,50	57,47	58,56	59,74	61,01	62,41	63,81	65,46	67,11	68,92
Çorum	Ortaköy	Kent Nüfusu	3,35	3,26	3,19	3,12	3,07	3,02	2,99	2,97	2,95	2,95	2,97	2,99	3,03	3,08	3,14	3,21	3,30	3,41	3,52	3,65	3,80	3,96	4,13	4,32
		Kır Nüfusu	8,47	8,46	8,44	8,41	8,36	8,31	8,24	8,16	8,07	7,95	7,83	7,68	7,52	7,34	7,14	6,92	6,68	6,42	6,15	5,85	5,53	5,19	4,84	4,46
		Toplam Nüfus	11,82	11,72	11,63	11,53	11,43	11,33	11,23	11,13	11,02	10,90	10,80	10,67	10,55	10,42	10,28	10,13	9,98	9,83	9,67	9,50	9,33	9,15	8,97	8,78
		Kentleşme Oranı	28,34	27,82	27,43	27,06	26,86	26,65	26,63	26,68	26,77	27,06	27,50	28,02	28,72	29,56	30,54	31,69	33,07	34,69	36,40	38,42	40,73	43,28	46,04	49,20
Çorum	Osmancık	Kent Nüfusu	28,42	28,45	28,51	28,60	28,72	28,87	29,05	29,25	29,48	29,73	30,00	30,29	30,65	31,09	31,61	32,21	32,88	33,64	34,49	35,42	36,45	37,57	38,79	40,11
		Kır Nüfusu	25,33	25,14	24,94	24,74	24,52	24,30	24,06	23,80	23,52	23,22	22,89	22,54	22,15	21,74	21,30	20,83	20,33	19,79	19,22	18,63	18,00	17,35	16,67	15,96
		Toplam Nüfus	53,75	53,59	53,45	53,34	53,24	53,17	53,11	53,05	53,00	52,95	52,89	52,83	52,80	52,83	52,91	53,04	53,21	53,43	53,71	54,05	54,45	54,92	55,46	56,07
		Kentleşme Oranı	52,87	53,09	53,34	53,62	53,94	54,30	54,70	55,14	55,62	56,15	56,72	57,33	58,05	58,85	59,74	60,73	61,79	62,96	64,22	65,53	66,94	68,41	69,94	71,54
Çorum	Sungurlu	Kent Nüfusu	35,40	34,76	34,23	33,79	33,46	33,22	33,09	33,06	33,13	33,29	33,56	33,93	34,44	35,10	35,90	36,85	37,94	39,17	40,55	42,08	43,77	45,59	47,57	49,71
		Kır Nüfusu	45,44	45,20	44,91	44,56	44,16	43,70	43,17	42,57	41,90	41,14	40,30	39,36	38,33	37,20	35,96	34,62	33,16	31,59	29,90	28,10	26,19	24,15	21,98	19,69
		Toplam Nüfus	80,84	79,96	79,14	78,35	77,62	76,92	76,26	75,63	75,03	74,43	73,86	73,29	72,77	72,30	71,86	71,47	71,10	70,76	70,45	70,18	69,96	69,74	69,55	69,40
		Kentleşme Oranı	43,79	43,47	43,25	43,13	43,11	43,19	43,39	43,71	44,16	44,73	45,44	46,30	47,33	48,55	49,96	51,56	53,36	55,36	57,56	59,96	62,56	65,37	68,40	71,63
Çorum	Uğurludağ	Kent Nüfusu	7,65	7,64	7,65	7,67	7,70	7,74	7,79	7,85	7,92	8,00	8,10	8,20	8,33	8,46	8,62	8,79	8,98	9,18	9,40	9,63	9,88	10,15	10,42	10,71
		Kır Nüfusu	8,62	8,65	8,68	8,71	8,74	8,77	8,80	8,83	8,85	8,87	8,88	8,89	8,89	8,89	8,89	8,88	8,86	8,84	8,81	8,78	8,74	8,70	8,64	8,58
		Toplam Nüfus	16,27	16,29	16,33	16,38	16,44	16,51	16,59	16,68	16,77	16,87	16,98	17,09	17,22	17,35	17,51	17,67	17,84	18,02	18,21	18,41	18,62	18,85	19,06	19,29
		Kentleşme Oranı	47,02	46,90	46,85	46,83	46,84	46,88	46,96	47,06	47,23	47,42	47,70	47,98	48,37	48,76	49,23	49,75	50,34	50,94	51,62	52,31	53,06	53,85	54,67	55,52
Çorum	İl Toplamı	Kent Nüfusu	311,90	312,57	314,01	316,13	319,01	322,59	326,98	332,08	337,90	344,48	351,82	359,89	368,89	378,81	389,70	401,55	414,36	428,13	442,91	458,68	475,49	493,32	512,23	532,23
		Kır Nüfusu	283,58	281,40	278,93	276,13	272,99	269,53	265,63	261,33	256,60	251,41	245,71	239,52	232,76	225,51	217,70	209,33	200,39	190,84	180,75	170,36	160,13	149,79	139,42	129,14
		Toplam Nüfus	595,48	593,97	592,94	592,26	592,00	592,12	592,61	593,41	594,50	595,89	597,53	599,41	601,65	604,32	607,40	610,88	614,75	618,97	623,66	629,04	635,62	643,11	651,65	661,37
		Kentleşme Oranı	52,38	52,62	52,96	53,38	53,89	54,48	55,18	55,96	56,84	57,81	58,88	60,04	61,31	62,68	64,16	65,73	67,40	69,17	71,02	72,92	74,81	76,71	78,61	80,47

Kaynak: Dolsar (2005-1).

Ek 1 Tablo 3 Samsun İline Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu Sonuçları

(1 000 kişi)

İl	İlçe		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Samsun	Merkez	Kent Nüfusu	363,18	367,52	371,89	376,26	380,59	384,88	389,14	393,32	397,39	401,36	405,24	409,00	414,52	421,83	430,99	442,00	454,91	469,73	486,55	505,35	526,18	549,09	574,15	601,36
		Kır Nüfusu	74,01	73,80	73,54	73,19	72,77	72,27	71,67	70,96	70,14	69,20	68,13	66,94	65,62	64,16	62,56	60,83	58,97	56,97	54,84	52,58	50,20	47,68	45,05	42,29
		Toplam Nüfus	437,19	441,32	445,43	449,45	453,36	457,15	460,81	464,28	467,53	470,56	473,37	475,94	480,14	485,99	493,55	502,83	513,88	526,70	541,39	557,93	576,38	596,77	619,20	643,65
		Kentleşme Oranı	83,07	83,28	83,49	83,72	83,95	84,19	84,45	84,72	85,00	85,29	85,61	85,94	86,33	86,80	87,32	87,90	88,52	89,18	89,87	90,58	91,29	92,01	92,72	93,43
Samsun	Alaçam	Kent Nüfusu	11,95	11,50	11,09	10,73	10,42	10,16	9,94	9,78	9,67	9,61	9,61	9,66	9,77	9,92	10,13	10,39	10,70	11,07	11,49	11,96	12,49	13,07	13,71	14,41
		Kır Nüfusu	25,54	25,56	25,55	25,50	25,42	25,29	25,12	24,91	24,65	24,34	23,99	23,58	23,12	22,60	22,02	21,38	20,67	19,89	19,04	18,12	17,13	16,06	14,91	13,69
		Toplam Nüfus	37,49	37,06	36,64	36,23	35,84	35,45	35,06	34,69	34,32	33,95	33,60	33,24	32,89	32,52	32,15	31,77	31,37	30,96	30,53	30,08	29,62	29,13	28,62	28,10
		Kentleşme Oranı	31,88	31,03	30,27	29,62	29,07	28,66	28,35	28,19	28,18	28,31	28,60	29,06	29,71	30,50	31,51	32,70	34,11	35,76	37,64	39,76	42,17	44,87	47,90	51,28
Samsun	Asarcık	Kent Nüfusu	1,93	1,83	1,75	1,67	1,61	1,55	1,51	1,48	1,46	1,45	1,46	1,48	1,55	1,67	1,85	2,08	2,36	2,71	3,10	3,56	4,07	4,65	5,28	5,97
		Kır Nüfusu	16,34	16,56	16,73	16,84	16,89	16,89	16,83	16,71	16,53	16,27	15,95	15,57	15,11	14,58	13,98	13,30	12,54	11,70	10,78	9,77	8,69	7,51	6,31	5,35
		Toplam Nüfus	18,27	18,39	18,48	18,51	18,50	18,44	18,34	18,19	17,99	17,72	17,41	17,05	16,66	16,25	15,83	15,38	14,90	14,41	13,88	13,33	12,76	12,16	11,59	11,32
		Kentleşme Oranı	10,56	9,95	9,47	9,02	8,70	8,41	8,23	8,14	8,12	8,18	8,39	8,68	9,30	10,28	11,69	13,52	15,84	18,81	22,33	26,71	31,90	38,24	45,56	52,74
Samsun	Ayvacık	Kent Nüfusu	5,65	5,60	5,56	5,54	5,53	5,53	5,55	5,58	5,62	5,67	5,74	5,83	5,92	6,03	6,16	6,30	6,45	6,61	6,79	6,98	7,19	7,41	7,64	7,89
		Kır Nüfusu	18,62	18,89	19,10	19,25	19,35	19,38	19,35	19,26	19,10	18,87	18,57	18,20	17,75	17,23	16,62	15,94	15,16	14,30	13,35	12,31	11,18	9,94	8,61	7,40
		Toplam Nüfus	24,27	24,49	24,66	24,79	24,88	24,91	24,90	24,84	24,72	24,54	24,31	24,03	23,67	23,26	22,78	22,24	21,61	20,91	20,14	19,29	18,37	17,35	16,25	15,29
		Kentleşme Oranı	23,28	22,87	22,55	22,35	22,23	22,20	22,29	22,46	22,73	23,11	23,61	24,26	25,01	25,92	27,04	28,33	29,85	31,61	33,71	36,18	39,14	42,71	47,02	51,60
Samsun	Bafra	Kent Nüfusu	83,73	83,49	83,37	83,38	83,50	83,75	84,13	84,63	85,25	85,99	86,86	87,85	88,97	90,22	91,62	93,14	94,80	96,60	98,54	100,62	102,85	105,22	107,76	110,45
		Kır Nüfusu	73,28	73,60	73,87	74,09	74,26	74,38	74,44	74,43	74,36	74,21	73,99	73,68	73,30	72,82	72,24	71,57	70,80	69,92	68,95	67,88	66,69	65,41	64,03	62,56
		Toplam Nüfus	157,01	157,09	157,24	157,47	157,76	158,13	158,57	159,06	159,61	160,20	160,85	161,53	162,27	163,04	163,86	164,71	165,60	166,52	167,49	168,50	169,54	170,63	171,79	173,01
		Kentleşme Oranı	53,33	53,15	53,02	52,95	52,93	52,96	53,06	53,21	53,41	53,68	54,00	54,39	54,83	55,34	55,91	56,55	57,25	58,01	58,83	59,72	60,66	61,67	62,73	63,84
Samsun	Çarşamba	Kent Nüfusu	49,19	48,41	47,76	47,24	46,85	46,60	46,49	46,51	46,67	46,98	47,43	48,02	48,78	49,72	50,83	52,11	53,56	55,19	57,00	58,99	61,16	63,51	66,04	68,76
		Kır Nüfusu	82,00	82,41	82,77	83,05	83,26	83,40	83,45	83,42	83,30	83,07	82,72	82,27	81,69	80,98	80,14	79,16	78,04	76,78	75,38	73,84	72,16	70,34	68,38	66,28
		Toplam Nüfus	131,19	130,82	130,53	130,29	130,11	130,00	129,94	129,93	129,97	130,05	130,15	130,29	130,47	130,7	130,97	131,27	131,60	131,97	132,38	132,83	133,32	133,85	134,42	135,04
		Kentleşme Oranı	37,50	37,01	36,59	36,26	36,01	35,85	35,78	35,80	35,91	36,12	36,44	36,86	37,39	38,04	38,81	39,70	40,70	41,82	43,06	44,41	45,87	47,45	49,13	50,92
Samsun	Havza	Kent Nüfusu	19,39	18,92	18,52	18,18	17,90	17,68	17,52	17,43	17,40	17,43	17,53	17,70	18,03	18,53	19,21	20,06	21,08	22,29	23,68	25,25	27,02	28,97	31,12	33,47
		Kır Nüfusu	34,13	34,25	34,30	34,26	34,13	33,91	33,60	33,18	32,66	32,03	31,28	30,41	29,42	28,30	27,06	25,69	24,18	22,53	20,75	18,83	16,78	14,72	12,88	11,35
		Toplam Nüfus	53,52	53,17	52,82	52,44	52,03	51,59	51,12	50,61	50,06	49,46	48,81	48,11	47,45	46,83	46,27	45,75	45,26	44,82	44,43	44,08	43,80	43,69	44,00	44,82
		Kentleşme Oranı	36,23	35,58	35,06	34,67	34,40	34,27	34,27	34,44	34,76	35,24	35,91	36,79	38,00	39,57	41,52	43,85	46,58	49,73	53,30	57,28	61,69	66,31	70,73	74,68
Samsun	Kavak	Kent Nüfusu	7,87	7,56	7,29	7,06	6,85	6,69	6,57	6,48	6,43	6,43	6,47	6,54	6,68	6,88	7,14	7,46	7,84	8,28	8,78	9,34	9,97	10,65	11,40	12,22
		Kır Nüfusu	12,94	12,88	12,82	12,76	12,69	12,61	12,53	12,45	12,35	12,25	12,14	12,02	11,88	11,74	11,58	11,41	11,23	11,05	10,85	10,64	10,42	10,19	9,96	9,71
		Toplam Nüfus	20,81	20,44	20,11	19,82	19,54	19,30	19,10	18,93	18,78	18,68	18,61	18,56	18,56	18,62	18,72	18,87	19,07	19,33	19,63	19,98	20,39	20,84	21,36	21,93
		Kentleşme Oranı	37,82	36,99	36,25	35,62	35,06	34,66	34,40	34,23	34,24	34,42	34,77	35,24	35,99	36,95	38,14	39,53	41,11	42,83	44,73	46,75	48,90	51,10	53,37	55,72

İl	İlçe		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Samsun	Ladik	Kent Nüfusu	9,10	8,88	8,69	8,52	8,38	8,27	8,18	8,13	8,10	8,10	8,13	8,19	8,28	8,41	8,56	8,75	8,97	9,23	9,52	9,84	10,20	10,60	11,03	11,49
		Kır Nüfusu	12,94	12,88	12,82	12,76	12,69	12,61	12,53	12,45	12,35	12,25	12,14	12,02	11,88	11,74	11,58	11,41	11,23	11,05	10,85	10,64	10,42	10,19	9,96	9,71
		Toplam Nüfus	22,04	21,76	21,51	21,28	21,07	20,88	20,71	20,58	20,45	20,35	20,27	20,21	20,16	20,15	20,14	20,16	20,20	20,28	20,37	20,48	20,62	20,79	20,99	21,20
		Kentleşme Oranı	41,29	40,81	40,40	40,04	39,77	39,61	39,50	39,50	39,61	39,80	40,11	40,52	41,07	41,74	42,50	43,40	44,41	45,51	46,74	48,05	49,47	50,99	52,55	54,20
Samsun	Ondokuz Mayıs	Kent Nüfusu	8,93	8,03	7,21	6,48	5,84	5,33	4,86	4,47	4,23	4,13	4,11	4,07	4,12	4,30	4,58	4,93	5,29	5,77	6,35	7,01	7,75	8,58	9,49	10,49
		Kır Nüfusu	16,89	17,10	17,31	17,53	17,75	17,98	18,21	18,45	18,68	18,91	19,14	19,37	19,59	19,81	20,02	20,23	20,42	20,62	20,8	20,99	21,16	21,33	21,5	21,67
		Toplam Nüfus	25,82	25,13	24,52	24,01	23,59	23,31	23,07	22,92	22,91	23,04	23,25	23,44	23,71	24,11	24,60	25,16	25,71	26,39	27,15	28,00	28,91	29,91	30,99	32,16
		Kentleşme Oranı	34,59	31,95	29,40	26,99	24,76	22,87	21,07	19,50	18,46	17,93	17,68	17,36	17,38	17,83	18,62	19,59	20,58	21,86	23,39	25,04	26,81	28,69	30,62	32,62
Samsun	Salıpazarı	Kent Nüfusu	6,30	6,27	6,24	6,23	6,23	6,24	6,26	6,30	6,34	6,40	6,47	6,56	6,65	6,77	6,90	7,04	7,20	7,38	7,58	7,79	8,02	8,27	8,53	8,82
		Kır Nüfusu	18,81	18,95	19,07	19,14	19,18	19,18	19,13	19,04	18,90	18,71	18,47	18,18	17,82	17,42	16,95	16,42	15,83	15,17	14,45	13,67	12,82	11,9	10,92	9,86
		Toplam Nüfus	25,11	25,22	25,31	25,37	25,41	25,42	25,39	25,34	25,24	25,11	24,94	24,74	24,47	24,19	23,85	23,46	23,03	22,55	22,03	21,46	20,84	20,17	19,45	18,68
		Kentleşme Oranı	25,09	24,86	24,65	24,56	24,52	24,55	24,66	24,86	25,12	25,49	25,94	26,52	27,18	27,99	28,93	30,01	31,26	32,73	34,41	36,3	38,48	41,00	43,86	47,22
Samsun	Tekkeköy	Kent Nüfusu	15,07	15,23	15,40	15,57	15,75	15,94	16,13	16,33	16,53	16,74	16,95	17,17	18,04	19,57	21,78	24,68	28,28	32,58	37,61	43,37	49,88	57,13	65,15	73,94
		Kır Nüfusu	35,4	35,99	36,59	37,20	37,83	38,47	39,12	39,78	40,46	41,13	41,80	42,48	43,16	43,83	44,51	45,17	45,83	46,48	47,13	47,78	48,43	49,08	49,72	50,38
		Toplam Nüfus	50,47	51,22	51,99	52,77	53,58	54,41	55,25	56,11	56,99	57,87	58,75	59,65	61,20	63,40	66,29	69,85	74,11	79,06	84,74	91,15	98,31	106,21	114,87	124,32
		Kentleşme Oranı	29,86	29,73	29,62	29,51	29,40	29,30	29,19	29,10	29,01	28,93	28,85	28,78	29,48	30,87	32,86	35,33	38,16	41,21	44,38	47,58	50,74	53,79	56,72	59,48
Samsun	Terme	Kent Nüfusu	25,05	24,47	23,96	23,54	23,19	22,93	22,75	22,66	22,65	22,74	22,91	23,17	23,55	24,06	24,69	25,44	26,32	27,32	28,46	29,72	31,10	32,62	34,27	36,06
		Kır Nüfusu	57,55	57,87	58,11	58,27	58,35	58,36	58,27	58,10	57,83	57,47	57,01	56,44	55,76	54,97	54,07	53,05	51,91	50,65	49,27	47,77	46,14	44,39	42,51	40,52
		Toplam Nüfus	82,60	82,34	82,07	81,81	81,54	81,29	81,02	80,76	80,48	80,21	79,92	79,61	79,31	79,03	78,76	78,49	78,23	77,97	77,73	77,49	77,24	77,01	76,78	76,58
		Kentleşme Oranı	30,33	29,72	29,19	28,77	28,44	28,21	28,08	28,06	28,14	28,35	28,67	29,10	29,69	30,44	31,35	32,41	33,64	35,04	36,61	38,35	40,26	42,36	44,63	47,09
Samsun	Vezirköprü	Kent Nüfusu	23,21	22,68	22,23	21,84	21,53	21,30	21,14	21,06	21,05	21,13	21,28	21,52	21,93	22,53	23,30	24,26	25,41	26,74	28,26	29,98	31,9	34,01	36,32	38,83
		Kır Nüfusu	82,93	83,81	84,50	84,99	85,25	85,29	85,10	84,66	83,96	82,98	81,72	80,17	78,32	76,16	73,70	70,91	67,78	64,31	60,49	56,33	51,82	46,93	41,65	36,09
		Toplam Nüfus	106,14	106,49	106,73	106,83	106,78	106,59	106,24	105,72	105,01	104,11	103,00	101,69	100,25	98,69	97,00	95,17	93,19	91,05	88,75	86,31	83,72	80,94	77,97	74,92
		Kentleşme Oranı	21,87	21,30	20,83	20,44	20,16	19,98	19,90	19,92	20,05	20,30	20,66	21,16	21,88	22,83	24,02	25,49	27,27	29,37	31,84	34,74	38,10	42,02	46,58	51,83
Samsun	Yakakent	Kent Nüfusu	4,71	4,71	4,72	4,73	4,74	4,76	4,78	4,80	4,83	4,86	4,89	4,93	5,04	5,21	5,46	5,77	6,16	6,62	7,16	7,78	8,47	9,24	10,08	11,01
		Kır Nüfusu	5,92	5,97	6,03	6,09	6,15	6,22	6,30	6,37	6,46	6,55	6,64	6,73	6,80	6,83	6,83	6,79	6,72	6,61	6,46	6,27	6,04	5,76	5,45	5,08
		Toplam Nüfus	10,63	10,68	10,75	10,82	10,89	10,98	11,08	11,17	11,29	11,41	11,53	11,66	11,84	12,04	12,29	12,56	12,88	13,23	13,62	14,05	14,51	15,00	15,53	16,09
		Kentleşme Oranı	44,31	44,10	43,91	43,72	43,53	43,35	43,14	42,97	42,78	42,59	42,41	42,28	42,57	43,27	44,43	45,94	47,83	50,04	52,57	55,37	58,37	61,6	64,91	68,43
Samsun	İl Toplamı	Kent Nüfusu	635,26	635,10	635,68	636,97	638,91	641,61	644,95	648,96	653,62	659,02	665,08	671,69	681,83	695,65	713,20	734,41	759,33	788,12	820,87	857,54	898,25	943,02	991,97	1 045,17
		Kır Nüfusu	567,30	570,52	573,11	574,92	575,97	576,24	575,65	574,17	571,73	568,24	563,69	558,06	551,22	543,17	533,86	523,26	511,31	498,03	483,39	467,42	450,08	431,43	411,84	391,94
		Toplam Nüfus	1 202,56	1 205,62	1 208,79	1 211,89	1 214,88	1 217,85	1 220,60	1223,13	1 225,35	1 227,26	1 228,77	1 229,75	1 233,05	1 238,82	1 247,06	1 257,67	1 270,64	1 286,15	1 304,26	1 324,96	1 348,33	1 374,45	1 403,81	1 437,11
		Kentleşme Oranı	52,83	52,68	52,59	52,56	52,59	52,68	52,84	53,06	53,34	53,700	54,13	54,62	55,30	56,15	57,19	58,39	59,76	61,28	62,94	64,72	66,62	68,61	70,66	72,73

Kaynak: Dolsar (2005-1).

Ek 1 Tablo 4 Tokat İline Ait Kuşak-Unsur Yöntemine Göre Nüfus Projeksiyonu Sonuçları

(1 000 kişi)

İl	İlçe		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tokat	Merkez	Kent Nüfusu	113,10	114,61	116,34	118,26	120,37	122,67	125,17	127,86	130,73	133,77	137,02	140,44	144,04	147,82	151,79	155,95	160,29	164,82	169,56	174,49	179,62	184,94	190,48	196,23
		Kır Nüfusu	61,60	61,69	61,74	61,72	61,63	61,49	61,27	60,98	60,6	60,14	59,59	58,95	58,20	57,36	56,41	55,35	54,19	52,92	51,54	50,05	48,45	46,75	44,93	43,01
		Toplam Nüfus	174,7	176,3	178,08	179,98	182,00	184,16	186,44	188,84	191,33	193,91	196,61	199,39	202,24	205,18	208,2	211,3	214,48	217,74	221,1	224,54	228,07	231,69	235,41	239,24
		Kentleşme Oranı	64,74	65,01	65,33	65,71	66,14	66,61	67,14	67,71	68,33	68,99	69,69	70,43	71,22	72,04	72,91	73,81	74,73	75,70	76,69	77,71	78,76	79,82	80,91	82,02
Tokat	Almus	Kent Nüfusu	6,20	5,92	5,67	5,46	5,27	5,12	5,01	4,93	4,88	4,87	4,89	4,95	5,06	5,23	5,44	5,71	6,03	6,40	6,83	7,31	7,84	8,43	9,08	9,78
		Kır Nüfusu	37,27	37,58	37,79	37,88	37,85	37,71	37,44	37,03	36,5	35,82	35,00	34,03	32,90	31,63	30,19	28,59	26,83	24,90	22,81	20,54	18,11	15,69	13,59	11,88
		Toplam Nüfus	43,47	43,50	43,46	43,34	43,12	42,83	42,45	41,96	41,38	40,69	39,89	38,98	37,96	36,86	35,63	34,3	32,86	31,30	29,64	27,85	25,95	24,12	22,67	21,66
		Kentleşme Oranı	14,26	13,61	13,05	12,60	12,22	11,95	11,80	11,75	11,79	11,97	12,26	12,70	13,33	14,19	15,27	16,65	18,35	20,45	23,04	26,25	30,21	34,95	40,05	45,15
Tokat	Artova	Kent Nüfusu	5,61	5,46	5,34	5,23	5,14	5,08	5,03	5,01	5,02	5,04	5,09	5,16	5,28	5,46	5,68	5,96	6,29	6,68	7,11	7,60	8,15	8,75	9,41	10,12
		Kır Nüfusu	10,64	10,74	10,83	10,91	10,97	11,01	11,04	11,05	11,03	11,00	10,93	10,85	10,74	10,60	10,44	10,25	10,03	9,78	9,51	9,22	8,89	8,54	8,17	7,76
		Toplam Nüfus	16,25	16,20	16,17	16,14	16,11	16,09	16,07	16,06	16,05	16,04	16,02	16,01	16,02	16,06	16,12	16,21	16,32	16,46	16,62	16,82	17,04	17,29	17,58	17,88
		Kentleşme Oranı	34,52	33,70	33,02	32,40	31,91	31,57	31,30	31,20	31,28	31,42	31,77	32,23	32,96	34,00	35,24	36,77	38,54	40,58	42,78	45,18	47,83	50,61	53,53	56,6
Tokat	Başçiftlik	Kent Nüfusu	5,97	6,01	6,06	6,11	6,16	6,21	6,27	6,33	6,39	6,46	6,53	6,60	6,71	6,87	7,07	7,31	7,60	7,93	8,31	8,74	9,21	9,74	10,31	10,93
		Kır Nüfusu	7,35	7,43	7,50	7,56	7,61	7,65	7,67	7,69	7,70	7,70	7,68	7,65	7,61	7,56	7,50	7,42	7,33	7,22	7,10	6,96	6,81	6,64	6,46	6,26
		Toplam Nüfus	13,32	13,44	13,56	13,67	13,77	13,86	13,94	14,02	14,09	14,16	14,21	14,25	14,32	14,43	14,57	14,73	14,93	15,15	15,41	15,70	16,02	16,38	16,77	17,19
		Kentleşme Oranı	44,82	44,72	44,69	44,70	44,73	44,81	44,98	45,15	45,35	45,62	45,95	46,32	46,86	47,61	48,52	49,63	50,90	52,34	53,93	55,67	57,49	59,46	61,48	63,58
Tokat	Erbaa	Kent Nüfusu	45,59	45,25	44,99	44,83	44,75	44,76	44,86	45,04	45,32	45,67	46,12	46,64	47,29	48,07	48,98	50,01	51,16	52,44	53,84	55,37	57,03	58,82	60,74	62,79
		Kır Nüfusu	54,99	55,28	55,54	55,75	55,94	56,08	56,17	56,22	56,20	56,12	55,96	55,72	55,38	54,96	54,43	53,79	53,04	52,19	51,23	50,17	49,00	47,73	46,36	44,89
		Toplam Nüfus	100,58	100,53	100,53	100,58	100,69	100,84	101,03	101,26	101,52	101,79	102,08	102,36	102,67	103,03	103,41	103,8	104,2	104,63	105,07	105,54	106,03	106,55	107,10	107,68
		Kentleşme Oranı	45,33	45,01	44,75	44,57	44,44	44,39	44,40	44,48	44,64	44,87	45,18	45,56	46,06	46,66	47,36	48,18	49,10	50,12	51,24	52,46	53,79	55,20	56,71	58,31
Tokat	Niksar	Kent Nüfusu	44,81	44,50	44,28	44,13	44,06	44,06	44,14	44,30	44,54	44,85	45,23	45,68	46,25	46,91	47,69	48,57	49,55	50,64	51,83	53,13	54,54	56,06	57,69	59,44
		Kır Nüfusu	45,86	46,03	46,18	46,32	46,43	46,52	46,59	46,63	46,64	46,61	46,53	46,42	46,26	46,06	45,81	45,51	45,16	44,77	44,34	43,87	43,35	42,80	42,22	41,61
		Toplam Nüfus	90,67	90,53	90,46	90,45	90,49	90,58	90,73	90,93	91,18	91,46	91,76	92,10	92,51	92,97	93,50	94,08	94,71	95,41	96,17	97,00	97,89	98,86	99,91	101,05
		Kentleşme Oranı	49,42	49,15	48,95	48,79	48,69	48,64	48,65	48,72	48,85	49,04	49,29	49,60	49,99	50,46	51,01	51,63	52,32	53,08	53,89	54,77	55,72	56,71	57,74	58,82
Tokat	Pazar	Kent Nüfusu	5,30	5,25	5,21	5,17	5,14	5,13	5,12	5,12	5,13	5,14	5,17	5,21	5,26	5,32	5,39	5,47	5,56	5,66	5,77	5,89	6,02	6,17	6,32	6,48
		Kır Nüfusu	14,99	15,15	15,27	15,34	15,38	15,37	15,32	15,21	15,06	14,86	14,61	14,30	13,93	13,51	13,04	12,5	11,91	11,25	10,53	9,76	8,92	8,02	7,05	6,18
		Toplam Nüfus	20,29	20,40	20,48	20,51	20,52	20,50	20,44	20,33	20,19	20,00	19,78	19,51	19,19	18,83	18,43	17,97	17,47	16,91	16,30	15,65	14,94	14,19	13,37	12,66
		Kentleşme Oranı	26,12	25,74	25,44	25,21	25,05	25,02	25,05	25,18	25,41	25,70	26,14	26,70	27,41	28,25	29,25	30,44	31,83	33,47	35,40	37,64	40,29	43,48	47,27	51,18
Tokat	Reşadiye	Kent Nüfusu	16,39	16,11	15,88	15,69	15,55	15,46	15,41	15,41	15,45	15,54	15,67	15,86	16,08	16,35	16,66	17,02	17,43	17,88	18,37	18,92	19,51	20,16	20,86	21,61
		Kır Nüfusu	85,51	86,60	87,38	87,84	87,96	87,75	87,18	86,25	84,95	83,26	81,18	78,71	75,83	72,54	68,83	64,71	60,14	55,14	49,69	43,79	37,68	31,74	26,98	23,44
		Toplam Nüfus	101,9	102,71	103,26	103,53	103,51	103,21	102,59	101,66	100,40	98,80	96,85	94,57	91,91	88,89	85,49	81,73	77,57	73,02	68,06	62,71	57,19	51,9	47,84	45,05
		Kentleşme Oranı	16,08	15,68	15,38	15,16	15,02	14,98	15,02	15,16	15,39	15,73	16,18	16,77	17,50	18,39	19,49	20,82	22,47	24,49	26,99	30,17	34,11	38,84	43,60	47,97

İl	İlçe		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tokat	Sulusaray	Kent Nüfusu	4,16	4,12	4,09	4,06	4,05	4,05	4,06	4,08	4,11	4,15	4,20	4,26	4,34	4,43	4,54	4,66	4,80	4,95	5,12	5,31	5,51	5,73	5,96	6,21
		Kır Nüfusu	7,04	7,12	7,18	7,23	7,28	7,31	7,33	7,33	7,32	7,30	7,26	7,20	7,13	7,04	6,93	6,81	6,67	6,51	6,33	6,14	5,92	5,69	5,44	5,17
		Toplam Nüfus	11,20	11,24	11,27	11,29	11,33	11,36	11,39	11,41	11,43	11,45	11,46	11,46	11,47	11,47	11,47	11,47	11,47	11,46	11,45	11,45	11,43	11,42	11,40	11,38
		Kentleşme Oranı	37,14	36,65	36,29	35,96	35,75	35,65	35,65	35,76	35,96	36,24	36,65	37,17	37,84	38,62	39,58	40,63	41,85	43,19	44,72	46,38	48,21	50,18	52,28	54,57
Tokat	Turhal	Kent Nüfusu	95,54	95,48	95,56	95,76	96,08	96,52	97,06	97,72	98,47	99,32	100,26	101,29	102,39	103,54	104,75	106,02	107,34	108,71	110,14	111,62	113,17	114,77	116,44	118,18
		Kır Nüfusu	35,45	35,48	35,49	35,47	35,43	35,37	35,27	35,14	34,97	34,75	34,50	34,19	33,84	33,44	32,98	32,48	31,92	31,30	30,64	29,93	29,17	28,36	27,51	26,61
		Toplam Nüfus	130,99	130,96	131,05	131,23	131,51	131,89	132,33	132,86	133,44	134,07	134,76	135,48	136,23	136,98	137,73	138,50	139,26	140,01	140,78	141,55	142,34	143,13	143,95	144,79
		Kentleşme Oranı	72,94	72,91	72,92	72,97	73,06	73,18	73,35	73,55	73,79	74,08	74,40	74,76	75,16	75,59	76,05	76,55	77,08	77,64	78,24	78,86	79,51	80,19	80,89	81,62
Tokat	Yeşilyurt	Kent Nüfusu	6,46	6,46	6,48	6,50	6,54	6,59	6,65	6,72	6,80	6,89	6,99	7,11	7,23	7,37	7,53	7,70	7,88	8,08	8,29	8,51	8,75	9,00	9,26	9,54
		Kır Nüfusu	8,06	8,11	8,17	8,22	8,27	8,31	8,34	8,37	8,38	8,39	8,38	8,37	8,33	8,29	8,23	8,16	8,08	7,98	7,87	7,74	7,61	7,46	7,29	7,11
		Toplam Nüfus	14,52	14,57	14,65	14,72	14,81	14,90	14,99	15,09	15,18	15,28	15,37	15,48	15,56	15,66	15,76	15,86	15,96	16,06	16,16	16,25	16,36	16,46	16,55	16,65
		Kentleşme Oranı	44,49	44,34	44,23	44,16	44,16	44,23	44,36	44,53	44,8	45,09	45,48	45,93	46,47	47,06	47,78	48,55	49,37	50,31	51,30	52,37	53,48	54,68	55,95	57,30
Tokat	Zile	Kent Nüfusu	52,64	52,27	51,99	51,79	51,67	51,64	51,69	51,82	52,03	52,32	52,69	53,13	53,68	54,33	55,08	55,95	56,91	57,99	59,16	60,45	61,86	63,38	65,00	66,75
		Kır Nüfusu	57,50	57,93	58,29	58,55	58,71	58,77	58,73	58,58	58,30	57,89	57,35	56,68	55,86	54,89	53,77	52,50	51,08	49,49	47,75	45,85	43,79	41,57	39,17	36,60
		Toplam Nüfus	110,14	110,20	110,28	110,34	110,38	110,41	110,42	110,4	110,33	110,21	110,04	109,81	109,54	109,22	108,85	108,45	107,99	107,48	106,91	106,30	105,65	104,95	104,17	103,35
		Kentleşme Oranı	47,79	47,43	47,14	46,94	46,81	46,77	46,81	46,94	47,16	47,47	47,88	48,38	49,00	49,74	50,60	51,59	52,70	53,95	55,34	56,87	58,55	60,39	62,4	64,59
Tokat	İl Toplamı	Kent Nüfusu	401,77	401,44	401,89	402,99	404,78	407,29	410,47	414,34	418,87	424,02	429,86	436,33	443,61	451,7	460,60	470,33	480,84	492,18	504,33	517,34	531,21	545,95	561,55	578,06
		Kır Nüfusu	426,26	429,14	431,36	432,79	433,46	433,34	432,35	430,48	427,65	423,84	418,97	413,07	406,01	397,88	388,56	378,07	366,38	353,45	339,34	324,02	307,70	290,99	275,17	260,52
		Toplam Nüfus	828,03	830,58	833,25	835,78	838,24	840,63	842,82	844,82	846,52	847,86	848,83	849,40	849,62	849,58	849,16	848,40	847,22	845,63	843,67	841,36	838,91	836,94	836,72	838,58
		Kentleşme Oranı	48,52	48,33	48,23	48,22	48,29	48,45	48,70	49,04	49,48	50,01	50,64	51,37	52,21	53,17	54,24	55,44	56,76	58,20	59,78	61,49	63,32	65,23	67,11	68,93

Kaynak: Dolsar (2005-1).

EK 2: STRATEJİK AMAÇ/ ÖNCELİK/ TEDBİR VE PROJELER LİSTESİ

1 ETKİN BİR MEKANSAL ORGANİZASYON OLUŞTURULMASI

1.1 Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi

1.1.1 Ulaşım altyapısının geliştirilmesi

Denizyolu

1.1.1.1 Samsun Limanı'nın geliştirilmesi

1.1.1.2 Samsun Limanı'nın TRACECA koridoruna dahil edilmesi girişimi

1.1.1.3 Samsun Limanı personelinin eğitimi

Demiryolu

1.1.1.4 Samsun Limanı ile İç Anadolu'nun bağlantı sağlayan mevcut demiryolu ulaşımı hizmet standartlarının AB ile uyum sağlanması dikkate alınarak geliştirilmesi ve kombine taşımacılık için açılım sağlanması

- Ulaştırma Ana Planı (UAP) stratejisinin Samsun-Amasya-Sivas-Malatya-Osmaniye-Hatay hattının güçlendirilerek Karadeniz-Akdeniz bağlantısının sağlanması önerisi doğrultusunda hattın bölge içi bölümünün etüdünün yapılması
- Demiryolu ağının karayoluna paralel olmasından dolayı trafik çekme olasılığı bulunan Amasya Samsun yolunda gelişme araştırması yapılması ve bakım politikası oluşturulması
- UAP'nin mevcut hatları etkinleştirme stratejisine göre, "Çekirdek Ağ" üzerinde bulunan Amasya-Samsun hattının, talep ve kapasite eksiklikleri dikkate alınarak yapılacak bir fizibiliteye göre, geometrik özellikleri düzeltilerek çift hatta dönüştürülmesi
- Samsun-Amasya geliştirilmiş hattında yük taşımacılığına öncelik verilmesi ve uluslararası kombine taşımacılık için uygulamanın geliştirilmesi
- UAP'nin fabrika ve sanayi merkezlerine iltisak sağlanması stratejisine göre, Amasya ve Tokat çevresindeki mermercilik sektörü için ağır malzeme sevkiyat istasyonu kurulması
- Samsun-Çarşamba arasındaki demiryolu bağlantısının, Samsun metropoliten alanını bütünleştirmek amacıyla, batıda Bafra'ya kadar uzatılması ve bu hattın banliyö sistemine dönüştürülmesi etütlerinin yapılması
- Tokat ile Turhal arasında, yerleşim yerleri için yapılan yeni nüfus projeksiyonlarını ve kentleşme, ekonomik gelişme önerilerini dikkate alarak ray otobüsü işletmeciliği projesi fizibilitesinin yenilenmesi
- Zile kentinin, ekonomik gelişme ve nüfus projeksiyonlarını dikkate alarak, demiryolu istasyonunun, yük taşımacılığına/ kombine taşımacılığa uygun hale getirilerek, 5 km. içeri alınması

Karayolu

1.1.1.5 Delice – Samsun bölünmüş yolunun bölünmüş transit yol

standardında tamamlanması

1.1.1.6 Merzifon- Gürbulak bölümü E- Yolları, A- Yolları ve KEİ yolu güzergahının bir parçası olan TETEK güzergahının bölge içindeki eksik kesimlerinin bölünmüş yol standardında tamamlanması

1.1.1.7 Samsun'un Doğu Karadeniz'de hinterlandını genişletecek Doğu Karadeniz Sahil Yolu'nun bölge içindeki eksik kesimlerinin (Çarşamba- Terme) ekolojik koşullara ve hassas bölge özelliklerine dikkat edilerek tamamlanması

1.1.1.8 Karadeniz'i Tokat-Sivas-Malatya üzerinden Orta Doğu'ya bağlayan ve yeterli standartta olmayan karayolu bağlantısının bölünmüş yol standardında tamamlanması

1.1.1.9 MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi

- Samsun ili MKY'lerinin üst merkeze yüksek standartlı il yolu ile bağlanması
- Çorum MKY'lerinin üst merkeze yüksek standartlı il yolu ile bağlanması
- Tokat MKY'lerinin üst merkeze yüksek standartlı il yolu ile bağlanması
- Amasya MKY'lerinin üst merkeze yüksek standartlı il yolu ile bağlanması

Havayolu

1.1.1.10 Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanı'na sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması

1.1.1.11 Sivil kullanımdaki Tokat Havaalanı pist ve altyapı teknik eksiklerinin tamamlanması ve bölgesel taşımacılığın teşvik edilmesi

1.1.1.12 Yapımı devam eden Çorum STOL tipi havaalanının tamamlanması

1.1.2 İletişim altyapısının iyileştirilmesi

1.1.2.1 Birinci derece yığılma merkezleri arasındaki iletişimin fiber optik teknolojisini kullanan hatlarla yenilenmesi ve yeraltına alınması

- Amasya iletişim hatlarının fiber optik teknolojisiyle yenilenmesi
- Çorum iletişim hatlarının fiber optik teknolojisiyle yenilenmesi
- Merzifon iletişim hatlarının fiber optik teknolojisiyle yenilenmesi
- Samsun iletişim hatlarının fiber optik teknolojisiyle yenilenmesi
- Tokat iletişim hatlarının fiber optik teknolojisiyle yenilenmesi

1.1.3 Enerji altyapısının iyileştirilmesi

1.1.3.1 Kritik yüklenmelerin olduğu ve özellikle güç ihtiyacının yoğun olduğu birimlere ve OSB'lere elektrik sağlayan iletim hatlarının ve trafo merkezlerinin güçlendirilmesi

- Samsun-2 trafo merkezinin güçlendirilmesi
- Samsun-19 Mayıs trafo merkezinin güçlendirilmesi
- Samsun- Kayabaşı trafo merkezinin güçlendirilmesi
- Tokat trafo merkezinin güçlendirilmesi
- Tokat-OSB trafo merkezinin güçlendirilmesi

- Samsun- 1 trafo merkezinin güçlendirilmesi
- Amasya trafo merkezinin güçlendirilmesi
- Çorum- 2 trafo merkezinin güçlendirilmesi

1.1.3.2 Birinci ve ikinci derece yığılma merkezlerinde ve OSB'lerde kullanılmak üzere doğalgaz altyapısının tamamlanması

- İhale aşamasında olan Tokat doğalgaz iletim altyapısının tamamlanması
- İhale aşamasında olan Amasya doğalgaz iletim altyapısının tamamlanması
- İhale aşamasında olan Merzifon doğalgaz iletim altyapısının tamamlanması
- İnşa aşamasında olan Bafra doğalgaz iletim altyapısının tamamlanması
- Turhal doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Zile doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Çarşamba doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Erbaa doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Niksar doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Suluova doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Sungurlu doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Osmancık doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Terme doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Alaca doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi
- Vezirköprü doğalgaz iletim altyapısının projelendirilmesi ve inşa edilmesi

1.1.3.3 Yenilenebilir enerji kaynaklarından ısı ve elektrik enerjisi üretimi

- Samsun'da evsel atıklardan ısı ve elektrik enerjisi üretimi
- Çorum'da güneş enerjisinden ısı ve elektrik enerjisi üretimi
- Çorum'da hayvansal atıklardan biogaz elde edilmesi ve enerji üretimi
- Turhal'da hayvansal atıklardan biogaz elde edilmesi ve enerji üretimi
- Suluova'da hayvansal atıklardan biogaz elde edilmesi ve enerji üretimi
- Yeşilırmak havzasında mini ve mikro santraller kurulması
- Kızılırmak havzasında mini ve mikro santraller kurulması

1.2 Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması

1.2.1 Planlı kentsel gelişmenin sağlanması

1.2.1.1 Plan hiyerarşisi, kent planlaması ve uygulaması üzerine belediye teknik personelinin eğitimi

- Samsun Belediyesi personelinin teknik eğitimi
- Çorum Belediyesi personelinin teknik eğitimi
- Tokat Belediyesi personelinin teknik eğitimi

- Amasya Belediyesi personelinin teknik eğitimi
- Merzifon Belediyesi personelinin teknik eğitimi

1.2.1.2 Gelişmesi öngörülen Samsun Metropoliten Alanı bütünü için nazım imar planı hazırlanması

1.2.1.3 Samsun kentinin deniz ile ilişkisinin güçlendirilmesi

1.2.1.4 Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması

1.2.1.5 Birinci derece yığılma merkezlerinde (Samsun dışında) göçle gelmesi öngörülen nüfusun ihtiyaçlarını da karşılayacak biçimde mevcut planların revize edilmesi

- Çorum kenti imar planının, göç öngörüsüne göre revizyonu
- Tokat kenti imar planının, göç öngörüsüne göre revizyonu
- Amasya kenti imar planının, göç öngörüsüne göre revizyonu
- Merzifon kenti imar planının, göç öngörüsüne göre revizyonu

1.2.1.6 Transit trafiğin kentsel alanda yarattığı yoğunluğun azaltılması amacıyla birinci derece yığılma merkezlerinde çevre yolunun tamamlanması

- İnşa çalışmaları devam eden Samsun çevre yolunun tamamlanması
- İnşa çalışmaları devam eden Tokat çevre yolunun tamamlanması
- İnşa çalışmaları devam eden Amasya çevre yolunun tamamlanması
- Merzifon çevre yolunun projelendirilmesi

1.2.1.7 Birinci derece yoğunlaşma merkezlerinde toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi ve yaya öncelikli ulaşım ana planları yapılması

- Samsun'da toplu taşıma ve yaya öncelikli ulaşım ana planlarının geliştirilmesi
- Çorum'da toplu taşıma ve yaya öncelikli ulaşım ana planlarının geliştirilmesi
- Tokat'ta toplu taşıma ve yaya öncelikli ulaşım ana planlarının geliştirilmesi
- Amasya'da toplu taşıma ve yaya öncelikli ulaşım ana planlarının geliştirilmesi
- Merzifon'da toplu taşıma ve yaya öncelikli ulaşım ana planlarının geliştirilmesi

1.2.1.8 Kent içi akarsu varlığı olan yerleşimlerde akarsu çevresinin düzenlenmesi ve rekreasyon alanları oluşturulması

- Amasya'da Yeşilırmak çevre düzenlemesi
- Tokat'ta Yeşilırmak ve kent içi kanalların çevresinin düzenlenmesi
- Samsun'da Kürtün ve Mert ırmakları çevresinin düzenlenmesi
- Turhal'da Yeşilırmak ve Dazya çayı çevresinin düzenlenmesi
- Çarşamba'da Yeşilırmak çevresinin düzenlenmesi
- Bafra'da Kızılırmak çevresinin düzenlemesi

1.2.2 Tarihi kentsel dokuların korunması, restorasyonu ve kullanılması

1.2.2.1 Sit alanları için hazırlanmış olan koruma imar planlarının uygulanmasına yönelik örgütlenme/ finans modelinin oluşturulması ve uygulanması

- Samsun sit alanı koruma imar planının uygulanması
- Çorum sit alanı koruma imar planının uygulanması
- Amasya sit alanı koruma imar planının uygulanması
- Tokat sit alanı koruma imar planının uygulanması
- Merzifon sit alanı koruma imar planının uygulanması

1.2.2.2 Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması

- ***Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi***
- Tokat kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi
- Merzifon kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi
- Bafra kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi
- Zile kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi
- Niksar kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi
- Vezirköprü kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi
- Hamamözü kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi

1.2.2.3 Ekonomik ya da fiziki ömrünü doldurmuş, kullanım dışı kalmış (köhnemiş) alanlarda kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanması ve uygulanması

- Çorum'da köhnemiş alan kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanması
- Samsun'da köhnemiş alan kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanması
- Tokat'ta köhnemiş alan kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanması

1.2.2.4 Amasya tarihi ve turistik dokusu ile Harşena Kalesi'nin bütünleştirilmesi

1.2.3 Kentlere yeni gelen nüfusun ihtiyaçlarına yönelik konut üretimi

1.2.3.1 Birinci derece yığılma merkezlerinde farklı gelir gruplarını dikkate alarak konut üretilmesi

- Samsun'da farklı gelir grupları için konut üretilmesi
- Çorum'da farklı gelir grupları için konut üretilmesi,
- Tokat'ta farklı gelir grupları için konut üretilmesi,
- Amasya'da farklı gelir grupları için konut üretilmesi,
- Merzifon'da farklı gelir grupları için konut üretilmesi

1.2.3.2 Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması

- Samsun'da barınma ofisi kurulması,

- Çorum'da barınma ofisi kurulması,
- Tokat'ta barınma ofisi kurulması,
- Amasya'da barınma ofisi kurulması,
- Merzifon'da barınma ofisi kurulması,

1.2.4 Yerleşim yerlerinde afet güvenliğinin sağlanması

1.2.4.1 Bölge jeolojik bilgilerinin CBS katman bilgileri ortamına aktarılması

1.2.4.2 Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derece yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması

- Samsun risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Çorum risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Amasya risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Tokat risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Merzifon risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Zile risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Turhal risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Erbaa risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Niksar risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Suluova risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Osmancık risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Vezirköprü risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Gümüşhacıköy risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Ayvacık risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Asarcık risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Mecitözü risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- İskilip risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Pazar risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Oğuzlar risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Laçin risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Hamamözü risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Göynücek risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Ladik risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Almus risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Reşadiye risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Başçiftlik risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Taşova risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Kargı risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Dodurga risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması

1.2.4.3 Taban suyu yüksek çökelti/ birikinti ovalarında yer alan kentler için risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması

- Amasya risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Bafra risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Çarşamba risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması
- Tekkeköy risk yönetimi ve sakınım planı hazırlanması

1.2.4.4 Kentsel alanlarda taşkın koruma tesislerinin tamamlanması
- Turhal'da taşkın koruma tesislerinin tamamlanması
- Çarşamba'da taşkın koruma tesislerinin tamamlanması
- Sungurlu'da taşkın koruma tesislerinin tamamlanması

1.2.4.5 Üst ölçek olarak bölge bütününde ve bölge illerinin tümü için il genelinde, doğal afet acil durum planlarının hazırlanması

1.2.4.6 Bölge ölçeğinde acil durum bilgi sisteminin kurulması

1.2.4.7 Bölge il ve ilçelerinin tamamı için, afet ve depreme karşı bilinç geliştirme eğitim materyalinin geliştirilmesi ve eğitiminin yapılması

1.2.5 Kentsel teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi

Ulaşım

1.2.5.1 Samsun'da uygulama çalışmaları devam eden hafif raylı sistemin tamamlanması

1.2.5.2 Kentsel alanda ulaştırma veri tabanlarının oluşturulması
- Samsun'da kentsel ulaşım veri tabanının oluşturulması
- Çorum'da kentsel ulaşım veri tabanının oluşturulması
- Tokat'ta kentsel ulaşım veri tabanının oluşturulması
- Amasya'da kentsel ulaşım veri tabanının oluşturulması

1.2.5.3 Birinci Derece Yığılma Merkezleri'nde "Ulaşım Ana Planına" göre yeni altyapıların, belediyelerin özkaynaklarıyla uyumlu ve ulusal standartlar doğrultusunda üretilmesi
- Samsun'da kentsel ulaşım altyapısının eksikliklerinin giderilmesi
- Çorum'da kentsel ulaşım altyapısının eksikliklerinin giderilmesi
- Tokat'ta kentsel ulaşım altyapısının eksikliklerinin giderilmesi
- Amasya'da kentsel ulaşım altyapısının eksikliklerinin giderilmesi
- Merzifon'da kentsel ulaşım altyapısının eksikliklerinin giderilmesi

1.2.5.4 Bölgesel iletişim ağının çıkış noktası olarak Samsun terminalinin kapasitesinin artırılması

Kanalizasyon Sistemi

1.2.5.5 Samsun Metropoliten Alanı'nda imar planı revizyonu sonuçlarına uygun olarak kanalizasyon sistemi projesinin revize edilmesi

1.2.5.6 Çorum kentinde yetersiz hale gelmiş kolektör sisteminin yenilenmesi

1.2.5.7 Tokat kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

1.2.5.8 Amasya kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

1.2.5.9 Merzifon kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

İçmesuyu

1.2.5.10 Çorum kentinde içmesuyu şebekesinin yenilenmesi

1.2.5.11 Tokat kentinde içmesuyu şebekesinin yenilenmesi

1.2.5.12 Amasya kentinde içme suyu şebekesinin yenilenmesi, Amasya ve Merzifon kentlerinde su teminine yönelik ek su kaynağı araştırılması

1.2.5.13 İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi

- Tokat içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması
- ***Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması***
- Merzifon içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması

Enerji

1.2.5.14 Samsun kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.15 Çorum kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.16 Tokat kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.17 Amasya kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.18 Merzifon kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

İletişim

1.2.5.19 Samsun kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.20 Çorum kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.21 Tokat kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.22 Amasya kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.23 Merzifon kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.6 Kentsel kültürel ve sosyal donatının geliştirilmesi

1.2.6.1 Samsun'da Samsun Büyükşehir Belediyesi işbirliğiyle, bölgenin ve kentin dış dünya ile bütünleşmesi için, uluslararası toplantı ve kongrelerin düzenlenmesine elverişli bir kompleks geliştirilmesi

1.2.6.2 Birinci derece yığılma merkezlerinde, 2015 yılına kadar, derslik başına öğrenci sayısının düşürülmesi ve yeni gelenlere eğitim olanağı sağlamak amacıyla her yıl yapılacak yeni eğitim tesisi (temel eğitim ve mesleki eğitim dersliği) sayısının, yerel özel kesim ve sivil toplum ile birlikte belirlenmesi ve üretilmesi

- Samsun'da yeni eğitim tesislerinin yapılması
- Çorum'da yeni eğitim tesislerinin yapılması
- Tokat'ta yeni eğitim tesislerinin yapılması
- Amasya'da yeni eğitim tesislerinin yapılması
- Merzifon'da yeni eğitim tesislerinin yapılması

1.2.6.3 Birinci derece yığılma merkezlerinde, kamu, STK işbirliği ile kentlerde yaşlı bakımı ve çocuk bakımı sağlayan kurumların geliştirilmesi

1.2.6.4 Konut alanları yakınında, her yaşa ve farklı türlere uygun spor alanlarının yapılması, sporun gündelik yaşam faaliyetleri arasında yer almasının sağlanması

1.2.6.5 Kentsel ölçekte ulaşım, çevresel koruma ve kültür programlarını dikkate alarak, gezi, dinlenme ve doğayla ilişkilenme sağlayacak rekreasyon, hizmet ve toplumsal kaynaşma alanlarının geliştirilmesi

1.3 Kırsal yerleşim deseninin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi

1.3.1 Tokat ilinin (Bakanlar Kurulu Kararı ile sayıları sınırlandıktan ve yeniden belirlendikten sonra) MKY'lerin geliştirileceği pilot il olarak seçilmesi ve ilk uygulamaların yapılması

1.3.1.1 Nüfus öngörüsü dikkate alınarak, MKY'lerde imar/ ilave imar planlarının hazırlanması

1.3.1.2 MKY belediyelerinin, kentsel fiziki altyapı eksikliklerinin tamamlaması

1.3.1.3 MKY'lerde eğitim tesisleri gelişiminin planlanması

1.3.1.4 MKY'lerde sağlık tesisleri gelişiminin planlanması

1.3.2 Pilot ilin dışındaki MKY'lerin imar gelişme programlarının hazırlanması ve fiziki altyapı eksikliklerinin tamamlanması

1.3.2.1 Nüfus öngörüsü dikkate alınarak, MKY'lerde imar/ ilave imar planlarının hazırlanması

- Samsun ilindeki MKY belediyelerinin imar planlarını yenilemesi için Samsun Valiliği'nin sunabileceği teknik destek mekanizmasını belirlemesi
- Çorum MKY belediyelerinin imar planlarını yenilemesi için Çorum Valiliği'nin sunabileceği teknik destek mekanizmasını belirlemesi
- Amasya ilindeki MKY belediyelerinin imar planlarını yenilemesi için Amasya Valiliği'nin sunabileceği teknik destek mekanizmasını belirlemesi

1.3.2.2 Pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, MKY'lere ulaşan fiziki altyapı (ulaşım, iletişim ve enerji) eksikliklerinin giderilmesi ve geliştirilmesi

- Samsun İÖİ'nin MKY'lerin fiziki altyapı eksikliklerini tamamlaması
- Çorum İÖİ'nin MKY'lerin fiziki altyapı eksikliklerini tamamlaması
- Amasya İÖİ'nin MKY'lerin fiziki altyapı eksikliklerini tamamlaması

1.3.2.3 MKY'lerde mevcut ve yeni gelişme alanlarının kentsel altyapısındaki eksikliklerin (yeterli ve sağlıklı içmesuyu, kanalizasyon, ulaşım, çevre düzeni), pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda tamamlanması

- Samsun (12) MKY belediyesinin, kentsel fiziki altyapı eksikliklerini tamamlaması
- Çorum (12) MKY'leri belediyelerinin, kentsel fiziki altyapı eksikliklerini tamamlaması
- Amasya (6) MKY'leri belediyelerinin, kentsel fiziki altyapı eksikliklerini tamamlaması

1.3.3 Kırda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için MKY'lerde sosyal altyapının geliştirilmesi

1.3.3.1 MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi

- Samsun Valiliği'nce MKY'lerde eğitim tesisleri gelişiminin planlanması
- Çorum Valiliği'nce MKY'lerde eğitim tesisleri gelişiminin planlanması
- Amasya Valiliği'nce MKY'lerde eğitim tesisleri gelişiminin planlanması

1.3.3.2 MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, sağlık tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi

- Samsun Valiliği'nce MKY'lerde sağlık tesisleri gelişiminin planlanması
- Çorum Valiliği'nce MKY'lerde sağlık tesisleri gelişiminin planlanması
- Tokat Valiliği'nce MKY'lerde sağlık tesisleri gelişiminin planlanması
- Amasya Valiliği'nce MKY'lerde sağlık tesisleri gelişiminin planlanması

1.3.3.3 MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, rekreasyon ve spor alanlarının geliştirilmesi

- Samsun (12) MKY belediyesinin, rekreasyon ve spor alanlarının geliştirilmesi
- Çorum (12) MKY'leri belediyelerinin, rekreasyon ve spor alanlarının geliştirilmesi
- Tokat (28) MKY'leri belediyelerinin, rekreasyon ve spor alanlarının geliştirilmesi
- Amasya (6) MKY'leri belediyelerinin, rekreasyon ve spor alanlarının geliştirilmesi

2 İNSAN KAYNAKLARININ ve TOPLUMSAL YAPININ GELİŞTİRİLMESİ

2.1 Her düzeydeki eğitimin, bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre örgütlenmesi

2.1.1 Mesleki eğitim ile sektörlerin talep ettiği nitelikli eleman ve ara eleman ihtiyacının karşılanması arasındaki ilişkinin kurulması

2.1.1.1 Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi

- Etkin bir rehberlik ve yönlendirme sistemi kurulması
- Meslek teknik liselerinin ve okullarının araç-gereç ve bilgisayar-internet altyapısının, uygulamaya yönelik olarak geliştirilmesi için, yerel destek mekanizmalarının işletilmesi
- Yerel olarak imkan yaratılmasıyla, meslek eğitiminde uygulama oranının artırılması ve uygulamanın eğitici niteliğinin geliştirilmesi
- Mesleki istihdamda, meslek standartları, sunum ve belgelemenin esas alınması, bölgede mesleki yeterlilik sisteminin kurulması ve etkin uygulanması

2.1.2 Bölgedeki üniversite ve yüksek okullardaki öğretim elemanlarının mesleki gelişim ve araştırma olanaklarının artırılması

2.1.2.1 Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi

- OMÜ'nün, diğer bölge üniversiteleriyle üniversiteler üstü araştırma kurumu oluşturması
- OMÜ'nün bölgedeki üretim sektörleriyle ağ ilişkileri geliştirmesi
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin tarım ve sanayi sektörleriyle ağ ilişkileri geliştirmesi

2.1.2.2 Üniversite ve yüksek okullarda, özel kesimle birlikte, bölgesel kalkınma amacıyla örtüşen entegre projelere eleman yetiştirmek üzere, altyapısı yeterli olan (bölge dışı) üniversitelerde öğretim elemanı yetiştirme programlarına katılım için çalışma yapılması

- OMÜ'nün, yeterli (seçkin) bölge dışı üniversitelerle, Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) uygulamasını genişletmesi
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin yeterli bölge dışı üniversitelerle Öğretim Üyesi Yetiştirme Programı (ÖYP) uygulamasını genişletmesi
- Leonardo da Vinci, Sokrates, Erasmus, Youth, programlarının ve 7. Çerçeve Programın bölge üniversitelerinin öğrenci ve öğretim elemanları tarafından daha etkin biçimde kullanılması
- OMÜ yurtdışı eğitim ve araştırma programlarını etkin olarak kullanma programı geliştirmesi
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi yurtdışı eğitim ve araştırma programlarını etkin olarak kullanma programı geliştirmesi

2.1.2.3 OMÜ'nün, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ve yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında)

yurtdışındaki üniversitelerle ortak program geliştirmesi

2.1.2.4 OMÜ'nün ve üniversiteler üstü araştırma kurumunun, politika veya piyasa kurumlarının talepleri dışında kalan alanlarda araştırmalar tasarlaması ve yapması

2.1.2.5 Dış ülkelerden bölge üniversitelerine (özellikle Karadeniz çevresindeki ülkelerden) öğretim üyelerinin kısa veya uzun süreli olarak gelmesinin teşvik edilmesi

- OMÜ'nün Karadeniz çevresinde işbirliği yapmaya elverişli üniversiteleri seçmek üzere bir çalışma yapması ve seçilen üniversitelerle değişim ve ortak araştırma programları geliştirmesi
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin OMÜ'yle ilişkili biçimde, Karadeniz çevresinde işbirliği yapmaya elverişli üniversiteleri seçmek üzere bir çalışma yapması ve seçilen üniversitelerle değişim ve ortak araştırma programları geliştirmesi

2.1.3 Yetişkin eğitimi programlarının geliştirilmesi

2.1.3.1 KA'nın kolaylaştırıcılığıyla, belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının, AB'nin yetişkinler için Öğrenme Ortaklıkları "Grundtvig" (özellikle Grundtvig 2 ve 3) programlarından yararlanmaya teşvik edilmesi

2.1.3.2 Kamu, özel kesim ve STK işbirliği ile, yetişkinlerin iletişim teknolojilerini kullanmasını yaygınlaştıracak eğitimlerin sağlanması

- Samsun'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yetişkinlere iletişim teknolojileri eğitimi verilmesi
- Çorum'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yetişkinlere iletişim teknolojileri eğitimi verilmesi
- Tokat'ta kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yetişkinlere iletişim teknolojileri eğitimi verilmesi
- Amasya'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yetişkinlere iletişim teknolojileri eğitimi verilmesi
- Merzifon'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yetişkinlere iletişim teknolojileri eğitimi verilmesi

2.1.3.3 Çalışan işgücünün niteliğinin yükseltilmesi ve yeni gelişen iş konularında bilgilenmesi için eğitimlerin yapılması ve işletmelerde eğitim seminerleri düzenlenmesi

- Samsun'da çalışan işgücünün, sendika, kamu ve sivil toplum işbirliği ile eğitimi
- Çorum'da çalışan işgücünün, sendika, kamu ve sivil toplum işbirliği ile eğitimi

2.1.3.4 Kamu, özel kesim ve STK işbirliği ile, bölge kentlerinde (daha çok yeni kentlileri dikkate alarak) yetişkin bireyler ve özellikle kadınlar için, girişimcilik/ iş kurma eğitimi verilmesi

- Samsun'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yeni göç edenlerin yoğun olduğu mahallelerde girişimcilik eğitimi verilmesi
- Çorum'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması

ve yeni göç edenlerin yoğun olduğu mahallelerde girişimcilik eğitimi verilmesi

- Tokat'ta kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yeni göç edenlerin yoğun olduğu mahallelerde girişimcilik eğitimi verilmesi
- Amasya'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yeni göç edenlerin yoğun olduğu mahallelerde girişimcilik eğitimi verilmesi
- Merzifon'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması ve yeni göç edenlerin yoğun olduğu mahallelerde girişimcilik eğitimi verilmesi

2.1.3.5 Kamu ve STK işbirliği ile, bölge kentlerine yeni göç eden nüfusu ve bu nüfus içinde kadınları ön planda tutarak, okuma-yazması olmayanların eğitiminin tamamlanması

- Samsun'da kamu başlatıcılığında ve STK'larla işbirliği içinde okuma-yazma eğitimi verilmesi
- Çorum'da kamu başlatıcılığında ve STK'larla işbirliği içinde okuma-yazma eğitimi verilmesi
- Tokat'ta kamu başlatıcılığında ve STK'larla işbirliği içinde okuma-yazma eğitimi verilmesi
- Amasya'da kamu başlatıcılığında ve STK'larla işbirliği içinde okuma-yazma eğitimi verilmesi
- Merzifon'da kamu başlatıcılığında ve STK'larla işbirliği içinde okuma-yazma eğitimi verilmesi

2.1.3.6 Bölge topluluklarına, kültürel mirasın ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, mimari korumayla ilgili geleneksel meslekler için eğitim programları hazırlanması

- Amasya'da belediye başlatıcılığında eski yapıların onarımı, eski yapıların onarımında kullanılacak yapı malzemelerinin üretimi eğitimi verilmesi için pilot uygulama yapılması, eğitim materyali geliştirilmesi
- Tokat'ta belediye başlatıcılığında, Amasya modelinden yararlanarak, eski yapıların onarımı, eski yapıların onarımında kullanılacak yapı malzemelerinin üretimi eğitimi verilmesi

2.1.4 Bölgede uygulanacak tarımsal projeler için tarımsal yayım ve eğitim programları düzenlenmesi

2.1.4.1 Kamu kesimi, üniversite ve tarımsal birliklerin, ortaklıklar kurarak, yeni ürün ve yeni teknoloji uygulamalarının programlandığı yerlerde, çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapmasının KA tarafından eşgüdümünün ve ilişkilendirilmesinin sağlanması

- Samsun'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması, yeni ürün ve yeni teknoloji uygulamalarının programlandığı yerlerde, çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapması ve çiftçiye eğitim verilmesi

- Çorum'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması, yeni ürün ve yeni teknoloji uygulamalarının programlandığı yerlerde, çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapılması ve çiftçiye eğitim verilmesi
- Tokat'ta kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması, yeni ürün ve yeni teknoloji uygulamalarının programlandığı yerlerde, çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapılması ve çiftçiye eğitim verilmesi
- Amasya'da kamu başlatıcılığında sektörler arası işbirliğinin sağlanması, yeni ürün ve yeni teknoloji uygulamalarının programlandığı yerlerde, çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapılması ve çiftçiye eğitim verilmesi

2.1.4.2 KA eşgüdümünde tarımsal yayıma çiftçinin mali katkısının sağlanması ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi

2.2 Yoksullaşmaya, işsizliğe ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi

2.2.1 Kentlerdeki yoksullara yapılan yardımların yeniden düzenlenmesi, mutlak ve göreli yoksulluğun azaltılması

2.2.1.1 Yoksul ve desteğe ihtiyacı olan toplum kesimlerinin savunulması için, üniversitelerin veya üniversiteler üzeri araştırma birliklerinin, saptanacak kritik konularda belediyeler ve İÖİ'lerle işbirliği içinde çalışarak araştırma yapması, bilgi üretmesi ve bu araştırmalara kamu fonları ayrılması

- OMÜ' nün kır ve kentsel yoksulluğun yerel niteliklerini belirlemek üzere ortak araştırma programları geliştirmesi, çalışma yapması ve seçilen pilot kır ve kent bölgelerinde bilgiyi ve programları sınaması

2.2.1.2 Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) kapsamında, il merkezlerinde proje uygulama birimleri oluşturulması ve kentlerin en yoksul hanelerine maddi yardım sağlanmasında katılımcı tekniklerin geliştirilmesi

- Samsun yoksul mahallelerinde toplum merkezleri başlatıcılığında yerel topluma katılımcı proje geliştirme/uygulama eğitimi verilmesi
- Çorum'da yoksul mahallelerinde toplum merkezleri başlatıcılığında yerel topluma katılımcı proje geliştirme/uygulama eğitimi verilmesi
- Tokat'ta yoksul mahallelerinde toplum merkezleri başlatıcılığında yerel topluma katılımcı proje geliştirme/uygulama eğitimi verilmesi
- Amasya yoksul mahallelerinde toplum merkezleri başlatıcılığında yerel topluma katılımcı proje geliştirme/uygulama eğitimi verilmesi

2.2.1.3 SRAP projesinin 2006'da sona ermesi durumunda, kentlerdeki uygulamanın devam etmesi için, KA başlatıcılığında, aynı işlevin devamını sağlayacak ve olumlu örnekleri göz önünde tutarak hizmeti sürdürecek yerel mekanizmanın kurulması için model oluşturulması

2.2.1.4 SRAP kapsamındaki uygulamalara ek olarak, hayır amaçlı vakıf ve

dernekler, belediyeler, kamu kurumları ve diğer sivil toplum örgütleri arasında koordinasyon sağlanması ve bu kurumların (SYDTF'nin yapmakta olduğu yardımları da dikkate alarak) envanteri ve ortak veritabanı oluşturulması, İ&D sistemi kurulması, bölge kaynaklarının etkin ve adil bir biçimde dağılımının sağlanması

- Samsun yoksul mahallelerinde, veritabanı dikkate alınarak, kamu kurumları ve STK işbirliği ile, sosyal ve ekonomik dayanışmanın adil bir biçimde sağlanması
- Çorum yoksul mahallelerinde, veritabanı dikkate alınarak, kamu kurumları ve STK işbirliği ile, sosyal ve ekonomik dayanışmanın adil bir biçimde sağlanması
- Tokat yoksul mahallelerinde, veritabanı dikkate alınarak, kamu kurumları ve STK işbirliği ile, sosyal ve ekonomik dayanışmanın adil bir biçimde sağlanması
- Amasya yoksul mahallelerinde, veritabanı dikkate alınarak, kamu kurumları ve STK işbirliği ile, sosyal ve ekonomik dayanışmanın adil bir biçimde sağlanması

2.2.2 İstihdamın artırılması ve işsizlik oranının azaltılması

2.2.2.1 Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri işbirliği protokolü esasları dikkate alınarak, yerel olarak istihdam hizmetleri veren kurumların, gelişmekte olan iş kolları konusunda, formel teknik eğitim programları uygulayan kurumları sürekli olarak bilgilendirmesine yönelik iletişim ağının kurulması ve ağın bölgesel olarak kurumsallaşması

- Samsun İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması
- Çorum İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması
- ***Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması***
- Amasya İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması
- Merzifon İŞKUR (kurulduğunda) ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması

2.2.2.2 Özellikle bölgedeki genç eğitimli işsizlerin istihdamını sağlamak üzere uzaktan ve yaygın eğitim imkanlarının kullanımının etkinleştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesi

- Samsun İŞKUR'un genç üniversite, yüksek okul ve lise mezunlarına bilgi-iletişim teknolojileri mesleklerinde sertifikalı eğitim programları düzenlemesi
- Çorum İŞKUR'un genç üniversite, yüksek okul ve lise mezunlarına bilgi-iletişim teknolojileri mesleklerinde sertifikalı eğitim programları düzenlemesi
- Tokat İŞKUR'un genç üniversite, yüksek okul ve lise mezunlarına bilgi-iletişim teknolojileri mesleklerinde sertifikalı eğitim programları düzenlemesi

- Amasya İŞKUR'un genç üniversite, yüksek okul ve lise mezunlarına bilgi-iletişim teknolojileri mesleklerinde sertifikalı eğitim programları düzenlemesi

2.2.2.3 Genç işsizliğine karşı lise ve üzeri eğitim almış gençlerin, belirli sayının üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde istihdam edilmeleri (İlk İş Anlaşması) karşılığı, firmaya bazı mali avantajlar sağlanması uygulaması hazırlıkları ("Rosetta Planı" benzeri bir proje geliştirilmesi)

- Samsun'da "Rosetta Planı" yaklaşımıyla genç işsizliğinin azaltılması
- Çorum'da "Rosetta Planı" yaklaşımıyla genç işsizliğinin azaltılması

2.2.2.4 Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması

- Samsun İŞKUR- İİK'nın aktif istihdam politikası geliştirmesi
- Çorum İŞKUR- İİK'nın aktif istihdam politikası geliştirmesi
- Tokat İŞKUR- İİK'nın aktif istihdam politikası geliştirmesi
- Amasya İŞKUR- İİK'nın aktif istihdam politikası geliştirmesi
- Merzifon İŞKUR- İİK'nın (kurulduğunda) aktif istihdam politikası geliştirmesi

2.2.2.5 Birinci derece yığılma merkezlerinde Sosyal Riski Azaltma Projesi'nden yararlanarak küçük girişimciliği geliştirmek için, mikro- kredi programları konusunda bilgilendirmeye yönelik tanıtım çalışmaları yapılması

- Samsun SYDTF ile SRAP'ın, yoksul mahallelerde mikro-kredi tanıtımı ve eğitimi uygulaması
- Çorum SYDTF ile SRAP'ın, yoksul mahallelerde mikro-kredi tanıtımı ve eğitimi uygulaması
- Tokat SYDTF ile SRAP'ın, yoksul mahallelerde mikro-kredi tanıtımı ve eğitimi uygulaması
- Amasya SYDTF ile SRAP'ın, yoksul mahallelerde mikro-kredi tanıtımı ve eğitimi uygulaması
- Merzifon SYDTF ile SRAP'ın, yoksul mahallelerde mikro-kredi tanıtımı ve eğitimi uygulaması

2.2.2.6 Bölge İŞKUR il müdürlüklerinin oluşturacağı veritabanlarının (mevcut istihdam ve işsizlik verilerini), bölgesel bazda KA tarafından koordine edilecek "İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulu" benzeri bir yapılanmayla düzenli olarak izlenmesi, yerel işgücü piyasalarının arz-talep analizinin yapılması, sektörel gelişmelerle istihdam ihtiyacı arasındaki dengeleri sağlamaya yönelik orta ve uzun vadeli politikalarının (işverenlerin bağlı olduğu odaların temsilcilerinin de katılımıyla) oluşturulması

2.2.2.7 Özel istihdam bürolarının, önce Samsun ve Çorum'dan başlayarak kurulması için, KA'nın İŞKUR il müdürlükleri ile işgücü piyasası ihtiyaçlarına uygun analizleri değerlendirmesi ve özel istihdam bürolarının yaygınlaşmasının özendirmesi

- Samsun'da özel istihdam bürolarının kurulmasının özendirilmesi
- Çorum'da özel istihdam bürolarının kurulmasının özendirilmesi

2.2.2.8 Bölgede mevcut geleneksel dokuma ve baskı konularında yeni ürün

ve tekniklerin geliştirilmesi

- Tokat'ta dokuma ve baskı ürünlerinin geliştirilmesi için, yerel üretici grupların (bölge dışı) üniversitelerin endüstriyel tasarım bölümleriyle ilişki kurması
- Amasya dokuma ürünlerinin geliştirilmesi için, yerel üretici grupların (bölge dışı) üniversitelerin endüstriyel tasarım bölümleriyle ilişki kurması
- Merzifon dokuma ürünlerinin geliştirilmesi için, yerel üretici grupların (bölge dışı) üniversitelerin endüstriyel tasarım bölümleriyle ilişki kurması

2.2.2.9 Kırda ve kentte geleneksel ürünlerin geliştirilmesi için tasarım yarışmaları düzenlenmesi

- Samsun İÖİ'nin başlatıcılığında yarışma şartnamesi düzenlenmesi
- Çorum İÖİ'nin başlatıcılığında yarışma şartnamesi düzenlenmesi
- Tokat İÖİ'nin başlatıcılığında yarışma şartnamesi düzenlenmesi
- Amasya İÖİ'nin başlatıcılığında yarışma şartnamesi düzenlenmesi

2.2.2.10 Kırda ve kentte ticari üretime yönelik olarak, evde hazırlanan gıda ürünlerinin standartlara uygun hale getirilmesi ve pazarlamasının geliştirilmesi

- Samsun İÖİ'nin başlatıcılığında kır ve kent için farklı eğitim programlarının düzenlenmesi
- Çorum İÖİ'nin başlatıcılığında kır ve kent için farklı eğitim programlarının düzenlenmesi
- Tokat İÖİ'nin başlatıcılığında kır ve kent için farklı eğitim programlarının düzenlenmesi
- Amasya İÖİ'nin başlatıcılığında kır ve kent için farklı eğitim programlarının düzenlenmesi

2.2.2.11 TSO'lar ve STK'lar aracılığı ile KA'nın, büyük ulusal firmaların yerel üreticilerle ilişki ve işbirliği geliştirilmesini organize etmesi

2.3 Bölgede kentsel toplumsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi

2.3.1 Kadın- erkek eşitliğinde gelişme sağlanması ve kadınlara yönelik kentsel hizmetlerin artırılması

2.3.1.1 Tarım dışı mesleklerde, kadınlar için istihdam olanaklarının artırılmasında pozitif ayrımcılık politikalarının bölgedeki kurumlar ve işletmeler tarafından desteklenmesi

- Samsun Valiliği Kadının Statüsü Birimi'nin kurulması (KSB) ve KSB'nin kamu kuruluşu çalışanlarına toplumsal cinsiyet eğitimi düzenlenmesi
- Çorum Valiliği Kadının Statüsü Birimi'nin kurulması ve KSB'nin kamu kuruluşu çalışanlarına toplumsal cinsiyet eğitimi düzenlenmesi
- Tokat Valiliği Kadının Statüsü Birimi'nin kurulması ve KSB'nin kamu kuruluşu çalışanlarına toplumsal cinsiyet eğitimi düzenlenmesi
- Amasya Valiliği Kadının Statüsü Birimi'nin kurulması ve KSB'nin kamu kuruluşu çalışanlarına toplumsal cinsiyet eğitimi düzenlenmesi

2.3.1.2 Kentlerde yerel yönetimler, özel kesim ve STK'lar tarafından kadınlar

için ücretsiz bilgisayar kurslarının açılması
- Samsun Büyükşehir Belediyesi ve KSB'nin kadınlara ücretsiz bilgisayar eğitimi sağlaması
- Çorum Belediyesi ve KSB'nin kadınlara ücretsiz bilgisayar eğitimi sağlaması
- Tokat Belediyesi ve KSB'nin kadınlara ücretsiz bilgisayar eğitimi sağlaması
- Amasya Belediyesi ve KSB'nin kadınlara ücretsiz bilgisayar eğitimi sağlaması

2.3.1.3 Kamu, STK işbirliği ile "anne-baba eğitimleri" yapılması ve ailenin bilinçlendirilmesi, kız çocuklarının temel eğitiminde tam okullaşmanın sağlanması ve okul terk oranlarının azaltılması
- Samsun İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün kız okullaşmasını ve okul terk oranlarını okul bazında izleyen-müdahale eden bir sistem kurması
- Çorum İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün kız okullaşmasını ve okul terk oranlarını okul bazında izleyen-müdahale eden bir sistem kurması
- Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün kız okullaşmasını ve okul terk oranlarını okul bazında izleyen-müdahale eden bir sistem kurması
- Amasya İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nün kız okullaşmasını ve okul terk oranlarını okul bazında izleyen-müdahale eden bir sistem kurması

2.3.1.4 Kadınlara karşı şiddetin önlenmesi/ azaltılması için, illerde valiliğe bağlı KSB, İl İnsan Hakları Kurulu (İHK), kadın STK'ları arasında işbirliği ile kadın sığınma evlerinin kurulması ve kadınların şiddete uğramasını önleyici bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılması
- Samsun'da kadın sığınma evi kurulması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi eğitimi verilmesi
- Çorum'da kadın sığınma evi kurulması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi eğitimi verilmesi
- Tokat'ta kadın sığınma evi kurulması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi eğitimi verilmesi
- Amasya'da kadın sığınma evi kurulması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi eğitimi verilmesi
- Merzifon'da kadın sığınma evi kurulması ve kadına karşı şiddetin önlenmesi eğitimi verilmesi

2.3.1.5 Kadınların yerel ve kentsel kurullardaki temsilinde, pozitif ayrımcılık uygulanması ve kadınların, kamusal karar alan kurumsal örgütlenmelerde, belirli bir oranın üzerinde temsilinin sağlanması
- Samsun KSB ve İHK ile KA'nın, bütün illerdeki plan uygulamaları için geliştirilecek kurullarda, kadına yönelik pozitif ayrımcılık ve kadın temsil oranını artıracak ilke ve kuralları belirlemesi

2.3.2 Sağlık programlarının rasyonel sistem içinde düzenlenmesi ve toplumun daha geniş bir kesiminin ulaşabilirliğinin sağlanması

2.3.2.1 KA eşgüdümünde, il sağlık müdürlüklerinin "Bölgesel Sağlık Sistemi" kural ve ilkelerini belirlemesi

2.3.2.2 Bölgede özel kesimin sağlık yatırımlarının desteklenmesi, sağlık kurumlarında rekabetçi bir yapının sağlanması için bütün sağlık kurumlarının sertifikasyon ve akreditasyon işlemlerinin tamamlanması

- Samsun İl Sağlık Müdürlüğü'nün özel sağlık kuruluşlarının yerel olarak teşviki koşul ve kurallarını belirlemesi
- Çorum İl Sağlık Müdürlüğü'nün özel sağlık kuruluşlarının yerel olarak teşviki koşul ve kurallarını belirlemesi
- Tokat İl Sağlık Müdürlüğü'nün özel sağlık kuruluşlarının yerel olarak teşviki koşul ve kurallarını belirlemesi
- Amasya İl Sağlık Müdürlüğü'nün özel sağlık kuruluşlarının yerel olarak teşviki koşul ve kurallarını belirlemesi

2.3.2.3 Kentsel alanda sağlık kuruluşlarının verimliliğinin artırılması ve hasta memnuniyetinin esas alınması

- KA'nın kentlerdeki il sağlık müdürlülükleri, özel kesim ve STK'larla birlikte, sağlık kuruluşlarının performansının izlenmesi ve değerlendirilmesi için bir sistem kurması

2.3.2.4 Bölgenin kentsel alanında, sağlık için gerekli araç gereç malzeme sağlanması, bunun için yerel yönetimlerin inisiyatif almasının desteklenmesi

2.3.2.5 Koruyucu sağlık hizmetlerinin, bölgenin kentsel alanındaki her bireye ulaştırılması

2.3.2.6 Bölgede kentsel alanda riskli gruplara öncelik verilmesi ve sağlık kuruluşlarının, bebek ölüm hızının düşürülmesi, 0-6 yaş grubu için büyümenin izlenmesi, anne ölüm hızının azaltılması, aktif olarak yaşayan 70 ve üzeri yaştaki nüfus oranının artırılması doğrultusunda uygulamalar geliştirilmesi

2.3.2.7 Kentsel alanda kronik hastalıklara yönelik programların oluşturulması

2.3.2.8 Bölgenin kentsel alanında afetler ve kazalara yönelik sağlık programlarının geliştirilmesi

2.3.3 Kentlere göçenler için toplumsal içermenin sağlanması

2.3.3.1 Kente yeni gelenlerin yoğun olduğu mahallelerde, kamu (belediye) kaynaklarının, "yeniden paylaştırma gücünün" kullanılması

2.3.3.2 Kente yeni gelenlerin yoğun olduğu mahallelerde, SHÇEK ve belediyelere bağlı çalışan ve asıl görevi toplumsal içermeyi kolaylaştırmak olan "Toplum Merkezleri"nin kurulması

2.3.3.3 Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması

2.3.3.4 Kente yeni gelenlerin çocuk ve gençlerine yönelik koruyucu ve (örgün veya yaygın) eğitime destek sağlayıcı ve kendi geleceklerine yön verme uygulamalarının geliştirilmesi ve çocukların sokakta çalışma riskinin azaltılması

2.3.3.5 Korunmaya muhtaç çocuklar için öncelikle aile yanında bakılma modelinin desteklenmesi, kurumsal bakım hizmetlerinde koşulların iyileştirilmesi

2.3.4 Yaşlıların ve engellilerin kentin toplumsal yaşamının bir parçası olmasının sağlanması

2.3.4.1 Yaşlıların, kentin gündelik yaşamına katılım alanlarının sağlanması

2.3.4.2 Yaşlılara, barınma, bakım ve sağlık hizmetlerinin sağlanması

2.3.4.3 Kentlerin teknik ve sosyal altyapısının, özellikle kent merkezlerinde, engellilere uygun hale getirilmesi, özel düzenlemelerin yapılması

2.3.5 Kentlerde kültür- sanat ve serbest zaman faaliyetlerinin geliştirilmesi

2.3.5.1 Birinci derece yığılma merkezlerinde her düzeyde araştırma çalışmalarını destekleyecek kütüphanecilik hizmetlerinin, elektronik kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılması, her kentte en az bir tane güçlü araştırma kütüphanesinin kurulması

- Samsun'da elektronik kütüphaneciliğin kurulması/ geliştirilmesi
- Çorum'da elektronik kütüphaneciliğin kurulması/ geliştirilmesi
- Tokat'ta elektronik kütüphaneciliğin kurulması/ geliştirilmesi
- Amasya'da elektronik kütüphaneciliğin kurulması/ geliştirilmesi i
- Merzifon'da elektronik kütüphaneciliğin kurulması/ geliştirilmesi

2.3.5.2 Birinci derece yığılma merkezlerinde müzecilik anlayışının kent kimliğini, kentsel kültürü tanıtacak, araştırmacı dostu olacak şekilde geliştirilmesi için eğitim programı-materyali geliştirilmesi

- Samsun Müzesi'nin "kullanıcı dostu" müze anlayışıyla yenilenmesi ve Samsun'daki müze sayısının artırılması, sanal ortamda geniş kapsamlı müzecilik hizmetlerinin verilmesi
- Çorum Müzesi'nin "kullanıcı dostu" müze anlayışıyla yenilenmesi ve Çorum'daki müze sayısının artırılması, sanal ortamda geniş kapsamlı müzecilik hizmetlerinin verilmesi
- Tokat Müzesi'nin "kullanıcı dostu" müze anlayışıyla yenilenmesi ve tokat'ta müze sayısının artırılması, sanal ortamda geniş kapsamlı müzecilik hizmetlerinin verilmesi
- Amasya Müzesi'nin "kullanıcı dostu" müze anlayışıyla yenilenmesi ve Amasya'da müze sayısının artırılması, sanal ortamda geniş kapsamlı müzecilik hizmetlerinin verilmesi
- Merzifon'da "kullanıcı dostu" anlayışla müze kurulması ve sanal ortamda geniş kapsamlı müzecilik hizmetlerinin verilmesi

2.4 Kırdaki yoksul ve dezavantajlı gruplara hizmet götürülmesi

2.4.1 Kırsal alanda mutlak ve göreli yoksulluğun azaltılması, istihdamın artırılması ve gizli işsizlik oranının düşürülmesi

2.4.1.1 Özellikle orman köylerinin yoğun olduğu ilçelerde, ORKÖY ve SYDTF'nin kaynaklarıyla, ek gelir sağlayacak projelerin geliştirilmesi ve eğitim/ danışmanlık hizmetleri veren kurumların özendirilmesi

2.4.1.2 İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi

2.4.2 Kırda sağlık ve sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi

2.4.2.1 Nüfusunun çoğunluğunu yaşlıların oluşturduğu kırsal yerleşimlerde, risk gruplarına öncelik verilecek biçimde kronik hastalıklara ve özel sosyal hizmet sunumuna yönelik çalışmaların geliştirilmesi

2.4.2.2 Sağlık hizmetleri altyapı ve personel ihtiyaçlarının giderilmesi

2.4.2.3 Mevsimlik tarım işçilerinin (özellikle kadınların ve çocukların) alabileceği hizmetlerin (barınma, sağlık, temizlik, eğitim, vb), işçilerin coğrafi ve mevsimlik takvimlerine uygun, esnek ve geçici (ad-hock) biçimde sunulmasının örgütlenmesi

2.4.2.4 Kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin kırdaki her bireye ulaştırılması

2.4.2.5 Kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfusa, temel sağlık ve hijyen konusunda bilgi ulaştırılması için, yerel TV'ler dahil çeşitli iletişim tekniklerini içeren eğitim paketi geliştirilmesi

2.4.2.6 Kırsal yerleşimlere nüfusuna bakılmaksızın, talebe uyumlu gezici veya sabit, minimum standartlara uygun sağlık hizmetleri sunumunun örgütlenmesi

3 İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI ve DIŞA AÇILMA

3.1 Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması

3.1.1 OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi

3.1.1.1 KA ve ticaret ve sanayi odalarının ortak bir formata göre "Sanayi Bilgi Sistemi" oluşturması

- Samsun "Sanayi Bilgi Sistemi" oluşturulması
- Çorum "Sanayi Bilgi Sistemi" oluşturulması
- Tokat "Sanayi Bilgi Sistemi" oluşturulması
- Amasya "Sanayi Bilgi Sistemi" oluşturulması

3.1.1.2 Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim, arıtma tesisi gibi) eksikliklerinin tamamlanması

- Samsun OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- ***Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması***
- Tokat OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Amasya OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Merzifon OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Samsun KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Çorum KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Tokat KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Amasya KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Merzifon KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Turhal KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Bafra KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Zile KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksiklerinin tamamlanması
- Çarşamba KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması

- Erbaa KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Niksar KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Suluova KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Sungurlu KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Osmancık KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Terme KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Alaca KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması
- Vezirköprü KSS' de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması

3.1.1.3 Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması

3.1.1.4 Zile OSB'sinin, altyapı ve münferit yer taleplerinin karşılanması

3.1.1.5 Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması

3.1.1.6 Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'lerinin kurulması

- Tokat ilinde ihtisaslaşmış OSB'nin kurulması
- Amasya OSB'sinin mermer üretimine yönelik geliştirilmesi

3.1.1.7 Samsun'da II. OSB'nin işletmeye açılması

3.1.1.8 İnşaat halinde olan OSB'lerin tamamlanması

- İnşaat halinde olan Bafra OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması
- İnşaat halinde olan Erbaa OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması
- İnşaat halinde olan Niksar OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması
- İnşaat halinde olan Kavak OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması
- İnşaat halinde olan Turhal OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması
- İnşaat halinde olan Vezirköprü OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması
- İnşaat halinde olan Sungurlu OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması
- İnşaat halinde olan Suluova OSB'nin tamamlanması ve işletmeye açılması

3.1.1.9 Samsun ilinde gemi inşa sanayisi kurulması

3.1.2 OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinde teknolojik yenilik ve yatırım konularında ortak merkezlerin kurulması ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması

3.1.2.1 Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması

3.1.2.2 OSB'lerde teknoloji merkezlerinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması

- Samsun OSB'de teknoloji merkezinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması
- Çorum OSB'de teknoloji merkezinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması
- Tokat OSB'de teknoloji merkezinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması
- Amasya OSB'de teknoloji merkezinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması
- Merzifon OSB'de teknoloji merkezinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması

3.1.2.3 KA'nın yönetim organizasyonu ve toplam kalite yönetimi konularında danışmanlık hizmeti sağlaması

3.1.2.4 OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuvarların kurulması

- Samsun OSB'de ortak atölye ve laboratuvarın kurulması
- ***Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuvarın kurulması***
- Tokat OSB'de ortak atölye ve laboratuvarın kurulması
- Amasya OSB'de ortak atölye ve laboratuvarın kurulması
- Merzifon OSB'de ortak atölye ve laboratuvarın kurulması

3.1.2.5 KA'nın ulusal ve uluslararası sanayi gelişmelerini izlemek üzere veri tabanı oluşturması ve "Sanayi Bilgi Sistemi" merkezleriyle işbirliği yapması

3.1.2.6 Çorum'da İş Geliştirme Merkezi kurulması

3.2 Araştırmaların karar süreçlerinde etkili olması ve politikaya yol göstermesi için bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi

3.2.1 Bölgede üniversite, sanayi, kamu işbirliğinin ve Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması

3.2.1.1 Bilim, teknoloji ve yenilik alanlarında, ilk ve orta öğretim kurumları başta olmak üzere, toplumsal farkındalığın artırılması için KA'nın özel bir program geliştirmesi

3.2.1.2 OMÜ, GOP ve yeni kurulan Amasya ve Çorum üniversiteleri ile sanayi sektöründeki işletmelerin işbirliği içinde programları geliştirmesi ve pilot uygulamalar yapması

- OMÜ ile Samsun ilindeki işletmelerin programlar geliştirilmesi ve pilot uygulamalar yapması
- GOP ile Tokat ilindeki işletmelerin programlar geliştirilmesi ve pilot uygulamalar yapması
- Çorum üniversitesi ile Çorum ilindeki işletmelerin programlar geliştirilmesi ve pilot uygulamalar yapması
- Amasya üniversitesi ile Amasya ilindeki işletmelerin programlar geliştirilmesi ve pilot uygulamalar yapması

3.2.1.3 Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi

- OMÜ ile Samsun ilindeki hizmet sektörlerinin ortak araştırma programları geliştirmesi
- OMÜ- sanayi işbirliğinde tıbbi alet üretimi konusunda araştırma yapılması
- GOP ile Tokat ilindeki tarım sektörünün ortak araştırma programları geliştirmesi
- Çorum Üniversitesi ile Çorum ilindeki sanayi sektörünün ortak araştırma programları geliştirmesi
- ***Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi***
- Samsun OMÜ, Tokat GOP, Samsun Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü ve Tokat Toprak-Su Araştırma Enstitüsü'nün bölge için ortak ve eşgüdümü sağlanmış tarım araştırmaları politikası ve programı geliştirmesi

3.2.1.4 KA'nın, araştırma alanında yeni aktörler olarak özel kesimin ve sivil toplum örgütlerinin gelişmesini desteklemesi, saydamlığın ve yarışmanın güçlendirilmesi koşullarını araştırması

3.2.1.5 KA'nın, özel kesimin Ar-Ge kapasitesini ve talebini artırmasını sağlayacak sürdürülebilir bir mekanizma tanımlaması

3.2.1.6 Samsun TEKMER'in genişlemesi, Samsun OSB II içinde yer alması ve kapsamının YHGP illerini içermesi

3.2.1.7 Samsun TEKMER'de/ Teknokent'te, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması

3.2.1.8 KA'nın eşgüdümünde, savunma sanayi için geliştirilen teknolojilerin, özellikle Çorum ve Samsun'daki sanayi sektörlerine, üniversitelere, araştırma kuruluşlarına ve KOBİ'lere aktarılması için bir kurul oluşturulması

3.2.1.9 Bölgedeki üniversitelerin, bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak üzere, bölgesel ihtiyaçlara göre birim ve programlarını güncellemesi, bölge ihtiyaçlarına göre fakülte ve yüksek okullar oluşturma önerileri geliştirmesi

- OMÜ' nün bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak üzere, bölgesel ihtiyaçlara göre birim ve programlarını güncellemesi
- GOP'un bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak üzere, bölgesel ihtiyaçlara göre birim ve programlarını güncellemesi
- Çorum Üniversitesi'nin bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak üzere, bölgesel ihtiyaçlara göre birim ve programlarını güncellemesi
- Amasya Üniversitesi'nin bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak üzere, bölgesel ihtiyaçlara göre birim ve programlarını güncellemesi

3.2.1.10 Üniversitelerin teknolojik konularda kamu ve özel kesimlerle işbirliği ile, tarımsal araştırma ve deneme istasyonları ve laboratuvarları kurması

- OMÜ' nün tarımsal araştırma ve deneme istasyonları ve laboratuvarlar kurması
- GOP'un tarımsal araştırma ve deneme istasyonları ve laboratuvarlar kurması

3.2.1.11 Kamu kurumlarında sorun ve ihtiyaçların, Ar-Ge yoluyla giderilmesinin teşvik edilmesi

- Samsun Valiliği'nin, Ar-Ge'leri, araştırma yapan ve sorunlara bilimsel çözümler üreten birimler haline getirmesi
- Çorum Valiliği'nin, Ar-Ge'leri, araştırma yapan ve sorunlara bilimsel çözümler üreten birimler haline getirmesi
- Tokat Valiliği'nin, Ar-Ge'leri, araştırma yapan ve sorunlara bilimsel çözümler üreten birimler haline getirmesi
- Amasya Valiliği'nin, Ar-Ge'leri, araştırma yapan ve sorunlara bilimsel çözümler üreten birimler haline getirmesi

3.2.1.12 Tokat Toprak-Su Araştırma Enstitüsü'nün görev tanımının, KA'nın kolaylaştırıcılığında, (bölge tarım araştırmalarının etkinliğinin artırılması için) Samsun Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile ölçek, uzmanlaşma alanı ve düzeyi bakımından, tekrarlardan arınmış bir eşgüdüm ve ilişki düzeneği içinde yapılmasının sağlaması

3.2.1.13 Üniversitelerin KA ile birlikte, bölge illerinde periyodik olarak arama konferansları düzenleyerek bölgesel ve sektörel sorunlara çözüm önerileri geliştirmesi

3.2.1.14 Küçük üretimde çevre dostu teknolojiler temiz ve ekonomik enerji kullanımının araştırılması

3.2.1.15 Üniversitelerde çevre dostu teknolojilerin sanayi işbirliği ile araştırılarak geliştirilmesi

3.2.2 Bölgede tarım ve sanayi entegrasyonunun sağlanması

3.2.2.1 Yağ sanayi için ayçiçeği, soya ve kanola üretimi

- Amasya'da ayçiçeği, kanola (kolza), keten üretimi ve verimliliğinin artırılması
- Samsun'da ayçiçeği, soya, kanola (kolza), keten üretimi ve verimliliğinin artırılması
- Tokat'ta ayçiçeği, soya kanola (kolza), keten üretimi ve verimliliğinin

artırılması
- Çorum'da ayçiçeği kanola (kolza) üretimi ve verimliliğinin artırılması

3.2.2.2 Tokat ve Amasya'da salça sanayi için domates üretimi
- Tokat'ta domates üretimi
- Amasya'da domates üretimi

3.2.2.3 Tokat ve Amasya'da meyve suyu sanayi için vişne, şeftali ve üzüm üretimi
- Tokat'ta vişne, şeftali ve üzüm üretimi
- Amasya'da vişne, şeftali ve üzüm üretimi

3.2.2.4 Konserve sanayi için bamya, enginar ve taze fasulye üretimi
- Amasya'da bamya ve taze fasulye üretimi
- Samsun'da enginar ve taze fasulye üretimi
- Tokat'ta bamya ve taze fasulye üretimi

3.2.2.5 KA'nın eşgüdümünde, tarım, tarımsal sanayi, yapı üretimi ve altyapı için malzeme, makine ve teçhizat üretiminin geliştirilmesine yönelik bir kurul oluşturulması ve kurulun kendi çalışma kurallarını, programını belirlemesi

3.2.2.6 Sebze ve meyve soğuk hava depolarının yapılması ve paketleme tesislerinin geliştirilmesi
- Amasya'da soğuk hava depolarının yapılması ve paketleme tesislerinin geliştirilmesi
- Tokat'ta soğuk hava depolarının yapılması ve paketleme tesislerinin geliştirilmesi
- Samsun'da soğuk hava depolarının yapılması ve paketleme tesislerinin geliştirilmesi

3.2.2.7 Sebze ve meyve kurutma ve depolama tesislerinin yapılması
- Amasya'da kurutma ve paketleme tesislerinin yapılması
- Samsun'da kurutma ve paketleme tesislerinin yapılması
- Tokat'ta kurutma ve paketleme tesislerinin yapılması

3.2.3 Bilgiye erişim ve iletişim teknolojilerinin kullanımının geliştirilmesi

3.2.3.1 OSB ve "İhtisaslaşmış Sanayi Bölgeleri"nde bilgi ve iletişim teknolojileri geliştirme merkezlerinin kurulması
- Samsun OSB'de bilgi ve iletişim teknolojileri geliştirme merkezinin kurulması
- Çorum OSB'de bilgi ve iletişim teknolojileri geliştirme merkezinin kurulması

3.2.3.2 Samsun TEKMER'e bağlı olarak üretim ve iletişimde yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması için danışmanlık ve eğitim verilmesi

3.2.3.3 Samsun TEKMER'de sektörel ihtiyaçlara uygun yazılımların geliştirilmesi

3.3 Dışa açılma

3.3.1 Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması

3.3.1.1 Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması

3.3.1.2 OSB ve KSS'lerde tanıtım, pazarlama, satış ve dağıtım konularında danışmanlık hizmetleri verilmesi

- Samsun OSB yönetiminin desteği ile (pilot bir proje niteliğinde) tanıtım-pazarlama, satış ve dağıtım konularında danışmanlık veren bir firma kurulması

3.3.1.3 OSB ve KSS'lerde eşleştirme ve pazarlama merkezlerinin kurulması

- Samsun OSB yönetiminin desteği ile (pilot bir proje niteliğinde) eşleştirme ve pazarlama merkezi kurulması
- Çorum OSB yönetiminin desteği ile, (pilot bir uygulama niteliğinde) eşleştirme ve pazarlama merkezi kurulması

3.3.1.4 Samsun Belediyeler Birliği'nin kolaylaştırıcılığıyla KEİ'nin Samsun'da merkezi bir ofis kurması

3.3.1.5 Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması

- ***Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması***
- ***Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması***

3.3.1.6 Bölge ürün imajının geliştirilmesi (Tokat domatesi, Amasya elması, kirazı ve bamyası, Çorum unu, Osmancık çeltiği, Niksar cevizi, Samsun tıbbi aletleri, Amasya ve Tokat mermeri vb)

3.3.1.7 Endüstriyel tasarım firmalarının, bölgede bilinç gelişmesi ve sanayide, hizmetlerde kullanımının yaygınlaştırılması için, Samsun TEKMER'de yer almaya özendirilmesi

3.3.1.8 Bölgenin ürünlerini ihraç ettiği en önemli ülkeleri (gerçek ve potansiyel) izlemek ve aktif pazarlama yapmak için, Samsun'da İGEME ile işbirliği yaparak çalışacak Ticari Pazarlama Merkezi (TPM) kurulması

3.3.1.9 Küçük işletmelerin elektronik ticareti ve ağ yapılarını geliştirmeleri

3.4 Bölge turizminin çeşitlendirilerek geliştirilmesi ve tanıtımı

3.4.1 Bölgenin doğa ve kültür mirasının sürdürülebilirlik ilkesi içinde turizme açılması

3.4.1.1 Bölgenin doğal ve kültürel kaynaklarının araştırılması, ören yerlerinde kazıların yapılması ve belgelenmesi

3.4.1.2 Geleneksel zanaat ve yöresel el sanatlarının ve yapım tekniklerinin araştırılması, arşivlenerek geliştirilmesi

3.4.1.3 Bölgenin doğal ve kültürel değerleri ile ürünlerinin tanıtımı için broşür ve CD oluşturulması, bölgeyi ifade eden hediyelik eşya üretimi için ulusal düzeyde yarışmalar düzenlenmesi

3.4.1.4 Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma

önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması

3.4.1.5 Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkının çevresindeki yerleşmelerde turizme yönelik altyapı ve hizmet ihtiyaçlarının karşılanması

3.4.1.6 Çorum Ortaköy Şapinuva'nın yönetim planının hazırlanarak bu çerçevede turizme kazandırılmasının sağlanması

3.4.1.7 Bölgenin mesire yerleri, yaylaları, korumaya alınmış alanları ile mevcut kuş cennetlerinde, yöre halkına gelir getirici faaliyetlerin desteklenmesi

- Yedikır Barajı ve Kuş Cenneti'nde (pilot proje niteliğinde) turizm faaliyetlerinin düzenlenmesi

3.4.1.8 KA eşgüdümünde, bölgede av turizmi altyapısının geliştirilmesi

3.4.1.9 Organik tarımın yapıldığı alanlarda eko-turizmin geliştirileceği köylerin seçilerek bütünü ile renevasyonu, sağlıklaştırılması ve kırsal mirasın korunması

3.4.1.10 Eko-turizm ve tarım turizmi altyapısının ve kır pansiyonculuğunun geliştirilmesi

- Tokat'ta geleneksel yöntemlerle tarım yapılmakta olan ve kirliliğin ulaşmadığı bir mikro bölgede (pilot proje niteliğinde) tarım turizmi faaliyetlerinin düzenlenmesi
- Çorum'da geleneksel yöntemlerle tarım yapılmakta olan ve kirliliğin ulaşmadığı alanlarda tarım turizmi faaliyetlerinin düzenlenmesi

3.4.1.11 Termal turizm altyapısının geliştirilmesi

- Göynücek'de termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Terziköy'de termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Hamamözü'nde termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Gözlek'de termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Mecitözü Figani (Beke) 'de termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Havza'da termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Ladik Hamamyatağı'nda termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Reşadiye'de termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Artova'da termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- Sulusaray'da termal turizm altyapısının geliştirilmesi

3.4.1.12 Bölgenin il ve ilçe turizm altyapısı ve ağını, bir bütün içinde ele alan ve diğer hizmet sektörleri ile entegre edecek turizm master planının hazırlanması

3.4.1.13 Bölgenin çeşitli turizm olanaklarını birleştiren tur güzergahlarının belirlenmesi ve uygulayıcı firmaların desteklenmesi

3.4.1.14 Bölgede turizm master plan ve tur güzergahlarına uygun turizm enformasyon fiziki altyapısının kurulması

3.4.1.15 Turizm master planı çerçevesinde Amasya'da üniversite işbirliği içinde bilimsel ve kültürel kongre turizm altyapısının geliştirilmesi

3.4.1.16 Turizm master planı çerçevesinde Amasya'da üniversite işbirliği içinde turizme yönelik yaygın eğitim programlarının yapılması

3.5 Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması

3.5.1 Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin geliştirilmesi

3.5.1.1 İnşa halinde olan (I. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması

- Aşağı Çekerek Projesi-Geldingen ovası sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Ladik Derinöz sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Bafra ovası sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Vezirköprü ovası sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Çorum Hatap sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Çarşamba ovası sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Kazova II. Merhale Projesi-Sol sahil Ulaş sulama projesi inşaatının tamamlanması

3.5.1.2 Yatırım programına giren (II. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması

- Aşağı Çekerek Projesi Merzifon, Maşat ovaları sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Alpu sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Güzelce sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Koçhisar sulama projesi inşaatının tamamlanması

3.5.1.3 Plan proje aşamasında olan (III. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması

- Obruk-Dutludere sulama projesi inşaatının tamamlanması
- Merzifon Salhan sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Aşağı Çekerek Projesi-Merzifon sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Sulusaray sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Erbaa Karayaka sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Turhal Gülüt sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Kızılırmak Vadi Sulamaları (Çorum Kısmı) sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Niksar Yenileme sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Ladik İbi ve Havza ovaları sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Devrez Projesi (Çorum Kısmı) sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması

- 19 Mayıs sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Aydınca sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Gelingüllü Projesi - Çerikli Grubu sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Taşova Esençay sulama projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması
- Amasya Değirmendere projesinin projelendirilerek inşaatının tamamlanması

3.5.1.4 Bölgesel tarım politikasının yürütülmesine ilişkin bilgi altyapısının oluşturulması ve buna uygun idari bir yapının, KA desteği ile geliştirilmesi

3.5.1.5 Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması

- ***Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi***
- Zile sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Erbaa sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Niksar sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Bafra sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Amasya sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Gümüşhacıköy sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Suluova sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Bedirkale sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Yerkozlu sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Dutluca sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Alaca sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Artova sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Kızık sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Gediksaray sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Uluköy sulamasında sulama oranının yükseltilmesi
- Kumbaba sulamasında sulama oranının yükseltilmesi

3.5.1.6 Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması

- Amasya'da gezici toprak analiz laboratuarının kurulması
- Çorum'da gezici toprak analiz laboratuarının kurulması
- Samsun'da gezici toprak analiz laboratuarının kurulması

3.5.1.7 Bölgenin toprak haritaları ve arazi kullanım envanterlerinin güncellenmesi

3.5.1.8 İleri sulama teknolojilerinin, karık ve tava yöntemi sulama için lazer kontrollü tesviye aleti kullanımının sağlanması

3.5.1.9 Meteorolojik verilere dayalı tarla içi su yönetimi, planlı su dağıtım uygulamaları ve sulama alanlarında erken uyarı sistemlerinin kurulması

- Tokat ili sulama alanlarında meteorolojik verilere dayalı tarla içi su

yönetimi, planlı su dağıtım uygulamaları ve erken uyarı sistemlerinin kurulması

- Amasya ili sulama alanlarında meteorolojik verilere dayalı tarla içi su yönetimi, planlı su dağıtım uygulamaları ve erken uyarı sistemlerinin kurulması

3.5.1.10 Su yetersizliği olan ve pompaj yapılan sulama alanlarında kısıntılı sulama uygulaması

- Su yetersizliği olan Zile sulamasında kısıntılı sulama uygulaması
- Tokat ilinde pompaj yapılan sulama alanlarında kısıntılı sulama uygulaması
- Amasya ilinde pompaj yapılan sulama alanlarında kısıntılı sulama uygulaması

3.5.1.11 Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün kolaylaştırıcılığıyla (pilot proje niteliğinde) ortak makine parkları oluşturulması ve tarımsal mekanizasyonun geliştirilmesi

3.5.2 Tarla içi geliştirme hizmetlerinin yapılması

3.5.2.1 İnşa halinde olan (birinci öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması

3.5.2.2 Yatırım programına giren (ikinci öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması

3.5.2.3 Plan-proje aşamasında olan (üçüncü öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması

3.5.3 Örtü altı sebze tarımının geliştirilmesi

3.5.3.1 Örtü altı sebze yetiştirme teknikleri, tür ve çeşit belirlemesinin yapılması

- Samsun ilinde örtü altı sebze yetiştirme teknikleri, tür ve çeşit belirlemesinin yapılması
- Tokat ilinde örtü altı sebze yetiştirme teknikleri, tür ve çeşit belirlemesinin yapılması

3.5.3.2 Eğiticilerin ve üreticilerin örtü altı sebze tarımı konusunda eğitimi

- Samsun Tarım İl Müdürlüğü'nün üretim yeri olarak belirlenen köylere en yakın MKY'de örtü altı sebze eğitimi yapması
- Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün üretim yeri olarak belirlenen köylere en yakın MKY'de örtü altı sebze eğitimi yapması

3.5.3.3 KA'nın eşgüdümünde "örtü altında döllenme biyolojisi" (bambus arısından yararlanma) tekniği kullanımının yaygınlaştırılması

3.5.3.4 KA'nın eşgüdümünde örtü altı yetiştiricilikte kullanılacak bölgeye uygun ve dayanıklı plastik çeşidinin tespiti

3.5.3.5 Alçak tünel, yüksek tünel, plastik ve cam serada üretim olanakları, soğuğa dayanım ve sebze üretim maliyetlerinin ısıtmalı ve ısıtmasız koşullarda araştırılması

- Samsun ilinde alçak tünel, yüksek tünel, plastik ve cam serada üretim olanakları, soğuğa dayanım ve sebze üretim maliyetlerinin ısıtmalı ve

ısıtmasız koşullarda araştırılması

- Tokat ilinde alçak tünel, yüksek tünel, plastik ve cam serada üretim olanakları, soğuğa dayanım ve sebze üretim maliyetlerinin ısıtmalı ve ısıtmasız koşullarda araştırılması
- Amasya, Tokat ve Samsun illeri için çeşitli sebze ve meyvelerin kurutulması ile ilgili kurutma parametrelerinin belirlenmesi ve kurucu tiplerinin geliştirilmesi

3.5.3.6 Organik örtü altı sebze yetiştirilmesinde hayvan gübreleri, özellikle kümes hayvanları gübrelerinin miktar ve verilme zamanının araştırılması

- Samsun ilinde Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü'nün organik örtü altı sebze yetiştirilmesinde hayvan gübreleri, özellikle kümes hayvanları gübrelerinin miktar ve verilme zamanını araştırması
- Tokat ilinde Tokat Toprak-Su Araştırma Enstitüsü'nün organik örtü altı sebze yetiştirilmesinde hayvan gübreleri, özellikle kümes hayvanları gübrelerinin miktar ve verilme zamanını araştırması

3.5.3.7 Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi

- Göynücek'de termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Terziköy'de termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Hamamözü'nde termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Gözlek'te termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Mecitözü Figani (Beke)'de termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Samsun Havza'da termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Ladik Hamamyatağı'nda termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Reşadiye'de termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Artova'da termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi
- Sulusaray'da termal kaynaklarının seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi

3.5.4 Organik tarımın geliştirilmesi

3.5.4.1 Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi

3.5.4.2 Organik tahıl ve kışlık organik sebze tohumu üretimi

- Tokat'ta Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tahıl tohumu üretimi

- Amasya'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tahıl tohumu üretimi
- Çorum'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tahıl tohumu üretimi
- Samsun'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde kışlık organik sebze tohumu üretimi

3.5.4.3 Organik tahıl (buğday, mısır, yulaf ve arpa) üretimi
- Samsun'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tahıl üretimi
- Çorum'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tahıl üretimi
- Tokat'ta Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tahıl üretimi
- Amasya'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tahıl üretimi

3.5.4.4 Organik bakliyat üretimi
- Çorum'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik bakliyat üretimi
- Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik bakliyat üretimi

3.5.4.5 Organik patates ve tohumluğu üretimi

3.5.4.6 Samsun'da kışlık organik sebze üretimi

3.5.4.7 Yazlık organik sebze üretimi
- Samsun'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde yazlık organik sebze üretimi
- Tokat'ta Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde yazlık organik sebze üretimi

3.5.4.8 Organik meyve üretimi
- Amasya'da Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik meyve üretimi
- Tokat'ta Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik meyve üretimi

3.5.4.9 Organik yem bitkileri üretimi
- Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik yem bitkileri üretimi
- Çorum Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik yem bitkileri üretimi

3.5.4.10 Organik tıbbi ilaç bitkileri üretimi
- Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tıbbi ilaç bitkileri üretimi
- Çorum Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde organik tıbbi ilaç bitkileri üretimi

3.5.4.11 Organik baharat bitkileri üretimi
- Tokat ilinde organik baharat bitkileri üretimi
- Çorum ilinde organik baharat bitkileri üretimi

3.5.4.12 Gıda ürünlerinde kamu denetim şartlarının iyileştirilmesi ve gıda kontrol ve sertifikasyon hizmetlerinin, AB normlarına uygun hale getirilmesi ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması için bakanlığın, taşra örgütlenmesini öncelikle TR83'de geliştirmesi konusunda KA ve bölge örgütlerinin çaba göstermesi

3.5.4.13 Özellikle sulak alanlar, su havzaları ve delta alanlarında iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasının geliştirilmesi

3.5.5 Sertifikalı ve hibrit tohum üretiminin geliştirilmesi

3.5.5.1 Sertifikalı buğday, arpa ve çeltik tohumu üretimi
- Tokat ilinde sertifikalı buğday ve arpa tohumu üretimi
- Çorum ilinde sertifikalı buğday, arpa ve çeltik ve tohumu üretimi

3.5.5.2 Çorum'da sertifikalı ve hastalıklara dayanıklı nohut tohumu üretimi

3.5.5.3 Sertifikalı yağ bitkileri tohumu üretimi
- Amasya ilinde sertifikalı yağ bitkileri tohumu üretimi
- Samsun ilinde sertifikalı yağ bitkileri tohumu üretimi

3.5.5.4 Amasya ve Samsun illerinde melez mısır tohumu üretimi

3.5.5.5 Sertifikalı yem bitkileri (yonca, korunga, macar fiği ve fiğ) tohumu üretimi
- Amasya, Çorum ve Tokat illerinde sertifikalı yem bitkileri (yonca, korunga, macar fiği ve fiğ) tohumu üretimi
- Tokat ilinde sertifikalı yem bitkileri (yonca, korunga, macar fiği ve fiğ) tohumu üretimi

3.5.5.6 Amasya ve Samsun'da hibrit sebze tohumu üretimi, özellikle bölge için önemli olan kışlık sebze tohumları üretimi

3.5.5.7 Virüs bulaşığı olmayan patates tohumu üretimi
- Tokat ilinde virüs bulaşığı olmayan patates tohumu üretimi
- Çorum ilinde virüs bulaşığı olmayan patates tohumu üretimi

3.5.5.8 Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi
- Amasya'da eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi
- Çorum'da eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi
- Tokat'ta eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi
- Samsun'da eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi

3.5.5.9 Tokat'ta tam donanımlı tohumluk kontrol ve sertifikasyon merkezi oluşturulması

3.5.6 Kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin geliştirilmesi,

3.5.6.1 Kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin ve dış satımının geliştirilmesi
- Samsun ilinde kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin geliştirilmesi
- Tokat ilinde kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin geliştirilmesi

3.5.6.2 Amasya, Tokat ve Samsun illerinde doğadan yeni süs bitkilerinin toplanarak kültüre alınması, bunların bölge adına tescil edilmesi

3.5.6.3 Eğiticilerin ve çiftçilerin kesme çiçek konusunda eğitimi

3.5.7 Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi

3.5.7.1 Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi

- Amasya ilinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi
- Çorum ilinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi
- Tokat ilinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi

3.5.7.2 Eğiticilerin ve çiftçilerin tıbbi ilaç ve baharat bitkileri konusunda eğitimi

3.5.8 Meyveciliğin geliştirilmesi ve araştırmaların artırılması

3.5.8.1 Özel meyve fidanlıklarının kurulmasına yönelik teknik destek verilmesi

- Amasya ilinde özel meyve fidanlıklarının kurulmasına yönelik teknik destek verilmesi
- Tokat ilinde özel meyve fidanlıklarının kurulmasına yönelik teknik destek verilmesi
- Çorum ilinde özel meyve fidanlıklarının kurulmasına yönelik teknik destek verilmesi

3.5.8.2 Yabani kirazların ıslahı ve kiraz üretim döneminin uzatılması, soğuğa dayanıklı anaç ve çeşit elde edilmesi

- Amasya Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde yabani kirazların ıslahı ve kiraz üretim döneminin uzatılması, soğuğa dayanıklı anaç ve çeşit elde edilmesi
- Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde yabani kirazların ıslahı ve kiraz üretim döneminin uzatılması, soğuğa dayanıklı anaç ve çeşit elde edilmesi

3.5.8.3 Ticari Pazarlama Merkezi'nin belirlediği ülkelerde talep edilen yeni meyve çeşitlerinin bölgeye uyum (adaptasyon) denemelerinin yapılması

3.5.8.4 Çiçeklenmeyi geciktirme ve don zararını önleme araştırmaları yapılması

- Amasya Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde çiçeklenmeyi geciktirme ve don zararını önleme araştırmaları yapılması
- Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde çiçeklenmeyi geciktirme ve don zararını önleme araştırmaları yapılması
- Çorum Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde çiçeklenmeyi geciktirme ve don zararını önleme araştırmaları yapılması

3.5.8.5 Meyve döllenme biyolojilerinin araştırılması

- Samsun ilinin meyvede döllenme biyolojilerinin Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü tarafından araştırması
- Tokat ilinin meyve döllenme biyolojilerinin Tokat Toprak-Su Araştırma Enstitüsü tarafından araştırması

3.5.8.6 Amasya Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde ilçelerinde bulunan yabani antepfıstığı (melengiç) ağaçları üzerine antepfıstığı aşılanması

3.5.9 Bağcılığın geliştirilmesi ve araştırmaların artırılması

3.5.9.1 Bağcılığın geliştirilmesi için, termal kaynaklarla ısıtılan seralarda köklü Amerikan asma anacı üretiminin gerçekleştirilmesi

3.5.9.2 Amerikan asma anaçlarının bölge topraklarına uyum araştırmaları yapılması

3.5.9.3 Dünyaca bilinen ve pazarda tercih edilen üzüm çeşitlerinin adaptasyon denemelerinin yapılması

3.5.9.4 Bölgede sınırlı alanlarda bulunan üzüm çeşitlerinin (Merzifon karası gibi) geliştirilmesi ve gen kaynaklarının muhafazası ve Tokat Toprak ve Su Araştırma Enstitüsü'nde üzüm gen veya koleksiyon merkezi oluşturulması

3.6 Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması

3.6.1 Hayvan ırklarının ıslahı ve hastalıkların kontrol altına alınması

3.6.1.1 Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi

3.6.1.2 Merzifon'da damızlık hayvan sperma üretim merkezi kurulması

3.6.1.3 Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması

- Amasya'da büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması
- ***Tokat'ta, büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması***

3.6.1.4 Besiciliğin yaygınlaştırılması, erken kuzu ve genç dana kesiminin önlenmesi

- Tokat'ta besiciliğin yaygınlaştırılması, erken kuzu ve genç dana kesiminin önlenmesi
- Samsun'da besiciliğin yaygınlaştırılması, erken kuzu ve genç dana kesiminin önlenmesi
- Amasya'da besiciliğin yaygınlaştırılması, erken kuzu ve genç dana kesiminin önlenmesi

3.6.1.5 Hayvan barınaklarının iyileştirilmesi

- Tokat'ta hayvan barınaklarının iyileştirilmesi
- Çorum'da hayvan barınaklarının iyileştirilmesi
- Turhal'da hayvan barınaklarının iyileştirilmesi
- Suluova'da hayvan barınaklarının iyileştirilmesi
- Merzifon'da hayvan barınaklarının iyileştirilmesi
- Artova'da hayvan barınaklarının iyileştirilmesi

3.6.2 Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde Organize Besi Bölgelerinin (OBB) ve panayırların geliştirilmesi

3.6.2.1 Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması

- ***Çorum'da OBB kurulması***

- Suluova'da OBB kurulması
- Merzifon'da OBB kurulması
- Artova'da OBB kurulması
- Turhal'da OBB kurulması

3.6.2.2 Dönüşümlü hayvan panayırlarının her yıl farklı bir merkezde kurulması

- Turhal'da dönüşümlü hayvan panayırı kurulması,
- Suluova'da dönüşümlü hayvan panayırı kurulması
- Merzifon'da dönüşümlü hayvan panayırı kurulması

3.6.3 Yem üretiminin geliştirilmesi

3.6.3.1 Kaba yem üretiminin artırılması ve silaj yapımının yaygınlaştırılması

3.6.3.2 Mera ıslahında kullanılan bitki türleri, karışım oranları, toprak ve iklim verilerinin mera verimine etkileri konularında araştırma yapılması

3.6.3.3 Mera ıslahı yapılması ve dönüşümlü otlatma pratiğinin kazandırılması

3.6.3.4 Suluova sulama alanında 1 600 ha sulu mera tesisi

3.6.3.5 Kesif yemin sertifikalandırılması ve kalite kontrollerinin sıklaştırılması

3.6.3.6 Yem bitkileri ve slajlık ürün üretiminde alternatif toprak işleme ve ekim sistemlerinin uygulanabilirliğinin araştırılması

3.6.4 Tavukçuluğun geliştirilmesi

3.6.4.1 Samsun ilinde broyler üretiminin geliştirilmesi

3.6.4.2 Amasya ve Çorum illerinde yumurta tavukçuluğunun geliştirilmesi

3.6.4.3 Bölgeye uygun tavukçuluk mekanizasyonu ve kümes içi iklimlendirme olanaklarının geliştirilmesi

3.6.4.4 Bölgede organik kanatlı yetiştiriciliğinin geliştirilmesi

3.6.5 Su ürünleri üretiminin geliştirilmesi

3.6.5.1 Kafes yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve avlanma yöntemlerinin modernizasyonu için araştırma yapılması

3.6.5.2 Samsun'da deniz balıkçılığı filosunun modernizasyonu ve geliştirilmesi araştırması

3.6.5.3 Deniz balıkçılığı ürünleri işletme ve pazarlaması araştırması

3.6.5.4 Balıkçı barınaklarının ekipman ve altyapı olanaklarının araştırılması

3.6.5.5 Deniz balıkçılığının geliştirilmesi, verimliliğinin artırılması ve ekolojijk dengelerin korunmasına yönelik işgücü eğitimi

3.6.5.6 Su ürünleri üretimine uygun tatlı su kaynaklarının envanterinin yapılması, mevcut tesislerin verimliliğinin artırılması

- Tokat ilinde su ürünleri üretimine uygun tatlı su kaynaklarının envanterinin yapılması, mevcut tesislerin verimliliğinin artırılması
- Amasya ilinde su ürünleri üretimine uygun tatlı su kaynaklarının envanterinin yapılması, mevcut tesislerin verimliliğinin artırılması
- Samsun ilinde su ürünleri üretimine uygun tatlı su kaynaklarının envanterinin yapılması, mevcut tesislerin verimliliğinin artırılması

3.6.5.7 Su ürünleri üreticilerinin eğitimi ve örgütlenmesinin sağlanması

- Tokat ilinde su ürünleri üreticilerinin eğitimi ve örgütlenmesinin

sağlanması
- Amasya ilinde su ürünleri üreticilerinin eğitimi ve örgütlenmesinin sağlanması
- Samsun ilinde su ürünleri üreticilerinin eğitimi ve örgütlenmesinin sağlanması

3.6.5.8 Baraj balıklandırılması için, ekolojik çevreyi ve limnolojik etüt sonuçlarını göz önünde bulundurarak tür tespitinin yeniden yapılması ve ekonomik alternatif türlerin belirlenmesi
- Samsun ilinde baraj balıklandırılması için, ekolojik çevreyi ve limnolojik etüt sonuçlarını göz önünde bulundurarak tür tespitinin yeniden yapılması ve ekonomik alternatif türlerin belirlenmesi
- Tokat ilinde baraj balıklandırılması için, ekolojik çevreyi ve limnolojik etüt sonuçlarını göz önünde bulundurarak tür tespitinin yeniden yapılması ve ekonomik alternatif türlerin belirlenmesi
- Amasya Suluova Yedikır Barajı su ürünleri yetiştirme kapasitesinin geliştirilmesi

3.6.6 Arıcılığın geliştirilmesi

3.6.6.1 Kafkas arı ırkının yaygınlaştırılması ve arı ürünleri üretiminin artırılması

3.6.6.2 Samsun'da bal sterilizasyon ünitesinin kurulmasının sağlanması

3.6.6.3 Bölgede ana arı üretiminin teşvik edilmesi

3.6.6.4 Yüksek katma değer yaratan arı ürünlerinin çeşitlendirilmesi (arı sütü, polen vb)

3.6.6.5 Arı ürünlerinin kalite kontrolünün yapılması ve sertifikasyon hizmetlerinin geliştirilmesi

3.7 Bölgede, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde yer alan KOBİ'lerin mali yapılarının güçlendirilmesi

3.7.1 KOBİ'lerin mali yapılarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar ve uygulamalar yapılması

3.7.1.1 KOBİ'lerin uzmanlaşmaya yönelmesi ve birlikte hareket edebilmeleri için, çok ortaklı şirketlere dönüşümün teşvik edilmesi

3.7.1.2 Samsun'da KOBİ'lere finansman sağlamak üzere çalışacak bir bankanın kurulabilmesi olanaklarının araştırılması

3.7.1.3 Mevcut bankaların KOBİ'lere finansman sağlamalarının koşullarını, ilgili tarafların KA'nın eşgüdümünde araştırması ve uygulama önerileri geliştirmesi

3.7.1.4 Finans kaynaklarının kullanım etkinliğinin artması ve KOBİ'lere dış kaynak temininde yabancı finans veya stratejik ortak bulunabilmesi için, (sadece bu amaca yönelik) danışmanlık hizmetleri sağlanması

3.7.1.5 AB fonlarından yararlanmayı sağlamak üzere, bölgeye yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi

3.7.1.6 KA'nın Samsun'da, yatırım promosyon ajansı niteliği taşıyan Yabancı

Sermaye Genel Müdürlüğü ile işbirliği ve koordinasyon sağlayacak bir mekanizma oluşturması

3.7.1.7 "Leasing ve factoring" gibi finansman tekniklerinin bölgede daha yaygın biçimde kullanılabilmesi için, özel bir program geliştirilmesi ve uygulanması

3.7.1.8 KA'nın eşgüdümünde ÖFK'ların proje geliştirmesinin özendirilmesi ve ÖFK'ların bölgesel gelişmeye katkıda bulunacak projelerin finansmanında daha etkin rol almasının sağlanması koşullarını, ilgili tarafların KA'nın eşgüdümünde araştırması ve uygulama önerileri geliştirmesi

3.7.1.9 Bölgede yapılacak araştırmaların bir bölümünün kamusal kaynaklarla desteklenmesi, KA'nın girişimiyle özel kesim gelişimi için teknoloji ve pazar araştırmalarını destekleyecek fon oluşturulması ve fonların çeşitlendirilmesi

3.7.2 Sermaye piyasalarından yararlanabilme olanaklarının geliştirilmesi

3.7.2.1 Kurulması önerilen "Ticaret ve Sanayi Enstitüsü"nün bölgedeki iş adamlarını ve yatırımcıları bilinçlendirmek ve eğitmek için program geliştirmesi ve uygulaması

3.7.2.2 SPK ve İMKB'nin, KOBİ finansmanı amaçlı "bölgesel pazar"a ilişkin çalışmalara hız kazandırması ve bölgeye yönelik toplantılar, seminerler ve eğitimler düzenlemesi için, KA ve yerel örgütler tarafından teşvik edilmesi

3.7.2.3 Samsun'da "Vadeli İşlemler Borsası" kurulması için yerel ve kar amacı gütmeyen özel kesim örgütleri tarafından çalışmalar yapılması

3.7.2.4 İstanbul Altın Borsası'nın Samsun'da şube açmaya teşvik edilmesi için yerel özel kesim örgütlerinin çalışmalar yapması

3.8 İnşaat ve ulaştırma hizmetlerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi

3.8.1 İnşaat sektöründeki işletmelerin kalite ve standartlarının yükseltilmesi

3.8.1.1 KA'nın müşavirlik ve kontrollük hizmetlerinin geliştirilmesi ve bölgede inşaat kalitesinin artırılması ve İ&D konusunda strateji oluşturması

3.8.1.2 Depreme dayanıklı yapı üretim teknolojilerinin ve sistemlerinin öğrenilmesini ve kullanılmasını yaygınlaştırmak amacıyla geniş katılımlı bir eğitim materyali geliştirilmesi ve uygulanması

- Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü ile İnşaat Mühendisleri Odası Samsun Şubesi'nin ve yerel sektör işverenlerinin (veya Samsun TSO ilgili üyelerinin) eğitim konuları ve materyali geliştirmesi
- Samsun sektör çalışanlarına depreme ve doğal afetlere dayanıklı teknolojiler konusunda eğitim verilmesi
- Tokat sektör çalışanlarına depreme dayanıklı teknolojiler konusunda eğitim verilmesi
- Amasya sektör çalışanlarına depreme dayanıklı teknolojiler konusunda eğitim verilmesi

3.8.1.3 Sektör işverenlerine ve çalışanlarına malzeme ve yeni teknolojilerin

tanıtımının yapılması ve firma çalışmalarında uygulamalı eğitim verilmesi

- Samsun Fuarı yönetimi ve Ondokuz Mayıs Üniversitesi İnşaat Mühendisliği Bölümü ile İnşaat Mühendisleri Odası Samsun Şubesi'nin yeni teknolojilerin tanıtımı ve eğitimi için program geliştirmesi ve pilot uygulamalar yapması
- Çorum TSO'nun pilot çalışması yapılmış eğitimin uygulanması için program geliştirmesi

3.8.1.4 KA'nın arazi geliştirme, bina ve altyapı üreticilerinin örgütlenmesi için modeller geliştirmesi

3.8.1.5 KA'nın, bölgede yapı, altyapı, inşaat malzemesi üreticilerinin ve emlak, arazi geliştirme firmalarının, "mortgage" sistemini hızla ve başarıyla uygulamaları için, ön çalışmalar yapması

3.8.2 Ulaştırma sektörünün etkinleştirilmesi ve işletme standartlarının geliştirilmesi

3.8.2.1 Bölgedeki karayollarında, özellikle transit yollarda trafik güvenliğinin artırılması

3.8.2.2 Ulaştırma alt sektörlerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte çalışması ve özellikle Samsun Limanı ve havaalanı faaliyetlerinin etkinleştirilmesi için, bölgede kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması konusunda KA'nın çalışma yapması

3.8.2.3 Samsun Havaalanı'nda talebin artırılması için, güvenli ve hizmet kalitesi yüksek bir taşımacılık yapılmasının ve kargo taşımacılığında artış sağlanmasının araştırılması

4 EKOLOJİK DENGELERİN, ÇEVRENİN KORUNMASI ve DURUMUNUN İYİLEŞTİRİLMESİ

4.1 Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması

4.1.1 Hava, toprak, su ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması

4.1.1.1 Akarsu kirliliğinin erken uyarı sisteminin kurulması ile izlenmesi ve kirliliğin azaltılması

- KA ve ilgili DSİ Bölge Müdürlüğü, ve TKİB İl Müdürlüğü ve Çevre ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğü ile İÖİ'ler eşgüdümünde, Yeşilırmak nehri kirliliğine katkıda bulunan yerleşim belediyelerinin, sanayi işletmelerinin-kurumlarının ve tarım birliklerinin; kurallar, ilkeler ve yaptırımları belirleyerek bir ortaklık oluşturmaları
- KA ve ilgili DSİ Bölge Müdürlüğü, ve TKİB İl Müdürlüğü ve Çevre ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğü ile ilgili İÖİ'ler eşgüdümünde, Kızılırmak nehri kirliliğine katkıda bulunan yerleşim, sanayi kuruluşları ve kullanıcı birliklerinin; kurallar, ilkeler ve yaptırımları belirleyerek bir ortaklık oluşturmaları,
- KA ve ilgili DSİ Bölge Müdürlüğü, ve TKİB İl Müdürlüğü ve Çevre ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğü ile ilgili İÖİ'ler eşgüdümünde, Tersakan çayı kirliliğine katkıda bulunan yerleşim, sanayi kuruluşları ve kullanıcı birliklerinin; kurallar, ilkeler ve yaptırımları belirleyerek bir ortaklık oluşturmaları,
- KA ve ilgili DSİ Bölge Müdürlüğü, ve TKİB İl Müdürlüğü ve Çevre ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğü ile Kelkit Havzası Kalkınma Birliği'nin eşgüdümünde, Kelkit ırmağı kirliliğine katkıda bulunan yerleşim, sanayi kuruluşları ve kullanıcı birliklerinin; kurallar, ilkeler ve yaptırımları belirleyerek bir ortaklık oluşturmaları
- KA ve ilgili DSİ Bölge Müdürlüğü, ve TKİB İl Müdürlüğü ve Çevre ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğü ile ilgili İÖİ'ler eşgüdümünde, Çekerek ırmağı kirliliğine katkıda bulunan yerleşim, sanayi kuruluşları ve kullanıcı birliklerinin; kurallar, ilkeler ve yaptırımları belirleyerek bir ortaklık oluşturmaları
- KA ve ilgili DSİ Bölge Müdürlüğü, ve TKİB İl Müdürlüğü ve Çevre ve Orman Bakanlığı İl Müdürlüğü ile ilgili İÖİ'ler eşgüdümünde, Çorum çayı kirliliğine katkıda bulunan yerleşim, sanayi kuruluşları ve kullanıcı birliklerinin; kurallar, ilkeler ve yaptırımları belirleyerek bir ortaklık oluşturmaları

4.1.1.2 Yeşilırmak ve Kızılırmak'tan sulanan alanlarda toprak kirliliğinin izlenmesi ve ilgili kesimler (Çevre ve Orman Bakanlığı, TKİB ve tarımsal birlikler) ortaklığında kirlenmenin azaltılması için önlem geliştirilmesi

- Tokat sulama alanında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi
- Erbaa sulama alanında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi
- Niksar sulama alanında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi
- Bafra sulama alanında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi
- Çarşamba sulama alanında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi
- Suluova sulama alanında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi
- Amasya sulama alanında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi
- Osmancık çeltik ekim alanlarında sistematik toprak kirliliği ölçümlerinin yapılması ve kirlilik türüne göre ilgili kesimler ortaklığında önlem geliştirilmesi

4.1.1.3 Deniz kirliliğinin önlenmesi ve acil durumlar için altyapı oluşturulması ve illegal deşarjların ve MARPOL ihlallerinin gözlemlenmesi

4.1.1.4 Kıyıların duyarlık haritalarının belirlenmesi ve döküntü tahmin modelleme ve veri tabanının oluşturulması

4.1.1.5 Kıyı alanları yönetim planının hazırlanması

4.1.1.6 Kentlerde hava ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve azaltılması

- Samsun İl Çevre Müdürlüğü'nün izleme sonuçlarını yerel olarak saydamlaştırmak, hava ve gürültü kirliliğini eylemli olarak azaltmak için, ilgili kesimleri kapsayan bir ortaklık geliştirmesi
- Çorum İl Çevre Müdürlüğü'nün izleme sonuçlarını yerel olarak saydamlaştırmak, hava ve gürültü kirliliğini eylemli olarak azaltmak için, ilgili kesimleri kapsayan bir ortaklık geliştirmesi
- Tokat İl Çevre Müdürlüğü'nün izleme sonuçlarını yerel olarak saydamlaştırmak ve hava kirliliğini eylemli olarak azaltmak için, ilgili kesimleri kapsayan bir ortaklık geliştirmesi
- Amasya İl Çevre Müdürlüğü'nün izleme sonuçlarını yerel olarak saydamlaştırmak ve hava kirliliğini eylemli olarak azaltmak için, ilgili kesimleri kapsayan bir ortaklık geliştirmesi

4.1.1.7 Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve geri kazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması

- ***Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması***

- Çorum katı atıklarından (projelendirme çalışmaları devam etmekte olan Çorum katı atık tesisi tamamlandıktan sonra) geri kazanım için yönetim-işletme biriminin toplumsal bilinçlendirme ve eğitim sağlaması
- Merzifon, Suluova ve Taşova ilçe merkezlerini de kapsayan Amasya katı atık düzenli depolama tesisi tamamlandıktan sonra geri kazanım için, yönetim-işletme biriminin toplumsal bilinçlendirme ve eğitim sağlaması

4.1.1.8 Katı atık tesisleri işletmede olan kentlerde, KA yol göstericiliğinde sanayi odalarının "atık borsası" oluşturması ve TSO'nun başarılı olduğu kentlerdeki borsaların, diğer kentlere örnek olarak sunulması

- Samsun'da katı atık borsası oluşturulması
- Çorum'da katı atık borsası oluşturulması
- Tokat'ta (katı atık projesi aktif hale gelince) katı atık borsası oluşturulması
- Amasya'da katı atık borsası oluşturulması

4.1.1.9 Hayvan gübrelerinin tarım arazisinde (sulama alanları ve kesme çiçek üretilen alanlarda) kullanımının sağlanması

- Çorum tavukçuluk işletmeleri gübresinin yönetimi
- Merzifon hayvancılık işletmeleri (sonra OBB'nin) gübresinin yönetimi
- Turhal hayvancılık işletmeleri (sonra OBB'nin) gübresinin yönetimi
- Suluova hayvancılık işletmeleri (sonra OBB'nin) gübresinin yönetimi
- Artova hayvancılık işletmeleri (sonra OBB'nin) gübresinin yönetimi

4.1.1.10 Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii

- Samsun Metropoliten Alanı'nda (Ana Plan ve fizibiliteleri tamamlanmış olan) Tekkeköy'ü de kapsayan Samsun (merkez) atıksu arıtma tesisinin tamamlanması
- Çorum atıksu arıtma tesisine anaerobik tank ve nitrifikasyon/ denitrifikasyon sistemi ilavesi
- Tokat'ta atıksu arıtma tesisi kurulması
- Amasya'da atıksu arıtma tesisi kurulması
- ***Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması***
- Ondokuzmayıs kanalizasyon sistemi tevsii
- Çarşamba'nın kanalizasyon sistemi tevsii ve atıksu arıtma tesisi kurulması

4.1.2 Ormancılığın geliştirilmesi

4.1.2.1 Amasya Orman Bölge Müdürlüğü 20 yıllık amenajman planının yapılması

- Amasya Orman İşletme Müdürlüğü (OİM) stratejik planının yapılması
- Çorum OİM stratejik planının yapılması
- İskilip OİM stratejik planının yapılması
- Kargı OİM stratejik planının yapılması
- Samsun OİM stratejik planının yapılması
- Bafra OİM stratejik planının yapılması

- Vezirköprü OİM stratejik planının yapılması
- Tokat OİM stratejik planının yapılması
- Almus OİM stratejik planının yapılması
- Erbaa OİM stratejik planının yapılması
- Niksar OİM stratejik planının yapılması

4.1.2.2 Mikro-havza planlamaları (MKY geliştirilmesi projesini dikkate alarak) yapılması ve orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilmesi

- Amasya Hamamözü mikro-havza planlaması uygulamalarının izlenmesi
- Çorum Obruk mikro-havza planlaması uygulamalarının izlenmesi
- Tokat Bağlıcadere mikro-havza planlaması uygulamalarının izlenmesi
- Katılımcı ve yerel mikro-havza planlaması teknikleri konusunda eğitim materyali ve eğitim programı hazırlanması
- Mikro-havza uygulamaları sonuçları dikkate alınarak, orman işletme şeflikleri bünyesinde mikro-havza planları geliştirilmesi

4.1.2.3 Orman Bölge Müdürlüğü bünyesindeki 8 adet Orman Kadastro Komisyonunun aktif hale getirilmesi ve orman kadastrosunun tamamlanması

- Bölgede kadastro çalışmalarının hızlandırılması ve etkinleştirilmesinin önündeki engeller konusunda uygulamaya yönelik araştırma yapılması
- Orman köylerinin kadastro çalışmalarıyla ilgili beklentileri ve orman suçlarını azaltma konusunda araştırma yapılması

4.1.2.4 Bölgede özel ormancılığın teşvik edilmesi

4.1.3 Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi, ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması, bu konuda eğitim verilmesi

4.1.3.1 Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması

- Kargı Orman İşletme Müdürlüğü (OİM) Erenlerkös Orman İşletme Şefliği (OİŞ) rehabilitasyon, ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Kargı OİM Kızılırmak OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Kargı OİM Kargı OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- İskilip OİM Bayat OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Tokat OİM Tokat OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Tokat OİM Pazar OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Tokat OİM Turhal OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Erbaa OİM Çatalan OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Almus OİM Baraj OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Almus OİM Almus OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Almus OİM Dumanlı OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması
- Almus OİM Çilehane OİŞ ağaçlandırma ve erozyon önleme çalışması

4.1.3.2 Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı

tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması

- Samsun Çakmak Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma
- Samsun 19 Mayıs Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma
- Çorum Koçhisar Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma
- Çorum Hatap Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma
- Tokat Zile-Belpınar Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma
- Tokat Zile-Boztepe Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma
- Almus Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma,
- Amasya Sarayözü Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma
- Hasan Uğurlu Barajı havzasına gelen sediment yükünü azaltıcı ağaçlandırma

4.1.3.3 Samsun, Tokat, Amasya illerinde (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) yükselti ve yağış miktarı uygun olan çayır ve mera alanlarının ıslahı ve dönüşümlü otlatma ile hayvancılık faaliyetlerinin yapılması

- Bafra Orman İşletme Müdürlüğü (OİM) İnözü Orman İşletme Şefliği (OİŞ) çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Bafra OİM Çayağızı OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Bafra OİM Boğazkaya OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Bafra OİM Alaçam OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Bafra OİM Kuruçay OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Tokat OİM Tokat OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Tokat OİM Artova OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Tokat OİM Turhal OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Vezirköprü OİM Akçay OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması
- Amasya OİM Amasya OİŞ çayır ve mera ıslahı ve dönüşümlü otlatma çalışması

4.1.3.4 Enerji ormancılığı için (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) bölgenin hızla gelişen türlerinin (meşe türleri ve kızıl çam) yetiştirilmesine ve yakacak odun işletmeciliğinin

geliştirilmesine yönelik pilot uygulama yapılması

4.1.3.5 Orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek, giderek artması beklenen endüstriyel odun (yapacak odun) talebine (MDF üretimine) yönelik endüstriyel plantasyon kurulması

4.1.3.6 Orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek orman köylerinde odun dışı üretimin (kuşburnu, böğürtlen, adaçayı, kekik ve mahlep) geliştirilmesi, ürünlerin işlenmesi/ paketlenmesi ve (yurtiçi-yurtdışı) pazarlanması için pilot uygulama yapılması

- Samsun OİM' de fıstık çamı kozalağı geliştirilmesi
- Bafra OİM'de defne geliştirilmesi
- Vezirköprü OİM'de çıralı çam ve kök odunu geliştirilmesi
- Çorum OİM'de çıralı çam ve kök odunu geliştirilmesi
- İskilip OİM'de çıralı çam ve kök odunu geliştirilmesi
- Kargı OİM'de çıralı çam ve kök odunu geliştirilmesi
- Niksar OİM'de mahlep, kuşburnu, ardıç, her çeşit mantar geliştirilmesi
- Amasya OİM'de her çeşit mantar, Arum İtalicum, siklamen, fıstık çamı kozalağı geliştirilmesi

4.1.3.7 Orman köylerinde tarım ve hayvancılık yapan üreticilere (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) eğimli arazide toprak işleme ve tarım teknikleri ve hayvancılık eğitimi verilmesi

4.2 Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliliğinin sağlanması

4.2.1 Hassas bölgelerin, koruma alanlarının (milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları), endemik bitkiler ve faunanın korunması

4.2.1.1 Koruma altına alınan alanların artırılması ve habitatların baskıdan korunması çalışmalarının yapılması

- Bölgenin biyolojik çeşitliliğin izlenmesi ve bölge için kapsamlı ve ayrıntılı bir flora-fauna envanterinin çıkartılması
- Step eko-sistemlerinin incelenmesi
- Canik Dağları eko-sisteminin incelenmesi
- Tozanlı –Kelkit çayı eko-sisteminin incelenmesi

4.2.1.2 Koruma altındaki bölgelerin geliştirilmesi

- Çorum – Alaca, Boğazköy-Alacahöyük Milli Parkı'nın geliştirmesi
- Çorum, Çatak Tabiat Parkı'nın geliştirmesi
- Çorum, Ortaköy Kanyonu'nun geliştirmesi
- Samsun –Tekkeköy, Hacıosman ormanı (biyolojik çeşitlilik) tabiatı koruma alanının geliştirmesi
- Samsun – Vezirköprü, Kunduz Geyik Üretme İstasyonunun geliştirmesi
- Samsun, Çernek gölü yaban hayatı koruma alanının geliştirmesi (Uluslararası Sulak Alan)
- Samsun, Terme Gölardı (Akgöl-Simenit) yaban hayatı koruma alanının geliştirmesi
- Samsun, Gökçeağaç yaban hayatı (endemik sülün türü) koruma

alanının geliştirmesi
- Samsun, Çamgölü mesire yerinin geliştirmesi
- Samsun, Sarıgazel mesire yerinin geliştirmesi
- Samsun, Çakılar Korusu mesire yerinin geliştirmesi
- Amasya, Borabay Gölü'nün geliştirmesi (Milli Park/ koruma alanı olması teklifi var)
- Amasya, Yedikır Barajı (Kuş Cenneti) Kınalı Keklik yerleştirme programının geliştirmesi
- Tokat, Kazgölü (Keklik ve diğer yöre yaban hayvanı yerleştirme) yaban hayatı koruma alanının geliştirmesi
- Tokat, Zinav gölü orman içi dinlenme yerinin geliştirmesi

4.2.1.3 Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi
- Kızılırmak Delta Planı çalışmasının uygulanması
- Yeşilırmak Deltası Yönetim Planı'nın hazırlanması

4.2.1.4 Bölge illerinde bitkisel gen kaynaklarını korumaya yönelik botanik bahçesi kurulması

4.2.1.5 Bölge illerinde yoğun olarak bulunan endemik türlerin korumaya alınması ve ekonomik olarak yararlanma olanaklarının artırılması
- Amasya ili endemik bitki türlerinin belirlenmesi, korunması ve popülasyonun artması uygulamalı araştırması
- Çorum ili endemik bitki türlerinin belirlenmesi, korunması ve popülasyonun artması uygulamalı araştırması
- Samsun ili endemik bitki türlerinin belirlenmesi, korunması ve popülasyonun artması uygulamalı araştırması
- Tokat ili endemik bitki türlerinin belirlenmesi, korunması ve popülasyonun artması uygulamalı araştırması

4.2.1.6 Maden ocaklarının ve doğadan materyal almak için açılan çukurların, ekonomik ömrü dolduktan sonra tekrar eski durumuna getirilmesi ve doğanın dengesini yeniden sağlayabilmesi için düzenlenmesi

5 KURUMSAL YAPININ GÜÇLENDİRİLMESİ

5.1 Yerel yönetimin ve kalkınma ajansının güçlendirilmesi

5.1.1 Belediyelerin güçlendirilmesi

5.1.1.1 Belediyelerin karar alma sürecini demokratikleştirmek ve saydamlaştırmak, kurumsal kapasitesini geliştirmek ve personelin yönetişim anlayışını benimsemesini sağlamak için, yerel özelliklere uygun özel programlar geliştirmesi

- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nde, KA'nın ve Avrupa Birliği Genel Sekreterliği (ABGS) desteği ile, (Türkiye'de Kamu Sektörü ile STK'lar arasında işbirliğini geliştirmek ve Sivil Toplumun Demokratik Katılım düzeyini güçlendirmek amacıyla uygulanan projenin sonuçlarından da yararlanarak), bölge belediyelerinde kurumsal kapasite güçlenmesi ve yönetişim kavramlarının içselleştirilmesi için personel eğitimine yönelik eğitim materyali üretilmesi, pilot uygulamaların yapılması ve eğiticilerin eğitilmesi
- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nde ve ilçe belediyelerinde eğitim verilmesi
- Çorum Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Tokat Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Amasya Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Merzifon Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Turhal Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Bafra Belediyesi'nde eğitim verilmesi

5.1.1.2 Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma /YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması

- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nde, KA'nın desteği ile, bölge belediyelerinin yerel ekonomik kalkınmanın kavramlarını ve stratejik planlama mantığını içselleştirmek, stratejik plan yapmak, uygulama becerisini sağlamak için personel eğitimine yönelik eğitim materyali üretilmesi, pilot uygulamaların yapılması ve eğiticilerin eğitilmesi
- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nde ve ilçe belediyelerinde eğitim verilmesi
- Çorum Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Tokat Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Amasya Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Merzifon Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Turhal Belediyesi'nde eğitim verilmesi
- Bafra Belediyesi'nde eğitim verilmesi

5.1.1.3 Belediyelerin stratejik planın uygulama/ eylem planlarını hazırlaması ve sürekli olarak kaynak arayışı/ kaynak yaratma çalışmaları yapması

- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin stratejik plan uygulamalarına kaynak yaratmak ve kullanılabilir fonlara ulaşmak için çalışma düzeni

kurması
- Çorum Belediyesi'nin kaynak yaratmak için çalışma düzeni kurması
- Tokat Belediyesi'nin kaynak yaratmak için çalışma düzeni kurması
- Amasya Belediyesi'nin kaynak yaratmak için çalışma düzeni kurması
- Merzifon Belediyesi'nin kaynak yaratmak için çalışma düzeni kurması
- Turhal Belediyesi'nin kaynak yaratmak için çalışma düzeni kurması
- Bafra Belediyesi'nin kaynak yaratmak için çalışma düzeni kurması

5.1.1.4 Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin ve KA'nın kolaylaştırıcılığı ile, bölgede (sorun benzerliklerine/ özelliklerine göre) belediye birliklerinin geliştirilmesi, yerel yönetim kuruluşlarının birbirlerine bilgi ağı ile bağlanması

5.1.1.5 Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin ve KA'nın kolaylaştırıcılığı ile, bütün bölge (195 belediye) için tek bir belediyeler birliği oluşturulması (İÖİ birliği veya ülkesel belediye birlikleri gibi)

5.1.1.6 Samsun çok merkezli yapısını dikkate alarak, Samsun Belediyeler Birliği'nin kentin almaşık gelişim alanlarına yönelik örgütlenmeler geliştirmesi

5.1.1.7 Bölgedeki birinci derece yığılma merkezi belediyelerinin, Samsun modelini dikkate alarak çok merkezliliği destekleyen belediye birlikleri oluşturması
- Çorum ve yakın çevresi belediyeler birliğinin oluşması
- Tokat ve yakın çevresi belediyeler birliğinin oluşması
- Amasya ve yakın çevresi belediyeler birliğinin oluşması
- Merzifon ve yakın çevresi belediyeler birliğinin oluşması

5.1.1.8 Tarihi Kentler Birliği (TKB) çalışmalarının desteklenmesi ve diğer tarihi mirasa sahip belediyelere yaygınlaştırılması, üye olmayan belediyelerin üye olması
- Samsun'un TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Bafra'nın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Çarşamba'nın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Terme'nin TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Vezirköprü'nün TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Havza'nın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Kavak'ın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Asarcık'ın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Alaçam'ın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- (Çorum) Osmancık'ın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Oğuzlar'ın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Sungurlu'nun TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- (Tokat) Artova'nın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Reşadiye'nin TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- (Amasya) Merzifon'un TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Gümüşhacıköy'ün TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması
- Suluova'nın TKB'ye üye olması hazırlıklarını tamamlaması

5.1.1.9 Bütün düzeylerde oluşturulacak belediye birliklerinin ve belediyelerin,

alınacak kararları bilimsel verilerle ilişkilendirmek ve müzakereleri çoğulcu yapı içerisinde yürütmek için, bilgi üretimi ve araştırma talebi yaratması, politik meşruiyetin, otoriteden çok bilimsel araştırma verileriyle desteklenmesi için, KA'nın kolaylaştırıcılığı ile, bölge belediyeler birliğinde araştırma birimi kurulması

5.1.1.10 Bölge belediyeler birliğinin Madrid Şartı çerçevesinde birliklerin oluşturulması koşullarını araştırması

5.1.2 Belediyelerin, kamu politikası üreten kurullarına yurttaş katılımını güçlendirmesi

5.1.2.1 Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi

- Samsun Büyükşehir Belediyesi halkla ilişkiler biriminin ABGS destekli eğitim öğretileri doğrultusunda, kentteki sivil toplum kuruluşlarıyla birlikte "davranış kuralları" geliştirmesi ve bu kurallarla göre katılım mekanizmasının yapısını ve organlarını tanımlaması
- Samsun ili kentsel yerleşimleri belediyelerinin katılım mekanizmalarını tanımlamaları
- Çorum Belediyesi'nin Samsun Büyükşehir Belediyesi modelinden yararlanarak halkla ilişkiler ve yurttaş katılımı mekanizmasını tanımlaması
- Çorum ili kentsel yerleşimleri belediyelerinin katılım mekanizmalarını tanımlamaları
- Tokat Belediyesi'nin katılım mekanizmasını tanımlaması
- Tokat ili kentsel yerleşimleri belediyelerinin katılım mekanizmalarını tanımlamaları
- Amasya Belediyesi'nin katılım mekanizmasını tanımlaması
- Merzifon Belediyesi'nin katılım mekanizmasını tanımlaması
- Amasya ili kentsel yerleşimleri belediyelerinin katılım mekanizmalarını tanımlamaları

5.1.2.2 Birinci ve ikinci derece yığılma merkezleri belediyelerinin, projelerin halka tanıtılması ve kamuoyu yoklamaları, referandum gibi araçlarla, toplumla canlı bir ilişki düzeneği kurması, internet üzerinden sürekli ve yeni bilgi ve belgeye ulaşılabilirlik sağlaması, sorulara yanıt sunması için KA kolaylaştırıcılığıyla, bölge belediyeler birliğinin model oluşturması

5.1.2.3 Belediyelerin; meclis toplantılarına yurttaş katılımını özendirmesi, meclis gündemindeki kritik konularda, komisyonlar kurması ve buralara yurttaş -uzman- STK katılımı sağlaması, (henüz kurulmamış yerlerde) danışma kurulları, YG21 kapsamında "Kent Konseyi", koza/ meclis vb. türü katılımcı örgütlenmelerinin (IULA-EMME destekli) kurulması ve yaygınlaşması çalışmalarında desteklenmesi için bölge belediyeler birliğinin model oluşturması

5.1.2.4 Belediyelerin, mahalle muhtarlıklarını belediye çalışmalarına katılıma özendirmesi, "muhtar toplantılarını" sistemleştirmesi ve periyodik hale

getirmesi için bölge belediyeler birliğinin model oluşturması

5.1.3 İl özel idarelerinin güçlendirilmesi

5.1.3.1 İl Özel İdareleri Hizmet Birliği (İÖİHB) kapasitesinin, bilgi ve birikiminin KA'ya aktarılması

- İÖİHB'nin KA'ya devam eden ve gelecekte uygulanmak üzere girişimleri yapılmış projelerini, bilgi ve birikimini devretmesi
- İÖİHB'nin devredeceği Coğrafi Bilgi Sistemi'nin altyapısının güçlendirilmesi, veri tabanının sürekli güncellenmesi ve İ&D sürecinde kullanılmaya elverişli harita arşivi oluşturulması

5.1.3.2 İl stratejik planının, "sektör platformları" ile birlikte kırsal kalkınmayı içerecek biçimde hazırlanması ve sürekli yenilenerek uygulanması

- Samsun "sektör platformaları"nın il stratejik planının hazırlanması ve planın yenilenerek güncelliğini koruması için İ&D sistemi kurulması
- Çorum "sektör platformaları"nın il stratejik planının hazırlanması ve planın yenilenerek güncelliğini koruması için İ&D sistemi kurulması
- Tokat "sektör platformaları"nın il stratejik planının hazırlanması ve planın yenilenerek güncelliğini koruması için İ&D sistemi kurulması
- Amasya "sektör platformaları"nın il stratejik planının hazırlanması ve planın yenilenerek güncelliğini koruması için İ&D sistemi kurulması

5.1.3.3 İÖİ personelinin teknik konularda ve yönetişim anlayışının benimsenmesi konusunda eğitimi

- Samsun İÖİ personeli eğitimi için teknik ve halkla ilişkiler/ yönetişim eğitim paketlerinin geliştirilmesi pilot uygulamasının yapılması, eğitici eğitimi ve eğitim uygulamasının yaygınlaştırılması
- Çorum İÖİ personeline Samsun eğitim materyalinden ve örgütlenme modelinden yararlanarak eğitim verilmesi
- Tokat İÖİ personeline eğitim verilmesi
- Amasya İÖİ personeline eğitim verilmesi

5.1.3.4 Köye Hizmet Götürme Birlikleri'nin güçlendirilmesi

5.1.4 KA'nın güçlendirilmesi

5.1.4.1 Kalkınma Ajansı'nın (KA) TR83 Bölgesi'nde, kararnamesine ve yönetmeliklere uygun olarak yapılandırılması ve yerel örgütlenme şemasının geliştirilmesi

5.1.4.2 "Yatırım Destek" ofislerinin kurulması

5.1.4.3 KA'nın İÖİHB coğrafi bilgi sistemi birimiyle birlikte, farklı mekansal ölçeklerde, güncel ve yerel bilgi derleyen, ulusal ve uluslararası istatistikleri inceleyen ve iki farklı tür bilgiyi, uygulamaların ve politikaların etkisini analiz etmek ve yorumlamak üzere kullanan bir bölgesel veri analiz-yorumlama sistemi kurması

5.2 Sivil toplumun ve özel kesimin güçlendirilmesi

5.2.1 Özel kesimin yapısal olarak güçlendirilmesi

5.2.1.1 Kamu-özel kesim işbirliğinin ve politik-sosyal diyaloğunun, ABGS destekli eğitim öğretileri doğrultusunda, özel kesim kurumları tarafından uygulama mekanizmalarının tanımlanması

- Samsun Ticaret ve Sanayi Odası'nın kamuyla işbirliği mekanizmasını kendi açısından tanımlaması ve müzakere etmesi
- Samsun Sanayici ve İşadamları Derneği'nin kamuyla işbirliği mekanizmasını kendi açısından tanımlaması ve müzakere etmesi
- Samsun Esnaf Sanatkar Odaları Birliği'nin kamuyla işbirliği mekanizmasını kendi açısından tanımlaması ve müzakere etmesi
- KA'nın kolaylaştırıcılığında, bölge için, bir kamu- özel kesim politik-sosyal diyalog mekanizmasının tanımlanması

5.2.1.2 Bölgesel - kurumsal yapılar arasında politikaların, bilgi kullanım ve değişiminin ortak değerlendirmesinin ayrıntılı biçimde yapılması

- Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi'nin bilgilerini özel kesim ve sivil topluma açma programı geliştirmesi
- Gaziosmanpaşa Üniversitesi'nin bilgilerini özel kesim ve sivil topluma açma programı geliştirmesi
- KA'nın bilgilerini özel kesim ve sivil topluma açma programı geliştirmesi
- DSİ'nin bilgilerini özel kesim ve sivil topluma açma programı geliştirmesi
- Amasya Orman Bölge Müdürlüğü'nün bilgilerini özel kesim ve sivil topluma açma programı geliştirmesi

5.2.1.3 KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması

- ***Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması***
- Samsun OSB'de kümelenme oluşturulması
- Tokat OSB'de kümelenme oluşturulması
- Amasya OSB'de kümelenme oluşturulması
- Merzifon OSB'de kümelenme oluşturulması

5.2.1.4 Özel kesim, kamu kesimi ve sivil toplum örgütlerinin, KOBİ'lerin rekabetçi ve yenilikçi bir yapıya kavuşabilmesi için, yerel topluluklar ile işbirliği ağları oluşturması

- Samsun OSB'de işbirliği ağı oluşturulması
- Çorum OSB'de işbirliği ağı oluşturulması
- Tokat OSB'de işbirliği ağı oluşturulması
- Amasya OSB'de işbirliği ağı oluşturulması
- Merzifon OSB'de işbirliği ağı oluşturulması

5.2.1.5 Danışmanlık firmalarının işlevsel hale gelmesi, hem kamu kesimi hem de KOBİ'lere yönelik hizmet ve teknik destek kapasitesinin artırılmasının, KA tarafından desteklenmesi, danışmanlık hizmetleri

kesimi örgütlenmesinin güçlendirilmesi

5.2.1.6 KOBİ'lerin, ihtiyaç duyduğu işgücünün, sektörlerin talebindeki ve teknolojisindeki değişimlere uygun biçimde ve nicelikte eğitilebilmesi (mevcut kadrolarının yeniden eğitilebilmesi) için, kümelerin veya OSB/ KSS yönetimlerinin desteğiyle, kamu ve sivil toplum kesimlerinin birlikte çalıştığı esnek mekanizmaların geliştirilmesi

- Samsun OSB, KSS, İŞKUR, Milli Eğitim Müdürlüğü'nün ve bu alanda çalışan STK'ların, mesleki ve teknik lise müfredatı ile güncel talepler arasındaki ilişki ve ihtiyaçları tartışmak ve esnek bir sistem işleyişi oluşturmak üzere KA kolaylaştırıcılığında ortak bir mekanizma oluşturmaları
- Oluşturulan ortak mekanizmadan, KA'nın bölgenin diğer sanayi merkezlerinde kullanılacak bir model üretmesi

5.2.2 Yerel medyanın ve iletişim ortamının güçlendirilmesi

5.2.2.1 YHGP'nin kamuoyu desteğini güçlü tutabilmesi için, KA'nın gelişmeleri, yeni kararları ve uygulamaları topluma hızlı ve güvenilir biçimde iletmesi ve geribildirim alması

5.2.3 Özel kesim meslek örgütlerinin ve işadamı derneklerinin güçlendirilmesi

5.2.3.1 TOBB'un kent stratejik planı uygulamalarını tartışma-destekleme düzeneği kurması

- Samsun TOBB stratejik plan biriminin kurulması
- Çorum TOBB stratejik plan biriminin kurulması
- Tokat TOBB stratejik plan biriminin kurulması
- Amasya TOBB stratejik plan biriminin kurulması
- Merzifon TOBB stratejik plan biriminin kurulması

5.2.3.2 TESK'in kent stratejik planı uygulamalarını tartışma-destekleme düzeneği kurması

- Samsun TESK stratejik plan biriminin kurulması
- Çorum TESK stratejik plan biriminin kurulması
- Tokat TESK stratejik plan biriminin kurulması
- Amasya TESK stratejik plan biriminin kurulması
- Merzifon TOBB stratejik plan biriminin kurulması

5.2.3.3 SİAD'ların girişimci ve sanayiciye stratejik plan çerçevesinde destek sağlaması

- Samsun SİAD stratejik plan biriminin kurulması
- Çorum SİAD stratejik plan biriminin kurulması

5.2.3.4 Genç İşadamları ve Sanayici Derneklerinin (GİSİAD) girişimci ve sanayiciye stratejik plan çerçevesinde destek sağlaması

- Samsun GİSİAD stratejik plan biriminin kurulması
- Çorum GİSİAD stratejik plan biriminin kurulması

5.2.4 Sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi

5.2.4.1 Kadın örgütlerinin, kadınların kent yaşamına katılımı, eşitlik ve kadına karşı şiddetin durdurulması çalışmalarının desteklenmesi ve karar alma süreçlerine katılımın sağlanması için kurullar oluşturulurken kadın-erkek eşitliğine ve dengesine özen gösterilmesi doğrultusunda bilinç oluşturulması

- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin Samsun kadın STK'ları öncülüğünde çalışacak bir "kadın bürosu" kurması
- Çorum Belediyesi'nin STK'lar öncülüğünde çalışacak "kadın bürosu" kurması
- Tokat Belediyesi'nin STK'lar öncülüğünde çalışacak "kadın bürosu" kurması
- Amasya Belediyesi'nin STK'lar öncülüğünde çalışacak "kadın bürosu" kurması
- Merzifon Belediyesi'nin STK'lar öncülüğünde çalışacak "kadın bürosu" kurması

5.2.4.2 Çevreci ve ekolojist örgütlerin, doğa ve kent çevrelerinin korunması ve bozulmaması çabalarının desteklenmesi için KA'nın, STK'larla birlikte çalışacak bir büro oluşturması

5.2.4.3 İnsan hakları ve kentli hakları örgütlerinin desteklenmesi,

- Samsun İnsan Hakları Kurulu ile insan hakları STK'larının etkileşim "davranış kurallarının" belirlenmesi
- Çorum İnsan Hakları Kurulu ile insan hakları STK'larının etkileşim "davranış kurallarının" belirlenmesi

5.2.4.4 Eğitim sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi için KA'nın, STK'larla birlikte çalışacak bir büro oluşturması

5.2.4.5 Dayanışma ve yoksullukla mücadele örgütlerinin desteklenmesi

- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin kente yeni göç edenlerle dayanışma ve yoksullukla mücadele derneklerinin birlikte çalışacakları bir ofis kurması
- Çorum Belediyesi'nin kente yeni göç edenlerle dayanışma ve yoksullukla mücadele derneklerinin birlikte çalışacakları bir ofis kurması
- Tokat Belediyesi'nin kente yeni göç edenlerle dayanışma ve yoksullukla mücadele derneklerinin birlikte çalışacakları bir ofis kurması
- Amasya Belediyesi'nin kente yeni göç edenlerle dayanışma ve yoksullukla mücadele derneklerinin birlikte çalışacakları bir ofis kurması
- Merzifon Belediyesi'nin kente yeni göç edenlerle dayanışma ve yoksullukla mücadele derneklerinin birlikte çalışacakları bir ofis kurması

5.2.4.6 Kültür derneklerinin, yerel kültürün korunması ve tanıtılması, kentlerin kimliklerinin, tarihi özelliklerinin ve mimari mirasının korunması, yeni gelenlerin kente kültürel olarak entegrasyonu için özel projeler

geliştirmesinin özendirilmesi

- Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin yerel-kentsel kültür/ mimari mirası koruma/ kimlik konularında, STK'larla birlikte çalışacak bir ofis kurması
- Çorum Belediyesi'nin kültür konularında STK'larla birlikte çalışacak bir ofis kurması
- Tokat Belediyesi'nin kültür konularında STK'larla birlikte çalışacak bir ofis kurması
- Amasya Belediyesi'nin kültür konularında STK'larla birlikte çalışacak bir ofis kurması
- Merzifon Belediyesi'nin kültür konularında STK'larla birlikte çalışacak bir ofis kurması

5.2.5 Tarımsal birliklerin güçlendirilmesi

5.2.5.1 Sulama birliklerinin güçlendirilmesi

- Samsun İl Tarım Müdürlüğü ve DSİ'nin, sulama birlikleriyle çalışacak ve sorunlara çözüm önerileri oluşturacak bir mekanizma kurması
- Tokat İl Tarım Müdürlüğü ve DSİ'nin, sulama birlikleriyle çalışacak ve sorunlara çözüm önerileri oluşturacak bir mekanizma kurması
- Amasya İl Tarım Müdürlüğü ve DSİ'nin, sulama birlikleriyle çalışacak ve sorunlara çözüm önerileri oluşturacak bir mekanizma kurması
- Çorum İl Tarım Müdürlüğü ve DSİ'nin, sulama birlikleriyle çalışacak ve sorunlara çözüm önerileri oluşturacak bir mekanizma kurması

5.2.5.2 Tarımsal (meyve, sebze ve hayvansal üretim yapan) üretim birliklerinin güçlendirilmesi

- Samsun İl Tarım Müdürlüğü ve tarımsal üretim birliklerinin ortak çalışma ve sorunlara çözüm önerileri oluşturmak üzere mekanizma oluşturması
- Çorum İl Tarım Müdürlüğü ve tarımsal üretim birliklerinin ortak çalışma ve sorunlara çözüm önerileri oluşturmak üzere mekanizma oluşturması
- Tokat İl Tarım Müdürlüğü ve tarımsal üretim birliklerinin ortak çalışma ve sorunlara çözüm önerileri oluşturmak üzere mekanizma oluşturması
- Amasya İl Tarım Müdürlüğü ve tarımsal üretim birliklerinin ortak çalışma ve sorunlara çözüm önerileri oluşturmak üzere mekanizma oluşturması

5.2.5.3 İçme suyu ve diğer birliklerin (sorun benzerliklerine/ özelliklerine göre) kurulması ve güçlendirilmesi

- Samsun İÖİ'nin kırsal alanda yaşayanları içmesuyu ve diğer birlikler oluşturmaya teşvik etmesi
- Çorum İÖİ'nin kırsal alanda yaşayanları içmesuyu ve diğer birlikler oluşturmaya teşvik etmesi
- Tokat İÖİ'nin kırsal alanda yaşayanları içmesuyu ve diğer birlikler oluşturmaya teşvik etmesi
- Amasya İÖİ'nin kırsal alanda yaşayanları içmesuyu ve diğer birlikler

oluşturmaya teşvik etmesi

5.2.6 Kooperatiflerin ve kooperatif birliklerinin güçlendirilmesi

5.2.6.1 PANKOBİRLİK'in üreticileri bölgedeki dönüşüme hazırlaması, pancar üreticilerinin tarım reformları ve DTÖ sınırlamaları doğrultusunda değişime hazırlanması için, diğer örgütlerle işbirliği çerçevesi oluşturarak, proje geliştirmeye özendirilmesi

5.2.6.2 KARADENİZBİRLİK'in yeniden yapılanması ve üretici örgütlenmesini güçlendirmesi

5.2.6.3 OR-KOOP'un bölgedeki orman köylerini dönüşüme hazırlaması ve nüfusu azalan bölgelerin sorunlarını araştırmak ve planlamak için kapasitesini geliştirmesi, orman kenarı köylerinin yoğun olduğu yerlerdeki MKY'lerin geliştirilmesi ve kırsal sanayi ile ilişkilerini etkinleştirmeye özendirmesi

5.2.6.4 Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin bölge hayvancılığının gelişmesi için TZOB ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde proje geliştirmeye özendirilmesi

5.2.7 Kamu yararına çalışan meslek örgütlerinin güçlendirilmesi

5.2.7.1 TMMOB üyesi meslek odalarının, kent ve kırdaki gelişim ve projelerin uygulanmasındaki saydamlık ve hesap verebilirliğin sağlanması için çalışmalar yapması

- TMMOB Samsun İl Platformu'nun, şubeleri YHGP bölge planının stratejik amaçları, İ&D sürecinde yer alma ve kurumsal kapasite geliştirme, yönetişim ve ortaklıklar oluşturulması konularında eğitmesi
- TMMOB Çorum İl Platformu'nun şubeleri yönetişime hazırlaması
- TMMOB Tokat İl Platformu'nun şubeleri yönetişime hazırlaması
- TMMOB Amasya İl Platformu'nun şubeleri yönetişime hazırlaması

5.2.7.2 Tabipler Birliği'nin, bölgenin sağlık sorunlarının yeniden düzenlenmesinde aktif rol almak üzere kapasitesini güçlendirmesi

- Samsun Tabip Odası'nın üyelerini YHGP bölge planının stratejik amaçları, İ&D sürecinde yer alma ve kurumsal kapasite geliştirme, yönetişim ve ortaklıklar oluşturulması konularında eğitmesi
- Çorum Tabip Odası'nın üyelerini eğitmesi
- Tokat Tabip Odası'nın üyelerini eğitmesi
- Amasya Tabip Odası'nın üyelerini eğitmesi

5.2.7.3 Baroların, yeni düzenlemelerde mülkiyet, kadastro, kentleşmeyle ilgili hukuki sorunlar ve yeni kentli normların yaygınlaşması sorunları üzerinde uzmanlaşması

- Samsun Barosu'nun üyelerini YHGP bölge planının stratejik amaçları, İ&D sürecinde yer alma konularında eğitmesi
- Çorum Barosu'nun üyelerini eğitmesi
- Tokat Barosu'nun üyelerini eğitmesi
- Amasya Barosu'nun üyelerini eğitmesi

5.2.7.4 Teknik nitelikli diğer meslek odalarının (eczacılık, veterinerlik,

muhasebe vb) ve sivil toplum kuruluşlarının, uzmanlık alanlarına göre, ekonomik amaçlı ancak kar amacı olmayan kurumsal yapılarla birlikte yönetişimde yer almasının sağlanması için KA'nın bu süreçleri izleyen ve uyarı yapan bir mekanizma oluşturması

5.2.8 Sendikaların ve meslek derneklerinin güçlendirilmesi

5.2.8.1 Sendikaların, istihdam geliştirme ve özellikle esnek istihdam konularında eğitim yapabilmeleri için örgütlenmesi ve kapasitesini geliştirmesi

- Samsun'daki kamu çalışanları sendikalarının üyelerini YHGP bölge planının stratejik amaçları, İ&D sürecinde yer alma konularında eğitmesi
- Çorum kamu çalışanları sendikalarının üyelerini eğitmesi
- Tokat kamu çalışanları sendikalarının üyelerini eğitmesi
- Amasya kamu çalışanları sendikalarının üyelerini eğitmesi

5.2.8.2 Meslek örgütü niteliğindeki derneklerin (öğretmen ve memur dernekleri) istihdam geliştirilmesi ve yeni eğitim teknikleri geliştirilmesi ve uygulanması konularında eğitim programı hazırlaması

- Samsun'daki öğretmen derneklerinin üyelerini YHGP bölge planının stratejik amaçları, İ&D sürecinde yer alma konularında eğitmesi
- Çorum öğretmen derneklerinin üyelerini eğitmesi
- Tokat öğretmen derneklerinin üyelerini eğitmesi
- Amasya öğretmen derneklerinin üyelerini eğitmesi

5.3 Bölgedeki merkezi kamu yönetim kurumlarının geliştirilmesi

5.3.1 Merkezi yönetim taşra teşkilatı kapasitesinin geliştirilmesi

5.3.1.1 OVP'de tanımlandığı biçimde yönetişimci bir anlayışa doğru yapısal bir geçişin tasarlanması ve eğitimlerin planlanması

- Samsun Valiliği'nin ilde çalışan memurların, YHGP bölge planının stratejik amaçları, OVP'de tanımlanan biçimde yönetişim konusunda bilgilenmesi ve davranış değişikliğine yönelmesi için, hizmet içi eğitim almalarını sağlaması
- Çorum Valiliği'nin memurların eğitim almalarını sağlaması
- Tokat Valiliği'nin memurların eğitim almalarını sağlaması
- Amasya Valiliği'nin memurların eğitim almalarını sağlaması

5.3.1.2 E-devlet uygulamasının TR83 Bölgesi yerel sorunlarının çözümünde etkin olması için KA'nın ilişki sağlayıcı ve eşgüdümleyici rol oynaması

5.3.2 Bölge müdürlüklerinin kapasitesinin geliştirilmesi

5.3.2.1 OVP'de tanımlandığı biçimde yönetişimci bir anlayışa doğru yapısal bir geçişin tasarlanması ve eğitimlerin yapılması için, valiliğin eşgüdüm sağlaması

EK 3: STRATEJİK AMAÇ/ ÖNCELİK/ TEDBİR VE PROJELER ŞEMALARI

1. ETKİN BİR MEKANSAL ORGANİZASYON OLUŞTURULMASI

1.1. Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi

1.1.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi

Denizyolu

1.1.1.1. Samsun Limanı'nın geliştirilmesi

1.1.1.2. Samsun limanın TRACECA koridoruna dahil edilmesi girişimi

1.1.1.3. Samsun Limanı personelinin eğitimi

Demiryolu

1.1.1.4. Samsun Limanı ile İç Anadolu'nun bağlantı sağlayan mevcut demiryolu ulaşımı hizmet standartlarının AB ile uyum sağlanması dikkate alınarak geliştirilmesi ve kombine taşımacılık için açılım sağlanması

Karayolu

1.1.1.5. Delice - Samsun bölünmüş yolunun bölünmüş transit yol standardında tamamlanması

1.1.1.6. Merzifon- Gürbulak bölümü E- Yolları, A- Yolları ve KEİ yolu güzergahının bir parçası olan TETEK güzergahının bölge içindeki eksik kesimlerinin bölünmüş yol standardında tamamlanması

1.1.1.7. Samsun'un Doğu Karadeniz'de hinterlandını genişletecek Doğu Karadeniz Sahil Yolunun bölge içindeki eksik kesimlerinin (Çarşamba-Terme) ekolojik koşullara ve hassas bölge özelliklerine dikkat edilerek tamamlanması

1.1.1.8. Karadeniz'i Tokat-Sivas-Malatya üzerinden Orta Doğu'ya bağlayan ve yeterli standartta olmayan karayolu bağlantısının bölünmüş yol standardında tamamlanması

1.1.1.9. MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi

Havayolu

1.1.1.10. Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanı'na sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması

1.1.1.11. Sivil kullanımdaki Tokat Havaalanı pist ve altyapı teknik eksiklerinin tamamlanması ve bölgesel taşımacılığın teşvik edilmesi

1.1.1.12. Yapımı devam eden Çorum STOL tipi havaalanının tamamlanması

1.1.2. İletişim altyapısının iyileştirilmesi

1.1.2.1. Birinci derece yığılma merkezleri arasındaki iletişimin fiber optik teknolojisini kullanan hatlarla yenilenmesi ve yeraltına alınması

1.1.3. Enerji altyapısının iyileştirilmesi

1.1.3.1. Kritik yüklenmelerin olduğu ve özellikle güç ihtiyacının yoğun olduğu birimlere ve OSB'lere elektrik sağlayan iletim hatlarının ve trafo merkezlerinin güçlendirilmesi

1.1.3.2. Birinci ve ikinci derece yığılma merkezlerinde ve OSB'lerde kullanılmak üzere doğalgaz altyapısının tamamlanması

1.1.3.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarından ısı ve elektrik enerjisi üretimi

1.2 Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması

1.2.1. Planlı kentsel gelişmenin sağlanması

1.2.1.1. Plan hiyerarşisi, kent planlaması ve uygulaması üzerine belediye teknik personelinin eğitimi

1.2.1.2. Gelişmesi öngörülen Samsun Metropoliten Alanı bütünü için nazım imar planı hazırlanması

1.2.1.3. Samsun kentinin deniz ile ilişkisinin güçlendirilmesi

1.2.1.4. Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması

1.2.1.5. Birinci derece yığılma merkezlerinde (Samsun dışında) göçle gelmesi öngörülen nüfusun ihtiyaçlarını da karşılayacak biçimde mevcut planların revize edilmesi

1.2.1.6. Transit trafiğin kentsel alanda yarattığı yoğunluğun azaltılması amacıyla birinci derece yığılma merkezlerinde çevre yolunun tamamlanması

1.2.1.7. Birinci derece yoğunlaşma merkezlerinde toplu taşıma sisteminin geliştirilmesi ve yaya öncelikli Ulaşım Ana Planları yapılması

1.2.1.8. Kent içi akarsu varlığı olan yerleşimlerde akarsu çevresinin düzenlenmesi ve rekreasyon alanları oluşturulması

1.2.2. Tarihi kentsel dokuların korunması, restorasyonu ve kullanılması

1.2.2.1. Sit alanları için hazırlanmış olan koruma imar planlarının uygulanmasına yönelik örgütlenme/ finans modelinin oluşturulması ve uygulanması

1.2.2.2. Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması

- ***Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesi gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi***

1.2.2.3. Ekonomik ya da fiziki ömrünü doldurmuş, kullanım dışı kalmış (köhnemiş) alanlarda kentsel dönüşüm projelerinin hazırlanması ve uygulanması

1.2.2.4. Amasya tarihi turistik dokusu ile Harşena Kalesi'nin bütünleştirilmesi

1.2.3. Kentlere yeni gelen nüfusun ihtiyaçlarına yönelik konut üretimi

1.2.3.1. Birinci derece yığılma merkezlerinde farklı gelir gruplarını dikkate alarak konut üretilmesi

1.2.3.2. Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması

1.2.4. Yerleşim yerlerinde afet güvenliğinin sağlanması

1.2.4.1. Bölge jeolojik bilgilerinin CBS katman bilgileri ortamına aktarılması

1.2.4.2. Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derece yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması

1.2.4.3. Taban suyu yüksek çökelti/ birikinti ovalarında yer alan kentler için risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması

1.2.4.4. Kentsel alanlarda taşkın koruma tesislerinin tamamlanması

1.2.4.5. Üst ölçek olarak bölge bütününde ve bölge illerinin tümü için il genelinde, doğal afet acil durum planlarının hazırlanması

1.2.4.6. Bölge ölçeğinde acil durum bilgi sisteminin kurulması

1.2.4.7. Bölge il ve ilçelerinin tamamı için, afet ve depreme karşı bilinç geliştirme eğitim materyalinin geliştirilmesi ve eğitiminin yapılması

1.2.5. Kentsel teknik altyapı eksikliklerinin giderilmesi

Ulaşım

1.2.5.1. Samsun'da uygulama çalışmaları devam eden hafif raylı sistemin tamamlanması

1.2.5.2. Kentsel alanda ulaştırma veri tabanlarının oluşturulması

1.2.5.3. Birinci Derece Yığılma Merkezleri'nde "Ulaşım Ana Planına" göre yeni altyapıların, belediyelerin özkaynaklarıyla uyumlu ve ulusal standartlar doğrultusunda üretilmesi

1.2.5.4. Bölgesel iletişim ağının çıkış noktası olarak Samsun terminalinin kapasitesinin artırılması

Kanalizasyon Sistemi

1.2.5.5. Samsun Metropoliten Alanı'nda imar planı revizyonu sonuçlarına uygun olarak kanalizasyon sistemi projesinin revize edilmesi

1.2.5.6. Çorum kentinde yetersiz hale gelmiş kolektör sisteminin yenilenmesi

1.2.5.7. Tokat kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

1.2.5.8. Amasya kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

1.2.5.9. Merzifon kentinde kanalizasyon projelerinin revize edilmesi ve uygulanması

İçmesuyu

1.2.5.10. Çorum kentinde içmesuyu şebekesinin yenilenmesi

1.2.5.11. Tokat'ta içmesuyu şebekesinin yenilenmesi

1.2.5.12. Amasya kentinde içme suyu şebekesinin yenilenmesi, Amasya ve Merzifon kentinde su teminine yönelik ek su kaynağı araştırılması

1.2.5.13. İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi

- ***Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması***

Enerji

1.2.5.14. Samsun kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.15. Çorum kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.16. Tokat kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.17. Amasya kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

1.2.5.18. Merzifon kentinde kayıp ve kaçak elektriğin önlenmesi için elektrik altyapısının iyileştirilmesi

İletişim

1.2.5.19. Samsun kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.20. Çorum kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.21. Tokat kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.22. Amasya kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.5.23. Merzifon kentinde iletişim altyapısının fiberoptik kablolarla yenilenmesi

1.2.6. Kentsel kültürel ve sosyal donatının geliştirilmesi

1.2.6.1. Samsun'da Samsun Büyükşehir Belediyesi işbirliğiyle, bölgenin ve kentin dış dünya ile bütünleşmesi için, uluslararası toplantı ve kongrelerin düzenlenmesine elverişli bir kompleks geliştirilmesi

1.2.6.2. Birinci derece yığılma merkezlerinde, 2015 yılına kadar, derslik başına öğrenci sayısının düşürülmesi ve yeni gelenlere eğitim olanağı sağlamak amacıyla her yıl yapılacak yeni eğitim tesisi (temel eğitim ve mesleki eğitim dersliği) sayısının, yerel özel sektör ve sivil toplum ile birlikte belirlenmesi ve üretilmesi

1.2.6.3. Birinci derece yığılma merkezlerinde, kamu, STK işbirliği ile kentlerde yaşlı bakımı ve çocuk bakımı sağlayan kurumların geliştirilmesi

1.2.6.4. Konut alanları yakınında, her yaşa ve farklı türlere uygun spor alanlarının yapılması, sporun gündelik yaşam faaliyetleri arasında yer almasının sağlanması

1.2.6.5. Kentsel ölçekte ulaşım, çevresel koruma ve kültür programlarını dikkate alarak, gezi, dinlenme ve doğayla ilişkilenme sağlayacak rekreasyon, hizmet ve toplumsal kaynaşma alanlarının geliştirilmesi

1.3. Kırsal yerleşim deseninin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi

1.3.1. Tokat ilinin (Bakanlar Kurulu Kararı ile sayıları sınırlandıktan ve yeniden belirlendikten sonra) MKY'lerin geliştirileceği pilot il olarak seçilmesi ve ilk uygulamaların yapılması

1.3.1.1. Nüfus öngörüsü dikkate alınarak, MKY'lerde imar/ ilave imar planlarının hazırlanması

1.3.1.2. MKY belediyelerinin, kentsel fiziki altyapı eksikliklerini tamamlanması

1.3.1.3. MKY'lerde eğitim tesisleri gelişiminin planlanması

1.3.1.4. MKY'lerde sağlık tesisleri gelişiminin planlanması

1.3.2. Pilot ilin dışındaki MKY'lerin imar gelişme programlarının hazırlanması ve fiziki altyapı eksikliklerinin tamamlanması

1.3.2.1. Nüfus öngörüsü dikkate alınarak, MKY'lerde imar/ ilave imar planlarının hazırlanması

1.3.2.2. Pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, MKY'lere,ulaşan fiziki altyapı (ulaşım, iletişim ve enerji) eksikliklerinin gidermesi ve geliştirilmesi

1.3.2.3. MKY'lerde mevcut ve yeni gelişme alanlarının kentsel altyapısındaki eksikliklerin (yeterli ve sağlıklı içmesuyu, kanalizasyon, ulaşım, çevre düzeni), pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda tamamlanması

1.3.3. Kırda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için MKY'lerde sosyal altyapının geliştirilmesi

1.3.3.1. MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi

1.3.3.2. MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, sağlık tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi

1.3.3.3. MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, rekreasyon ve spor alanlarının geliştirilmesi

2. İNSAN KAYNAKLARININ ve TOPLUMSAL YAPININ GELİŞTİRİLMESİ

2.1 Her düzeydeki eğitimin, bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre örgütlenmesi

2.1.1. Mesleki eğitim ile sektörlerin talep ettiği nitelikli eleman ve ara eleman ihtiyacının karşılanması arasındaki ilişkinin kurulması

2.1.1.1. Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi

2.1.2. Bölgedeki üniversite ve yüksek okullardaki öğretim elemanlarının mesleki gelişim ve araştırma olanaklarının artırılması

2.1.2.1. Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi
2.1.2.2. Üniversite ve yüksek okullarda, özel kesimle birlikte, bölgesel kalkınma amacıyla örtüşen entegre projelere eleman yetiştirmek üzere,altyapısı yeterli olan (bölge dışı) üniversitelerde öğretim elemanı yetiştirme programlarına katılım için çalışma yapılması
2.1.2.3. OMÜ'nün, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ve yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) yurtdışındaki üniversitelerle ortak program geliştirmesi
2.1.2.4. OMÜ'nün ve üniversiteler üstü araştırma kurumunun, politika veya piyasa kurumlarının talepleri dışında kalan alanlarda araştırmalar tasarlaması ve yapması
2.1.2.5. Dış ülkelerden bölge üniversitelerine (özellikle Karadeniz çevresindeki ülkelerden) öğretim üyelerinin kısa veya uzun süreli olarak gelmesinin teşvik edilmesi

2.1.3. Yetişkin eğitimi programlarının geliştirilmesi

2.1.3.1. KA'nın kolaylaştırıcılığıyla, belediyelerin ve sivil toplum kuruluşlarının, AB'nin yetişkinler için Öğrenme Ortaklıkları "Grundtvig" (özellikle Grundtvig 2 ve 3) programlarından yararlanmaya teşvik edilmesi
2.1.3.2. Kamu, özel kesim ve STK işbirliği ile, yetişkinlerin iletişim teknolojilerini kullanmasını yaygınlaştıracak eğitimlerin sağlanması
2.1.3.3. Çalışan işgücünün niteliğinin yükseltilmesi ve yeni gelişen iş konularında bilgilenmesi için eğitimlerin yapılması ve işletmelerde eğitim seminerleri düzenlenmesi
2.1.3.4. Kamu, özel kesim ve STK işbirliği ile, bölge kentlerinde (daha çok yeni kentlileri dikkate alarak) yetişkin bireyler ve özellikle kadınlar için, girişimcilik/iş kurma eğitimi verilmesi
2.1.3.5. Kamu ve STK işbirliği ile, bölge kentlerine yeni göç eden nüfusu ve bu nüfus içinde kadınları ön planda tutarak, okuma-yazması olmayanların eğitiminin tamamlanması
2.1.3.6. Bölge topluluklarına, kültürel mirasın ve doğal kaynakların korunması ve sürdürülebilirlik bilincinin geliştirilmesine yönelik eğitimlerin verilmesi, mimari korumayla ilgili geleneksel meslekler için eğitim programları hazırlanması

2.1.4. Bölgede uygulanacak tarımsal projeler için tarımsal yayım ve eğitim programları düzenlenmesi

2.1.4.1. Kamu kesimi, üniversite ve tarımsal birliklerin, ortaklıklar kurarak, yeni ürün ve yeni teknoloji uygulamalarının programlandığı yerlerde, çiftçi tarlasında uygulamalı araştırma yapmasının KA tarafından eşgüdümünün ve ilişkilendirilmesinin sağlanması
2.1.4.2. KA eşgüdümünde tarımsal yayıma çiftçinin mali katkısının sağlanması ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi

2.2. Yoksullaşmaya, işsizliğe ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi

2.2.1. Kentlerdeki yoksullara yapılan yardımların yeniden düzenlenmesi, mutlak ve göreli yoksulluğun azaltılması

2.2.1.1. Yoksul ve desteğe ihtiyacı olan toplum kesimlerinin savunulması için, üniversitelerin veya üniversiteler üzeri araştırma birliklerinin, saptanacak kritik konularda belediyeler ve İÖİ'lerle işbirliği içinde çalışarak araştırma yapması, bilgi üretmesi ve bu araştırmalara kamu fonları ayrılması
2.2.1.2. Sosyal Riski Azaltma Projesi (SRAP) kapsamında, il merkezlerinde proje uygulama birimleri oluşturulması ve kentlerin en yoksul hanelerine maddi yardım sağlanmasında katılımcı tekniklerin geliştirilmesi
2.2.1.3. SRAP projesinin 2006'da sona ermesi durumunda, kentlerdeki uygulamanın devam etmesi için, KA başlatıcılığında, aynı işlevin devamını sağlayacak ve olumlu örnekleri göz önünde tutarak hizmeti sürdürecek yerel mekanizmanın kurulması için model oluşturulması
2.2.1.4. SRAP kapsamındaki uygulamalara ek olarak, hayır amaçlı vakıf ve dernekler, belediyeler, kamu kurumları ve diğer sivil toplum örgütleri arasında koordinasyon sağlanması ve bu kurumların (SYDTF'nin yapmakta olduğu yardımları da dikkate alarak) envanteri ve ortak veritabanı oluşturulması, İ&D sistemi kurulması, bölge kaynaklarının etkin ve adil bir biçimde dağılımının sağlanması

2.2.2. İstihdamın artırılması ve işsizlik oranının azaltılması

2.2.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri işbirliği protokolü esasları dikkate alınarak, yerel olarak istihdam hizmetleri veren kurumların, gelişmekte olan iş kolları konusunda, formel teknik eğitim programları uygulayan kurumları sürekli olarak bilgilendirmesine yönelik iletişim ağının kurulması ve ağın bölgesel olarak kurumsallaşması
- ***Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması***

2.2.2.2. Özellikle bölgedeki genç eğitimli işsizlerin istihdamını sağlamak üzere uzaktan ve yaygın eğitim imkanlarının kullanımının etkinleştirilmesi, bilgi ve iletişim teknolojileri alanında ihtiyaç duyulan insan gücünün yetiştirilmesi
2.2.2.3. Genç işsizliğine karşı lise ve üzeri eğitim almış gençlerin, belirli sayının üzerinde işçi çalıştıran işyerlerinde istihdam edilmeleri (İlk İş Anlaşması) karşılığı, firmaya bazı mali avantajlar sağlanması uygulaması hazırlıkları ("Rosetta Planı" benzeri bir proje geliştirilmesi)
2.2.2.4. Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması
2.2.2.5. Birinci derece yığılma merkezlerinde Sosyal Riski Azaltma Projesi'nden yararlanarak küçük girişimciliği geliştirmek için, mikro-kredi programları konusunda bilgilendirmeye yönelik tanıtım çalışmaları yapılması
2.2.2.6. Bölge İŞKUR il müdürlüklerinin oluşturacağı veritabanlarının (mevcut istihdam ve işsizlik verilerini), bölgesel bazda KA tarafından koordine edilecek "İşgücü Piyasası Bilgi Danışma Kurulu" benzeri bir yapılanmayla düzenli olarak izlenmesi, yerel işgücü piyasalarının arz-talep analizinin yapılması, sektörel gelişmelerle istihdam ihtiyacı arasındaki dengeleri sağlamaya yönelik orta ve uzun vadeli politikalarının (işverenlerin bağlı olduğu odaların temsilcilerinin de katılımıyla) oluşturulması
2.2.2.7. Özel istihdam bürolarının, önce Samsun ve Çorum'dan başlayarak kurulması için, KA'nın İŞKUR il müdürlükleri ile işgücü piyasası ihtiyaçlarına uygun analizleri değerlendirmesi ve özel istihdam bürolarının yaygınlaşmasının özendirmesi
2.2.2.8. Bölgede mevcut geleneksel dokuma ve baskı konularında yeni ürün ve tekniklerin geliştirilmesi
2.2.2.9. Kırda ve kentte geleneksel ürünlerin geliştirilmesi için tasarım yarışmaları düzenlenmesi
2.2.2.10. Kırda ve kentte ticari üretime yönelik olarak, evde hazırlanan gıda ürünlerinin standartlara uygun hale getirilmesi ve pazarlamasının geliştirilmesi
2.2.2.11. TSO'lar ve STK'lar aracılığı ile KA'nın, büyük ulusal firmaların yerel üreticilerle ilişki ve işbirliği geliştirilmesini organize etmesi

2.3. Bölgede kentsel toplumsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi

2.3.1. Kadın - erkek eşitliğinde gelişme sağlanması ve kadınlara yönelik kentsel hizmetlerin artırılması

2.3.1.1. Tarım dışı mesleklerde, kadınlar için istihdam olanaklarının artırılmasında pozitif ayrımcılık politikalarının bölgedeki kurumlar ve işletmeler tarafından desteklenmesi
2.3.1.2. Kentlerde yerel yönetimler, özel kesim ve STK'lar tarafından kadınlar için ücretsiz bilgisayar kurslarının açılması
2.3.1.3. Kamu, STK işbirliği ile "anne-baba eğitimleri" yapılması ve ailenin bilinçlendirilmesi, kız çocuklarının temel eğitiminde tam okullaşmanın sağlanması ve okul terk oranlarının azaltılması
2.3.1.4. Kadınlara karşı şiddetin önlenmesi/ azaltılması için, illerde valiliğe bağlı KSB, İl İnsan Hakları Kurulu (İHK), kadın STK'ları arasında işbirliği ile kadın sığınma evlerinin kurulması ve ddete uğramasını önleyici bilgilendirme ve eğitim çalışmaları yapılması
2.3.1.5. Kadınların yerel ve kentsel kurullardaki temsilinde, pozitif ayrımcılık uygulanması ve kadınların, kamusal karar alan kurumsal örgütlenmelerde, belirli bir oranın üzerinde temsilinin sağlanması

2.3.2. Sağlık programlarının rasyonel sistem içinde düzenlenmesi ve toplumun daha geniş bir kesiminin ulaşabilirliğinin sağlanması

2.3.2.1. KA eşgüdümünde, il sağlık müdürlüklerinin "Bölgesel Sağlık Sistemi" kural ve ilkelerini belirlemesi
2.3.2.2. Bölgede özel kesimin sağlık yatırımlarının desteklenmesi, sağlık kurumlarında rekabetçi bir yapının sağlanması için bütün sağlık kurumlarının sertifikasyon ve akreditasyon işlemlerinin tamamlanması
2.3.2.3. Kentsel alanda sağlık kuruluşlarının verimliliğinin arttırılması ve hasta memnuniyetinin esas alınması
2.3.2.4. Bölgenin kentsel alanında, sağlık için gerekli araç gereç malzeme sağlanması, bunun için yerel yönetimlerin inisiyatif almasının desteklenmesi
2.3.2.5. Koruyucu sağlık hizmetlerinin, bölgenin kentsel alanındaki her bireye ulaştırılması
2.3.2.6. Bölgede kentsel alanda riskli gruplara öncelik verilmesi ve sağlık kuruluşlarının, bebek ölüm hızının düşürülmesi, 0-6 yaş grubu için büyümenin izlenmesi, anne ölüm hızının azaltılması, aktif olarak yaşayan 70 ve üzeri yaştaki nüfus oranının artırılması doğrultusunda uygulamalar geliştirilmesi
2.3.2.7. Kentsel alanda kronik hastalıklara yönelik programların oluşturulması
2.3.2.8. Bölgenin kentsel alanında afetler ve kazalara yönelik sağlık programlarının geliştirilmesi

2.3.3. Kentlere göçenler için toplumsal içermenin sağlanması

2.3.3.1. Kente yeni gelenlerin yoğun olduğu mahallelerde, kamu (belediye) kaynaklarının, "yeniden paylaştırma gücünün" kullanılması
2.3.3.2. Kente yeni gelenlerin yoğun olduğu mahallelerde, SHÇEK ve belediyelere bağlı çalışan ve asıl görevi toplumsal içermeyi kolaylaştırmak olan "Toplum Merkezleri"nin kurulması
2.3.3.3. Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması
2.3.3.4. Kente yeni gelenlerin çocuk ve gençlerine yönelik koruyucu ve (örgün veya yaygın) eğitime destek sağlayıcı ve kendi geleceklerine yön verme uygulamalarının geliştirilmesi ve çocukların sokakta çalışma riskinin azaltılması
2.3.3.5. Korunmaya muhtaç çocuklar için öncelikle aile yanında bakılma modelinin desteklenmesi, kurumsal bakım hizmetlerinde koşulların iyileştirilmesi

2.3.4. Yaşlıların ve engellilerin kentin toplumsal yaşamının bir parçası olmasının sağlanması

2.3.4.1. Yaşlıların, kentin gündelik yaşamına katılım alanlarının sağlanması
2.3.4.2. Yaşlılara, barınma, bakım ve sağlık hizmetlerinin sağlanması
2.3.4.3. Kentlerin teknik ve sosyal altyapısının, özellikle kent merkezlerinde, engellilere uygun hale getirilmesi, özel düzenlemelerin yapılması

2.3.5. Kentlerde kültür - sanat ve serbest zaman faaliyetlerinin geliştirilmesi

2.3.5.1. Birinci derece yığılma merkezleri'nde her düzeyde araştırma çalışmalarını destekleyecek kütüphanecilik hizmetlerinin, elektronik kütüphane hizmetlerinin yaygınlaştırılması, her kentte en az bir tane güçlü araştırma kütüphanesinin kurulması
2.3.5.2. Birinci Derece Yığılma Merkezleri'nde müzecilik anlayışının kent kimliğini, kentsel kültürü tanıtacak, araştırmacı dostu olacak şekilde geliştirilmesi için eğitim programı-materyali geliştirilmesi

2.4. Kırdaki yoksul ve dezavantajlı gruplara hizmet götürülmesi

2.4.1. Kırsal alanda mutlak ve göreli yoksulluğun azaltılması, istihdamın artırılması ve gizli işsizlik oranının düşürülmesi

2.4.1.1. Özellikle orman köylerinin yoğun olduğu ilçelerde, ORKÖY ve SYDTF'nin kaynaklarıyla, ek gelir sağlayacak projelerin geliştirilmesi ve eğitim/ danışmanlık hizmetleri veren kurumların özendirilmesi
2.4.1.2. İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi

2.4.2. Kırda sağlık ve sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi

2.4.2.1. Nüfusunun çoğunluğunu yaşlıların oluşturduğu kırsal yerleşimlerde, risk gruplarına öncelik verilecek biçimde kronik hastalıklara ve özel sosyal hizmet sunumuna yönelik çalışmaların geliştirilmesi
2.4.2.2. Sağlık hizmetleri altyapı ve personel ihtiyaçlarının giderilmesi
2.4.2.3. Mevsimlik tarım işçilerinin (özellikle kadınların ve çocukların) alabileceği hizmetlerin (barınma, sağlık, temizlik, eğitim, vb), işçilerin coğrafi ve mevsimlik takvimlerine uygun, esnek ve geçici (ad-hock) biçimde sunulmasının örgütlenmesi
2.4.2.4. Kişiye yönelik koruyucu sağlık hizmetlerinin kırdaki her bireye ulaştırılması
2.4.2.5. Kırsal yerleşmelerde yaşayan nüfusa, temel sağlık ve hijyen konusunda bilgi ulaştırılması için, yerel TV'ler dahil çeşitli iletişim tekniklerini içeren eğitim paketi geliştirilmesi
2.4.2.6. Kırsal yerleşimlere, nüfusuna bakılmaksızın, talebe uyumlu gezici veya sabit, minimum standartlara uygun sağlık hizmetleri sunumunun örgütlenmesi

3. İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI ve DIŞA AÇILMA

3.1. Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması

3.1.1. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi

- 3.1.1.1. KA ve ticaret ve sanayi odalarının ortak bir formata göre "Sanayi Bilgi Sistemi" oluşturması
- ***3.1.1.2. Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim, arıtma tesisi gibi) eksikliklerinin tamamlanması***
  - ***Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması***
- ***3.1.1.3. Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması***
- 3.1.1.4. Zile OSB'sinin, altyapı ve münferit yer taleplerinin karşılanması
- ***3.1.1.5. Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması***
- ***3.1.1.6. Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'lerinin kurulması***
- 3.1.1.7. Samsun'da II. OSB'nin işletmeye açılması
- 3.1.1.8. İnşaat halinde olan OSB'lerin tamamlanması
- 3.1.1.9. Samsun ilinde gemi inşa sanayi kurulması

3.1.2. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinde teknolojik yenilik ve yatırım konularında ortak merkezlerin kurulması ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması

- ***3.1.2.1. Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması***
- 3.1.2.2. OSB'lerde teknoloji merkezlerinin kurulması ve teknolojik yenilik, iyileştirme ve sabit sermaye yatırımı yapacak işletmelere danışmanlık hizmetlerinin sağlanması
- 3.1.2.3. KA'nın yönetim organizasyonu ve toplam kalite yönetimi konularında danışmanlık hizmeti sağlaması
- ***3.1.2.4. OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuvarların kurulması***
  - ***Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuvarın kurulması***
- 3.1.2.5. KA'nın ulusal ve uluslararası sanayi gelişmelerini izlemek üzere veri tabanı oluşturması ve "Sanayi Bilgi Sistemi" merkezleriyle işbirliği yapması
- 3.1.2.6. Çorum'da İş Geliştirme Merkezi kurulması

3.2. Araştırmaların karar süreçlerinde etkili olması ve politikaya yol göstermesi için bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi

3.2.1. Bölgede Üniversite, Sanayi, Kamu İşbirliğinin ve Ar-Ge Faaliyetlerinin Artırılması

- 3.2.1.1. Bilim, teknoloji ve yenilik alanlarında, ilk ve orta öğretim kurumları başta olmak üzere, toplumsal farkındalığın artırılması için KA'nın özel bir program geliştirmesi
- 3.2.1.2. OMÜ, GOP ve yeni kurulan Amasya ve Çorum üniversiteleri ile sanayi sektöründeki işletmelerin işbirliği içinde programlar geliştirilmesi ve pilot uygulamalar yapması
- ***3.2.1.3. Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi***
  - ***Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi***
- 3.2.1.4. KA'nın, araştırma alanında yeni aktörler olarak özel kesimin ve sivil toplum örgütlerinin gelişmesini desteklemesi, saydamlığın ve yarışmanın güçlendirilmesi koşullarını araştırması
- 3.2.1.5. KA'nın, özel kesimin Ar-Ge kapasitesinin ve talebinin artırmasını sağlayacak sürdürülebilir bir mekanizma tanımlaması
- 3.2.1.6. Samsun TEKMER'in genişlemesi, Samsun OSB II içinde yer alması ve kapsamının YHGP illerini içermesi
- ***3.2.1.7. Samsun TEKMER'de/ Teknokent'te, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması***
- 3.2.1.8. KA'nın eşgüdümünde, savunma sanayi için geliştirilen teknolojilerin, özellikle Çorum ve Samsun'daki sanayi sektörlerine, üniversitelere, araştırma kuruluşlarına ve KOBİ'lere aktarılması için bir kurul oluşturulması
- 3.2.1.9. Bölgedeki üniversitelerin, bilgi toplumuna dönüşümü sağlamak üzere, bölgesel ihtiyaçlara göre birim ve programlarını güncellemesi, bölge ihtiyaçlarına göre fakülte ve yüksek okullar oluşturma önerileri geliştirmesi
- 3.2.1.10. Üniversitelerin teknolojik konularda kamu ve özel kesimlerle işbirliği ile, tarımsal araştırma ve deneme istasyonları ve laboratuvarları kurması
- 3.2.1.11. Kamu kurumlarında sorun ve ihtiyaçların, Ar-Ge yoluyla giderilmesinin teşvik edilmesi
- 3.2.1.12. Tokat Toprak-Su Araştırma Enstitüsü'nün görev tanımının, KA'nın kolaylaştırıcılığında, (bölge tarım araştırmalarının etkinliğinin artırılması için) Samsun Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü ile ölçek, uzmanlaşma alanı ve düzeyi bakımından, tekrarlardan arınmış bir eşgüdüm ve ilişki düzeneği içinde yapılmasının sağlaması
- 3.2.1.13. Üniversitelerin KA ile birlikte, bölge illerinde periyodik olarak arama konferansları düzenleyerek bölgesel ve sektörel sorunlara çözüm önerileri geliştirmesi
- 3.2.1.14 Küçük üretimde çevre dostu teknolojiler temiz ve ekonomik enerji kullanımının araştırılması
- 3.2.1.15 Üniversitelerde çevre dostu teknolojilerin sanayi işbirliği ile araştırılarak geliştirilmesi

3.2.2. Bölgede tarım ve sanayi entegrasyonunun sağlanması

- 3.2.2.1. Yağ sanayi için ayçiçeği, soya ve kanola üretimi
- 3.2.2.2. Tokat ve Amasya'da salça sanayi için domates üretimi
- 3.2.2.3. Tokat ve Amasya'da meyve suyu sanayi için vişne, şeftali ve üzüm üretimi
- 3.2.2.4. Konserve sanayi için bamya, enginar ve taze fasulye üretimi
- 3.2.2.5. KA'nın eşgüdümünde, tarım, tarımsal sanayi, yapı üretimi ve altyapı için malzeme, makine ve teçhizat üretiminin geliştirilmesine yönelik bir kurul oluşturulması ve kurulun kendi çalışma kurallarının programını belirlemesi
- 3.2.2.6. Sebze ve meyve soğuk hava depolarının yapılması
- 3.2.2.7. Sebze ve meyve kurutma ve depolama tesislerinin yapılması

3.2.3. Bilgiye erişim ve iletişim teknolojilerinin kullanımının geliştirilmesi

- 3.2.3.1. OSB ve "İhtisaslaşmış Sanayi Bölgeleri"nde bilgi ve iletişim teknolojileri geliştirme merkezlerinin kurulması
- 3.2.3.2. Samsun TEKMER'e bağlı olarak üretim ve iletişimde yeni teknolojilerin kullanımının yaygınlaştırılması için danışmanlık ve eğitim verilmesi
- 3.2.3.3. Samsun TEKMER'de sektörel ihtiyaçlara uygun yazılımların geliştirilmesi

3.3. Dışa açılma

3.3.1. Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması

- ***3.3.1.1. Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması***
- 3.3.1.2. OSB ve KSS'lerde tanıtım, pazarlama, satış ve dağıtım ve çevre yönetimi konularında danışmanlık hizmetleri verilmesi
- 3.3.1.3. OSB ve KSS'lerde eşleştirme ve pazarlama merkezlerinin kurulması
- 3.3.1.4. Samsun Belediyeler Birliği'nin kolaylaştırıcılığıyla KEİ'nin Samsun'da merkezi bir ofis kurması
- ***3.3.1.5. Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması***
  - ***Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması***
  - ***Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması***
- 3.3.1.6. Bölge ürün imajının geliştirilmesi (Tokat domatesi, Amasya elması, kirazı ve bamyası, Çorum unu, Osmancık çeltiği, Niksar cevizi, Samsun tıbbi aletleri, Amasya ve Tokat mermeri v.b)
- 3.3.1.7. Endüstriyel tasarım firmalarının, bölgede bilinç gelişmesi ve sanayide, hizmetlerde kullanımının yaygınlaştırılması için Samsun TEKMER'de yer almaya özendirilmesi
- 3.3.1.8. Bölgenin ürünlerini ihraç ettiği en önemli ülkeleri (gerçek ve potansiyel) izlemek ve aktif pazarlama yapmak için, Samsun'da İGEME ile işbirliği yaparak çalışacak Ticari Pazarlama Merkezi (TPM) kurulması
- 3.3.1.9. Küçük işletmelerin elektronik ticareti ve ağ yapılarını geliştirmeleri

3.4. Bölge turizminin çeşitlendirilerek geliştirilmesi ve tanıtımı

3.4.1. Bölgenin doğa ve kültür mirasının sürdürülebilirlik ilkesi içinde turizme açılması

- 3.4.1.1. Bölgenin doğal ve kültürel kaynaklarının araştırılması ören yerlerinde kazıların yapılması ve belgelenmesi
- 3.4.1.2. Geleneksel zanaat ve yöresel el sanatlarının ve yapım tekniklerinin araştırılması, arşivlenerek geliştirilmesi
- 3.4.1.3. Bölgenin doğal ve kültürel değerleri ile ürünlerinin tanıtımı için broşür ve CD oluşturulması, bölgeyi ifade eden hediyelik eşya üretimi için ulusal düzeyde yarışmalar düzenlenmesi
- ***3.4.1.4. Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması***
- 3.4.1.5. Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkının çevresindeki yerleşmelerde turizme yönelik altyapı ve hizmet ihtiyaçlarının karşılanması
- 3.4.1.6. Çorum Ortaköy Şapinuva'nın yönetim planının hazırlanarak bu çerçevede turizme kazandırılmasının sağlanması
- 3.4.1.7. Bölgenin mesire yerleri, yaylaları, korumaya alınmış alanları ile mevcut kuş cennetlerinde, yöre halkına gelir getirici faaliyetlerin desteklenmesi
- 3.4.1.8. KA eşgüdümünde, bölgede av turizmi altyapısının geliştirilmesi
- 3.4.1.9. Organik tarımın yapıldığı alanlarda eko-turizmin geliştirileceği köylerin seçilerek bütünü ile renevasyonu, sağlıklaştırılması ve kırsal mirasın korunması
- 3.4.1.10. Eko-turizm ve tarım turizmi altyapısının ve kır pansiyonculuğunun geliştirilmesi
- 3.4.1.11. Termal turizm altyapısının geliştirilmesi
- 3.4.1.12. Bölgenin il ve ilçe turizm altyapısı ve ağını, bir bütün içinde ele alan ve diğer hizmet sektörleri ile entegre edecek turizm master planının hazırlanması
- 3.4.1.13. Bölgenin çeşitli turizm olanaklarını birleştiren tur güzergahlarının belirlenmesi ve uygulayıcı firmaların desteklenmesi
- 3.4.1.14. Bölgede turizm master plan ve tur güzergahlarına uygun turizm enformasyon fiziki altyapısının kurulması
- 3.4.1.15. Turizm master planı çerçevesinde Amasya'da üniversite işbirliği içinde bilimsel ve kültürel kongre turizm altyapısının geliştirilmesi
- 3.4.1.16. Turizm master planı çerçevesinde Amasya'da üniversite işbirliği içinde turizme yönelik yaygın eğitim programlarının yapılması

3. İŞLETMELERİN REKABET GÜCÜNÜN ARTIRILMASI ve DIŞA AÇILMA

3.5. Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması

3.5.1. Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin geliştirilmesi

3.5.1.1. İnşa halinde olan (I. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması
3.5.1.2. Yatırım programına giren (II. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması
3.5.1.3. Plan proje aşamasında olan (III. öncelikli) sulama projelerinin tamamlanması
3.5.1.4. Bölgesel tarım politikasının yürütülmesine ilişkin bilgialtyapısının oluşturulması ve buna uygun idari bir yapının, KA desteği ile geliştirilmesi
3.5.1.5. Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması
- ***Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi***

3.5.1.6. Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması
3.5.1.7. Bölgenin toprak haritaları ve arazi kullanım envanterlerinin güncellenmesi
3.5.1.8. İleri sulama teknolojilerinin, karık ve tava yöntemi sulama için lazer kontrollü tesviye aleti kullanımının sağlanması
3.5.1.9. Meteorolojik verilere dayalı tarla içi su yönetimi, planlı su dağıtım uygulamaları ve sulama alanlarında erken uyarı sistemlerinin kurulması
3.5.1.10. Su yetersizliği olan ve pompaj yapılan sulama alanlarında kısıntılı sulama uygulaması
3.5.1.11. Tokat Tarım İl Müdürlüğü'nün kolaylaştırıcılığıyla (pilot proje niteliğinde), ortak makine parkları oluşturulması ve tarımsal mekanizasyonun geliştirilmesi

3.5.2. Tarla içi geliştirme hizmetlerinin yapılması

3.5.2.1. İnşa halinde olan (birinci öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması
3.5.2.2. Yatırım programına giren (ikinci öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması
3.5.2.3. Plan-proje aşamasında olan (üçüncü öncelikli) sulama projeleri alanlarında tarla içi geliştirme işlemlerinin tamamlanması

3.5.3. Örtü altı sebze tarımının geliştirilmesi

3.5.3.1. Örtü altı sebze yetiştirme teknikleri, tür ve çeşit belirlemesinin yapılması
3.5.3.2. Eğiticilerin ve üreticilerin örtü altı sebze tarımı konusunda eğitimi
3.5.3.3. KA'nın eşgüdümünde "örtü altında döllenme biyolojisi" (bambus arısından yararlanma) tekniği kullanımının yaygınlaştırılması
3.5.3.4. KA'nın eşgüdümünde örtü altı yetiştiricilikte kullanılacak bölgeye uygun ve dayanıklı plastik çeşidinin tespiti
3.5.3.5. Alçak tünel, yüksek tünel, plastik ve cam serada üretim olanakları, soğuğa dayanım ve sebze üretim maliyetlerinin ısıtmalı ve ısıtmasız koşullarda araştırılması
3.5.3.6. Organik örtü altı sebze yetiştirilmesinde hayvan gübreleri, özellikle kümes hayvanları gübrelerinin miktar ve verilme zamanının araştırılması
3.5.3.7. Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi

3.5.4. Organik tarımın geliştirilmesi

3.5.4.1. Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi
3.5.4.2. Organik tahıl ve kışlık organik sebze tohumu üretimi
3.5.4.3. Organik tahıl (buğday, mısır, yulaf ve arpa) üretimi
3.5.4.4. Organik bakliyat üretimi
3.5.4.5. Organik patates ve tohumluğu üretimi
3.5.4.6. Samsun'da kışlık organik sebze üretimi
3.5.4.7. Yazlık organik sebze üretimi
3.5.4.8. Organik meyve üretimi
3.5.4.9. Organik yem bitkileri üretimi
3.5.4.10. Organik tıbbi ilaç bitkileri üretimi
3.5.4.11. Organik baharat bitkileri üretimi
3.5.4.12. Gıda ürünlerinde kamu denetim şartlarının iyileştirilmesi ve gıda kontrol ve sertifikasyon hizmetlerinin, AB normlarına uygun hale getirilmesi ve iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılması için bakanlığın, taşra örgütlenmesini öncelikle TR83'de geliştirmesi konusunda KA ve bölge örgütlerinin çaba göstermesi
3.5.4.13. Özellikle sulak alanlar, su havzaları ve delta alanlarında iyi tarım uygulamalarının yaygınlaştırılmasının geliştirilmesi

3.5.5. Sertifikalı ve hibrit tohum üretiminin geliştirilmesi

3.5.5.1. Sertifikalı buğday, arpa ve çeltik tohumu üretimi
3.5.5.2. Çorum'da sertifikalı ve hastalıklara dayanıklı nohut tohumu üretimi
3.5.5.3. Sertifikalı yağ bitkileri tohumu üretimi
3.5.5.4. Amasya ve Samsun illerinde melez mısır tohumu üretimi
3.5.5.5. Sertifikalı yem bitkileri (yonca, korunga, macar fiği ve fiğ) tohumu üretimi
3.5.5.6. Amasya ve Samsun'da hibrit sebze tohumu üretimi, özellikle bölge için önemli olan kışlık sebze tohumları üretimi
3.5.5.7. Virüs bulaşığı olmayan patates tohumu üretimi
3.5.5.8. Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi
3.5.5.9. Tokat'ta tam donanımlı tohumluk kontrol ve sertifikasyon merkezi oluşturulması

3.5.6. Kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin geliştirilmesi

3.5.6.1. Kesme çiçek ve süs bitkileri üretiminin ve dış satımının geliştirilmesi
3.5.6.2. Amasya, Tokat ve Samsun illerinde doğadan yeni süs bitkilerinin toplanarak kültüre alınması, bunların bölge adına tescil edilmesi
3.5.6.3. Eğiticilerin ve çiftçilerin kesme çiçek konusunda eğitimi

3.5.7. Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi

3.5.7.1. Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi
3.5.7.2. Eğiticilerin ve çiftçilerin tıbbi ilaç ve baharat bitkileri konusunda eğitimi

3.5.8. Meyveciliğin geliştirilmesi ve araştırmaların artırılması

3.5.8.1. Özel meyve fidanlıklarının kurulmasına yönelik teknik destek verilmesi
3.5.8.2. Yabani kirazların ıslahı ve kiraz üretim döneminin uzatılması, soğuğa dayanıklı anaç ve çeşit elde edilmesi
3.5.8.3. Ticari Pazarlama Merkezi'nin belirlediği ülkelerde talep edilen yeni meyve çeşitlerinin bölgeye uyum (adaptasyon) denemelerinin yapılması
3.5.8.4. Çiçeklenmeyi geciktirme ve don zararını önleme araştırmaları yapılması
3.5.8.5. Meyve döllenme biyolojilerinin araştırılması
3.5.8.6. Amasya Tarım İl Müdürlüğü'nün eşgüdümünde ilçelerinde bulunan yabani antepfıstığı (melengiç) ağaçları üzerine antepfıstığı aşılanması

3.5.9. Bağcılığın geliştirilmesi ve araştırmaların artırılması

3.5.9.1. Bağcılığın geliştirilmesi için, termal kaynaklarla ısıtılan seralarda köklü Amerikan asma anacı üretiminin gerçekleştirilmesi
3.5.9.2. Amerikan asma anaçlarının bölge topraklarına uyum araştırmaları yapılması
3.5.9.3. Dünyaca bilinen ve pazarda tercih edilen üzüm çeşitlerinin adaptasyon denemelerinin yapılması
3.5.9.4. Bölgede sınırlı alanlarda bulunan üzüm çeşitlerinin (Merzifon karası gibi) geliştirilmesi ve gen kaynaklarının muhafazası ve Tokat Toprak ve Su Araştırma Enstitüsü'nde üzüm gen veya koleksiyon merkezi oluşturulması

3.6. Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması

3.6.1. Hayvan ırklarının ıslahı ve hastalıkların kontrol altına alınması

3.6.1.1. Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi
3.6.1.2. Merzifon'da damızlık hayvan spermaüretim merkezi kurulması
3.6.1.3. Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması
- ***Tokat'ta büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması***

3.6.1.4. Besiciliğin yaygınlaştırılması, erken kuzu ve genç dana kesiminin önlenmesi
3.6.1.5. Hayvan barınaklarının iyileştirilmesi

3.6.2. Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde Organize Besi Bölgelerinin (OBB) ve panayırların geliştirilmesi

3.6.2.1. Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması
- ***Çorum'da OBB kurulması***

3.6.2.2. Dönüşümlü hayvan panayırlarının her yıl farklı bir merkezde kurulması

3.6.3. Yem üretiminin geliştirilmesi

3.6.3.1. Kaba yem üretiminin artırılması ve silaj yapımının yaygınlaştırılması
3.6.3.2. Mera ıslahında kullanılan bitki türleri, karışım oranları, toprak ve iklim verilerinin mera verimine etkileri konularında araştırma yapılması
3.6.3.3. Mera ıslahı yapılması ve dönüşümlü otlatma pratiğinin kazandırılması
3.6.3.4. Suluova sulama alanında 1 600 ha sulu mera tesisi
3.6.3.5. Kesif yemin sertifikalandırılması ve kalite kontrollerinin sıklaştırılması
3.6.3.6. Yem bitkileri ve slajlık ürün üretiminde alternatif toprak işleme ve ekim sistemlerinin uygulanabilirliğinin araştırılması

3.6.4. Tavukçuluğun geliştirilmesi

3.6.4.1. Samsun ilinde broyler üretiminin geliştirilmesi
3.6.4.2. Amasya ve Çorum illerinde yumurta tavukçuluğunun geliştirilmesi
3.6.4.3. Bölgeye uygun tavukçuluk mekanizasyonu ve kümes içi iklimlendirme olanaklarının geliştirilmesi
3.6.4.4. Bölgede organik kanatlı yetiştiriciliğinin geliştirilmesi

3.6.5. Su ürünleri üretiminin geliştirilmesi

3.6.5.1. Kafes yetiştiriciliğinin geliştirilmesi ve avlanma yöntemlerinin modernizasyonu için araştırma yapılması
3.6.5.2. Samsun'da deniz balıkçılığı filosunun modernizasyonu ve geliştirilmesi araştırması
3.6.5.3. Deniz balıkçılığı ürünleri işletme ve pazarlaması araştırması
3.6.5.4. Balıkçı barınaklarının ekipman ve altyapı olanaklarının araştırılması
3.6.5.5. Deniz balıkçılığının geliştirilmesi, verimliliğinin artırılması ve ekolojik dengelerin korunmasına yönelik işgücü eğitimi
3.6.5.6. Su ürünleri üretimine uygun tatlı su kaynaklarının envanterinin yapılması, mevcut tesislerin verimliliğinin artırılması
3.6.5.7. Su ürünleri üreticilerinin eğitimi ve örgütlenmesinin sağlanması
3.6.5.8. Baraj balıklandırılması için, ekolojik çevreyi ve limnolojik etüt sonuçlarını göz önünde bulundurarak tür tespitinin yeniden yapılması ve ekonomik alternatif türlerin belirlenmesi

3.6.6. Arıcılığın geliştirilmesi

3.6.6.1. Kafkas arı ırkının yaygınlaştırılması ve arı ürünleri üretiminin artırılması
3.6.6.2. Samsun'da bal sterilizasyon ünitesinin kurulmasının sağlanması
3.6.6.3. Bölgede ana arı üretiminin teşvik edilmesi
3.6.6.4. Yüksek katma değer yaratan arı ürünlerinin çeşitlendirilmesi (arı sütü, polen vb)
3.6.6.5. Arı ürünlerinin kalite kontrolünün yapılması ve sertifikasyon hizmetlerinin geliştirilmesi

3.7. Bölgede, tarım, sanayi ve hizmet sektörlerinde yer alan KOBİ'lerin mali yapılarının güçlendirilmesi

3.7.1. KOBİ'lerin mali yapılarının güçlendirilmesine yönelik çalışmalar ve uygulamalar yapılması

3.7.1.1. KOBİ'lerin uzmanlaşmaya yönelmesi ve birlikte hareket edebilmeleri için, çok ortaklı şirketlere dönüşümün teşvik edilmesi
3.7.1.2. Samsun'da KOBİ'lere finansman sağlamak üzere çalışacak bir bankanın kurulabilmesi olanaklarının araştırılması
3.7.1.3. Mevcut bankaların KOBİ'lere finansman sağlamalarının koşullarını ilgili tarafların KA'nın eşgüdümünde araştırması ve uygulama önerileri geliştirmesi
3.7.1.4. Finans kaynaklarının kullanım etkinliğinin artması ve KOBİ'lere dış kaynak temininde yabancı finans veya stratejik ortak bulunabilmesi için, (sadece bu amaca yönelik) danışmanlık hizmetleri sağlanması
3.7.1.5. AB fonlarından yararlanmayı sağlamak üzere, bölgeye yönelik danışmanlık hizmetlerinin verilmesi
3.7.1.6. KA'nın Samsun'da, yatırım promosyon ajansı niteliği taşıyan Yabancı Sermaye Genel Müdürlüğü ile işbirliği ve koordinasyon sağlayacak bir mekanizma oluşturması
3.7.1.7. "Leasing ve factoring" gibi finansman tekniklerinin bölgede daha yaygın biçimde kullanılabilmesi için, özel bir program geliştirilmesi ve uygulanması
3.7.1.8. KA'nın eşgüdümünde ÖFK'ların proje geliştirmesinin özendirilmesi ve ÖFK'ların bölgesel gelişmeye katkıda bulunacak projelerin finansmanında daha etkin rol almasının sağlanması koşullarını, ilgili tarafların KA'nın eşgüdümünde araştırması ve uygulama önerileri geliştirmesi
3.7.1.9. Bölgede yapılacak araştırmaların bir bölümünün kamusal kaynaklarla desteklenmesi, KA'nın girişimiyle özel kesim gelişimi için teknoloji ve pazar araştırmalarını destekleyecek fon oluşturulması ve fonların çeşitlendirilmesi

3.7.2. Sermaye piyasalarından yararlanabilme olanaklarının geliştirilmesi

3.7.2.1. Kurulması önerilen "Ticaret ve Sanayi Enstitüsü"nün bölgedeki iş adamlarını ve yatırımcıları bilinçlendirmek ve eğitmek için program geliştirmesi ve uygulaması
3.7.2.2. SPK ve İMKB'nin, KOBİ finansmanı amaçlı "bölgesel pazar"a ilişkin çalışmalara hız kazandırması ve bölgeye yönelik toplantılar, seminerler ve eğitimler düzenlemesi için, KA ve yerel örgütler tarafından teşvik edilmesi
3.7.2.3. Samsun'da "Vadeli İşlemler Borsası" kurulması için yerel ve kar amacı gütmeyen özel kesim örgütleri tarafından çalışmalar yapılması
3.7.2.4. İstanbul Altın Borsası'nın Samsun'da şube açmaya teşvik edilmesi için yerel özel kesim örgütlerinin çalışmalar yapması

3.8. İnşaat ve ulaştırma hizmetlerinin geliştirilmesi ve çeşitlendirilmesi

3.8.1. İnşaat sektöründeki işletmelerin kalite ve standartlarının yükseltilmesi

3.8.1.1. KA'nın müşavirlik ve kontrollük hizmetlerinin geliştirilmesi ve bölgede inşaat kalitesinin artırılması ve I&D konusunda strateji oluşturması
3.8.1.2. Depreme dayanıklı yapı üretim teknolojilerinin ve sistemlerinin öğrenilmesini ve kullanılmasını yaygınlaştırmak amacıyla geniş katılımlı bir eğitim materyali geliştirilmesi ve uygulanması
3.8.1.3. Sektör işverenlerine ve çalışanlarına malzeme ve yeni teknolojilerin tanıtımının yapılması ve firma çalışmalarında uygulamalı eğitim verilmesi
3.8.1.4. KA'nın arazi geliştirme, bina ve altyapı üreticilerinin için örgütlenmesi için modeller geliştirilmesi
3.8.1.5. KA'nın, bölgede yapı, altyapı, inşaat malzemesi üreticilerinin ve emlak, arazi geliştirme firmalarının, "mortgage" sistemini hızla ve başarıyla uygulamaları için, ön çalışmalar yapması

3.8.2. Ulaştırma sektörünün etkinleştirilmesi ve işletme standartlarının geliştirilmesi

3.8.2.1. Bölgedeki karayollarında, özellikle transit yollarda trafik güvenliğinin artırılması
3.8.2.2. Ulaştırma alt sektörlerinin birbirlerini tamamlayıcı nitelikte çalışması ve özellikle Samsun limanı ve havaalanı faaliyetlerinin etkinleştirilmesi için, bölgede kombine taşımacılığın yaygınlaştırılması konusunda KA'nın çalışma yapması
3.8.2.3. Samsun Havaalanı'nda talebin artırılması için, güvenli ve hizmet kalitesi yüksek bir taşımacılık yapılmasının ve kargo taşımacılığında artış sağlanmasının araştırılması

4. EKOLOJİK DENGELERİN, ÇEVRENİN KORUNMASI VE DURUMUNUN İYİLEŞTİRİLMESİ

4.1. Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel - tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması

4.1.1. Hava, toprak, su ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması

4.1.1.1. Akarsu kirliliğinin erken uyarı sisteminin kurulması ile izlenmesi ve kirliliğin azaltılması
4.1.1.2. Yeşilırmak ve Kızılırmak'tan sulanan alanlarda toprak kirliliğinin izlenmesi ve ilgili kesimler (Çevre ve Orman Bakanlığı, TKİB ve tarımsal birlikler) ortaklığında kirlenmenin azaltılması için önlem geliştirilmesi
4.1.1.3. Deniz kirliliğinin önlenmesi ve acil durumlar için altyapı oluşturulması ve illegal deşarjların ve MARPOL ihlallerinin gözlemlenmesi
4.1.1.4. Kıyıların duyarlık haritalarının belirlenmesi ve döküntü tahmin modelleme ve veri tabanının oluşturulması
4.1.1.5. Kıyı alanları yönetim planının hazırlanması
4.1.1.6. Kentlerde hava ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve azaltılması
4.1.1.7. Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve geri kazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması
- ***Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması***

4.1.1.8. Katı atık tesisleri işletmede olan kentlerde, KA yol göstericiliğinde sanayi odalarının "atık borsası" oluşturması ve TSO'nun başarılı olduğu kentlerdeki borsaların, diğer kentlere örnek olarak sunulması
4.1.1.9. Hayvan gübrelerinin tarım arazisinde (sulama alanları ve kesme çiçek üretilen alanlarında) kullanımının sağlanması
4.1.1.10. Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii
- ***Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması***

4.1.2. Ormancılığın geliştirilmesi

4.1.2.1. Amasya Orman Bölge Müdürlüğü 20 yıllık amenajman planının yapılması
4.1.2.2. Mikro-havza planlamaları (MKY geliştirilmesi projesini dikkate alarak) yapılması ve orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilmesi
4.1.2.3. Orman Bölge Müdürlüğü bünyesindeki 8 adet Orman Kadastro Komisyonunun aktif hale getirilmesi ve orman kadastrosunun tamamlanması
4.1.2.4. Bölgede özel ormancılığın teşvik edilmesi

4.1.3. Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi, ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması, bu konuda eğitim verilmesi

4.1.3.1. Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması
4.1.3.2. Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması
4.1.3.3. Samsun, Tokat, Amasya illerinde (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) yükselti ve yağış miktarı uygun olan çayır ve mera alanlarının ıslahı ve dönüşümlü otlatma ile hayvancılık faaliyetlerinin yapılması
4.1.3.4. Enerji ormancılığı için (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) bölgenin hızla gelişen türlerinin (meşe türleri ve kızılçam) yetiştirilmesine ve yakacak odun işletmeciliğinin geliştirilmesine yönelik pilot uygulama yapılması
4.1.3.5. Orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek, giderek artması beklenen endüstriyel odun (yapacak odun) talebine (MDF üretimine) yönelik endüstriyel plantasyon kurulması
4.1.3.6. Orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek orman köylerinde odun dışı üretimin (kuşburnu, böğürtlen, adaçayı, kekik ve mahlep) geliştirilmesi, ürünlerin işlenmesi/ paketlenmesi ve (yurtiçi-yurtdışı) pazarlanması için pilot uygulama yapılması
4.1.3.7. Orman köylerinde tarım ve hayvancılık yapan üreticilere (orman işletme müdürlüğü stratejik planı kapsamında bütünleştirilerek) eğimli arazide toprak işleme ve tarım teknikleri ve hayvancılık eğitimi verilmesi

4.2. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliliğinin sağlanması

4.2.1. Hassas bölgelerin, koruma alanlarının (milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları), endemik bitkiler ve faunanın korunması

4.2.1.1. Koruma altına alınan alanların artırılması ve habitatların baskıdan korunması çalışmalarının yapılması
4.2.1.2. Koruma altındaki bölgelerin geliştirilmesi
4.2.1.3. Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi
4.2.1.4. Bölge illerinde bitkisel gen kaynaklarını korumaya yönelik botanik bahçesi kurulması
4.2.1.5. Bölge illerinde yoğun olarak bulunan endemik türlerin korumaya alınması ve ekonomik olarak yararlanma olanaklarının artırılması
4.2.1.6. Maden ocaklarının ve doğadan materyal almak için açılan çukurların, ekonomik ömrü dolduktan sonra tekrar eski durumuna getirilmesi ve doğanın dengesini yeniden sağlayabilmesi için düzenlenmesi

5. KURUMSAL YAPININ GÜÇLENDİRİLMESİ

5.1. Yerel yönetimin ve kalkınma ajansının güçlendirilmesi

5.1.1. Belediyelerin güçlendirilmesi

5.1.1.1. Belediyelerin karar alma sürecini demokratikleştirmek ve saydamlaştırmak, kurumsal kapasitesinin geliştirmek ve personelin yönetişim anlayışını benimsemesini sağlamak için, yerel özelliklere uygun özel programlar geliştirmesi
5.1.1.2. Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma /YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması
5.1.1.3. Belediyelerin stratejik planın uygulama/ eylem planlarını hazırlaması ve sürekli olarak kaynak arayışı/ kaynak yaratma çalışmaları yapması
5.1.1.4. Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin ve KA'nın kolaylaştırıcılığı ile bölgede (sorun benzerliklerine/ özelliklerine göre) belediye birliklerinin geliştirilmesi, yerel yönetim kuruluşlarının birbirlerine bilgi ağı ile bağlanması
5.1.1.5. Samsun Büyükşehir Belediyesi'nin ve KA'nın kolaylaştırıcılığı ile, bütün bölge (195 belediye) için tek bir belediyeler birliği oluşturulması (İÖİ birliği veya ülkesel belediye birlikleri gibi)
5.1.1.6. Samsun çok merkezli yapısını dikkate alarak, Samsun Belediyeler Birliği'nin kentin almaşık gelişim alanlarına yönelik örgütlenmeler geliştirmesi
5.1.1.7. Bölgedeki birinci derece yığılma merkezi belediyelerinin, Samsun modelini dikkate alarak çok merkezliliği destekleyen belediye birlikleri oluşturması
5.1.1.8. Tarihi Kentler Birliği (TKB) çalışmalarının desteklenmesi ve diğer tarihi mirasa sahip belediyelere yaygınlaştırılması, üye olmayan belediyelerin üye olması
5.1.1.9. Bütün düzeylerde oluşturulacak belediye birliklerinin ve belediyelerin, alınacak kararları bilimsel verilerle ilişkilendirmek ve müzakereleri çoğulcu yapı içerisinde yürütmek için, bilgi üretimi ve araştırma talebi yaratması, politik meşruiyetin, otoriteden çok bilimsel araştırma verileriyle desteklenmesi için, KA'nın kolaylaştırıcılığı ile, bölge belediyeler birliğinde araştırma birimi kurulması
5.1.1.10. Bölge belediyeler birliğinin Madrid Şartı çerçevesinde birliklerin oluşturulması koşullarını araştırması

5.1.2. Belediyelerin, kamu politikası üreten kurullarına yurttaş katılımını güçlendirmesi

5.1.2.1. Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi
5.1.2.2. Birinci ve ikinci derece yığılma merkezleri belediyelerinin, projelerin halka tanıtılması ve kamuoyu yoklamaları, referandum gibi araçlarla, toplumla canlı bir ilişki düzeneği kurması, internet üzerinden sürekli ve yeni bilgi ve belgeye ulaşılabilirlik sağlaması, sorulara yanıt sunması için KA kolaylaştırıcılığıyla, bölge belediyeler birliğinin model oluşturması
5.1.2.3. Belediyelerin; meclis toplantılarına yurttaş katılımını özendirmesi, meclis gündemindeki kritik konularda, komisyonlar kurması ve buralara yurttaş-uzman-STK katılımı sağlaması, (henüz kurulmamış yerlerde) danışma kurulları, YG21 kapsamında "Kent Konseyi", koza/ meclis vb. türü katılımcı örgütlenmelerinin (IULA-EMME destekli) kurulması ve yaygınlaşması çalışmalarında desteklenmesi için bölge belediyeler birliğinin model oluşturması
5.1.2.4. Belediyelerin, mahalle muhtarlıklarını belediye çalışmalarına katılıma özendirmesi, "muhtar toplantılarını" sistemleştirmesi ve periyodik hale getirmesi için bölge belediyeler birliğinin model oluşturması

5.1.3. İl özel idarelerinin güçlendirilmesi

5.1.3.1. İl Özel İdareleri Hizmet Birliği (İÖİHB) kapasitesinin, bilgi ve birikiminin KA'ya aktarılması
5.1.3.2. İl stratejik planının "sektör platformları" ile birlikte kırsal kalkınmayı içerecek biçimde hazırlanması ve sürekli yenilenerek uygulanması
5.1.3.3. İÖİ personelinin teknik konularda ve yönetişim anlayışının benimsenmesi konusunda eğitimi
5.1.3.4. Köye Hizmet Götürme Birlikleri'nin güçlendirilmesi

5.1.4. KA'ın güçlendirilmesi

5.1.4.1. Kalkınma Ajansının (KA) TR83 Bölgesinde, kararnamesine ve yönetmeliklere uygun olarak yapılandırılması ve yerel örgütlenme şemasının geliştirilmesi
5.1.4.2. "Yatırım Destek" ofislerinin kurulması
5.1.4.3. KA'nın İÖİHB coğrafi bilgi sistemi birimiyle birlikte, farklı mekansal ölçeklerde, güncel ve yerel bilgi derleyen, ulusal ve uluslararası istatistikleri inceleyen ve iki farklı tür bilgiyi, uygulamaların ve politikaların etkisini analiz etmek ve yorumlamak üzere kullanan bir bölgesel veri analiz-yorumlama sistemi kurması

5.2. Sivil toplumun ve özel kesimin güçlendirilmesi

5.2.1. Özel kesimin yapısal olarak güçlendirilmesi

5.2.1.1. Kamu- özel kesim işbirliğinin ve politik-sosyal diyaloğunun, ABGS destekli eğitim öğretileri doğrultusunda, özel kesim kurumları tarafından uygulama mekanizmalarının tanımlanması
5.2.1.2. Bölgesel-kurumsal yapılar arasında politikaların, bilgi kullanım ve değişiminin ortak değerlendirmesinin ayrıntılı biçimde yapılması
5.2.1.3. KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması
- ***Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması***

5.2.1.4. Özel kesim, kamu kesimi ve sivil toplum örgütlerinin, KOBİ'lerin rekabetçi ve yenilikçi bir yapıya kavuşabilmesi için, yerel topluluklar ile işbirliği ağları oluşturması
5.2.1.5. Danışmanlık firmalarının, işlevsel hale gelmesi, hem kamu kesimi hem de KOBİ'lere yönelik hizmet ve teknik destek kapasitesinin artırılmasının, KA tarafından desteklenmesi, danışmanlık hizmetleri kesimi örgütlenmesinin güçlendirilmesi
5.2.1.6. KOBİ'lerin, ihtiyaç duyduğu işgücünün, sektörlerin talebindeki ve teknolojisindeki değişimlere uygun biçimde ve nicelikte eğitilebilmesi (mevcut kadrolarının yeniden eğitilebilmesi) için, kümelerin veya OSB/ KSS yönetimlerinin desteğiyle, kamu ve sivil toplum kesimlerinin birlikte çalıştığı esnek mekanizmaların geliştirilmesi

5.2.2. Yerel medyanın ve iletişim ortamının güçlendirilmesi

5.2.2.1. YHGP'nin kamuoyu desteğini güçlü tutabilmesi için, KA'nın gelişmeleri, yeni kararları ve uygulamaları topluma hızlı ve güvenilir biçimde iletmesi ve geribildirim alması

5.2.3. Özel kesim meslek örgütlerinin ve işadamı derneklerinin güçlendirilmesi

5.2.3.1. TOBB'un kent stratejik planı uygulamalarını tartışma-destekleme düzeneği kurması
5.2.3.2. TESK'in kent stratejik planı uygulamalarını tartışma-destekleme düzeneği kurması
5.2.3.3. SİAD'ların girişimci ve sanayiciye stratejik plan çerçevesinde destek sağlaması
5.2.3.4. Genç İşadamları ve Sanayici Derneklerinin (GİSİAD) girişimci ve sanayiciye stratejik plan çerçevesinde destek sağlaması

5.2.4. Sivil toplum örgütlerinin güçlendirilmesi

5.2.4.1. Kadın örgütlerinin, kadınların kent yaşamına katılımı, eşitlik ve kadına karşı şiddetin durdurulması çalışmalarının desteklenmesi ve karar alma süreçlerine katılımın sağlanması için kurullar oluşturulurken kadın-erkek eşitliğine ve dengesine özen gösterilmesi doğrultusunda bilinç oluşturulması
5.2.4.2. Çevreci ve ekolojist örgütlerin, doğa ve kent çevrelerinin korunması ve bozulmaması çabalarının desteklenmesi için KA'nın, STK'larla birlikte çalışacak bir büro oluşturması
5.2.4.3. İnsan hakları ve kentli hakları örgütlerinin desteklenmesi
5.2.4.4. Eğitim sivil toplum örgütlerinin desteklenmesi için KA'nın, STK'larla birlikte çalışacak bir büro oluşturması
5.2.4.5. Dayanışma ve yoksullukla mücadele örgütlerinin desteklenmesi
5.2.4.6. Kültür derneklerinin, yerel kültürün korunması ve tanıtılması, kentlerin kimliklerinin, tarihi özelliklerinin ve mimari mirasının korunması, yeni gelenlerin kente kültürel olarak entegrasyonu için özel projeler geliştirmesinin özendirilmesi

5.2.5. Tarımsal birliklerin güçlendirilmesi

5.2.5.1. Sulama birliklerinin güçlendirilmesi
5.2.5.2. Tarımsal (meyve, sebze ve hayvansal üretim yapan) üretim birliklerinin güçlendirilmesi
5.2.5.3. İçme suyu ve diğer birliklerin (sorun benzerliklerine/ özelliklerine göre) kurulması ve güçlendirilmesi

5.2.6. Kooperatiflerin ve kooperatif birliklerinin güçlendirilmesi

5.2.6.1. PANKOBİRLİK'in üreticileri bölgedeki dönüşüme hazırlaması, pancar üreticilerinin tarım reformları ve DTÖ sınırlamaları doğrultusunda değişime hazırlanması için, diğer örgütlerle işbirliği çerçevesi oluşturarak, proje geliştirmeye özendirilmesi
5.2.6.2. KARADENİZBİRLİK'in yeniden yapılanması ve üretici örgütlenmesini güçlendirmesi
5.2.6.3. OR-KOOP'un bölgedeki orman köylerini dönüşüme hazırlaması ve nüfusu azalan bölgelerin sorunlarını araştırmak ve planlamak için kapasitesini geliştirmesi, orman kenarı köylerinin yoğun olduğu yerlerdeki MKY'lerin geliştirilmesi ve kırsal sanayi ile ilişkilerini etkinleştirmeye özendirmesi
5.2.6.4. Damızlık Sığır Yetiştiricileri Birliği'nin bölge hayvancılığının gelişmesi için TZOB ve Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile işbirliği içinde proje geliştirmeye özendirilmesi

5.2.7. Kamu yararına çalışan meslek örgütlerinin güçlendirilmesi

5.2.7.1. TMMOB üyesi meslek odalarının, kent ve kırdaki gelişim ve projelerin uygulanmasındaki saydamlık ve hesap verebilirliğin sağlanması için çalışmalar yapması
5.2.7.2. Tabipler Birliği'nin, bölgenin sağlık sorunlarının yeniden düzenlenmesinde aktif rol almak üzere kapasitesini güçlendirmesi
5.2.7.3. Baroların, yeni düzenlemelerde mülkiyet, kadastro, kentleşmeyle ilgili hukuki sorunlar ve yeni kentli normların yaygınlaşması sorunları üzerinde uzmanlaşması
5.2.7.4. Teknik nitelikli diğer meslek odalarının (eczacılık, veterinerlik, muhasebe vb) ve sivil toplum kuruluşlarının, uzmanlık alanlarına göre, ekonomik amaçlı ancak kar amacı olmayan kurumsal yapılarla birlikte yönetişimde yer almasının sağlanması için, KA'nın bu süreçleri izleyen ve uyarı yapan bir mekanizma oluşturması

5.2.8. Sendikaların ve meslek derneklerinin güçlendirilmesi

5.2.8.1. Sendikaların, istihdam geliştirme ve özellikle esnek istihdam konularında eğitimyapabilmeleri için örgütlenmesi ve kapasitesini geliştirmesi
5.2.8.2. Meslek örgütü niteliğindeki derneklerin (öğretmen ve memur dernekleri) istihdam geliştirilmesi ve yeni eğitim teknikleri geliştirilmesi ve uygulanması konularında eğitim programı hazırlaması

5.3. Bölgedeki merkezi kamu yönetim kurumlarının geliştirilmesi

5.3.1. Merkezi yönetim taşra teşkilatı kapasitesinin geliştirilmesi

5.3.1.1. OVP'de tanımlandığı biçimde yönetişimci bir anlayışa doğru yapısal bir geçişin tasarlanması ve eğitimlerin planlanması
5.3.1.2. E-devlet uygulamasının TR83 Bölgesi yerel sorunlarının çözümünde etkin olması için KA'nın ilişki sağlayıcı ve eşgüdümleyici rol oynaması

5.3.2. Bölge müdürlüklerinin kapasitesinin geliştirilmesi

5.3.2.1. OVP'de tanımlandığı biçimde yönetişimci bir anlayışa doğru yapısal bir geçişin tasarlanması ve eğitimlerin yapılması için, valiliğin eşgüdüm sağlaması

EK 4: STRATEJİK PROJE ÖZET BİLGİ TABLOSU

Ek 4 Tablo 1 Stratejik Proje Özet Bilgi Tablosu

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.1. Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi 1.1.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi 1.1.1.1. Samsun Limanı'nın geliştirilmesi	DDY	DLH Samsun Büyükşehir Belediyesi, İÖİ, STK'lar ve özel kesim firmaları	2006-2010	Makina ve ekipman yenilemesi ve işletmeciliğin geliştirilmesi	15 milyon YTL
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.1. Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi 1.1.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi 1.1.1.9. MKY-üst merkez ulaşım ağının geliştirilmesi	TCK, KYHM	İÖİ, MKY belediyeleri	2006-2023	Yol etüdü ve uygulama	1 584 milyon YTL
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.1. Bölgesel altyapının etkin bir mekansal organizasyon anlayışına uygun olarak geliştirilmesi 1.1.1. Ulaşım altyapısının geliştirilmesi 1.1.1.10. Bölgesel havayolu taşımacılığının geliştirilmesi için Merzifon Askeri Havaalanına sivil tesisler (terminal binası, kargo binası, taksirut ve apron) eklenmesi ve sivil ulaşıma açılması	DLH	HKK	2006-2010	Terminal binası ve diğer yardımcı tesislerin projesinin hazırlanarak uygulamaya alınması	20 milyon YTL
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.2. Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması 1.2.1. Planlı kentsel gelişmenin sağlanması 1.2.1.4. Samsun kentinde kentsel dönüşüm projeleri ile prestij alanları ve MİA oluşturulması	İlk kademe belediyeler ve Samsun Büyükşehir Belediyesi	Kentin sorunları ile ilgilenen STK'lar	2006-2010	Katılımcı bir yöntemle dönüşüm projelerinin hazırlanması ve prestij alanları ve metropoliten işlevli MİA oluşturulması	1 milyon YTL
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.2. Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması 1.2.2. Tarihi kentsel dokuların korunması, restorasyonu ve kullanılması 1.2.2.2. Tarihi dokularını kaybetmemiş merkezlerde restorasyon ve turizme yönelik altyapı çalışmalarının tamamlanması, bütün sivil mimari eserlerin gelecek kuşaklara aktarılması • Amasya'da kentsel tarihi dokuların, koruma-kullanma dengesinin gözetilerek yaşatılmasına yönelik faaliyetlerin desteklenmesi	Kültür ve Turizm Bakanlığı, Amasya Belediyesi	İÖİ, STK'lar, turizm işletmeleri	2006-2010	Mevcut durum tespiti ve envanterinin hazırlanması	1 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.2. Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması 1.2.3. Kentlere yeni gelen nüfusun ihtiyaçlarına yönelik konut üretilmesi					
1.2.3.2. Kente göçenlerin barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması	Belediyeler	SHÇEK ofisleri	2006-2023	Kente göçenlerin kısa ve uzun erimli barınma sorununun çözümüne yönelik barınma ofisleri kurulması	28 milyon YTL
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.2. Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması 1.2.4. Yerleşim yerlerinde afet güvenliğinin sağlanması					
1.2.4.2. Birinci derece deprem bölgesindeki il ve ilçe merkezlerinde ve birinci derece yığılma merkezlerinde KA eşgüdümünde risk yönetimi ve sakınım planlarının hazırlanması	Belediyeler ve il özel idareleri	Bölge üniversiteleri, Afet İşleri Genel Müdürlüğü ve özel uzmanlık örgütü niteliğindeki sivil toplum örgütleri	2006-2023	Bölgedeki yerleşimlerin kendilerine özgü sakınım planları hazırlanması	15 milyon YTL
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.2. Kentlerin güvenli ve planlı biçimde geleceğe hazırlanması 1.2.5. Kentsel teknik altyapı eksikliklerin giderilmesi					
1.2.5.13. İçmesuyu arıtma tesislerinin projelendirilmesi ve inşa edilmesi	Amasya Belediyesi	DSİ	2006-2015	İçmesuyu arıtma tesislerinin yapılması	36 milyon YTL
• Amasya içmesuyu arıtma tesislerinin yapılması					
1. Etkin Bir Mekansal Organizasyon Oluşturulması 1.3. Kırsal yerleşim deseninin rasyonel bir yapıya dönüştürülmesi 1.3.3. Kırda yaşam kalitesinin iyileştirilmesi için MKY'lerde sosyal altyapının geliştirilmesi					
1.3.3.1. MKY'lerde, pilot uygulama deneyimleri doğrultusunda, eğitim tesislerinin KA eşgüdümünde geliştirilmesi	Milli eğitim il müdürlükleri	KA, MKY'lerdeki STK'lar, okul aile birlikleri	2006-2023	MKY'lerde eğitim altyapısının geliştirilmesi	225 milyon YTL
2. İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi 2.1. Her düzeydeki eğitimin, bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre örgütlenmesi 2.1.1. Mesleki eğitim ile sektörlerin talep ettiği nitelikli eleman ve ara eleman ihtiyacının karşılanması arasındaki ilişkinin kurulması					
2.1.1.1. Mesleki eğitimde modüler ve esnek sisteme geçişin sistemli ve hızlı biçimde yürütülmesi	Projenin bölümlerine göre, yerel meslek okulları (OGYE ve MDK) ve milli eğitim müdürlükleri, yerel esnaf ve sanatkar birlikleri, yerel üniversite ve yüksek okullar	Özel kesim ve özel kesim kurumları, belediyeler ve STK'lar (MEKSA, Eğitim Gönüllüleri Vakfı, vb gibi bölge dışı olanlar dahil)	2006-2023	Bölgedeki örgün mesleki okullarda genişleyerek yaygınlaşacak bir özel kesim-meslek okulu işbirliği gelişecek, yerel esnaf ve sanatkarlar birliği çıraklık eğitiminde niteliğin geliştirilmesi için özel kesim ve milli eğitimle işbirliği yapacak, üniversite ve yüksek okullar, yerel meslek okullarıyla program sürekliliği sağlama çalışmaları yapılması.	10 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
2. İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi 2.1. Her düzeydeki eğitimin, bölgenin üretim ve hizmet ihtiyaçlarına göre örgütlenmesi 2.1.2. Bölgedeki üniversite ve yüksek okullardaki öğretim elemanlarının mesleki gelişim ve araştırma olanaklarının artırılması					
2.1.2.1. Bölge üniversiteleri ile üretim sektörleri arasında ağ ilişkilerinin geliştirilmesi	Yerel üniversiteler	Özel kesim, belediyeler ve STK'lar (TSO, TESK, ZOB ve tarımsal birlikler, kooperatifler)	2006-2023	Bölgedeki mevcut ve kurulmakta olan üniversitelerin kendi aralarında ve KOBİ'lerle, özel kesim kurumlarıyla, tarım örgütleriyle ve yerel belediyelerle birlikte, araştırma ve teknolojik alanı yaratma projelerinin geliştirmesi ve uygulanması	50 milyon YTL
2. İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi 2.2. Yoksullaşmaya, işsizliğe ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi 2.2.2. İstihdamın artırılması ve işsizlik oranının azaltılması					
2.2.2.1. Milli Eğitim Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı arasında işgücü yetiştirme ve uyum hizmetleri işbirliği protokolü esasları dikkate alınarak, yerel olarak istihdam hizmetleri veren kurumların, gelişmekte olan iş kolları konusunda, formel teknik eğitim programları uygulayan kurumları sürekli olarak bilgilendirmesine yönelik iletişim ağının kurulması ve ağın bölgesel olarak kurumsallaşması • Tokat İŞKUR ile mesleki ve teknik liseler arasında ağ kurulması	Tokat İŞKUR Müdürlüğü	Tokat İİK ve Tokat İl Milli Eğitim Müdürlüğü	2006-2023	Yasanın öngördüğü İİK'nın önerileri doğrultusunda, mesleki ve teknik öğretim okulları eğitiminin istihdamın taleplerine uyumlu hale getirilmesi.	20 milyon YTL
2. İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi 2.2. Yoksullaşmaya, işsizliğe ve güvencesizliğe karşı kurumsal mekanizmaların geliştirilmesi 2.2.2. İstihdamın artırılması ve işsizlik oranının azaltılması					
2.2.2.4. Girişimcilik eğitiminin etkin ve yaygın olarak sağlanması	İŞKUR il müdürlükleri	TSO, TESK ve STK'lar	2006-2023	Eğitim Programlarının hazırlanarak uygulamaya alınması	6 milyon YTL
2. İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi 2.3. Bölgede kentsel toplumsal yaşam kalitesinin iyileştirilmesi 2.3.3. Kentlere göçenler için toplumsal içermenin sağlanması					
2.3.3.3. Toplum merkezlerinin, YG21 kapsamındaki mekanizmalar ve STK'lar ile birlikte, kente göç edenlerle hızla temas kurması ve hane bazında ihtiyaç belirleyerek destek sağlaması, kente yeni gelenlerin, kendileriyle ve mahalleleriyle ilgili kararlara katılımının sağlanması	Toplum merkezi	Yerel belediye, merkezi kamu kurumu taşra temsilcileri, üniversite, kentli STK'lar ve mahalle topluluğu	(Belediyeler uygulamayı gerekli bulduğu sürece) 2006-2023	Yapılacak işlem, bölgedeki toplum merkezlerinin sayısını çoğaltmak ve TM'nin göç öncesinden başlayarak hazır hale getirilmesi ve sonrasında sunduğu hizmetin kalitesinin iyileştirilmesi.	8 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
2. İnsan Kaynaklarının ve Toplumsal Yapının Geliştirilmesi					
2.4. Kırdaki yoksul ve dezavantajlı gruplara hizmet götürülmesi					
2.4.1. Kırsal alanda mutlak ve göreli yoksulluğun azaltılması, istihdamın artırılması ve gizli işsizlik oranının düşürülmesi					
2.4.1.2. İşsizliğin/ gizli işsizliğin azaltılması için, uygun konumdaki MKY'lerde, bazı kentsel iş süreçlerinin kırı entegre edebilecek bir biçimde örgütlenmesinin ("eve iş verme" veya diğer esnek istihdam yöntemleriyle) özendirilmesi	Genel olarak ilgili İÖİ	Merkezi kamunun kurumu taşra temsilcileri, yerel belediyeler, ilgili kır toplumu ve birlikler, kooperatifler ve köy topluluğu	2006-2023	Yapılacak işlem, bölgedeki İÖİ'lerin kırsal alanda tarım dışı faaliyetlerin gelişmesini destekleyerek, kırsal istihdamı artırması ve (gizli) işsizlik oranını azaltmak için önce gerekli eğitimlerin örgütlenmesi, sonra belediyeler ve özel kesimle birlikte bazı sanayi ve hizmet üretimlerinin MKY ve avantajlı köylerde yer seçmesinin sağlanmasıdır.	7 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma					
3.1. Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması					
3.1.1. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi					
3.1.1.2. Mevcut OSB ve KSS'lerde üretimi etkileyen altyapı (elektrik, doğalgaz, ulaşım, iletişim, arıtma tesisi gibi) eksikliklerinin tamamlanması	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, OSB müdürlüğü	İÖİ, TEDAŞ, TCK, KYHM, özel kesim	2006-2023	Sahada inceleme, keşif ve ihale dosyalarının hazırlanması, kontrollük işleri	60 milyon YTL
• Çorum OSB'de üretimi ve çevreyi olumsuz etkileyen altyapı eksikliklerinin tamamlanması					
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma					
3.1. Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması					
3.1.1. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi					
3.1.1.3. Merzifon'da II. OSB'nin işletmeye açılması	OSB yönetimi	Yerel belediye, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, sanayi ve ticaret odası, sanayici dernek ve kooperatifleri, mesleki kuruluşlar	Hazırlık aşaması kısa erimde (2006-2010), uygulama orta erimde (2011-2015)	Merzifon OSB'sinin gelişme alanında hazırlık yapılması ve işletmeye açılması	50 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma					
3.1. Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması					
3.1.1. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi					
3.1.1.5. Samsun merkezinde yeri seçilen ihtisaslaşmış gıda OSB'si çalışmalarının tamamlanması	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, TKİB	Ticaret ve sanayi odaları, OSB, STK (ziraat odası, üretici birlikleri)	2006-2023	Tesislerin tamamlanması, kalite kontrol hizmetleri	120 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.1. Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması 3.1.1. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinin birinci ve ikinci derece yoğunlaşma merkezlerinde geliştirilmesi					
3.1.1.6. Mermer üretiminin geliştirilmesi için ihtisas OSB'lerinin kurulması	Tokat ve Amasya OSB yönetimleri	Yerel belediye, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, sanayi ve ticaret odası, sanayici dernek ve kooperatifleri, mesleki kuruluşlar	Tokat OSB'si hazırlık aşaması kısa erim (2006-2010), uygulama orta erim (2011-2015); Amasya OSB'sini geliştirme kısa erim (2006-2010)	Tokat'ta mermer işleme konusunda ihtisaslaşmış sanayi bölgesinin işletmeye açılması ve Amasya OSB'nin geliştirilmesi	120 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.1. Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması 3.1.2. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinde teknolojik yenilik ve yatırım konularında ortak merkezlerin kurulması ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması					
3.1.2.1. Sanayi işletmelerinin (KOBİ'lerin) modernizasyonuna yönelik destek mekanizmasının oluşturulması	Belediyeler ve KOSGEB	KOSGEB'e bağlı merkezler, ticaret ve sanayi odaları, belediyeler ve OSB ve KSS yönetimleri, sanayici dernek, vakıf ve kooperatifleri, mesleki kuruluşlar, üniversiteler	2006-2023	Sanayi kuruluşlarının modernizasyonu	70 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.1. Bölge ve kent ölçeğinde yığılma ekonomilerinden ve dışsallıklardan yararlanılması 3.1.2. OSB, KSS ve ihtisaslaşmış sanayi bölgelerinde teknolojik yenilik ve yatırım konularında ortak merkezlerin kurulması ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması					
3.1.2.4. OSB ve KSS'lerde ortak atölye ve laboratuarların kurulması • Çorum OSB'de ortak atölye ve laboratuarın kurulması	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, OSB müdürlüğü	Özel kesim ve STK	2006-2023	Yer seçimi, projenin hazırlanması, uygulama yapılması, altyapının ekipman temini, eğitim, İ&D	16 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.2. Araştırmaların karar süreçlerinde etkili olması ve politikaya yol göstermesi için bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi 3.2.1. Bölgede üniversite, sanayi, kamu işbirliğinin ve Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması					
3.2.1.3. Üniversitelerin tarım, sanayi veya hizmet sektörlerinin bazı kritik alanlarında ortak araştırma programları geliştirmesi • Amasya Üniversitesi ile Amasya ilindeki hizmet sektörünün (özellikle turizm) ortak araştırma programları geliştirmesi	Amasya Üniversitesi	Kültür ve Turizm Bakanlığı, ticaret ve sanayi odaları, STK	2006-2023	Öncelikli konuların saptanması, yapılacak iş ve eylemlerin tespit edilmesi, uygulama yapılması, benzer alanlara yaygınlaştırılması	150 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.2. Araştırmaların karar süreçlerinde etkili olması ve politikaya yol göstermesi için bilgi ve üretim arasındaki bağın güçlendirilmesi 3.2.1. Bölgede üniversite, sanayi, kamu işbirliğinin ve Ar-Ge faaliyetlerinin artırılması					
3.2.1.7. Samsun TEKMER'de/ Teknokent'te, bölge için stratejik olan alanlarda (makine ve teçhizat üretimi ile yeni malzeme ve üretim teknolojileri konularında) çalışmalar yapılması	Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi, Teknokent yönetimi	TÜBİTAK, KOSGEB, sanayi ve ticaret odaları, esnaf ve sanatkarlar odaları, OSB ve KSS yönetimleri, sanayici dernek, vakıf ve kooperatifleri, mesleki kuruluşlar	Teknokent ve TEKMER'in kuruluşu ve araştırmaların başlaması kısa erim (2006-2010)	Samsun Ondokuzmayıs Üniversitesi'ne bağlı Teknokent'in ve KOSGEB öncülüğünde TEKMER'in kurulması	30 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.3. Dışa açılma 3.3.1. Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması					
3.3.1.1. Samsun'da KA'nın kolaylaştırıcılığıyla sanayi ve tarım ürünlerinin dış satımının artırılması için sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması	Özel şirketler	EXİMBANK, KOSGEB	2006-2010	Sektörel dış ticaret şirketlerinin ve dış ticaret sermaye şirketlerinin kurulması	4 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.3. Dışa açılma 3.3.1. Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması					
3.3.1.5. Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması • Samsun'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması	Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, İÖİ, Samsun Büyükşehir Belediyesi	STK, Samsun Ticaret ve Sanayi Odası, özel kesim firmaları	2006-2023	Yer seçimi, projenin hazırlanması, uygulamanın yapılması ve fuar düzenlenmesi	70 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.3. Dışa açılma 3.3.1. Ulusal ve uluslararası ticari faaliyetin çeşitlendirilmesi ve artırılması					
3.3.1.5. Samsun ve Çorum'da uluslararası standartta fuar alanlarının kurulması • Çorum'da uluslararası standartta fuar alanının kurulması	Sanayi ve Ticarat Bakanlığı, İÖİ, Çorum Belediyesi	STK, Çorum Ticaret ve Sanayi Odası, özel kesim firmaları	2006-2023	Yer seçimi, projenin hazırlanması, uygulamanın yapılması ve fuar düzenlenmesi	50 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.4. Bölge turizminin çeşitlendirilerek geliştirilmesi ve tanıtımı 3.4.1. Bölgenin doğa ve kültür mirasının sürdürülebilirliği ilkesi içinde turizme açılması					
3.4.1.4. Boğazköy-Alacahöyük tarihi milli parkı ile ilgili mevcut koruma önerilerinin, yönetim planı haline dönüştürülerek uygulanması	Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Çorum İl Kültür Müdürlüğü	Kazı ekiplerinin bağlı oldukları üniversiteler, Tarih Vakfı, Alman Arkeoloji Derneği, Türk Tarih Kurumu	2006-2023	Alacahöyük-Boğazköy tarihi milli park alanının yönetim planının hazırlanması ve altyapısının bu kapsamda oluşturulması	65 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.5. Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması 3.5.1. Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin geliştirilmesi					
3.5.1.5. Toprak ve su kaynaklarının etkin kullanımının sağlanması, Tokat, Amasya, Samsun illerinde sulamaya açılmış alanlarda çeşitli nedenlerle sulanamayan 38 000 ha alanın sulanması • Tokat sulamasında sulama oranının yükseltilmesi	DSİ, sulama birlikleri	STK'lar, köy muhtarlıkları	2006-2010	Saha incelemesi, keşiflerin hazırlanması ve arazideki işlerin tamamlanması	6 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.5. Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması 3.5.1. Planlanan alanların sulamaya açılması ve uygun sulama teknolojilerinin geliştirilmesi					
3.5.1.6. Gezici toprak analiz laboratuarlarının kurulması, gübrelemenin toprak ve yaprak analizi sonuçlarına göre yapılması	Tarım il müdürlükleri,	Araştırma enstitüleri, üniversiteler	2006-2023	Satın alma işlerinin yapılması	15 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.5. Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması 3.5.3. Örtü altı sebze tarımının geliştirilmesi					
3.5.3.7. Termal kaynakların seracılıkta kullanımı ve cam sera inşa edilmesi	Yerel yönetimler, özel kesim	Tarım il müdürlükleri, araştırma enstitüleri, üniversiteler	2006-2023	Kiralama işlemlerinin yapılması	50 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.5. Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması 3.5.4. Organik tarımın geliştirilmesi					
3.5.4.1. Eğiticilerin ve çiftçilerin organik tarım konusunda eğitimi	Tarım il müdürlükleri,	Araştırma enstitüleri, üniversiteler, özel kesim	2006-2023	Sertifikasyon işlemlerinin yapılması	35 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.5. Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması 3.5.5. Sertifikalı ve hibrit tohum üretiminin geliştirilmesi					
3.5.5.8. Eğiticilerin ve çiftçilerin sertifikalı ve hibrit tohum üretimi konusunda eğitimi	Tarım il müdürlükleri, özel kesim	Araştırma enstitüleri, üniversiteler	2006-2023	Tohum üretimi ve sertifikalama	85 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.5. Tarımda sulamanın geliştirilmesi ve yüksek gelir getiren bitkisel üretimin artırılması, tarımsal araştırmaların yapılması 3.5.7. Tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi					
3.5.7.1. Amasya, Çorum ve Tokat illerinde tıbbi ilaç ve baharat bitkileri üretiminin geliştirilmesi	Tarım il müdürlükleri, özel kesim	Araştırma enstitüleri, üniversiteler	2006-2023	Tohum üretimi ve sertifikalama	136 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.6. Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması 3.6.1. Hayvan ırklarının ıslahı ve hastalıkların kontrol altına alınması					
3.6.1.1. Suni tohumlamanın yaygınlaştırılması, hayvan hareketleri ve hastalıklarının kontrol edilmesi	Tarım il müdürlükleri, özel kesim	Araştırma enstitüleri, üniversiteler, STK	2006-2023	Suni tohumlama, aşılama	250 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.6. Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması 3.6.1. Hayvan ırklarının ıslahı ve hastalıkların kontrol altına alınması					
3.6.1.3. Büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması • Tokat'ta, büyükbaş hayvan yetiştiricileri ve hayvan soy kütüğü veri bankası oluşturulması	TKİB	DSYB, STK (ziraat odaları), veteriner odaları	2006-2023	Bilgisayar altyapısının oluşturulması , yazılımların sağlanması, İ/D sisteminin kurulması	25 milyon YTL
3. İşletmelerin Rekabet Gücünün Artırılması ve Dışa Açılma 3.6. Hayvancılık sektöründe rekabet gücünün artırılması 3.6.2. Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde Organize Besi Bölgelerinin (OBB) ve panayırların geliştirilmesi					
3.6.2.1. Hayvancılık potansiyeli olan merkezlerde OBB'ler kurulması	TKİB, Çevre ve Orman Bakanlığı	DSYB, STK (ziraat odaları, veteriner odaları) , İÖİ	2006-2010	Yer seçimi, inşaatlarının tamamlanması	60 milyon YTL
• Çorum'da OBB kurulması					
4. Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi 4.1. Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması 4.1.1. Hava, toprak, su ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması					
4.1.1.7. Kentlerde katı atık sorununun çözüm arayışlarının kapsamlı olarak ele alınması, altyapı çalışmaları tamamlanan kentlerde işletme ve geri kazanım sorunları için kent belediyesi başlatıcılığında özel kesim ve STK'larla ortaklıklar oluşturulması • Tokat katı atık projesinin hazırlanması ve uygulanması	Çevre ve Orman Bakanlığı, Tokat Belediyesi	Tokat Belediyeler Birliği, ÇEVKO, STK, üniversiteler	2006-2015	Tokat katıatık düzenli depolama alanı projesinin hazırlanması ve yapımı	7 milyon YTL
4. Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi 4.1. Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması 4.1.1. Hava, toprak, su ve gürültü kirliliğinin izlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması					
4.1.1.10. Kentlerde atıksu arıtma tesisleri kurulması ve gerekenlerin tevsii • Merzifon'da atıksu arıtma tesisi kurulması	Çevre ve Orman Bakanlığı, İller Bankası, DSİ, Merzifon Belediyesi	STK, sanayi bölgeleri dernekleri	2006-2011	Merzifon kanalizasyon şebeke eksikliklerinin tamamlanması ve arıtma tesisinin yapımı.	16 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
4. Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi 4.1. Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması 4.1.3. Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi, ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması, bu konuda eğitim verilmesi					
4.1.3.1. Mikro-havza planlarındaki orman rehabilitasyonu, ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının artırılması	Çevre ve Orman Bakanlığı, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, KYHG il müdürlükleri, DSİ, KGM, TCDD	TEMA, ÇEVKO, yerel STK'lar	2006-2023	Orman alanlarında ağaçlandırma yapılması	31 milyon YTL
4. Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi 4.1. Hava, toprak, su ve orman eko-sistemlerinin korunması ve kontrolü, kentsel-tarımsal kirleticilerin etkilerinin azaltılması 4.1.3. Erozyon kontrolü önlemlerinin geliştirilmesi, ağaçlandırma ve mera ıslahı yapılması, bu konuda eğitim verilmesi					
4.1.3.2. Barajlardaki sedimentasyonu, taşkın ve heyelanları önlemek amacıyla ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının (bazı tarım alanlarının ağaçlandırılmasının sağlanması dahil) yapılması	Çevre ve Orman Bakanlığı, KYHG il müdürlükleri, DSİ, KGM, TCDD	TEMA, ÇEVKO, yerel STK'lar	2006-2023	Baraj yağış alanlarında erozyon kontrolü.	28 milyon YTL
4. Ekolojik Dengelerin, Çevrenin Korunması ve Durumunun İyileştirilmesi 4.2. Biyolojik çeşitliliğin korunması ve sürdürülebilirliğinin sağlanması 4.2.1. Hassas bölgelerin, koruma alanlarının (milli parklar, tabiat parkları, tabiatı koruma alanları), endemik bitkiler ve faunanın korunması					
4.2.1.3. Kızılırmak ve Yeşilırmak deltalarındaki "hassas bölge"lerde flora ve faunaya yönelik araştırma ve koruma faaliyetleri düzenlenmesi	Çevre ve Orman Bakanlığı,	Üniversiteler, STK'ları	2006-2015	Flora ve faunanın korunmasına yönelik saha araştırması ve veri altyapısının oluşturularak koruma yapılması	3 milyon YTL
5. Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi 5.1. Yerel yönetimin ve kalkınma ajansının güçlendirilmesi 5.1.1. Belediyelerin güçlendirilmesi					
5.1.1.2. Belediye stratejik planlarının, "yerel ekonomik kalkınma /YEK" anlayışıyla hazırlanması ve sektör platformlarının oluşturulması	Yerel belediye	Girişimci örgütleri, merkezi kamu kurumu temsilcileri, üniversite, meslek odaları, ihtisaslaşmış bölge yöneticileri, kentli STK'lar	(Belediyeler uygulamayı gerekli bulduğu sürece) 2006-2023	Yapılacak işlem, yasanın öngördüğü "stratejik plan"ın genişletilmiş bir anlayışla hazırlanması ve uygulanmasıdır.	1 milyon YTL
5. Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi 5.1. Yerel yönetimin ve kalkınma ajansının güçlendirilmesi 5.1.2. Belediyelerin, kamu politikası üreten kurullarına yurttaş katılımını güçlendirmesi					
5.1.2.1. Belediyelerin yurttaş katılımını sağlayan-destekleyen ve geliştiren mekanizmaları ve uygulamalarını güçlendirmesi	Yerel belediye	Kentteki meslek örgütleri, STK'lar ve girişim grupları	(Belediyeler uygulamayı gerekli bulduğu sürece) 2006-2023	Kentsel sivil toplum örgütlerinin gücünün ve potansiyelinin yerel kalkınma amacıyla ortaya çıkartılması	1 milyon YTL

Stratejik Amaç\ Öncelik\ Tedbir\ Proje	Sorumlu kuruluş	İşbirliği yapılacak kuruluş	Başlama bitiş tarihi	Yapılacak işlem açıklama	Kaynak ihtiyacı
5. Kurumsal Yapının Güçlendirilmesi					
5.2. Sivil toplumun ve özel kesimin güçlendirilmesi					
5.2.1. Özel kesimin yapısal olarak güçlendirilmesi					
5.2.1.3. KOBİ'lerin kurumsal yapısının güçlendirilmesi için, küçük işletmelerin kümelenmeye hazırlanması ve ortaklıklar geliştirmesinin özendirilmesi ve danışmanlık sağlanması	Çorum Ticaret ve Sanayi Odası ile Çorum Sanayici ve İşadamları Derneği	KA ve sektörel dış ticaret şirketleri, URAK	2006-2015	Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması	4 milyon YTL
• Çorum OSB'de kümelenme oluşturulması					

EK 5: MERKEZİ KIRSAL YERLEŞİMLER

Ek 5 Tablo 1 Merkezi Kırsal Yerleşimler

	İl	İlce	Merkezi Kırsal Yerleşim	Nüfus			Nüfus Artış Hızı		
				1980	1990	2000	1980-1990	1990-2000	1980-2000
1	Amasya	Göynücek	Alan	1 109	1 180	2 039	0,62	5,47	3,05
2	Amasya	Merkez	İpekköy	693	1 199	2 268	5,48	6,37	5,93
3	Amasya	Merkez	Uygur	2 020	2 017	2 069	-0,01	0,25	0,12
4	Amasya	Taşova	Akınoğlu	2 745	2 758	3 350	0,05	1,94	1,00
5	Amasya	Taşova	Destek	1 843	1 325	1 907	-3,30	3,64	0,17
6	Amasya	Taşova	Uluköy	2 493	3 038	3 320	1,98	0,89	1,43
7	Çorum	Alaca	Büyükhırka	1 676	1 765	2 479	0,52	3,40	1,96
8	Çorum	Alaca	Çopraşık	1 009	945	1 770	-0,66	6,28	2,81
9	Çorum	Alaca	Gazipaşa	999	1 041	1 700	0,41	4,90	2,66
10	Çorum	Alaca	Sarıçevre	1 317	1 359	2 511	0,31	6,14	3,23
11	Çorum	Merkez	Abdalata	952	910	932	-0,45	0,24	-0,11
12	Çorum	Merkez	Konaklı	1 433	1 707	1 774	1,75	0,38	1,07
13	Çorum	Merkez	Sarayköy	1 046	907	1 398	-1,43	4,33	1,45
14	Çorum	Oğuzlar	Cevizli	0	496	838	-	5,24	-
15	Çorum	Osmancık	Çampınar	1 664	1 525	2 257	-0,87	3,92	1,52
16	Çorum	Sungurlu	Arifegazili	2 364	2 958	3 357	2,24	1,27	1,75
17	Çorum	Sungurlu	Yörüklü	2 070	2 500	2 988	1,89	1,78	1,84
18	Çorum	Uğurludağ	Yeniyapar	703	1 206	1 692	5,40	3,39	4,39
19	Samsun	Asarcık	Kılavuzlu	1 001	1 183	1 420	1,67	1,83	1,75
20	Samsun	Çarşamba	Ağcagüney	1 511	2 318	2 552	4,28	0,96	2,62
21	Samsun	Çarşamba	Hürriyet	0	1 768	2 765	-	4,47	-
22	Samsun	Havza	Çiftlikköy	998	1 122	1 286	1,17	1,36	1,27
23	Samsun	Merkez	Çatkaya	865	908	959	0,49	0,55	0,52
24	Samsun	Terme	Ambartepe	2 286	0	3 075	-	-	1,48
25	Samsun	Terme	Evci	3 576	3 810	4 906	0,63	2,53	1,58
26	Samsun	Terme	Söğütlü	1 475	2 022	2 036	3,15	0,07	1,61
27	Samsun	Vezirköprü	Göl	1 659	2 801	3 627	5,24	2,58	3,91
28	Samsun	Vezirköprü	Narlısaray	1 932	2 137	3 252	1,01	4,20	2,60
29	Samsun	Vezirköprü	Oymaağaç	997	1 314	1470	2,76	1,12	1,94
30	Tokat	Almus	Akarçay	2 105	1 571	3 195	-2,93	7,10	2,09
31	Tokat	Almus	Ataköy	0	1 512	2 581		5,35	-
32	Tokat	Almus	Bağtaşı	590	493	1 872	-1,80	13,34	5,77
33	Tokat	Almus	Cihet	1 453	2 169	3 078	4,01	3,50	3,75
34	Tokat	Almus	Görümlü	1 430	1 669	2 133	1,55	2,45	2,00
35	Tokat	Almus	Ormandibi	1 978	2 564	3 693	2,59	3,65	3,12
36	Tokat	Artova	Çelikli	1 685	2 004	2 751	1,73	3,17	2,45
37	Tokat	Erbaa	Gökal	3 287	3 494	4 910	0,61	3,40	2,01
38	Tokat	Erbaa	Karayaka	4 035	4 191	4 484	0,38	0,68	0,53
39	Tokat	Erbaa	Koçak	2 705	2 257	2 888	-1,81	2,47	0,33

	İl	İlce	Merkezi Kırsal Yerleşim	Nüfus			Nüfus Artış Hızı		
				1980	1990	2000	1980-1990	1990-2000	1980-2000
40	Tokat	Erbaa	Üzümlü	2 051	2 136	2 665	0,41	2,21	1,31
41	Tokat	Merkez	Güryıldız	2 323	2 488	2 964	0,69	1,75	1,22
42	Tokat	Niksar	Ardıçlı	493	395	1 172	-2,22	10,88	4,33
43	Tokat	Niksar	Gökçeli	1 680	2 367	2 554	3,43	0,76	2,09
44	Tokat	Niksar	Gürçeşme	1 809	1 978	3 026	0,89	4,25	2,57
45	Tokat	Niksar	Serenli	1 307	897	2 540	-3,76	10,41	3,32
46	Tokat	Pazar	Üzümören	5 034	6 774	6 800	2,97	0,04	1,50
47	Tokat	Reşadiye	Bozçalı	2 282	5 060	7 402	7,96	3,80	5,88
48	Tokat	Reşadiye	Hasanşeyh	1 046	4 126	6 573	13,72	4,66	9,19
49	Tokat	Reşadiye	Yolüstü	1 308	958	3 644	-3,11	13,36	5,12
50	Tokat	Sulusaray	Dutluca	2 014	2 324	2 508	1,43	0,76	1,10
51	Tokat	Turhal	Yazıtepe	2 003	2 217	2 563	1,02	1,45	1,23
52	Tokat	Zile	Acıpınar	1 287	1 467	1 511	1,31	0,30	0,80
53	Tokat	Zile	Güzelbeyli	1 813	3 487	3 891	6,54	1,10	3,82
54	Tokat	Zile	Kervansaray	1 390	1 183	2 133	-1,61	5,89	2,14
55	Tokat	Zile	Reşadiye	569	655	1 337	1,41	7,14	4,27
56	Tokat	Zile	Yalınyazı	2 464	2 752	5 275	1,11	6,51	3,81
57	Tokat	Zile	Yıldıztepe	1 830	3 597	4 114	6,76	1,34	4,05

EK 6: İLÇE MERKEZLERİ BAZINDA KONUT GEREKSİNİMİ ÖNGÖRÜLERİ

Konut İhtiyacı Hesaplama Yöntemi

Konut ihtiyacı, en küçük yaşama biriminin hane olduğu kabulüyle, tüm ailelerin ve hanehalklarının barınabilmelerini sağlayan toplam konut sayısı olarak kabul edilmiştir. Bu, formülle aşağıdaki gibi ifade edilebilir:

$$Kİ_{t1}=H_{t1}$$

$Kİ_{t1}$= t1 zamanındaki konut ihtiyacı,
H_{t1}= t1 zamanındaki hane sayısı.

Gelecekte belli bir tarihteki konut ihtiyacının hesaplanması dinamik konut ihtiyacıdır ve tahmine dayalı bir hesaplama yoludur. Bu nedenle geleceğe yönelik nüfusa veya hane sayısı için varsayımlar içerir.

TR 83 Düzey 2 Bölgesi için hedef yıllar itibarıyla il ve ilçe merkezleri bazında yapılan konut ihtiyacı hesaplamalarında, 2000 yılı itibarıyla yeterli konut olduğu kabul edilmiş ve nüfus artışına bağlı olarak ortaya çıkacak demografik ve toplam konut ihtiyacı hesaplanmıştır. Hane sayısı toplam nüfusun ortalama hanehalkı büyüklüğüne bölünmesi ile elde edilmiştir. Toplam nüfus projeksiyonu için plan öngörülerine dayanarak yapılan ve sonuçları Ek 1'de verilen kuşak unsur yöntemi kullanılmıştır. Hanehalkı büyüklüğü ise 2000 yılı ortalama hanehalkı büyüklüğü baz alınarak ve kentleşme, kentsel gelişme ile hanehalkı büyüklüğü arasında ters ilişki olduğu kabulü doğrultusunda öngörülmüştür.

Ayrıca, yöntemde eskime, tabii afetler, konuttan başka kullanıma dönüşme gibi faktörlere de bağlı olarak ortaya çıkacak konut ihtiyacı da göz önüne alınmıştır. Bu nedenle ortaya çıkacak konut ihtiyacı, her dönemde konut stokunun yüzde 1'i düzeyinde olacağı kabul edilerek hesaplanmıştır. Bu değer ile demografik konut ihtiyacı toplanarak toplam konut ihtiyacı belirlenmiştir. Yöntem aşağıdaki şekilde formüle edilebilir.

$$Kİ_{t1}=[(N_{t1}-N_{t0})/HH_{t1}]+ E$$

$Kİ_{t1}$= t1 zamanındaki konut ihtiyacı,
N_{t0}= t0 zamanındaki nüfus,
N_{t1}= t1 zamanındaki nüfus,
HH_{t1}= t1 zamanındaki ortalama hanehalkı büyüklüğü,
E = eskime, tabii afetler, konuttan başka kullanıma dönüşme gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkacak konut ihtiyacı.

Konut ihtiyacının hesaplanmasında kullanılan nüfus, ortalama hanehalkı büyüklüğü öngörüleri ve demografik konut ihtiyacı ve eskime, tabii afetler, konuttan başka kullanıma dönüşme gibi faktörlere bağlı olarak ortaya çıkacak konut ihtiyacı büyüklükleri hedef yıllar itibarıyla ve il ve ilçe merkezleri bazında Ek 6 Tablo 1'de verilmiştir.

Tablodan da izlenebileceği gibi, 2000-2023 döneminde ve il ve ilçe merkezleri itibarıyla Amasya ili toplam konut ihtiyacı 55 615, Çorum ili toplam konut ihtiyacı 63 133, Samsun ili toplam konut ihtiyacı 119 838, Tokat ili toplam konut ihtiyacı 44 951'dir. Bölge toplam konut ihtiyacı ise 283 536'dır.

Ek 6 Tablo 1 İlçe Merkezleri Bazında Konut Stoku ve Dönemler Itibarıyla Konut Gereksinimi

İl	İlçe	2010						2015						2023						
		Nüfus (1)	2000- 2010 Dönemi Nüfus Artışı (Kişi)	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü (2)	Demografik Konut İhtiyacı	Yenileme ve Afet Konutu İhtiyacı (3)	2000-2010 Dönemi Toplam Konut İhtiyacı	Nüfus (1)	2010- 2015 Dönemi Nüfus Artışı (Kişi)	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü (2)	Demografik Konut İhtiyacı	Yenileme ve Afet Konutu İhtiyacı (3)	2010- 2015 Dönemi Toplam Konut İhtiyacı	Nüfus (1)	2015- 2023 Dönemi Nüfus Artışı (Kişi)	Ortalama Hanehalkı Büyüklüğü (2)	Demografik Konut İhtiyacı	Yenileme ve Afet Konutu İhtiyacı (3)	2015- 2023 Dönemi Toplam Konut İhtiyacı	2000-2023 dönemi konut İhtiyacı
Amasya	Göynücek	2 270	-506	3,94	-128	8	-120	2 610	340	3,89	87	8	96	4 300	1 690	3,80	445	9	454	**550**
Amasya	Gümüşhacıköy	13 210	-847	3,76	-225	56	-169	13 930	720	3,75	192	56	248	17 730	3 800	3,74	1 017	59	1 076	**1 324**
Amasya	Hamamözü	1 390	-121	3,68	-33	6	-26	1 670	280	3,61	78	6	84	3 570	1 900	3,50	543	7	550	**634**
Amasya	Merkez	94 330	19 937	3,72	5 352	234	5 586	111 130	16 800	3,66	4 590	290	4 880	148 290	37 160	3,56	10 443	338	10 782	**21 248**
Amasya	Merzifon	48 070	2 457	3,55	692	165	857	59 850	11 780	3,49	3 380	174	3 553	135 920	76 070	3,38	22 478	209	22 687	**27 098**
Amasya	Suluova	45 870	3 155	4,45	708	134	842	48 610	2 740	4,39	624	142	765	54 630	6 020	4,30	1 400	150	1 550	**3 157**
Amasya	Taşova	14 690	-866	4,62	-187	35	-153	16 050	1 360	4,46	305	35	340	21 200	5 150	4,20	1 226	38	1 264	**1 604**
Amasya	**TOPLAM**						**7 285**						**9 966**						**38 363**	**55 615**
Çorum	Alaca	23 220	-1 763	4,50	-392	65	-327	25 710	2 490	4,34	574	65	638	36 010	10 300	4,34	2 371	71	2 442	**3 080**
Çorum	Bayat	6 500	-881	4,28	-206	26	-180	7 280	780	4,21	185	26	211	10 820	3 540	4,10	863	28	891	**1 103**
Çorum	Boğazkale	1 760	-210	4,74	-44	6	-38	2 220	460	4,60	100	6	106	5 090	2 870	4,40	652	7	659	**766**
Çorum	Dodurga	3 180	-251	3,68	-68	14	-54	3 380	200	3,61	55	14	69	4 170	790	3,50	226	14	240	**309**
Çorum	İskilip	18 340	-1 308	3,61	-363	78	-284	19 340	1 000	3,54	282	78	361	23 570	4 230	3,44	1 229	82	1 311	**1 672**
Çorum	Kargı	5 140	-588	3,41	-172	25	-148	5 340	200	3,37	59	25	84	6 380	1 040	3,30	315	25	341	**424**
Çorum	Laçin	2 050	-103	4,94	-21	6	-15	2 260	210	4,89	43	6	49	3 140	880	4,80	183	6	189	**238**
Çorum	Mecitözü	4 230	-1 557	3,96	-393	20	-373	4 650	420	3,90	108	20	127	7 190	2 540	3,80	668	21	689	**817**
Çorum	Merkez	208 200	46 879	3,83	12 243	574	12 817	245 500	37 300	3,76	9 910	702	10 612	325 290	79 790	3,66	21 787	808	22 595	**46 024**
Çorum	Oğuzlar	4 570	-108	4,40	-25	16	-8	4 810	240	4,32	56	16	72	5 720	910	4,20	217	17	234	**305**
Çorum	Ortaköy	2 970	-379	4,73	-80	10	-71	3 210	240	4,60	52	10	62	4 320	1 110	4,40	252	10	262	**324**
Çorum	Osmancık	30 000	1 577	3,88	406	81	487	32 210	2 210	3,81	580	85	665	40 110	7 900	3,70	2 135	92	2 227	**3 380**
Çorum	Sungurlu	33 560	-1 837	4,33	-425	105	-320	36 850	3 290	4,28	769	105	874	49 710	12 860	4,20	3 062	113	3 175	**4 049**
Çorum	Uğurludağ	8 100	452	5,82	78	14	92	8 790	690	5,45	127	15	142	10 710	1 920	4,90	392	16	408	**642**
Çorum	**TOPLAM**						**13 396**						**14 072**						**35 665**	**63 133**
Samsun	Alaçam	9 610	-2 340	4,14	-565	52	-513	10 390	780	4,09	191	52	243	14 410	4 020	4,00	1 005	54	1 059	**1 302**
Samsun	Asarcık	1 460	-466	4,96	-94	5	-89	2 080	620	4,90	127	5	132	5 970	3 890	4,80	810	6	817	**949**
Samsun	Ayvacık	5 740	90	5,49	16	15	31	6 300	560	5,25	107	15	121	7 890	1 590	4,90	324	16	341	**493**
Samsun	Bafra	86 860	3 127	4,18	748	307	1 055	93 140	6 280	4,14	1 517	318	1 835	110 450	17 310	4,07	4 252	336	4 588	**7 477**
Samsun	Çarşamba	47 430	-1 759	4,37	-402	164	-238	52 110	4 680	4,33	1 081	164	1 245	68 760	16 650	4,26	3 909	177	4 085	**5 331**
Samsun	Havza	17 530	-1 855	4,25	-436	73	-363	20 060	2 530	4,19	603	73	677	33 470	13 410	4,10	3 271	80	3 351	**4 028**
Samsun	Kavak	6 470	-1 401	4,44	-315	23	-292	7 460	990	4,39	226	23	248	12 220	4 760	4,30	1 107	25	1 132	**1 381**
Samsun	Ladik	8 130	-968	4,23	-229	30	-199	8 750	620	4,18	148	30	179	11 490	2 740	4,10	668	32	700	**879**
Samsun	Merkez	405 240	42 060	3,73	11 267	1 277	12 544	442 000	36 760	3,67	10 022	1 402	11 424	601 360	159 360	3,57	44 685	1 516	46 201	**70 170**
Samsun	Ondokuzmayıs	4 110	-4 818	4,58	-1 051	34	-1 017	4 930	820	4,47	183	34	218	10 490	5 560	4,30	1 293	36	1 329	**1 547**
Samsun	Salıpazarı	6 470	167	5,24	32	16	48	7 040	570	5,07	112	17	129	8 820	1 780	4,80	371	18	389	**566**
Samsun	Tekkeköy	16 950	1 879	4,11	457	49	507	24 680	7 730	3,91	1 979	54	2 034	73 940	49 260	3,60	13 683	75	13 758	**16 298**
Samsun	Terme	22 910	-2 142	4,31	-497	83	-415	25 440	2 530	4,23	599	83	681	36 060	10 620	4,10	2 590	90	2 680	**3 361**
Samsun	Vezirköprü	21 280	-1 931	4,26	-454	77	-377	24 260	2 980	4,20	710	77	787	38 830	14 570	4,10	3 554	85	3 638	**4 425**
Samsun	Yakakent	4 890	183	4,15	44	20	64	5 770	880	4,09	215	20	235	11 010	5 240	4,00	1 310	23	1 333	**1 632**
Samsun	**TOPLAM**						**14 248**						**20 188**						**85 402**	**119 838**
Tokat	Almus	4 890	-1 307	5,05	-259	16	-243	5 710	820	4,83	170	16	186	9 780	4 070	4,50	904	18	922	**1 108**
Tokat	Artova	5 090	-520	6,10	-85	9	-77	5 960	870	5,65	154	9	162	10 120	4 160	5,00	832	10	842	**1 005**
Tokat	Başçiftlik	6 530	559	5,69	98	12	110	7 310	780	5,33	146	13	160	10 930	3 620	4,80	754	15	769	**1 039**
Tokat	Erbaa	46 120	525	4,55	115	139	255	50 010	3 890	4,41	881	142	1 023	62 790	12 780	4,20	3 043	152	3 195	**4 473**
Tokat	Merkez	137 020	23 920	4,17	5 736	318	6 054	155 950	18 930	4,11	4 611	378	4 989	196 230	40 280	4,00	10 061	428	10 490	**21 533**
Tokat	Niksar	45 230	422	4,65	91	139	229	48 570	3 340	4,51	740	141	881	59 440	10 870	4,30	2 528	150	2 678	**3 788**
Tokat	Pazar	5 170	-131	4,24	-31	17	-14	5 470	300	4,18	72	17	88	6 480	1 010	4,10	246	18	264	**352**
Tokat	Reşadiye	15 670	-719	5,63	-128	33	-95	17 020	1 350	5,29	255	33	288	21 610	4 590	4,80	956	35	992	**1 279**
Tokat	Sulusaray	4 200	40	5,83	7	8	15	4 660	460	5,49	84	8	92	6 210	1 550	5,00	310	9	319	**427**
Tokat	Turhal	100 260	4 724	4,92	961	186	1 147	106 020	5 760	4,67	1 234	198	1 431	118 180	12 160	4,30	2 828	212	3 040	**5 618**
Tokat	Yeşilyurt	6 990	535	5,24	102	14	116	7 700	710	5,07	140	16	156	9 540	1 840	4,80	383	17	400	**673**
Tokat	Zile	52 690	50	4,78	10	116	126	55 950	3 260	4,55	716	117	834	66 750	10 800	4,20	2 571	125	2 697	**3 657**
Tokat	**TOPLAM**						**8 053**						**10 290**						**26 608**	**44 951**
BÖLGE TOPLAMI							**42 982**						**54 517**						**186 038**	**283 536**

(1) YHGP nüfus projeksiyonu sonuçlarıdır.

(2) YHGP öngörüleridir.

(3) Eskiyen, yanan, yıkılan, doğal afetler dolayısıyla kullanılamaz hale gelen konut miktarı toplam konut stokunun yüzde 1'i olarak kabul edilmiştir.

EK 7: DÜNYA TİCARETİNDE VE EKONOMİSİNDE YENİ GELİŞMELER VE BÖLGE DIŞ TİCARETİ

1 DÜNYA TİCARETİNDE YENİ GELİŞMELER

1.1 DÜNYADA EMEK VE ÜRETİM ÖRGÜTLENMESİNDE YENİDEN YAPILANMA VE DÖNÜŞÜM

1960'ların sonlarından itibaren üretim ve emek örgütlenmesindeki değişimler ve ortaya çıkan toplumsal ve mekansal dönüşümler pek çok araştırmanın konusu olmuştur. II. Dünya Savaşı sonrasında dünyada yaygınlık kazanan ve kitle üretimine dayanan Fordist birikim tarzı ile üretim ve tüketimin dengeli bir şekilde örgütlenmesine odaklanan Keynesyen ekonomi politikalarının refah devleti uygulamalarıyla ortaya çıkan ücret artışları, bir müddet sonra gelişmiş kapitalist ekonomilerin pek çok sektöründe sorunlara neden olmuştur. Bu dönemde ithal-ikameci politikalarla ulusal sanayilerini geliştirmeye başlayan ülkeler, özellikle düşük emek maliyeti avantajını kullanarak pek çok sektörde dünya pazarında rakip olarak yer almaya başlamışlar ve batıda ortaya çıkan krizi daha da ağırlaştırmışlardır.

Petrol fiyatlarının artışı, Fordist birikim rejiminin karlılığının sınırlarına ulaşılması, mutlak karların yok oluşunun ortaya çıkardığı kriz, yeni iletişim, üretim ve ulaşım teknolojilerinde görülen gelişmelerle birleşerek dünya çapında yeni bir üretim ve emek örgütlenmesini de hızla devreye sokmuştur. Dolayısıyla, bu tartışma, büyük ölçüde Fordist üretim tarzında yaşanan krize bir çözüm olarak geliştirilen ve "esnek uzmanlaşma ve üretim" olarak özetlenen yeni üretim ve birikim rejimleri ile bunların sürdürülebilmesi için ortaya konan düzenleme mekanizmaları çerçevesinde yürütülmektedir. Her ne kadar araştırmacılar post-Fordist olarak tanımlanan farklı bir üretim tarzına geçişin yaygınlığı konusunda fikir birliği içinde değillerse de, bu tartışma değişik kanallarda ilerleyen pek çok araştırmaya kaynaklık etmekte ve 'esneklik' kavramı hemen her araştırmanın temelini oluşturmaktadır (Harvey, 1989; Lovering, 1990; Brenner and Glick, 1991; Tickell and Peck, 1992; Schoenberger, 1988; Jessop, 1992; Storper and Scott, 1986).

Bu çalışmalarda, genel olarak, küreselleşmenin rasyoneli, firmalar arasında değişen üretim ilişkileri, kayıtdışı ekonominin bu sistemdeki yeri, farklı emek pazarlarının bu süreçlerde kullanılma biçimleri, değişen mekansal öncelikler ve yeni sanayi odakları gibi konular tartışmaların merkezinde yer almaktadır (Türkün-Erendil, 2000; Eraydın ve Erendil, 2002). Bilindiği gibi yeni teknolojilerin hem üretim, hem iletişim alanında sunduğu olanaklar, üretimin farklı aşamalarının parçalanarak dünya ölçeğinde yayılmasını ve değişik mekanların sunduğu farklı potansiyelleri kullanarak bu farklı aşamaları dünyanın değişik bölgelerinde gerçekleştirme olanaklarını sunmaktadır. Böyle bir üretim ve emek örgütlenmesinde en temel özellik, özellikle büyük ölçekli firmaların emek-yoğun kısımlarını dışarı atarak fason üretim yoluyla gerçekleştirmeleri ve talebe göre kayıtlı ya da kayıtsız, çok sayıda firma ile ilişkiye geçmeleridir. Böyle bir düşey ayrışmanın en önemli gerekçesi, firmaların üretim maliyetlerinin düşürülmesidir; firmalar emek-yoğun aşamaları firma dışında gerçekleştirerek vergi, sigorta, işçi sağlığı ve iş güvenliği, toplu sözleşme gibi konularda yasal yükümlülüklerden kurtulmakta, aynı zamanda da talebe göre çeşitli büyüklükteki firmalarla bağlantıya geçerek ücret giderlerini büyük ölçüde azaltmaktadırlar.

Bu sürecin emek üzerindeki etkilerine bakıldığında, bu modelin tüm dünyada emeğin pazarlık gücünü azalttığını, sendikasız ve güvencesiz bir konumda çalışmanın yaygınlaştığı bir ortamı hazırladığını söyleyebiliriz. Bu üretim zincirleri içinde, özellikle büyük Fordist fabrikalar, üretimin emek-yoğun aşamalarını fason yaptırmayı tercih ederken, bu firmalara çalışan çok sayıda fasoncu firma da, sözleşme usulü işçi çalıştırma, aile emeğini kullanma, ya da eve iş verme gibi yöntemlerle üretim maliyetlerini düşürmenin yollarını aramaktadır. Bu firmaların pek çoğunun kayıtsız olduğu, ya

da kayıtlı olsalar bile sigortalı işçi kullanmayarak veya sigortalı işçi sayısını sınırlı tutarak, belirli vergilerden kaçmanın yollarını aradıkları pek çok araştırmada söz konusu edilmektedir. Özellikle katma-değeri düşük standart ürünlerle dünya pazarına eklemlenmeye çalışıldığında, üretim maliyetini düşürmek en önemli hedeflerden biri haline gelmekte ve düşük ücretlere çalışmaya razı olan toplumsal kesimler, dünyanın farklı bölgelerinde üretimin parçası haline gelmektedir.

Böyle bir süreçte, farklı ülkelerin koşullarına göre becerisiz işgücü çok düşük asgari ücret düzeylerinde ve olumsuz çalışma koşullarında istihdam edilirken, güvencesiz konumda olan göçmen işçilerin, kadınların ve kimi zaman da çocukların daha da kötü koşullarda üretime katılmaları söz konusu olmaktadır (Eraydın ve Erendil, 2002; Benton, 1990; Castells ve Portes, 1989; Cheng ve Greffi, 1994; Lawson, 1992; Beneria ve Roldan, 1987; Peck, 1992; Phizacklea ve Wolkowitz, 1995; Drakakis-Smith, 1996; Gilbert, 1994). Dünya pazarına bu tür eklemlenme bir kısır döngüye yol açmakta ve az gelişmiş ülkeler, özellikle kolay taklit edilebilir ürünlerde daha düşük maliyetlere mal üretmek üzere, birbirleriyle yarışır hale gelmektedir. Bunun sonucunda emek gelirleri çeşitli mekanizmalarla düşürülmeye çalışılmakta ve çalışma koşullarında iyileşmenin sağlanması, ya da emeğin niteliğinin artırılması çabaları önemini yitirmektedir.

Bu dönüşümün mekansal boyutları incelendiğinde, uluslararası şirketlerin bu sürecin en önemli aktörleri olarak ortaya çıktığı görülmektedir. Bu süreçte, uluslararası düzlemde hareket edebilen şirketler, farklı bölgelerde kurulmuş yabancı ortaklı fabrikalar, bunlarla çalışan taşeronlar, küçük atölyeler, mikro aile işletmeleri ve eve iş alanları da kapsayan karmaşık "taşeron zincirleri" oluşturmaktadır. Dünyanın değişik bölgelerinden çok sayıda farklı büyüklükteki firma, ortaya çıkan talebin miktarına ve niteliğine göre bu zincirlere katılmakta ve esnek üretimin ve dağıtımın parçası haline gelmektedir. Kimi zaman bu zincirlerde yer alan firmalar yoluyla yapılan üretim, ana firma aracılığıyla ve bu firmanın markasıyla dünya pazarına sunulurken, kimi zaman da, aracı firmalar dünyanın pek çok kentinde örgütlenen zincir mağazalarda bu ürünleri pazarlamaktadırlar.

Böyle bir süreçte, farklı sektörlerde yer alan pek çok firma için bu zincirlerde yer almanın en önemli kriteri ucuz ve kaliteli ürün sağlayabilmektedir; dolayısıyla, emek maliyeti düşük olan ülkeler, sanayinin yerleşebilmesi için sunulan diğer hizmetlerin ve sağlanan avantajların da yardımıyla uluslararası firmalar için çekim alanlarını oluşturmaktadır. Böylece, dünyanın farklı mekanları birbiriyle yarışır hale gelmekte ve küresel ağların parçası haline gelmek üzere yabancı sermaye açısından çekiciliklerini artırmaya çalışmaktadırlar. Ancak pek çok gelişmekte olan ülkede yaşanan sorun, farklı nitelikteki işgücünün, hizmetlerin ve altyapının yeterli olarak sunulabildiği merkezlerin sınırlılığından dolayı, belli bölgelerde aşırı yoğunlaşmanın yaşanmasıdır. Bu durum, hem yoğunlaşmanın yaşandığı bölgelerde problemler yaratmakta, hem de bölgesel eşitsizlik anlamında ciddi sorunlara yol açmaktadır.

Dünya ekonomisindeki dönüşüm, yeniden yapılanma ve buna farklı eklemlenme biçimleri doğal olarak mekansal farklılıkların bölgesel gelişme potansiyeline etkilerinin incelenmesini gerektirmektedir; bu bağlamda, yerel dinamiklerin, yaratılmış kapasitelerin ve potansiyellerin mekansal farklılaşmada ve bölgelerin farklı gelişme çizgilerinde önemli role sahip olduğu kabul edilmektedir. Bu araştırmaların ana eksenini, küresel-yerel kesişmesi oluşturmaktadır (Cooke, 1989; Bagguley ve diğ., 1990; Massey, 1984). Bu tartışmaların uzantısı olarak, kimileri küreselleşmenin azgelişmiş bölgeler açısından ortaya çıkardığı yeni olanakları tartışırlarken; kimileri de özellikle İtalya deneyiminden kaynaklanan ve daha sonra pek çok farklı bölgeyi de bu kapsam içinde açıklayan başarı hikayelerini ve dolayısıyla yerel dinamiklerin sisteme ayak uydurmaktaki işlevlerini gündeme getirmişlerdir (Piore ve Sabel, 1984; Brusco, 1986; Camagni ve Capello, 1990; Beccatini, 1991; Schoenberger,

1991; Storper, 1992, 1995; Belussi, 1996).

Buna paralel olarak ağ (network) analizinde, küreselleşen dünyada önem kazanan farklı nitelikteki ağların içinde yer almanın, bütün taraflar açısından önemi ve bunun dışında kalmanın kaybetmek ya da dışlanmak anlamına geldiği vurgulanmıştır (Cooke and Morgan, 1993; Cooke, 1989, 1996; Tekeli, 1998). Bu tartışmalar içinde 'sanayi bölgeleri (industrial districts)', 'yerel ortam (local milieu)', 'öğrenen bölgeler (learning regions)', 'sanayi ağları (industrial networks)', 'yığılma ekonomileri (agglomeration economies)', 'içkinlik, aitlik (embedded-ness)' gibi kavramlar gündeme gelmektedir. Bu tartışmalar genelde gelişmiş ülke deneyimlerini yansıtmaktadır; ancak azgelişmiş ülke deneyimlerini aktaran çalışmaların sayısı da giderek artmakta ve bu çalışmalar önerilen ideal modellerin bu ülkelerde işlemediği ve farklı açıklama biçimlerinin bulunması gerektiği konusunda ipuçları vermektedir (Schmitz ve Musyck, 1994; Schmitz, 1995; Rabelotti ve Schmitz, 1999; Eraydın, 1997, Eraydın, 1998; Eraydın ve Erendil, 1999; Türkün-Erendil, 2000). Bu bağlamda, tek tip gelişmenin olanaksızlığı ve bir yerde başarılı olmuş bir modelin başka bir yerde başarı şansının olup olmadığı, önemli tartışma konuları olarak ortaya çıkmaktadır.

Burada ele alınması gereken bir başka konu da, ortaya çıkan farklı esneklik modelleri ve bunların bölgesel gelişmenin sağlanması ve sürdürülmesi konusunda yarattığı olanaklar ve kısıtlardır. Esneklik, üretim ve emek örgütlenmesinde en temel kavramlardan biri olarak ortaya çıkmakla birlikte, farklı esnek üretim modelleri tanımlanabilmekte ve farklı ülke ya da bölgelerde bu esneklik modellerinden bazıları daha yaygın olarak gözlenmektedir (Eraydın ve Erendil, 1999). Farklı esneklik modellerine açıklık getirmek önemlidir çünkü bir bölgede daha ağırlıklı olarak ortaya çıkmış üretim ilişkilerinde ne tür esnekliklerin yaratıldığı, dahil olunan ağlar ve bu ağların içinde yer alan aktörlerin arasındaki güç ilişkileri göz önüne alındığında, gelecekte bölgenin nasıl evrileceği ve kimlerin kazanıp kimlerin kaybedeceği konusunda ciddi ipuçları ele edilebilir. Bu üretim ağları içinde yer alan aktörler arasında asimetrik güç ilişkileri olabilir ve bu durum zaman içinde dönüşerek, daha eşitlikçi ya da daha hiyerarşik bir nitelik kazanabilir.

Bazı örneklerde bu ağsal ilişkiler içindeki aktörler, aralarındaki bağımlılık ya da zorunluluk ilişkisi nedeniyle, birbirlerini olumlu şekilde etkiler ve zaman içinde birlikte evrilerek yeni güç alanlarını oluştururlar. Diğer durumlarda ise, ilişki içindeki aktörlerin bazıları farklı kaynaklara ve olanaklara çok daha kolay ulaşabilir durumdadır ve bu olanaklar onların avantajlı durumlardan çok daha kolay yararlanmasına ve dolayısıyla dönüşebilmesine yol açabilir. Bu asimetrik olanaklar, potansiyeller ve güçler nedeniyle belli bir zaman/mekan bağlamında gücünü kaybeden aktörler birtakım mekanizmalarla desteklenmezlerse ortadan yok olurlar. Hatta kimi zaman güçlü olan taraflar, içinde oldukları politik, ekonomik ve toplumsal yapıların da desteğiyle olanakları kendi lehlerinde kullanma şansına sahip olduklarında, bu asimetri iyice keskinleşir ve kutuplaşmaya neden olur (Türkün-Erendil, 2000). Bu tür farklı ilişkilerin yapılarını ve evrilme biçimlerini, hem ulusal hem de uluslararası düzlemde izlemek mümkündür.

Üretim ve emek örgütlenmesinde ortaya çıkan esnek üretim ve bunların mekansal sonuçları, dört farklı model çerçevesinde incelenebilir.

- Kitlesel üretim yapan firmalarda üretimin ve emeğin firma içinde yeniden örgütlenmesi ile sağlanan birinci esnek üretim' modeli, Fordist üretim biçimini krize sokan koşullara tepki olarak ortaya çıkmakta, üretim ve dağıtımın dünyada oluşan değişken talebe cevap verebilir hale getirilmesine dayanmaktadır. Bu düzenleme çerçevesinde firmalar stok mal üretmeden kaçınarak, tam zamanlı bağlantı sistemlerine geçerek girdi teminini ve mal teslimini, talebe daha kısa zamanda cevap verebilecek şekilde yeniden örgütlenmeye başlamışlardır.

Bu çerçevede, kalite kontrolünün ve hatalı ürünle-

rin üretim sonrasında değil, üretim sürecinde tespit edilmesi, üretim bandı yerine gruplar halinde çalışılması ve emeğin farklı işlerde esnek olarak kullanılması ve daha çok inisiyatif alması söz konusu olmaktadır. Bu esneklik aynı zamanda talebe göre yarı zamanlı ya da sözleşmeli işçi kullanımı gibi yöntemlerle işçi maliyetlerinin düşürülmesini ve kişisel başarıya göre farklılaşan ücret sistemlerine geçilmesini, dolayısıyla toplu pazarlık yerine bireysel pazarlık yöntemlerinin kullanılmasını de içermektedir. Bu model daha çok, gelişmiş geleneksel sanayi bölgelerinde kitlesel üretim yapan büyük firmalarda gündeme gelmiş ve çeşitli yöntemlerle karlılığı artırmanın yolları aranmıştır; bu bağlamda firmaların bazı bölümlerinin tümden kapatılması ya da özellikle ucuz ve söz geçirilebilir işgücü avantajına sahip başka alanlara taşınması gündeme gelmektedir. Biz de bunun yansımalarını İstanbul'dan, Romanya, Bulgaristan gibi yakın komşulara kayan üretimde izlemekteyiz; bu tercih, çoğunlukla emek ücretlerinde, elektrikte ve vergilerdeki göreli düşüklükten kaynaklanmaktadır.

- İkinci model, 'kitlesel üretim yapan firmaların, bazı üretim aşamalarını fabrika dışında fason ilişkiler ve eve iş verme uygulamaları ile sağladığı, üretimin parçalanarak ayrımlaştırılmasına karşılık ana firmanın üretimi yönlendirdiği esnek üretim' modelidir. Bu modeli benimseyen firmalar özellikle emek-yoğun kimi bölümlerini kapatarak, bu aşamaları fason olarak yaptırmayı tercih etmektedirler. Dolayısıyla, talepteki belirsizlik nedeniyle ortaya çıkan riskler fason üretim yapan küçük firmalara devredilmekte ve bu firmalar çeşitli firmalara farklı türde mal üreterek kriz dönemlerini aşmaya çalışmakta ve ucuza sigortasız işçi çalıştırma, aile emeğini kullanma, eve iş verme gibi enformel yollarla işçi maliyetlerini düşürmeye çalışmaktadırlar. Bu model hem uluslararası hem de ulusal düzlemde ortaya çıkmaktadır.

Genelde Türkiye'nin yurtdışındaki firmalarla girdiği üretim ilişkisi bu modele uymakta ve pek çok firma, yurtdışında konumlanmış ana firmaya fason iş yapmaktadır. Firmalar kimi zaman belirli bir markanın ürettiği bir malın bir aşamasını gerçekleştirirken, kimi zaman da ürünün tamamını bu marka adına üretebilmektedir. Bazı durumlarda da, büyük mağaza zincirleri dünya çapında kurdukları üretim ilişkileri içinde bu mağazanın adı altında farklı ülke üreticileri ile sipariş üzerine ilişki kurabilmektedirler. Fason iş alan firmalar, üretimin bir aşamasını kısmen ya da tümüyle, ülke içindeki firmalara yaptırmakta ve bu bağlantılarla kurulan üretim ilişkileri giderek karmaşık bir nitelik kazanmaktadır.

Daha önce de söz edildiği gibi, Türkiye'de bu ağlara katılan üreticilerin çoğu katma değeri düşük standart mal üretimine girmekte ve pazar konusunda birbiriyle rekabete girerek, daha çok fiyatı düşürmek üzere hareket etmektedirler. Dolayısıyla, ürün çeşitlenmesi ve katma değeri yüksek ürünlere geçerek fiyat rekabetinden kaçınmak türü bir gelişme, henüz ivme kazanmış durumda değildir. Türkiye'deki üreticilerin çok küçük bir bölümünün kendi markasıyla dünyada mal satabildiğini ve kendi talebini yaratmada zorlandığı, sözü çok edilen problemler arasındadır (Eraydın ve Erendil, 1999).

Bu tür ilişki içinde genel olarak iki tür fason iş ilişkisi ortaya çıkmaktadır. Birinci tür fason ilişki, kapasite artırımı ile ilgilidir ve talebin yüksek olduğu dönemlerde kapasitesi üstünde iş alan firma, benzer teknoloji kullanan başka firmalara mal ürettirebilmektedir. Dolayısıyla, bu tür fason ilişkiyi kapasite fasonculuğu olarak adlandırmak mümkündür. İkinci tür fason ilişki ise, bazı işlerde gereken uzmanlaşma ile ilişkilidir. Ana firma, üretimin bazı aşamalarını özel teknoloji ve işgücü gerektirmesi nedeniyle bu konuda uzmanlaşmış firmalara yönlendirmektedir. Bu tür bir ilişkiyi ise uzmanlaşmaya dayalı fasonculuk olarak adlandırabiliriz. Bu iki tür fason ilişki kimi zaman bir arada bulunabilmekle birlikte genelde ortaya çıkan eğilim, bunlardan birinin daha ağırlıklı olarak görülmesidir.

Türkiye gibi ülkelerde, piyasada hazır iş bulma kolaylığı, danışma hizmetlerinde eksiklik, birlikte

iş yapma alışkanlığının gelişmemiş olması ve güvensizlik nedeniyle, risk alamama durumu ortaya çıkmakta ve piyasaya katılan üreticiler, daha çok kapasite fasonculuğunu tercih etmektedirler. Yeni kurulan küçük firmaların pek çoğu, piyasada büyük firmaların alabildiği işlere bağımlı olarak piyasadaki varlıklarını sürdürebilmekte ve talebin düştüğü, büyük firmaların dışarıya iş vermediği kriz dönemlerinde, çok sayıda küçük firma kapanmak zorunda kalmaktadır.

Bu tür bağımlı ilişkide, üretim zincirine katılabilmek benzer teknolojiye yatırım yapılmasını ve benzer ürünlerin üretilmesini gerektirmektedir; dolayısıyla, yenilik yapma ve yeni ürünlere geçebilme olanağı da kısıtlanmaktadır. Bunun yanı sıra, Türkiye'de çoğu firma belirli bir uzmanlık alanında kalarak üretimlerini sürdürmek yerine, farklı aşamaları da zaman içinde entegre ederek büyümeyi tercih etmekte; bu da üretimin belli aşamalarında uzmanlaşmış küçük firmaların birikim yaparak kendilerini geliştirme şanslarını yitirmelerine yol açmaktadır. Ancak uzmanlaşmaya dayalı fason ilişkilerin, firmalar arasında daha sağlam ve sürdürülebilir ilişki biçimlerine yol açtığı görülmektedir. Belirli konularda uzmanlaşan firmaların, hem teknolojide hem de üretimin örgütlenmesinde, daha yaratıcı çözümler üretme ve yenilik yapma şansına sahip olduğu görülmektedir. Bu tür yapılanmalar, birlikte iş yapma ve üretme alışkanlığı olan yörelerde daha fazla ortaya çıkmakta ve bir sonra tanımlayacağımız esnek ilişki modelinde görülmektedir. (Türkün-Erendil, 2000).

- Üçüncü tür esneklik modeli, 'yeni pazar nişlerine ulaşabilmek için küçük ve orta büyüklükte olan firmalar arası yeni örgütlenme ve dayanışma ile tanımlanan esnek üretim' modelidir. Bu modelin rasyoneli, üretim maliyetini düşürmekten çok, dünyada değişen talep yapısına ve yeni bireysel tercihlere göre üretim yaparak yeni pazarlara ulaşmaya ve kullanılan pazarlama stratejileriyle üretilen ürüne talep yaratmaya çalışmaya dayanmaktadır. Bu model dışarıdan aktarılan yaratıcılık ve taklit etme yerine, bir yerde geleneksel olarak varlığını sürdüren zanaatların ve oluşmuş üretim kültürünün, dünya pazarına yeni tasarımlar ve markalarla entegre olmaya doğru evrilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Yerellik olgusunun öne çıktığı bu modelde, bir yöredeki küçük ve orta ölçekli firmaların yatay ve düşey üretim ağları oluşturarak esneklik sağladığı, uzmanlaşmaya dayalı bir iş bölümünü gerçekleştirdiği görülmektedir.

Firmalar arası ilişkilerin daha çok güvene dayalı ilişkiler olması, bilgi, teknoloji ve yeniliklerin paylaşılarak ortak araştırma-geliştirme ve pazarlama birimlerinin oluşturulması ve bölgedeki farklı çıkar gruplarının, ortak bir kaderi paylaştıkları bilinciyle, bölgenin kalkınmasına katkı vermeleri bu sistemlerin en önemli özellikleri olarak görülmektedir. 'Üretken uzmanlaşma' olarak da adlandırılabilecek bu tür bir esneklik modeline, daha çok gelişmiş ülkelerin bazı bölgelerinde rastlanmaktadır. İtalya'nın Emilia Romagna bölgesi, bu modelin önemli bir örneği olarak ortaya çıkmakta ve firmalar arası yoğun işbirliği aracığıyla sürdürülebilirlik kazanan, öğrenme ve gelişme potansiyelini geliştiren 'sanayi bölgesi' açıklamaları bu tür bir modele dayandırılmaktadır (Eraydın ve Erendil, 1999).

Son yıllarda tartışmalı olmakla beraber, en azından güç ilişkileri ve gelişme potansiyelleri açısından oldukça eşitlikçi bir yapıya sahip olduğu düşünülen gelişmiş ülkelere özgü sanayi bölgeleri deneyimi, bizde de Denizli ve Gaziantep gibi kentlerin gelişmesini açıklamakta kullanılmaktadır. Başlangıç biçimleri benzer olsa da, bugün gelinen noktada bu kentlerin, zanaat tipi üretimden, giderek devleşen Fordist fabrikaların bulunduğu son derece hiyerarşik, piramit türü bir yapılanmaya doğru evrildiği izlenmektedir. Böyle bir yapılanma ise, farklı grupların bölgeye ilişkin bağlılıklarını ve birlikte iş yapma isteklerini törpülemekte; dolayısıyla da yerelliğin anlamı sorgulamaya açık hale gelmektedir (Türkün-Erendil, 2000).

- Dördüncü tür esneklik modeli ise 'yeni teknolojik olanaklar nedeni ile üretimin çeşitlenmesi ve parçalanması ve yeni mikro elektronik devrimle birlikte

gelen esnek üretim' modelidir. Bu modelde sağlanan esneklik yeni teknolojilerin kullanılmasıyla ortaya çıkan CAD (Bilgisayar Destekli Tasarım) ve CAM'a (Bilgisayar Destekli İmalat) dayanmaktadır; bu teknolojilerle aynı alet ve makineleri kullanarak farklı ürünler üretmek mümkün olmaktadır. Dolayısıyla, değişen talebin niteliğine ve miktarına göre kısa sürede tasarımı değiştirme ve üretimi planlama esnekliği, iletişim teknolojilerinin de yardımıyla farklı mekanlarda üretimi programlama ve gerçekleştirme olanağını da sağlamaktadır. Bu teknolojiler henüz az sayıda firma tarafından kullanılmakla birlikte özellikle pazarlama ve dağıtım aşamalarında ileri teknolojiden yararlanma oranları artmaktadır (Eraydın ve Erendil, 1999).

1.2 TÜRKİYE'DE BÖLGESEL POLİTİKALAR

Bölgesel kalkınma, farklı dönemlerin bağlamına göre değişik biçimlerde ele alınmıştır. 1960'lı yılların en önemli hedefleri ulus devlet, refah devleti anlayışı ve ulusal kalkınmadır; böyle bir çerçevede bölgeler arası eşitsizliğin ortadan kaldırılması ulusal kalkınmanın en önemli koşulu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu dönemde, toplumsal gelişmelerin yönlendirilmesinde en önemli aktör devlettir ve refah devleti çerçevesinde, toplum içindeki eşitsizliğe engel olacak bölüşüm kanallarını planlayarak krizlere yol açmadan gelişmeyi sağlaması ve sürdürmesi beklenmektedir. Ancak bu dönemde sınırlı kaynakların kullanılmasında öncelik, etkinlik ve büyümeye verilirken, eşitsizliğin azaltılması sürecinin daha sonraki bir aşamaya bırakılması daha rasyonel bulunmaktaydı; dolayısıyla, bu sorunun çözümü için adım atılması gecikti ve refah devleti anlayışından da uzaklaşılmış oldu. Böyle bir süreç içinde kaynaklardan daha az yararlanan bölgeler kapasitelerini geliştirme olanağına sahip olamamışlar ve devletin yaptığı yatırımlar bu bölgelerin iç dinamiklerini harekete geçiremeyince, hem bölgede yaratılan sermaye hem de yaşam olanağı bulamayan insanlar bölge dışına göç etmişlerdir; bu durumun Türkiye'nin bazı bölgelerin kalkınmasında kilitlenmeye yol açtığı ve az gelişmişlik olgusunun bir kısır döngü içinde kemikleştiği söylenebilir.

1960'ların sonlarından itibaren dünya ekonomisinin içine girdiği kriz, teknolojik gelişmelerin de yardımıyla yeni üretim ve emek organizasyonuyla birlikte yeni küresel işbölümünü gündeme getirmiştir. Bilgi üretiminin önem kazandığı bu küreselleşme ortamında, artık bir yerin kaderi yalnızca o bölgenin ya da ülkenin verdiği kararlara bağlı olmaktan çıkmış, dünya ölçeğinde pek çok farklı aktörün etkileşimine açık hale gelmiştir. Bu çerçevede yerel yönetimlerin önemi artmış ve bölgelerin gelişmesi, ulus üstü ağlara dahil olabilme, göreli üstünlükler aracılığıyla rekabet edebilme, kurumsal gelişme, insan kapitalinin gelişmesi, girişimciliğin artması, yenilik yapabilme ve kendi kendini yönetebilme özelliklerine bağlanmıştır. Ulus devlet sınırlarının eski işlevlerini yitirmeye başlaması, refah devleti kavramının terk edilmeye başlanmasına ve bunun yerine birey odaklı toplumsal hedeflerin konmasına yol açmıştır. Bu hedeflerin en önemlileri ise yaşam kalitesinin geliştirilmesi ve yoksulluğun ortadan kaldırılmasıdır. Hedefler bu şekilde tanımlandığında, mekan önemini sürdürmekte ancak 'bölgeler arası eşitsizlik' kavramının yerine 'bölgesel gelişme' kavramı geçmektedir; diğer bir deyişle, eşitsizliği yaratan koşulların sorgulanması ikinci plana atılıp bölgedeki koşulların iyileştirilmesi, yoksulluğun önlenmesi ve temel gereksinimlerin karşılanması önemli hale gelmektedir. Ancak Avrupa Birliği perspektifinden bakıldığında, bölgeler arası eşitsizliğin azaltılması, bütünleşmenin sağlanması ve gelişmenin sıfır toplamlı olmayan bir oyuna dönüşmesi açısından vazgeçilmez hedefler olarak görülmektedir (Tekeli, 2004).

Sorun tek tek bölgelerin gelişme sorununa indirgendiğinde, gelişen bölgelerin başarı hikayelerinin incelenmesi önem kazanmakta ve başarıda etkili olmuş faktörler belirlenerek azgelişmiş bölgelerde uygulanabilir birtakım modellerin geliştirilmesine çalışılmıştır. Bu çerçevede tartışılması gereken en önemli konulardan biri, bu başarı hikayelerinin ve önerilen modellerin, sınırlı potansiyele sahip böl-

gelerin gelişmesinde ne kadar işe yarayacağıdır. Gelişmenin çoğunlukla bir bölgenin tarihsel olarak oluşmuş bağlam bağımlı yapılarındaki dinamiklere bağlı olarak ve çoğunlukla planlanmadan gerçekleştiği, bunun yanısıra, ortaya konan modellerin, gelişmiş bir bölgenin deneyiminden postrasyonalizasyon yoluyla elde edildiği düşünülürse, bu deneyimlerin kapsamlı bir model oluşturabilmesi ve az gelişmiş bir bölgede operasyonel olabilmesi zordur. Dolayısıyla, bunların ancak gelişmeye başlamış bir bölgenin gelişmesinin nasıl sürdürüleceği konusunda bir açıklama getirmesi beklenebilir. Bölgeler, kendi tarihinden gelen ve yıllar içinde ulusal ve uluslararası işbölümü içinde edinmiş olduğu rollere bağlı olarak farklı özgünlüklere sahiptir. Kimi bölgeler belirli bir dönemin öncelikleri ve sağladığı olanaklar doğrultusunda varolan potansiyellerini bu yönde kullanarak gelişme şansını yakalayabilirler. Örneğin, ihracata yönelik politikaların gündeme geldiği dönemde, devletin çeşitli destekleme ve teşvik politikalarının da katkısıyla Denizli, Gaziantep gibi bölgeler, özellikle tekstil alanında gerçekleştirilen teknolojik yenilenmeyle dünyaya entegre olma ve varolan potansiyellerini hayata geçirme şansına sahip olmuşlardır.

Ancak sorun çoğu zaman varolan bir potansiyelin açığa çıkarılması ve gelişmenin sürdürülmesinde değil başlatılmasında ortaya çıkmaktadır. Zira bu modeller bir bölgenin neden geri kaldığına, ya da neden kilitlenmiş olduğuna açıklık getirememektedir. Özel kaynakları olmayan, sınırlı bir beceri ve bilgi düzeyinde bir nüfusa sahip bir bölgenin kilitlendiği durumda, kendi iç dinamikleriyle gelişmesini beklemek neredeyse hayal olmaktadır. Dolayısıyla, bu modellerde kullanılan bir takım önerilerin söz konusu olabilmesi için, kilitlenmiş bölgelerin dışarıdan kışkırtılması gereğini de kabul etmek ve devletin bu konudaki önemli işlevini tartışmak gerekmektedir. Bu çerçevede devletin, bölgeler arası rekabetin yıkıcı hale gelmemesi, gereksiz yatırımlarla atıl kapasitenin oluşmaması, gelişmenin bütün bölgeler tarafından paylaşılmasının sağlanması ve sıfır toplamlı olmayan bir dönüşümün sağlanması açısından çok önemli bir koordinasyon işlevini yüklenmesi gerekmektedir. Bu boyut söz konusu olduğunda, hangi siyasal öncelikler ve tercihler çerçevesinde ve ne tür araçlarla müdahale edileceğinin düşünülmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kalkınma ivmesinin nasıl yaratılacağı, devlet dışında hangi aktörlerin buna ön ayak olacağı, bunların harekete geçirilmesi için ne tür tedbirlerin alınması gerektiği ve ne tür kurumsallaşmalara gidilmesi gerektiği, öncelikli alanlar olarak ortaya çıkmaktadır (Tekeli, 2004; Pınarcıoğlu ve Işık, 2005).

2 AB'YE UYUM SÜRECİNDE TÜRKİYE

Bu bölümde, Türkiye'nin özellikle 1980'lerden sonra ihracata yönelik sanayileşme politikalarıyla birlikte dünyaya entegrasyon çabalarında geldiği aşama, bu süreç içindeki kazanımları ile birlikte ortaya çıkan olumsuzluklar ve kriz potansiyeli taşıyan yönleri incelenecektir. Bu çerçevede, Türkiye'nin yıllar içinde üretiminde ortaya çıkan değişimler, ihracat potansiyeli, ihraç ettiği ürünlerde görülen değişim, mevcut durumda ihracat yaptığı ülkeler ve özellikle AB'ye uyum çerçevesinde geleceğe yönelik değişim beklentileri tartışılacaktır. Böyle bir tartışmanın TR83 Bölgesi açısından da bir takım olanaklara işaret etmesi yönünden önemli olduğu düşünülmektedir.

2.1 TÜRKİYE'DE 1980 SONRASI SANAYİ POLİTİKALARI VE TEMEL EKONOMİK GÖSTERGELER

Bilindiği gibi, 1980'li yıllar, ihracata dayalı sanayi politikalarının gündeme geldiği ve dünya ile bütünleşme yollarının arandığı bir dönem olmuştur. Yeni koşullar, farklı üretim birimlerinin, küreselleşmenin getirdiği olanaklar ve devletin sağladığı kredi ve teşviklerin katkısıyla, farklı üretim ve emek örgütlenmeleri içine girmelerine ve küresel üretim ağlarına eklemlenmelerine yol açmıştır. Dünya pazarlarında yer alma, pek çok gelişmekte olan

ülke ekonomilerinde görüldüğü gibi, daha çok emek yoğun sektörler ve katma değeri düşük, standart ürünler aracılığıyla gerçekleşmiştir; dolayısıyla, ihracata yönelik sanayi politikalarına geçiş aşamasında en önemli sektörlerin başında tekstil ve konfeksiyon gelmektedir.

Dünya pazarında rekabet, tasarım ve kaliteden çok ucuz üretime dayanmaktadır. 1981-87 döneminde ithalat kısıtlamaları kaldırılarak dışa açılma ve dünya pazarlarına mal ve finans piyasalarında eklemlenme sağlanmaya çalışılmıştır. Bu dönemde mal ve hizmet ihracatını artırmaya yönelik olarak yoğun kredi ve teşvik uygulamaları gerçekleştirilmiş, ithalat üzerindeki kotalar kaldırılmış, tarifeler yenilenmiş ve döviz fiyatlarındaki yükselme ile rekabet gücü sağlanmaya çalışılmıştır. 1989'da kambiyo rejiminin tümüyle serbestleştirilmesiyle birlikte, dışa açılma politikaları son aşamasına getirilmiştir (Yeldan, 2001; Boratav, Türel ve Yeldan, 1996; Boratav, 1988; Eraydın ve Erendil, 2002).

İhracata yönelik üretimin artırılmasında etkili olan iki önemli faktörden biri doğrudan devlet desteği, diğeri ise emek maliyetlerinin düşürülmesidir (Şenses, 1989). 1980'lerin başında ihracata yönelen sektörlere verilen devlet desteği, toplam üretim maliyetlerinin yüzde 20'sine ulaşmıştır. 1980 sonrasında emek örgütlenmelerinin ve sendikaların gücünün azaltılmasıyla birlikte reel ücretlerde ciddi bir gerileme yaşanmıştır. 1990'lı yıllarda ise belirli dönemlerde ücret artışları görülmekle birlikte, genel eğilim reel ücretlerin düşmesi şeklindedir. Buradaki ilginç nokta, aynı dönemde tüm sektörler bazında emek üretkenliğinin artış göstermesidir (Yeldan, 2001; Boratav, Yeldan ve Köse, 2000; Yentürk, 1997). Bu durum, pek çok sektörde gözlenen teknolojik yenilenmenin yanı sıra üretim ve emek örgütlenmesindeki değişimlerle de açıklanabilir.

1980 sonrasında ihracatın artırılmasına yönelik olarak kurulan dış ticaret şirketleri, küçük ve orta büyüklükteki firmaların oluşturduğu birlikler ve sektörel dış ticaret şirketlerinin de katkısıyla pek çok firma ihracata yönelmiştir (Eraydın, 1993). 1980'li yıllarda gündeme gelen ihracata yönelik politikaların getirdiği dönüşümleri henüz gerçekleştirememişken, mevcut ve dışarıdan aktarılan kaynakları etkin olarak kullanamayan ve rekabet gücünü yeterince geliştiremeyen Türkiye ekonomisi, 1990'lı yıllardan başlayarak süreklilik kazanan bunalımlarla karşı karşıya kalmıştır. Ülkeler arası ticaret engellerinin azaltılması, sermaye ve mal akışının artması dünyanın farklı bölgeleri arasındaki bağımlılığı arttırmaktadır.

Dünya ekonomisinde yaşanan durgunluk ve Körfez krizi gibi dış faktörlerin yanı sıra, ülkemizde yaşanan yüksek enflasyon, kamu açıkları, artan iç ve dış borç stoku gibi sorunların sonucunda 1994 yılında yaşanan ekonomik kriz sonrasında 5 Nisan Kararları olarak bilinen bir dizi tedbir gündeme gelmiştir. Yapılan yüksek oranlı devalüasyon dış piyasalardaki rekabet gücünün artmasına neden olmuş ve ihracat 1994 yılında yüzde 18, 1995 yılında yüzde 19,5 düzeyinde artmıştır. 90'lı yıllarda iki önemli gelişme yaşanmıştır; bunlardan birincisi, uluslararası ticaretin serbestleşmesinin sağlanması amacıyla İkinci Dünya Savaşı sonrası başlayan GATT sürecinin tamamlanması ve 1995 yılında oluşturulan Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik, ikincisi de 1996 yılında AB ile girilen Gümrük Birliği'dir. Bu gelişmelerden sonra ihracatı teşvik etmek üzere yapılan doğrudan ve nakdi teşvikler kaldırılmış ve uluslararası yükümlülüklerimize uygun olarak "İhracatta Devlet Yardımları" programları Haziran 1995'ten itibaren uygulamaya konulmuştur; Ayrıca, AB gümrük kodu ile uyumlu "Dahilde İşleme Rejimi", 1.1.1996 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bütün bu gelişmeler, yeni olanaklar ortaya çıkarmakla birlikte rekabeti hızlandırmakta ve farklı üretim birimlerinin yeni koşullar karşısındaki kırılganlığını arttırmaktadır. Pek çok gelişmekte olan ülkede görüldüğü gibi, bir yandan ülke ekonomilerinin kendilerini dış olumsuz gelişmelerden koruma mekanizmaları zayıflamakta, öte yandan da artan rekabet ortamında güçlü bir yapıya sahip ol-

mayanlar, giderek daha sık karşılaşılan ekonomik durgunluk ve bunalım dönemleri yaşamaktadır (Eraydın ve Türkün-Erendil, 2002). 1997 yılında Asya ülkelerinde ve 1998 yılında Rusya'da ortaya çıkan krizin etkileri 1999 yılında sanayi üretimi, kapasite kullanımı, istihdam ve ihracat üzerinde görülmektedir. Ayrıca 1999 yılı Ağustos ayında yaşanan ve ülkenin sanayi bölgelerini etkileyen deprem durgunluğun artmasına neden olmuştur. Bu krizler, IMF destekli makro ekonomik programların devreye sokulmasıyla sonuçlanmış; ancak Kasım 2000 ve Şubat 2001'de iki önemli kriz daha yaşanmıştır. 2001 yılında döviz kuru ve faiz oranlarındaki aşırı dalgalanmalar sonucunda yatırım ve tüketim harcamalarında daralmaların meydana gelmesi sonucunda 2001 yılı GSMH'sında yüzde 9,5'lik bir düşüş yaşanmıştır. İç piyasadaki daralma ve 2001 yılında gerçekleştirilen devalüasyonla birlikte üreticilerin dış pazarlara yönelimi artmış ve yine bu dönemde bölge ülkeleri ile ticaretimizin geliştirilmesine yönelik olarak "Komşu ve Çevre Ülkeler Stratejisi" uygulamaya konmuştur. Dünya ekonomisindeki olumsuzluklara rağmen, 2002 yılı bir toparlanma yılı olmuştur; 2002 yılı GSMH'sinde yüzde 7,9, sanayi üretiminde yüzde 9,4 düzeyindeki artışlar ekonomik canlanmayı yansıtmaktadır (DPT, 2005-5). Daha sonraki yıllarda ise büyüme devam etmiş ve Ek 7 Tablo 1'de görüldüğü gibi 2003'ün ve 2004'ün ilk 9 ayı karşılaştırıldığında imalat sanayinde yüzde 11,4, ticarette yüzde 13,3 düzeyinde bir artış yaşanmıştır; 2003 yılı son döneminden itibaren artan inşaat sektörü katma değeri, kamu sektörü inşaat harcamalarının kısılması sonucunda 2004 yılının üçüncü çeyreğinde yüzde 1 oranında azalmıştır. GSMH ise bu dönemde yüzde 9,7 artmıştır (DPT, 2005-5).

Ek 7 Tablo 2'de ise, 1980'den itibaren Türkiye'nin ithalat ve ihracatında yaşanan gelişmeleri ve kapasite kullanım oranlarındaki değişmeleri göstermektedir. Görüldüğü gibi ihracat değeri 1980'de 2 910 milyon dolardan, 1990'da 12 959 milyon dolara yükselmiştir. Daha sonraki yıllar içinde de kriz dönemleri dışında artışların sürdüğü izlenmektedir. İhracat 1995'te 21 637 milyon dolara ve 2000'de 27 775 milyon dolara çıkmıştır. 1997 ve 1998 yıllarında Asya ülkelerinde ve Rusya'da yaşanan krizler özellikle bu pazara yapılan ihracatı etkilemiş ve krizin ilk önemli etkileri 1998 ve 1999 yıllarında ciddi bir şekilde hissedilmiştir. 2001 yıllında yaşanan krizlerin ardından özellikle 2003-2004 yıllarında ihracatın arttığı ve 2004 yılında 62 774 milyon dolara ulaştığı görülmektedir. İhracatın ithalata oranlarına bakıldığında, bu oranların yıl-

EK 7 Tablo 1 Sektörel Büyüme Hızları

Bir Önceki Yılın Aynı Dönemine Göre Değişme

	Yıllık			2004			2003	2004
	2001	2002	2003	I. Ç	II. Ç	III. Ç	9 aylık	9 aylık
Tarım	-6,5	6,9	-2,5	-7,5	3,4	-1,6	-0,4	-1,2
Sanayi	-7,5	9,4	7,8	10,3	14,9	6,6	7,3	10,5
İmalat	-8,1	10,4	8,6	11,3	16,1	7	8,1	11,4
Hizmetler	-7,7	7,5	6,7	11,4	13,9	6,1	6,3	10,1
İnşaat	-5,5	-5,6	-9	2,9	0,2	-1	-12,8	0,4
Ticaret	-9,4	11	8,1	16,3	19,1	7,1	7,7	13,3
Ulaştırma	-5,3	6	8,4	4,3	10,7	3,8	8,6	6,1
İth.Vergisi	-25,1	24,7	22,6	33,8	33,2	20	22,1	28,4
GSYİH	-7,5	7,9	5,8	10,1	13,4	4,5	5,7	8,7
GSMH	-9,5	7,9	5,9	12,4	14,4	4,7	5,4	9,7

Kaynak: DPT (2005-5).

lar içinde değişim gösterdiği gözlemlenmektedir. Ancak özellikle TL'nin yabancı paralar karşısında değer kaybettiği 1994 ve 2001 yıllarında ithalatta ciddi gerilemeler olduğu, bunun da ihracat/ithalat oranında yükselmelere neden olduğu ve yüzde 75'in üzerine çıktığı görülmektedir. 2004 yılında bu oran yüzde 64,6'dır. Kapasite kullanım oranları da, yine krizlerle bağlantılı olarak değişmekle birlikte, genel olarak yüzde 60-80 arasında değer almaktadır. 1980'den itibaren incelendiğinde, en yüksek kapasite kullanım oranına yüzde 84'le 2004'te ulaşıldığı görülmektedir ve bu değer de ekonomideki canlanmayı yansıtmaktadır (Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2005).

EK 7 Tablo 2 Yıllar İtibarıyla Başlıca Ekonomik Göstergeler

	Milyon Dolar									
	İhracat	Değişim (yüzde)	İthalat	Değişim (yüzde)	Denge	Hacim	İhracat/ İthalat (yüzde)	Büyüme hızı (yüzde)	$/TL	Kapasite kullanım oranı
1980	2 910	-	7 909	-	-4 999	10 819	36,8	-1,1	76	55,2
1981	4 703	61,6	8 933	13,0	-4 230	13 636	52,6	4,2	120	56,7
1982	5 746	22,2	8 843	-1,0	-3 097	14 589	65,0	4,6	164	59,4
1983	5 728	-0,3	9 235	4,4	-3 507	14 963	62,0	3,3	228	60,3
1984	7 134	24,5	10 757	16,5	-3 623	17 891	66,3	5,9	369	74,3
1985	7 958	11,6	11 343	5,5	-3 385	19 301	70,2	5,1	525	70,3
1986	7 457	-6,3	11 105	-2,1	-3 648	18 561	67,1	8,1	680	70,0
1987	10 190	36,7	14 158	27,5	-3 968	24 348	72,0	9,8	860	78,2
1988	11 662	14,4	14 335	1,3	-2 673	25 997	81,4	1,5	1 426	74,8
1989	11 625	-0,3	15 792	10,2	-4 167	27 417	73,6	1,6	2 125	72,8
1990	12 959	11,5	22 302	41,2	-9 343	35 261	58,1	9,4	2 613	75,2
1991	13 593	4,9	21 047	-5,6	-7 454	34 640	64,6	0,3	4 182	74,0
1992	14 715	8,2	22 871	8,7	-8 156	37 586	64,3	6,4	6 883	76,4
1993	15 345	4,3	29 428	28,7	-14 083	44 773	52,1	8,1	11 008	79,6
1994	18 106	18,0	23 270	-20,9	-5 164	41 376	77,8	-6,1	29 764	72,9
1995	21 637	19,5	35 709	53,5	-14 072	57 346	60,6	8 0	45 918	78,6
1996	23 224	7,3	43 627	22,2	-20 402	66 851	53,2	7,1	81 544	78,0
1997	26 261	13,1	48 559	11,3	-22 298	74 820	54,1	8,3	152 161	79,4
1998	26 974	2,7	45 921	-5,4	-18 947	72 895	58,7	3,9	261 293	76,5
1999	26 587	-1,4	40 671	-11,4	-14 084	67 258	65,4	-6,1	419 542	72,4
2000	27 775	4,5	54 503	34,0	-26 728	82 278	51,0	6,3	626 486	75,9
2001	31 334	12,8	41 399	-24,0	-10 065	72 733	75,7	-9,5	1 228 837	70,9
2002	36 059	15,1	51 554	24,5	-15 495	87 613	69,9	7,9	1 511 055	75,4
2003	47 253	31,0	69 340	34,5	-22 087	116 593	68,1	5,9	1 502 995	78,4
2004	62 774	32,8	97 161	40,1	-34 388	159 935	64,6	4,7 (1)	1 429 778	84,0 (2)
2005		...	...	...	...	...	...	...	1 356 542 (3)	...

(1) 2004 Q3. (2) Aralık, 2004. (3) 2005 Ocak ayı ortalaması (T.C.M.B. Satış Kuru).

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı (2005), DPT (2003-6).

Bu süreç içinde Türkiye'deki işsizlik oranları incelendiğinde, bu oranın 1990-96 döneminde yüzde 8'den yüzde 6'ya düştüğü, ancak bu yıldan sonra artarak 1999'da yüzde 7,7'ye, 2001'de ise yüzde 8,7'ye yükseldiği görülmektedir. Özellikle 2000 ve 2001 yılındaki krizlerle birlikte, işsizlik 2002'de yüzde 10,3, 2003'de yüzde 10,5'e ulaşmıştır. 2004'ün ilk çeyreğinde yüzde 12,4 olan işsizlik aynı yılın üçüncü çeyreğinde yüzde 9,5 düzeyine inmiş ancak dördüncü çeyrekte yine yüzde 10'a çıkmıştır. Bu oran hala çok ciddi bir işsizliğe işaret etmekte ve çözüm beklemektedir (DİE, 2003-8).

2.2 TÜRKİYE-AB İLİŞKİLERİ VE DEĞİŞİM BEKLENTİLERİ

Türkiye, yıllar içinde Kopenhag Ekonomik Kriterleri'ne uyum yönünde oldukça önemli adımlar atmıştır. Ekonomik ve Sosyal Konseyin kurulması, Merkez Bankası'nın daha bağımsız bir yapıya kavuşturulması, bankacılık, elektrik ve doğal gaz piyasalarının uluslararası normlar dikkate alınarak yeniden düzenlenmesi gibi konularda pek çok yasal düzenleme gerçekleştirilmiş ve ekonomideki yapısal bozuklukların giderilmesine yönelik başlatılan reformlarda önemli aşamalar sağlanmıştır. Kopenhag Ekonomik Kriterleri ana hatlarıyla, işleyen bir piyasa ekonomisinin varlığı ile AB içerisindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleriyle baş edebilme kapasitesi olarak tanımlanmaktadır. İşleyen bir piyasa ekonomisinin varlığını destekleyen ve gelişme sağlanmaya çalışılan ana unsurlar, dış ticaretin serbestleştirilmesi, fiyatların serbestleştirilmesi, yani kamunun ekonomideki ağırlığının azaltılması, özelleştirme, bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması ve piyasaya giriş çıkış serbestliğinin sağlanmasıdır.

Birlik içindeki rekabet baskısı ve piyasa güçleriyle baş edebilmenin en önemli unsurları ise, makro ekonomik istikrarın sağlanarak enflasyon, faiz oranları ve para stokunun düşürülmesi ve hızlı büyümenin başarılması, doğrudan yabancı sermaye yatırımlarını özendirmek üzere yatırım ortamının iyileştirilmesi, iş ortamının iyileştirilmesi için vergi adaletinin sağlanması, vergi kaçağı ve kayıt dışı ekonominin engellenmesi, istikrar sağlayan en önemli unsurlardan sayılan küçük ve orta boy işletmelerin (KOBİ) desteklenmesi, düzenleyici reformlar ve kurumların geliştirilmesi, saydamlık, hesap verme ve denetim ilkelerine dayalı kamu reformunun gerçekleştirilmesi ve AB ile ticaretin geliştirilmesi olarak sıralanmaktadır. Nitekim, Gümrük Birliği öncesi toplam ticaret hacmi içerisinde yaklaşık yüzde 47 dolaylarında olan AB ile ticaret hacmi, gümrük birliği sonrasında yüzde 50'nin üzerine çıkmış olup, 2003 yılında AB ile gerçekleşen toplam ticaret yaklaşık 56 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır (DPT, 2004-15).

AB ile müzakerelerin 2005 yılı içerisinde başlaması ve AB üyeliğinin gerçekleşmesi ile birlikte Türkiye'de yaşanan siyasi ve ekonomik istikrarın daha da güçleneceği beklenmektedir. Bu bağlamda, yatırımların artacağı, yabancı sermaye girişinin hızlanacağı, istihdam olanaklarının ve büyüme hızının artacağı ön görülmekte ve Türkiye'nin diğer AB üyesi ülkelerle arasındaki gelişmişlik farkını azaltacağı düşünülmektedir. DPT'nin AB üyeliğinin Türkiye ekonomisine etkilerini tahmin etmeye yönelik olarak yaptığı çalışmada, ileriye yönelik projeksiyonlar için iki senaryo oluşturulmuştur. Her iki senaryoda da AB'nin bir sonraki bütçe döneminin başlangıcını teşkil eden 2014 yılı kritik bir yıl olarak varsayılmıştır.

AB'ye üyeliğin Türk ekonomisine etkilerinin sınırlı olacağı varsayımıyla yapılan baz senaryoda, 2004 yılı itibarıyla Türkiye'nin GSYİH'sının AB-25'in toplam GSYİH'sının yüzde 2,4'ü seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir. Baz senaryoya göre, AB üyeliğinin getireceği olumlu ekonomik etkiler sonucunda, Türkiye'nin GSYİH'si 2014 yılında AB-25 GSYİH'sının yüzde 4'ü seviyesine çıkacağı tahmin edilmektedir. 2004-2020 döneminde Türkiye ekonomisinde gerçekleşecek yıllık ortalama yüzde 6,2 oranındaki büyüme ile, 2020 yılında AB-25 GSYİH'sının yüzde 5,4'ü oranında bir GSYİH'ye ulaşması ve 2004 yılında cari fiyatlarla 241 milyar euro olan GSYİH'nin, 2020 yılında yaklaşık 1 139

milyar euro tutarına ulaşacağı beklenmektedir. AB'ye üyeliğin Türk ekonomisine etkilerinin yüksek olacağı varsayımıyla hazırlanan ikinci senaryoya göre ise, 2014 yılında Türkiye'nin GSYİH'sı AB-25'in GSYİH'sının yüzde 4,2'si, 2020 yılında ise, AB-25'in GSYİH'sının yüzde 6'sı seviyesinde olacağı tahmin edilmektedir. 2004-2020 döneminde yıllık ortalama yüzde 6,8 oranında büyümenin gerçekleşeceği ve 2004 yılında cari fiyatlarla 241 milyar euro olan GSYİH'nin, 2020 yılında yaklaşık 1 251 milyar euro tutarına ulaşacağı beklenmektedir (DPT, 2004-15).

AB'yse geçişle birlikte benzer olumlu gelişmelerin kişi başına gelirde ve işsizlik oranlarında yaşanacağı tahmin edilmektedir. Mevcut durumda Türkiye'de kişi başına milli gelir cari fiyatlarla AB-25 ortalamasının yüzde 15,1'i seviyesindedir. Türkiye'de kişi başına milli gelirin, baz senaryoya göre 2014 yılında AB-25'in yüzde 22,9'una, 2020 yılında ise yüzde 29,7'sine yükseleceği, yüksek senaryoya göre ise, kişi başına milli gelirin 2014 yılında AB-25 ortalamasının yüzde 24,5'ine, 2020 yılında da yüzde 32,6'sına ulaşması beklenmektedir. Bunun yanı sıra yatırımların artması ve büyümenin gerçekleşmesi sonucunda istihdamın büyük ölçüde artacağı da tahmin edilmektedir. İşsizliğin baz senaryoya göre 2014 yılında yüzde 9,5'e, 2020 yılında ise yüzde 8,6'ya gerilemesi beklenmektedir. Yüksek senaryoya göre ise, işsizlik oranının 2014 yılında yüzde 7,3'e, 2020 yılında ise yüzde 5,4'e düşeceği tahmin edilmektedir (DPT, 2004-15). Bütün bu beklentiler ışığında, Türkiye'nin AB'ye entegrasyon aşamasında politikalarını ve stratejilerini, hem ihracatın artırılması, yeni pazar olanaklarının araştırılması ve katma değeri yüksek ürünlerde rekabet edebilecek düzeye gelinmesi yönünde geliştirmesi hem de yurt içinde gelir artışıyla birlikte ortaya çıkacak talep artışına göre düzenlemesi gerekecektir.

3 TÜRKİYE'NİN VE BÖLGENİN DIŞ TİCARETİ

3.1 TÜRKİYE'NİN İHRACATINDA ÖNEMLİ ÜLKELER VE POTANSİYEL PAZARLAR

Türkiye sanayisinin mevcut durumunu, zayıf ve kuvvetli yönlerini saptamak önemli olmakla birlikte, geleceğe yönelik gelişme hedefleri ve ihracat potansiyeli ile ilgili bir takım öngörülerde bulunmak için, ihracat yapılabilecek ülkelerin ve sektörlerin neler olduğunun da çıkarılması gerekmektedir. Bu nedenle bu bölümde ilk önce Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı ülkeler ve ihraç edilen mal grupları incelenecek, daha sonra da özellikle TR83 Bölgesi açısından önemli olabilecek pazarların durumları ve potansiyel olarak önemli olabilecek ürünler incelenecektir.

Türkiye'nin ihracatının en önemli sorunlarından birisi, sınırlı pazarlara ve sektörlere bağımlı olmasıdır. Ancak yıllar içinde özellikle sektörler açısından bir değişim görülmektedir. EK 7 Tablo 3'den izlenebileceği gibi, ihracatta tarımsal ürünlerin payı azalırken sanayinin payı artmakta, aynı zamanda da sanayi ürünleri içinde dokuma ve hazır giyimin payı düşerken, makine ve ulaşım araçlarının payı yükselmektedir. 1996'da yüzde 37,89'la en yüksek ihracat payına sahip dokuma ve hazır giyim sektörünün payı 2004'te yüzde 28'e düşmüştür. Buna karşılık makine ve ulaşım araçlarının payı yüzde 12,97'den yüzde 29,07'ye yükselmiştir. Bunun daha ayrıntılı incelemesini 2003 ve 2004 yıllarındaki değişimi gösteren EK 7 Tablo 4'ten izlemek mümkündür. 2004 yılında imalat sanayi ürünleri ihracatı 2003 yılına göre yüzde 33,4, tarım-ormancılık ürünleri ihracatı ise yüzde 19,9 oranında artmıştır. Bu dönemde özellikle, kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları, kazanlar, makineler, mekanik cihazlar, elektrikli makine ve cihazlar, demir ve çelik ürünleri ihracatında önemli artışlar görülmüştür. Diğer bir deyişle, ihracatta katma değeri yüksek ürünlere geçiş aşamasına

girdiğimiz ancak bunun desteklenerek devam etmesi gereğinden söz etmek gerekir.

2000 yılından itibaren dünya ekonomisinde ABD, Avrupa ülkeleri ve Japonya gibi gelişmiş ülkeleri de kapsayan bir yavaşlama gözlenmiş ve bu ülkelerin gelişmekte olan ülkelerden ihracat talebi yüzde 10 düzeyinde gerilemiştir. Türkiye'nin ihracatının önemli bir bölümünün yönlendiği bu pazarlardaki daralma sonucunda ülke ekonomisinde sıkıntılar yaşanmış ve ihraç pazarlarının çeşitlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. 2004'te yayımlanan DTÖ raporuna göre 2003 yılında dünya üretim hacminin yüzde 2,5, ticaret hacminin ise yüzde 4,5 artması bir iyimserlik yaratmasına rağmen pazarların çeşitlenmesi en önemli hedeflerden biridir. 2003 yılında Asya bölgesinde yer alan ülkelerden bazılarının ticaret performansının dünya ortalamalarının çok üzerine çıktığı görülmektedir; bu ülkelerin ihracat ve ithalatları sırasıyla yüzde 10 ve yüzde 12 düzeylerinde artmıştır. Bunun yanı sıra son yıllarda ciddi sorunlarla karşılaşan ve istikrarsızlaşan Ortadoğu ülkelerinde ticaret hacmi dünya ortalamasının çok altındadır (İGEME, 2004).

EK 7 Tablo 5'de ise ihracat yaptığımız ülkelerin payları görülmektedir. 2004 yılı değerlerine bakıldığında, ihracatın yüzde 56,6'sı Avrupa Birliği ülkelerine yönelmektedir ve 2003-2004 yıllarında yüzde 44,6 düzeyinde artmıştır. AB ülkelerinde genelde büyük marketler ve pazarlama şirketleri ürünü toptan satın almakta, kendilerine bağlı olarak çalışan alt gruplara, perakendeci şirketler kanalıyla pazarlamaktadır. Bu nedenle üretilecek ürünlerin AB ülkelerinde dağıtım ağı bulunan şirketler kanalıyla pazarlanması daha kolay olmaktadır. Buradaki en önemli darboğaz, aynı kalitede, büyük kütlesel üretimin gerçekleştirilmesi ve ilgili şirketler kanalıyla tüketiciye sunulması için gerekli alt yapının bölgede ve ürünün ihraç edileceği ülkede oluşturulmasıdır. Bu ülkeler içinde 2003 yılında en fazla ihracat yaptığımız ülke yüzde 16,0 ile Almanya'dır; 2004 yılında Ocak-Kasım arasında yüzde 15,7 artış göstermiş ve 7,9 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Almanya'dan sonra ihracatta en önemli ülkeler İngiltere, İtalya ve ABD'dir; ihracatta 2004'ün ilk 11 ayında sırasıyla yüzde 8,8, yüzde 7,3 ve yüzde 7,8'lik paylara sahip bulunmaktadırlar (Dış Ticaret Müsteşarlığı, 2005).

Komşu ya da yakın ülkelere yapılan ihracatın çok düşük seviyelerde kaldığı, EK 7 Tablo 6'dan izlenebilmektedir. Dünyanın pek çok ülkesinde komşularla ya da yakın ülkelerle dış ticaret ilişkileri, taşımacılık maliyetlerinin düşük olması, tüketim alışkanlıklarında benzerlik, kültürel farklılıkların ve anlaşmazlık riskinin daha az olması nedenlerine bağlı olarak yoğunluk göstermektedir. Ayrıca, bu ticaret akışını kolaylaştırmak için birbirine yakın ya da komşu ülkeler bir takım bölgesel entegrasyonlar gerçekleştirmektedirler. Ancak Türkiye'nin en fazla ihraç ilişkisi bulunan ülkeler arasında komşu ve yakın ülkelerin payının oldukça düşük olduğu gözlenmektedir. Örneğin Türkiye'nin 2004 yılında Orta Doğu ülkeleri ile ihracatı toplam ihracatın ancak yüzde 11,6'sı düzeyindedir. Karadeniz Ekonomik İşbirliği'ne dahil ülkelere yapılan ihracat yüzde 11,5, Türk Cumhuriyetleri'ne yapılan ihracat ise yüzde 1,8'lik bir paya sahiptir. Bütün bu oranlar, yapılan anlaşmalar çerçevesinde yakın ve komşu ülkelerle dış ticaret ilişkilerinin geliştirilmesinin gereğini ortaya koymaktadır.

EK 7 Tablo 6, komşu ülkelerle ihracatın yıllar içinde izlediği seyri yansıtmaktadır; 1980'de komşu ülkelere ihracat Türkiye toplam ihracatının sadece yüzde 0,93'ü düzeyindeyken 1988'de yüzde 21,15'e ulaşmıştır. Ancak daha sonraki yıllarda bu oranın düştüğünü ve 2003 yılında Türkiye'nin toplam ihracatı içinde yüzde 7,34'lük bir paya sahip olduğu görülmektedir. 2003 yılında en fazla ihracat yapılan komşu ülkeler, Irak ve Yunanistan olmuştur. EK 7 Tablo 6'da ise yakın ülkelerle yapılan ihracatın 1997-2003 yılları arasında değişimi verilmektedir. Yakın ülkelerle ihracatın bu dönemde toplam ihracat içinde yüzde 13,19'dan yüzde 8,64'e düştüğü görülmektedir; özellikle Rusya'ya yapılan ihracatın bu yıllar içinde yüzde 7,83'den yüzde 2,89'a düşmesi bunda etkili olmaktadır. Bu

dönemde bir tek İsrail'e yapılan ihracatta yüzde 1,49'dan yüzde 2,29'a doğru bir artış gözlenmiştir ancak ulaşılan düzey hala çok düşüktür.

Özellikle Ortadoğu'nun istikrarsız siyasi yapısı, son 10-15 yıl içinde yaşanan krizler ve savaş durumu, ilişkileri kesintiye uğratmakta ve ihracatın geliştirilmesinde engel oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra, Doğu Avrupa'da yer alan ve SSCB'nin dağılması ile ortaya çıkan ülkeler de, serbest piyasa ekonomisine geçiş aşamasındadırlar ve çeşitli altyapı eksiklikleri, ekonomik yapılarındaki zayıflık ve alım gücündeki düşüklük, bu ülkelere yapılan ihracatın yüksek seviyelere ulaşmasını engellemektedir. Bu ülkelerden AB ile entegrasyon sürecinde olan ülkelerle imzalanan Gümrük Birliği'nin koşulu olarak STA'lar imzalanmış ve ikili ilişkilerde gelişmeler yaşanmıştır ancak yeterli olmadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, Türkiye'nin ihracatının büyük bir bölümünün gerçekleştirildiği gelişmiş pazarların 2000 yılından itibaren bir durgunluğa girmesi, sorunlara yol açmaktadır. Dolayısıyla, daha yüksek büyüme oranlarına sahip, gelişmekte olan ülke pazarları ve enerji yönünden zengin bölge ülkeleri, ihracat açısından önem verilmesi gereken pazarlar olmaktadır. 2002 yılında Dünya Bankası'nın yaptığı sınıflamada Türkiye'nin komşu ve yakın pazarlarından yalnızca Yunanistan ve İsrail yüksek gelirli ülkelerdir; Romanya, Bulgaristan, İran, Irak, Suriye, Rusya ve Ukrayna düşük orta gelir statüsünde, Azerbaycan ve Gürcistan ise düşük gelirli ülkeler statüsündedir; dolayısıyla bu durum ihracat potansiyelini sınırlayan faktörler olarak ortaya çıkmaktadır (İGEME, 2004). Dolayısıyla bu ülkelerde yeni pazar nişlerinin araştırılması, bu ülkelerin ithal ettiği ürünlerin incelenerek bu yönde pazar araştırmaları yapılması, rekabetçi üstünlük sağlanabilecek ürünlerin saptanması ve bu doğrultuda üretime yön verilmesi, hem ülke ekonomisi hem de TR83 Bölgesi için önerilecek gelişme kanallarını saptamak açısından önem kazanmaktadır.

Serbest ticaret politikalarının benimsenmesiyle ihracatta çok ciddi artışlar yaşanmıştır ancak 2003 yılında Türkiye'nin dış ticaret hacminin toplam dünya ticareti içindeki payı sadece yüzde 0,76 düzeyindedir ve ihracat performansının henüz istenilen düzeye ulaşmadığı görülmektedir. Aynı yıl içinde, AB ülkelerinin durumu incelendiğinde Almanya'nın toplam dünya ticareti içindeki payının yüzde 8,84, Fransa'nın yüzde 4,73, İtalya'nın yüzde 3,77, İspanya'nın yüzde 2,37, Yunanistan'ın ise yüzde 0,33 olduğu görülmektedir. Yunanistan'ın payı Türkiye'den düşüktür ancak Türkiye'nin nüfusu 2003'de 70 milyon civarında olmasına rağmen Yunanistan'ın nüfusu 11 milyondur. Türkiye'nin aldığı pay, gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan yeni AB üyesi ve diğer aday ülkelerle karşılaştırıldığında yalnızca Polonya'nın yüzde 0,84 ile Türkiye'nin payının üzerine çıktığı, diğer ülkelerin çok daha düşük paylara sahip olduğu görülmek-

EK 7 Tablo 3 Yıllar ve Ürün İtibarıyla İhracat, 1996-2004

(bin Dolar)

	1996		1997		1998		1999		2000		2001		2002		2003		2004	
	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde
Tarımsal Ürünler	4 948 640	21,31	5 470 485	20,83	5 052 754	18,73	4 441 540	16,71	3 855 275	13,88	4 348 783	13,88	4 052 177	11,24	5 257 071	11,13	6 434 522	10,25
Madencilik Ürünleri	991 091	4,27	991 888	3,78	1 033 685	3,83	1 078 258	4,06	1 157 332	4,17	1 235 923	3,94	1 497 038	4,15	2 011 127	4,26	2 813 376	4,48
Sanayi	17 256 328	74,30	19 769 169	75,28	20 865 575	77,35	21 022 711	79,07	22 699 162	81,73	25 660 753	81,89	30 287 645	83,99	39 593 975	83,79	53 245 592	84,82
Demir ve Çelik	1 926 481	8,30	2 247 733	8,56	1 824 583	6,76	1 737 339	6,53	1 864 538	6,71	2 499 664	7,98	2 831 431	7,85	3 342 453	7,07	5 962 458	9,50
Kimyasallar	998 773	4,30	1 169 017	4,45	1 151 927	4,27	1 120 570	4,21	1 242 841	4,47	1 366 698	4,36	1 522 905	4,22	1 893 457	4,01	2 551 650	4,06
Diğer yarı mamuller	1 601 729	6,90	1 875 092	7,14	2 034 625	7,54	2 054 342	7,73	2 280 191	8,21	2 625 112	8,38	3 139 148	8,71	4 142 901	8,77	5 464 720	8,71
Makineler ve ulaşım araçları	3 012 178	12,97	3 363 907	12,81	4 091 844	15,17	5 036 820	18,94	5 740 470	20,67	7 152 538	22,83	8 631 877	23,94	12 370 222	26,18	18 245 780	29,07
Dokumacılık ürünleri	2 723 822	11,73	3 351 611	12,76	3 556 769	13,19	3 477 802	13,08	3 705 688	13,34	3 942 685	12,58	4 268 291	11,84	5 261 671	11,14	6 406 719	10,21
Hazır giyim	6 075 747	26,16	6 696 933	25,50	7 074 068	26,23	6 515 967	24,51	6 585 974	23,71	6 661 072	21,26	8 093 656	22,45	9 961 748	21,08	11 166 171	17,79
Diğer tüketim malları	917 599	3,95	1 064 876	4,05	1 131 759	4,20	1 079 872	4,06	1 279 460	4,61	1 412 984	4,51	1 800 337	4,99	2 621 524	5,55	10 783 243	17,18
Diğer ürünler	28 407	0,12	29 531	0,11	21 937	0,08	44 715	0,17	63 138	0,23	88 757	0,28	222 229	0,62	280 164	0,59	280 164	0,45
TOPLAM	23 224 465	100,00	26 261 072	100,00	26 973 952	100,00	26 587 225	100,00	27 774 906	100,00	31 334 216	100,00	36 059 089	100,00	47 252 836	100,00	62 773 654	100,00

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı (2005).

EK 7 Tablo 4 Sektörel İhracatta Değişim, 2003-2004

(yüzde)

	2003/2002	2004/2003
Toplam	31,0	32,8
Tarım ve ormancılık	21,1	19,9
Madencilik	40,7	36,1
İmalat	31,3	33,4
Örme giyim eşyası	28,8	9,0
Örülmemiş giyim eşyası	16,7	18,5
Kara taşıtları	58,7	57,1
Elektrikli makine	20,5	37,5
Demir ve çelik	27,9	77,7
Kazan-makine-mekanik cihaz	38,3	37,5
Pamuk, pamuk ipliği	22,2	21,8
Yenilen meyveler	15,6	35,3
Tütün ve tütün mamulleri	8,6	13,9

Kaynak: DPT (2004-15)

tedir; ancak yine nüfuslar göz önüne alındığında hemen hepsinin 10 milyonun altında nüfusa sahip olduğu görülür. Diğer gelişmekte olan ülkeler arasında Çin (yüzde 4,6), Meksika (yüzde 2,2) ve Rusya (yüzde 1,38), yüksek ticaret hacimleriyle ve yüksek nüfuslarıyla önemli ülkeler olarak kendilerini göstermektedirler (DPT, 2004-14).

EK 7 Tablo 5 Ülke Gruplarına Göre İhracat, 2004

(milyon Dolar)

	ARALIK					OCAK -ARALIK				
	2003	Dağılım yüzde	2004	Dağılım yüzde	Yüzde değişim	2003	Dağılım yüzde	2004	Dağılım Yüzde	Dağılım yüzde
A- AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (AB)	**2 441**	**53,1**	**3 530**	**56,6**	**44,6**	**25 899**	**54,8**	**34 310**	**54,7**	**32,5**
1- AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (15)	2 318	50,5	3 357	53,8	44,8	24 484	51,8	32 457	51,7	32,6
2- AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİ (10)	122	2,7	173	2,8	41,5	1 415	3,0	1 852	3,0	31,0
B- TÜRKİYE SERBEST BÖLGELERİ	**207**	**4,5**	**259**	**4,2**	**24,9**	**1 928**	**4,1**	**2 529**	**4,0**	**31,2**
C- DİĞER ÜLKELER	**1 947**	**42,4**	**2 450**	**39,3**	**25,9**	**19 426**	**41,1**	**25 935**	**41,3**	**33,5**
1- DİĞER AVRUPA ÜLKELERİ	504	11,0	639	10,2	26,8	4 857	10,3	6 572	10,5	35,3
2- AFRİKA ÜLKELERİ	194	4,2	330	5,3	69,6	2 131	4,5	2 952	4,7	38,5
3- AMERİKA ÜLKELERİ	361	7,9	431	6,9	19,4	4 269	9,0	5 692	9,1	33,3
4- ORTA DOĞU ÜLKELERİ	584	12,7	724	11,6	24,0	5 132	10,9	7 238	11,5	41,0
5- DİĞER ÜLKELER	303	6,6	326	5,2	7,4	3 037	6,4	3 481	5,5	14,6
GENEL İHRACAT TOPLAMI	**4 595**	**100,0**	**6 239**	**156,6**	**35,8**	**47 253**	**100,0**	**62 774**	**155,6**	**32,8**
SEÇİLMİŞ ÜLKE GRUPLARI										
OECD ÜLKELERİ	2 839	61,8	3 985	63,9	40,4	30 422	64,4	40 332	64,3	32,6
EFTA ÜLKELERİ	50	1,1	53	0,8	5,8	538	1,1	655	1,0	21,8
NAFTA ÜLKELERİ	339	7,4	403	6,5	19,0	4 013	8,5	5 319	8,5	32,5
KARADENİZ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ	523	11,4	715	11,5	36,8	5 044	10,7	6 736	10,7	33,5
EKONOMİK İŞBİRLİĞİ TEŞKİLATI	189	4,1	213	3,4	13,2	1 569	3,3	2 186	3,5	39,3
BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU	304	6,6	369	5,9	21,5	2 963	6,3	3 933	6,3	32,7
KUZEY AFRİKA ÜLKELERİ	144	3,1	245	3,9	69,6	1 577	3,3	2 194	3,5	39,1
UZAKDOĞU ÜLKELERİ	140	3,0	96	1,5	-31,4	1 454	3,1	1 308	2,1	-10,1
TÜRK CUMHURİYETLERİ	89	1,9	115	1,8	29,4	899	1,9	1 186	1,9	31,9
İSLAM KONFERANSI TEŞKİLATI	788	17,2	1 056	16,9	33,9	7 342	15,5	10 141	16,2	38,1

Kaynak: Dış Ticaret Müsteşarlığı (2005).

EK 7 Tablo 6 Türkiye'nin Komşu Ülkelerle İhracatın 1980-2003 Yılları İtibarıyla Değişimi

(milyon Dolar)

	Suriye	İran	Irak	Bulgaristan	Yunanistan	Gürcistan	Komşu ülkeler toplamı	Türkiye toplam ihracatı	Komşu ülkeler (yüzde)
1980	8	7	10	0,9	0,7		27	2 910	0,93
1981	15	26	63	1	5		110	4 703	2,34
1982	10	133	95	3	22		263	5 745	4,58
1983	13	246	76	5	13		353	5 728	6,16
1984	24	268	349	9	36		686	7 134	9,62
1985	29	564	498	4	39		1 134	7 958	14,25
1986	42	364	362	10	51		829	7 457	11,12
1987	54	378	831	13	52		1 328	10 190	13,03
1988	213	813	1265	38	138		2 467	11 662	21,15
1989	177	561	445	27	125		1 355	11 625	11,66
1990	194	495	215	10	139		1 053	12 959	8,13
1991	264	487	122	76	144		1 093	13 593	8,04
1992	216	455	212	72	146		1 101	14 719	7,48
1993	239	200	160	86	118		803	15 348	5,23
1994	254	250	-	134	169		807	18 106	4,46
1995	272	268	-	183	210		933	21 637	4,31
1997	269	307	549	176	298	174	1 772	26 261	6,75
1998	309	195	366	213	370	164	1 617	26 974	5,99
1999	232	158	247	234	407	114	1 391	26 587	5,23
2000	184	236	371	253	437	132	1 613	27 775	5,81
2001	281	361	707	299	476	144	2 268	31 334	7,24
2002	267	334	464	380	590	103	2 138	36 059	5,93
2003	411	534	829	622	920	155	3 470	47 253	7,34

** Gürcistan 1991 yılına kadar SSCB ticaret verilerine dahildir.*

Kaynak: IGEME (2004).

EK 7 Tablo 7 Yakın Ülkelere İhracatın 1997-2003 Yılları İtibarıyla Değişimi

(milyon Dolar)

	Romanya		Azerbaycan		Rusya Fed.		Ukrayna		İsrail		Yakın ülkeler toplamı		Türkiye toplam ihracatı
	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	Değer	Yüzde	
1997	359	1,37	320	1,22	2 056	7,83	337	1,28	392	1,49	3 463	13,19	26 261
1998	468	1,74	327	1,21	1 348	5,00	274	1,02	480	1,78	2 897	10,74	26 974
1999	268	1,01	248	0,93	589	2,22	226	0,85	585	2,20	1 916	7,21	26 587
2000	326	1,17	230	0,83	644	2,32	258	0,93	650	2,34	2 108	7,59	27 775
2001	392	1,25	225	0,72	924	2,95	289	0,92	805	2,57	2 636	8,41	31 334
2002	556	1,54	231	0,64	1 172	3,25	313	0,87	861	2,39	3 135	8,69	36 059
2003	497	1,05	315	0,67	1 367	2,89	445	0,94	1 083	2,29	4 084	8,64	47 253

Kaynak: IGEME (2004).

3.2 TR83 BÖLGESİ'NİN DIŞ TİCARET DURUMU

Bölgenin İllere Göre İhracatçı İşletme Sayısı ve İhracat Değerleri

TÜİK verilerine göre, bölgede bulunan ihracatçı işletme sayısında ve ihracat tutarında 2001-2004 yılları arasında her yıl artış olduğu, bilhassa 2004 yılında ihracat değerinde yüzde 100'ün üzerinde artışın gerçekleştiği görülmektedir. Ancak, bölgedeki ihracat tutarının Türkiye genelindeki payı (yüzde 0,31) çok düşüktür. Bölgenin diğer göstergelerde Türkiye genelindeki payı yaklaşık yüzde 5-6 civarında değişirken (bazı tarım ürünlerinde yüzde 8-10), ihracatta bunun çok gerisinde olması, bölgede ihracat konusunda yetersizlik/eksiklik olduğunu ortaya koymaktadır.

Bölgenin İllere ve Sektörlere Göre İhracatı

Bölgedeki başlıca ihracatın tarım ve imalat sanayi ürünlerinde olduğu, Türkiye geneli ile kıyasladığımızda tarım sektörünün yüzde 2,46, imalatın ise yüzde 0,15 gibi bir orana sahip olduğu görülmek-

EK 7 Tablo 8 İhracatçı İşletme Sayıları ve İhracat Değerleri

TR83 bölgesi ihracatçı firma sayısı ve ihracat değeri

Yıl	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	Bölge toplamı	Türkiye toplamı	Türkiye içerisindeki payı (yüzde)
2001	9	56	98	14	177	28 907	0,61
2002	9	54	118	23	204	31 717	0,64
2003	17	62	116	29	224	35 584	0,63
2004	18	67	136	30	251	39 419	0,64
İhracat Değerleri (bin Dolar)							
2001	727	25 701	36 181	3 662	66 271	31 307 227	0,21
2002	1 198	26 274	34 589	5 861	67 922	36 047 695	0,19
2003	5 088	24 162	54 414	6 743	90 408	47 240 131	0,19
2004	9 559	34 549	143 995	7 662	195 765	63 087 424	0,31

Kaynak: KOSGEB (2005-2).

EK 7 Tablo 9 Bölge ve İllerdeki İhracat Miktarlarının Sektörlere Göre Dağılımı

(ABD Doları)

	TR83 Bölgesi						
	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	Bölge Toplamı	Türkiye Toplamı	Türkiye içerisindeki payı (yüzde)
Tarım ve Ormancılık	0	2 969 059	69 595 926	5 010	72 569 995	2 953 527 154	2,46
Balıkçılık	0	0	262 674	0	262 674	97 510 389	0,27
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0	135	77 459	0	77 594	639 014 865	0,01
İmalat Sanayi	0	23 125 009	62 780 928	3 485 114	89 391 051	58 688 015 991	0,15
Diğer	0	0	282 914	0	282 914	395 585 627	0,07
TOPLAM	0	26 094 203	132 999 901	3 490 124	162 584 228	62 773 654 026	0,26

Kaynak: KOSGEB (2005-2).

tedir. EK 7 Tablo 10'da yer alan dikkat çekici bir husus ise Amasya ili ihracat rakamının 0 olmasıdır. Bu durumun nedeni ilde mevcut gümrük müdürlüğünün olmaması ve değerin belirlenememesidir. Bölgedeki ihracatta ilk sırada Samsun ili gelirken, bu ili sırası ile Çorum ve Tokat takip etmektedir

Bölge içinde en yüksek paya sahip olan Samsun ilinin 2006 yılının Ocak ayı itibari ile ihracat değerleri incelendiğinde ihracat yapılan ilk beş ülkenin il ihracatının yüzde 65'ini oluşturduğu ve Almanya ve Bulgaristan'ının önemli ihracat yapılan ülkeler oldukları görülmektedir.

EK 7 Tablo 10 2006 Ocak Ayında En Çok İhracat Yapan İlk 10 İl

Sıra	İl	İhracat (1000 ABD Doları)	Oran (Yüzde)
1	İstanbul	2 422 519	52,10
2	İzmir	380 541	8,20
3	Bursa	349 404	7,50
4	Kocaeli	302 871	6,50
5	Sakarya	171 308	3,70
6	Ankara	147 219	3,20
7	Manisa	125 605	2,70
8	Gaziantep	114 821	2,50
9	Denizli	101 058	2,20
10	Hatay	61 014	1,30
25	Samsun	7 936	0,20
İlk 10 Toplam		4 176 359	89,70
Genel Toplam		4 944 057	100,00

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi (2006).

Bölgenin en büyük kenti olan ve bir limana sahip bulunan Samsun, Türkiye ihracat yapan iller sıralamasında ancak 25. sırada yer almaktadır ve ihracatta sahip olduğu pay, binde 2 mertebesindedir.

Bölge ihracatının ayrıntılı analizi

Bölgeden yapılan ihracat konusunda KOSGEB'in 2005 yılı içinde yaptırmış olduğu anket çalışmalarından çıkan işletme bazlı sonuçlar incelendiğinde bölgede işletmelerin yüzde 24'ünün ihracat yaptığı, ihracatın illere dağılımında en az ihracatın Amasya ilinden yapıldığı görülmektedir.

Bölgenin İllere Göre İthalat İşletme Sayısı ve İthalat Değerleri

Bölgenin ithalat verilerine bakıldığında da, ihracatta olduğu gibi 2001-2004 yılları arasında her yıl artış söz konusudur. 2004 yılı verileri baz alındığında; Samsun ili 216 ithalatçı işletme ve 310 005 000 ABD Doları ithalat değeri ile bölge lideri konumundadır. Samsun ilini gerek ithalatçı işletme sayısı ve gerekse ithalat değeri bakımından sırası ile Çorum, Tokat ve Amasya illeri takip etmektedir. Bölgedeki ihracatın ithalatı karşılama oranı yüzde 54'tür.

EK 7 Tablo 11 İhracat Yapma Oranı

	Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		Bölge		Türkiye	
	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde
İhracat yapıyor	24	15	75	24	146	31	33	16	278	24	16 611	43
İhracat yapmıyor	137	85	243	76	321	69	169	84	870	76	21 741	57
TOPLAM	161	100	318	100	467	100	202	100	1148	100	38 352	100

Kaynak: KOSGEB (2005-1)

EK 7 Tablo 12 İhracat Yapma Şekli

	Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		Bölge		Türkiye	
	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde
Dolaylı ihracat	9	38	22	29	45	31	11	17	87	28	2 817	17
Dolaylı ihracat ve müşteriye doğrudan	4	17	12	16	13	9	4	6	33	11	1 417	9
Komisyoncu	2	8	5	7	11	8	1	2	19	6	541	3
Komisyoncu ve dolaylı ihracat		0	1	1	1	1	2	3	4	1	138	1
Komisyoncu ve müşteriye doğrudan	1	4	1	1	10	7	2	3	14	5	495	3
Komisyoncu, dolaylı ve müşteriye doğrudan	1	4	6	8	10	7	32	50	49	16	6 412	39
Müşteriye doğrudan	7	29	28	37	55	38	12	19	102	33	4 791	29
Toplam	24	100	75	100	145	100	64	100	308	100	16 611	100

Kaynak: KOSGEB (2005-1).

EK 7 Tablo 13 İhracat Yapamama Nedeni

	Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		Bölge		Türkiye	
	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde	İşletme sayısı	Yüzde
Aracı işletme bulamama	3	2,2	10	4,7	11	3,7	4	2,9	28	3,6	1 473	6,8
Dış pazarı tanımama	32	23	30	14,2	80	26,9	40	29	182	23,2	3 636	16,8
İç pazarda tatmin	29	20,9	23	10,9	42	14,1	20	14,5	114	14,5	4 233	19,6
Kaliteli mal sunamama	2	1,4	10	4,7	10	3,4	3	2,2	25	3,2	851	3,9
Kaynak yetersizliği	67	48,2	114	54	126	42,4	62	44,9	369	47	10 089	46,7
Uygun fiyatta sunamama	6	4,3	15	7,1	22	7,4	7	5,1	50	6,4	759	3,5
Yabancı dil eksikliği		0	9	4,3	6	2	2	1,4	17	2,2	584	2,7
TOPLAM	139	100	211	100	297	100	138	100	785	100	21 625	100

Kaynak: KOSGEB (2005-1).

EK 7 Tablo 14 İhracat Yapılan Ülkeler

Amasya		Çorum		Samsun		Tokat		Bölge		Türkiye	
İhracat yapılan ülke	Firma sayısı	İhracat yapılan ülke	Firma sayısı	İhracat yapılan ülke	Firma sayısı	İhracat yapılan ülke	Firma sayısı	İhracat yapılan ülke	Firma sayısı	İhracat yapılan ülke	Firma sayısı
Almanya	10	Almanya	18	Almanya	40	Almanya	16	Almanya	84	Almanya	12 771
İsrail	6	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti	16	Gürcistan	36	Amerika Birleşik Devletleri	9	Rusya	41	Rusya	7 364
İtalya	6	İran	15	Fransa	29	Hollanda	6	Gürcistan	41	Irak	5 676
Çin	5	Romanya	14	Rusya	22	Rusya	6	Fransa	41	Fransa	5 561
Gürcistan	5	Azerbaycan	12	Azerbaycan	21	İtalya	5	Azerbaycan	41	Yunanistan	5 254
Rusya	5	Cezayir	12	İran	16	Azerbaycan	4	İran	35	Amerika	5 101
Amerika Birleşik Devletleri	4	İsrail	9	İngiltere	15	Fransa	4	İtalya	26	İsrail	4 602
Azerbaycan	4	Fransa	8	İtalya	15	İngiltere	4	Hollanda	23	Hollanda	4 449
Yunanistan	4	Mısır	8	Hollanda	14	İran	4	İngiltere	22	Bulgaristan	3 874
Hollanda	3	Rusya	8	Irak	14	İsrail	4	İsrail	19	İngiltere	3 874

Kaynak: KOSGEB (2005-1).

EK 7 Tablo 15 İthalatçı İşletme Sayıları ve İthalat Değerleri

İthalatçı Firma Sayısı ve İthalat Değeri	YIL	TR83 Bölgesi				Bölge Toplamı	Türkiye Toplamı	Bölgenin Türkiye içerisindeki payı (yüzde)
		Amasya	Çorum	Samsun	Tokat			
İthalatçı İşletme Sayısı (Adet)	2001	16	54	141	26	237	37 062	0,64
	2002	18	53	140	26	237	39 037	0,61
	2003	14	65	156	36	271	43 327	0,63
	2004	21	87	216	41	365	48 056	0,76
İthalat Değeri (1000 ABD Doları)	2001	2 246	9 817	84 135	4 908	101 107	41 081 602	0,25
	2002	3 664	10 213	106 092	4 820	124 789	51 391 386	0,24
	2003	4 822	14 599	190 948	7 166	217 535	69 183 326	0,31
	2004	10 146	31 956	310 005	13 215	365 321	97 370 108	0,38

Kaynak: KOSGEB (2005-2).

Bölgenin İllere ve Sektörlere Göre İthalatı

Bölgede, ithalatın sektörel dağılımında ilk sırada imalat sanayinin, ikinci sırada madencilik ve taş ocakçılığının geldiği, bunu da tarım ve ormancılığın takip ettiği görülmektedir. Tarım ve ormancılık sektöründeki ithalatın Türkiye içindeki payının diğerlerine oranla daha fazla olduğu söylenebilir. Bölge illerinde balıkçılık sektörü hariç diğer sektörlerde az veya çok ithalat yapılmaktadır. Samsun ilinde başta imalat sanayi olmak üzere sırası ile madencilik ve taş ocakçılığı, diğer ve tarım ormancılık sektörlerinde ithalat söz konusudur. Tokat ilinde sadece imalat sanayinde ithalattan bahsetmek mümkündür. Çorum ilinde diğer kalemi değerlendirme dışı tutulduğunda imalat sanayi ve tarım ve ormancılıkta ithalat yapılmaktadır

Sonuç ve bölgenin komşu ülkelere ihracat potansiyeli

TR83 Bölgesi'nin gelişmesinde dış ülkelerle geliştirilecek ilişkilerin önemli bir yeri vardır. Bölgenin Karadeniz'e kıyısı ve Samsun Limanı gibi dışa açılmasını sağlayan bir kapısı olması, bölgenin sahip olduğu karşılaştırmalı üstünlüklerden biridir. Bu nedenle bölge bu avantajını kullanarak gelişmesini hızlandırabilir. Bölge, yabancı ülkelerle yaptığı ticarette, ihraç ettiğinden daha fazlasını ithal eder durumdadır. Bölgenin ihracatında tarım ve orman ürünleri, Türkiye'nin bu ürün ihracatı içinde yüzde 2,46'lık pay sahibidir. Diğer ürünlerin Türkiye ihracatı içindeki payı önemsiz düzeydedir.

Bölgeye komşu ülkeler bakımından önemli dış ticaret pazarları sırasıyla Rusya Federasyonu, Romanya, Bulgaristan, Ukrayna, Azerbaycan ve Gürcistan'dır. Ancak Türkiye'den yapılan ihracatın hacmine bakıldığında, bu ülkelerin ön sıralarda bulunmadığı görülmektedir. 1997-2003 arasındaki ihracat bakımından Rusya Federasyonu'nun Türkiye'nin ihracatı içindeki payının yüzde 3 ile 7 arasında, Romanya'nın payının yüzde 1,5 ci-

EK 7 Tablo 17 2006 Ocak Ayında Samsun'dan İhracat Yapılan İlk 10 Ülke

Sıra	Ülke	İhracat (1000 ABD Doları)	Oran (yüzde)
1	Almanya	1 940	24,4
2	Bulgaristan	1 268	16,0
3	Srı Lanka	693	8,7
4	Amerika Birleşik Devletleri	592	7,5
5	Irak	541	6,8
6	Azerbaycan	337	4,2
7	İran	321	4,0
8	Endonezya	293	3,7
9	Çin	200	2,5
10	Hollanda	186	2,3
İlk 10 Toplam		6 371	80,3
Toplam		7 936	100,0

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi (2006).

EK 7 Tablo 16 Bölge ve İllerdeki İthalat Miktarlarının Sektörlere Göre Dağılımı

İthalat (ABD Doları)

	TR83 Bölgesi						
	Amasya	Çorum	Samsun	Tokat	Bölge Toplamı	Türkiye Toplamı	Türkiye içerisindeki payı (yüzde)
Tarım ve Ormancılık	0	22 255	67 182 267	0	67 204 522	2 709 884 582	2,48
Balıkçılık	0	0	0	0	0	7 806 929	0
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0	0	106 300 438	0	106 300 438	10 982 944 078	0,97
İmalat Sanayi	0	73 442	263 582 644	1 284 703	264 940 789	79 672 642 043	0,33
Diğer	0	79 200	71 376 077	0	71 455 277	3 787 990 672	1,89
TOPLAM	0	174 897	508 441 426	1 284 703	509 901 026	97 161 268 304	0,52

Kaynak: KOSGEB (2005-2).

varında, Ukrayna'nın payının yüzde 1 civarında, Azerbaycan'ın payının yüzde 0,6 ile 1,2 arasında olduğu görülmektedir. Komşu ülkelerle yapılan ticaretin hacmi, toplam olarak çok sınırlıdır. Bu ülkelerin Türkiye'den ağırlıklı olarak satın aldıkları mal grupları arasında bölgede üretilen ürünler de bulunmaktadır. Bu ürünler ülkelere göre ve ticaret hacmi sırasıyla aşağıda verilmiştir.

Türkiye'nin ihracatı önemli mal grupları bakımından incelendiğinde, 1996- 2004 arasında tarımsal ürün ihracatının yüzde 21'den yüzde 10 civarına gerilediği görülmektedir. Buna karşılık, son yıllarda Türkiye'nin ihracatı içinde önemli olan mal grupları dokumacılık ürünleri ve hazır giyimdir. Hazır giyimde, bu dönemde yüzde 25'lerden başlayarak yüzde 18'lere doğru azalan bir gerileme söz konusudur. Dokumacılık ürünleri için bir gerileme söz konusu değilse de, aynı dönemde ihracat, yüzde 12 ile 10 arasında pek fazla değişmeden kalmıştır. Türkiye'nin ihracatında asıl gelişme gösteren sektör makineler ve ulaşım araçlarıdır. Bu dönemde ihracat yüzde 13'lerden 29'a doğru bir gelişme göstermektedir.

Türkiye'nin ihracatı ile bölgenin ihracatı karşılaştırıldığında, imalat sanayi ihracatının bölge için çok önemsiz düzeyde olduğu, buna karşılık, Türkiye'nin oransal olarak gerileme gösterdiği tarımsal ürün ihracatında önemsenebilecek bir payı olduğu görülmektedir. Tarımsal ürünler, imalat sanayi ürünlerine göre düşük katma değer yaratmaktadır. Bununla birlikte, bölge (en azından kısa ve orta erimde) komşu ülkelerin ithalat taleplerine uygun bir biçimde tarım ürünleri ihracatında uzmanlaşarak, bir avantaj kullanma şansı yaratabilecek konumdadır. Tarımsal ürünler gibi düşük katma değerli ürünlerin ihracatında uzmanlaşma ve dış pazar paylarında artış sağlanması, bölgenin gelişimi bakından olumlu ve ileriye doğru açık uçlu gelişmeler sağlayabilecek bir başlangıcın yaratılmasına katkıda bulunacaktır.

Komşu ülkelerin Türkiye'den ağırlıklı olarak temin ettikleri bu ürünlerin ne kadarını bölge illerinden sağladıkları hakkında detaylı istatistiki veriler bulunmamakla birlikte, bölgenin Türkiye tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı içindeki payı önemsenecek düzeydedir. Bölge üreticilerinin sürekli büyüyen bu pazarlara ihracat yapmaları için önemli potansiyel bulunmaktadır. Bölge ekonomisinde önemli rol oynayan bu sektörde söz konusu pazarlara olan ihracat artışı bölge ekonomisine de önemli katkı sağlayacaktır.

Karadeniz dolayısıyla komşu olan ülkelerin ithalatı ve bölgenin ihracatı bakımından uyuşan ürünler (ve diğer ihraç ürünleri) dikkate alındığında, bölgenin

EK 7 Tablo 18 Komşu Ülkelerin Türkiye'den En Çok İthal Ettiği Ürünler

	Ticaret hacmi sırası: 1	Ticaret hacmi sırası: 2	Ticaret hacmi sırası: 3	Ticaret hacmi sırası: 4	Ticaret hacmi sırası: 5	Ticaret hacmi sırası: 6
Rusya Federasyonu	Meyve - Sebze	Kazan, makine ve cihazlar	Tütün memulları			
Romanya:	Kazan makine ve cihazlar	Demir ve Çelikten eşya	Meyve – Sebze			
Bulgaristan	Kazan makine ve cihazlar	Demir ve Çelikten eşya	Seramik mamulleri	Bakır ve bakırdan eşya		
Ukrayna	Meyve - Sebze	Kazan, makine ve cihazlar	Demir ve Çelikten eşya	Seramik mamulleri		
Azerbaycan	Kazan makine ve cihazlar	Demir ve Çelikten eşya	Şeker ve şeker mamulleri			
Gürcistan	Şeker ve şeker mamulleri	Kazan makine ve cihazlar	Demir ve Çelikten eşya	Seramik mamulleri	Sebze meyve	Değirmencilik ürünleri

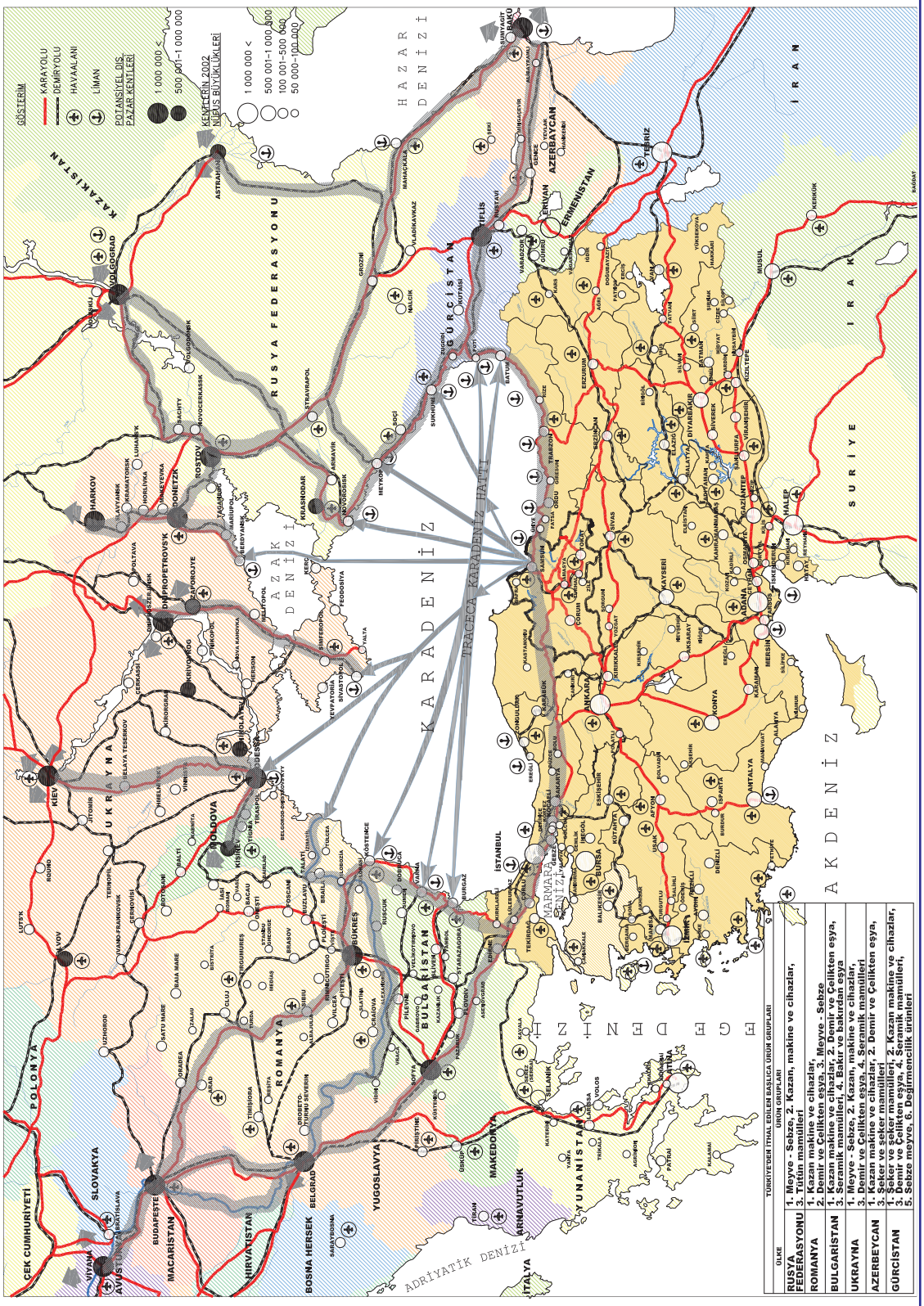
Kaynak: İGEME (2004).

olası pazarları olabilecek önemli kentler, ilişikteki haritada gösterilmektedir. Bu kentler ulaşım bakımından elverişli konumdadır ve nüfuslarına göre, 1 000 000'dan fazla ve 500 000- 1 000 000 olarak sınıflandırılmıştır. Bölge tarım ve gıda ürünleri için olası pazarlar bu kentlerde örgütlenmiş olan süpermarket zincirleri olacaktır. Bu nedenle, sadece büyük kentler değil, süpermarketlerin kendi stratejileri içinde yer alan ve daha az nüfusa sahip olan bütün diğer yerleşmelere ulaşmak da söz konusu olabilecektir.

Bölgenin coğrafi olarak bu pazarlara ulaşabilirliği ve ulaşacağı büyük kentlerdeki pazar/ talep özellikleri ve pazar organizasyonları bakımından daha ayrıntılı bilgi gerekmekle birlikte, bölgenin sahip olduğu avantajı kullanarak yapılacak çalışmaların (pazarlarla/ taleple ilgili araştırmaların yapılması, taşıma sistemleri ve taşıma örgütlenmesinin sahip olması gereken özelliklerin belirlenmesi, ihracat yapılacak ülkedeki mevzuatın incelenmesi vb) ve bu çalışmaların sistemli olarak yapılmasını sağlayacak kurumsal yapıların oluşturulmasının, bölge açısından önemli olduğu, haritadan açıkça anlaşılmaktadır. Harita, ayrıca, karayolu ve demiryolu bağlantılarını ve havaalanlarını da göstermekte ve pazar ilişkilerinin gelişmesi bakımından bölgenin avantajlarının geleceği ile ilgili yorum olanağı vermektedir.

Samsun Limanı'nın, TRACECA Karadeniz hattını kullanarak, doğu ve batıdaki limanlara ve bu limanların artalanındaki kentlere ulaşması söz konusu olabilir. Böylece, sadece Karadeniz nedeniyle komşu olunan ülkeler değil, AB ülkelerinin yanı sıra, Kafkas ülkeleri ve Orta Asya ülkeleri ile ticaretin gelişmesi de söz konusu olabilecektir.

EK 7 Şekil 1 Karadeniz Havzası ve TR83 Bölgesi Dış Pazar İlişkileri

ÜLKE	TÜRKİYE'DEN İTHAL EDİLEN BAŞLICA ÜRÜN GRUPLARI ÜRÜN GRUPLARI
RUSYA FEDERASYONU	1. Meyve - Sebze, 2. Kazan, makine ve cihazlar, 3. Tütün mamülleri
ROMANYA	1. Kazan makine ve cihazlar, 2. Demir ve Çelikten eşya, 3. Meyve - Sebze
BULGARİSTAN	1. Kazan makine ve cihazlar, 2. Demir ve Çelikten eşya, 3. Seramik mamülleri, 4. Bakır ve bakırdan eşya
UKRAYNA	1. Meyve - Sebze, 2. Kazan, makine ve cihazlar, 3. Demir ve Çelikten eşya, 4. Seramik mamülleri
AZERBEYCAN	1. Kazan makine ve cihazlar, 2. Demir ve Çelikten eşya, 3. Seker ve şeker mamülleri
GÜRCİSTAN	1. Şeker ve şeker mamülleri, 2. Kazan makine ve cihazlar, 3. Demir ve Çelikten eşya, 4. Seramik mamülleri, 5. Sebze meyve, 6. Değirmencilik ürünleri